శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ రఘునందనపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ మదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షణ

సమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానుండను

శ్రీ విష్ణుమాయావిలాసాఖ్యయక్షగాన ప్రబంధసర్గాణప్రావీణ్యనిధానుండును

ఆర్వేలకులకలశాంబుధిపూర్ణచంద్ర

శ్రీవత్సగోత్రపవిత్రాప్పయామాత్యపుత్రుండనగు

కంకంటిపాటి - పాపరాజప్రధానునిచే రచియింపఁబడిన

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

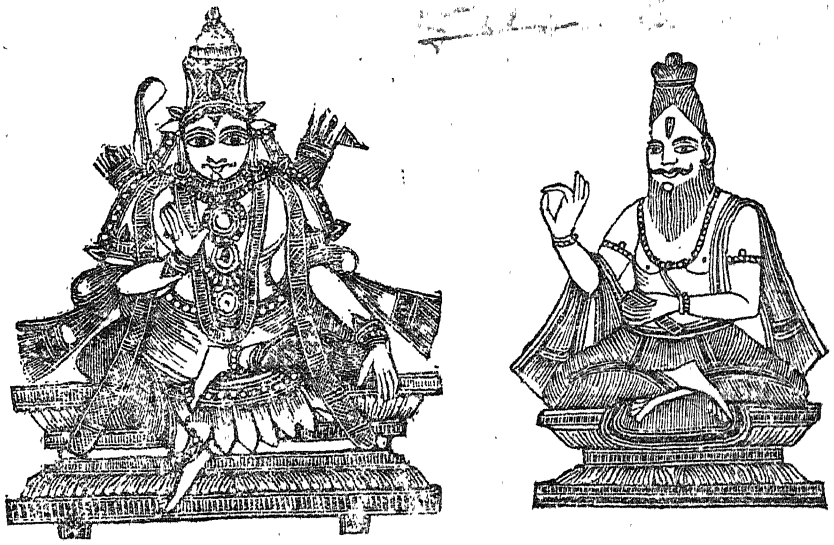

ఇత్యాది, సకలశాస్త్రపారావారపారీణులగు పండితులచే పరిష్కరింపఁబడి

మద్దాల-శేషాచలంశెట్టిఅండుబ్రదర్సువారిచే

వమ్మి- అరుణాచల శెట్టివారి

స్వకీయ,

శ్రీ వెంకటేశ్వరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

చెన్నపురి ౧౯౭౮ సం॥

విషయములు. పుటసంఖ్య.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనము	౬
సుకవిస్తుతి-కుకవినింద	*
గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము	౭
షష్ఠ్యంతములు	౮
పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము	*
అయోధ్యాపురవర్ణనము	*
శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవము	౧౩
కణ్వాగస్త్యాదిమహర్షులు రాముఁజూడవచ్చుట	౧౪
అగస్త్యాదిమహర్షులు శ్రీరాముని గీర్తించుట	౧౫
రావణజననాదివృత్తాంతము	*
అగస్త్యుఁడు రావణునివృత్తాంతము జెప్పనారంభించుట	*
పులస్త్యబ్రహ్మవృత్తాంతము	*
తృణబిందువు పులస్త్యదర్శనముచే గర్భిణియైనతన పుత్రిని పులస్త్యునకొసంగుట	౧౬
విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము	౧౭
విశ్రవోబ్రహ్మకుఁగుబేరుండు జన్మించుట	*
కుబేరునికి బ్రహ్మప్రత్యక్షమై వరంబులిచ్చుట	*
రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము	౧౮
హేతిప్రహేతులవృత్తాంతము	౨౦
సుకేశుండు దేవవతినివరించి మాల్యవదాదులఁగనుట	౨౧
మాల్యవదాదిరాక్షసులకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమగుట	*
మాల్యవత్ప్రభృతులకు వజ్రముష్ట్యాదిరాక్షసులు పుట్టుట	*
దేవతలు రాక్షసోపద్రవమును విష్ణునితోఁ జెప్పుట	౨౩
ద్వితీయాశ్వాసము.	౨౪
విష్ణుప్రభావము	*
రాక్షసులు ఇంద్రునిపైదండెత్తుట	౨౫
విష్ణుండు మాల్యవదాదులతో సమరంబొనర్చుట	౨౬
సుమాలి విష్ణువుతో యుద్ధము సేయుట	*
విష్ణుదర్శనముచే మాలియను రాక్షసుఁడు మడియుట	౨౭
మాల్యవదాదులు యుద్ధమునుండి తొలఁగుట	౨౮
కైకసి పుత్రార్థినియై విశ్రవసునొద్దకుఁబోవుట	౩౦
రావణకుంభకర్ణవిభీషణులజననము	౩౧
రావణకుంభకర్ణాదులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబు సేయుట	*
రావణాదులకు బ్రహ్మ వరంబులొసంగుట	౩౩
దేవతలు కుంభకర్ణునకు వరంబులీవలదని బ్రహ్మను వేఁడుట	*
సుమాలి రావణుని యొద్దకుఁ బంపుట	౩౫

శ్రీ ఉత్తర రామాయణ కథానుక్రమ సూచిక.

విషయములు.	పుటసంఖ్య.
దశవదనుండు సూర్యునిమీదికి యుద్ధమునకు బోవుట	౬౧
రావణుండు మాంధాతతో బోరి సంధి గావించుట	౬౨
దశాననుండు చంద్రునిమీదికి దండెత్తిపోవ జతురాననుం డతని మాన్పుట	౬౩
దశగ్రీవుండు దేవయక్షాదిస్త్రీల జెఱపట్టుట	౬౪
రావణుండు భర్తృమరణంబునకు వగచుచున్న శూర్పణఖ సుఖరాదులతో గూడ జనస్థానమునకు బంపుట	౬౫
ఇంద్రజిత్తు మహేశ్వరక్రతువొనర్చుట	
విభీషణుండు రావణునకు పరాంగనాపహరణము గూడ దని నీతి చెప్పుట	*
దశవదనుండు మధుండను రాక్షసునిమీద దండెత్తుట	*
రావణుండు ఇంద్రునిమీదికి యుద్ధమునకు వెడలుట	౬౭
సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయాదివర్ణనము	*
దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానమందు విహరించుట	౬౮
రంభ నలకూబరుని కడకుం బోవుచు రావణుండున్న యుద్యానంబునకు వచ్చుట	౬౯
రంభారావణసంవాదము	౭౦
నలకూబరుండు రావణాసురుని శపించుట	౭౨
ప్రభాతవర్ణనము	*
రావణుండమరావతీపట్టణమును ముట్టడి వేయుట	౭౩
దేవదానవుల యుద్ధము	౭౫
జయంత మేఘనాదుల యుద్ధము	౭౬
మేఘనాదుండింద్రజిత్తగుట	౭౮
పంచమాశ్వాసము.	౭౯
దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుం బోయి యింద్రుని పరాజయంబు దెల్పుట	*
బ్రహ్మదేవుండు ఇంద్రుని విడిపించుట	*
ఇంద్రునకు అహల్యాప్రాణనాథుండు శాపమిచ్చుట	౮౦
నారదుండు రావణునకు స్వస్వరూపంబు జూపుట	*
శ్రీరామాగస్త్యులు హనుమంతుని ప్రశంసించుట	౮౨
హనుమంతుని జననప్రకారము	౮౩
హనుమంతుడు రవి రాహువుల మ్రింగనుద్యోగించుట	*
వాయుదేవుండాగ్రహమూర్తి యుపసంహరించుట	౮౪
బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునికి వరంబులొసంగి పవనుని సంతుష్టుం జేయుట.	
పవనజుండు సూర్యునియొద్ద వేదశాస్త్రములు చదువుట	౮౫
వాలిసుగ్రీవుల జననము	*
రావణుండు బోధాధిక్యమున సనత్కుమారుని కడ కేగుట	
రావణుండు శ్వేతద్వీపమునకు బోవుట	౮౮
అగస్త్యాదిమునులు స్వస్వనివాసంబులకు బోవుట	౮౯

విషయములు.	పుటసంఖ్య.
రఘుపతి యుండు కొలువుకూటంబున పేరోలగంబుండుట	౯౦
శ్రీరాముండు జనకాదినృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట	౯౧
శ్రీరాముండు సుగ్రీవాది వానరుల విభీషణాదులను బహూకరించుట	
శిశిరఋతువర్ణనము	౯౨
రాముడు వానర రాక్షసుల వీడ్కొల్పుట	*
పుష్పకంబు ధనేశుని పంపున రాముని గొలువ వచ్చుట	౯౩
షష్ఠాశ్వాసము.	౯౪
వసంతకాలవర్ణనము	*
రాముడు ఉద్యానవనమునకు బోవుట	౯౫
రాముండు సీతాదేవితో నర్మోక్తులాడుట	౯౬
సీతాదేవికి సుమాపచయంబొనర్చుట	౯౮
సీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము	౯౯
సీతారాములుద్యానంబునందలి మేడపై గొలువుండుట	౧౦౧
సీతారాములుద్యానంబుననుండి యయోధ్య ప్రవేశించుట	౧౦౨
సీతాదేవి గర్భంబు దాల్చుట	౧౦౪
సీతాదేవి అరణ్యమున మునిపత్నులతో మెలగ గోరుట	౧౦౫
భద్రుండు పౌరులాడు నిందావాక్యముల రామభద్రునకు దెలుపుట	*
రామభద్రుండు భద్రుండు దెల్పిన పౌరవాక్యంబుల దమ్ములకెఱింగించుట	౧౦౬
లక్ష్మణుడు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకు దోడ్కొనిపోవుట	
సీతాదేవి దుశ్శకునంబులం గని చింతించుట	౧౦౭
లక్ష్మణుడు గంగ దాటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికి దెల్పుట	*
లక్ష్మణుండు మరల నయోధ్యకు వచ్చుట	౧౦౯
జానకి శోకించుట	౧౧౦
వాల్మీకి సీతను తనయాశ్రమంబునకు దోడ్కొనిపోవుట	*
సుమంత్రుడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసువాక్యంబులు దెలిపి యూరడించుట	*
లక్ష్మణుండయోధ్యకరిగి రాముల కంకదీర్చుట	౧౧౪
రాముడు నృగమహారాజుచరిత్రము జెప్పుట	*
నిమిచక్రవర్తి వృత్తాంతము	౧౧౫
రాముడు యయాతిచరిత్రము లక్ష్మణునకు వచించుట	*
సప్తమాశ్వాసము.	౧౧౫
శ్రీరామునితో విప్రతాడితమైన యొక శునకంబు తన వృత్తాంతమును దెలిపికొనుట	
చ్యవనాదిమునులు రామునితో లవణాసురు వృత్తాంతము	
రఘువీరుండు లవణాసురుని సంహరింప శత్రుఘ్నుని బంపుట	
సౌదాసుని చరిత్రము	౧౧౮

విషయములు.	పుటసంఖ్య.
జానకివాల్మీకాశ్రమంబున గుశలవులం గనుట	౧౧౯
మాంధాత లవణాసురునిచే మృతుండైన కథ	*
శత్రుఘ్నుండు లవణునితోఁ బోరుట	
శత్రుఘ్నుండు లవణాసురుని సంహరించుట	౧౨౧
శత్రుఘ్నుఁడు శ్రీరామపాదసేవార్థియై యయోధ్యకరుగు దెంచి మరలి చనుట	*
వృద్ధవిప్రమిథునంబు మృతుఁడగు కుమారుని రామునివాకిట వైచి విలపించుట	౧౨౨
రఘువీరుండు శంబుకుఁడను శూద్రతపస్విం జంపి బ్రాహ్మణకుమారుని బ్రతికించుట	౧౨౩
గృధ్రోలూకవివాదము రాముఁడు దీర్చుట	౧౨౫
రాముఁడు బ్రహ్మదత్తుని శాపవిముక్తుం జేయుట	౧౨౬
రాముం డగస్త్యుయజ్ఞంబు చూడ నాశ్రమంబు బ్రవేశించుట	౧౨౬
అగస్త్యుఁడు రామునకు నర్ఘ్యరత్నహారము నిచ్చుట	౧౨౭
శ్వేతుఁడను రాజు చరిత్రము	*
దండుఁడను రాజకుమారుని వృత్తాంతము	౧౨౯
రామచంద్రుం డగస్త్యునిపీడ్కొని యయోధ్యకు వచ్చుట	౧౩౦
ఇంద్రుండు బ్రహ్మహత్యను బాపికొన్న కథ	౧౩౧
రాముఁడు తమ్ములకు నిలోపాఖ్యానము సెప్పుట	*
ఇలుఁడు వేటకుఁ బోవుట	౧౩౨
ఇలుఁడు వనంబున మగువయగుట	౧౩౩
ఇలుండు పార్వతివలన నొకనెల మగవతనంబు నొకనెల మగతనంబు నొందునట్లు వరంబుగొని వనంబున విహరించుట	
వనితయైన యిలుని బుధుండు వరియించుట	౧౩౫
స్త్రీరూపధరుఁడైన యిలుఁడు కుమారునిం గనుట	౧౩౭
ఇలుండు శివునివలన మగలపురుషరూపము ధరించుట	*
అష్టమాశ్వాసము.	౧౩౮
శ్రీరాముఁ డశ్వమేధయాగము జేయఁబూనుట	*
రాముఁడు మునుల నుయాగమునకుఁ బిలిపించుట	*
కుశలవులు రామునికడకేతెంచి గానము సేయుట	౧౩౯
రాముఁడు వాల్మీకాశ్రమమున నున్న సీతను బిలిపించుట	౧౪౦
భూపుత్రి నిష్కల్మషయని వాల్మీకి రామునితోఁ జెప్పుట	౧౪౧
భూమిదేవి సీతం దెచ్చి గ్రహించి రసాతలంబునకుఁ గొనిపోవుట	
సీత రసాతలంబునకరుగుటకు రాముఁడు చింతించుట	౧౪౪
రాముఁడు భూమిపై బాణము బ్రయోగించుట	౧౪౫
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీరాముని స్తోత్రము సేయుట	౧౪౬
రాముం డశ్వమేధయాగము పరిసమాప్తినొందించుట	
కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రలు దివంబునకరుగుట	
రామునికడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట	*
భరతుఁడు రామాజ్ఞచే శైలూషాత్మజులగు గంధర్వులమీఁదికి యుద్ధమునకుఁ బోవుట	
భరతుఁడు గంధర్వులం బరిమార్చి తనకుమారులగు తక్షపుష్కరులనిద్దఱఁ బట్టంబునను నిలిపి మరల నయోధ్యకు వచ్చుట	౧౪౭
రాముఁడు లక్ష్మణునికుమారులగు నంగచంద్రకేతుల నంగాదిదేశములయందభిషిక్తులం జేయుట	
యముఁడు మునివేషధరుండై రామునికడకు వచ్చి రహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యంబులు దెలుపుట	*
దుర్వాసుండు తృప్తిగోరుండై రామునికడకు వచ్చుట	*
లక్ష్మణుండు రామపరిత్యక్తుండై సరయూనదీతీరంబున దివంబునకరుగుట	౧౫౦
రాముండు కుశలవులకుఁ బట్టముగట్టుట	౧౫౧
శత్రుఘ్నుండు తనకుమారులకుఁ బట్టము గట్టుట	
శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను పౌరులతోడను సరయూనదిం బ్రవేశించుట	౧౫౨
శ్రీరాముఁడు శ్రీవైకుంఠధామంబునకుఁ జేరుట	౧౫౪
పరమపదవర్ణనము	౧౫౬
శివుఁడు విష్ణువును స్తుతించుట	౧౫౭
ప్రణుకలశాదివర్ణనము	౧౫౯
పఠనశ్రవణాదిఫలము	*

శ్రీమదుత్తరరామాయణకథానుక్రమసూచిక.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేతశ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

శ్లో॥ చరితంరఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరమ్ । ఏకైకమక్షరంప్రోక్తంమహాపాతకనాశనమ్ ।
రామాయరామభద్రాయరామచంద్రాయవేధసే। రఘునాథాయనాథాయసీతాయాఃపతయేనమః॥

—(* ఇష్టదేవతాప్రార్థనం. *)—

శ్రీరాధాధరబింబమున్నారయురాచిలుకన్నిజోరస్స్థలి। రారాజన్మణికాంతిరాఁబిలిచితద్రాకేందుబింబాననా। స్మేరాంకూరముచేఁగృతార్థుఁడగుచుంజెల్వొందుగోపాంగనా। జారగ్రామణికృష్ణుఁడీవుతమహైశ్వర్యంబుమాకెప్పుడున్॥ సీ॥ పుష్కరవిహరణస్ఫురణంబుపహాయించి యచలానుగుణవృత్తి యుపధరించి । యార్యాభిగణ్యసౌకర్యంబునరహించి ప్రబలహిరణ్యావర్ధనతిమించి । త్రిభువననాంచితరూపవిభవంబుప్రాపించి భృగుకులంబుపపత్రముగజనించి । యంభోధిభంగలీలాసక్తిపర్తించికామపాలనరీతిఖ్యాతిగాంచి । పుణ్యజనములపూజనముబుగ్రహించి । కలికితనమందునిట్టిదికలదెయనక। చెలువుచెలువునలువొందుకలిమిచెలువ । మెచ్చినిచ్చలుమాకోర్కెలిచ్చుగాత॥ చ॥ వసితగోవెండికొండనెలవంకలుపెకుక వసించెచూచితే । యనిసరసోక్తితానననవచ్చుపుగండవుపూంతగుబ్బజా । రిననుచుపైటకొంగుసవరించుచునవ్వినఁగౌరిఁగౌఁగిటన్ । దనిపెడుచంద్రశేఖరుడుదారకృపన్ మముఁబ్రోచుగావుతన్ ॥ ఉ ॥ ఊరకచుట్టుకొన్నకమలోత్పలపఙ్క్తులు వాడునంచునో । యేరునుగూర్చిచుట్టితివియెంతటిజాణవుమేలుమేలునీ । నేరుపుమెచ్చవచ్చుననినిచ్చలుమచ్చిక। శంభుఁగేరునీ । హారగిరీంద్రకన్యకదయామతిగోర్కెలుమాకొసంగుతన్॥ చ॥ భువనములంబ్రసిద్ధిగనిభూరితరోర్మివరప్రభావమొం। దివిధునిరాకకుబ్బుచునుదీర్ణగుణాంచితరత్నరాశినై । కవులుసమాశ్రయింపదగికర్బురగర్భతశ్రీగురుత్వముం। దవులుసరస్వతీశ్వరుఁడుదారతమాకుజిరాయువీవుతన్॥ చ॥ తనహృదయాంబుజాతమునదార్కొనునాథగతానురాగవా । హినివెలిఁగ్రమ్మజేసెనొకొయీగతినాగవిధాతజెంగటం । దనరిజపాప్రసూనసవిధస్ఫటికాకృతిరక్తిఁగులుకా । గ్వనజదళాక్షిమాకొసఁగుఁగాతవచోరచనాచమత్కృతుల్ ॥ మ॥ కలుషేభావలినాఁపనంకుశముభిఘ్నత్క్ష్మాధరశ్రేణిభ్ర । కకులుగావింపవరస్ఫురత్కులిశముల్గర్వప్రమత్తారివీ। రులబంధింపఁగపాశమున్నతమనోరుగ్రేణువుల్కాస్త్రంబు। మకులదానాంబువులూనువేల్పడఁచుమతాకావ్యాంతరాయచ్ఛటల్ ॥ సీ॥ శైశవంబుననెభాస్కరుమింగె నితనితేజమునకేఘనుఁడింక సద్రుశుండనుచు । హనుతటోద్ధతివజ్రమడఁచెనితనికెనుద్రఢిమకేమిఁక బోల్పదగునటంచు । నురుధాటిఁగడలిలోమెలసె నీతనిగభీరతకుసెయ్యనియుంకఁబ్రతియటంచు । వాలాగ్రమునగిరుల్ ద్రాంల్చెసీతనిస్థైర్యసంపద కిఁకనెవ్విసాటియనుచు । జానకీరామచంద్రులేశౌర్యవంతు । పటుగుణస్ఫూర్తులస్పటప్పటికెనెంతు । రామహాశాంతునతిదాంతునరికృతాంతు । నతు

—(* సుకవిస్తుతి కుకవినింద. *)—

లమతిమంతుహనుమంతునభినుతింతు ॥ ఉ ॥ ఏకవిజిహ్వాదొల్తనటియించెసరస్వతిపాదనూపురో । ద్రేకరుఝళంఝుళాత్కృతులుదిక్కులపిక్కటిలంగనేశుభ । శ్లోకసమానపాల్మికమునకోభిలెదారకహంసమట్టివా । ల్మీకిమహర్షిశేఖరునమేయగుణాకరునాశ్రయించెదన్॥ మ॥ ధరణిభృన్మణిమౌళివర్తనములందఖండియార్యోక్తివై । ఖరిప్రాపించియహీనవిస్ఫురదలంకారాప్తిశోభిల్లిభూ । రిరసారూఢిజెలంగియుద్ధవర నైస్త్రింజొక్కిమేఁటౌకవీ । శ్వరులంగొల్చెదసన్మనోహరకళాచంచత్ప్రతిభావాఢ్యులన్ ॥ చ ॥ సరసతఁదామునుండెలియజాలరుచెప్పిననీసులేకనా । దరణవహించియుఁగొనరుతప్పులెసప్పుదురొప్పుగన్నమె । చ్చరుపెడయుక్తులెన్నుదురుశక్తులుఁగారొకపైననింపుచే। కురురచియింపనట్టిచెడుగుల్వినవో రెసత్ప్రబంధముల్॥ వ॥ అనియిష్టదేవతాప్రణామశేలనంబును విశేషవిస్తుతిమేళనంబును నికృష్టకవిజనావహేళనంబును గావించి॥ మ॥ పరమశ్రావ్యమఘవ్యయామితకథాభవ్యంబుదివ్యోత్తమధీ । పరిషత్సంతతసేవ్యవజ్జభవసంభావ్యంబునై మించును । త్తరరామాయణకావ్యమున్మృదువచోదారార్థసందర్భసు । భతద్రసముల్రహింపరచియింపంబూనితిన్స్వశక్తన్ ॥ మ॥ వరుసందికనయజ్వనిర్వచనకావ్యంబైనగుంజేసెను । త్తరరామాయణమంచునన్మురిప్రబంధంబూనిమిఁ

చు పేరు సరసస్తవంబని ప్రాజ్ఞులారసి చెంచ బోకుండి రాఘవే। శ్వరుచారిత్రము తెంద తొన్నిగతులన్వర్తించి చిరంగ్రాలదే॥ ఉ॥ మాన
కకర్మభరాపిపయిమానుష దేహముతో హితాహిత। జ్ఞానమెఱుంగుబ్రాహ్మణులుమచారుకవిత్వమునుస్సర్వజానకీ జానికథల
చిఁపకయునుతరాథలెన్నిరచించె నేనియుఁ। వాసిపివేక మేటికిసి వానికపిత్వము హత్త్వసేటికిక్॥ ఉ॥ శ్రీకర రామమంత్రజపసిద్ధి
ప్రసిద్ధిపహించి వెనరా వాల్మీకిరిఘుప్రవీరుకథలేరచియించిక దా చెలంగెము। శ్లోకములందు నెల్లమునులంగొనియాడగనట్టిదా
టుబులుకావ్యకగమయినరామకథస్సాహిత్యముమాన్ప దెవ్వెట్టివారికిక్॥ శా॥ ఆవాల్మీకిమనీషివర్యమతిమంధాహార్యసంశోభితం।
బైవిఖ్యాతగకామితార్థఫలదంబై శ్రీపదంబయసుశ। బ్రావాసంబయిమాఘురిందనరురామాంచత్కథాక్షీరపా। రావారంబున
మాత్రయింతుగవితాప్రఖ్యాతికర్షంబుగక్॥ చ॥ ఇహపరసాధకంబనరహించుప్రబంధమొనర్చ్రశ్రీరఘూ। ద్వహునిచరిత్రముక్
దొరికెవానిగకృతిరత్నమేమహా। మహునకుసంతసంబునసమర్పణజేయుడునంచునెమ్మదిక్। దుహితకుభర్తనారయుజనున్న
లెయోజనసేయుచున్నడెక్॥ సీ॥ పొడుపుకెంపువహించుబెడిదంపువినుకెంపురహిసింపు కంఠహారంబువాడు। కోమలాంఘ్రుల
రమారగొనచిరిగుబుజాఙ్గట్టినబంగారుపట్టువాడు। శృంగారగతిమించుచెలువొందుకస్తూరితిలకంబుచేముద్దుగులుకువాం
డు। మకరకుండలలోలమణిజాలరుచిమెఱదకొత్తచెకుటద్దములవాడు। తలనువలగొన్నపింఛపుదండవాడు। విమలశతప
త్రజైత్రనేత్రములవాడు। మురళిడాచేతగలజగన్మోహనుండో। కండునాస్వప్నమునను సాక్షాత్కరించె॥ క॥ ఏనునుసతనింబో
డగని। ధ్యానంబుననలరుశ్రీమదనగోపాలుం। దౌననికలలోనేపరమానందముజెంది మ్రొక్కియర్చించునెడక్॥ ఉ॥ అమ్మహనీ
యమహాత్మునామ్నస్సింహై యనువత్సనిప్రబం। ధమ్మునుదంకితంబుగనొనర్పుకృతార్థుడవయ్యెదు తెకా। దిమ్మహిమాస్తువాహ
ననమ్మృష్టరమారమణీయభోగభా। గ్యమ్ముబుగల్గెమంగృతియునారవితారకమై ప్రకాశిలుక్॥ గీ॥ శ్రీవెలయుమున్నె కృష్ణమా
యావిలాస। యక్షగానంబుమాకెనసమర్పణముగ। జేసితదియాదిగామేముసీసుథాను। సారివాకులజోకలియున్నారమనఘ॥
క॥ అనిపలికియాకృపాళుడు। ననుటయునే మేలుకాంచిస్వప్నమునందు। న్ననునేలుస్వామిగనగలి। గనెయసిరోమాంచకంచు
కితగాత్రుడనై॥ మ॥ హనుమద్దివ్యపదారవిందమకరందానంద నేండెందిరా। త్మునసేకాంధ్రకృతిప్రకల్పనసమర్థుండంబుప్పగిర్వ
ప్ప రా। ర్యునసత్పుత్రునిదిమ్మ వాఖ్యకవిచంద్రున్మత్సహశ్రోతబ్రొద్దున నేబిల్వనబంచికన్నకలసంతోషంబునం జెల్పినక్॥ మ॥ అత
డాపందముజెందినన్నుగనియిచ్చాజాళువాపైడికిం। గృతవర్ణాంచితరత్నమబ్బినటులయ్యోన్నవాక్ప్రౌఢిమం। గృతిసేయంగ
దొడంగు రామకథకుంగృష్ణుండు రాజౌటబ్రస్తుతిగావింపగమాకుశక్యమెభవత్పుణ్యప్రభావోన్నతుల్॥ తే-గీ॥ అనికిరీటికిశౌరి
తోడ్పైనమాటులు। నమ్మహాకవిసాహసోద్యమాచరింప। గృతినొనర్పగబూనినయేనుమొదట। నెంతుమద్వంశవిధమదియెట్టులనిన॥

—(* గ్రంథకర్తృవంశవర్ణము. *)—

సీ॥ అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారులాక్వేలవారు। కల్పకబలికర్ణకలశౌర్ణవోదీర్ణవితరణౌదార్యులాక్వేలవా
రు। సజ్జనస్తవనీయసతతనిర్వ్యాజహారిపరోపకారులాక్వేలవారు। ఘనయుఘటస్వామికార్యనిర్వహణప్రవీణతాధారులాక్వే
లవారు। విమతగర్వాపహారులాక్వేలవార। లట్టియాక్వేలవారిలోనలఘుకీర్తి। వెలయుశ్రీవత్సగోత్రారవిందహేళి। మహితగుణ
శాలివల్లభామాత్యమౌళి॥ ఉ॥ ఎల్లభయంబులన్విడువుడేగలనంచువచించిప్రేమశో। భిల్లభరించుబంధుజనబృందముజెందము
నందుభక్తిరం। జిల్లభజించుసంతతముశ్రీహరిదివ్యపదారవిందము। ల్వల్లభమంత్రిబుద్ధిసురవల్లభమంత్రియమాత్యమాత్రుడే॥
క॥ శ్రీవల్లభుండులక్ష్మీ। దేవినిమునుపెండ్లియయినతెఱగునదనరుక్। దవేరిగలక్ష్మాంబక। నావల్లభమంత్రిపెండ్లియాడెన్వే
డుక్॥ సీ॥ జలనిధిబొడమనిజలజాతగేహిని చండికాఖ్యదొఱంగుశైలకన్య। బహుముఖావాసంబుబాయుసరస్వతిగోత్రభి
త్సతియనగూడనిశచి। చక్రవిద్వేషణాశ్రయగానిరోహిణి పతిప్రతాపముమెచ్చిప్రబలుసంజ। హీనవంశోత్పత్తిలేనియరుంధ
తిస్పృహపుంకమొందనిభీష్మజనని। యీమెయౌననిచుట్టంబులెల్లబొగడ। నగణితక్షాంతిసంపదనవనిబోలి। వల్లభునిసేవసేయు
నవార్యలలిత। లక్షణకదంబకంకటలక్ష్మమాంబ॥ క॥ ఆల్లక్ష్మమాంబయందా। వల్లభనామప్రధానవర్యుడుగనియెం। బల్లవ
బాణాకారుక్। హల్లకహితకీర్తిధారునయ్యావధీరుక్॥ మ॥ కనకాహార్యసమానధైర్యుడగుకంకంటయ్యనామాత్యవ। ర్యున
కుంబ్రాక్తనమంత్రులద్భుతనమంత్రుల్భావిమంత్రుల్ విశు। ద్ధనయోమ్యుక్తిబరోపకారవినయోదార్యప్రసక్తిన్సరిదూ। క్తినిజ
స్వామిహితోరుకార్యఘటనాధీశక్తిరాదురే॥ క॥ అయ్యనవద్యగుణావని। యయ్యనమంత్రిమణిసరసమాంబనువాహంబయ్యె
నహోక్యకుమారుని। నెమ్మోంబునఁబెండ్లియైననెలదాల్పరహిక్॥ సీ॥ వసియింపఁబ్రభుఁడుఱంబొసగినచోవనజాతంబుడాయు
శ్రీసతిహసించి। ప్రీయునిసాచేననుండియునుదర్తైజంబుసైరింపజాలనిశాంభవిసగి। విభునమ్ముఖంబున వెలయుబహురసజ్ఞ
దినయుమున్నబ్రాహ్మిదెగడి। తనకెందుగలియయినథవునిలావణ్యంబుఁగలయునప్పుడడంచుగంగఁగేరి। యేకొంతయుతెక
యాన్తోకభక్తి। చేవిజేతునిపరిచర్యసేయునప్పుడు। ధర్మగుణధామపతిదేవతాలలామ। భవ్యమతిపేరసమాంబాపధూటి॥ క॥

ఆనరసమాంబగర్భాం। భోనిధినమృతాంశుచందమున దానయశో।మానవిభవైకని। ధానంబగు నప్పయప్రధానుఁడు వొడమెన్॥ మ॥ దయమానాస్మదయాబ్ధిగుప్తకవివిద్యావైభవశ్రీభోజభూ। దయితప్రాగ్యజిపూర్వదాతృమహామాధ్యకారిదాన ప్రభూ। తయశోధౌతదిశావకాశుండు మహోరంభాతవామాంగుఁడై । ప్పయమంత్రీశ్వరుఁ డన్మహామహానుతింపఁ జెల్లఁ జేయ మెప్యేడన్॥ తే-గీ॥ వినయమునకిమ్ము దాక్షిణ్యమునకు నెలవు। సత్యమునకాస్పదము సదాచారమునకుఁ బ్రాపు నైపుణ్యమునకుఁ జేపట్టుకొమ్మ। యలవిమెనుతింపఁగంగంటి యప్పయను నిక॥ జననుతుఁ డయ్యప్పయునుం। డనఘుఁడు చిదుమూరి నరసయకుఁ దివ్యమకుం। దనుజామణియయి గుణములఁ। బెనుపొందెడు నరసమాంబఁ బెండిలియయ్యెన్॥ సీ॥ తలఁపసురాధీసతల్లి గాకుండె నాయది తినింపక సాటియనఁగవచ్చు। రూఢిగా వోమాక్రరునిఁ బెంపకుండె నాయనసూయ నింతిఁ జోడనఁగవచ్చు । శక్తిగర్భీకరించకయుండె నాయమయుంధతి నౌకరూగ నెసెడనంగవచ్చు । జనులు నిందింపమందునిఁ గాంచకుండె నాఖాయగాంతసమంబు సేయవచ్చు। నకోరుదవలున్న వారలయ్యాశివకుఁ బ్రతి। యాదు రేయని బుధులెన్న నతిశయిల్లె। నప్పయామాత్యమౌళియర్ధాంగలక్ష్మి । నయదయావిగుణాలంబ నరసమాంబ॥ క॥ అన్నరసమాంబయందున। మున్నతగుణుఁ డప్పనార్యముఖ్యుఁడు గనియెన్। సన్నుతసిబాపరాజాభ్యున్నరసింహాభిధానుఁ గులము వెలయఁగన్॥ తే-గీ॥ వారిలోఁ బాపరాజాఖ్యవన్నెఁ గన్న। వాఁడనే బూర్వకృతపుణ్యనాసనావి। శేషమునఁ గృష్ణదేవునిఁ జెలఁగి కొలిచి।తత్కృపను మహాకృతియొనర్పఁ దలఁచినాఁడ॥ ఉ॥ కాంచనగర్భ శంకర ముఖత్రిదశేంద్రులు బ్రోవ ధరిత్రిఁ గీ। ర్తించిన మెప్పుతో వినిననంగ్రహణము మత్కృతికిఁ గ్రహసంభ్రమా। కెంచి వినుకన్ స్వకీయకృప చేపలసీ ప్లవమా కురులౌటుందా। ర్పెంచిన చిలుకపలుకు నిశ్రీతి వహింపక యయ్యెడు రేదారల్॥ శా॥ వైదర్భీవిలసద్విలాసమున జెల్వంబూనిసత్ప్రోక్తి సేం। ద్రేపీపించి కళిందజోజ్జ్వలరసాప్తిన్ శుభద్రాత్మకం । బై వీవ్యద్ధ్వనిలక్షణాశ్రయసమాఖ్యం గాంచుమత్కావ్యమా । ప్లాదంబిచ్చు గ్రహింపఁ గృష్ణవకునర్హంబేకదా మెమ్యేతన్॥ సీ॥ శ్రీరుక్మిణీకమకరికలు చెకురాల్ ప్రాసిసత్యాకేళి జదకంబు సరులు చుట్టి। జాంబవతికేఁ గొప్పు చక్కగా నిడి మిత్రవిందకుఁ బుక్కిటవిడె మొసఁగి । భద్రసిగ్బెంపు గుబ్బలఁ గంధములఁ బసుదంత కుచికలకమందము గదిద్ది। కాళింది ముఖసుఖస్మకణము గోటను మీటిలక్షణయ మగుసలాక్షు యుంచి । నీలకుమణిపిఘూవణపాలిదోడగి। నవ్యకువలంబు రాధకర్ణమున జెరివి। వెలఁదిమిన్నలుపదియారువేలుగోలువ।ముంచుకృష్ణునిశ్వంగార మంచవశము॥వష్ట్యంతములు॥ క॥ ఏవంవిధగుణనిధికిన్। దైవతచాతకఘనాఘనప్రపత్నిధికిన్। లావణ్యారసాంబుధికిన్। సేవకశేవధికి మాంసిచింతాపధికిన్॥ క॥ పురుషాగ్రామణికినుఁ కోం।తరభృతరమణికి నిబూతరాత్రాణమరు।ద్ధరణోగ్రఫణికి వినతా।రమణికి మమహామహార మాట్యోమణికిన్॥ క॥ ఆనతవిందునకున్ శ్రుతి। నానటితపదారవిందునకు నుదితయశో। దానందునకుసదాత్మసు। దానందునకపతిశివతానందునకున్॥ క॥కందళితానందశతా।నందసుతానూనగానవవనాధృతికిన్। గుందశరతరుందమదు ప్రస్తుందభరప్రభుని విధావ్యధయు వారణకున్॥ క॥ నీలమణినీలఘృణిజాతాలతృణీకరణనిపుణచారుతనునకున్। శూలధరాభీలకరా। వేలశరాకార ఘోరవిహ్వాస్త్రఘునునకున్॥ క॥ వివిధావతారునకు సఖి।రవిజితతాపునకుఁ బరధరశతారునకున్ । స్తవనవవపుష్పితసున్న। గ్భవకాంతారునకు భవసభయతారునకున్॥ క॥ వ్రజగజగమవాలోకన।కజగరవరజఠరవారణాభీలునకున్। సుజనైకకృపాళునకుఁ। గుజనవిఘాతునకు మదనగోపాలునకున్॥ వ॥ సమర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబు మొదట సంక్షేపరూపంబుగా రచియిం

—(✻ పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము. ✻)—

పఁదలంచిన పూర్వరామాయణకథాప్రపంచంబునకు నాదికారణంబయిన సాకేతపట్టణం బెట్టిదనిన॥ ఉ॥ శ్రీతరుణీవిహారసరసీజవిరాజితరాజసౌధసం । ఘాతముగోపురస్ఫురితకాంచనకుంభవిభాసిభూతఖ । ద్యోతముద్యోతమానమణితోరణవారసమేతమొప్పుసా । కేతము వాతసంచలితకేతుపటప్రసహాతాభ్రజాలమై ॥ మ ॥ హరిదశ్వస్ఫురదశ్వఘోరఖురభిన్నారామభూనారికే । రరసారుట్ఫలనిగళద్విమలనీరస్ఫారధారాధరాం । తరపతిజ్ఞాతటపూయపూలితగనిదానన్ మబ్బుధారాధరా । ఖ్యారహించెన్ జలరాశిద్యఫణము యుఖేయసూసా నాగొల్పెంబురిన్ ॥ సీ ॥ కృష్ణపక్షవిభావరీ వేళలఁ జకోరసమితి చంద్రికలంచు సంతసింప । చలిపెత్రోందళుకుమేల్ తెలిపట్టుఫట్టముల్ కట్టినయట్లు దిక్కాంతలలర । గంగాతరంగసంఘము మీటి పైబొలిచి యేలవచ్చెనటంచు నింద్రుఁడరయఁ । దారకాక్షైరవోద్యన్మభిక్కా సారము దుటురాయంచలయునికిఁ దలఁపఁ । బతంగుశరదంబుధరదిగంబరగురుప్రసారశేపేశలవజ్రసంఘటితవప్ర । దీప్రరోచిఃపరంపరల్ టవము ద్రాఁకి। పరతమోలీలఁ దూలన పట్టణమున ॥ మ ॥ పురిఖేయతంబుఁ బయోధి యంగ నిజనంబుల్ రెంటికిన్ ఖేదమే । గృహసంజాలకయున్నబంహావిష్వరింపంబూని వారాశిపైఁ । గరముష్పస్మశిముద్రవై చెనదియాఁ గాడున్ననిలచ్ఛవిన్ । భరియుఁ సంగతి యేమి యేటికి సముద్రఖ్యాతిమున్నిటికిన్॥ మ॥ పరిఘాంభోనిధి నప్పురంబు ప్రతిబింబంబొప్పనే వేళదు । గ్గగభూలోకధురంధరా హిమవరప్రాతాభోత్థకీలావళిం । బరితాపంబువహించి భోగిపులతోఁ బాదాళము న్బాసిధా । సురవాఁ కేళికి వచ్చు భోగవతియుంచుం బోల్ప

గానిర్వహమయి॥ ఉ॥ నీలప్రభాలమేడలకునిచ్చలపుంబటికంపువెట్టులం । బోలుపెఱుంగుగోపురపుమొత్తపువాకిటకీలఁజాళువా
నెలిపసిండిబొమ్మచనుమిట్టలకుం జెలిచల్వపైఁణీ। చేలచెఱుంగులై యచటఁజెల్వగువెలుపుఁటేటపెండెరల్॥ సీ॥ కేళీసరఃపద్మషా
ళవిహారియయికాంచుసుగంధంబుగంధవహుఁడు। లీలాద్రివన్యామహైలావళుల్దానిగ్రహియించువీరులచాల్గనఁగలిచి। మాత
నాంశుకరత్నకేతనాంశుకయుక్తిఁ బ్రాపించుఁజిత్రాంబరములుహేళి । గగనీయవిశదతోరణనికాయములానిమొసయుము
త్తైపుపేరులనిమిషనదిని స్నానార్థంతరస్థైర్యనవ్యగాన। కౌశలీంద్రవమానాబ్జకాంతవారి। ప్రుషితచాతఁమయినయప్పరవ
రమునఁ। జతురలంకారంబులెన్నంగఁదరమె॥ మ॥ జనులెల్లప్పుడుఁదోయదానమునఁజంచత్తాళవృంతానిలం। బునబాంధ
వ్రజమొందుదప్పియుగ్రసంబున్నప్రబోల్లుచ్చియుఁ । వనితాగానరసద్రవచ్ఛ్రిశమణీవార్ధారఁ జేఁజాతకా । వనమున్ జేసి
ధ్వజాంశుగా ప్రిపదముకైపై నిద్రించియుఁ॥ చ॥ ఘనజఘనస్తనద్వితయగౌరవముల్ధరియించియాకసం । బునఁజగాయిం
పలేకదమముఁదటనందనదుందుభుల్వా। మినుకుపసిండిమేలిపసిమెచ్చులమేడలుచూచిసోలిద్రా । లిని యమరీశిరోమణులలీల
జెలంగుదురింతులప్పుడు॥ మ॥ ప్రవొద్యానము దాయమాధుపులపైఁగ్రీడించుబూబోడ్లకుం । ద్రిదశస్త్రీలుపయస్వలయి
సవినయోక్తిం బాయఁదారఁభయి। ల్లిదయాచెంగటదేతిలోత్తమనికాయ్యంబూర్వసీమందిరం । బిజెయలచుస్వవరించిచూ
పుదుపువారింబొందివిషింపగ॥ మ॥ విధుకాంతోజ్జ్వలసౌధవీధికలశీన్నంపతల్గాడియి । తుధనుఃకేళికిజొక్కిఁ కూరుకఁట
యుపచ్ఛేదనస్వందిమా। గధసంభూతముపోల్కి మేల్కొలుపుసుతలంతార్కుటిన్నాకలో । కధునీహాటకపద్మరఘూటచర
చక్రక్రౌంచకాంగనల్॥ చ॥ ఘనతరరత్నసంఘటితకాంచనసౌధములప్పురంబునం । దనరగజాచిభాసరరుద్ర దైవత
శైలముపోలుదు । డనగడగుంభ రాజగహనాంచితశృంగముగాకయున్నచో । ననుచునమారుతోనమదదంతికజాలక
మాగనసర్గియో। గీ॥ అహిపలములావరింపనయ్యడుగువట్టి। తెలియఁబడకున్నభోగవతియుదివంబు । పేరుగనియాసురులకుఁ
బ్రాపింపనేని। స్వర్గపురమప్పురంబుతోసాటియగునే॥ సీ॥ బ్రహ్మహమనఁబోయిభంగమొందినశుచిద్విజవాహనునిసర్వవేశ
మెంత। యనేకంబుదోషాకరునివహాళిధరియించుధర్మాభియాత్రప్రతాపమెంత । ఘనతరస్వర్ణముల్గలిగియుమకరసంగతిను
న్నయమున్నసకలమెంత । మేరుద్రవ్యాలోనర్చియూరుడయ్యాంగఁజేసి మలయుల హిందికాసవహిమవెంత । యనిచతు
ముఖచండీశధనదసీర । ధరులసుజ్ఞానధర్మసత్ప్రణ్యకృషిని । శేషములమెచ్చరప్పురిఁజెలఁగుద్విజశిఖామణులురాజలూ
రుజులాప్రజలు॥ చ ॥ ప్రతిగజశంకనభ్రనికరంమురదమ్ములఁగ్రుమ్మదికరి । ప్రతతతమారొకనంబిలుచుభంగిని
బృంహితముల్ఘటించునభ్రితటినిబద్ధముల్పెనచిపట్టిపెకల్చుటకుఁ వలెసము। న్నతకరముల్నిగుడ్చగగనమ్మునకప్పురిమ
త్తేభసంగముల్॥ సీ॥ రవగాలునకుసాటిరాకగాడ్పుపటానిపోదలుసిగ్గునబోయిపోదలఁజొచ్చు। జోడనలకకొంకింతజోడుగానే
రకవేల్పురాయనితేజివెల్లనవ్వా । బలునిబ్బరమునకుఁబ్రతిగాకగరుడయనామధేయునివాహనంబనఁదగఁ । జట్టుపఱ్ఱులకు
నించుకయునీడొందలేకనుహరుల్పిచ్చుగుంటునకగపడె । నింకనీవాహములకెద్దిమెనయటంచు । జనులువొగడమనోవేగమె
ననిధార। లోలనిలోకప్రసిద్ధులనూనిమీటి । సాహిణులశిక్షనలరునచ్చటిహయములు॥ మ॥ వరనీలోన్నతిమించుటందననె
విన్యాజరాజాప్రిఘా । ధరదూఢింగననౌడశృంగకలసందళ్లొంచెఁగేతుస్థితిం । గరమొప్పారుటనభ్రిముఁవారనేఁ
జక్రసూఫలితావతిల్లుటఁ । హరిలీలన్వహియించెఁగాంచనంశతాంగానీకమాప్రోలనన॥ చ॥ గిరినికరమ్ములయినంబిడికి
శ్ఛనెప్రమ్యలోనతుచ్యుగ్రకే । సరిసటలయినంజేకొనివెసంబెకలింపుదురశ్వయాభ్రివి । స్ఫురదశనివ్రజంబయినచోనరచేత
నతట్టినయితురో । డనుహరిడమునబోరులకుడాసినయప్పుడువీరులప్పురిన్ ॥ సీ ॥ ఓడిడన్నినదిగాకున్ననెందులకుగామబ్బు
తెద్దూపధూమమునబలియుఁ। దనకంటెమనకాంతిగనకున్ననెలవినికాశ్రితగతినేలయావహించు । దంమలకంబెనందముల
గాకున్నవంచలేమిటికిగాననుసరించు। దమసొంపుగుదియించితఱుమకున్నను తారలేటికిగాఁబట్టబైటవ్రేలు। నని ప్రకీర్తింపఁదగు
కొప్పులాననములు। చరణయుగనులునఖములుసాటిలేని। పెంపువహియింపనెప్పుడునిలింపసతులు। సతతనజలంగుదురువార
యువతులచట॥ సీ॥ పొగడవిరుల్లేవెమృగరాజమధ్యమవిటరాజచెంగల్వవిరులఁగావె । జాతులేమైననుసంతరించిరకొమ్మనే
ద్పుకోవలసిననీటుకాడఁడ। వగలాడియిచటసువర్ణముల్గలుగునేకలయిండ్లఁగలుగును జెలువరాయ। తమ్ములబూపవేతరుణీశి
రోమణియాడఁగాఁజనిరిరేపాడిరంము। వలయుపున్నాగతతులేవెవన్నెలాడి। యేలయడిగెదపెయ్యూరనేమికొదువ। యనివి
టులజాణతనములనపహసించి। పువ్వులంముమరవ్వీటఁబువ్వుబోడ్లు॥ ఉ॥ సారవకైరవాంబురుహసారమరందభరంబుజెం
డిశ్వంగౌరవనావలివివిధకౌసుమరేణువులూనసాహసం । చారివధూకుచోరుఘనసారమృగీమదగంధసారకా । శ్మీరసువా
సనల్గొరనిమీరుసమీరకుమారుఁడప్పురిన్॥ మ॥ నగరాధీశునిసద్గుణంబులకునానందించిదేవేంద్రుడ । న్నగరీరత్నముచుట్టుపా
న్గరియుస్వర్ణప్రాకారచూర్ణంబురాఁదగునందత్సరయూనదీకటకకేదారంబులంబండిసోయగమయిమెన్నులఁవ్రేగునకధర
ప్రేమాయుఁగ్రాలిసస్యావళుల్॥ క॥ ఆప్రోలసురావతియామ । రప్రభుఁడేయగతింబజైరధుఁడేలుదినేం । బ్రప్రతభాసుప్రతిష్ఠా

శ్రీప్రభుభావాన్వితగుణప్రతిష్ఠాసిద్ధియై॥ సీ॥ తనయాజిభావంబు గనిపించె సకలసన్నుతసత్కళాప్రవీణత వహించి। తనగభీరతబా
పె వటిని మనోహరప్రఖ్యాతసంపదలఁ జెలఁగి । తనప్రభావము దెల్పెఁ దపననందన గర్వనిర్గంధనక్రియాసిరతి దనరి । తనతేజ
మెఱిఁగించె నమిషేశ్వరవజ్రమునస్వాధ్యదైత్యపఙ్క్తులవధించి। రాజమాత్రుఁడై యష్టదిగ్రాజవినుత। రాజితయశఃప్రతాపసనిర్గ
తేత రాజ। హేళిరిపురాజభయదాజికేళిరాజ। రాజఘనసాలిదశరథరాజమౌళి॥ తే గీ॥ అనరేంద్రుఁ డుఁబంధుసంతానము లరి।
పొగడసంతానభూజంబుపగిదిఁ బెద్ద। కాలమిల యేలి సంతానకాంక్షమించి। శిష్టసంమతి నొకయిష్టి సేయునపుడు॥ వ॥ అసురు
ల్విష్ణుని జేరఁ పజ్జీవదనుండ త్రాసినైయెగాసిసే । యసురుల్లోకము సంచలించెనికమంమాపన్నులఁ బ్రోవనా । యమరుల్ నీ కెదు రే
జయింపఁగదవయ్యా యన్న లేనవ్వుడా। యమసులాలింపుచు వారివీటఁ గలిపి దైత్యచ్ఛేదనోద్యోగినై॥ సీ॥ శ్రీసూర్యకులసుధా
సింధువాకాంక్షించి పాలమున్నీటిపై బాళి మాని । సహాసముఖ్యాతవాత్సల్యముంచి దలంచి చిలువరాపాన్పుపై నెలమి మాని।
జగతి సుతాంగసౌఖ్యము గాంచఁ గామించి కలిమితొయ్యలితోడి చెలిమి విడిచి । యలఘుమానుషలీలలపఘరిం పదలంచి తనయు
మానుషచర్యయును దోఁ గంగి। వనచరత్వంబుఁ బూనిప్రోవఁగ దలంచి । బ్రహ్మరుద్రాది దేవతాప్రభులమీఁది। వాళియును
మానినందకాద్యాయుదా । భిరాముఁడయ్యె దశరథరాముఁడయ్యె॥ సీ॥ చలిగట్టువారపట్టి జపియించుమంత్రంబు వేయికేకల
తమ్మివెలయునంచ । పలుకుకొమ్మకు రేనిఁ గలిగించు తొలిపెద్ద యీరేడుజగముల నేలుఱేఁడు । ప్రాఁబలుకుజన రాంద్రబలగం
వునుచ్చట పెనునీటఁ దేలాడుపిన్నపాపఁ । మరుగొంగతలపువ్వుఁదామరమీఁది యెలజేటికలిమి యొయ్యారినోముఫలంబు । క
టికిచీకటివెలుగు నెకటిలెవెలుంగు । మేటిరేఁడ్రిమ్మరులగంటుపోటుబంటు । తొగలఁదంములఁబ్రోచుకందోయి చూచు । చే
ల్పుకౌసల్యకొమరుఁడై పెద్దింబొంచె॥ క॥ దారకుఁడయి రఘువీరుఁడు । దారకతూహలముతోడఁ దండ్రివచు పబ్బందారకుశేం
చఁగమునిప్రుంచారకు క్రతురక్షగరిగెఁ దమ్మునకొలువన్ ॥ వ ॥ ఈవిధంబున గౌశికతపోవనంబునకు సవనావనంబు సేయం
జనినతదనంతరంబు॥ సీ॥ హొమధూమంబుతో వ్యోమంబు వ్యాపించె భీమదైత్యస్తోమధూమరుచులు । సవనాగ్నిశిఖలతో దివిఁ
బ్రాకె రేగాము కఱకు జుంజురు వెంట్రుకలజడంగు । లనలకుండస్ఫులింగాళితోఁ బడలానెనసుర దంతోద్ఘట్టనాగ్నికణము ।
లలఘుమంత్రారవంబులతోడ నిండెనా కసము రాక్షసచమూకలకలములు । జటిలసంకల్పములతోఁడ జటులదనుజ। కుటిల
సంకల్పములుమీఱెఁ గుశికతనయుఁ । డసవృశప్రజ్ఞ రాఘవునాజ్ఞ చేత యజ్ఞదీక్షవహించినయాక్షణమున॥ ఉ॥ దానవినీతిప్రసి
తిగుణధాముఁడు రాముఁడుదొత్తదాటకా । దానవి ప్రాణము ల్గొనిన దారుణ శాతశిలీముఖంబునన్ । దానవిరాజమున్న
ముచి దానవసూనుసుబాహుని న్వెగూల్చి చం । దానవి రాజమానభుజదర్పముతో గెడపెన్సుబాహునిన్ ॥ క ॥ పారంముఁ లేనివడిఁగ
ల । పారంమున రఘువరుంపువడిసే సెనకూ । పారంమున గుణవ్యా। పారంమున మెలఁగునలఘుబలుఁ మారీచున్॥ వ॥ అప్పు
డు॥ ఉ॥ జన్నము నిర్వహించి తనిసన్నుతులెంచగ నింత చిన్నరాజ। న్నముగల్లఁజేసె మనకందఱకంచు సురల్ ప్రకీర్తనల్। బన్నము
నీంద్రుతో జనకుపాలికిఁ బోవుచు ద్రోవ శాపపుం । బన్నము వాపె గౌతమికి భానుకులుండు నిజాంఘ్రిసంగతిన్॥ సీ॥ నిటలాక్షుధ
నువుప్రయుంచుటకు గౌశికుఁ డెట్టులనుమతించెనటంచు నమరులనగ । జెలికానిఫర్గంబుకౌఱుపగా కుత్సుఁ డేగతి । బూనెనని
శైవగణములనుడువఁ । గడిదివిల్లునియ చప్పుడు వీనులకు విందు సేయునెప్పుడటంచు సీతదలప । నితఁడల్లుఁడయి సత్పతిమామ
యగునమా జనకుఁ బోలెనెయంచు జనకుఁడెంచ । హరధనుర్భంగకార్యమెవ్వరికిఁ దెలిపి । సూడుపుట్టించు సనినిల్ప చోనిలుపక।
కలహభోజనమానల్లడలఁదిరుగ। శివునివిలుద్రుంచె రఘువీరశేఖరుండు॥ వ॥ హరకోదండవిఖండనప్రవణబాహాదండపాం
డిత్యవి । స్ఫురణం జెందినకీర్తిలక్ష్మిచలె భూపుత్రీలలామంబు సే । కురనకోమలకొమ్మ తేఁటిఁ జెగ కుంగుందముల్ప్పించు బో
ల్కిరఘుగ్రామణి క్రొత్తముత్తియపుఁబ్రాల్నించె న్వివాహంబునన్॥ ఉ॥ బాడబదూరుసింజెసకు పార్థివులెవ్వరటంచు గేరడం।
బాడబలాఘుడేటిమదమంచు భృగూద్వహగర్వవార్ధికి । న్బాడబమాత్ర తాపముగనంబడజేసి దివిన్ వృగీజనం । బాడబలంబు
శ్రీరఘుకులాగ్రణి చేరెనయోధ్య వేడుకన్॥ మ॥ తను హేమంబధరాబ్జరాగమణియుక్ ధమ్మిల్లనీలంబువా। సనబద్ధంబున ఖాం
డమౌక్తికవితానంబుం గటీచక్రమున్। స్తనదుర్గంబుఁ బగల్చి రాజ్యరమ చందంబొందు భూపుత్రితో। జనగాఢ్యన్విసిఁ దేమరాము
డేలమిన్ సౌమిత్రి సేవింపఁగన్॥ సీ॥ చిత్రకూటమణీవిచిత్రకూటసుఖేటచిత్రకూటస్థలాసీనుఁడగుచు। దండకాశ్రమభవేదండకా
సరముఖోద్దండకాననమృగధ్వంసియగుచు । మానవారితపూజ్యమానవాసవిరాధమానవాంధహోమోగ్రభానుఁడగుచు । దా
నవాగ్నినిదాన దానవార్యభయప్రదానవాక్పరితుష్టమానియగుచు । దూషణాలాంపఖరఖరదూషణామ । రేషణాన్వేషణాని
కశోషణాతిభీషణాశని ఘోషణాశ్లేషణాస్త్ర। భీషణుఁడు మించె రఘువంశభూషణుండు॥ తత్కాలంబున॥ ఉ॥ శూర్పణఖో
త్తమాంగమున సోకదశాస్యుఁడు గోపవహ్నియుం। దప్పకలో నపనిహ్నుసునేదందగులందగునీతి డెందమున్। జోస్పకమా యకే
డివలెంజేసి సుబాహుని యన్నఁ బంపినన్। దర్పమెలర్పవాఁడు రఘునందనుఁ డుందగఁ జేష్టలొందఁగన్॥ పంచచామరము॥ మారదండి
మృగంబు దండమునన్వనంబులోన గా । నరాదురాశ సీత జెప్పిన న్నరేంద్రుఁ వేఁట బూను । నరాదుమాయ యాచుదోడుసాఁగసఖ్య

కొంచుఁగి । న్నరాఁడు రెంచ రామస్వామి నాథుఁ డేగె వెంబడిన్॥ శా॥ సారంగంబు దయాంతరంగము సుమష్కిన్ సంగతుఁ గాఁపింప
యా। సారంగంబు హరించు పొట్లనక కాంతున్ సీతఁ దార్ధ్యమున్ । సారంగంబున లెన్నిజాంగలఁ దలంచం డస్సనఃపత్నినీ సారంగంబ
విఘుండు పట్టుబడఁ గేచు లేటిజా పెన్ దురితన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున గుహావాహరిణంబు మరణంబు నొందించి యుత్తరణకలాభరణంబ
మరలనరు దెంచి పంచవటిం బ్రవేశించి॥ చ॥ అవనిజ బర్ణశాలకతనార సి కానక హా ముడెంప్రబా। [illegible] చుచున్ బసిఁ జటాయు
వు దెల్పఁగ భార్యకార్యము । ప్పవిని ఘనాకబంధుసిఁగ బంధుని దుంచి కిరాతిపూజలప్పవి నిభ సా[illegible] గోనిపంపకడన్ వసి
యించి యున్నెడన్॥ సీ॥ హిమధామ కర కుంద సుమ ధామ శరబృంద సమ ధామమై జన్నిడ ముపోసఁగ । పిను కెంపు సగ జాలుచున
కెంపు తెగడాలు మొనయింపు కుండలంబులు వెలుంగ । శుచిర త్నవరసీలరుచి నూత్న హారిసీల సుచిర త్న హారరోచులు చెలంగ
దులకించు వాలుకారు బలు మించు బలు మాఱులలయింపు మేరికాంతులురహింప । బసిఁడిముంజియ హారబట్టు హింప హైమ
కంకణంబులు నరుణ ముఖంబు దీర్ఘ । వాలము సుగల్గు నొక మహా వానరుండు । వచ్చి పొడగన్న రఘువంశపార్థివులరి॥ ఉ॥ ఆయన
భక్తియుక్తి వనకంబుజమిత్రసుపుత్రు మిత్రుని। జేయుం బహూకరించు చున జేయుభుజాయత శక్తితోఁ శత్రు। రాయుఁడ తశాత బాణ
హాతిన్నైఁ। దిసురేంద్రుని బూడ సంపి తారా యుతమైన ప్రాజ్యకపి రాజ్యము సుంగొబ తంగ సూతికిన్॥ క॥ ఈలాగున రఘువీరన్ను
పాలుఁడు సుగ్రీవు వెడగృపాళుఁడగుచున్। మేలుఘటియించి కపిపద। మేలము సుచు వానకొకర డైడవసియించెన్॥ తత్కా
లంబున॥ సీ॥ కాదంబినులు మానసోదంబుల నేయుంచె గాదంబినులు నభోగణము సిం డెఁ। జాతకంబులు జాలింజాలిం జెదవశి
ఖా జాతకంబు బుసమజ్వ లతఁ డించె। బుండరీకములు భూపుండు దాప సెలవిచ్చెఁ బుండరీకములు గుంపులు సు హెచ్చె। జంచలా
లోకాప్తి సంహారివర్తించె జంచలాలోకాప్తి బదలు నించె। స్తనితములు మీఱె గరకలు ధాత్రిజా తె। నదులు పడంబా త్రమ్మ
గములు పొదలుదూతె। గర్షకుండు మెచ్చె నలి మిరి గాడ్పు హెచ్చె। వనధి బహుఘోషమునఁ బొల్చె వాన పేర్చె॥ ఉ॥ వానకరం
బుదీఱుట యు వానరనాథుఁడ నేక సేనతో । మానవనాథు గాంచి బహుమానవచోగతి దుస్ఫి జానకీ మానవతింగనంగన సమా
నవ నాటుల బంపవారలు । న్నానిత మానిత జడిమ మానిత దాక్ష జనంగ వారిలోన్॥ క॥ పావని తారక మంత్రజ। పావని రఘువీ
రుఁడు సుపనరి గెద్రిలోకి। పావని వెదకుటకు దలం। పావని తాలోకనార్థమై త్వర పడగన్॥ వ॥ ఈచందంబున సంబవన నందనుండు
జనకనందని సందర్శనంబు సేయం జని॥ సీ॥ తన ధైర్యరమహోర్వ దనినట్టు తోఁక గట్టువడి వెట్టి యొక గట్టు జడియ దాకె। దన గభీరత జా
లద ఘలీల జలరాశి మేజవంబున గ్రిందుమీదు చేసె । దన యణుత్వము మహత్త్వము దెల్పు చందాన సురసలో దనులీలఁ జొచ్చి వెడ
లె। దన లోకబాంధవత్వము గోచరము సేయు కరణి ఛాయాగ్రాహకత్వమొందె। తన తపః ఫల దేవతగ నిసరణి ధరణి సుతలంక
లోఁ గాంచె వనహారిత్వ। మెఱుకగా వించు జోకన నేక దైత్య। వరమ దేహంబులను ద్రుంచె వాయుసుతుఁడు॥ మఱియును॥ మ॥ పురదా
- హంబానరింపం జేసి వలె నంభోజాప్త సూమం ప్రభి। కరవాలానల కీలికావళులలంకా దాహముం జేసి ముం। దర రామాస్త్ర
పరంపరాగ్ని శిఖలి దారి ప్రవేశించుసం। చరు లెల్లస్వనబలి కీ వచ్చి సతి మేలా స్మేశుతో దెల్పెనన్॥ వ॥ పరమానందమునన్ విభుం
డు నిలభూ బాహా ప్రతిప ప్రతా । పరమావైఖరి కాస్మ మెచ్చి శుభ మాపాదింప నా పత్పరం । పరమాన్వన్ వినుబోటి బాంధవుని
సంపాదింపగ లైన్ దయా। పరమా కేమికొ అంతయంచ తనసంభావించి దీవించుచున్॥ సీ॥ వటువనాటక వీర భటమహార్భటు
- లచే వనమార్గమార్గ ముల్వనట జెంద । నగచర వ్యాయామ నాదంబుచే ప్రతిధ్వనిమిషంబున ధరాధరములదర । బ్లవగ పేగా
టోప బాహుళ్యమున నదీగణములుత్తుంగ భంగములు సొలయ । హరియూథపుల యట్టహాస సంపుటవళిచే బూర్వాది దిగ్గజంబులు
చలింప। గలసి బహువాదిప్రభుల్గా బవరామ। విభుడు దక్షిణ వాహిసి విభుని చేరి। పరహవా రాశి దరి జేరు విధము దోప। దత్త
టంబున దిటముతో దండు విడిసె॥ తదనంతరంబున॥ తే.గీ॥ దశముఖుఁడు యుద్ధచలిత త్రిదశముఖుఁడు। దన్ను నయమార్గ మెంచక
దన్ను టయు। విభీషణుఁడు ధర్మనూర విభీషణుండు। శరణు శరణ నెఖరపనా శరణు జేరి॥ క॥ పగతుసియిను జుసమీపోగతు
నిద యుత్రోచి విభుడు పౌలస్త్యవధింపగ దేవత్రోపయిటటూ । పగ జేయని మూఁడు నాశ్వ పాంపతి పేడెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥
పలుమారుం దను వేడు రామవిభునిం బాటింపక త్తుంగభం । గలసత్తోయ భుజంగ సంఘఫణ భంగ ప్రౌఢ రంగ త్తిమింగిలవాల
ప్రహాత ప్రవాళశకరా కీర్ణారుణార్ణ ప్రభా। కలనం జేజముచూ పెవాగ్ధి జడధుల్ గైకొండు కేధీరులన్॥ క॥ తన వారిస త్త్వగతిచే।
తనవారిత నాదమగుసుదధి జూచి విలోకన నలుర దనలశిఖుండై। కనలుచు రఘువీరుడుగ్ర కార్ముకమూనన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునను ద్దం
డకోదండమండిత కరుండై యుచ్చండకరకులుండు ప్రచండరోషగ సావేశంబున వారిరాశింగసుంగొని॥ సీ॥ మొగులాన సపరా
గము బుపరాగములుగా శతకోటిశిత కోటి శరములేసె । గగనంబునోర యుభంగములు భంగములుగా జటులబాడబ శిఖాస్త్ర
ము బువరపె। సప్తరైన జలకరేణువులు రేణువులుగా హరిదంష్ట్రి క్రూరోగ్ర సాయకములని చె। గమతమీనాది కాంగ విభూతి భూతిగా
గాగాగ్నితులి తాంబరము బునిని చె। మహితవిద్రుమములు విద్రుమములుగాగ। లలిత మణిజాలములు జాలములుగాగ। గ్రచమఖ
నిష్ఠుర శిలీముఖముల బురిసె వారినిధి మిద రఘువంశవర్యుడడరి॥ క॥ భువనములు దలశగాదన । భువనములింకించు రామభూ

పతిజితవా। సవినయువిధిగనిజలనిధి। సవినయముగ గదిసి మ్రొక్కి సంస్తుతి జేసెన్ ॥ సీ॥ శ్రీరఘుకులవారాంబునిధిసోమ సోము ముఖ్యామరస్తోమధామ । ధామనిధిపశస్త ప్రతాపోదార దారకత్వవిదారితారిపీర । వీరజటాయుప్రవీర సాధారధారణాభ్యాసచేతః ప్రచార । చారణశ్రీపిలాసనిరస్తరాజీవజీవభావైకల్యదృష్టిప్రదాన । దాన [illegible] భుజంగ। జంగమస్థావరరచనాంచత్ప్రభావ । భావనాదూరబహుపావనావతార । తారకబ్రహ్మనామక కోదండరామ॥ మ॥ శరముల్ వానకృశాను కీలలవినాశంబొందుచుం దానవా । శరముల్ దీంచె భవత్కరస్థలమిళద్చాపప్రయుక్తంబులై । శరముల్దాసినయంతనే కెదురెయీసప్తాంబురాసుల్ దిశా । శరముల్లోకములుం [illegible] రోషంబూనకే నాంవుమీ ॥ క ॥ జలధిన్రఘుపతికరుణన్ జలధింగానిక కాచి సరగ దవ్వజ్ఞన్ । నలుచేరన్నసైన్యదవా । నలుంచే సేతువు ప్రియుంబునం గట్టించెన్ ॥ చ॥ కపులుహితోచితక్రియలు గైకొని చేయుటయుం బయోధిపై । విపులశిలా [illegible] । సిదపుల జయింపబూనుటయు [illegible] రావణుం । [illegible] ॥ మ॥ పదవిధ్వస్తగిరులు [illegible] దేవభూదేవతతా । [illegible] । పదవింబోయిను [illegible] । [illegible] ॥ మహాప్రగ్ధర॥ కారాహారంబులు [illegible] । [illegible] వేగంబుమీ అంబ్రదీపా । [illegible] । [illegible] తిమాయించిరంతన్ ॥ మ ॥ [illegible] । [illegible] పైంద శ్వేతముఖుల్ ప్రహ । [illegible] । [illegible] సురాసురాదిమమరస్పర్ధాళు తామ్యగ్రసైః॥ సీ ॥ [illegible] । [illegible] ప్రమాథ దేవాంతక ప్రముఖ [illegible] । [illegible] ప్రచార । మతికాయమేఘనాదతమోవినిర్భేద [illegible] । [illegible] । భమరఘురామసాయకస్తోమనామ । దానవా [illegible] । [illegible] ॥ చ ॥ సమరనిదాఘవేళ శరశాతకరంబుల రామభాస్కరుం । [illegible] వేల్పుకవజకరవలన్ వెలిగించి లోకశు । [illegible] ॥ మ ॥ సటునాదిత్యవధూటికా తనువితానశ్రీలు [illegible] । [illegible] । [illegible] గజగాంగురి [illegible] । [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] జెందినవనేచరకోటిం బ్రతికించి యాశ్చర్యరసముం జూపె । [illegible] రసముజూపె। బగతుసోదరునికి [illegible] । [illegible] కమెకి ప్రభుత గైకొని శాంతరసముజూపె । [illegible] । [illegible] జూపె । భరతుసేమంబుగనవాయుభవుని బంపి । దశరథసుతుండు [illegible] ॥ క ॥ [illegible] యానంది గాంచి [illegible] । తానుజపదనయుముదంబయి । [illegible] ॥ వ ॥

—(* శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవము. *)—

ఇవ్విధంబునం జతుర్విధాలంకారచారుశరీరుండై [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] ద్యోతమహిమం గాంచ । దనకాంచనరథంబు [illegible] । [illegible] తనలీలఘనమార్గ [illegible] । [illegible] । దనపురోవీధి మ్రోయువాద్యములు దనచు । [illegible] । [illegible] దిగంతములనిండ । రామచంద్రుండయోధ్యాపురంబుం జేరె ॥ సీ ॥ [illegible] కౌసల్యాదిజనములుత్సాహమొంద । రామనికీర్తిరయిరవిచంద్ర [illegible] । [illegible] హోమయుత్సవమున మెలంగ । సకలదేశాధినాయకులు గానుకలిచ్చి [illegible] భజింప । [illegible] శత్రుఘ్నపవనతనయ । భానుజాంగదజాంబవత్ప్రముఖ [illegible] । ఉచితముగ [illegible] । రాముడప్పుడు పట్టాభిరాముండయ్యె ॥ సీ ॥ [illegible] కలబూని [illegible] । పైరూపచ్చలతాళి మీరమొలకలగు [illegible] । [illegible] మించెగగనలక్ష్మి । విమలకోరకముక్తికములతో జిగురుకె [illegible] । [illegible]

తుహినకుసుమంబు దంతరుచివజ్రహారమల్లాప్చెదిశలు । సీతతోగూడిసరిలేనిచెలువుపూని । శ్రీరఘుస్వామిపట్టాభిషిక్తుడైన ॥ శా ఙ్గంబున్నిహరిచెనిర్భరతఁజెందెక్ భూధరంబున్మనుగ్న్ । స్వేచ్ఛఁడభోగసిరితిసుఖంబుల్గాంచెయజ్ఞంగతి । హృద్గాహా బుశమించెనాటపెడుపైనట్లుండెగూర్మంబుస । మృగ్గోద్దండమునక్ధరాభరముర్రామస్త్మావనుండూనిసెక్ ॥ వ ॥ ఇత్తెరంగున న్తరుణికులగ్రామణిసకలదిగ్గామణీయకయశశ్చంద్రచంద్రికా విశేషంబున నశేషబుధలోకచకోరకంబులతో నతజనమహో త్పలంబులనలరించుచుం దామసగుణాంధతమసంబులవిరియించుచు సింధురాట్సుతవ్వయపరివేష్టితబంధురవసుంధరాభార ధురంధరుండయియొకనాడు పూర్వపర్వతోర్వీరమణశిరోభాగభాగరుణమణిప్రభాగణితమకుటప్రకటాతిశయంబునకు నిక టంబయియుంబుజప్రియబింబంబుడంబుజెందక యముందరనమందమకరందరసాస్వాదనానందిరంగద్భృంగసంభూతసంగీత ప్రసంగంబులతో వికసించి సితకమలంబులవిమల ప్రకాశంబునంజెలువొందువందిమాగధ జనబృందాభినందనంబునందన నేత్రారవిందంబుల విచ్చిమచ్చికతో నెదుటవచ్చినిలుచున్న ఘడమికన్నెచిన్నారినగు మద్దుమొగంవు టద్దంబుంగనుంగొ నుచు బాన్పుడిగ్గిసమయోచితాచారంబులు సంఘటించి కొలువుసింగారంబయి యభంగతిదష్టాంగ వజ్రమయకుడ్యశా సోష్టాంగసంగంబునం గనుపట్టుగట్టు రాయలపట్టినెన్నెనిచాయలందొట్టిన గట్టినీలంపుమూలంబుల దండితనంబు లెచ్చరించి హెచ్చునంబయిపయిం గ్రమ్ముకొనుపచ్చరాయరుంగుల పచ్చలచ్చజిగిపచ్చికలని మచ్చికలతో వచ్చి మార్కొనుకేళీలాలా కురంగంబులకు బెదరుపుట్టించు పులిచర్మంబులుగలచిత్తరవు తపసులపైక్ జెడలకెంజాయవలెబుంజెగనుమంజుల ప్రవాళ మహాస్తంభంబులరంగారు బంగారుబొమ్మల ప్రతిబింబంబులకు నెలవయిన నిర్మలచంద్రకాంత జగతీస్థలంబులను గంగా జలంబులం దోగుచుంమవాచెందామరకెందొగల పువ్వుతెగలంగ్రందుకొను తువ్మెదలమెన్నెలకిమ్ము బూపుసాంబ్రాణి ధూపధూమంబులతో వాసించు ప్రాలంబకుసుమమాలికాపరంపరలకాంతిసంపదలకీరుగు పొరుగులగు సోరణగండిగొప్పసా ప్పాణిముత్తెపు జాలతండంబులభుజగాండకాండంబులనినిండుకొను గృహమయూరికలవిప్పగలపించంబుల యొప్పులను ప్పొళ్లుకొలుపువెలయొప్పులముల కప్పగిలుకొప్పులను క్రొమ్మొగిలునకు మెఱుంగులగు తదుపరిపరివేష్టితకాంచన దామంబు లతోబుసజించుకాంచనదోరణసంభంబులునునిజమణినభోమణికాంతిపరీక్షార్థంబు బరుణబింబంబునంబరకలితకరాగ్రంబున బిలుచుచున్నదోయనజెన్నగుచున్నధ్వజపటసటలంబుల పటాత్కారంబుల కిలుకుపద్మరాగ విటంకభాగరటత్పారావత వారంబులయారావంబుమించినరఘువీరునగరివాకిటనుండియు జలధిఘోషంబేలజేలతనంబు నెర్చిరనిసంధాగౌరవంబచ్చ లంబునవానినగుసౌధలక్ష్మినవ్వువెన్నెలలమొకళించినకెందమ్మిమొగ్గలననగ్గలంబగుపసిండిచూరుమొగ్గలనిగ్గులజగ్గుమను పువ్వ రాగవలభిప్రతానంబులతో నుప్పరంబారయనుబ్బుచప్పరంబులలోపలనెపొందు స్ఫటికోపలసోపానమార్గంబుల చెంగటి కురంగనాభికాపంక సంకుమదపంకిలాంగణంబుల రంగైనమణిమయ రంగవల్లికల ప్రభావల్లికలల్లుకొనగొల్లలగు ఫలపు ష్పభరానమ్రకమ్రతరకన కదళికాక్రముకతరుస్తంభంబులమీసు ప్రతిద్వారంబుల తీరైననవరత్న ఘటితకవాటహసమ శివి వేషంబుల వాటంబగుకొలువుకూటంబుంబ్రవేశించి భద్రాసనాసీనుండైనంబువంకల భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్న దేహ

—※ కణ్వాదిమహర్షులు రాములఁజూడవచ్చుట. ※—

త్సుగ్రీవాంగదనలనీలజాంబవద్విభీషణాదులు సేవింపనిండుకొలువున్నసమయంబున ॥ సీ ॥ కణ్వగాలవగార్గ్యకౌశికవరతంతు రోమశాదికులుతూరుపుననుండి । విముఖశంఢళాదశముఖాత్రికుంభజప్రముఖమునులుదక్షిణముననుండి । జాబాలికా త్స్యత్రిశంకులోర్ధ్వికధూమ్ర మంకణాదులుపశ్చిమముననుండి । వత్సకశ్యపభరద్వాజగౌతమపౌండ్రజమదగ్నిముఖులుత్తరము ననుండి । ప్రాప్తసామ్రాజ్యవిభవుడైబాగుమీఱు । దనుజసంహారురఘువీరుగనిప్రశంస । సేయుతలపులశిష్యప్రశిష్యకోటి । కొలువనరుదెంచిమొగసాలనిలిచిరపుడు ॥ మ ॥ మునులేతెంచినవార్తదెల్పిరఘురాముంజేరినీవంచగ । స్త్రీ యోగించినద్వార పాలుడుసముద్రేకత్వరంబోయిరా । మునిసేవించిపరాకుస్వామిఘటభవాముఖ్యప్రతుల్వచ్చినా । రనిషజ్ఞాపనమాచరించుట యువానత్యంతహర్షంబునక్ ॥ ఉ ॥ బంగరుకొండనుండిదిగుబాలదివాకరులీలరాముడు । తుంగమణిమయాసనముదోరవువే డుకడిగ్గియంగముప్పొంగమహర్షులంగదియబోయినమస్కృతులాచరించిభ । క్తింగరముల్మొగిడ్చితోడితెచ్చిసభాంతరరత్నవేదికక్ ॥ చ ॥ కుశమృగచర్మసంకలితకోమలకాంచనరత్నపీఠులందుశికసుతాత్రికణ్వభృగుకుంభజముఖ్యులనుంచిపూజ నాతిశయవిశేషగౌరవవిధేయగుణంబులనింపొనర్చుచుక్ । దశరథనందనుండనునదభ్రనివాభ్రనదభ్రమాల్యటక్ ॥ వ ॥ కుశ లంబేమునులారశిష్యులకుమీకుక్ శిష్యసంఘంబహా । గ్నిశముక్ సేవలునేయునేతపములన్నిర్విఘ్నతక్ సాగునే । కుశప్రశ్నంబు ఫలాదులబ్బునెవనక్షోణిక్ నిమ్ముజేరిదు । గ్దశలెవ్వారునుజేయకుందురుగదాతథ్యంబుగాదెల్పరే ॥ మ ॥ భవదాశీర్గరిమవైభ వంబునగదా ప్రాపించుమాదృగ్జా । భవ ♦ వ బుయ శిప్రతాపస మశుంభత్పల్లవంబుల్ మహాభవదాహంబుశమించు మీపదజలప్రాశంబునంబన్మనా । భవహామోవనలైనమీకలిగినక్ భాషింపగాశక్తులే ॥ సీ ॥ ఊరుభాగమునభూభారమిము

నిదాల్చె బ్రహ్మసృష్టి నెఱి తపస్వి పూనె। నల త్రిమూర్తులం బుత్రకులఁగనీయ తిగాంచె నలిగి వారల నమ్మహర్షి దన్నె। భువనసృష్టికి మాఱుపుట్టించె నీమౌని పూని చూయ। క్రమింగె భువనరాశి। దనయోగమహిమని త్తపసి క్రోధు జయించె నడఁగకుఁ గ్రతనుఁ గ్రునతెడు గెలిచె। యోగమహిమంబులను మెచ్చ రొకరి నొకరు। యోగమన్నను నవ్వుచు నుండు రెపుడు। వింటి మీ చర్యలెద మెచ్చుకొంటి నిత్య। హర్షులను మిమ్ముఁగంటి మహర్షులార॥ వ॥ అనియదంభగంభీరవచోనిగుంభంబునం బొగడునకుఁ ఁటజ్జనీసుతాధీశ్వరునితో

—(* అగస్త్యాదిమహర్షులు శ్రీరామునిఁ గీర్తించుట. *)—

గుంభసంభవాదు లిట్లనిరి॥ ఉ॥ లోకములీవృగంచలవిలోకమునకౙరహించెందెభాసరా। లోకమునంబరయోజిని వెలుంగుర సిరిఁసుజరావనైకలీ। లాకుశలప్రభావము చెలంగ జగంబిటులీవ ప్రోవగా। మాకుశలంబు వేఱయొక మాటడుగఁవలెనా రఘూత్తమా॥ శా॥ శ్రీలక్ష్మీనరవర్జితాపసజనశ్రేణితపస్యానిల। వ్యాళస్వామిపనాఁగనారతిలతావాలంబుధర్మాంబురు టాకలాంభోదము రావణుండనెగనీ కాండాగ్నిచే మాతసం। బేలాగోండెడు విఘ్నమేచు ఖలుడింకెవ్వాడఁ సీతాధిపా॥ తే. గీ॥ అనిమిషుల గుండెలో గాలము లిల లోక। నేత్రముల నాటి వేధించు నెరసుగాలి। కాలిముల్లు కుభృత్యావళి పాలిపిడుగు। రావణుడుడిందె భువనముల్ రక్తిఁజెందె॥ సీ॥ ముసుకు వేసుక మూలమూల డాగిన దిశాధిపులకిప్పుడు బయల్ దేరగలిగెఁ। గులుకులాందక కొండగుహల ద్రిమ్మరు వేల్పు చెలులకిప్పుడు చెల్వు సేయఁగలిగె। జపతపంబులు మాని జడవృత్తిఁ దిరుగు మౌనులకు నిప్పుడు నిష్ఠ సలుపఁగలిగె। ననదలై గతిమాలి చనిన ఖేచరులకిప్పుడు విమానము లెక్కి బోవగలిగె। బడకలెత్తగ బడుగుల బట్టి యడఁగియున్న సవనజాతికిప్పుడు వన్నెగలిగె। దశరథకుమారతిలక నీ ధర్మమునను। దనుజవిభుఁ ద్రుంచి భయము మాన్పిన కతమున॥ సీ॥ మునుల పాలిటి పాడవనుట కాదని నీవు సవరించు యజ్ఞరక్షణమె సాక్షి। యతిపావనుడవౌట కలయహల్యాదోష రాశి ద్రోచిన పాదరజమె సాక్షి। భువరాధిపుడవౌట కవిరతోద్ధతి కూలి విఱుదళించిన బాహుబలమె సాక్షి। యఘటనప్రఘటనోద్యముడవౌటకు రాళ్ళ నీటిపై దేలించు నేర్పె సాక్షి। యఖిలజీవేశ్వరుడవయిన యందులకును। వనచరుల చేతఁ దగుపనల్గొనుటె సాక్షి। యిట్టి నీకేము వీవింప వీ ప్రతాప। మీ యశము గల్గెననుమాటకేమి సాక్షి॥ క॥ ఐన నిజాశ్రితపక్షము। చేనానతియిచ్చితిరి విశేషములనునుచుఁ। మీ నామము జపియించం। గానె కడ ప్రతిష్ఠ మాకు గలిగె జగములఁ॥ సీ॥ ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్పనె కదా గురునాజ్ఞ వనినీవు దిరుగుటెల్లఁ। బగతు ఖండింప నెపంబు గల్గనె కదా సతి నొంటి నిడి వేఁట చనుటయెల్లఁ। గాందిశీకులఁ బోచు కనుఁజూపనె కదా భానునందనుఁ జేపట్టుటెల్ల। నేకాంతభక్తుఁడౌటెఱిఁగి యేల నె కదా హనుమ చేసుఁ గరఁబనుపుటెల్ల। గణనసేయక దశకంఠుఁ డవృణముగాఁద। లంచియె కదా విభీషణు లంకఁ గట్టి। కట్టకయె ముస్న పట్టంబు గట్టుటెల్ల। రవిసహస్రమహస్సాంద్ర రామచంద్ర॥ సీ॥ కులకర్తనింతి మీగురు నంపి మాన్పినా యకు భంగమని గంగ యమునకనిరెఁ। దనతోడఁబుట్టిని ండ్రునకగ్గమౌనొకాయని గౌరిపతి మొగంబట్టె చూచె। మామనీ గలిఁ దలంపఁగనాయమే యంచుఁ బరవాసు జేష్టతోఁ బద్మ పలికె। దివు గుణమ్ములతోడఁ ద్రిభువనంబు లొనర్ప వలయునో యని వాణి వరుని నడిగెఁ। దన సహాయంబులెల్ల జీవనము [illegible] నప్పగించునో యంచు నడలె వజ్రి। బాడబజ్వాలలట్లు నీ పటుశరణములు। వార్ధి నింకించునప్పు డీ త్వాకులకు॥ క॥ రమున నీకృపిల్ల గొలుకాంక్షము బూనిన మూఁడు లోకముల్। కరము భయంబు నొందఁ గడఁకన్నిన మాగ్రోతన సెవ్వఁడుఁ స్వపి। కరముఖరగ్ధాననలశిఖాపరిదగ్ధు సుపర్వరావణుఁ। దురమున బంధుయుక్తముగఁ ద్రుంచఁగ సీకె సగుఁ రఘూద్వహా॥ సీ॥ ఆఱుతా శత్రుప్రహస్తుఁడు ననప్రహస్తుఁడు దుర్ముఖుఁడు దరుఁడం మహోదరుండు। చండయుద్ధాకంపనుండ కంపనుఁడు దేవాంతకుండయున దేవాంతకుండు। కువచోనిగుంభుండు కుంభుండు దితశక్రు దానికుంభుండు నాఁదగు నికుంభుఁ। డహితప్రవిరూపాక్షుఁడను విరూపాక్షుండు యతియజ్ఞకోపుఁడౌ యజ్ఞకోపు। డాదిగాఁగల దయితేయు లడఁగినద్ర। సంగరంబున సీరోధనమిత్రదాడరి। కడకనతికాయుడను నతికాయుడీల్గె। నీ సహోదరు చేత సీతాసమేత॥ మ॥ ప్రళయాబ్దప్రతిమాప్రమాణనిసుగంభ కుంభకర్ణాద్రినీ। కులిశాత్యుగ్రనిశాతబాణహతులం గూలెఁ దశగ్రీవతో। ద్భలమయినఁ సహాయుంపవచ్చు నసహాయుఁ సంగూడునే ఘుఁద్రజి। ద్భలమప్పీనుడు నొచ్చె నీకు హంతమాపాదించు సౌమిత్రిచేఁ॥ మ॥ సురకన్యాకబరీపరిగ్రహణజాగుభాగ్యపక్తిక్తిచ్ఛటాభరసంభావకవర్ణ రావణసుతుఁ భంజించు టింద్రాదిశీ। కరపాలస్త్యముఖాసురప్రవరులఁ ఖండించు కార్యంబునో సరియౌ నందునఁ గాదె నిర్భయతమించం గ్నాజేజేకులఁ॥ క॥ జేజేయని జగమెంచగ। జేజేలకు నభయమొసఁగి చెలగితి విభవీ। యాజేయు పీరనైతే। యాజేయ జయాప్తి పలరుమనిఁ గ్గించఁ॥ క॥ ఆరాముడు బుధవిహగచయారాముడు వెలుఁగు జెందియఁ జలియుతుఁడై। వారలగని గగనభుని వారల ఘుమంఘుమారువంబునఁ బలికెఁ॥

—(* శ్రీరాములు మునులను రావణజననాదివృత్తాంతములనడుగుట. *)—

సీ॥ ఘటకర్ణకంపనాకంపనాదుల హానియింద్రజిత్తు ప్రతాప మెంచనేల। ధూమ్రనాక్షయూపాక్షదుర్ముఖాదుల వరాని యింద్రజిత్తు ప్రతాప మెంచనేల। నతికాయవికటప్రహస్తాదుల సువరాని యింద్రజిత్తు ప్రతాప మెంచనేల। త్రిశిరోనరాంతకత్రిదశాంతకుల వరాని యింద్రజిత్తు ప్రతాప మెంచనేల। వారిఁబ

పెనువీఁడంతవీరుఁడై వ। కారణం బేమి జన్మప్రకార మెట్టు । లెవ్వరివరంబు చేసి ర్జ రేంద్రు గెలిచె। నెటులఁ దనతండ్రికంటెఁ దానెక్కుడయ్యె॥ ఉ॥ తాదృశవిక్రమాన్వితసుతప్రభవంబునకాదికారణం । బౌదశకంఠుజన్మము తదన్వయపద్ధతి దత్తపోమహత్త్వాదులు తత్త్రిలోకవిజయంబును మున్నగుచర్యలెల్లఁ బుణ్యోదయులార నోప్యదశనొందిన డాపకనానతీయరే॥ చ॥ పరులకు డాచుపోలిక ప్రసన్నులకున్ని మువంటి తెల్పిచూ । పలులగు పెద్దలం వికృత పారశినెంతరహస్యమైనడాఁ । పరులలితాత్ములా

—(* అగస్త్యుండు రావణునివృత్తాంతము జెప్ప నారంభించుట. *)—

రయనిపల్కెడు రామునిఁ జూచి తత్తపః । పరులయనుజ్ఞ గుంభజుఁడు పల్కెనదంభవచోనిగుంభనన్॥ ఉ॥ వారిజబంధువంశవరవారిధిచంద్ర దశాననాదిదే । వారిజను స్తపోబలజియస్ఫురణంబులు విస్తరించెదన్। సారసభృంగఝంకరణసంగతరంగ

—(* పులస్త్యబ్రహ్మవృత్తాంతము. *)—

రవంబులీలనా। సారవచోవిజృంభణలుసారెవినందగునంచునిట్లనున్॥ చ॥ పదములు నాల్గుగల్గి కవిపద్యము క్రైవడి జెందు ధర్మమెం । దధికృతమయ్యె గంబునఁ దదంచితధర్మగుఁడై పులస్త్యుఁడ । న్నొదలిటి వేల్పుపట్టిముని ముఖ్యులకుం గమికాడు జ్ఞానసంపదల బిడారు శాంతుఁడు కృపానిధియొప్పు మహాపతి ప్రభన్॥ క॥ శ్రీమించుసత్యమెనసిప । తామహునకు సాటియైయుడంచితకరుణా। సామగ్రిసత్త్వయుక్తిని। తామహునకు సాటియనన తఁడు విలసిల్లున్॥ సీ॥ అకలంకసుగుణమౌక్తికజన్మదేశమై యేమౌనిహృదయాబ్జ ఖంపుగులకు । త్రిభువనీవిమలవారిజవనీహంసమై యేతపోధనుకీర్తి యెంమెగాంచు । నజమునకషలహష్లాపాదిన్లై యేమహర్షి మహాతపంబతిశయిల్లు । సకలమౌనివతంసులకు మేలుబంతియై యేపుణ్యాదినచర్య యేపుజెందు । వినతదేవకిరీటభావితసరోజ। రాగరుచిచక్ర చక్రచంక్రమణగతుల। నేమునిపదాంబుజములొప్పునామహాత్ము డతఁడు సాధారణుండే పులస్త్యాహ్వయుండు॥ ఉ॥ ఆమునిచక్రవర్తితనయంచితధైర్యము పోల్చిమించు నాహై మనగంబుచెంత జెలువాత్మ ణబిందునియాశ్రమంబునం । దామసముజ్జగించి పనితావిముఖత్వముగాంచి క్రోధుతో । గామునిజయించి నూత్నశివక యివడెనుగ్రతపంబు సేయఁగన్॥ సీ॥ వలరాజు కోసమైయలవసంతుఁడుగుంపుసేసిన చిలుక తేజీలనంగ । వనరాశినావరించిన కరంజన మేఘతతిమించు చంచలాలతలనంగ। భువనముల్ భ్రమియించు పూవిల్తునెలయింపరతిదాల్చు రూపాంతరంబులనంగ। ముని చిత్తములనొంపమనసిజుండఘుడంపవచ్చుమంత్రాదిదేవతలనంగ। బెళుకుచూపులు నొయ్యారము మొలకునడలు గుబ్బలు తొడలు నుసిబ్బెంపుకులుకుగుబ్బ। లమరునమరాహిఖచరకన్యలు సఖీస। మాజములతోఁ బులస్త్యాశ్రమంబు జేరి॥ సీ॥ పాటబాడుదురొకచోట మోటులు పల్లవించికోయిలలకువిందుసేయ । నాటలాడుదురొకచోటఁ గాంచి ఘుంటిరలు మోయమరుమదావళములనఁగ । మాటలాడుదురొకచోట జకోరవింటిజాణ తేజీకిఁ దియ్యఖాణమొసఁగ । సీటు సేయుదురొకచోటఁ గోళ్లిసి మనో హరుజేడవలచునోయనిచలింప। నగుదురొకచోటఁ గుముదసంతతులువిరియ। నిలుతురొకచోట మెట్టతమ్ములు జనింప। ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలు మీరి । బ్రహ్మకొడుకుతపోవనాభ్యంతరమున ॥ సీ ॥ గణకసోఁకకురంటకముకుటకమిషంబున సుగగుర్వాటాం దేవనిత చూడు। సరసమాధవి చేరవిరితేనెనెపముతోఁ జెమరించె సురపొన్న చెలియచూడు। లతకూనగదియఁబల్లవధంభమున రసాలమురక్తిఁగనిపించె రమణిచూడు । తనజాతికొంమచెందిన మరుద్గతి బంధుజీవంబువడఁకు నెచ్చెలువచూడు। మల్లికాయోగమందిసంపెగసువర్ణ । పుష్పములు పెకుమొనయించెఁ బొలతిచూడు। మనుచు సకలర్తుశోభితంబయినమునిత। పోవనంబున మెలఁగిరప్పువ్వుబోండ్లు॥ చ॥ ఇటువలెజవ్వనంపుమదమెచ్చఁగ నెచ్చెలులిచ్చమెచ్చగా। నటునిటు చెంతవారు చెరలాడఁగ గంధువమాటలాడగా । జిటిపొటిగుబ్బచేలలలి జీరగబల్మయుజేరజీరగా । జటిజపవిఘ్నమారువగజాలకచాలగలంగియిట్లనున్ ॥ శా ॥ ఓలీలావతులార నేడు మొదలేయొయ్యారివీక్షించున । న్నాలేక్షణయాక్షణంబు ననేకన్యాత్వంబుహృష్యంబుగా । జూలాలౌననుచున్ శపింపముని రాజుంజూడశంకించియుండే । ల యాటలుచాలుచాలు నింకరారేయంచువారేగుచున్॥ సీ॥ మగరాలచికిలిగమ్ములు డాయదెలుపెకేల జెకిలేమనియోర్తు చెలియనడిగె । నీలకాంతిచ్ఛాయనెరయనీనూగారు మెఱసె నేమనియోర్తు మెలతనడిగె । గస్తూరికరగపైగ్రమ్మనేడిదెచూచు కములనల్పనియోర్తు కాంతనడిగె । నఖకుచేబలు గెత్తియలసి రానేమొయీయల సత్యమనియోర్తు కలికినడిగె । దారినడచునలజడదారికనుక । దారిశోత్సాహలయితప్పితారియతని । జూచితివెయంచు జూలాండ్రసొబగులెంచి । భ్రమసియొండొరునడుగుచుబడతులరుగ॥ వ॥ అంత॥ ఉ॥ బిందుసిరోదమందుద్భణబిందునినందినితత్తపోవనం । బిందుసిభాననంబుగలయిష్టసఖీమణితోడజేరియుం । దంతచరించుచుండెభయమన్నదొకింతయులేకమానిసం । క్రందనుడప్పుడాడిన తెరంగది విన్నదిగాదు కావునన్ ॥ ఇవ్విధంబున ॥ సీ ॥ తనతనూసురభిళత్వముఘుమ్మడుసగ్రమ్మకొనిగంధవహభావమనిలుఁడొంద । దనకాంతిలతలల్లికొనవసీతపులెల్ల గనకసాలశ్రీలగనివెలుంగ । దనమందహాసకుందములకయి విరియు నాఁడిసిగూర్పమరుదసారెకుసుదిమగ । దనకరావణసచురుల్ ఘనలతానులదారసిలినవ్యకిసలయావళులనింప । దనపలుకుచిలుకపలుకతొద్ర

స్తరింపఁ। దననడలు నెంమికొంమలఁదప్పవట్టె । దననఖాంశువులిలకుఁగందంబుఁ పూయి । రాజఋషిపుత్త్రి వనవిహారంబు సలి
పె॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నవ్వనంబులోన నజ్జవ్వని విహరించుచు దనతోడి ముద్దులాడి బోడగానక నవ్వాలు గంటి మెటు పోయె నోయి
ని యొంటిగా నవ్వలం బనిచని॥ మ॥ కనకాంగి మణికంచుగీచిన గతిన్ గంతంబు మీఁజటాం । తనీరూఢ శ్రుతిపాఠమొందిన పుల
స్త్యబ్రహ్మవేదధ్వని । స్వనియార క్తజటాధరుంగు శతృణాస్వీ తాసనస్థున్ స్మృగా । జినవాసఃపిహితాంగునజ్జటిలుఁగాంచెన్
దత్సమీపంబునన్ ॥ మ ॥ కనుఁగొన్నంత నెకన్యకామణికిలేఁగౌనింక గాస్పించె । జన్నొనలన్నిలి మయాంవరించె ముఖపాండు
శ్రీమిటారించెఁగు । లుఁనడల్ గొంచెఁగృశించె మేనరుచి యాలోమించె నారుల్లసించె నుతుశ్రాంతిజనించె । గర్భముఁరహిం
చెన్ మించెనిట్టూర్పుల్॥ క॥ ఈలాగున చాలామణి చూలాలితనంబుతనకుఁ జొప్పడినమదిన్ । జాలన్ జాలింబడియుఁడి। వే లీలఘు
టిల్లె హేతువెయ్యది యొకదా॥ తే-గీ॥ పేరుఋషిగాని మాతండ్రి పేరు సొంపు। గలమహారాజమణియట్టి ఘనుకు ముపున। బుట్టినే
నిట్టిఋట్టాడిఁగట్టుకొన్న। జెట్టయనితిట్టరే తోడి చెడెలెల్ల॥ క॥ వచ్చిన వేళాగుణమో। యిచ్చటి యోషధులమహిమ మిటు సేసెనొ
చో। మచ్చరమునఁగన్నెటికి। మ్యొచ్చెముగ నెవ్వరిటులనొనరించిరొకో॥ మ॥ కడులేఁబ్రాయపు బూపచన్నుగవ సింగారం
బుఁబోనాడెయా। కడుపున్నేనునబోయి బ్రమోలనిలువంగన్న య్యకాపట్యమొం। దఁడె విన్నయ్యలు విశ్వసింపుదు రెమే సంబంధ
మున్ లేనియా । నడినా వంటిల తాంగికిన్విధి ఘటించెం జెల్లునేయకటా॥ అనిచింతించుచు ॥ మ॥ స్తనభారానత నైమ బాష్ప
తనముఖ్యగర్భదౌర్బల్యపఁ। జనితోచ్ఛ్వాసపరంపరాగతకపోలగ్లాని తాస్యాబ్జనై। కనదాలోకనిరోధి బాష్పకణనై యగాధ
త్రపాంక్రాంతనై । జనకుంజేరె కుమారనేమియుగణించన్నేరకున్నంతకున్॥ క॥ వంచినతల యెత్తక తనయం చలనిలుచున్నక
న్నెనట్టేయవలోకించి యొకించుక సంశయ। మెంచి వెఱవహించి తండ్రి యిట్లని పలికెన్॥ ఉ॥ ఎక్కడఁబోయితింతతడ వెవ్వరిక
ప్రియమాచరించిరా । వెక్కతినుంషునిన్నుశపియించెనిమేషములోననీకుఁబూ । లెక్కరణిన్ ఘటిల్లవఁగవెంచకనింతయక్క
త్యమెవ్వడే । దిక్కనుండి చేసెనిది చెల్లముగా వివరింపు బాలికా॥ క॥ కులము పకీర్తి జెందజనకుండును వెల్వలఁబోవ బాంధవా
వలిదలవంపఁదల్లి వగవం జెలికత్తెలు సిగ్గుచేతుల । న్గళవళమొందనెవ్వడును గైకొనకేఁగఁగజన్మనష్టిగా। నళుకుఁడొఱింగికన్నె
ఱికమారడిబెట్టుదురే మెకూఁతురా॥ మ ॥ తలవంపుల్ ఘటియించితందటికిఁగాఁగాం తాయింక నీకేలనా । దలవంపన్వివరింపు
మెట్లొదవెనే తద్దాహ్యదశ్రీయనం। జెలిబద్ధాంజలియైవడంకుచుభయస్వేదంబుతో మోమువె । ల్వెలఁబాఱఁదనుఁగన్నతండ్రి
గనిపలెకంబుఁదొట్రిల్లఁగన్॥ శా॥ ఏనేపాపమెఱుంగనాట లకుదండ్రీ యీపులస్త్యాశ్రమ। స్థానాభ్యంతరభూమికిం జనివ
యస్యాసంఘమున్ గానకచ్చోనొంటిం జరియింపనద్భుతముగా బూలేర్పడెన్ హేతువున్ । గానన్నిచరణంబులాన మదిజక్కఁ
బూడవేనాప్రశున్॥ శా॥ ఆరాజర్షివరుండు పుత్త్రివచనం బాలించి ధ్యానవధా । నారూఢాంచితదృష్టిదర్పణము చేనాద్యంత
ముంజూచి యెం ! తేరోమాంచముతో గుమారిగని తల్లి నిన్నుశోధింపకే । నేరం బెంచితివంత జెందకుము సందేహంబు దీఱెన్మ
దిన్॥ శా॥ తనుఁగన్గొన్నది గర్భమౌననిపులస్త్యబ్రహ్మముఖ్యన్న లెక్కనా। తనిశాపంబిదినీ వెఱుంగ కెదుటన్ దర్శింపనియ్యట్లయి తివింక దు

—(॥ తృణబిందుపులస్త్యదర్శనము చేగర్భిణియైన తనపుత్త్రిని పులస్త్యునకొసంగుట. ॥)—

లనీకేమికొఱంత యంచుతృణబిందుండప్పుడే పుత్త్రిదోడ్కొని బ్రహ్మాత్మజు జేరబోయి భయభ క్తుల్ మీఱఁగా నిట్లనున్॥ సీ॥ ముని
చంద్రసద్గుణంబుల చెలింపనీక స్వహస్తాభియుక్తినీకగుఁ వహింపు। ప్రతిమహేశ్వరసతీత్వముఁగన్న తీశ్యామమహీభృతుఁమారిద్రో
మమునవేఁబు । జటిలభాసుర చారుసంజ్ఞ యీపద్మినీఛాయానుసారిణి నవధరింపు। మపరాశ్మభవనిగ్మలాంగియీ మృదువాణి
విద్యావతిదయార్ద్ర ప్రేక్షఁ జూడు। యోగిచక్రేశ వినువప్పయోజపాణి। శ్రీవిలాసిని బోలు బరిగ్రహింపు। శమధన శుభకామితార్థ
ములొసంగు। శుచిశుభ రాశియాబంధుసురభిఁబ్రోవు॥ క॥ ఆతపమునం దెనిలిచిను। హాతపములొనర్చి బడలియరు దెంచినమీ।
కీతమణి కల్పలతవలె , శీతనతికిగియలనిప్పు సేయుకయున్నే॥ శా॥ అశ్రాంతశ్రుతిపాఠయత్నజనితాయాసంబు పంచాగ్నిమ।
ధ్యశ్రద్ధాసహితప్రకల్పితశపస్యాభాశ్వపత్యుగ్రయో । గశ్రాంతిస్ఫురణంబుమాల్పఁగలదీకన్యాలలామంబు మీ। శుశ్రూషావి
ధముమీనిఁక్షైకొనుఁడటంచున్పుత్త్రి నర్పించినన్॥ ఆ-వె॥ ఆమహర్షిమిగులహర్షించి। రాజఋషీంద్రసుతఁబరిగ్రహించివరాము।
సతరించి ఎవవశౌరికివ రామయా నగ్నికరణిఁబొంగునతఁడుచనియె॥ సీ॥ స్నానంబు గావించి చనుదెంచునంతలో జపవేదిఁదగు
రీతిసవరు చెయు। జపనిష్ఠ యొనరించి వాలిచునంతలో జక్కగా దేవపూజకు సమర్చుఁ । దేవపూజయొనర్చి సెలకించునంతలో మ
దృసాపూర్ణభోజనము పెట్టు। భోజనంబయి కరంబులుఁగడుగునంతలోఁబణాజినములచే దాన్పొనర్చు। దాన్పుపయి జేరునం
తలోఁబడలికని ను। నంబునఁదలంచి తాలవృంతమున విసరి । తొడలపయినంఘ్రులుంచి యొత్తుచున నేక । సేవలొనగించుదపసి
కచ్చిగుమబోడి॥ ఉ॥ తోయములాడు చోనొడలఁదోమెడు కూమిన్ కొంకింతయాకటన్ । గాయముడయ్యసీకనొడికంబుగ నన్నముఁ
బెట్టుప్రేమకున్ । రేయుంబగల్ సపర్యలొనరించుటన్ గరఁగెన్దపస్వి లే । బ్రాయపుటాలి సేవలఁగరంగరె యంతటివారు
రాఘవా॥ చ॥ పలికినచో సదుత్తరముపల్కుటెకాని బహూక్తులాడఁగా। దలఁటకెప్పుడేదియుచితంబది సేయుటకున్నగనొ

తుల్ । దెలిసి మెలంగ నేర్చుటకు దీపసమన్వినయంబు దాల్చియుఁ । గఁ గటకుప్పి తాపసుఁ డొకానొక నాఁడు లకస్యతోనన న్॥

—(* విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము. *)—

శా॥ ఓలీలావతి నీ గుణంబులకు నాయుల్లంబు రంజిల్లెన। న్నాలోకింపఁగ నైనగర్భ మునఁ బేక స్వాద్భుతుఁ డాత్మజుం । డీలో బుట్టెడు నేఁ
బలి- పుత్రుఁ తనేపీ వేళ నాలించి తా । వేళం గర్భ గుఁడౌట విశ్రవుఁడనన్ వీడొప్పు లోకంబునన్॥ శ॥ సుధ్యగ్రేసరుఁడు ప్రతరత్యాఢ్యు
యుపరాస్తోకతపఃపరాయుక్తప। స్స్వాధ్యాయవ్రతశీలుఁడాగమరహస్యజ్ఞానవైజ్ఞానికుం। డథ్యాత్మార్థవిశారదుండుభయవం
శాధారుఁడబ్జాక్షురూ। పధ్యావారఁ విభానిరస్తముఁడీపౌలస్త్యుఁడజ్ఞాననా॥క॥ మాతామహుఁడుపితామహు । డీతనయు
నినడకఁ జూచి యింపొందుదురం। చా తపసి యానతియుసతిలక ముహాషజలధిఁ దేలుచునుండెన్॥ తతఁ బునః॥ మ॥ శుభన
క్షత్రముననుశుభేక్షుగ్రహాయల్సాడన్ శుభోచ్చస్థితిన్। శుభవేళన్ దృణబిందుపుత్రుఁగని యెన్ శ్రద్ధాత్ముఁ దేజస్వినా। త్మభవున్
విశ్రవునాతఁడున్ సకలవిద్యావైపుష్పందంద్రినా। త్మభవుఁ బోలితపంబునన్ నిలిపె నాత్వాంతంబంతే బాల్యంబునన్॥ సీ। పూరపా
కారంబు బొందు త్రయీవిద్య బాలత్వ మొందిన బ్రహ్మచర్య। వరాలోకగోచర యాషమ దేవత ప్రాణంబులూనిన భవ్యనియమ।
మవయవంబులు దాల్చినట్టి వైరాగ్యంబు జంగమమస్థిగన్ని శాంతరసము । వైయాత్యమొందిన వయిదికాచారంబు బ్రహ్మాత్యమైన
యుక్కృపాగుణంబు। దానైయిన విశ్రవోబ్రహ్మ పల్లితండ్రు। లనుమతియొసంగ నొకతపోవనము జేరి। యాశఁ జయించి వేయు
ఘూమేతుశలీల। నాశ బజయించి తపము సేయంగఁ దొడఁగె॥క॥ రుచిరజటారుచికీల। ప్రచయము పొలంగు శాస్త్రగణపరివృతుఁడై। శు
చి భావమున దపము సేయుచునచ్చి జటజడ దారియున్నట్టి యెడన్॥ క॥ ఆమునితనయుగృతేంద్రియ। యామునియోగముఁ ఖభా
వితాంబుప్రాప్నా। యామునిజపఫలితప్రతి। యామునిఁ గని రోమహర్షులయిరి మహర్షుల్॥ మ॥ శమసౌఖ్యామృతవార్ధివ గ్న
నలినీజావరాత గాఁజేయుచు । త్తముతోను త్తమతాపసుండగు భరద్వాజుండు లేఁబ్రాయమున్ । గోమరుంగల్గిన పుత్రిఁ దో
ట్కానిరమాకోకస్తనిం దెచ్చితో। ల్లిమధుద్వేషికొసంగ వచ్చు భృగుపోల్కిన్ వచ్చి పల్కెన్ రహిన్॥ క॥ వర్ణోపిధానపయావ
ర। వర్ణనిమత్పుత్రి దేవవర్ణసియనఁగా। వర్ణింపదగిన దిదియా। కర్ణాంతవిశాలనయన కైకొన్మని యెన్॥ సీ॥ అలమందగమ
నంబు హంసబోధము సంగఁగా నునభోలత్యగతిఁ బోసంగ । మోవికెంజిగురుజపావృత్తి వహియింపఁ బలుచాయ ష్టాంగపటి
మనింప। ఘనఘనఖప్రభ దారకాయోగము గణింపనాననంబమృతకరాభ మించ। గోమరు జందపి యుందుగురుమహత్త్వముఁ దె
ల్పజిరునవ్వు ముక్తానుసరణఁ దాల్ప। దనతపోరీతి చిత్తమైతగిన దేవ। వర్ణినీనామకన్యనవ్వర్ణి తల్లి। దండ్రులయనుజ్ఞ వరియించి తత-

—(* విశ్రవోబ్రహ్మకుఁ గుబేరుండు జన్మించుట. *)—

త్పవరాగ। మమున సకలగృహస్థధర్మములు నడపె॥ శా॥ ఈలీలన్ స్వగుణానుగుణ్యమయి యా యిల్లాలితోఁ గూడి యా। పౌలస్త్యుం
డు గృహస్థధర్మకలనాపారీణుఁడై నార్వతి । రోలంబాలకయందు శంభుఁడు గుమారుంగన్న యట్లా ధరా । స్థూలాంచత్కటి
యందు గాంచెనొక పుత్రున్ బుణ్యచారిత్రుసన్॥ చ॥ అవిరళపుణ్యలీలయగు నాశిశుసంభవ వేళ భారతీ । ధవుఁ డరుదెంచి పౌత్ర
జునిదప్పకకాంచి ధనేశ్వరుండవై । డవునిక విశ్రవోమునికులాగ్రణికిన్ నయపత్యమాటవై । శ్రవణుఁడనన్ జగంబున బ్రశస్తి వ
హించునటంచు నేగినన్॥ చ॥ ఉపనయనంబు సేసి శ్రుతియుక్తిని గానొనరించి శాస్త్రముల్ । కృపజదిపించి ధర్మమెఱిగించి
హితంబుపదేశమిచ్చి పుణ్యపురుషుఁడైన తండ్రి దనునన్నిట నేర్పరి జేయ నాతఁడున్ । దపమునకేగె వంశగతధర్మము మానరు సా
ధులెన్నఁడున్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున వయిశ్రవణుండు తపంబు సేయం జని॥ క॥ ఆహుతులు బ్రజ్వరిల్లెడు । స్వాహాపిభులీల బ్రహ్మవ
ర్చసముక్షమన్। బాహుళ్యమొందనియమో। త్సాహంబున నుగ్రతపము తం డొనరించెన్॥ మ॥ ఘనశీర్షన్ జలపాయి యై పటుత
టిత్కాంతిచ్ఛటన్ బెంజెడల్। దనరన్ మించె సహస్రవర్షములనంతఝాంతివాతాశనం। బున వేయేండ్లు గ్రమించె మేనచలమున్
బోలన్ నిరాహారుఁడై । తనునాశింపక యేండ్లు వేయుఁ గడపెం దైత్రిలోక్యమారాయనన్ ॥ సీ॥ పద్మాప్తగతిఁ బాహింపఁగలా
డు గావున మొనసి పద్మాప్తాశిముఖ్యమూని। మకరసంగతి మీదమనుగాన మకరభీకరజలాకర తరంగములనాని । ఘనవిభాగత
సముగ్రతముందరికిఁ గాంచ ఘనవిభావసుమధ్యగత్వమొంది । యతనువర్ధనమ్మై త్రిసలకబోయెడు గాన సతనుపద్ధసత్త్వత్రియవధ
రించి। ఘోరతపములు సేసి మికుటటవు మహిమ। లవధరించిన మునులు ప్రయాసమనుచు। వర్ణనలొనర్ప ద్రిసహస్రవత్సరము
లు। దపము గావించె విశ్రవస్తనుభవుండు॥ అంత॥ సీ॥ ద్వాదశద్వాదశాత్ములకిరీటమణిప్రకాండదీధితులు లేయెండగాయ। భా
షాబ్జపత్రదృక్కత్రాతపత్రముల్ స్థిరశరచ్చంద్రచంద్రికలనీన । సురనదీతటిదురుస్ఫురణతోడన తనూవరచేల్ బంగారువాన
గురియ । బ్రగుణాగమశ్రీల దగు బుఘుల్ కిసలయోజ్జ్వల జటాగ్రములనంజలులు దాల్ప । గగురుపాటున పడకనుగాను పింప
నెల్లసుమనోవితానంబులెనసి కొల్వ। మంచుజిగి పట్టి పొగడ విరించనుండు। గరుణచౌలస్త్యుజునకు సాక్షాత్కరించె॥ క॥ పెన్న

—(* కుబేరునకు బ్రహ్మప్రత్యక్షుండై వరంబులిచ్చుట. *)—

న్నిధివలె దనకెటువలె। సన్నిధి సేసినక దాని బాయల జేజే । మదౌర పెద్ద జూచి ప్ర। పన్నమతిన్ లేచి మ్రొక్కి భయభక్తులతోన్॥

పంచచామరము॥ హరామరాగ్రణిస్తుతాప్యయత్రభాప్రభాస్వరా। స్వరాదినైకలోకసృష్టిశాసనక్రియాదరా। దరాబ్జహీర
హారభాస్వదారదారధీవరా । పరాఖ్యమంత్రభృన్మనోబ్జపద్మినీమనోహరా॥ క॥ అసితనుఁబొగడినమునుమని । వినయ
మునకుమెచ్చినవాఁడవేఁడుమువత్సా । నినుమెచ్చితివరమిచ్చెద । ననివచ్చితినసబుల స్వజాత్మజుఁడనియెన్॥ తే-గీ॥ లోకపతి
వైననిన్నుసేవింకపాల। కత్వమును హైమగర్భతిగన్నునిన్ను । బహుధనాధీశ్వరత్వంబుఁ బ్రార్థనంబు। సేయుచున్నాఁడఁ
గట్టడసేయుమయ్య॥ ఉ॥ కామితదాయివయిననిను గన్గొనినంతననంతలోకలో । కామితచింతితార్థములయారెలభించవె
యుంచువేఁడెదన్ । దామరచూపుసలెర్ధననాధపదంబుదగీశ్వరత్వమున్ । నేముదమందినీకెకరుణించితదేవతలెల్లమేలనన్॥
క॥ ప్రాగపరదక్షిణములకు। సిగిరిరిపువరుణయములసృజియించియుద । గ్భాగమునకొకనిదలఁచం। గాగలిగితివీవుమేము
గాతుకమొందెన్॥ఉ॥ పాలితసత్యధర్మమగుబ్రహ్మకులంబునఁబుట్టినట్టినిన్ । నాలవవానిఁజేయఁదగునాయనలోకదిగీశ్వరా
ళిలో । నలవాడవైబహుధనస్థుడవైనునుమంచుమన్మనిన్ । లాలనసేసిధాతయొకనవ్య విమానమొసంగివెండియున్॥
గీ॥ పుష్పకాఖ్యమిదియపూర్వయానముదివ్య। పుష్పకాయమానపూజ్యమాన। మీవిమానమెక్కివెల్లవేల్పులలోన। నీవిమా
నకెలనుమింకనను॥ వ॥ సవిశేషాదరభాషలాడియజుఁడుంజన్నన్ ధనేశుండువి । శ్రవుఁజేరంజనిమ్రొక్కితండ్రిభవదాజ్ఞన్
బ్రహ్మమెప్పించియి । ష్టవరంబుల్గొనివచ్చితిందగునివాసంబాయజన్ వేడనై । తివినూత్నస్థలమవ్యయెందనిలుతుందెల్లం
బుగాఁదెల్పవే॥ ఆ-గీ॥ ఈతిబాధలేకయింతైనఁబగవారి । చేతిబాధలేకచెలువుగలుగు । నట్టిగెడుపలయునానతియిమ్మన్న
బట్టిమోముఁజూచిబలికెగురుఁడు॥మ॥ కలదీదక్షిణవార్ధిమధ్యమునలంకానామదివ్యత్పురం। బలఘుప్రాకృతటీనివిటోత్కటగ్రామణ
ధుర్యావార్యహర్మ్యస్వక । ధ్యలసత్కూటశిఖరాగ్రసౌధగతపంకాలేపసంక్షాళనా । కలితాకాశతరంగిణీతరళరంగత్తుంగ
భంగాఢ్యమై। సీ॥కనకకుంభప్రభాకలనబాలార్కవిభ్రమముఁజూపెడుగోపురములుగలుగ । భమణభూమిధరంబుపలురూ
పులామెనోయనమించునమణహర్మ్యములుగలుగ । హీరకాంతులచేతతారకావళిగేరులసమానలీలాచలములుగలుగ।నగ
రిందిరాదేవినసుమబూనినకాంచి కొమరుగాంచినపైడికోటగలుగ। భూరివైదూర్యతోరణస్ఫురితవిపణి। మార్గములుగల
స్వర్గసామ్యముగవిశ్వ। కర్మనిర్మించెనిర్మాణకౌశలమున। రాక్షసార్థంబుమున్నప్పురముగుమార॥క॥ మందుముకుందుని
భయమున। నందునిలువవెఱచిదైత్యులందఱుసుతులం। బొందిరిసిర్భయపదమది। చెందిసుఖింపుమనితండ్రిసెలవిచ్చుటయున్॥
సీ॥ ఉపవనీరమమారుతోత్పతత్కుసుమరాజతైర్థతవంబునసేసలిడగ। ప్రాకారలక్ష్మివజ్రపురాలతళుకుచేదనమేనమంచిగం
దంబుబూయ। భర్మగోపురచరత్పారావతద్విజశ్రేణిపలుకులనెయాశీర్వదింప। రాజమార్గచిరత్నరత్నసౌధశ్రేణిగడురక్తి
గుంకుమగానకేసేయ । గేళిభూభృత్పరంపరలేతనాంశు । కాప్తిపావడలూనముకాశ్మభామ । లలితరుచిధూతచంద్ర
కలంకలంక । రాజసమునఁబ్రవేశించెరాజరాజు॥మ॥ ధనదుండీగతిలంకఁజేరిసురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుడై। తనయజ్యోన్నతి
నైకృపుల్ భయముజెందందత్పురంబేలుచున్ । జనయత్రింజనకుంగనుంగొనగనిచ్ఛల్పుష్పకారూఢుడై । చనుచున్ గ్రం
మరుచున్ సుఖించెనతులైశ్వర్యంబవార్యంబుగన్॥ తే-గీ॥ అనియదంభవచోనిగుంభనలుగుంభ । సంభవుండాపులస్త్యపం
శక్రమంబు। గొంతదెలపనవినిశ్రీరఘుప్రవీర। వర్యుడిట్లనునాశ్చర్యధుర్యుడగుచు॥ శా॥ ఓవింధ్యాచలగర్వసంహారణయత్నో
ద్యోగపూర్వంబులం। కావాసంబుసురాధినాధులనికాయ్యంబంచుమీరానతీ । గావిన్నప్పటినుండిచిత్రరసశంకాసంకులంబ
య్యెమ । ద్భావంబంతకుమున్నతాదృశబలుల్దైతేయులెవ్వారొకో॥ ఉ॥ ఆదిపులస్త్యవంశభవులాసురముఖ్యరసంగవిం
టినే । తాదృశరాక్షసాధికులుదానవులంతకుమున్నెలంకలో । బాదుకయుందురంచిపుడుపల్కితిరీదశకంధరప్రపస్తావ
లకంటెపీరవరులైనసురారులువారలెవ్వరో॥ ఉ॥ వారికివంశకర్తయగువానితెఱంగులవారిపేరులన్ । వారిబలోన్నతుల్
విదపవారిముకుందునకోడిలంకకున్ । జెరకపోవుటల్జటిలశేఖరతెల్పుమపిస్తరించినీ। చారుసుధారసోపమవచఃకలనన్ జె
వులింపుఁజేంచెదన్॥ఉ॥ భానునిచేమహాతమముఁబాయుతెఱంగునమానుమాదృశా। జ్ఞానముమిమ్ముఁబోనిబుధచంద్రులచేసని
జానకీబసీహాః । ప్రాణమురామభూవిభుఁడు ప్రశ్నయొనర్పదరస్మితంబుతోఁ । దాననియెందధావిధకధావిదుఁడంమునిస
న్మదంబునన్॥మ॥రవివంశోత్తమసంశయంబయినచోఁబ్రశ్నంబుగావింపనే। తువినన్ నేతుఁవుసావధానముగనన్ స్తోత్రం

—(※ రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము. ※)—

బుసేయంగమా।కువశంబేపరమేష్ఠినుండియునురక్షోవంశమాద్యంతమున్।వివరింతున్ వినుమంచగస్త్యుఁడనుబ్రావృటాల్లమే
ఘాస్ఫటిన్॥మ॥ హరినాభీకుహరారవిందమకరందానందనేందిందిరం। బురహిస్మించివిరించియంచితతపస్సామర్థ్యన్ జగత్సృ
ష్టిపై । ఖరిబ్రాపించిమహాజలంబుదొలుతన్ గల్పించితద్రక్షణా । కరకాంక్షస్సృజియించె సత్త్వములసంకల్పంబనల్పంబు
గన్॥ శా॥ ఆసత్త్వంబులుక్షుత్తృడాతురతబ్రహ్మన్జేరగావచ్చివి । శ్వాసంబుల్గనిపించనేమియొనరించన్మంముబుట్టించితా
వోసామీయిపుడేమిసేయుదుము నాను క్షీణుఁడన్నవ్వుతో । మీసామర్థ్యముబూతివిజ్జలము నెమ్మినోప్పొ ఱ్వుడీనావుడన్॥

మ॥ జలసంరక్షణమొనర్పుమంచు జనియాసత్త్వంబు లబ్జోత్భవుఁడా। నిలభావంబున హింసకంబు హృలిగావించంగ సంకించియుం। చలబ్రహ్మన్నఁ కొంచికొన్నియ సజక్షోమే తథాత్మార్థ। వాక్యాలనన్నీ ఖ్యవసించు కొన్నిగా నరక్షోమేత గా వ్యఖరికిన్॥ గీ॥ అప్పుడు పరమేష్ఠి రక్షింతుననిపలికిన। 'జంతువులయత్తులగుమబ్రశస్తి జెందు। డనియె రక్షింతుము నిపలికి నట్టివారి। రాక్షసులగంమను చుంబలెరఘువరేణ్య॥ ఆ గీ॥ రామయిట్టి యత్తు రాక్షసకోటిలో। నెంచదగినవిరులిద్దరైరి। దురవ్రసలయాగ్ని హేతిబోలిన హే

—(* హేతిప్రహేతులవృత్తాంతము. *)—

తి। హస్తరేఁ ప్రహేతియను ప్రహేతి॥ క॥ ఖేచరప్రతివీరులు మధుకైటభ సధవిక్రమప్రకారులు పటుబా। హుటోపపేటులౌ దివి। శాటులు హేతి ప్రహేతులమ్మృతహేతుల్॥ క॥ వారలయందుఁ ప్రహేతియు। దారుడు గామాదిదిప్రవిదారుఁడు వ్రతమం। దారుఁ డు గుణనందితబ్బం। దారుండనపేక్ష తార్థదారుండయ్యెన్॥ మ॥ భయసూరుండల హేతితాతవసుపన్నా భ్యాకుమారస్వ హోమా। నయసంగాన్నికంఁదొట్టఁగాలభ గిన్భ బ్రేభకుంభస్థసిక్ । భయయుతస్థానిఁ బరిగ్రహించెదశదిగ్భాగస్ఫురన్మల్లికాభయ శంపాలపురమార్క్తి ప్రతిభాస్పష్టసేనగావింపఁగన్॥ క॥ ఆశాతోదరివిద్యు। ద్వేశుసుసంధ్యాబ్దనికటదీపితవిద్యు। ద్వేశుసుతే జశ్సేచి। వేశునిఁగనె హేతిప్రీతి చెన్నువహింపన్॥ శా॥ విద్యుత్కేశుండనతోయసుగాంబుజనుతీవించాతకీర్త్యున్నతి। స్విద్యా భ్యాసవివేకముక్తవలెమహావిజ్ఞాని వైరాగ్యము। ట్టుద్యోగస్థునికన్యలిలహాతమోగోద్యానియాయుగన్। ఖద్యోతసమ్యత్తి ప్రసాంచెబిత్తురక్షంజేసి నానాటికిన్॥ మ॥ నవవస్త్రాఁగమజృంభితాంబువముచందాసన్మిథుసుస్ఫూర్జతా। టపిటిలన్పటు మావన స్ఫురదవష్టంభంబునం బుత్రకుం। డు విజృంభించినరీతి హేతిగనిసుస్థప్రీతిఁ బ్రాపించివా। సెయ్యోరూపస్యమాధికీఁదగినకన్యం గాంక్ష గావింపఁగన్॥ సీ॥ కమనీయకమలకోశములతో సమమ్మమైకచలుపుసుగుబ్బమెఱుంగుగుబ్బలమర। నసమ సనీలోత్పలస మానచులుఁబొందికలికిసోయగపువాల్గన్నులలర। శ్రీనందనస్యందనానందనరథాంగపటిమపిస్తృతనితంబమురహింపఁ। గం జరాగము మెఱుసుంజకెంజిగిత్రీపు వహించికెంమోవివన్నెనిగుల। నిరులసరులను పెన్నెఱులరవుకొనఁగఁ। దారకస్ఫూర్తిగన నఖోదారకాంతి। సంధ్యవలెమించుసంధ్యాస్త్రజాలలామ। బ్రియకుమారునకా హేతిపెండ్లిసేసె॥ శా॥ తత్కాలంబునఁ జారు గాత్రియగుసంధ్యాపుత్రి బ్రాపించివి। ద్యుత్కేశుండు శచీసమేతుడగునింద్రుకౌరోహించియున్నట్డా। సతార్కతన్ని రిజావిలో లుడగు పశ్యత్వాఖలనిన్ బోలియ। త్యుత్కాంరోత్థరతిక్రియన్మదనసేవాహాస్తిగావింపఁగన్॥ ఉ॥ నీలపయోదయుక్చపలనీటునరా గప్పసగూడియొప్పునా। సాలకటంకటాయువతిస్వాతిగతాంబువృష్టిశుక్తియున్। బోలనిజేశుతేజముసభూరితరంబుగసం తగర్భమున్। దాలిచి మందరాదచలనితంబమునందురుసాహసంబునన్॥ మ॥ పరుతెవ్వాని సుగానకుండనిజగర్భస్థార్భకంబు ధ రా। ధరమధ్యంబున డించివచ్చెజనితోద్యద్గర్భభారంబుమున్। శరముంజేచ్చెరఁగంగ బోలుసురతేచ్ఛాలోలవై జీవితే। శ్వరు చేరం జనెబాపపెంచరుకదా చానప్రఘు గ్రామణీ॥ శా॥ ఆసంధ్యాతనయావిసృష్టశిశువాస్యాంతస్స్ఫురన్ముష్టియై। యాసన్న క్షితిభృద్గుహాబ్దగుటులు బ్రేమోయంగాలజీమూతగ। ర్జాసామ్యధ్వనిరోదనంబుఘటియించన్సాగెసింహోదనా। నాసత్త్వంబులు దద్ధ్వనింబెదరి చెంతంజేరలేకేగఁగన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ బలుకెంజెడలతోడ జెలిగన్నెరలవన్నె గలక్రొన్నెలవతంసకంబుతోడ। వ లుదపూలముతోడ నలినుబ్బునలముబ్బు వెలిబ్రొబ్బుగరళభృద్గళముతోడ। గిబ్బతత్తడితోడ గిరిరాజుహరిరాజకరిరాజునగుమేని కాంతితోడ। బునుకకంచముతోడనసతూపులనయేపు గననోపు దొరబూదమినుకులోడ। బ్రమథతతితోడ చార్వతీప్రమ దతోడ। గరిముఖాదికుమారవర్గంబుతోడ। శివుడుమంథానగిరితుంగశృంగవీధి। జెలఁగువీరంగస్వారిపేంచేయునప్పుడ॥ క॥ వాపోవుడుసంధ్యాతన। యాపత్యముదికు గాంచెనభవుడుగౌరు। కృపాపారసుధాపూర। వ్యాపారకటాక్షవీక్షణాక్షశ యమునన్॥ క॥ అంగజహరుగని ప్రియమెన। యంగజగజ్జననిగిరిజయవధారహిరా। డంగదయాపసిపాపని। యంగడచా యంగజేయవహాంబనినన్॥ మ॥ ప్రియురాలాడినమాటదాటకపురస్త్రీచిత్రకత్రోళనా। క్షయదగ్ధస్మరుండుశంభుఁడుద యాంచద్బుద్ధివద్బాలుబా। చియమర్త్యత్వముమాతృసన్నిభవయస్ఫూర్తియున్శర్వవి। గ్రహతేజంబునభశ్చరత్వమ ముగల్గంగావరంబిచ్చెతన్॥ శా॥ శ్రీగౌరీజలజాయతాక్షిపలలాశశ్రేణికెంగూర్మిన। ద్యోగర్భాశయప్రసూతులనుసద్యో యౌవనప్రాప్తిన। ద్యోగాఢప్రతిభాపరాక్రమజయోద్యోగంబులిచ్చెన్ లస। ద్యోగారూఢమనఃప్రసన్నుఁడగుకాంతుండ ట్లులౌగాకనన్॥ క॥ దేవికివేడుకయ్యునని। దేవరయుంగవరములొసగదేవరకనుచున్। దేవియుసాటరిబేటకి। దీవింపగ్గాద్ర త్యాశిశువుదేజమునొందెన్॥ చ॥ జననిసుఖంబె కోరికనశైలతటంబునబారవయుచిపో। యనశిశువేడవానికియశీంద్రులకుం గనరాని వేలుపు। ల్గనబడికోర నేరడని గాఢవరంబులొసంగు చేడన। ర్దనుజునిపూర్వజన్మసుకృతంబెటువంటిదొ కాకరాఘవ॥ ఉ॥ ధారుణిలోన రక్షితుడె దైవసురక్షితుఁడందువార్యులో। వారడియిట్టులుండెరఘువంశసుధాంబుధిచంద్రవింటివే। యా రజనీచరాగ్ర్యుకుఁడునంతనుకేశుడనం ప్రసిద్ధుఁడై। గౌరియుశంబుడున్ననుపగా శివదత్తఘనానువర్తియై॥ సీ॥ జలజాతరాగమంజు పిలుచండిలముండలాబిష్ణుడగుభానుననుకరించి। తపనీయదివ్యరత్నవిమానసంచరిష్ణుతనిర్జ్విషిఁ జముఁబిష్ణునిఖసించి। బహుయో

జనాయకప్రథమానరథమెక్కి చరియించుపూర్ణిమాచంద్రుఁడెగడె। రకనకాచలాంగ [illegible]
వైఖరినగి। గగనబహుపాద్గరాయుహాగ్రముస్వకీయ । పురమణీస్త్రీప్రవప్రగోపురవిభాను । [illegible]
కేసుకల రాకెంబరకేశుకరుణ॥ క॥ ఆమనుజాశస్త్రోమల। లాముసకీర్తి ప్రతిపలపణ్యంబు। [illegible]
దిలకించి కౌతుకంబలరారఁగ॥ సీ॥ వేణికారుచిగృష్ణవిభవంబుపహియించి [illegible]
కగర్భునిబూడ్ప్రాపించిస్తవకేలిగిరిజాతఘనతగాంచి । వరనాథికతి దేవపల్లభ [illegible]
టితటస్ఫురణజక్రమహితాభ్యుదయపరానిసడలచేశిఖివాహనటసమాని। సౌరభంబుసుమ [illegible]
ణంబులనతిశయించు। దేవవతియనుతనకన్యఁదెచ్చియిచ్చె। నలసుకేశ [illegible]

—(* సుకేశుండు దేవవతినివరించి మాల్యవదాదులఁగనుట. *)—

టియనగారంజిల్లినప్పుడు । తాక్షుంబెండెలియెను కేశుఁడధనుండర్థంబుచాపించిన । [illegible]
త్నము స్నిర్ధరాధ్యక్షుం జెందుపులోమజుండెగడె దీన్యవోఘగథాగ్యసన్మితి॥ చ॥ [illegible]
హెమ్మచుచ్చిక । ల్లారసీసుఖించువారలకుదోడనెపుట్టిరి పావకత్రయము। [illegible]
త్రయివై । ఖరోగ్రగుణంబులున్నవెత్రికాలములట్టులముప్పురాన్మబాహ్ ॥ మ॥ [illegible]
సద్విరా । జియుశౌనిస్సు మాల్యవంతుడనమించె [illegible]
తిఁగాంచెఁ సుమా । లియుఁదేజోవిజితాంశుమాలియయి [illegible] ॥ శా॥ [illegible]
తమహావ్యాధిత్రయంబున్నవెలెం । దారుణ్యంబువహించితంద్రికకరణింబూనెంతెయుంబుగ [illegible]
గనంగానెంచియుంచత్తమః । ప్రారంభంబువహించి కాంచనగిరిప్రస్యాంతశైలప్రభు॥ శా॥ [illegible]
చెంబలాశంబులం । చాలోకించుటమానెబణముల [illegible] ప్రవర్తించు [illegible]
వనిహోమము। శ్శీలంబానసి రాక్షసత్రయివిసర్జించెన్ద సుచ్ఛాయయుక్॥ మ॥ [illegible]
ల్పల్పగా । యతిలోకంబరుగం దెనంతటందదీయప్రాంచితాచారసూ । [illegible]
లికా । హతిముల్లోకములుందపింపగనిభాషాధీశు [illegible] ॥ సీ॥ [illegible]

—(* మాల్యవదాదిరాక్షసులకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమగుట. *)—

ఉకరి దేజరిల్లి। దోషాచరతపోగ్నిధూమాళిభారతిభవ [illegible]
ల్మహా [illegible] క్రమంబులనారయ దైత్యమూర్ధన్యమూర్ధజ [illegible]
రిష్టులై యుగ్రమహిమ। సుగ్రతపములు గావించుచున్నరాక్షు। సాంగ్రయులచెంతకరుదెంచి [illegible]
దీవించి మునిమం॥ ఉ॥ ఇంకబ్రహ్మయానమును దవలదేము ముచ్చిపింగోరుఁడు [illegible]
టంచుభారతీ। పంకజలోచ [illegible] కేసరవాసనాగత। హుంకరణ [illegible]
అమృతాంభోదతరంగఘుంఘుమరవోద్యత్తత్ప్ర [illegible] గతి । [illegible]
న్న బ్ర । హ్మముఖాంభోజము జూచి లేచి భయకంపావాప్తిసాష్టాంగపం । [illegible]
లై॥ మ॥ పురుహుండంచుఁబరేశ్వరుండనుచు వేల్పుంబెద్ద యంచున్మహో । [illegible]
రీణులే। ర్పంజాలకఁ దెకుర భేదములనేభవ్యాప్తమాహింతురా । [illegible]
తముక్॥ శా॥ ఆశాస్యంబులునీవలెన్నరులకీ [illegible] । [illegible]
శాధీశజయుప్రతాపములుదీప్తాయుస్సనారోగ్యవి । [illegible] ॥ సీ॥ [illegible]
మాయియెందురు। సభిన్నర్ధివహింతుమనుమబ్రార్థించినప । [illegible]
తోఁక్॥ అంత॥ శా॥ భామాబాధవరప్రధానవిలసద్బాహుబలాటోపులయి। దోషాటుల్ [illegible]
ల్చిత । దాష్యాగత్నములన్గ్రహించి మునుల న్హింసించి సాధ్యాదులక్ । [illegible]
వక్॥ సీ॥ పట్టుగానకబయప్పట్టిరాదిత్యులుఖవములత్రోవలుగట్టువడియె । [illegible]
తోఁదిరిగిరి। వసువు [illegible] పేదలవలెగానిఁదెంకిరిగ [illegible] సిద్ధులుగాడుపడిరి । [illegible]
స్సిద్ధవర్యు । లోడిగంధర్వులూడనిబాడిరప్పు। రలకుజెలువుప్పతిలేమహారాజికలకు । [illegible]
తుసుబనేయు రాయిడిరఘువదేవ్య॥ క॥ నిరయగతులయినప్రాణులకుగణికె [illegible]
వనాం। తరగతులాపదలఁబడిరితలాకలమునక్॥ శా॥ ఆరాత్రించరశేఖరుల్ [illegible]
మలయితమకుభూస్వర్గంబులీలక్మనో। హరంబౌనగర బొనచ్చుటకుఁగాసద్ధక్ [illegible]

పండద్ధ్యుఁ డేతెంచినన్॥ ఉ॥ మాల్యవదాదులిట్లు సిరిమత్త్వలకల్మియుఁ గల్మిఁ ద్రిదా । హాశ్యామెటుచేసి వారికిల ధోశీప్రహ
ములీవొన పంచదబ్రా। బల్యము జెందెనిచతురభావముదికుదలనోయి చెప్పకొ। కల్యాణధామమునకు సకేసద్గృహమ ప్రచిరుండప
గాఁదగుకన్॥ మ॥ హిమవత్పర్వతమౌళిమీఁదనయినన్ హేమాద్రిపైనైనమం । దమహీధ్రాగ్రజమీఁదనైనదేధ ... శృ
ఛృంగతుంగమణీ । గోపురసౌధయూధములుఁ గల్గన్ మాకుఁ గ్రొంచుగే । హామలంచున్ వచియింపనయ్యమరశిల్పాచార్య
వస్యుండనన్॥ ఉ॥ దక్షిణవారిరాశితటధారుణిభాసురమౌద్రికూటనా। మత్రితభృగ్వరేణ్యపుసమానవ ... యసానుసంప
దన్ దక్షిణదిక్త్రికూటమనదద్రిశృంగమునందొనర్చితిన్। రాక్షసులార మున్నొకపురంబు సురేంద్రునియాజ్ఞ చెప్పనన్॥ వ॥ అ
దియును షష్టియోజనవిస్తీర్ణంబును శతయోజనాయతంబును వివిధరత్నమౌక్తికఫలనిర్మితసర్వహర్మ్యచ్ఛవిచ్ఛటాధవళితపరిదశ్వహరి
త్తురంగంబును తుంగగోపురోపరిద్వారాంతరస్థాపితకాంచన పాంచాలికాబాలికా స్తనాంతరస్థ మపటోత్తరీయాయుత
విమత్తటినీతరంగంబుపవాసవకృతత్రాససిరాసార్ధవనరాశిసమనీతకలధౌతగిరిపోతతులిత లలితమణిమయక్రీడాచలవిరా
జమానంబును నిజవైభవాధఃకృతసమగ్రసౌభాగ్యః శ్రీప్రార్థనానిమిత్తసమాగతభోగవతీపురవ్యాజకపటఘూయితభో
ధిగతాన్నప్రతిబింబంబు శతకోటిశివాలయానీల ప్రాకారజాలప్రభాభిధ మధాభ్రివరసముదయరుణకపల యితకమలపో
తమండలంబును నాయకోచితమరకతమణిమయఘనవసనకనక వసనగగనలక్ష్మీప్రకల్పితపుష్పోపహారాయిత తారాప్రతా
నంబును వనపవనచలితలతాప్రతానపతత్ప్రసూనపరిమళమిళితపరాగవాసితజాండకరండంబును సమస్తప్రస్తుతిశేషంబు
లకు జన్మనివాసంబు నఖిలవిభవలక్ష్మీవిలాసంబులకు వీడుపట్టు నైకనుపట్టునట్టు గాగంగాదిశకనదుప్రవేశంబును టంకాగ్ర
పచ్ఛిన్నచతుర్వింశావకాశంబును నగు త్రికూటశిఖరిశిఖరప్రదేశంబున స్వర్గలోకసర్వస్వసారాది దిక్పాలపురంబులు నిర్మించి
యంరితేరినశిల్పనైపుణ్యంబు మెఱసి నిర్మించిన యాలంకాపురంబు మీకాపురంబునకు దగునందు నిలువుండని వెండియు విశ్వకర్మవా
రలంగనుంగొని॥ శా॥ లంకాదుర్గము జెందిశాత్రవులకున్ రక్షింపఁగా రాకని । శ్శంకన్ ఖ్యాతిగనంగ లారని గణించన్ శిల్పసం
రాట్ సుధా। సంకాశోక్తులనుత్సహించి బహురక్షశ్శ్రేణితో దోర్బలా। హంకారంబున నం జేరిరప్పురి నిశాటాధ్యక్షు లాకుఱమ్మ
డిన్॥ శా॥ ఆలేఖద్విషదగ్రగణ్యులభుజాహంకారతేజోవయ । శ్శ్రీలెల్లం దిలకించి సర్మదయనంజెల్వొందు గంధర్వసత్ శ్రీలావణ్య
గుణాభిజాత్యములప్రహీ శ్రీకీర్తులం చొల్పనా । స్త్రీలన్ ముప్వురనిచ్చెనాత్మసుతలన్ జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగన్॥ గీ॥ నర్మదవళిప్ర
హసితమహోర్మికలిత । నర్మదసుకస్వసతి యయ్యెదుర్మదులకు। నసుములకు నట్లొసంగ గన్యకలననకు। కలిమిగుణవ ట్టిదత్నా
కుకులవరేణ్య॥ చ॥ మరుడు ద్రిలోకమోహకరమాత్ర నిగుంభితమార్గణత్రయిన్ । దరుణులగానొనర్చి భువనత్రయభీకర రాక్ష
సత్రయిన్। మరులునముంపనం పెనొయనందగునజ్జవకాంద్రము ముప్వురన్। బరిణయమైనమర్త్యులక్రమంబున వారును సుఖించి రెంత
యున్॥ అంత॥ క॥ సుందరి యనునిజసుందరి। యందుగనియె మాల్యవంతుడాత్మజనౌకతెన్నందనులనేడ్గురవిను। మందఱనామ

—(* మాల్యవదాదులకు వజ్రముష్ట్యాదిరాక్షసులు పుట్టుట. *)—

ములు దశరథాత్మజతిలకా॥ మ॥ అసిశక్రోధుఁడు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షాఖ్యుడున్ దుర్ముఖుం। డునుసుప్తఘ్నుఁడు యజ్ఞకోపు
డనువాఁడున్మత్తుడున్మత్తకుం। డవిలానామకుమారియుంబొడమినన్ హర్షించె నమ్మాల్యవన్ । మనుజాధీంద్రుడుపుత్రవంతు
డునుసంపన్నుండునై రాఘవా॥ క॥ కేతుమతిదృశ్విమాంగజ। కేతుమతి సుమాలిసతి శుకీవాణితనూ । జాతలదనుజాతులగనె। సీ
తాధిపవారిపేళ్ళు సెప్పెదవినుమా॥ వ॥ సుప్రహస్తుండనందగు ప్రహస్తుండు సురరణస్థలాకంపనుండగు నకంపనుండును సురవికటుం
డగు వికటుండును విధ్వస్తశత్రుఘ్నస్తశకటిముఖుండగు। శకటీముఖుండును బరుషచపానలధూమ్రాక్షుండగు ధూమ్రాక్షుం
డును ద్ధండభుజాదండుండగు దండుండుం జతురంగ బలాశ్రాంతసుపార్శ్వుండనదగు సుపార్శ్వుండును శసిసంహ్లాదియగుసం
హ్రాదియుం దనుప్రభాప్రహసితోద్దీప్రఘనుండగు ప్రఘసుండును । మాగధీభూతసురస్తవనశ్రవణ సముద్భాసకర్ణుండగు
భాసకర్ణుండునుం బుట్టిరిట్టి తనంబుం జేపట్టి రట్టిరరట్టడివీరులకు దోబుట్టువులయి పంకయుంబుష్పోత్కటయుం గైకసియు గుంభీ
నసయు ననందగు కన్నెలు చెన్నువహించిరంత॥ మ॥ వసుదావోపశమంబు డప్రతిమదీవ్యద్గాత్రుడమ్మాలియున్ । వసుదారిద్ర్య
యుతుండు బెన్నిధులజెందన్ గోరుచందంబున్ । వసుధాభామినిగూడి శౌర్యనిధులన్ వాంఛించి విద్విడ్విభా । వసుదయాదు
లగాంచె బుత్రులజతుర్వారాశిసంకాశులన్॥ క॥ సరసుండనలుఁడనిలుఁడు । హరుడున్ సంపాతియనగనల్లనలుపురున్। బరుషా
ర్థంబులవలెనో। ప్పిరిరాఘవవారెకదవిభీషణమంత్రుల్॥ మ॥ ఇటులమ్మాల్యవదాదులాత్మజులతో నింద్రాదిదిక్పాలకోటిల టసం
పద్గర్వసంబుతో ద్రిభువనత్రాసప్రదోద్యద్భటో । ద్భటధాటీఘటితార్భటీపటిమతోడా మందఱున్ గూడిమున్ । పటలీలంగరు
డోరగామరమునీంద్రశ్రేణిబాధింపగన్॥ ఉ॥ వారియుపద్రవంబు ననివారితవైభవులై సమస్తబృందారకులున్। ప్రసింపదగుతా
పికనెయ్యది యేది త్రోవయే। వారికివిన్నవింపుదము వైరులరాపసిచింత జేసియు। బ్బారిపురాపహారి మొఱవాపగలాడని నిశ్చితా
త్ములై॥ సీ॥ శ్వేతరుచిభూతిదిగ్భవ్యశృంగకలన। దనరిగజముఖసంయుక్తిగనియనంత। పాదకటకాప్తినెలయుచాగుమీతి

శివునివలెనున్న కైలాసశిఖరిఁ జేరి॥ సీ॥ అహిరాజభూషణుండయి నయి వేల్పు మాయపై భయము గొని తిరుగుచు మనసనక । నిష్ఠు
గుత్తుక విషంబిడుకొని మహాటాడునతని మాటలను నమ్మి పెట్టులనక । దనవారితనములోఁ గడుపు ర్యాజను లనీయమ వ్యాజనవైర
యా నెయ్యనక । త్ర్యంబకుండితఁడ నేకాంబకుల్ దవ తారిపు లెట్టువారి నిర్జించుననక । నలసుకేశకుమారసంహారమునదు । నె
టులనోడఁబడుని తఁడ నాక్రందమఖ్య । లటుల నాపన్నులై భద్రపటముని డఁ । నిండుగోలు వ్యప్నపార్వతీనాథునకు సి॥ క॥ వి న
వినయ ముభయమును బెనఁ । గొనంగరములు మొగిచి శివునకును బహుసాష్టాం । గనమస్కృతులొనరించియు । ట్లనియె
ముకుళింగూడి యమరేంద్రముఖుల్॥ మత్తేభగర్భితసీసము॥ అభవకందర్పు దాపపకసలన్నశర పద్మాదికోటిప్రభాకాంతుడు
సుకవిసంస్తుత్యరత్నాంగ ఖేతర మతి గౌరీవధూనాయకాజోహారు । ప్రభవకుంభీంద్ర విభంజనక్రమ మహాగ్రాసనీ దేవా దేవా
హారు । త్రిభువనాధీశ్వర జేవసంయమమనః పూజా ప్రతోషాత్మకా జోహారు । వంద్ర దశకలశేఖరోవతంసక జోహారు । సుధారోచి
దండధర జోహారు । శరధికన్యామనోహరశర జోహారు । ప్రణతరక్షా విచక్షణ త్ర్యక్ష జోహారు॥ చ॥ రతిపతి వైరి
సుకేశసురారినందన । త్రితయముచేఁ బాధనతిధీనుల ప్మంగతిమాలి లోకసం । తతులకు దిక్కు నీవగుటఁ దావకపాదములాశ్ర
యింపవ । చ్చితిమి దయా ప్రసక్తిచుము జేకొని విన్నపమాదరింపవే॥ ఉ॥ కాలిచి రాత్రిమవాళులఁ గాఱ్చి కమ్మ
లఁ ద్రెళ్లిచి రెల్ల దేవతలభీరులఁ జేసిరి సిద్ధముఖ్యులం । దోలిచి యుగ్రరూపములఁ దైవగృహాంతర గోపురాదులం । గూలిచి
ల్పెదము క్రూరసురారులచెయ్యు లీశ్వరా॥ సీ॥ ఉద్యానసస్తులయి ప్రణవంబులను మునులు బట్టగఁ బోవ రాముని
ల్లనైవస్వాహాపూర్వముగ హవ్యము గ్నివేల్వఁగఁ బో సయజ్వలకును । హావిరన్నకాంక్ష నేన పనకతఁ గృహంబుఁ జేరి చూడఁగఁ బో
వతలకు । గుహలలోనొంటిగా గూర్చుండి పాదచింత సేయఁగఁ బో సిద్ధులకును । జేరి గురుకులవాసంబు జేసి శ్రుతులఁ జదువు
కొనఁబో మహాబ్రహ్మచారులకును । పార్వతీనాథ మాల్యవత్ప్రముఖదైత్య । శేఖరులు సేయు నాజ్ఞావిశేషమునను॥ ఉ॥
జాచ్యుతేశ్వరులమదినే శవహులు తాశనతుపా । కాముల మేము యింద్రయమకంధివరేణ్యులమంచు ధీమసం । గ్రామ
లంబు నజగత్త్రయముక్ బడలించు రాక్షస । గ్రామణులక్ హరించివముఁ గావఁగ దేవ యటంచు మ్రొక్కినన్॥ శా॥ ఆ
టిదరస్మితంబున సుపర్వాధీశులం జూచి మీ । తో మోమోటములేకఁ జెప్పెద నసధ్యుల్ రాక్షసుల్ వారలన్ । నేన
వారిగెడపన్ నేర్చుక్ ముకుందుండుమీ । రీమంత్రంబెదనమ్మి శౌరిఁ గనఁ బొండ ప్టార్థముల్ సేకురున్॥ క॥ దితిజా
గ । నితములచేఁ జడయువారలిది నిజమనియు । ఖ్యాతను హరుండాడిననా । శ్రితహితమొనరింప మీకనెల్లనటంచున్॥ శా॥
లాసనివాసు వీడుకొని కార్త్స్న్యకాతురత్వంబునం । బాకార్యాదులు బోయి బాడబశిఖ ప్రజ్వాలికాసంగతిన్ । బ
గుడుఫేనమాలికలతోఁ బల్ మ్రోతయుం గన్నతీ । రాకూపారముఁ జేరి తజ్జలధిమధ్యద్వీపదేశంబునన్॥ సీ॥ కడలి
గలమిన్నగమిఁ బాఁపఁ ఘటియించు బంగారుకబజమునఁ గ । జలధిమధ్యమునందు జనియించిన సహస్రపత్ర
నఁగ । వెలిదీవిపుడమి ముద్దులగు ఫ్నుని జవలగ్నముననఁ బూనుసువర్ణఘంటయునఁగ । బాథోధిసుత
రంపు హొంబట్టు సరాతి యనఁగ । నలువు మెఱసిన వైకుంఠనగరి పసిడి । కోటఁ బొడఁగాంచి మ్రొక్కుచు గోపురంబు । జ
జొచ్చి చు మహోన్నతగరుడకేతు । రాజినలరారు హరిహజారంబు జేరి॥ చ॥ తెలియఁగ రాతికంబముల
మగు । పులకు మెఱుంగు కొప్పు సోలపుల్ మొలపించె మూకప్పురాలలో । పలగలకల్వ చప్పరపు వన్నెలఁ గన్నగ నొ
నలరుచునేక తంబుకొలువై నహరిన్ వినిరాదిశాధిపుల్॥ క॥ వినిసమయమా నాకాదో । యని యింపుకనిపిరి
చెలిన్ । గని స్వామికి మాయాగతి । వినిపించ దగునటంచు వేఁడిన నది యున్॥ సీ॥ తిలకంబు దిద్దిదిద్ది
కురులనీఁబూచువాని । మొనపంట మవ్వు వేఁడిననీళ్ల యొసఁగ నందుచు జాఱుకి నమోవిగఱచువాని । నాచిన్నెలకు
కరిని మొగంబటు వెట్టుకొనిన భూసతి వేడుకొనెడువాని । వారియింతులకు మవ్వాదుతా నెఘటించి సరిగెరగి
వానినిచ్చుబరిపూర్ణకాముండై మెచ్చువాని । నచ్యుతుఁ గాంచి మ్రొక్కిరి యింద్రాదిసురలు । దేవ
వినంత । శీఘ్రము నవోడ తెమ్మని సెలవొసంగె॥ క॥ ఆవిశ్వంభరుననుమతి । దౌవారికుఁ డాత్తి గిపనుపఁ దత్పురమహాలయు
సన్నిధికేజని । సేవించితిరికు క్రశిఖ్యజిష్ణు న్విష్ణున్॥ వ॥ ఈచ ద బునశంఖచక్రగదా శార్ఙ్గనందకధరుండును
రుండునగు నద్దయూకరుచకునభివందనంబులొనర్చి బృందారకులిట్లని యభినందించిరి॥ సీ॥ దండంబు శార్ఙ్గకోదండ

—(* దేవతలు మాల్యవదాదిరాక్షసోపద్రవమును విష్ణుదేవునితో విన్నవించుట. *)—

డప్రకాండఖండితదైత్యకాండ నీకు । జోహారుమదగజ ద్రోహగ్రహాపహ గ్రాహచ్ఛిదావహ మహాత్మ నీకు । సం
విందనంది రామందురిత్సుందరోరస్థలాళింద నీకు । జేజే మహారాజాదిరాజీవపూజాసమ జోచితాంఘ్రిపంకేజ నీకు । బహు
సారములు చక్రపాణి నీకు । నైకసాష్టాంగములు జగన్నాథ నీకుఁ । బ్రణతిశతములు సురసార్వభౌమ నీకు । నం
పదానంద నీకు॥ ఉ॥ దానవవీరవయిరి యవధారు సుకేశతనూభవు । లహోగ్రానలదీప్తనిగ్రహులుదగ్రులు మువ్వురు

కసం। తానముంగాని సేసెదరు తద్వ్యథలోరువలేక మిక్కిలిం । దీపతం జెందియుండదగు చెంచితిమా పదచాపతోక్కృకన్॥ సీ॥ ఖఘురభేదియు నంధకచ్ఛేదియౌ లమించు మహాభుజా వైభవంబు నాఁగ నెంత । దరముతో జడకృత్రిందాల్చునరుఁ ఫుడౌ । శార్ఙ్గకోదండమునిసత్త్వమెంత । చోరుచేన పహృతశ్రుతులయె యజాఖ్య కాస్పదమైన వేల్పురాజము దెంత । పాకాపహృతియు జంభారి ఘాతమునవి।చియుల నువృద్ధశ్రవుబలిమి యెంత । యితరసుమనోగణములయు హీనసమరకరణశక్తియు నెంతని గణుతిసేయ । వసురముఖ్యులు బహ్మ బ్రహ్మోపి దేవ । వరులనందఱమించిన వారసునుచు॥ సీ॥ తగఘనదుర్గుణమీవు లెగపండడేసిన దినిజారివరుల కామ్యుఫలనిండు । బలురయంబున నీవు బాణముల్ వఱపిన పినుత నైనికుల ప్రాణములు వఱచుఁ । గడిమిమైనీవుచక్రముఁ గేలనంటిన రాక్షసగుప్త చక్రము గలంగు । నలిరేగి పాంచజన్యము నీవు పూరింపన హితజన్యములు జన్యములు మాను । గరుడవాహనము క్కిలోకము బహునిగడ।నందకముఁబూని కలనికినడిచి తేనిం। గొంచకెవ్వాఁడు నిన్నెదురించువాఁడు। దామసము సేయు నేలరా వేము కుంద॥వ॥ అని యూపన్న శరణ్యుని విన్నవించిన వేల్పుమన్నెదొరల మెఱం బ్రసన్నుఁడయి వెన్నుఁ డిట్లనియానతిచ్చె॥చ॥ ఎఱుఁగుదు ముక్కసుకేశుఁడను హేళకృపాకరవిభవాభిరాముఁడౌ । తెఱుఁగునవాని పుత్రకులహీనవరంబులు బ్రహ్మయియ్యగా । మెరసి జగత్త్రయంబునకు మీకును బాధకులై టసర్వమే । నెఱుఁగుదు వేల్పులార వెతసంకటఁ డీలకజయింతు వారఁగన్॥ శా॥ పూర్వాదిత్యమహావిలాసములయంబుం జెందనస్సద్ధను । మూర్త్యుత్కృతిగర్జమించసుమనోమ్లానిత్వములు యాసము। దుర్వారాశుగవృష్టి ముంచియిఁకఁ దద్దుష్టోద్యమగ్రీష్మత । బ్లోష్టితాపము బాపునే గుడనవారుత్సాహముం బొందుచున్॥ తే-గీ॥ ఇందిరానాథవదనారవిందగళద । మందమధురవచోమకరందబిందు। బృందతుందిలసుమనోమిళిందులయిరి । రంద రాదులు సెందిరిమందిరములు॥ క॥ అనికుంభజుఁడెఱిఁగించిన। విని రాఘవుఁడవల నెట్టిరృత్తి మెలఁగిర । ద్దనుజులు హరివారలతో ననిరెటువలె జేసెదరెట్టులుఁబడిరి యడుగుటయుకున్ ॥ శా ॥ హేలాగోపతగోపికాంశుకశుకప్రేక్షాపయోధిస్ఫురత్ప్రాలేయాంశుయశోధురంధరధరప్రత్యర్థిముక్తాంబుదా । భీలప్రస్తరవర్షవారణవణస్ఫీతామృతాంధోద్విష । జ్జాలవ్యాళఖిదాఖరోత్తమతస్సంఛేదితేజోనిధీ॥ క॥ యతికపలయహిమకరికర। భృతనందకచక్రచక్రహేతిఘృణిమణిభా। సితవత్సవత్సదనుజా। యితమాయుతభుజగజగదుదంచితనియత్॥ భుజంగప్రయాతము॥ నిశాంతస్ఫురత్పాండునిరేజనేత్రా । నిశాంతజ్జగద్వంద్యసీయాజ్ఞమిత్రా।యశోదానదాక్షిణ్యసౌశీల్యధుర్యా। యశోదామనోరంజకాశ్చర్యచర్యా॥ ... ... ❊

గద్య ॥ శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యానధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవిస్తీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేష మంథానవసుంధరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయావిర్భూతరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధానపాపరాజప్రభావప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము. ... ... ❊

ఉత్తరరామాయణము,—ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరాధామధురసుధా। ధారాధరలోలకామితప్రదశీలా। శారీరశ్రీజితనవ। ధారాధరజాలశ్రీమదనగోపాలా॥

గీ॥ అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి । చంద్రుఁడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁబూచి । జానకీనాథసురలిట్లు శార్ఙ్గిచేత। నభయ

—(❊ మాల్యవంతుఁడు విష్ణుప్రభావము దనతమ్ములకుఁ దెల్పుట. ❊)—

దానంబుగొని వేడుకనరిగినంత ॥ శా ॥ ఆవృత్తాంతము వేగరుల్దెలుపఁగా నాలించియమ్మాల్యవ । ద్దేవద్వేషినిజానుజద్వయము నెంతే గూర్మిరప్పించిమం । త్రావాసంబుననుండియిట్లని యనేకాంతంబుగా శేముషీ । ప్రావీణ్యంబున గార్యతత్పరతఁ బోఢా ప్రౌఢంబు గాన్పింపఁగన్॥ ఉ॥ వింటిరె తమ్ములార యొకవింతవినంబడె మోసనేమొము । కంటకగాఁగనెల్ల తెఱఁగంటదొఁకన్న మరలేగి మ్రొక్కిమి । బటులతమ్ముఁనాం చెదరుభాధలఁ జెట్టిసు కేశపుత్రుల । కంటకుసవ్యథఁ జియికఁగాఁగఁజేకవ శోంచు వేఁడినన్॥ చ॥ కరచలనంబుమస్తకవికంపనముం గనుపింపవారితో । హరుఁడపుడానతిచ్చెనట యాసురేంద్రుల వాయకిమ్ములా । హరియగు నేన్నఁ జుంచుఁ జనుఁడాయనయుద్ధకటంచునట్టుగన్ । స్థిరమతివారలేగిరఁటశీఘ్రముగానసురారిపాలి రన్॥ చ॥ హరునకు చెప్పినట్లునయాగడముల్బారితోడ దెల్పనా! హరి వెత లేల శాత్రవచయంబు వధించెదఁ గొంచకింక మీ। యిరవుననుండుఁడంచభయమిచ్చి ప్రియంబున వీడుకొల్పఁగా। నరసము జెందివచ్చిరటయందఱు ముందరిలీలగుఁ ఫలై ॥ చ ॥ అసురులపాలివాఁడు హరి యూతసయిచ్చినబాసదప్పఁడే। క్రమముననైనఁ గెల్వుమనగర్వములింతకుఁ దెచ్చె నేఫ్రుడున। క్రమపెఱె నర్తమేఖలఖల్లగొన నెంతటివానిని నాదరిం। పముబలపద్విరోధముశుభంబొనరించు నె యెంత వరికిన్ ॥ క ॥ హీనునితోడగు

రణము ప। మానుసితో జేయందగు సమాధానము సం।ధానరణంబులు దగవస। మానుసితో దొలఁగి కొలిచి మనుటయె యొప్పు౯॥
మ॥ నయమంత్రంబున బల్మిఁ దెచ్చుకొని యన్యాయంబునన్ ముఖ్యుఁడై। కుహుఁ దుహారి వరంగబోయినుఁడయు౯ । ఘోరాగ్ని సల జ్వాలలోఁ । బడి నిజాశలభంబులెల్ల సహజభ్రాజిష్ణుశౌర్యంబు నిలుఁడ ధావంబునను డుగయ్యమున కుంగా ల్పివ్వ దేపట్టుస౯॥
క॥ తనబలమెఱిఁగి బలంబును। గనుఁగొని కహితోపదేశకర్తలు పలుకు । ల్విన కకుజనుండు సాహస। మునఁ జెడు బలుగాఁ డ్పుట ద రుభూముగ పెల౯॥ ఉ॥ కావున దేవతార్థము గయ్యము సేయగవచ్చు విష్ణుపైఁ । బోవుట పాడిగాదతఁ డపుణ్యజనప్రియుఁ డాత్ర యించిన। న్గానకపోవ డిప్పుడన కార్యము కయ్యము నెయ్యమొప్పు। సద్భావముతో ముకుందున కేథ కుమ్మైనన సాధ్యమున్నదే॥
క॥ రాక్షసులు సేరిననుహరి। రక్షించు నెయనగవలదు ద్రక్షో దాదు । క్రాంత్రసులుగాఁగో వారల । రక్షింపడు మీకెఱుఁగ రాహార మహిమల్॥ సీ॥ ప్రళయాబ్ధిమోకాలు మట్టుగా జరియించు మధుకైటభుల బట్టి మట్టుపెట్టె। జాపచుట్టు కథరాచక్రంబు జుట్టి కొం పోవు హిరణ్యాక్షు బూడవడంచె। త్రైలోక్యనాథుఁడై తనకీడు జోడును గాంచనున్న హిరణ్యకశిపు ద్రుంచె । జదువుల దొంగనైం జలరాశి డాగినకపటి హయగ్రీవు కడిమి జెరిచె । నముచి వధియించె సంహ్రాదనాము నొంచె । గాలినేమి శుంభనిశుంభులనల సహ స్ర। కవచుఁ జెగటార్చె బరిమార్చె గాలనేమి। దరమె విష్ణునితో బోరదన్నలార॥ ఉ॥ వారలకంటె నెక్కుడగువార మె విష్ణునితో డబోర। సాహారణమిగ్గ డాయున నిజంబుగ నేరము లేక శౌరియం । దారయదోష మేమి మనయందఁ దోషమెలెస్సనోంబుజం। శీ ఘనమొందజేసె తెది యెంచి యొనర్పుడు మీది కార్యముల్॥ తే- గీ॥ అని హితంబెఱిఁగించిన యన్న మాట । నాసుమాలియు మాలి యు నాలకించి। నీతి దెలిసియు దెలియక నీతిమాలి। యుద్ధమును గూడియతనితో నిట్టులనిరి॥ శా॥ జ్యేష్ఠాశ్వర్యయుతంబునీ నెలవు నీయు చ్ఛావృశంబాయువు । తత్కృష్ణప్రాభవశాలి వంచితతపోధిక్యంబు నీసొమ్ము నీ । శిష్టాచారము పలుబంతి పలలాశిశ్రేణికిన్ మాత్ర వా। నిష్టాత్మస్నేహని దానసీకుదగు నే నేడింత జింతింపగ౯॥ మ॥ విశిఖోత్తుంగతరంగగుంఫురమహోద్వేలంబు దుర్వారవీరశతాం భోఘటసంకులంబు సముదగ్రచ్ఛత్రఫేనావృతం । బుశతాంగాద్రియుతంబు నాసురబలాంభోరాశి బాడబో । గ్రశరజ్వాలల నింక నెవ్వరెనుఱికన్నీకుఁడై త్వాగ్రణీ॥ మ॥ బలవంతుల్ భయవర్తీయపుత్రకులు నీభ్రాతల్ త్రిలోకైకపీరులు నిన్నుత్యవు చేరిచుండ వెఱచుంరుద్రాచ్యుతాంభోజగ । ర్భులు నీపేరు వినిన దలంకుదురు భీరుత్వంబు నీకేలనిం । దెలియం జాలక నానతిన్ సైదపృచ్ఛ తేయా న్యాయగ్రామణీ। ఆ- గీ॥ అస్మదాదులు సేయు రాయడిసు పర్వు। లచ్యుతునితోడ దెలిపి నారని మె భయము । జెందెదవు గాని మన లను జెఱుప నింత। కెత్తుకొనిరని యొలుగవ దేమియధిప॥ మ॥ అరులం జంపుమటంచు బందలయియయ్యాదిత్యులార్తి। న్గణించిరి పో సర్వసమానుఁడై నహరి ద్వేషిత్వంబు దాబూనియే । కరణింగయ్యము శేయు పచ్చు మసతో గ్రార్యంబుగా టిల్యమా హరికింగల్గిన మా వృకుండ తనియాధిక్య సేమారయ౯॥ తే- గీ॥ సహజమాత్సర్యమున దేవసమితితోడ। మనము దొడరిన హరియేల మచ్చరించు నత డెసి పూరణ ద్వేషియయ్యె నేని। సంధి కార్యంబు మానగు సేసరసగతిని॥ గీ॥ వనజనాభుడు గనిపించుకొనునటంచు । వెరచిప గతురపై గినక విడువవలెనే। యేటియోచన బలవంతుడీ హరియుని। యిపుడు శరణన్నవవ్వరెమెవ్వరేని॥ తే- గీ॥ వెన్నునకు నస్మ దాదుల మెన్న డైన । నపకృతియొనర్పు పుతఁ డెన్నఁడయిన మనకు। సేయడపకృతి వేల్పులు సేసిరంత । వేలుపుల మీఁద నికదండు వెడలవలయు॥ చ ॥ త్రిదశులతోడఁ గయ్యమొనరించిరమాపతి యస్మదాదులం । గడిసి రణంబొనర్చిన ను గాదనవచ్చునె యంతభాగ్యము లున్నదె యెటులయిన మంచిది రణంబొనరింతుము వేదశాస్త్రముల్। సదివితి మీవు లిచ్చి తిమి జన్నములూనితి మైహికంబున౯॥
తే గీ॥ అన్న నీమాటజవదాటి యాడితిమని। యలుక సేయకఁ ప్రతివాదములు క్షమించి। యనుమతియొసంగు మిపు డేమ దాంధుల గుసు । ధాంధుల జయించి వచ్చెదమనుచు బలికె॥ క ॥ సేనాధిపతులరమ్మని దానవపతి యమరరాజధానిపయి జన౯ । బూనిన

—(✽ మాల్యవంతుండు మొదలగు రాక్షసులు యింద్రునిపైదండెత్తుట. ✽)—

వాఁడెప్పుడేమన । సేనలకప్పిం పుడనుచు నెలవిచ్చుటయు౯॥ భుజంగప్రయాతము॥ ఘనాపెద్దయాజి౯ సుధాభుగ్విరోధ్యగ్రణి సేనలన్నింటిచెగంభీరభేరీ । ఘణంధాణముద్దేరధానీస సర్గ। ఫ్రిణీగర్భ గభూరిణ భేదంబుగాగ౯॥ సీ॥ తనసగ్గరాచలత్వమునక లిహసురాద్రిపైపోవుగతిఁ బ్రతిధ్వనులొసంగ । దనకింక నెద్దిజీవనమంచు వారాశికలగె నా జలను పంకిలముగాఁగ । దననేరుగి రువారదమమిటి శశిధారి వడఁకు గుబ్బలికన్నె వడకుపేర్మిఁ । దనకోర్కెలీడేరెనని చాకరుపయిపుతోఁగ ఫాహ భోజిముకుందు కడకుఁ బఱవఁ । జెవులలో వ్రేళులిడి రాజీవగర్భు । డిచ్చ నేమియు నన లేక దిచ్చపడఁగ । మించి ప్రస్థాన భేరి వేయించి దండు । వెడలి రసురులు జేజేలవీడు పైద॥ సీ॥ సౌందర్య కృతమేరు మందిరాచల నింధనములౌ మహాస్యందనమ్ములమీఁద । భూరిదానోదకా పూర్ణబంధురకంధరములయిన మదసింధురములమీఁద। స్వజన మానసగంధవాహవాహ సబాంధవములయి నఘన సైంధవముల మీఁదఁ। ప్రతిపక్షకుంభికుంభచ్ఛిదారంభరంహము లైన ఘోరసింహములమీఁద। శరభచమరీమృగవ్యాఘ్రశల్యభల్ల । కాసగ వరాహఖడ్గ వృకగవఖరోష్ట్ర విహగఫణికూర్మ శుకగోధాది వివిధవాహ । వారాములమీద దైతేయవీరులెక్కి॥ సీ॥ మధ్యందినాది త్యమండలోద్గ్రాంశు పాణింద మాయుధదీప్తి ప్రకాశింగ । గాఢసర్వాంగీణకవచవ్రజచ్ఛటాచ్ఛాయలాశౌర్యచర్చలొసఁగ ।

పీన ప్రాణప్రక్రియాకృత్కృతగృహ్యాగ్నిభాఖదిరాంగారవృష్టి గురిసెఁ. । క్రుళకాళ కలాభ్రగిరావదాడద స్ఫుట ప్రహాసములబ్రహ్మాండమగల। దేవలోకజగీషచంద్రపురహంత। కామకామాంతకోద్భటాకారులగుచు । లంకవిడచి నిర్విభీశంకవిడిచియసురులుత్సాహములుగ్రాలనరుగు వేళ॥ శా॥ ఆలంకాపురిలోవినంబడెన్బృగాలారావముల్ భూతిళో । తాళక్రూరతరాట్టహాసములుమిథ్యామర్త్యలాపంబులు। వ్రేళ్వ్రేలయుదాటినల్ దెసలంబన్వేళ సాంగరోల్లోలక । ల్లోలక్రేణిచలించెఁగుంభిణినుడపాళుల్ రాలె ప్రేలెఁగిరుల్॥ శా॥ రక్తస్రైన్యములోగబంధములుగృధ్రంబుల్ నటించెంద్రిలో। కంకోఘంబుగవేఘుముల్ గురిసెస్రక్ఘాతాసిమాంసమాము। లృష్టాషేమురప్పనిప్పకలుగూబల్వాపులెక్కాల్చెంబ । ద్వాత్సుండిప్పుడెమిమ్మగెల్చనన పల్లాకాశభూతంబనెక్॥ శా॥ ప్రేక్షసూరెలనవ్వీసుతులురాజైపొందుగ్రదుక్కవలెక్ । భ్రాంతెల్లోర్వగమాల్యవత్తుడఘడభూమాంతరిక్షోదితో। త్పాతంబుల్దిలకించి దైవకృతిముందప్పింపరాదంచుని । గ్భీతిక్ సైన్యముఖంబున న్నడిచెనిర్జాక్షీణోత్సవ్యహంక్॥ ఉ॥ మాల్యవదాసురుండటులమాల్యవదాఖ్యనగంబులీల నై । శ్చర్యముతోననేకదివిషద్రిపుసంగతుడై పటీరనై। శ్శల్యలసద్యశోధనసముచ్చితదానపార్థకోటిలో। గల్యతిగన్న కైవడిబ్రకాశితశత్రులుభీ నొందగన్॥ సీ॥ విభునిశౌర్యధుర్యతాపక్రమౌన్నతిసాహ। సముడ సూచిసకలసైనికులును । భీమమున మాలి మాలిపను పునమృత్యువ । శాత్మలగుచు నడచెర మరువ్రకీ॥ చ॥ దనుజవరాధినీసలలితత్వరితాశ్వఖురాహతోర్వరా। జనితపరాగమించ్రవపురీచకరాటకెంజనుటాప్పొమీపురెం। బనకడెదాపాదనుజముఖ్యులువచ్చెదరేడకై నబోం । డనియునుమున్నె ధాత్రియమరాళికిడెల్పగనేగెనోయనన్॥ మ॥ సురదంతావళదానగంధలహరీసొంపొంద సౌరాపగాం । బురుహాళిందమిళిందబృందముమహామోదంబునందైకొనం। జరగిలాచలఘాసురాసురబలస్తంబేరమోద్యత్కటాంతరవచ్ఛన్నదమాహరింపరిపులస్నక్ సైపరెవ్వారలున్॥ ఉ॥ భ్రాంతలపీటికీకతనపాథివిరోధులానర్పజుండబా । లైతినటంచువిన్ననయినట్టిక్రమంబున గాంతమానిఖ । ద్యోతుడుమీరరాత్రుసభటోద్భటపాణికృపాణదీధితి । వ్రాతముగప్పినన్ గనవిదీర్ణపెద్దయవుల్లకై వడిన్॥ తత్సమయంబున॥ ఉ॥ ఆసురరాడ్బయానకజయానకనాదముపాలకించెనో। వాసవమాతపోయియిదెవచ్చిరిదైత్యులునాసెతింగెనో। తాసకలాత్మడౌటవిభుతెక్కనెనో తెలియంగరాదు

—(* విష్ణుండు దేవసాహాయ్యార్థము మాల్యవదాదులతో సమరంబొనర్చుట. *)—

లక్ష్మీసరసోక్తులందనిపించెందముకుందుడులేచె జెచ్చెరన్॥ వ॥ ఈప్రకారంబున క్షీరాబ్ధికుమారితోడివిహారంబువాలించిదనుజసంహారంబునంపుడెందంబుగిలించిసురబృందంబు మేలెంచిమహోత్సాహంబున॥సీ॥వనజమోహమునజేరినభాసురుడానాగశయనుడశేశంషమునఁజక్రమమర । గనికరంబున సంతాంబురుహంబుతగులీలనొకకేలనంబుజంబొప్పమీఱ। నంజనాచలముపైనరుణాతపముమించురహిమేనగనకాంబరముతనర్ప । దొలువేల్పురాప్రతిమలచెకొరడపుగండపెండెంబుడాకాలగండెజాప। శార్ఙ్గశతూణగదాఖడ్గసహితమహిత। గాగుడనర్గంధమెకరాబంగరవుగట్టు। తుదనగనుపట్టునీలతోయదమనంగ। శాత్రవజిగీషనరుదెంచెజక్రధరుడు॥ తత్సమయంబున॥ సీ॥ తూలఖండములట్లఘనుకతైపాథోధరములురోదోంతరాళమునసాసె। సపక్షములలీలశైలముల్ దివిప్రతిధ్వనులతో నొండొంటిదాకులాడె । శరనిధుల్ లోతసూపరసాతలముదోఁపజలవరాచెబలకంపెలుచలించె। గులశైలచలనంబువలనభారముమోయబెదరిదిక్కరులుగీకెట్టసాగె । విఱిగిపెళపెళధరగూలెవిపినతరులు।గ్రహవిభునితేరిహరులపగ్గములువదలె। బ్రళయజంఝానిలాభీలపక్షిరాజ। పక్షవిక్షేపజాతిప్రభంజనమున॥క॥ పక్షీంద్రపక్షహతిదీ। క్షోణీరేణుపటలిప్రతిపక్షచమూ। రక్షోవీక్షలకప్రత్యక్షముగావించెఘువసమంతయునధిపా॥ చ॥ హరిశరపక్షికంపెమునుపగ్గరుడోగ్రగరున్మరుత్పరం। పరలువిరోధిసైన్యములపైజనగూలెధ్వజాతపత్రచా । మరసుభటప్రకాండభుజఖండలమండితమండలాగ్రము । లపురహసురుల్ రథంబులనుగాడ్పడెజేడ్పడికెల్లసైరికుల్॥ చ॥ అమరులుపుష్పవృష్టిగురియక్ విపిదుంబురునారనాదిగా। నములురహించసేతకజనంబులుగొల్వగజారణస్తుతు । ల్ప్రిమదమొనర్పవచ్చిరిఘభంజనుఁడాహరియెుత్తెరుక్మమా। హమథితరాజముక్ రవధుతారిసమాజముశంఖరాజమున్॥ చ॥ అసురగడన్ సురారిభటులాజయశంఖరవంబువినులం।గదసినగుండెయొప్పగులకంపముతోదలలెత్తికాంచన। చ్ఛదరుచిమించునగ్గరుడుజకరాగనుంగొనలేకక్షితులయి। యదెయిదెవాడెవీడెహరియంచుజలించగసైనికాగ్రణుల్॥ ఉ॥ గర్వముతోసుపర్వులకుగానని సేయగవచ్చినావిదే। సర్వసమానలక్షణముసాలుహరీనిలుపోకుమంచహం।పూర్వికతోగదాపరశుముద్గరతోమరపాణులయిమహాపర్వతరాజముస్మశకపజ్క్తులయట్లెనిరించిరొకరాటక్॥సీ॥వ్యాఘ్రగతినంపవానదైత్యుబుముంపసచలు దైహరియంజనాద్రిబెగడె।శలభసంహతిలీలశత్రులొకరాటమీఱగెదారగతినొండెగేశవుండు । మశకపజ్క్తులయట్లుమార్తురుద్ధతిబూపగట్టుదాలుపచట్టుబెట్టుజెంచె। మకరవయుఖరివయిరినికరంబుచెలరేగవనజనాభుడువార్ధి పోవహించె। బూర్వదివిజులుదివిజులపోరెనిగుడ। నయ్యనంతుడనంతాభనతిశయిల్లె।దారయుమధుమక్షికలవీకబములుదాక। దేనెపెరతారిమధుదైరిగానుపించె॥ శా॥ రక్షోరాజభుర్బిమ్మునక్తనశధారాస్ఫారహృద్యాయుయవే।గాక్షీణాస్త్రపరంపరల్నిగుడకీలాభీలతన్వచ్ఛిపా। ద్మాక్షుంజొచ్చియడంగెనొక్కట

దదీయాంగంబునంబన్నగ । రిపుతుణావసరంబున భువనముల్ వ్రాపించిలోనారసిన॥ అప్పుడు॥ సీ॥ పలుగనంబులు వజ్రపాణిమార్గానుకీలరధికసారథులతో రథములడరెఁ। హరినీలశిఖరిగోరాడదరొరానుజాడనిజయూధములతోడ గజములడరెఁ । బక్షితార్క్ష్యతసహింపనిచందమున నాశ్వికశ్రేణితో దురంగమములడరెఁ । గదనమందెటులైననిదియెదికరానురీతి హరిపదంబున భటోత్కరములడరె । నడరినప్పుడెరధికదోరథికధన్వి శింజనీఘోషములనుహాస్త్రికహుంకృతి। రణములాశ్వికధికారరవములుగ్ర। భటకహాకహార్భటులునిశాపటలినెరసె॥ శా॥ ఆనక్తంచరశేఖరుల్ గురియుదివ్యాస్త్రప్రవర్షంబులన్। నానాశస్త్రపరంపరల్ పఱుపఱున్నారాయణుంగ్రమ్మినం । దానుచ్ఛ్వాసములేనియట్లొక ముహూర్తంబయ్యెడంగంపడన్। బ్రాణాయామపరాయణుండయినవిప్రగ్రామణింబోలుచున్॥ క॥ మినసమూహముబాలమమహానీరధిగలగనట్లుహరియున్ రక్షః। సైనాధిపవానాస్త్రవి। తానములకుంగలంగకుగ్రతరకోపమునన్॥ మ॥ అతిశీఘ్రంబునశార్ఙ్గమెక్కిడిగుణంబాహీలతందీటుచున్ । శతధారాగ్రములైమనోజవములైసంవర్తకాలానలా । ద్భుతకీలాభములైతనర్చుశరముల్ దోరంబుగానేసినన్। శతశఃఖండములైరిరాక్షసవరుల్ సంగ్రామరంగంబునన్॥ క॥ శ్రుతిదాకశరములరిపో। సితిగిచివారివేయనసురసేనలబడిమెన్। జతురంగంబులుదిలశ। శ్శతశఃకణశస్సహస్రశఃఖండములై॥ ఉ॥ వాయువుచేఁబ్రభూతమగువాసవలెన్నిజశార్ఙ్గముక్తమా। సాయకజాతమద్దనుజసైన్యనుముంచిసనువత్సహించినా। రాయణుండొత్తైనప్పుడుయుగాంతసమోధరఘర్షణోదిత। స్ఫాయదభంగురాశనినిభధ్వనిధుర్యముశంఖవర్యమున్॥ శా॥ ఆనారాయణశంఖరాజరవమిట్టట్టయ్యగ్రమైవిద్విష। త్సేనాధీశులవీనులందొరయుభీతింజెందిసింహాంబర । జ్యోత్స్నగర్జిలనేనుగుల్భంగడునట్లందండమూర్ఛిల్లుచున్। దీనత్వంబునద్రెళ్ళుమన్నుగడల్ దృష్టించుచున్ స్రుక్కగన్ ॥ చ ॥ గతులకుబాసెనశ్వములుగంధగజంబులుమూర్ఛిలెన్ రథప్రతతులత్రోవగట్టుఁ రబెబన్నునుజెందబదాతిజాతియ। ద్భుతవిజయాంబుజధ్వనికిదోడుగగేశవుఁడార్చిసంగర। క్షితియదురవన్ దిశాకరులుచేష్టపడశార్ఙ్గగుణంబుదీటినన్॥ వ॥ వెండియునకుండలీశశయనుండు గుండలీకృతకోదండమండితకరుండయి గండుమిగిలిచండతరాఖండలమండలాగ్రనిభాఖండకాండమండలంబులంగొండలవలెదండిగల చండరాక్షసులగుండెలంబగిలించుచుఁగండలనగలించుచు గోదండంబులఖండించుచుదోర్దండంబులందుండించుచుజోళ్ళంజించుచుఁ గాళ్ళంద్రుంచుచుంబ్రకరాలంగ్రొచ్చుచుడొక్కలవ్రచ్చుచునెమ్ములరాల్చుచుగొమ్ములజీల్చుచు ఛత్రంబులఛేదించుచుగాత్రంబులభేదించుచుమెడలంద్రెంచుచుదొడలనొంచుచుంజేతికత్తులంద్రోయుచుభీతజిత్తులంజేయుచుఁగపాలంబులనాస్ఫోటించుచుఁగపోలంబులనుత్పాటించుచునరంబులవదలించుచుశిరంబులపదలించుచుభూషణంబులనులుపుచుమోషణంబులసలుపుచుస్థైర్యంబులనెంచుచుశౌర్యంబులనడంచుచుధ్వజంబులంజెడఁగొట్టుచు గజంబులంబడఁజెట్టుచుదొండంబులగోయుచు గండంబులవేయుచుఁజేరులకరుగుచు సూరెలదిరుగుచుభీతులవడినీర్చుచు సూతులఁగడతేర్చుచు యోధులగట్టుచు బాధలఁబెట్టుచుబిరుదులంబాపుచుఁ గరదలజూపుచునెకరాడబూచినందానమైమట్టుకైవునంబట్టక యెదిట్టతనంబుతో బెట్టిదంబుఁగనుపించు నెడంబ్రళయోద్దండమార్తాండమండలంబుననుండి నలుగడలనిండకొనుకరమండలంబుల మెండుననజాండొపరితరంగమాలికవలనండలంగలించు సభంగరోత్తుంగతరంగమాలికలతెఱంగున మహాగరుత్పరీతగిరిగుహాకుహరసరణింబరతెంచు కాలసర్పంబులదర్పంబునంగప్పుజిగిదలిర్పనుపరంబునంగప్పుకొని మిగులమెఱయుకాఱుమొగిళులవలనదిగుగగణితజలధారలతీరునందద్విశిఖంబుల సంఖ్యాతంబులయి నిశాటులశరీరంబులుశోషింపంజేయుచు నవ్యకాశనవైరులలోఁబతిచిముంచుచుఁ జక్రీమూషకులమర్మంబులునాటుచుఘనవిషత్తులశిరంబులపయిఁదొరుఁగుచుమఱియు నరిదిగానరిపుండరీకంబులుఖండించుచుఁ గౌశికప్రతోషకరంబులైపరవాహినులయుబ్బడంచుచునత్యంతసంతాపకరంబులయి మెదిరించినవారికవృతపదంబుఁ బూపుచుగరుత్పరంపరాపరిణద్ధంబులై రుధిరంబువెడలించుచు నప్రశమితప్రదీప్రశిఖిశిఖాప్రతీపంబులయి ప్రతిపక్షబలంబులపయింబ్రవహించునప్పుడుపద్మనాభుండు భద్రేభవరదుండుపీఠరతనిధర్మంబున మెలంగుచుండియుమన్మనొంచవచ్చుటమేరగాదని వారించుతీఱునసంచలత్కరంబులయి ఘీంకరణంబులొనర్చుచుఁ దదభిముఖంబుగాశరణాగతరక్షింబడుగంధసింధురంబులకు హరిసారూప్యంబొసంగెనోయనసూతనక్షతజధారాపూరంబులుకెంబట్టుపుట్టంబులుగాఁ గరాగ్రసరిసరపతద్రథచక్రంబులుచక్రంబులుగా విమతవిగతవిజయశంఖంబులుదొలిశంఖంబులుగాఁ గ్రిందబడినవీరయోధబాహుకాండంబులు శయనీకృతబిలేశయప్రకాండంబులుగాఁ జెలువొందునందుఁగ్రందుసేయుచుభూతప్రేత భేతాళకూశ్మాండబ్రహ్మరాక్షసపిశాచ శాకినీఢాకినీగణంబులదేవాసురగణంబులవలెద్వివిధంబులయి యాయుధాస్థిభూషణరజస్సికతాతలంబుననిలిచి మహాసింధురబంధురకబంధమంథాచలంబునదుమనిదుదనరంబుబునూరారులొక్కటిసేసి గట్టిగాఁజుట్టియిరుదెగలవారిరుదెసలంబట్టి శోణితాంబుధిమథించుచుందన్మధ్యంబుననుండిశాకినీభూతంబుల బొడవుగానెత్తినముత్యాలగొడుగుగ్రొత్తగాబొడమిన చంద్రుండనియునుబ్రచ్ఛన్నంబుగామునింగియుండిబయటబడిన మోహినీభూతంబులచ్చరలనియునంగహీనంబుగాని మత్తమాతంగశవంబునకువెండియుకెండు

కౌముదీశ్రీపేతావేశంబున౯బలు తేరనది యేచతుర్దంతదంతావళంబనియును శ్వేతాశ్వశవంబుచ్చైశ్శ్రవంబనియును విచిత్ర వర్ణపతాకాకీర్ణ పటచ్ఛత్రచామరశకలావికలరథస్తంభజాతంబు పారిజాతంబనియును గమనీయ సౌందర్యలీలంబాయలువడినకామినియిందిరాకామినియనియును బ్రహ్మాదులు ధన్వంతరిస్థూలకపాల కలశంబునందెచ్చినతెరగనైతెలం బమృతరసంబనియును నిబంధించితదర్థంబుగానిరుదెసల పెద్దలుసుసన్నద్ధులై పెద్దయుం బ్రొద్దు యుద్ధంబు సేయుకోలాహలంబు కౌతూహలంబుగ శ్వేంపగాపరించుపిరించి పట్టివిపంచిపట్టి బెట్టుగా బొట్టకీతంబులందలవెట్టినట్టియెడ సజ్జగజట్టి మహార్ణవంబు నొచ్చినకార్చిచ్చు పేర్చుసంబ్రాళించినసముద్రంబుదారసినసంకర్షణాగ్నిభింబంబున మేఘజాలంబుపయినడరనజంఝూనిలంబు వేగంబున నంథతమసంబు వయినొలసిన మస్యాదినసూర్యకౌర్యంబునసవార్యక్రౌర్యంబుజూపిరయా పురుషోత్తముదాపుననిలువనోపక౯కకావికలై సొరుండంబుసతుం బాయుశరభంబులరభసంబునకులుకు కోదమసింగమ్ములభంగంబున౯గోడమసింగంబునకుఉఱుకుమత్తమాతంగంబుఘటలంయటులమత్తమాతంగంబునకుంబరదు వ్యాఘ్రంబులశీఘ్రంబున వ్యాఘ్రంబునకు వెఱచు కురంగంబులతెఱంగున నిలిచినచోనిలువకసోంగోరులంబిలువకతిరిగి చూడకబడనకత్తులెత్త జేసలాడకహతశేషులైన దోషాచరులు విముఖులై లంకాభిముఖులయి పఱచిరయ్యెడ॥ క॥ పాతెఱెడిరిపులరణస్థలి। బాతెఱెబహురుధిరనదులబ్రతిబలములపై। బాతెఱెడిశరములగ

—(* సుమాలివిష్ణునితో యుద్ధము సేయుట. *)—

నిసొంపారెడిమనిశంఖమొత్తె హరి యుప్పొంగ౯॥ సు॥ అరిచేనొచ్చినదైత్యమైపరచుసైన్యంబు౯ జయోత్సాహినా। హరిసీక్షించి సుమాలిరోషవివశుండై చండకాండంబుల౯। హరికాశాశుగవృష్టి మూసిరవినీహారచ్ఛటల్గప్పవై। ఖరిమైయూపులముంచిబిటి కుహాలబ్రసనంగాబెర్చి ఘెల్లార్చిన౯॥ శా॥ బ్రాహ్నపూటాంచిఘనార్భటుల్విపిశిఖిబ్రాతంబులేతెంచున। ట్లావిరాట్రగణసింహగర్జవినిముఖాప్పనస్నులైచనసుర। ద్దేవద్వేషులుగ్రసేనిక్షునిలి బుద్ధిస్థైర్యశౌర్యాఢ్యులై। గోవిందున్వెసదాకిమున్నటివల౯ ఘోరంబుగాబోరగ౯॥ చ॥ అపుడుసుమాలిహేమమకవచావృతుండైనతటిద్ఘనంబుతో। నుపమకువచ్చిరత్నకటకోజ్జ్వలమౌకరముష్టియుతాల। ద్విపసమువలెన్మనుందుబలు దెన్మనిపిల్చుచు౯గేకబ్రేయుచు। స్వపులశతాంగము న్నడయవేచనిమారొరొనిపిక్రమించిన౯॥ సు॥ సరసీజాత్యుండుమందహాసముదనర్ప౯ బ్రోల్లసత్కుండల। స్ఫురితంబైనతదీయసూతుశిరమచ్చోద్రుంంచియుజ్జోదుమై। శరసంఘంబుఘనించియూచ్చినరథాశ్వంబుల్నిజత్వత్తలే। మిరథంబిప్పుకనేగెండుత్సమరభూమించాసియుద్భ్రాంతిమై॥ ఈక్రమంబున॥ ఉ॥ భ్రాంతమువైరథాశ్వములుపాఱసుమాలియునిల్వలేకను। ద్భ్రాంతివహించెనింద్రిదయుపసంపరనిల్వబ్రాంతచిత్తున। ట్లంతపరాఙ్ముఖుండయిన యన్నగసుంగొనిమాలివచ్చిశ్రీ। కాంతునిదాకెయద్దనతుకం

—(* విష్ణుచక్రముచే మాలియను రాక్షసుడు మడియుట. *)—

బున్నెనొమరథాధిపుఘనుండై॥ వ॥ ఇవ్విధంబునబ్రతాపజితాంశుమాలియగుమాలివనమాలిందాకిమహాసాహసంబున॥ మ॥ ఘనకోదండఘనారవంబుదశదిగ్భాగంబుల౯నిండగా। చనపుంఖాంచితబాణముల్డాడిగిలక్ష్యంబైనశ్రీవత్సలాం। ఛనువక్షంబునదూరనేసినదిగ్రాంతంబుం బ్రవేశించుహం। సనికాయంబులలీలజొచ్చిచననిచ్చస్గుండెదేవౌఘముల్॥ ఉ॥ మాలిధనుర్విముక్తశితమార్గణముల్శతకోటికోటుల। జ్వాలనిజాంగము న్దూరసి వేదనసేయగధైర్యసంపద। న్గాళిబయోజనాభుడురణంబుననింద్రియజేతయంగులం। దాలిమిమైసహించినవిధంబునరామునృపాలవింటివే॥ క॥ ఈక్రమమునమాలిభుజావిక్రమమునకొచ్చిమెచ్చివిష్ణుఘశార్ఙ్గా౯। వక్రజ్యారవమఖిలాశాక్రోడములావరింపసంరంభమున౯॥ చ॥ కులిశసముజ్జ్వలద్విశిఖకోటులమాలిశరాళిద్రుంచితి। జ్జలదనిభాంగము న్నదియశార్ఙ్గినెఱుంగులబోలువాలుతూ। పులుసిగిడింపగానసియుబోంట్లతదీయశరీరరక్తము౯। బలువిడిగ్రోలెమున్నమృతపానముసేయునరాఘుమున్వల౯॥ చ॥ మదమిటులార్చిపేర్చివసమాలిచలంబునమాలిహారిప। ఛ్ఛిదురుపతైధరన్గలయజేసి శరాసముద్రుంచిపెకేరిముల౯। బ్రదరముపాలొనర్చిహయపాటనముక౯ఘటిమించిసూతుని౦। దుదిగనజేయవాడువిరథుండయి చండతరాగ్రహంబున౯॥ మ॥ గదకేలంగొనిశృంగవద్గిరిహీన౯గ్రావంబుపైనుండిసయి। స్మదనై కేసరిడిగ్గులీలరథమంత౯డిగ్గిహల్మారుల। గ్గదజక్రాకృతిశ్రిప్పుచుంగదిసినాగద్వేషిమూర్థంబుపె ట్టదర౯గాన్నసహాద్రివజ్రహతిబ్రయ్యంజేయుజిష్ణుని వలెన్॥ ఉ॥ మాలిగదాహతింబిలుకుమాలిపిహంగమమౌళిమైర్యము౦। దూలిపయోధిమున్దిరుగుతీరవుగట్టువలెన్జలించియు। వ్వేళబరాఙ్ముఖుండయిన వెన్నుడునివ్వెరనొందెనంతన। న్మైలకలి మాల్యరాక్షసులుమింటసుపర్వులుపిచ్చలించగన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ గరుడుపరాఙ్ముఖత్వమునగర్వితులైరిపులార్చుపేర్మి మున్। సురలభయాకులస్థితియుబూచియిదేమిఖగేంద్రయంచుశ్రీ। హరితనహస్తపద్మమునసాతనిమస్తముసంస్పృశించియూ। తురతహరించిశాత్రవునెదుర్కొనజేసిపరాక్రమంబునన్॥ ఉ॥ కేలిసుదర్శనాయుధముగేశవుడంపయుగాంతపావకా। భీలమహాస్ఫులింగచయభీషణకీలకరాళమైలయో। ద్వేలఘనాఘనోద్గళితదీర్ఘతరాశనిభూరిఘోషమై। మాలిశిరంబుధుర్వింజెక్షణమాత్రముగోడివివేళ్ళులుబ్బగన్॥ క॥ చక్రాహతిసీక్రమమునని। నాక్రమ్మాదోస్సైమోత్తమాంగముదెగిభూ।

చక్రము గ్రక్కదలంబడె శక్రకరాసిచ్ఛితో గ్రశైలములీల౯ ॥ శా ॥ ఈలీల౯ హరిదానవుల౯ ద్రుంచుటయు దేవేంద్రాదిదిక్పాలకు ల్పాలన్ సంతసమంది దివ్యసుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షించిర । వ్వేళ న్దానవధంబుకన్నులెదుట న్వీక్షించి శోకానల జ్వాలల్ గ్రాలద దగ్రజుల్ స్వకమునఁ సైన్యంబులతో బాఱగ౯ ॥ శా ॥ లంకాసాగరమువట్టి పట్టి రిపులక్ లక్షించి తార్క్ష్యుం డసా హంకారస్థితి వెంబడించె బడిస్వపక్షాభీలవాతంబున । ల్వంకల్ పాఱంగఁ జేయఁ గూలములలిల న్వారలుద్విగ్నులయి । బింకంబెడి చనంగఁ గేశవుఁడు గంభీరాట్టహాసంబున౯ ॥ స్రగ్ధర ॥ వెదరించు న్వెట్టు మించు న్బెను శరములచే భీకర స్ఫూర్తి మించుక్ । గుదియించన్ గోపగించుక్ గుసుమ ముసలములన్ గొట్టి బాదించు చండంబు । నగదఁ గొంచున్న డడంచుక్ ఘనపరిఘములక్ ఖడ్గముక్ గైగరించుక్ । విసరించు న్వెంబడించుచుక్ విసువక సురలక్ విష్ణుఁడీరీతి ద్రుంచుక్ ॥ అప్పుడు ॥ మ ॥ జహదస్త్రంబులు ఖతతురంగముఁ బతచ్ఛత్రధ్వజంబుల్ ప్రపద్భృహన్మూర్ధంబునట శరబంధముగ శత్రురక్తంబు ధారావద్భటం । బుహసత్స్ఫూర్తము విస్రవచ్ఛ్రిమపర్యాసిపూరంబునై యిందిరాగృహచేశత్రుబలంబు పెంపు సెడి పాఱెక్ దక్షిణాశాగతి౯ ॥ క ॥ హరి వెనువెంటం దగిలిన । కరినివహము చందమునఁ గాకపిలగుచుక్ । హరి వెనుదగిలినఁ బఱచిరి । కరినివహముతో డరిపులు కాఁదత్ స్థమణీ । గీ ॥ ప్రళయయుజంఝూసమీరంబువలన జెదరి పటుచుకాలాభ్రములు లీలఁబఱ్ఱ రాఘ । శార్ఙ్గకోదండనిర్ముక్త సాయకములఁ । బవనమార్గ దైత్యసంఘముల్ పఱచె నపుడు ॥ చ ॥ గరుడతురంగ నందకవిఖండిత దానవరాట్ తనుచ్యుతా । భరణరుచుల్ గగంతములఁ బర్వెఁ రాఘున కోటి నుండి భా । సురగతి మించుమించులనఁ ద్రోణి పయిన్ హరిపసుకసూంబుప । ల్గురియు తెఱంగున౯ దోరిగెఁ గ్రొత్తగ నెత్తురుటేరుల త్తఱిక్ ॥ మ ॥ ఘనదైతేయఘనాఘనప్రచయమాకాశంబు వంచాజనా । ర్దనపజన్యనియుక్తి జెందిరణవర్షా వేళ వర్షించె నూతనకీలాలము హాళి । యార్తికల సద్వర్షోపలవాప్తి నూ । తని కాయంబను చాతకప్రతతికుత్సాహంబు గల్పించుచుక్ ॥ ఈక్రమంబున ॥ మ ॥ గమకంబుల్ సెడి కైదువుల్ విడిచి యంగంబుల్ సేమ ర్వన్నిరూ । ఢమహాప్రాణభయంబున౯ దలలువీడక్ రక్తసిక్తముల్ … గుచు న్విముఖత్వంబున బాఱు రాత్రిచరుల న్వెన్నాడిమ

—(* మాల్యవదాదులు యుద్ధమునుండి తొలఁగుట. *)—

న్నాడి వి । క్రమముం బాపు త్రివిక్రమున్ గని చకచ్ఛంబూచి రోషంబున౯ ॥ చ ॥ రణనయవేదియుద్ధత పరాక్రమవంతుఁడు మాల్యవంతుఁడా । క్షణమున వేలదాటి చను సంద్రము లీల స్వకీయవాహినీ । గణము గ్రమించి యామహారి ముఖాముఖిం జని ప్రజ్వలత్ క్రుధా । రుణనయనంబులన్నిడుఁ గురుల్సెదర న్దలయూచి యిట్లన౯ ॥ ఉ ॥ ఒప్పనె నీకు మానవయ యోరణధర్మము పేరధర్మముం । దప్పి భయార్తులై పరచు దైత్యుల వెన్నాడి నిహింస సేయగా । నిప్పని హీనుఁడైన సహుసయింపనె నెప్పుడు ద్రుంచువానికిం । జెప్పెడిదేమి కీర్తియు నసేయు ముస్వర్గములుగల్ల నేర్చునే ॥ చ ॥ సమరపరాఙ్ముఖుం … జెడుటవంటి యమంచి పుణ్యములొనరించిన బాదయఁ పంప్రపదివంబది యెట్లు … । య్యముఖుఁ డయ్యెం పసంతప్రియుఁడైనను నేని జయనవాఁడబూ । వుము భుజశౌర్యమీఁ … మెచ్చి దైత్యులం … సేయక౯ ॥ క ॥ అనుచుఁ బలికి మాల్యవంతుం । బనశైలమునిలనిశ్చలత్ముఁడై । నిల్చిన మాల్యవంతుఁ గనుగొని కనుఁగొనం గెంజాయవోలుక గాపారి పలికె౯ ॥ ఉ ॥ ఓయి నిశాచరప్రవర యొప్పగ నొప్పుడు పలుకనీ రణ । న్యాయములెందుబో యసురనాథులదో లె సుచోటజాలుచా । ల్యా…ము చేత గాదె జయమందుట మీరు జగంబెరుంగదే । న్యాయము మేముప్పనొక నాటికి జెల్లవ విస్మతలపెదవ౯ ॥ ఉ ॥ మున్ను విధాత మీకు వరములందుచుట చేసి త్రోయరా । కిన్ని దినంబు నువేను తమియించి విచ్చల్పుబు మారుబ్రాహ్మణముల్ । విస్నగనంబువారి కొరవించిన బిమ్ముర సాతలంబున౯ । మిన్నక … వెఱచి మీన్ని కద్రాకిన బట్టి చంపుదుఁ ॥ మ ॥ అమరుల్ నీవలన౯ భయార్తులయిన నన్నర్థించిన౯ దైత్యులన్ । సమరక్షోణి జయింతు బొండని ప్రతిజ్ఞాపూర్వకంబెయిదా । సముఖుల్నైచ్చి … నున్న శరణన్నన్యందిన౯ పాలిన౯ మిముఖండించక పోవనన్న నతడున్ మేలంచు బెల్లా ప్పచుచ్ ॥ చ ॥ కనుగవ …ప్పనిప్పులు … కన్ బటు రోషరసాదుకాబ్జలో । చనుఁడగు విష్ణుమీద నొకశక్తి మహాభుజశక్తి బూచ్చవై । చినపదిఘుంటి … సేయగమంట మింటనంటగా జని హరిరొమ్మున న్మెరసెఁ జారుఘనస్థితి చంచలాదృతిక్ ॥ మ ॥ దనుజారాతియు నంత బేసురముఁ గందళ్ … హస్తోత్రసా । ధనము గ్రస్సు … బూని శాత్రవునిమీద న్వైవ సేనానిపంచిన శక్తి వాలె మాల్యవంతుని నెదజొబ్బెన్ ప్రచ్ఛిదానన్నహో । శనిపాతంబున గూలు నిలగిరియో జక్ త్రావాలె వాఁడ ర్వరక్ ॥ చ ॥ తొడగినతోఁపు ప్రపుష్యు యుగదోరవు నెత్తుట … గియాగతన్ । బడె మరికొంత సేపునకు దైకొను స్రాంతిఁ బోటింగిన్వస్థుఁడయి । యవరిని శాచరాగ్రణి మహాశిఖిపోలిక సస్థి … । డడబడ కేగు దెంచి హరి దారోనిమాంసి … నివిక్రమంబున౯ ॥ మ ॥ రటదత్యుజ్జ్వలకింకిణీశతసహస్రస్ఫార కాష్ఠాంతము । స్ఫుటశాతోత్కటకంటకప్రకట … దుష్టాలంబుమ । కటుటవుం దెంపుబూని కేశవుని వక్షోదేశముం గ్రుమ్మియుం । తటంబోక బ్దివిజారిముష్టినిహతిం ధాటించె రోషంబున౯ ॥ ఉ ॥ అతని సాహసంబునకు నచ్చెరువందె వియచ్చరవ్రజం । బాతరి మేలు మేలనుచు నార్చిరి దైత్యులు మాల్యవంతుఁడీ । రీతి ముకుందునొంచి యరనేని లుపుంచుఁ ఖగేంద్రు మోమునుపి । ఘ్రాణము … ముష్టి హతిపుట్టవ నేసి పరాక్రమించిన౯ ॥ ఉ ॥ పక్షిపతేంద్రుఁ డల్లినిజపక్షపరంపర బుట్టుగా డ్డువ౯ । శాతుసరాజ సైనికులరాయిడి జేసిన బంచ టూరుల । త్లుకు మతత్క్షణంబు యునన చ్చటనిల్వగలేక బెండులయి । దక్షిణవార్ధి

లోబడినదైవవశంబునలంకఁద్రోపఁగన్। అంత॥ మ॥ వినతానందనపక్షమారుతహతిన్ విభ్రాంతులై మాల్యవ । ద్ఘనశౌండ్రం డటనిల్వఁగూడక సహోదర్యాప్తమిత్రంబుగా । జనియెన్ లంకకు సిగ్గుతో నిటుల గంజాతాక్షుచే బెక్కుమా । ర్లనిలన్ నొచ్చి రసాతలస్థులయిరయ్యా దానవుల్ రాఘవా॥ గీ॥ వేలయు సాలకటంకటకులమువార । రదికులము మాల్యవత్సుమాలిముఖ్యులాహవమున। రామ నీచేత హతులైన రావణాది। దనుజవరులు పులస్త్యగోత్రంబువారు॥ గీ॥ రావణాదులకంటె బెంపెసఁగ విక్ర । మక్రమంబున ఘనులైన మాల్యవన్ముఖ్యాసురగ్రామణుల గెల్వ హరికిదక్క । నలవియె తదన్యులకు లభానుకులవరేణ్య। చాహరియనుచు మే మునఁగనన్యు వలెన్వ్వని నేలనీవె శ్రీ । హరివిపుడాలకించిన మహత్వము నీయది శంఖచక్రము । లురరమ బూనకద్దివిజకంటకులం బొలియింపమానుష । స్ఫురణ జనించినాడవు ప్రబోధనిధుల్ నినుఁ గందు రాత్మలన్॥ ఉ॥ దుర్మతులెచ్చి సాధులకు ద్రోహము సేయు నెడన్ జగంబునన్। ధర్మము దప్పనప్పుడవతారము లెత్తి విశిష్టరక్షణల్। కూర్మిని సల్పుదుష్టజనకోటి హరింతువు రావణాదిపు। షణ్ముఖపరామరారిగిరిశంబకరా రఘువంశశేఖరా॥ మ॥ అల పౌలస్త్యులకంటె పేరులగు పూర్వోద్భూతులన్ లంకవా। రలు ప్రాపించుట శౌరివయిర మున వీరత్వంబు దీపింపఁ రసా। తలమా భీరులు చేరఁగన్ దెలిపితిం దద్వృత్తాంతమ న్ । దెలియం జెప్పెదనాలకింపు ముకథాధీనావధానుండవై ॥ వ ॥ అనికలశజుండు మునుపుదన్ను రఘువీరుండడిగిన ప్రశ్నంబునకు నిట్టుల నుత్తరం బొసంగినవాఁడయి మఱియు నిట్లనియె ॥ సీ ॥ అమరలోకము జోకనాలోకనీయమై యేలోకము సమృద్ధి నింపొనర్చు । గవలాస్తకములారి కాంతులొందక యెవ్వే స్థలము రత్నప్రకాశముల వెలుగు । బలిసార్వభౌముని జ్ఞానవిశేషమునను భువనంబు సౌఖ్యముగను। భోగవత్యాపగాంభోజగంధానిలవ్యాప్తినే నెల పుపావనత చెందు । హాటకేశ్వరసేవాగతాగతాహి। కన్యకానూపురార్భటి గణసుఖము లొసఁగు నే పదమట్టిరసాతలమున। నుండియంత సుమాలి దానొక్కనాడు॥ మ॥ ధరణీలోకవిలోకనోత్సవము దన్ దాలొల్పెన్నస్వర్ణాద్రితుం । గరథస్థుండయి పుష్పకస్థనిజాంకం బెక్కి రాజంచలా। స్ఫురితంబై తగు నీలమేఘమువలెన్ భూపాలసద్గాత్రుఁడయి । సరిదంభోధివనప్రదేశములఁ సంచారంబు గావింపఁగన్॥ లయగ్రాహి॥ చారుపదనూపురములార భటిమీఱ మణిహారములు చక్కఁగవలదారసిల మేలొయ్యారములు। నచ్చరలు పేరణ నటించవరచారణులు చేవయవధారనిజతైకై । వారముఘటింపబలుమారు వెలిచామరము నూరెలవియచ్చరకుమారికలు వీవన్। జేరుగలపుష్పకము పైరుచిరలీలగురుజేర జనుధీమునిగుజెరుబాడగాంచెన్ ॥ ఉ ॥ కాంచి సుమాలి వెండియు నెగాదిగ జూచి కళాసిరూఢి నూ । హించఁగ నీని బోలఁగలదేవుల లేదొరయిట్టి పుత్రుని నిం । గాంచినవిశ్రవోమునిదిగా మరిభాగ్యనుయా సరాక్షసు । ల్గాంచరె సౌఖ్యమీద్యశు నిగ్గైకసి విశ్రవుజేరి కాంచినన్॥ మ॥ అసిరక్షోహితకార్యకాంక్షియగు నయ్యాదిత్యవిద్వేషి యో । జనఁగావించి సుమాక్తసద్మయగు శ్రీవంచానని పొందుసుం। దసిమోమాందరపూరితేక్షణములన్ దర్పించి వంశంబుమ। న్ననుపాయంబొకటేఁగణి తపినమంచుంగూమిఁ దానిట్లనున్॥ ఉ॥ మానిని యీవు నీ మయవిమానము పై జనువాఁడు విశ్రవో । మౌనికుమారుఁడీశ్వరసమానుఁడు దగ్ధిశ యేలు నెప్పుడున్। వీనిజయించు పాటిరణవీరులు గల్గుదురస్మహామునిని । శానుని భార్యవయి యతనిని ధుమతిన్ భజియించితేనియున్ ॥ సీ ॥ దౌహిత్రకులము చేదమకు మేలగు నంచు బిత్రుదేవతలు మనప్రియము గందు । రాడుబిడ్డయునిల్లుడని నేడుకలు సేయఁగలిగె గాయని తల్లి మెలమి బొందు । కన్యకాదానాభి గణ్యపుణ్యఫలంబు తదకు జేకురెనంచ జనకుఁడలరు । పరునసతో భోగించి వరములీయదలంచియన లేదు గంధర్వులాశ్రయించు । రాక్షసజామణిజనియించె సన్నమత్రె । నట్టికన్యయసామాన్యయని యెఱిగి । కువలయోరూపశీలభంగులకుఁదగిన । విభువెదకి పెండ్లి గావించి వెలయుగరుడ ॥ మ॥ తనుజా మాత్రవు గావుపంశమున సౌందర్యంబునన్ సద్గుణం । బుదశ్రీదేవికి సాటిసేయదగున్ బూబోడి మావానికి । వ్వని యేబంధువు వేడగా వెలచు బ్రత్యాఖ్యానశంకా ప్తిజ । వ్వనివయినన్ దినములు ద్రిమింపబడెను ద్వాహార్హుఁ డిన్నాళమిన్॥ చ॥ కమలదళాక్షి గూతురిని గాంచుటమేలగు నయినానొకరూప । త్రుమున విచారహేతువనికాంచెద నెట్లగునన్న శిల్పనం । శముగురునన్వయంబు పతిసంతతి కన్యదురాత్మమైన నొప్పమి యపకీర్తియున్ సకలబాంధవనిందయు నొందుగావునన్ ॥ ఉ ॥ దీని వరించు వీడనచు దేవుడెఱుంగునో లేకెఱుంగఁడో । కానితదన్యుడెట్లెఱుఁగు గాననెఱుంగ నితండు నీవిభుం । డౌనని తల్లి నీవలన నవ్వయమొప్పు

—(* కైకసి పుత్రార్థినియై విశ్రవసునొద్దకు బోవుట. *)—

ప్రసిద్ధిగాంచునం । చేసును నెల్లబాంధవులు నెన్నుదు మిప్పని దీపవేయనన్ ॥ ఉ ॥ కన్నులఁడాలుచెకుర లధగర్ధగలీనమొగంబువాంచి కా । నిన్నని లేచి సిగ్గుమది నెకొలనమ్రొకిలనదండ్రినైతిమా । యన్నను పుత్రులంగని శుభాన్వితవయు మనుమమ్మహామునిన్ । సంమతిగొల్చి నీవని ప్రసన్నతదీవనలిచ్చి పంచినన్॥ సీ ॥ నఖరుచుల్ చరణారుణచ్ఛాయలను గూడి యలరకుంకుమగంధము పనినొసంగ । రమణీయమణినూపురధ్వనుల్ చిపక్షులగు ద్విజాతులపలుకులనుసరింప । సొగసువాలు నెఱుంగు చూపులాశావీధికల గల్వవిరిమేలుకట్లమర్ప । కరపల్లవశ్రీలు గంకణారవము చెగోయిలమొలనాగగుంపు బిలువ । గాంచికాఘంటికలు మ్రోయ యసంచితోరు । కదళికలు మీఱు ఘనకుచకనకకలశ । యుగినిగన్నిగలాలుకనయ్యావిదళోభ । నాకృతిని

జేరెం బౌలస్త్యునాశ్రమంబు॥ క॥ కాంచనపాంచాలికవలె । మించినయక్కాంచనాంగి మెయిజిగి పయివ్యా । పించఁ గాంచినతరువులు । గాంచనతరువుల తెఱంగుఁ గైకొనె నచటన్॥ క॥ సాయమున మరుని కైదొగ । సాయకమన రమణి యెటులంజని హోమంబున్। జేయుచు రెండవస్వాహా । నాయకుఁ డనదగు పులస్త్యనందను జేరెన్॥ ఉ॥ చూచి మరీచిమాలిరుచి జొక్కెడు పస్మిసిలీలఁ గ్రీక్షితో । నా చెలి యిచ్చ మెచ్చుకొని యాతని ప్రేమోలన తాననాబ్జసం । సూచితలజ్జయై నిలిచి కన్గొనఁబడా గ్రముఁ బక్ లిఖించుచున్ । వేచినయంత పోమునివిభీ విశ్రవుఁడున్నెర వేర్చి ముందరన్॥ సీ॥ తెలిపియా చేరలం తేసికన్నులదాని మొలకనవ్వుల ముద్దుమోముదాని । వెలయు సంపెంగ తలవెండ్రుకల్ గలదాని బసమించు నెలవంక నొసలిదాని । కన్నడ లారయు బంగారు చెక్కులదాని వీడెపుకావి మోవిదాని । నుబ్బసి బ్బెట్టగ బ్బిగుబ్బచన్నులదానిఁ బిడికిటనడగు నెన్నడుముదాని। మెఱుఁగువ లెదళుక్కు తళుకను మేనిదానిఁ । గన్నెపాయం బుచేవ నెన్నికన్నదాని । దొరవుపిఱుందుదానిఁ జెందొడలదాని। సొగసునడదానినకన్నెఁ జూచె నతఁడు॥ ఉ॥ చూచిన విస్మయాత్ముఁడగుచున్ ముసియెవ్వతె దేమి నీదు పే । రేచెలి లేకనొంటినిట కేటికి వచ్చితి వెవ్వరైన నెంబ్రే । రేచినొసి వె వేడుకను జరించెదొ కల్గిన మాటకల్గిన । ట్లో చెలి దెల్పుమన్న నదియున్ గరముల్మోడ్చి యిట్లనున్॥ మ॥ కరుణాసాగర నే సుమాలి యను రక్షస్స్వామిగారాబు కూఁ । తురఁ బుష్పోత్కటచెల్లెలన్ బ్రవిహావహింతున్ గైకసీసంజ్ఞచే । గురునిర్దేశమునన్ భవచ్చరణముల్ గోల్వంగ నేవచ్చితి । న్వరికించందగు నామనోరథము మీభవ్యప్రభావంబునన్॥ వ॥ అని పలికిన యచ్చిలుకలకొలికి పలుకులు విని తపమునోచ్ఛృష్టినదివచ్చిన రాక మెఱింగి సుగుణాభినందనుండగు నప్పులస్త్యనందనుం డిట్లనియె॥ మ॥ కలకంఠీమణి నీ మనోరథము నేఁ గంటిన్ సుతాపేక్షనిం। దులకున్వచ్చితి వైన సంజెకడ నన్నుంజేర్చె మాటాడుటన్ । ఖలులౌ రాక్షసులుద్భవించెదరు నీగర్భంబున న్నానుడున్ । జెలి భీతిల్లి వినీతిఁ బ్రొక్కి వచియించెన్ విశ్రవోబ్రహ్మతోన్ ॥ మ ॥ అనఘా మాఁడవ బ్రహ్మవయి విబుధలోకారాధ్యశీలుండవై । మనునీతేజమునన్ జనించినసుతుల్ గ్లాంసాధులై పుట్టవ । ర్తనులై సాధువిరోధులై మెలఁగుట న్యాయంబె గుణస్ఫూర్తిచే । నినుబోల్పందగు సత్కుమారకుల మన్నింపంగదే నా వ్రుడున్॥ మ॥ అల పౌలస్త్యుఁడు గ్రమ్మఁ బలికెఁ గన్నెన్నాల దోషంబుపై । దలకే కాదు విధాతకైన వశమే తప్పింప నింకేల చింతిల నీపుత్రులయందు మేటియన గాదీపించు విద్యాగరి । ష్ఠులలో శ్రేష్ఠుఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు కనిష్ఠుండిందుబింబాననా ॥ క ॥ ననుఁబోలు బ్రహ్మనిష్ఠ । నినుఁబోలు ప్రతాపరుచుల నెనయు వినీతిన్ । నినుబోలు నకుమారుఁడు । మనునాతని వలనఁగులము మనికెత మేలా॥ వ॥ అని భవిష్యదర్థంబు వివరించి విరించి పౌత్రుండు పుత్రకాంక్షలాచరించి తనువరించి మరులునందీవరించిన య

—(❋ రావణకుంభకర్ణ విభీషణుల జననము. ❋)—

క్కన్యక గర్భాదానంబుం బ్రసాదించిన॥ సీ॥ మేరుశృంగములపై మేఘముల్ డిగు రేఖ నాంతిచూచుకములు నల్లనయ్యె । దామ్పొదత్రీనిల్చుథవళాంబుజము పోల్కెఁ దెలిగంటినెం మోము దెల్లనయ్యె । కృశదైత్యజాతి వర్ధిలునట్టులనురీతిఁ గలకంఠితేఁ గాను బలితమయ్యె । గర్భగర్భాకతనూకాంతి బైలగులీల విమలాంగినూగారు విపులమయ్యె । నలరు బోడికి నాకయడుగామడయ్యె। గీరవాణికి జిట్టుముల్త్రోరమయ్యె। నబ్జపాణికి మంటిపై నాసయయ్యె। సైకతశ్రోణికిఁ బ్రసూతిసమయమయ్యె॥ క॥ భువనములు వలఁకమునులును । దివిజులడలఁదనదుగుండె దిగ్గుమనఁగ రా । హువుశని మొదలగు దుర్గ్రహ హనిహాముని కటస్థలమున నిలిచిన వేళన్॥ సీ॥ పిడుగుచప్పుడుతోడ బెడఁగు జేగురునిండు చాయ దేఱెడు దశాస్యములతోడ। నిడుదకోఱలతోడ నెఱయఁగాటుకరాశియైనట్టు గనుపట్టు మేనితోడఁ । జుఱుకుచూపులతోడ జ్యోతిర్గతారుణారుణములౌ కఱకు వెండ్రుకలతోడఁ । దార్ఘ్యమోష్ఠములతోడ దారుణాహులలీల వెలయు వింశతి భుజార్గళులతోడ । భయము బీభత్సము లయు రూపంబుతోడ । గైకసీభామినీమణిగర్భమున మహోగ్రుఁడగు రాక్షసుండొకఁ డుదయమయ్యె। గాఢకూటంబువారాశిగనినయట్టుల॥ శా॥ ఆరక్షోవరుడుద్భవించు నెడ గృధ్రారావముల్మించెనే । ఘోరక్తంబులు మేఘముల్గురిసె నాంబోళించె భూతావళుల్ భీరుత్వంబెనసెన్ సురౌఘముబు గంపించె నస్సృగాలచ్ఛట । ల్భూరిజ్వాలలు వాంతిసేసెర విదీప్రుల్లోకె ప్రేమోసెన్ దిశల్॥ క॥ ఆ వేళ బ్రజ న్నముఁ భావించి పులస్త్యసుతుఁ డుబలతెంచి దశ। గ్రీవుండను పేరతనికిఁ। గావించి యథోచితంబుగా నున్నయెడన్॥ ఉ॥ వెండియు విశ్రవస్సులితవీర్యమునన్ స్పలఁ చూలు దాల్చి। బ్రహ్మాండవిఖండనోద్భటతరాగ్భటమీఱెడువానిఁ గుంభక। ర్ణుండను పుత్రునిన్ సురవరుల్బెగడొందగ గాంచె నంతన। య్యండజయానశూర్పణఖ యందనయుం గని మెన్న క్రమంబునన్॥ తదనంతరంబున॥ మ॥ గుణరత్నాకరుఁ డింద్రియార్థమదదకూరాహివన్యాశుశు। క్షుణి విద్యానిధి విశ్రవఃకులహితాచారాశ్రయుండార్యపో। షణచింతామణి సత్స్వభూతకరుణాసంగాత్మకుం డౌ విభీ । షణుఁడున్ గైకసి గర్భవార్ధిబొడమెన్ సంపూర్ణ చంద్రాకృతిన్॥ గీ॥ ఆకుమారత్రయంబునకాగమోక్త। మార్గమున దండ్రి జాతకర్మంబు నామ। కరణములు మున్నుగాఁగలకర్మతతులు। గ్రమమున నొనర్చి యుపనయనములు సేసె॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున నవ్విశ్రవస్తనూజాతులు పనీతులై తండ్రివలన నఖిలవిద్యావిశేషంబు లెఱింగి చిత్రభానుత్రయసమానులు నుదినదిన ప్రవర్ధమానులునయి వెలయుచుండిరయ్యవసరంబున॥ సీ॥ అలతిగట్టులు భుజార్గళనిరర్గళతను త్పాటించి

కందుకప్రౌఢిఁ జూపు । నుడువీథి నారసి పోయెడు విమానములందు కొని బిట్టు నేలతో గొట్టి యార్చు । నాత్రమోన్నత భూరు
హములు దాఁబడఁ ద్రోచి పరమానులఁ డాసి పరిహసించు । శరభ సింహము జేభ సమితి నీడిచి తెచ్చి గట్టిగా దామెన గట్టి వైచు । గ
రుడ గంధర్వ పన్నగాగ్రణుల నెచటఁ । గనిన మీఁతో భుజాభుజిఁ బెనఁగవలయు । నిలువుఁడను బారలఁ జుకక వెన్వెంటఁ దగులు । బాల్యలీలా
విలోలుఁడై పజ్క్తిముఖుఁడు॥ సీ॥ గిరిదిశాకరిభోగి కిటికూర్మములు ప్రాలనంఘ్రిఘట్టనన్ ద్విషఁ డగ ద్రొక్కి । సరుణఁ జూచితర
ఘంబట్టి ట్టు గాఁ బట్టి నలినాంశు బింబంబు నాకి విడుచుఁ । బారసాచి దిగీశ పట్టణాభ్యంతరో ద్యానపక్వ ఫలాగళితతులఁ గూల్చు । గను
గొన్న వైమానిక శ్రేణి విప్రతాస్య బిలగతంబుగ నొక్క కొట్టఁ ద్రిమ్మింగు । నెదుటఁ బడకున్న మునికోటి వెదకి వెదకి । పట్టి భక్షించు
గ్రొవ్వగ దొట్టి గురుకఁ । విడిచి సదురించు లేచునల్ల డలదిరుగుఁ । గుంభకర్ణుండు నడయాడు కొండకరణి॥ చ॥ అతని సగోదరుండు
సుజనావనశాలి విభీషణుండు సుఁ । బ్రతములు సల్పుచున్ శ్రుతిపరంపరయర్థము దండ్రి దెల్పఁ । గాహితమతి నాలకించుచు జితేంద్రి
యుఁడై యుపకారశీలతన్ । బ్రతిదినమున్ జరించు మృదుభావముతో గులధర్మపద్ధతిన్॥ ఉ॥ అన్నలు సేయు రాయిడి భయాతు
రులయి పలు వెత్తు మానులం । గన్నులఁ జూచి నే నితలు కంపము మానిచి నా నిమిత్తమా । పన్నుల వీరి బ్రోవుఁడని ప్రార్థన సేయు న
తంపసువారలన్ । బిన్నతనంబు నుండియు విభీషణుఁ డెంత పరోపకారియో॥ క॥ క్రూరుఁడగు కుంభకర్ణుని । చారిపడి విభీషణోక్తి
బ్రతికిమునులుత । తాక్రుణి కసదీవింపుచు । రారవి తారముగ బ్రదుకుమన్నా యనుచున్॥ ఉ॥ అంతటనొక్క నాఁడుతమయ
య్యాగనుంగొనఁగన్న ఘుటకా । క్రాంతవిమానమెక్కి కొనిక స్నులపండువు గాఁ ధనేశ్వరుం । డెంతయు వేడ్క వచ్చు దెలు పెల్ల
నువప్పక జూచి కైకసీ । కాంత స్వభావసిద్ధమగు క్రౌర్యము సంబశక్యం దనుతో ననున్॥ మ॥ కనుగొంటే భవదగ్రజుండయి న యాత్మ
స్వామి సౌభాగ్యము । లసివందంబున నీవు సుట్టి సిరులొందన్ బూడ గాంక్షించెదం । దనయా యెందున నీదృశ స్ఫురణ జెందన్ స్వచ్ఛ
నం నెన్నుగ । గోనుశీఘ్రంబున నేటికూరక యశక్తుంబోలి వర్తింపగన్॥ అని ప్రబోధించిన॥ మ॥ జననీ వాగ్వ్యజనానిల జ్వలిత
రోషజ్వాలిమై యుద్ధశా । సనుఁడెల్లుండు బ్రతిజ్ఞ జేసె జననీ నామాటనోథ్యంబుగా । విను మే ఘోరతపస్వినై ధనదు లీలన్మించెదన్
లేనిచో । దన తేజంబున నీదృశంబగు ప్రభుత్వంబయిన బ్రాపించెదన్॥ క॥ పెక్కుడవను సాటి యనుగా । కెక్కుడవయుండగా కజో
కసతనికం జెన్ । దక్కువ యయి దానికనను । మక్కువ వీక్షకులు వ్వమని సమగ్రవిరక్తిన్॥ మ॥ వినతుల్సే సెద శాసనుండు మతత

—(* రావణకుంభకర్ణాదులు బ్రహ్మను గూర్చి తపంబు సేయుట. *)—

స్వేమా యుదీవించున । జ్జననిన్ వీడ్కొని కుంభకర్ణుడు గనిష్ఠభ్రాతయు న్వెంటరా । జని గోకర్ణ సమాహ్వయాశ్రమము విశ్వా
సంబుతో జేరి కాం । చనగర్భు న్మది నుంచి యుగ్రతపముల్సల్పంగ నుద్యుక్తుఁడై॥ తమ్ములతో నిట్లనియె॥ సీ॥ కమలగర్భుఁడు భక్త
కామధేను వెక్కుడంబుగా వత్సలత్వంబు జూపు । బరమేష్ఠి యాశ్రిత పారిజాతము శ్రాంతి బాపి కావలసిన ఫలము లొసగు ।
భారతీనాథుండు ప్రణత చింతామణి రాతనంబూనియురక్తి నెరవు । చతురాననుండు దాసస మీపమేరు ప్రకల్ప్యర దత్త
త్వగరిమమించు । దాత తాపసజన కామిత ప్రదాత । పెద్ద వేల్పు ముని శ్రేణి ప్రీతినిల్పు । నలువ యతీపీక్ష ణా ళులు నిలుచు కలువ
యతనిభజియింపమనకోరుకులబ్బుటరుదె॥ మ॥ అనివార్ణీకమణీ మనోహరుని మాహాత్మ్యంబు వర్ణించి యి । య్యనుగ్గందం
మునిస్వర్గ ఘనతపస్యాసక్త చేతః ప్రవ । ర్తనధౌరేయుల జేసి వారి సవిధారణ్యంబులన్ సల్పితా । నను బ్రత్యేకపనాంతరం
బున బ్రశాంతుండై తపంబు న్నడన్॥ సీ॥ వనజకాననశోషకున కెంతకువలయ పరితాపకృతనాగ బ్రబలుతపను । కరములు
సోకభగ్గనమండు రవి రత్నములతను జ్వాలికలాలసినవుడె । చురచురగా లెడిశుష్కతృణ శ్రేణి సరణి గన్పడుసికుంజములద
గులు । మంటలు వెదురు జొంపముల బ్రాకి మహోగ్రమై తదంతిక భూరుహములకెగసి । దరికొని వహించునకాలక దావశిలే
క । దెరలి మృగములు మృగతృష్ణ కరిగి సొరుగు । మండు వేసవి బంచాగ్ని మధ్యమమున । గుంభకర్ణుండు గావించె ఘోరతపము॥
క॥ ఇటు లెండకు వానకును । తక్కటతరమగు చలికి వెఱుక కంపించక వే । సటబడక కుంభకర్ణుడు । పటునిష్ఠ ఘటించె దపము పది
వేలేడుల్॥ సీ॥ కంటిచూపు జగంబు కంటి రూపున జాతిక జ్యోతిక తన నైక్యంబు సేసి । సర్వభూతదయా ప్రసన్నభావంబుతో ద
లస్సిన మమంబుదగు బుపజీచి । యించుకించుక సందడించు కోరికలతో విపిభేంద్రియ వికారవితతుల డచి । ద్వంద్వముల్ సహియిం
చు తాత్మికంబంబుతో గడిచి స్తైర్యంబుగట్టి వయిచి । కమలపత్రంబు శోధించి కమలభవుని । కమల పదములు దలచుచు గాఢశ
క్తి । దగ విభీషణుఁ డేకపాదమున నిలిచి । యయిదు వేలేండ్లు గావించె నతులతపము॥ క॥ మఱియయిదు వేలయేడులు । దెఱచిన
కనుమూయకి నుని దెసఁ జూచుచు నే । క్కొరనూర్ధ్వబాహుడయి మతి । దఱుమక శ్రుతి నాడివికొనుచు దపము నొనరించెన్॥ మ॥ యెలు
కల్పిల్లు బునీలకంఠము లుభోగీంద్రంబు లేణచ్ఛట । ల్పులులున్ సింహము లేను గుల్ శరభ షాఖండ భేరుండము । ల్బెట్టి మింగెంది
విభీషణాశ్రమమునం జెల్వొందు భూనాథయం । దులకుం బ్రోంగిన టెంతు రచ్ఛరల వర్త్యల్పుల్ గన్॥ వ॥ అసిఖలిలో
పాము ప్రాధిపతి వెండియు రామభద్రున కిట్లనియె॥ సీ॥ అఖిలలోకాతీత మగు మహామహిమంబు బడయంగ నూహించి పజ్క్తి
ముఖుడు । విధిదేవతాకమై విలసిల్లు మంత్రంబు జపియించుచును నిరశనత దాల్చి । యొక కాలి పెను వ్రేలి నుర్వి జక్కఁగ నిల్పి సూ

ర్యావలోకనధుర్యుఁడగుచుఁ । దనహృదయాకాశమునఁ బితామహు నుంచి ధ్యానించి వేయేఁడులైన వెనుక । నగ్రమునమం
డునుగ్రతరాగ్నిలోన । మునుకొని కరాసి తలఁద్రుంచికొని సభక్తి । కనుఁగ బ్రహ్మార్పణంబుఁగాఁ గాక యునుచు । వీరహోమంబు
గావించు విస్మయముగ ॥ మ॥ ఏకటావారుడతంపు వేల్చియుటుల న్వేయేండ్లకొకటి కరమ । సకనుఁడ ఖేదమొనర్చి వేల్చదము
నన్నంటనాసి తొర్చెందదీ । యకరోటి ప్రతతుల్పతిల్లు మనిప్రయుంబట్టు ఘోషంబజాం । డకటాహాస్ఫుటనాప్రచండతరమయినా
నావిశల్పిండగన్ । శా ॥ పౌలస్త్యాప్తిశకీకసాంద్రపలశుంభన్మస్తకప్లోషణ । స్థూలాంఛీలకరాళపావకశిఖాస్తోమంబుధూమం
బుతోఁ । బౌలోమీపతిప్రోలుజుట్టుకొనియె న్నావిప్రవృద్ధాసురో । ద్వేలాప్తాగ్నిచ్ఛలుతప్పలంబులిటులుద్దీపించునన్ బోలికన్ ॥
మ॥ ఉరునిష్ఠోగ్రదశాస్యనిర్మితశిరోహోమక్రియాదగ్ధమే । దురమేదఃపలలాస్థికైశికమిళద్దుర్వాసనల్యాప్తనభోం । తరముల్పిం
డఁగనైచ పనోపంకికనెన్నుండచ్చునోవిసికిన్ । వరమజ్ఞానసునుడంపు నెంచువిసుత్రోవన్ బోవుదెమోఘముల్ ॥ క॥ కైకసిసుతుండిటు
వలెని । ర్వ్యాకులమతిదశసహస్రవర్షములనుగన్ । భీకరగతిఁబదియువతల । వీఁకం దెగఁగోసి వహ్నివేల్వఁగదలచెన్ ॥ అప్పు
డు ॥ చ॥ గగనముగ్రమోసెవీచెనుడె గాలిసముద్రములింక మేరువుల్ । దిగబడభూమిచక్రముగతింబెతిగ్రహిత్రోవదప్పెనంమ
గలమగుండపీకదశపంబగుమస్తకముత్తరించి దివే । ల్వఁగఁగి హోమవహ్నిచటులంబుగఁ బ్రజ్వరిలింగఁ జేసినన్ ॥ శా॥ ఆపా
అస్త్ర్యవివర్ధమానఘనహోమాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికల్ । హైపై బ్రాకినదిక్పతుల్యతులు విభ్రాంతాత్ములై సర్వలో । కాధీనా
ధిపతిత్వసౌఖ్యనిధి । బ్రహ్మాం జేరి సేవించి సా । పద్మాసనయాంచలన్నమ్ముగ్రపాదృష్టిన్విలోకింపవే ॥ వ॥ దశకంఠాసురుఁ
డగ్నిత్రోప్పినేతలల్ దావేల్చియున్ నేఁటికి । ద్రశమంబయినశిరంబు వేల్వఁగడఁగండద్ధోమఘు మచ్చటల్ । దశదిగ్భాగములావ
రించెనిఁకఁ బ్రత్యక్షంబుగాకుండితే । నిశిఖజ్వాలలగ్రాగుమజ్జగములున్నికటంబువాణీశ్వరా ॥ ఉ॥ ఒప్పిదమయ్యునసికి కరుణను
న్నతుఁడయి మరిమీద గాజగం । బప్పిశితాశిమేఁచుహవనానిలమిప్పుడెమేఁచఁబూనెనిం జప్పుడిటేమియింక నెడనేసినదప్పుగమీ
దిబాధకే । మెప్పితిముగ్రమవ్వికృతహోమముమాన్పఁగదయ్యచయ్యనన్ ॥ వ॥ అనిభయోత్పాతవిధూతిచేతసులయి చేతు
లుముకుళించి ప్రార్థించు వేల్పులదొరలదరహాసవదనంబు దెలరలంగసుంగొని మంచిదనిసన్మానించి విరించి కాంచనమయకమ

—(* రావణకుంభకర్ణాదులకు బ్రహ్మప్రత్యక్షమై వరంబులొసంగుట. *)—

లాసనంబుడిగ్గనుతికి యుతిసత్వరంబున ॥ సీ ॥ శ్వేతకేతుంచునొక సేసితెచ్చిన పదార్ఘ్యన్నొయుంచహులుమాయిపడెగనెక్కి ।
వెనువెంటవచ్చు సావిత్రీముఖస్త్రీల ప్రణయభాషలమీఁదిబాళిమాని । ప్రాఁబలుకుతుపలతోఁ బ్రణుతించు సంయమిప్రవరుల
నుతిఁబేడచెవులఁబెట్టి । సృష్టిక్రమమున దెల్ప జేరికయునడచు బ్రహ్మలడకుగ గినమాటలాడమటీచి । గనుకంఠాలవునబలతెంచు
కొడుకువీని । వినెడురక్తి యుంబూనక వేల్పు చెలువ । లాడంబోడంగనెడయొక నాతుణమున । దశముఖునబ్జభవుఁడు ప్రత్య
క్షమయ్యె ॥ శా॥ ఈచందంబునఁబజ్జికంఠరునకు వాణీశుండుదగాన్ పించిపే । రాచాముండతఁడున్నఁజెక్కుతలపయిహస్తానిఁ
బూన్పంగనో । హోమాలించుదశాస్యయీతెగువకు చోద్యగింతు గేమిచ్చెదన్ । సిద్ధిప్రౌఢ్వరకన్నుసృష్టిక తకున్నికోరుకు
లీవచ్చితిన్ ॥ వ॥ అనివారించిపింతోక్తి నవివరించి దనవిరించిపలుకులాలించి సాహసోద్యోగంబుచాలించిలేచి తలవంచి త్రియతనిం
బొడగాంచి పులకాంచితశరీరుండయి యుర్వీశ్రవసుమారుం డనేకనమస్కారములాచరించి యిరువదికరంబులు ముకుళిం
చిహర్షగాద్గద్యంబువహించి యిట్లనిస్తుతియించెన్ ॥ సీ॥ ప్రకృతిపురుషాపరిపూర్ణరూపమయి యెసఁగు సత్తామాత్రమీవెకా
వె సత్త్వప్రధానమై సాక్షిత్వధీవిమై యొసఁగునీశ్వరతత్త్వమీవెకావె । సృష్టికర్తాత్మవై ప్రార్థదాతవై యొసగుసర్వసిద్ధిమం
తనీవెకావె । పురుషాహ్వయుండవయి బోధమయుండవై యెసఁగుమహత్త్వ డవీవెకావె । నన్ను సృజియించుకొన్నది నీవెకావె ।
నిన్ను నీయందు మఁగనఁగొందునీవెకావె । వెల్లశ్రుతులెంచమును వేల్పనీవెకావె । వెల్లశ్రుతులకు నావాసమీవెకావె ॥ మ ॥
తనుబుద్ధింద్రియముల్ వికారములు బ్రహ్మాండ గాఁజేసినా । నినిదత్త్వాహుకల్ముల్ సముపఁగానీవేసియోగించియుం । దు
నదారిద్ర్యమువ సుభవంబుసుఖము దుఃఖంబుకాలంబువెం । టనేకశ్ప్రేంచినమస్తమును గనుసినున్ ధ్యానింతు సంక్రాంతమున్ ॥
ఉ॥ దేవశుభాసుభస్థితుల దేవనరాసుర ముఖ్యులెందరా । నీవేయొనతుల నాధ్యుపడపుసీకొక విన్నపమాచరించెదన్ । జీవు
లుమృత్యువన్నవెంజెదును దుగ్రవిరోధిమృత్యువే । కావునదప్భయంబుకలిగాఁ బడకన్వరమీయవే కృపన్ ॥ మ ॥ గరు
డావిత్యనహశ్చరాసురమహోద్గంధర్వసిద్ధర్షిభూ । స్వరవిద్యాధరయక్షకిన్నరఖిశాచప్రేతరక్షఃఫణా । ధరభూతగ్రహవిశ్వ
సాక్ష్యనసుఖద్రశ్రేణిచేఁ బోవలన్ । మరణంబొందనిమనిరూయింముగణిఁయింపండకుమత్సాదులన్ ॥ మ ॥ అనిప్రా
ర్థించిన పద్మగర్భుఁడు తదీయాశాస్యమీడేర్చి తెం । పునమున్నాతఁడువహ్ని వేల్చినశిరంబుల్ క్రమ్మఱన్ మొల్చెచె । ల్వెనయం
గట్టడసేసిసౌఖ్యనిధి వయ్యాయీ రేఁడులోకంబులం । దునజేయుండనికీర్తిగాంచుమని సంతుష్టాత్ముఁ గావించుచున్ ॥ చ ॥
అతసనపర్వలంబ్రముదితాత్మకుఁడయ్యుపరమేష్ఠియొగరం । జితమతియానివీక్షణు నింజేరితపంబునధర్మమార్గను స్థితినవా
ర్యఘూరవహతశీలలనిప్రసంగాసనేసుమె । చ్చినిసపస్సిపలచుచింతితముల్ గణియింపునావుడున్ ॥ శా॥ అంతర్భాడముపిన్న

యోగివరుం డట్లు మాటలాడించుచుఁ | సంతోషించి విభీషణుం డా విమలస్వాంతుం డభవంతుం దయా | వంతం శాంతమనంతరూపిణమహం వందే యటంచుఁ గవచః | కాంతుం జేరి నమస్కరించి విపులికెన్ గంభీరవాచార్భటిన్ || చ || ఇనుఁ డుడుకరంబులన్ గళలనిందుఁ డుకీలల వహ్ని వన్నెగాం | చిన క్రియ సద్గుణంబులఁ బ్రబుద్ధిఁ జెంచిన లోకకర్తని | వెస సిసకూర్మి వచ్చిననుసెంతెయు మెచ్చియు నిం | పైనవరంబు వేఁడుమని యానతియియ్యఁగ నూరకుండరా | దేనుతిసేసి వేడెదఁ గహింపఁగఁ గూడఁ గయ
గత్పతివివె మెచ్చియు నిం | పైనవరంబు వేఁడుమని యానతియియ్యఁగ నూరకుండరా | దేనుతిసేసి వేడెద సహింపఁగఁగు డసియ
ట్టి యాపదన్ | మానితధర్మమార్గమున మామకచిత్తము నిల్వఁ జేయవే || క || ఏ యాశ్రమంబుఁ జెందిన | నా యాశ్రమధర్మమునకును ననుకూలముగాఁ | జేయుము హృదయము ధార్మికుఁ | డే యెడ నవి జేయుఁ డనఁగ నేపని యుందున్ || గీ || శిక్షితము గాక యెమదీయచిత్తవృత్తి | కనుగుణంబుగ నిమ్ము బ్రహ్మాస్త్రమనిన | నా వరములిచ్చి తత్పద్మజుఁడు మెచ్చి | యిచ్చెనని కలపజనియింపనిట్టు లనియె || ఉ || ఆసురయోని బుట్టితివి యాసురవృత్తియొకింత లేదు నీ | కేసురలయిన దీటగుదురే భవదుక్తులు సన్నుతించి | జేసెన మర్త్యభావము సుశీలమొ సంగతి సంకసీవు దే | వాసురకోటిలో ఘనుఁడవై మనుమంచు ననుగ్రహించినన్ || క || కొనియాడిర మరులజుఁ గనుఁ | గొనియాడిరి వేల్పుముద్దుగుంమలు వెతవీడఁ గొని పాడిరి గంధర్వులుఁ | జనుపగున మరత్వము విభీషణుఁ డొందన్ || చ || పరహితుఁడయిన వానికి శుభంబులబ్బించిన సెల్లవారలున్ | హరుషమెకుఁ ద్రుద ర్జనున కాయువు శ్రేయును వృద్ధిఁ బొందినం | బరమభయంబు జెందుదురు భానుకులేశ్వర కావునన్ దయా | పరుఁడు విభీషణుండ సులభావము నొందననుబ్బిరందఱున్ ||

—(* దేవతలు కుంభకర్ణునికి వరంబులివ్వవలదని బ్రహ్మను వేడుట. *)—

చ || బిసరుహగర్భుఁ డిట్టుల విభీషణుకోరుకలో సంగ్రహాభవం | బెసఁగఁగ కుంభకర్ణుకడ కేగఁడునప్పుడు వేల్పులాడిర | య్యాసురకక్షేష్ట మయ్యెదగదఁ ప్పురాకు సురస్వతీశ వాఁడ | సదృశకాయుఁడే భువనమంత యుగ్రుంగఁగ నోపు నొకరుణ || సీ || గట్టిగాబరము స్వెజ్జై సేనియు సప్తసాతాళలోకముల్ భగ్నములగు | నొకరుమాటు సిచ్చినికెరలసేనియు శిరఃప్రహతి జేసూర్ధ్వకర్పరము వగులు | నుత్సాహమొదవమైనుబ్బించెనేనియు బచ్చిగోడలజాడ విచ్చు దిశలు | లేచి నీల్గుచు బారసాచెనేనియుఁ జక్రవాళాచలేంద్రను వ్వలికి పేగు | గేరినవ్వినమీ బోటివారికెల్ల | గుండెదిగులగు మనుఁజేరఁ గనఁగనేటి | కీవరకు వాఁడు సేసిన హింస లెంచఁ గూడదటువంటి ఖలుదయఁ జూడనేల || గీ || తనువు జూతమన్నఁ గనరాదు తుదమొ | లాత్మఁ జూతమన్న నతికఠినము | నడక చూతమన్న గడు హింస వాఁడేల | దానవతనితపము దయ్య మెఱుఁగు || క || నందనవనవాసినులబు | రందర సహచరులనచ్చరలఁ బెకలించెన్ | మ్రందించెన్ ఋషిగణముల | బృందంబుల ఖలుఁడు పీడించెన్నతః మునన్ || క || ఏవరములేక యేబలు | కావరమున జగము లేచు ఖలునకు వరముల్ | దేవర పోసగుటమం జెను | సాపకులో నేయువాయుభావముకాదె || ఉ || కావునకుంభకర్ణునకుఁ బయి కారుణికత్వము మానినీవు మా | యావివశాత్ము జేసి వరమంచుఁ గదానినొసంగినన్ శుభం | బావహిలున్ జగంబులకునంచుసురల్ వివరింప భారతీ | దేవిముఖంబు జూచెదొలి దేవరసాదరవీక్షణంబునన్ || వ || ఇటువలెదనమొగంబుగనిన నలుమొగంబుల వేలుపు దొరయింగితమెఱింగి మెఱుంగులకొఱంగున దుఱంగలించు మెఱుంగు చూపులదోంగలిరెప్పలనప్పళించుచు విప్పుగలకప్పుగొప్పువిరులసరుల కయికప్పుకొనునళిపరంపరలకళుకు సంపాదించునవతంసచాంపేయ ప్రభాసంపదలకులంకెలగుచు గనత్కనకతాటంక దీప్తులువిద్రుమంబుజూపు కోపున నందంపు చెక్కుటద్దములపయి ముద్దుగురియుంగరంబులబుస్తకాక్షమాలికా విపంచికలు మెఱయ గొదమరాయంచనలెనచ్చు డవుల జవరాలు సతి యెదుటికేతెంచి యుదంచితాంజలియొనరించి వినయలజ్జాభరానతవిలోకనంబుల దద్వదనంబులలంకరించి యాల్లన సేమిపనియాచరింతునానతిండనిన నజుండునద్దేవి నాదరించి యిట్లనియె || మ || సరసీజేక్షణ యెల్లజీవులరసజ్ఞల్ జేరి క్రీడించునే | ర్పరి వివేకదకుంభకర్ణరసనాభాగంబునన్ నిల్చివే | వరమీవచ్చినవేళనయ్యసుర చేవ్యర్థోక్తులాడింపుమే | వ్వరముల్ గోరగనీక పొందనిననవ్వాగ్దేవియట్లుండినన్ || మ || అమరజ్యేష్ఠుడనంతనయ్యసుర డాయంబోయి లే కుంభక | ర్ణ మహాభాగ భవత్తపంబుగననానందంబువర్ధిల్లెనే | దుమభీష్టంబొనఁగూర్తు నిప్పుడనవాఁడున్ మ్రొక్కి సాష్టాంగముల్ | తమినిద్రింపగ నొక్కనాడశనమొందం జేయవే నావుడున్ || చ || వనజజుఁ డట్లయానిదియవశ్యము మేలు సుఖాననిద్రపొం | మనిసురకోటితో జనియెనత సరస్వతియుం డదాస్యవ | తనమునడిగెన్నిజప్రతిభ దాలిచి యప్పుడ కుంభకర్ణుడున్ | దననుడువుల్ దలంచుకొని తానిటులుం చుదలంచె నెంతయున్ || మ || అకటా పద్మజునంతవాఁడు వరమియ్యన్ వచ్చినన్ మంచికో | రికలర్థించక నిద్రయిం మనెడివెట్టిం గంటే పేయిట్టిదే | టికినానోటికి వచ్చెసో తెలిసికొంటిన్ వేల్పులే శేసిరి | వికలత్వంబిక నేల నైన పనికిన్ విభ్రాంతి వాటింపగన్ || క || పౌరుషమునకును దైవం | బారయ ఫలకారియండ్రు రాదైవంబే | వయి రస్యము వహియించిన | నేరూపున బురుషుఁడొడసి స్వార్థంబుల్ || క || దైవోపహతుఁడు సుకృతపు | త్రోవ వెదకి పోవనది యెదురగతి యగుమే | ల్గానల యునన్న నీడగు | గావున నీకేజాలజెందగాదనుచున్నన్ || ఉ || అన్నయుదంచుడచ్చటికినంతట లోగడు వేడ్క వచ్చి తా | నున్నవిధంబు జూచి యెడియున్ విసి దైవము

మెఱయిట్లు సేసిన। స్విన్నతనంబుఁ జెందఁదగు సేవగఁ బేటికిఁ జామరుండవే । యన్నఁగ లంక జేకొనఁ దఁడరఁ గులేశ్వరవారి మాట
లన్॥ క॥ ఈ తెఱఁగున దశకంఠుఁడు। ధాతవరంబున నిగామితములోనఁ గూడన్। భ్రాతృసమేతంబుగ శ్లేష్మాతకవనమున సుజని
మెసంతోషమునన్॥ వ॥ అని యెఱింగించి యారఘుకులగ్రామణితో మఱియు నగస్త్యమునిశిఖామణి యిట్లనియె॥ చ॥ దశము
ఖుఁడీప్రకారమునఁ దమ్ములతో జనితల్లికిం బ్రబదీ । ప్రశమది యైన తండ్రికిని భక్తిఁ బ్రణామములాచరించి దైత్య। శతముగ నొల్వఁ బా

—(* సుమాలి పాతాళమునుండి ప్రహస్తాదిపుత్రులతో గూడ రావణుని యొద్దకు వచ్చుట. *)—

యకందదాశ్రమభూమి వసించుటంతయున్ । విశదముగా నెఱింగి కడు వేడుకఁ బొంగి సుమాలి యయ్యెడన్॥ చ॥ చిలువల
గుంపు వెల్వడిన చెల్వున రాక్షససైనికుల్ రసా। తలమునసుండియున్ వెడలి తత్ భజియింప ప్రహస్తముఖ్యపు । త్రులు సహితా
ప్తబంధులయితోడన రాడు హితప్రియాత్మజా । తులఁ దిలకించు నుత్సవము తోరముగా నరుదెంచుచున్నెడన్॥ శా॥ ఆమా
తామహు రాకమున్నె విని భ్రాతృస్వితుండై కైకసీ । కామిన్యగ్రసుతుం డెదుర్కొని సమస్కారంబులన్ బూజలన్। క్షేమప్ర
శ్నములన్ విసేతి యెడను భక్తిస్నేహముల్ జూపన । త్యామోదంబు వహించి యాతఁడు ను సుద్యత్ప్రౌఢవాగ్జృంభణన్॥ సీ॥ చిలు
వ మేపరిపుల్గుబలుచుట్టు పలఁబుట్టు గాఢ్ప జేనోదవిన గాళ్ళవడకు । గొంటుబంగరు గంటకంటు వెలుపు వింటి గుణరవంబునసం
టుగుం డెదిగులు। తొలి వేల్పు చిందంపు తోరంపు రవళి చే గర్ణరంధ్రములందు గవియు చెవుడు। వేయియంచుల వాలు మ్రోయుచు
ఢతిడాయ నపుడు పైకొనిన భయజ్వరంబు। నేటితో బాసె రాక్షసానీకమునకు । వీరహోమంబు చేసీవు వేల్పు పెద్ద। వెరగుప
డజేసి లోకైకవిజయ హేతు । పరములొంపుటబౌలస్త్యవరకుమార॥ మ॥ పరిపూర్ణోజ్జ్వలకార్తికీకుముదిని ప్రాణేశ్వర
జ్యోత్స్నవై । ఖరసీకీర్తిరమావిలాసముపొసంగన్ సొంపుగా జెన్నిశా । చరవంశాబ్ధి మదీయహృత్సరసి తాత్స్నేహైకసం
పావన । స్ఫురణ స్మంచెభవత్ప్రతాపరవిరక్షోనాథనికరంబుగన్॥ మ॥ పరమాన్నాజ్యసమిన్ ముఖాహుతుల చే బ్రహ్మో
ర్పణంబంచున । ధ్వరముల్ సేయు దురంధరున్ వసుమతిన్ దైర్యోన్నతిన్ నిగ్రహిన్ । శిరముల్ పాణిగ్రుపాణి జెర్చి యనలార్చి
న్వేల్చునీయద్భుతా । ధ్వరకర్మంబొనరింప రెవ్వరును సత్యం బాసురగ్రామణీ॥ గీ॥ మిగుల కోపించి తన్నిన భృగుమహర్షి। య
దుగు పట్టిన వేల్పు రాయుడికి వెఱచి। యడుగు పట్టిన దైత్యులయాపదబ్ధి। కధిపయుష్మత్ప్రతాపమార్యాగ్నియయ్యె॥ క॥ బలి
యుండన్వయకర్తృపు । కలిగితి వికనేల డాపగామనకొంటకే। తొలుతన్మత్ప్రీతుడై । లలితస్థితి విశ్వకర్మలంకయొనర్చెన్॥
వ॥ అట్టి పట్టణంబిట్టు లేలవిడిచి పెట్టితిరంటి వేని వినిపించెద నాకర్ణింపుము॥ మ॥ త్రిజగద్ద్రోహము నర్చుచున్ సమదవృత్తిం గూడి
క్రీడించుచూ । భుజగర్వంబు సహింపలేక చని వేల్పుల్ వేల్పు కొన్నంజతు । ర్భుజుడభ్రాంకపశంఖరాజనినదంబున్ మీరసంగ్రామ
కే । ళిజయోత్పాదనశాలిమాలిమునుగూల్చెన్ గూల్చె మమ్మందఱన్॥ ఉ॥ అడ్డము వచ్చి వేల్పు ప్రభయీగొడుగమ్మిటులావరించి మా।
యొడ్డనముల్ తెరల్చి హరి యుద్ధతి జూపిన గొల్లపెల్చెనన్ । దొడ్డికి బాఱునాపసులతో సరియై పురిబాసి యాంద్రునుం । బిడ్డల వెంట
బెట్టుకొని భీతిలి చేరితి మూర్వి క్రిందటన్॥ గీ॥ అది మొదలు లంక పాడైన నసురనాథ। యంతమీ యన్న నసమబాణాక్రమించె। దాన
మున నైన సామభేదముల నైన। బలిమినైన గ్రహింపుమప్పట్టణంబు॥ గీ॥ ఒరుల పాలైన దమసొమ్ము మరలగొనుట। యార్తి కొంది
నచుట్టాలనరసికొనుట। నిజకులోచితధర్మంబు నిలిపికొనుట। బలియుడగుటకు ఫలమంద్రు సప్తజీవదన॥ గీ॥ కరముచేఁ గంకణమ్ము
కంకణము వలన। గరముకర మొప్పు కరణి లంకాపురాధి। పత్యమున నీవు వెలయుదప్పట్టణంబు। వెలయు నీ చేతనని తాత పలుకు
టయు ను॥ మ॥ దశకంఠుండను దాతనీసుడియ థార్థంబయినచో నెంతబా। లిశుడైనన్నియమేదియ గ్రజుని బల్మింద్రోచి దుర్వృత్తి
ద। ద్విశమాయిట్టి టులాక్రమించుమతి లేవాయిద్దుపెద్దల్ భవా। దృశులేయిట్లనన స్మదాదులకు బుద్ధిస్థైర్యముల్లగ్గునే॥ క॥ అస
తాతబోధ సేసిన । పనికిన్ సమ్మతిలక తదుప్రత్యాఖ్యానం। బొనరించెనంత నొకనా । డనువగు సమయంబుగని ప్రహస్తుండని
యెన్॥ శా॥ పౌలస్త్యాన్వయచంద్రశూరులకు సౌభ్రాత్రంబు బాంధవ్యమున్ । వాలాయంబన వచ్చునే బలిమి యెవ్వాడొందు
వాడేకదా । త్రైలోక్యంబున మేటియానడత యేధర్మంబు యక్షేశుపై । నేలాయీ మొగమాట మాతని పురంబేలంక శంకింప
గన్॥ ఉ॥ ఏలబహూక్తులప్పురి మహిన్ సృజియించినయట్టివారు పీ। రేలన వారు వీరతన కేడది కాదత జేలి కంటివా । యేల డెయిం
త కాలమిక నేలగనీకగు బాలివంతునన్ । బాలికిలంకలెయ్యెడల భ్రాతలుగారె పులస్త్యనందనా॥ ఉ॥ అన్న నుద్రోచి యెంత చె
డ్డ్రైవదదీయగృహంబు చేరునే । యన్నదివింటిమీవలన నారయ గశ్యపు నాంద్రు దైత్యులం । గన్న నెలంత వేలుపుల గన్న నెలంత
యుదత్సుతద్రుజుం । బున్న తెఱంగువారలస హోదర మైత్రి జగంబెఱుంగదే॥ ఉ॥ ఎకుఁడవలాడగా వెఱతు సింద్రుడు భ్రాతలటం
చుగాచెనే। యెకరొడనయున దైత్యుల మహోద్ధతి గగ్గిననొంచుద కిన్నన్ । దికరియికావుమంచు హరి దెచ్చి వధించగ బంచు జూ
డమే। యెకరొడియన్న లేటితగ వేటివిచారము శూరకోటికిన్॥ మ॥ దయయున్ ధర్మము సత్యమార్జవము శాంతంబెప్పుడుం బూ
నిన । తిరఁ నియమలన్ సౌఖ్యములొంచు వేల్పులే దైతేయచ్ఛటం ద్రుంచగా । భయమేలా మనవంటివారలకు దర్పం గింప్రవర్తింప
నెట్లయి వర్మేలగు దాయగల్వ మసురేంద్రా యంచుబోధించినన్॥ శా॥ ఆకర్ణించియతండు రెండుగడియల్ ధ్యానించి మీఁదా

—(* రావణుడు ప్రహస్తుని గుబేరునియొద్దకుబంపుట. *)—

షితంబేకర్తవ్యమటంచు దాతవదనంబీక్షించుచుఁ లేచిబాహాకొక్షేయకున్ రైయమాత్యులు ప్రహస్తాంచల్ భటుల్ గ్రాల్వలం। కా
కాంక్షుంజనినిల్చెదండధరదిగ్రాజత్త్రికూటంబునన్॥నిలిచియచ్చట॥ చ॥ అతులవచఃప్రశస్తునిబ్రహస్తునిఁజూచిదశాస్యుఁడీవిక న్।
బితృసమునస్మదగ్రజుగుబేరునిశీఘ్రమిచేరినాయభీ । ప్సితమునులంకమున్నసురశేఖరులేలినకార్యభంగియున్। జతురతజప్పి
యప్పురమొసంగగవేచనియాడిరమనన్॥. చ॥ అతఁడుహసాదటంచతిరయంబునలంకకుబోయికన్నరే। శతమణికంకణక్వణన
చారుకరోదరచామరానిల । ప్రతిహతకుంతలుండై సభాస్థలినోలగమున్నదేవతా । పతినిభుసిన్ ధనప్రభునిభక్తిగనుంగొ
నిమ్రొక్కియిట్లనున్॥ ఉ॥ దానదయాదిసద్గుణనిధానపరాకుభవత్ప్రియానుజుం । డైనదశాననుండువినయంబునమీదగుసే
మమారయం। గాసనుబంచెమీపదయుగంబునకున్నతులాచరించెమీతో । నొకమాటదెల్పుమనెదోరవువేడ్కవినుండుదెల్పె
దన్॥మ॥ మనమాతామహులాదికాలముననిర్మాణంబుసేయించియుం। డినగేహంబటలంకయెవ్వరచటన్ లేకుండినన్ మీరు
గైకొనిపాలించితిరిప్పుడద్దనుజముఖ్యుల్వచ్చినారందఱు । న్ననుగోల్వంబురమేనుమీవలెనెకొన్నాళ్ళేలగాంచితిర్॥ మ॥ అ
నిమకూరిమితంముడాడుమనినాడామాటచెప్పఁడెయో । చనయుండెల్పెదబజ్ఞికంధరుడుభాషానాధదీవ్యద్వరం । బునదే
జంబునమేటిసైన్యమెతగున్ మూర్ఖుల్విరోధంబుసే । యనయున్నారమితంబుగానచటనయ్యానీదుచిత్తంబనన్॥ శా॥ ఆయ
క్షేశుడుపంక్తికంధరునమాత్యాగ్రాగుణంబూచిమే। మోయంచుండితనింతమాత్రమునకోపేరాయింతసంకోచమే। లాయీ
ప్రోలొకడెంతనాధనమునాయైశ్వర్యమున్ బ్రోవదా । నేయర్థుండగులేమిమీరెఱుగరేయిమ్మేదిఘేహోక్తికిన్ ॥ క ॥ నేనై
చేయగవలసిన। దానిసెతింగించెమేలుతమ్ముడుసెమ్మిం । దానిప్పట్టణమేలుట। నేనేలుటకంటెవెడ్కయబ్బెడిగాదే॥ అనికల
యింబలికి॥క॥ కాపురముసేయకికలం। కాపురమెడబాయవలసెగాయగుబలువా। తాపముదోపగనీకప్రతాపముగలయను
జుదలచిధనదుడమలరన్॥ క॥ రమ్మనుమాతమ్మునిదన । సొమ్మునుమాలంకరాక్షసులతోమేల్గా । కొమ్మనుమావలదనుమా।
నంమనుమాయనుచుదండనాధునిబసిచెన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునమనుష్యధర్ముండు దుర్గముండగుదశకంధరునకు బ్రత్యుత్తరం
బువచియింపదూతంబంచిశక్షణంబ॥ మ॥ నవరత్నోజ్జ్వలదివ్యపుష్పకవిమానంబెక్కివేవేగవి । శ్రవసున్ జేరినమస్కరించి
యనుజప్రారంభమాద్యంతమున్ । సవిశేషంబుగదెల్పియయ్యెదిని వాసంబెందువర్తింతుమీ । దివిచారంబికనేమితండ్రికృ
పనిర్దేశింపవేనాపుడున్ ॥ మ ॥ ధనదుంగన్గొనితండ్రియిట్లనియెబుత్రానేడుగాదద్దురా । త్మనిజానిప్పనియల్లనాడెవిని
యీదుర్బుద్ధియేమూర్ఖుడె । ల్పెనయోయగ్రజుబ్రోలుగావలెనెబల్మింగైకొనంజోటులే । దెనయంబేలపరిత్యజించెదసూ
క్తిస్ఫీతినేజెప్పనన్॥క॥ చిలువకుబదనికజూపిన। చెలువునవాపలుకువాడుచేకొనకటుక। న్బలుకకమొగములజేగురు। లాలు
కగవడిలేచియుచటనుండకచనియెన్ ॥ ఉ ॥ వాడుమబాంధుడార్యులగువారలువల్కినవాక్యపద్ధతి । నాడుపయోజగర్భు
నివరంబున లోకవిభుండుదానయై । నాడుదురాత్ముడైనదితి నందనులప్పలుమందిఁగూడికో । న్వాడుశపించినంగనిసినన్పని
సేయడువానిప్రైనికన్ ॥ చ ॥ తగనికుమారుడైనమమతా రహితస్థితియొప్పదండ్రికి । న్దగనిసహోదరుండైనదానును
బాయుటయొప్పునన్నకు । న్దగదనినిగ్రహించినను దాదృశుడౌడురుగానవానితో । దగదికబొత్తునీకొకహితం బెఱిగించె
దవిన్ముపుత్రకా॥ శా॥ లీలోద్యానలతాకుడుంగవిహారల్లేఖాంగనాహాసరు । గ్జాలప్రస్రవదిందుకాంతలహరీసంబంధమందా
కిసి । నాళీకోత్పలవాసనాజనితకాంతాయుద్భవోల్లాసమా । కైలాసంబువసింపనీకుదగునింకన్జేరుమచ్చోటికిన్ ॥ ఉ ॥
అచ్చటికేళికావనములచ్చటికల్పితభూధరోచ్చయం । బచ్చటియచ్చపుగొలకులచ్చటిబంగరుచాయతంమి । పూలచ్చటతన్నర
మందిరములాత్మకుమెప్పొనగూర్చునేకదా । యచ్చటికాపురంబునబురారిసఖుండగుపొమ్మునావుడున్ ॥ చ ॥ జనకునయా
జ్ఞమౌళినిడిసమ్మతమొప్పధనేశుడప్పుడే । ధనమణివస్తువాహనకదంబముచేకొనియాశ్రితుల్ హితుల్ । తనయులసైనికుల్గా
లువదకక్కలంకబరిత్యజించిశం । భునిశరణంబుజేరిప్రియపూర్వముగాశరణంబువేడెసన్ ॥ క ॥ శరణాగతసులభుండగు।
హరుడాతనినాదరించియలకాహ్వయమా। పురమిచ్చిమెచ్చిమచ్చిక। బరమాప్తునిగానొనర్చిపరిపాలించెన్ ॥ క ॥ అనయ
మువినయమునయమును। దనసొంముగమెలగుకీర్తిధనుడెన్నటికే। గినసిష్టార్థముజేకొనుగన రామధనేశుడిటులగాంక్షిక
మొంచెన్॥ మ॥ జనులోకేంద్రకుబేరుడిట్లరుగద్రింశద్యోజనీదీర్ఘమై । కనకోచ్చాసితసౌధమైనుగృహమై కన్పట్టునాలంతని
గ్జనయయ్యూర్జెలు । వొందెనొక్కవిభుడాసన్గూడిపీడొక్కన్నజ । య్యనవేఱొక్కనిరాకకుందనరు। వేశ్యాకాంతచందంబు
నన్ ॥ ఉ ॥ అంతబ్రహస్తుడన్నసిదశాస్యునకెంతయువేడ్కనంతవ । త్రాంతమువిన్నవింపదరహాసముతో సభవారిజూ
చిన । న్వింతయెనీసుజామహిమవీఁడిడైయెపగబూనరాజరా । జింతకుగాసిగాడెవ్వరమీయకయుండినటంచువారనన్ ॥

—(* రావణుడు మొదలగు రాక్షసులులంకలోబ్రవేశించుట. *)—

క॥ అవినిజమానానిపటుకుచు । మదిలోనమదంబుహొదలమాంచిమహాత్మా । బిదియనిభార్గవనందనులమరుగడన్వచ్చి

తెలుపనదశముఖుఁడుఁ॥ సీ॥ తనపురోవీథిమాతామహుల్ మదమత్తమాతంగములమీఁదఁ బ్రీతిజనఁగఁ। దనకల్లికై కసిధన శౌక్తిమయ్యాలపల్లకిపైవారిపజ్జనరుగఁ। దనయిరుదెసలసిద్ధుత్తమ్ములపరిమితానీకినీయుక్తులగుచుఁగొలువ। దనవెంబడినేప్రహస్తపవెఱూదరసుపార్శ్వమారీచముఖమంత్రిముఖ్యులునడువ। దివ్యరథమెక్కిశంఖవాదిత్రపేటు। కాహళాదులనినమలాకాశమొరయ। ఛత్రచామరకేతనచ్ఛాయలొలయ। వింశతివిభుజుండులంకఁబ్రవేశమయ్యె॥ మ॥ అరసంబొందుచుమాల్యవత్ప్రముఖపూర్వాచిత్యులవ్వేళఁబం। గరుపీఠంబునబజ్జెకుఁ కంఠమునిడిలంకాపట్టసౌభాగ్యసిద్ధై। పరిపాలింపుముదైత్యపాళిననుచుంబట్టాభిషేకంబొన। ర్చిరిశుక్రాత్మజదత్తలగ్నమున భేరీశంఖముల్ మ్రోయఁగన్॥ శా॥ ఆపౌలస్త్యకులేశ్వరుండటులలంకాధీశ్వరుండైహితవ్యాపారజ్ఞులబంధులన్ సఖులమిత్రామాత్యులన్మాన్యభా। పాపూర్వంబుగదత్తదర్హ [illegible] ఖాత్యలంజేసివిద్యాపాండిత్యతపోబలాన్వయవయోహంకారముల్ మీరగన్॥ మ॥ అనవద్యస్థితినుల్లసిల్లుచొకనాఁడాత్మానుజన్సిందుజ। వ్వనివాసూర్పణఖాఖ్యగన్నగనియుద్వాహంబుగావింపఁబం। ధునికాయాన్వితుదైత్యులంచియలవిద్యుజ్జిహ్వుడన్ వాలకే। యునతీన్ బెండ్లియొనర్చిదల్లిహృదయంబుత్సాహమగ్నంబుగన్॥ వ॥ ఈప్రకారంబుశూర్పణఖకుఁ వివాహంబుచరించియావిరించిపౌత్రుఁజుండొకశరత్సమయంబున మృగయావినోదంబాచరింపందలంచిసముచితమణిమయస్యందనారోహణంబుగావించిధనుర్బాణంబులుధరియించియొకరుండపోయియమితాగమసమన్వితంబైపులస్త్యజనకాననంబునుంబోయినున్నయొకనిజకాననంబుఁబ్రవేశించియచ్చట॥ క॥సురమృగములనికనిటువలె।హరియింతునటంచుఁదెలుపునసువృసనయ్యె। [illegible] ర్దూలుఁడువస

—(※ రావణుఁడుమయకూఁతురగుమందోదరివివాహంబగుట. ※)—

భాసురమృగములవేటలాడుచున్జనిమెదుటన్॥ క॥ మయునిబ్రశాంతకృపారస। మయునిమహాభ్యాసనియమనుమహామాపహృతా। మయునిగుణముదితనరసుర। మయునిదొలుతగ్గకసీకుమారుఁడుచూచెన్॥ చూచితదనంతరంబ॥ సీ॥ పఁరినీలములకొప్పునళిజాలములయొప్పుగల కొప్పురహిమెప్పుగులుకుదాని। కలువరేకులయేపుఖంజనంబులరూపుసనసించువాల్చూపునీటుదాని। దళుకుబంగరుగిండ్లుదులకించువిరిచెండ్లునడగించుపాలిండ్లనమరుదాని। కండచక్కెరదీవిదండిక్రొంజిలుకీవిమించెంచుచెంగావిమోవిదాని। దళుకుచెకుఁలదానిసిగ్గొలుకుదాని। నొఁఅపుగలదానిదొలుకొరుమెఱుఁపుదాయు। పొచ్చుజెగిదానిమయువెంటవచ్చుదాని। బాలనొకకుఁ తెజూచెనప్పజ్జెకుఁముఖుఁడు॥ క॥ చూచితలలూఁచియెటులని।యోచినితమిదలచెనొరయనియీయొయారంబిచిన్నిపాయమీచెలు। వేచెలువలయందుఁగంటిమేలోకమునన్॥ సీ॥ ఈనాతికొనుతోనెనగాకకాబోలుసింగముల్గుహలలోఁజేరుటెల్ల। నీబాలనడలతోనెనగాకకాబోలునేనుంగుఁ డవిలోనీఁగుటెల్ల। నీచెల్వచూడ్కితోనెనగాకకాబోలుసారంగములుపొదల్దూఁరుటెల్ల। నీకన్యఘనవేణికెనగాకకాబోలునహులుపుట్టలుసొచ్చియడగుటెల్ల। నీనెలతజేరికాబోలునించువింటి। చంచతనుఁడయ్యెజగముజయించుటెల్ల। నీలలనసృష్టిసేసికాబోలుబంక। జాసనుఁడుపశ్వమునఁబ్రస్ఫష్టయగుటయెల్ల॥ సీ॥ ఎలదేటివిహరణంబెపుడొందనిప్రఫుల్లకమలంబుదొరసెనికకుఁలికిమోము। రాచిలుకముకుకుఁ జేర్చనిపక్వబింబంబు ప్రతిబింబమైనసెనిప్పడతిమోవి। కండుకోయిలకుఁదక్కనిమావిచిగురులఁబోలెనగనీలలతకూనసృదుకరములు। నవభుజంగాలింగనమ్ముచేకొనని గేవగితావిదెలిపెనీతరుణివలపు। వన్నెగలక్రొన్ననగటారిమెన్నెనాడు। చిన్నవాఁడువహింపచిచిచికిలికలువ। తూపులనమించెనీచెల్వచూపులగుట। పెండ్లిలేనిట్టులున్నదిబ్బిసరుహాక్షి॥ శా॥ ఈపద్మాక్షి [illegible] జాతియెవ్వ్యేదియొపేరేమందురోయీఘనుండీపూఁబోడికినేమిగావలయుదోయేనర్థిఁనివ్వన్నచో। నీపూఁజేఁంచునిభాస్య [illegible] కడ యీకున్నం నేలసం।తాపంబప్పటికీతనింగెలిచినైనన్ నీనిబెండ్లాడెదన్॥ క॥ అనుసాహసంబుమదినిడి। వినయ [illegible] డపోలెపంశతిభుజుఁడా।యసహోపుత్రోవకడ్డము। చనివినతియొనర్చిపలికెజతురత్వమునన్॥ ఉ॥ ఓమహితాత్మయి [illegible] క్రమ్మగాకలమిప్పుడిందుఁ పే। రేమిటికేగుదెంచితిరియొప్పుడునెచ్చటనుండురేమిమీ। నామమువాసుపూ [illegible] వినవలతి నీకునుఁ బ్రడన్నవీ। తామయుఁడాఖ్యయుండనుదశాస్యునితోఁగలరూపమేర్పడన్॥ క॥ దానవశిల్పాచార్యుఁడ। నేనుమ [illegible] వాఁడని. దుపదనయి। మ్మానినిమంతోదరియన। గానొప్పుమదీయపుత్రిగాంభీర్యనిధీ॥ ఉ॥ నామహనీయశిల్పమునకున్ సుగుణంబులుమెచ్చిదేవతల్। హేమ యనంబ్రసిద్ధిచహిమయించియచ్చరలేమనిచ్చిరా। హేమకుగామనోజ్ఞమగుహేమపురంబునృజించియిచ్చటన్ హేమనుగూడినేనుసుఖియించితిపంచశతాబ్దముల్ రహిన్॥ శా॥ ఏమోయీశ్వరమాయచేనఁటుగదంప్రేమాస్పదంబో యున్నచో।వ్యామోహంబునబెద్దకాలముతుణంబైతోచునాచెల్వనే। మ్మేమొక్కించుకచూడకున్నసికుసుమంబులుగళ్లుహా [illegible] మేలెట్టిదో దానినిట్టులెడవాయన్ లేనపెహోరాత్రముల్॥ శా॥ ఆమెంబోయెనునాఁటఁజోటు [illegible] యో యయ్యాయటుకొన్నినాళ్ళుచననాయోగంబునన్ దౌహృద।శ్రీయప్పద్మపలాశలోచనగ [illegible] యావిన్ మతిదుందుభింబిదపనిస్మందోదరీకన్యకన్॥ చ॥ అనిమిషులంతటంబిలువన [illegible] టవసియుంపనహింపకసంసృతిప్రవ। తఁనముజుగుప్సగాగనివిరాగుడనైతపము [illegible] । [illegible]

ము సేయుదలంచియు శ్మ్మైయు నన్॥ క॥ తిగుస్థాని నెంచు మగానక । జగతిం గ్రుంమ రెదరాత్రి చర శేఖరనీ । దగుకులము నామమేపిను । ద
గుఘసను చుదోచె నేసితగువిపరింపన్॥ ఉ॥ నావినిప జ్ఞ్రకంరుమిమనంబునసంతసమందయోమహా । త్తావినునాకు బ్రంపహ ప్ర
పిత్రానుమూలు ద్రేంబుల స్వపౌత్రుఁడన్ । పావనమూర్తి విశ్రవుఁడు పుజ్జనకుండు జగంబునం దశ । గ్రీవుఁడ నబ్రసిద్ధుఁడన రీణ
ప నాక్రమ సైర్యధుర్యుఁడన్॥ మ॥ లపణాంభోధిగభీరఖేయవృత వరాలంకా పురంబేలుదున్ । స్వవయోరూపకులానురూపయగు
కన్యం గోరుచు నున్నవాడ నిలే । దువివాహంబని చెల్వునకమయుఁడు సంతోషించి యహూవండిలం । దవుమత్పుత్రి పరిగ్రహించుటకనూ
పవిపోహంబుం గేటకన్॥ క॥ అనికృతిన సశ్చయుఁడై యుద్దనుజమణికి దారవోసెద నపుత్రిమయుం । డనలుని సన్నిధి నతఁడుం । దనరు
చు బాణిగ్రహణముదగ నొనరించెన్॥ శా॥ మాణిక్యోజ్జ్వల కంకణ స్ఫురితవరా మందోదరీ కన్యకా । పాణింబట్టిన సాత్వికోదయరు
ఁడు నాపట్టపు దశగ్రీవుఁ డైన్ । త్రోణీనాయక యెంత తామసగుణస్థుండైన చోసద్గుణ । శ్రేణిన్ మించిన వారిపొందొలసి నంజే
కూరు నుడగన్న్యవనుల్॥ ఉ॥ రాక్షసరాజ్యలక్ష్మియనరంగుపహించునయప్పయోజప । త్రేక్షణ నిట్లు పెండ్లియయి యెంతయు హే
ఉ–దశాస్యుఁ … । ధృతోష్ణ డుమమామకుఁ బహువిధార్చనపిచ్చ…నాతఁడన్ లలా । టాక్షుని సయ్యనొంచు నొకయద్భుతశక్తి
యొ…॥ క॥ ఇదివరమఘోరసాధన । … విరించి నట్టిపగతు నేని జెరుచుజెట్టిదుఁ మీద గానివయివకు । మదురొం దె
…సియెన్॥ గీ॥ రామయాశక్తిగొని గాడరావణుండు । మున్న…మఖుని నొంచి మార్ఛపుచ్చె । నది
యు … చునర్థియాశ । వలెని రిర్థకమైచన్న… గలబోగిలే॥ మ॥ అపియెల్ల సిరఘువీరనీ వెఱుగవేయా గాథ లట్లుం
డెని । … మించి దశకంఠుఁడుం సౌదామినీ । ఛవి మీటన్ బలిపుత్రికాడు పిహితవ జ్రజ్వాలయన్ దానిఁ బాంధవు
లౌ… మహీశ॥ మ॥ సరమం గేసరమంజు సౌరభవతిన్ సౌందర్యలీలావిలా । సరమన్
… గంధర్వశే । ఖరుక న్యామణి జిన్నతమ్మునకు వేడ్కం బెండ్లిసేసెన్ నిశా । చరవంశాగ్రణి
… గగన్॥ ఉ॥ అవటకొన్నినాళ్లకు దశాస్యునిపట్టపు దేవిమైనమం । దోదరి గాంచె నొకకు

—(* ఇంద్రజిత్తు జననము. *)—

సుతుసుద్ధుఁ … । గోడసి ఘేదిలన్ సురవరుల్ బెగడన్ ఘనలీల మ్రోయఁగా । నాధృతి మేఘనాదుఁడను నాఖ్యయు
జెన్ జనకుండు వేడుకన్॥ వ॥ చిరుంగులవృద్ధిబొందుశిఖిచెల్వున నద్దశకంఠపుత్రుఁడ । భ్యుదయము జెందుచుం డెబితృపావనా
పెంపుననకుం–మూరుఁడే । కదమతియింద్రజిత్తనబ్రకాశిలెన త్తెలంగెల్లజానకీ । హృదయసరోజమిత్రవివరించెద మీద కథా
క్రమంబునన్॥ చ॥ వినుమటమీఁద బ్రహ్మ యొదవించిన నిష్ఠుర మబ్బుకుంభక । ర్ణునిమొగమాసజాగ్రదవరోధమొనర్చిన బవ్వళింప
గాద్రసకోకయిల్లుగాపలయు … । ననటయు నాతఁడప్పనికె సప్పుడపంచెననేక శిల్పులన్॥ వ॥ వారు
నుదబాజ్ఞ … గ్రంబ॥ సీ॥ చికిలిప్రాగంపుటిట్టి కెలగోడలు పెట్టిప… గారల సనులొనర్చి । మూలలరా
కంబముల పెకుర–జత జేసిజాలు … ప్రతిమలచాలమర్చి । తులకించుపవడంపుదూలములప్పైనుంచి పచ్చరాపలకలు పాదకొలిపి ।
పుటుదిండెరా మొత్తములలో పలసముచ్చి స్ఫటికసోపానముల్ పరిఘటించి । పుష్యరాగ వితర్దికల్ భూరిచంద్ర । కాంతజగతులు
గోమేధిక ఫ్రతలుపులు । తళుకుమువ్యాలసోరణగండ్లు వేడ్క సేయుబడకిల్లుగట్టిరా శిల్పవరులు॥ క॥ అపుడపరవేదలుఁధ మూ । డా
మడునిడివియును గలిగి యుపరిరమ్యంబై । రామఘుటకణుంపటుని । గ్రామమందిరమలరున్ప్పదులతల్పతతులతోన్॥ వ॥ అటులధవళప్రభా
పహసిత కైలాసంబగుతన్నివాసంబున॥ సీ॥ కిన్నరాదులగిట్టి గెలుము నాందోళంబు నిం … సంగల్వరించుకొనుచు । దికరాడుల్
చెవుడొంద దేవతల్ వెరగండ బెట్టుగా గురకలు పెట్టుకొనుచు । గలలోనదిక్పాలకుల … నవారిగనిప…కోరికి కొ
నుచు । నెలపులలాలచిప్పలనప్పటప్పటికిం చుకించుక చప్పరించుకొనుచు । మరలుచును బొరలుచను … గుల । జెవ్వటల
బొప్పదోగుచునివ్వళ్లించి । నిండదామసనుఖనిచ్చు నిద్రగలిసి । కాలముగ్రమించెనకుంభకర్ణుఁడధిప॥ క॥ క్రూరుఁడుదశముఖుఁడం
తబ । యోరుహభవదత్తపరమదోద్రేకమునన్ । మేరదలంపక దుష్టప్రారంభమునం జెబుద్ధియలవరిచెన్నృపా॥ అదిఎట్లనిన॥
సీ॥ గరుడులగరుడకంబములనెకట్టి గంధర్వుల గంధర్వతతుల నడచి । యక్షులబక్షులయటులబాంగహోలిఖచరులంగుచరుల గాన
దల్చి । కిన్నరులెన్నరుతన్నని నొప్పించి సిద్ధులబద్ధుల జేసికలచి । సాధ్యులుసాధ్యులై శరణుబొందగజేసి యమరులచమరుల యంద
కనిచి । భోగుల విభోగులనొనర్చి యోగితతవి । యోగితతివలె బలువెతనొందజేసి । చారణానిలతుషితభాస్వరుల నోడిచి । యుద్ధ తే
జంబు జూపెలంకేశ్వరుండు॥ మ॥ హవనంబుల్ భువనంబులుం జెరుచు మాయల్ దాల్చు గూల్చున్ సుధా । శివనంబుల్ పవనంబుల్
లద్వజులన్ ఛేదించు భేదించుద । ధ్యపనంబుల్ భువనంబులున్నతటినుల్ బంధించుమంద్రించుస । త్సవనంబుల్ స్లవనంబు జెందగురు
లుద్యాన్ ముష్టినొంచున్వడిన్॥ ఉ॥ అంతటకొన్నినాళ్లకు ధనాధిపుఁడంతయు నాలకించి । దుర్నీతి వహించుతమ్మునికిన్ తియ్యధర్మ…చె
ప్పెం పకూరిమిన్ । యూతనపిత్వరంబునుప దుశ్శకునంబులతో డలంకకున్ । భీతిల కేగివాఁడును విభీషణుముందరగాంచె గాంచి
నన్॥ ఉ॥ అన్న… శాలివానిహృదయంబలసంగబహూకరించి । మా యన్నకు సేమ మే నదిసహర్షముగాంచు నెపుత్రులెల్లసౌ ఖ్యా

న్నతిలేక దాకుశలయుక్తులెయాప్రబమంత్రులాత్రితుల్ । నిన్నటకేలనంపెంబతినేడననంతయువాండుజెప్పినన్॥గీ॥ కొంతచిం
తించిమహితోక్తులబసగార। వమునవినవేర్పునేపంక్తివదనుడేల। యన్నయుప్పనిదలపెట్టైనైననేమి। వచ్చితవిగదరంపనివాని
గొనుచు॥మ॥ గణనాతీతనిశాచరస్తవములం గర్జించుచుం గంకణ। క్వణనంబుల్దగజామరంబులబరీవారంబువీవన్ సభాం। గ
ణసమ్మర్దము వేత్రహస్తులుడుపంగానిండుకొల్వున్నరా। వణునింజేరివిభీషణుండెబెంగి ప్రక్షేపన్ మాతగాస్పించిన॥క॥ ధనదుని
మాతయువినయం। బునసించుకచేరిమ్రొక్కిముకుళితకరుండై। దనుజులబహుసమ్మర్దం। బునవోదుగుచుసరిచిపంక్తిముఖుతో
ననియెన్। ఉ॥ స్వామిపరాకుదైత్యకులచంద్రత్వదగ్రజుండైనకిన్నర। గ్రామణివంశకృత్తగౌరవయుక్తిసమానుండౌటమీ। స్వే
మమువేడిమీకొకవిశేషహితంబెఱిగింపుమందున। స్నేమెయిబంచెనెయ్యమువహించివినుండదివిన్నవించెదన్॥ చ॥ సహతంబ
రోపకారకృతిసల్పుటయెసుకృతంబుఘోరపా। పముపరపీడసేయుటయుబ్రహ్మకులంబునంబుట్టిదేవతా। ప్రముఖవిరోధము
ల్నెరపంబాడిమొనర్చుముచేతగాచెయీ। సమధికసంపదల్దొరసిసంతతమందరమున్ సుఖించుటల్॥ ఉ॥ నాస్తికుడున్ శరుం
డుకులనాపకుండౌంగడుదుష్టవర్తనం। బాస్తికతాధురంధరుసకర్మమెయిష్ఫలనిష్టచేసజో। హాస్తిఘటించినాండవుకృపా
గుణశూన్యుండవెఘబాబల। ధ్వస్తులంజేయునేలసురవర్యులనార్యులధర్మధుర్యులన్॥ ఉ॥ నందనమాంద్యాసరవనంబులంగూ
ల్చినివప్సరోవధూ। బృందముంబన్నింబట్టిచెఱంబెట్టితివార్యులుసేయుయాగము। న్నందిందజేసితార్తులగుమానులంజంపితివ
న్నవాడులే। మంమరోయన్నయంశముగవైతివిచెప్పెడిదెట్లునీకికన్॥ ఉ॥ గొట్టుతనాందన్ వెడలగొట్టినదట్టునురట్టండంచు
దోం। బుట్టువనొటంనాడనకపోయితిబన్నముబెట్టుజూపినన్ జుట్టమునైనదాళుదురెసూరతయేజడదారిపెద్దలం। బట్టివధిం
చుటల్పొండగుభావమువూనగదయ్యతమ్ముడ॥ మ॥ హిమవత్పర్వతతుంగశృంగముననేనిన్నాళ్ళుశైవవ్రతం। బమితశ్రద్ధనొన
ర్చివచ్చిభవదీయార్థ్యమాలించిధ। ర్మముగాదంచుంబ్రబోధసేసితిననుంబాటించివంశోచిత। క్రమమున్గైకొనుమంచుచె
ల్పుమనెయక్షస్వామిరక్షోధిపా॥ మ॥ అదిగాకన్యులకల్మిగన్గొనియసూయామగ్నుండౌవానికా। పదచేకూరునవశ్యవట్టియ
శముంబ్రాపించెమీయన్నయే। యదితారంగవిన్నవింతువినుడంచున్ మాతకందోయునె। న్నడటంజేరిచిపల్కెనగ్రమ్మర
మదాంధుండౌదశగ్రీవుతోన్॥మ॥ దితిజాధీశ్వరయొక్కనాడుతుహినాద్రింజేరిమీయన్నయం। దఙసౌభాగ్యనిరూఢశంకరుని
యర్ధాంగంబునమ్మించుప। ర్వతరాట్కన్యకనట్టెచూచెనెటులంబ్రాపించెనీభాగ్యమీ। సతికంచుందనసవ్యనేత్రమునన్ దృష్టి
రోషమగ్నాత్ముండై॥గీ॥ ఇటులంగుటిలబుద్ధినీక్షించుయక్షేశు। సవ్యలోచనంబుక్షణములోన। దివ్యయోగమహిమదేవిదగ్ధము
సేయ। నేమిసేయువాండనింకననుచు॥ క॥ విత్తపభుండడలియగ్గిరి। యుత్తరశృంగముననియమయుక్తినిలిచియు। ష్టోత్తరశతశ
తవర్షము। లుత్తమశైవవ్రతంబులొనరించెనెడన్॥ ఉ॥ భూరిజటల్ప్రవాళములపోల్పుగనన్ ఘనబాహుశాఖలన్। మీఁదియు
పర్ణపర్ణరుచిచేకొనంగొన్నెలరేకకోరకా। కారముంబూననీలగళకాంతులుప్రేంటులనిటుజెందమం। దారమువీశశూలిధననా
ధునకుంగనిపించియిట్లనున్॥ ఉ॥ మెచ్చితినీతపంబునకుమీటగునిష్ఠకునిమ్మహావ్రతం। బచ్చపుభక్తినెవ్వరుబ్రయత్నములోనటు
లంఘటింపలేరచ్చుగమున్నునేసలిపినట్లనెసల్పి వీవాకొండవే। నిచ్చితినాసఖిత్వమువహింపుముసత్తులితప్రభావమున్॥సీ॥దేవి
నేదృష్టిగంటివాదృష్టియొకటి। యుమధరారేణుపరివృతజ్యోతిగతిబి। శంగరుచిగాంచునేకపిశంగనయను। డనగనందునసవె
లయుదేవనభునీశ్రు॥ వ॥ అనివరమిచ్చిశూలిరజతాద్రికినెన్పెలికానివెంటదో। డ్కొనిచనుడెంచెనట్లగుటగోపమసూయయుంగ
దుఫస్మర। ర్తవమునమస్తబాంధవహితంబగునగ్రజుబుద్ధిమాటజే। కొనుముశుభంబుమాన్పచెడుగుందనమేలనిమాతచె

—(* కుబేరునిపై రావణుడు ద్వేషించుట. *)—

ప్పినన్॥మ॥ పదమొంముల్ప్రళయార్కబింబములరూపంబుబూనగోపంబునన్। రదసంఘట్టనమాచరించుచునదభ్రభ్రూకు
టుల్మెరు। నిర్వదికస్సుల్జ్వలితాగ్నికుండములయుగ్రత్వంబుసూచింప మూర్ఖుదశాస్యుడు మాతబూచి మిగులంగ్రూరా
త్ముండయియిట్లనున్॥గీ॥ మంచితనమునసితెబోధించువాడ। పోలెతనయుగ్రతపమునుశూలితోడి। చెలిమియునుగన్నిబన్నిమీయుం
జెలుపబంచి। డెందుదొరనాదెంతనానలేక॥ఉ॥ రొక్కముగన్నకలిమియునుగద్దనిచెన్నియునంనికొన్నదు। ర్వ్యాకులబ
నెన్నిసెప్పియునురమ్మనసీవెటుగాడవచ్చినా। వికటడమూర్ఖయంచడిదమెత్తవధింపకడంచుదన్ముసన్। మ్రొక్కనదచ్చెమాత
శిరముందెగవ్రేసెవివేకశూన్యుడయి॥ మ॥ అలకాధీశునిమాతనిట్లసమున్ప్రాణాంతంబునొందించియా। తలయున్ మొందెము
గొల్వులోమెలగుభృత్యశ్రేణిపాల్చేసెబ్ర। జ్వలితాత్యుగ్రదవాగ్నినేమిడచినజల్లాయునేనీతివా। కురుకులమూర్ఖుండమశ
మించునేకినుకకాకుత్స్థాన్వయగ్రామణీ॥ క॥ చెనటియనిదశముఖునిసన। బసిలేదకనిహితోక్తిబ్రకటింపదలం। చినధన
నాయకుననవలెజనవరవినుమంతనదశగ్రీవుండున్॥ గీ॥ తనయమాత్యులగనుగొనిధనదుమాట। నింటిరేయిప్పుడెంతగర్వించి
నాడు। మాకుదనకున్నపాటివివేకమున్న। చేప్రబోధింపదాగాకనెవ్వరింక॥ ఉ॥ పట్టణమాక్రమించితసుచాఅగదోలితినో
ర్చితానుపో। బుట్టువుగానబోయెనటపోవకసిల్చిననేమిసేయునో। గట్టిగబాతమిప్పుడలకాపురిమట్టడిచేసిగట్టుశిల్। ప

ట్టి పడిట్టి కూడిమనస్పై పుణ్యశౌర్యముఁ జూపు గాక్రీకః॥ ఉ॥ మాన్యుడటంచు నెంచుబహుమాన మెఱుంగక యక్షుఁడయి సా । మా
న్యవిరోధకృద్వచనమార్గణపఙ్క్తులనొంచె నెందము। ఖ్యాన్యులునన్ను గెల్వగ బ్రయత్నము సేయుటయు గ్గడించెనీ । స్తైన్యము
దీఱనింక ధనదాదిదిగీశుల గెల్వబోదగుఁ॥ ఉ॥ తెమ్ము ప్రహస్తతో ల్తననలసీలధ నేశుని గెల్వబోయె మదం । బొమ్ము బలంబు సూర్ప
ముసప్రోలునుగల్గి నవీరదైత్యులం। దెంముజయూన కార్పటులు దిక్కులబికటిలంగ నాడెడిఁ। రమ్ము రయంపుతోననభయంపడి
యూతడునట్లు సేసినఁ॥ సీ॥ శాతమన్య్వశిలాచక్రఘర్ఘరదీర్ఘ రావంబుదిక్కులు ప్రకటింప । గారుస్మరద్యుతిస్పార సైంధ
వఖురోద్ధురసముద్ధతులసిద్ధరచలింప। సారసారసరాగచారుకేతనకాంతులాకాశమణిదీప్తినపహరింప। ఘనఘంటికాఘణం
ఘణనాదములధరాధరగుహాకులు ప్రతిధ్వనులొసంగ।శరశరాసనముసలముద్గరకృపాణ। తోమరగదాదిసాధనస్తోమపూరి
మిసిటంబైనయొక తేరెక్కి వెడలె।వింశతిభుజుండు త్రైలోక్యవిక్యవిజయకాంక్ష॥క॥ మారీచమహోదరశుక।సారధభూ
మ్రాక్షముఖ్యసచివులలో బెం।పారప్రహస్తుముంగలి । యారాక్షససేననడపె నపుడున్నపాలా॥ క॥ మఱరూటాడనతీసద।
ములుగలగగజండవిపినములుగూలబురం । బెదరముహూర్తంబులబలాదబలంబులలకపజ్జసుజనియెఁ ॥ సీ ॥ చిరసీలగి
రిశంకసవరించుమదమత్తకరులదంతురదంతకాండరుచులు । దనువులొందినగాడ్పులననొప్పు నుత్తమాశ్వములమ త్యాలక
ల్లైమునరుచులు । బలుమేరువులతీరుగలతేరులనుమీరు తసుకువజ్రపుబండికగ్గలుచులు । కలనైనభయమెఱుంగనిభటోత్కర
మెత్తువిప్పు। కత్తుల మెప్పసిప్పురుచులు।ధవళకేతనరుచులు ఛత్రములరుచులు। జామరంబులరుచులొక్క సారిసిగుడె । మెండు
కొని వెండికొండపైనిండనాప్ర । చండభుజదండుడాతడుదండువిడిసె॥ క॥ అనికుంభజుడెజిగించిన । విసనప్పు చురాముడ
వలవింశతిభుజుడున్ । ధనవిభుడును బోంనవిధ।మనఘావినవరతు దెల్పుడనియెడు గుడయున్॥ ✻ఆశ్వాసాంతము।✻
నందని ఉ॥ నందికుమారమారదసనందననారదమానసాంత । ళిందవిహారిహారిమురళీమృదుగానవిలోలగోపికా ।
దానదానవఘనాఘునభిస్మరుగుల్లలద్గరు । ద్భృంధతురంగరంగదమరీజనరంజదరాసఖేలనా॥క॥వదదారుణశిఖివారణవన
చామదవారణేంద్రవరదజగత్పా। వనదాసజననిరూఢా। వనదాక్షిణ్యాదిసుగుణవరరత్నసిధీ॥ పంచచామరము॥సనాతనప్ర
సిద్ధపూరుషత్వకీర్తిభాజనా।జనాగలోకసంగిమానిసంఘసౌఖ్యసా।ధనాధవాధినాధనందదాత్మతాపహృత్కృపా । ఘనా
ఘనాత్మనూపదర్శనోత్సుకత్సరోరుహాసనా॥ ... ... ✻

గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలిత కటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన పద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాత
నభోజరాజసకల విద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాదః కృతరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధరధ
గాధిపసభాంతర స్తవనీయన యకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంధానవసుందరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్ర
రత్నాకరనివహూనికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయః పారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననంద
సవిజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణ ప్రవీణతానిధానపాపరాజభిధాన ప్రభావప్ర
ణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము. ... ... ✻

ఉత్తరరామాయణము — తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవనితానిషసిశా।దేవికుచమృగమదాభ దేహరుచిఝరీ । గోవర్ధనలీలాదృత।గోవర్ధనశిఖరివేణుగోపాలహరీ॥గీ॥అ
వధరింపుముకుంభసంభవమహర్షి । చంద్రుడట్లనుశ్రీరామచంద్రుజూచి । జానకీనాథయిటులదశాననుండు । విత్తపిభు
వీటిపైనడువిడిసినపుడు ॥ మ ॥ భటకోలాహలముల్ మహారథికశంభచ్ఛంఖఘోషంబు। లుద్భటదంతావళబృంహితంబు
లుహాయప్రత్యగ్రహేషాస్ఫుటుల్ । పటహాద్యద్భుతవాద్యభేదరవముల్ బ్రహ్మాండభాండచ్ఛిదా । పటిమన్మించెపిరో

—(✻ కుబేరుడు రావణునిమీదికి యక్షులనుబంపుట. ✻)—

ధివాక్యపతిగర్భప్రాణసుచ్ఛేదిలన్ ॥ వ ॥ అప్పుడప్పర్వతప్రదేశంబుననుకూలంబున్న యక్షకిన్నరులన్నగవాహననకిది.
విన్నవింపక యోమించిచన మొక్కించుక శరపరంపరలముంచినమాటవచ్చునని కొంచికొందఱందరల కకొందరలకావు
రంబునకరుదెంచియుదంచిత ప్రాభవంబుమెండుకొననింక కొలువున్న కిన్నరేశ్వరుంబొడగని ॥ క ॥ వంచనములచేసి
పరా । కింపుకళామాళిమిత్రయుదెనేడుచమూ।బృందనుతోదశవదనుడు । నందాతీరమునవిడిసినాడని తెలుపన్॥ గీ॥ ఆ
కుబేరుడునవ్వబళామరేమి । దశముఖుడుమంచిపనిసేయదలచెపోతవు । దలపనంమికముక్కుకోతలనుమాట । వే
పనిజముయ్యెనికనేలనెవగుదలప॥ గీ॥ మొగముబోడువలేనిముంగోపమికనెప్పు । డుఱకజొచ్చెనేనిచులకనగుదు । మటుల
సేయనియ్యకాగిభండసమాన । రింపుడనుచువారిబంపుటయును ॥ ఉ ॥ యక్షవరాజ్ఞమాళినిడి యక్షులునక్షులుసిప్పులు
గ్లహ । గృక్షములోయనశిగ హాకహోగ్భటులభ్రాము నిండజేయుచున్ । రాక్షససేన దాకిరల రాక్షసులన్నిగోగిమా

ర్గొనన్ । దృప్తికుధరాధరంబదరెనంబుజపత్రగతెందవదుద్ధతిన్ ॥ మ ॥ అసిగర్హోదితవిస్ఫులింగమయమైయస్త్రాలి గీలకీ
లసముజ్జృంభితమై గదాముసలశూలప్రాసనంప్రేరణా । వసనాన్యోన్యగృతాభిసందనవచోవ్యాపారమైయక్షురా । తు
ససంగ్రామముచూచుఖేచరులకున్ గల్పించెదృక్పర్వముల్ ॥ శా ॥ దోర్దత్తుంగతరంగముల్గిగుడఘోరాసమీనప్రభల్ । ఘో
నసంగ్రామముచూచుఖేచరులకున్ గల్పించెదృక్పర్వముల్ ॥ శా ॥ దోచత్తుంగతరంగముల్గిగుడఘోరాసమీనప్రభల్ । బోరా
రన్ సైనికచంద్రుబుబ్బొసగగాంభీర్యంబవార్యంబుగా । ఫేనాభాకృతిరావమొప్పగగిభూభృత్కోటమిట్టాడగా । బోరా
డెన్వడిమక్షరాక్షసబలాంభోరాసులొండొంటితోన్॥ అప్పుడు ॥ ఉ॥ కూలెడునేనుగుల్ దెరలుగుఱ్ఱములున్ వికలైన ట్లుతేరు
లున్ । వ్రాలెడిపెక్కుముల్ దునిసినమ్ముగుఛత్రములాడునట్టియున్ । దూలెడిరూపులున్ దొరగుతోరపునెత్తురు పేరులందుపై
చేలెడుపీనుగుల్ గలిగెధీశతంబోరెపురెండుసేనలన్॥ ఉ॥ రాక్షససేనముందరదిరంబుగనిల్చిరణంబొనర్చున। యక్షులబూ
చిపజ్జ్రముఖుండక్షముండైనిజసైన్యరక్షణా। ధ్యక్షులమారొకనన్ బనిచితానునుసర్వదిచేతులన్ గదా। సిక్షురికాదిసాధన
విశేషవిజృంభముగానుపించినన్॥చ॥ బెదరకయక్షులున్ దనుజశేఖరుబిట్టెదిరించిభీకర । ప్రదరపరంపరల్ గురిసి పైపయినెక
విధాయునచ్చటల్ । గువిగొనవించినీరమునకోయనియార్చినచోమహాదరుం । దుదురునపొక్కఘోరగదయానికృతాం
తులీలనుగ్రుడ్డై। క॥ వాయువుబలువిడికుజముల। దోర్వియుతెఱంగునగదాహతులచేక్షితిపాల్।గాయక్షసేనగూల్చెభ
నిశుకసారణాములెల్లనుతింపన్॥ క॥ శుకసారణధూమ్రాక్షా।దికసేనాధీశులొక్కజనదశకంఠు। డొకడెశయక్షులజము
వీ। టికేనతిగుంజేసెరోహటింపకనధిపా॥ గీ॥ అపుడుపఱచుయక్షులతిభీతులయిపురి। గరచుయక్షులొండలమఱచియక్షు।
లఱమయక్షులయిమహావాతఘాతజీ । మూతరీతిజనిరరాతులలర॥ ఉ॥విచ్చిననొచ్చినన్వోలచివేడిసనోడినవారిబోవనీ। క
చ్చెపుగుల్దయారహితులై యులకాపురిదాకగోటలో। జొచ్చినదాకవెంటబడిశూలములన్ బలితంపుటెదెలన్ । గ్రుచ్చి
రిపాచ్చికచ్చిగవిగోయనిపౌరులుతల్లడిల్లగన్॥ మ ॥ ప్రకటక్రోధమునన్ ధనాధిపతివంపన్ వేగసంయోధకంటకుండన్యక్షవ
రేణ్యుడొక్కరుడపుడందంబయపురద్వారము। త్సుకతంజొచ్చునిశాటకోటిపయిశక్తుల్ దోమరంబుల్ శర। ప్రకరంబుల్గురియిం
చినల్పెదనకౌర్యంబందఱున్ మేనలన్॥ శా॥ ఆరక్షో బలమాతనిన్ గడువలేకాకంపముజ్జెందగా।మారీచుండెదిరించిశాతశర
సంపన్నత్వముఖ్ బూపన। వీరుండున్ గదయెత్తివానిశిరమున్ వ్రేయన్వెసన్ గూలెన। తాప్రారంభంబుడివోవసేలబడుపుణ్య
భ్రష్టపంచంబునన్॥ ఉ॥ కూలిముహూర్తమాత్రమునకున్ దెలివింగనితాటకేయుడు। న్వాలుమెఱుంగుతూపులనివారణ
యక్షునిమేనగ్రుచ్చియా । భీలతజూపినన్ సమరభీతిజనించియతండుతాళగా।జాలకవీగిపోయిననిశాచరులార్చిరిసంభ్రమం
బునన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునసంయోధకంటకుండాయోధనంబువిడిచియోధధర్మంబుదలకడచి పాఱినమీఁటికౌతుకంబునంబడి
మొగంబులకుసుకంబగుమందస్మితంబుతో బచ్చరాజగతులంగనుపట్టుకోటవాకిటరచ్చపట్టుకొట్టంబునసట్టనడి తెరువుంబట్టు
కొనినూర్మొరలపట్టెంబువట్టు వేప్పచలుపలంగట్టినగోపురంబుడాసి వాసిగలచిగురుతోగరులందెగడుపగడంపు దారబందం
బులుమలంద్రోచిమగరాలజోడుతలుపులువీడందన్నిపదారువన్నెహొన్నపనులంజూడంబాడ వేడుకయగునగరిముందరి వై
డూర్యమణితోరణస్తంభంబుకడకసరంభంబునంజొచ్చివచ్చునకుంభకర్ణాగ్రజుంగనుంగొని॥ సీ॥ అచటదౌవారికుండుమ
హాహాసితతీవ్ర। భానుడగుసూర్యభానుడప్పజ్జ్రముఖుని।ఘుడ్డమైయెందువచ్చెదవనుచునతనిఁజుట్టునరుదెంచుదైత్యులబెట్టద
లై॥ ఉ॥ సింధువుమించినానియనిచెన్నలికట్టతెరంగుసన్నురా। బంధుబలంబునిల్పనిలువన్నిలకేగెడుపంక్తికంఠుఁగ। ర్వాంధు
నజూచిపోకనిలుమాచలమాఫలమాబలాప్తికీ । బంధులనొందవచ్చుటనిపల్కమహాగదపూన్చివైచినన్॥ శా॥ కుంభీంద్రంబు
మృణాళముంగుసుములాగుండోపవానిన్ భుజా । శుంభల్లీలసురారిద్రుంచగనియక్షుండుగ్రుడ్డైతోరణ। స్తంభంబుంబెక
లించివైవనశకున్ వానస్థరన్ గూలక। య్యంభోజాసనదత్తదివ్యవరమాహాత్మ్యంబునంగ్రూరుడయి॥ క॥ ఆత్తోరణంబెకో
నినడునెత్తిపగులసూర్యభానిన్మొత్తిగిచో।నుత్తుముతై రాడిలబడె । నత్తరిబరువెత్తెనచటియక్షుగుణంబుల్॥ క॥అలబ
లముపెటులబఱవిన। నలబలమెసగన్ దశాస్య డనురావళితో । నలకగలపంగనదిగని। పలికెధనేశుండమాణిభద్రునితో
డన్॥క॥నొచ్చిరిపునయక్షు పురిం । జొచ్చిరిరాక్షసులుబాలిశునిదశముఖుని। నైచ్చెరనెదుర్పనీవా। రిచ్చగలరువిక్రమింపని
దితరినీకు॥ గీ॥ అనసామిహసావనియమితసమర।దోహళంబుననతడుచతుస్సహస్ర।యక్షవీరులుదనతోడనరుగుపాదెరగ। గ
ల్పకాలాంతకుపోలగదాకవచ్చె॥ ఉ॥ వచ్చినమాణిభద్రుబడివచ్చినసైనికకోటికోటలో జొచ్చినరాక్షసోత్తములప్రకరగద
లాసిమోపితూపులం। గ్రుచ్చికటారులన్నిరికికుంతములప్పడగ్రుమ్మియార్చినన్ । విచ్చినొచ్చియప్పురమువెల్వడిరుక్కులు

—(❋ ప్రహస్తాదులతో మాణిభద్రుడుయుద్ధముసేయుట ❋)—

వెళ్ళిసైన్యములవెనొక్కని దక్కిరకక్కసుల్ ॥ ఇవ్విధంబున॥ ఉ॥ నాలుగువేలయక్షులునునల్లడగొల్వగమాణిభద్రుడ।
నొంచగదద్వరూధి।పాలకుడాప్రహస్తుడురుబాహుబలంబునయక్షవాహినీ । పాలుసిస్థైదీర్చెమునుచాదెడుసేనలకుబ్బొ
నవ్వుచున్॥క॥దళకతేఁజలిగ్రవులిటువలె।దళబడిపోరాడరెండుదళములగలయో। ధనుఁద్భటులగుభటులను। గలయఁబడిపోరి

యుత్సుకత వెలయంగన్ ॥ శా ॥ కైలాసాద్రిగుహాళిఁ బ్రతిధ్వనులు ఘోషింపంగ నుద్వృత్తిఁ జండ లకా । కూలత్స్మరప పాదమూలములతో గూలన్ఫలాస్ఫాలనో । ద్వేలధ్వానములం ఘూర్ణిలఁ బట్టి నుడివంగఁ బెట్టిరి । పెల్లు సన్యబద్ధులై సైనికప్రవరులు ధ్వజ స్థగితస్థానప్రవరుల్ ॥ తత్సమయంబున ॥ చ ॥ కరముసలంబుమీఁద దశకంఠుఁ డిమం బ్రహస్తుండు గ్రుడ్డయి కరము సలంబునం గడచె గ్రక్కున వెన్ను చూపి యక్షులన్మహా । దరుండు మహోదరుండు గదాహతి వేసరినాంచె దాటికా । పరతనయుండు ప్రాంచె గరవాలము నన్ని వసహస్రయక్షులన్ ॥ వ ॥ ఇప్పరుసున జపార్శ్వచరులయిన చతుస్సహస్రయక్షప్రవరులం బరిమార్చి పేర్చిన ప్రహస్తాదులం గనుంగొని నిశాటేంద్రరౌద్రంబున మాణిభద్రుండు వారిపై నురువడించిన ॥ శా ॥ ధూమ్రాక్షుండు డెకెన్చి శాతశరసంధానంబు చేసి వెల్లార్చిన । నామాణిభద్రుండు యక్షుండు రిపుగదం దాటించిన న్వాఁ ధూమ్రాక్షుం । డ్రపంబున్ వెలవాడ మూర్ఛిల స్వకీయాంగఘూర్ణిల్లఁ బట్టిన । స్నిగ్ధత్వంబు మహోదరుండు చెంద ఘటకర్ణజ్యేష్ఠుండు తద్వ్యగ్రుండయి ॥ క ॥ ఆమాణిభద్రుం గని శిరమిత శరవృష్టి గురియ సతండు కుపితుం । డయి బాహుతూపుల సుర । గ్రామణి పేరుర మున నటించె ఘర్షణ యటు ॥ ఉ ॥ అందున నొచ్చి సజ్జిర ముఖుడల్గిన దూరమణి భద్రుమా । ళింది లకిందుకొట్టిన జలించి యతండు మహోగ్రరూపుడౌ । మణి దగ్ధవిదారము ఘనకలా త్రీ ముఖ్యాయుస పార్శ్వమాలికా । జిందెన భిక్ష్యయంతె పెలుచేబలు చెంబలు సేనలార్పగన్ ॥ వ ॥ ఇత్తెఱంగున దశవదనుండు ఘోరంబయి యనంగనుంగొని ॥ సీ ॥ పెనుగందరప్పుడు లకో మడుడంపు టడువడు మెఱుగు లిపెంచు మను ఘోటాశ్వ మలకింగోల ప్రజయజయా నవసధీశ్వర

— (* రావణకుబేరుల ద్వంద్వయుద్ధము. *) —

మహేశ్వర మిత్రయానుప చారణకోటుల భనుపింపు । జననకంబు మహారాజమునకెరీటీస్వర్ణగోపణముల భయభాగముల గోలవ । సుప్తుండై హాంపుణ్య శ్లోకస్తుబు వెలయంగ నిపురుష యోధుల నుగ్రకీర్తి చేసి గోలువడ । బక్కాళే మూర్ఖప్రఘుల రూపంబులూని । గోరుపబల గారుడికేకిరా గురుగదాది । సాధనములొప్పగిన్నది స్వామి యఱచ్చి । దుయుకుచు పుప్పదశకంఠు బూచి పలికె ॥ ఉ ॥ మ్మూఢుండు నీకు కసాహసంబు జేగింప గమూలంబుచిన । నప్పనుమనగించి నాకలుకం వానిజంపిన న్నయింపరే । దివ్యరిగుంపతోడన గూడించి తివిస్త్రనసేలసీకు డెం । దంమున మేలుగాదలంచు మనస్సు నదగుంగాకి దుమతీ ॥ ఉ ॥ రోగికి భక్ష్యభోజ్యముల రోగము మోహపుంగతి సేటిక్షుధా । రోగికి నీకుమాధ్యశమితో ఘనముల గ్రోధమను మించుమటికి । నీగుణ చర్యలేటికి నిండయెనర్పక నీకు తెల్లమా । రాగలపుణ్యత్యప్రంబూరసి రౌరవబాధలం బొందుచు న్నెడన్ ॥ ఉ ॥ ఆపదలాహింపుదు రహంకృతిని గర్వమూర్ఖులు దుర్గ్రహుం । బాపములాచరించి విషపానమునన్ శరీరమంతయు । న్వ్యాపకమైన చిందిలు జడాత్మన లెస్సమ పాపబద్ధుండయి । పాపఫలంబు జెందు నెడ పాపము చేసితి నంచు వందురున్ ॥ ఉ ॥ అన్నకుఁ డప్రవర్తన మనక పాపపు వెవ్వడో నర్చవానిగ । న్నొన్నమహోగ్రపాతకమగన్దను స్థిరమృత్యువె పొప్పును । సన్నిహితసి ... దపుణ్యవశంబటంచులో । నిన్నియునెంచి ధర్మము వహింపు జనుండుపకృతార్థుఁ డయ్యెడిన్ ॥ చ ॥ కలుగక బుద్ధిపూర్వకమునా జనుడే క్రియనేని యుద్రిరయా । ఫలము నుభూరాత్తికానిది సుభంబ శుభంబిది యంచు నెంచని । నై నిసుకము మము లేసలుపదేవతలుండు ఋతుమేస్తురందు న । గలియు బన్నియుచ్చటనె గల్గుసుఖంబెలభించునచ్చటన్ ॥ చ ॥ ధనమునకున్ స్వమహాపనితాజనతాదులు బన్నిగలేరిం । చిన యుపి యుంచు ధర్మములు సేయక యుండిన నేమిరాంచున । య్యనియు పలందియుంబ గవరించు సహాసదలొందనున్నదే । సర్వసుఖంబవన్న గల్గనిరయంబు రయంబున రంపుబోరికన్ ॥ క ॥ అనితపదోదంబు తెలియఁధన । ధనిమరి రీచప్రహస్తఘూర్ణపాశుకా । ద్యవిమిషరిపుమంత్రులు మా । రీచసినిలువగలేక చనిరికోంచతనయునన్ ॥ చ ॥ అనఁ నటులా నృపుత్రులు ధనాధిపు కొలతల కోర్వలేమినద్దు । సుజపగేస్వరుగ్ర నిశితప్రదరంబుల వానిముంచిన । గనలుచు లాకీస్తు శిఖాపతి వానికిరీటపత్రైరాఖం । బుసనొదసేయ భూరిగదగయికొని దొట్టుగ మోదియార్చినన్ ॥ మ ॥ కదకోపించి దశాననుండు తనివ నిశిత ముంజోర్చిపో । నొడనల్లుగ్ర శరంబు వేయుటయు యక్షేశుండు ధీరత్వమే । ద్రుడగోడంబుగ దారపంబతిరంగంగం బులన్నిండన । స్ఫుటపహ్న్యగ్రములై వపాడడచెనంభోచాణవేగంబునన్ ॥ మ ॥ శరసంధానదృఢానకపణ ఘనక్రుత్తా ఘోరాపణంబుల్పర । స్వరధికారామలాకరాచందమున మించన్ విశ్రివాసప్రభుని । గ్వాపుగోర్ప్రాస్తుటవోంగుడు గారలు చున్ గోపించుచున్ డాయుచున్ । హరియుగ్మా బనసిద్ధజిద్దుల శౌర్యస్ఫూర్తిబోరాడగన్ ॥ క ॥ రణమున వివిధాయుధధా । రణమున సరిపోరుయక్షరాక్షసవరులన్ । బ్రణుతించిరమరులసురా । గ్రణియగు మాయగొనిన్ దీర్ఘనిమఖుండయి ॥ సీ ॥ ఒకసారి మేఘమై యుఱుము పిడుగుల గ్రమముగ గురియు । నొకతేపసింహమై యుద్వృత్తిం బలతెంచు బలఁ గాంచికమాకదోచ్చటివహించు । నొకతూరికొండనై యురుశిలలనే దిరించు నెటరించి యెగసి పట్టదరం జేయు । నొకమాటు వార్ధియై యూర్ముల తో మించుమించిరోదసి వెల్లవైచు । నొకరా సరివ్యాఘ్రమై పాఱ నొకరాపారి । దంష్ట్రియై యాయి తోచునొకపరి దారుణాహి । కరణిగనుపించు నొకతూకు గానుపించ । కడగు మాయాని రూఢిసత్యాసురవరుండు ॥ చ ॥ ఇటు పలెబెకరాపమాయల ధనేశ్వరునిన్ భ్రమయించి విక్రమో । ద్భటగతి మించి సిద్ధురగ దండల మోదిన గ్రొత్తనెత్తురుల్ । జోట

జొటంగ గారఁ బూని నయశోకము గాలి గూలుచా ముప్పరం। దటుకుసవా్ౕలెఁ జేరుపయి దానవసైన్యములుల్లసిల్లఁగన్॥ మ॥ ఘనదుం
డీశతమూర్ఛ జెందిపడ నంతఁ గుబేరుడు త్రైపుర। కుర నవం దాత టనిసమీపమునకుం గొంపోయె యాతుళ్ళ । బునవ్యతుం
బుబువా్ౕలికి యుంగ గిరిబింబుల్ సొచ్చియున్నచ్చిరా। ననముల్ దూఁతియుఁ గోనలం బడియు దైన్యంబొందెఱం జేసియుఁ॥ గీ॥ మూ
ర్ఛమునిఁగి నధనదు సమ్ముఖముఁ జేరి। శంఖపద్మాదినిధులు నిశ్రాంతి మాన్చి। నంత దశకంధరుఁడు సిట్టులన్నఁ గెలిచి। సొలవకా తత
నినగరంబు సొచ్చి యుచట॥ సీ॥ శాతకుంభ స్తంభ సాహస్రములుగల్గి వైడూర్యతోరణాళులుగలిగి। నవ్యమౌక్తిక వితానవి
తానములుగల్గి శశికాంత వేదికాచయముగలిగి। సొగసైన మగరాలసోపానములుగల్గి కప్పురాలలోపలి యొప్పుగలిగి। కామి
తార్థము లిచ్చు ఘనవృక్షములుగల్గి వికచకల్హారదీర్ఘికలు గలిగి। మానజనవంబుగల్గి కామగతిగల్గి। కామరూపంబులు వహించు
గరిమగల్గి। ప్రబలు పరమేష్ఠిరజతపుష్పము గాంచి। యందు పైనెక్కి యతఁడు తా రాద్రికరిగె॥ మ॥ శరలోత్తుంగ తరంగఘుంఘు
మరవోద్యద్దివ్యమందారవిం। దరజోబృందమరందతుందిలమిళింద ధ్వానసంబంధగం। ధరమాబంధుర మందరానిలు సిచేతన్
శాంతినాఁ దక్షాధనే। శ్వరుఁడు దేవ్వరి రిభితి సేనగొని లజ్జం జెరేపీడ మొప్పడన్॥ ఉ॥ అజితసూనువింటి వెదశాననుఁ డిట్టులబుప్పకం
బుతో। నాజిజయంబునున్ స్మరసియావలఁ బోవుచు జూచె ముందరన్। రాజితశైలముం దపనరథ్యనిరోధకృత్యధ్యగ్రతా। రా
జితశాలమందుచు దక్క సింహతరత్సుకోలముం॥ గీ॥ చూచియచ్చోటి వింతలు చూడవలసి। బలసియిరువంక లుబృదైత్యభటు
లుగొలువ। జెలువమొలికె దానమ్మహాశిఖరమెక్కి। యక్కడ జరింపమారి చుడనసికని యెం॥ మ॥ కలధౌతాచలదీధితి ప్రచయమో
గంగాప్రవాహాంతరో। జ్వలడిండీరనికాయమో శబరయోషాధన్వముక్తాస్త్రని। ర్దళితప్రాంచితచామర వ్రజమొ నారఁ జిల్లు
రెండా ను చే। తులకూ పండిన రెల్లుటెల్లునను మందో పాచరగామణీ॥ సీ॥ శైలజాసహసరోజ్జ్వల రుద్రకన్యకాచరణాలక్తాపటక
ము వసినదియో యుదిత గంబను పెరసింపాంసుగాపునవిపులంబుగా బల్లవించినదియో। తనగిరీశత్వమందబుకు దోఁచ నభంబు బుంబు
పెం జెనలు వహించునదియో। నానుభోగ చరద్భుజంగభోగమణీ సమంచిత ప్రభ నాక్రమించినదియొ। లేక ధనాధుగొలిచి త్రిలోకవి
జయు। వాంఛ పటు జెంపు దేవరివారి హోంచ। తాపము నుండినదియొ నాఁద ధ్రుంతరణ। కిరణగరిశైరికంబుగ్గిరి వెలింగె॥ చ॥ తరుము
గ శైత్రయాత్ర చను జెంచిసనగ్ గనియాకుబృత్తు నిర్ఝరములబాద్యమిచ్చిరవిస జ్వలితార్కమణిప్రభాసి। పరలసి వాళి సేసిన
నభవ్యసుకాదివిహంగమౌక్తికై। భరియుతిసత్వదీక్ష జపకాంతుల వెల్లదనంబుఁ జూపుచున్॥ సీ॥ చిగురుజొంపములఁ జిగ్గానీ
యులతోఁట చెలువపర్ణకు వేషసే యునేమొ। విరిగల్వవిరుల చే వెలసెనికొల్లనిండు జంద్రజూటు కేళిసల్పునేమొ। సంతానసము
సుమనోసనలూనె నెకొన దేవకన్యకలుప త్రింతురేమొ। పున్నాపుప్పొడిదుమ్ముపొదలె సప్పొదలలో సిద్ధాంగపఫుడు వసించునే
మొ। తనరె బహుబిల్వరుమాళ్లీ కుసుమపులివటం। బ్రహ్మథచయ్యలకిపిచ్చ పట్టులేమొ। యనుచు మారీచు డెలగి పంచటనచట। నయ్యె
సురభర్తవిహరించు నవసరమున॥ సీ॥ చిమ్మచీకటిగ్రమ్ము క్రొమ్మావిగుమిసల్లిబిల్లి యాడాఁత్రిపందిళ్ళ నడుమ। పడిబాఱు కిరీటి
నైవాకలందఁ బలవెంబడి ఘుంఘుమనుమృగ మదనుతాఁ। బొలువాంబు విరవాదినాదలలో గుంపులునడ సురభిపొన్నవప్పొడి దు
మారి। మొలసింబలేఁ దెమ్మెరలనేమమ్మొగనుకమ్మబంగరుపూదోట పజ్జనదుర। మరకతనిబద్ధభూములమలయు రేవ। లుంగ గాఁతన్న
యుల చెన్నొసంగు హోగడమారినిడలఁ గుహోకర్ణకోనలోన। బుష్పకవిమానవరటు సాఁగిపోకనిలిచె॥ చ॥ నిలిచినఁ బజ్జిరాకంధ
రుఁడును నివ్వెఱగంది యుచేలనిచ్చటి। న్నలిదెసశక్తుడేయిశమనిల్వగదీనికి నర్గమస్థలం। బులుగలవో టుచూడుడటబొండని మంత్రు
లఁబంపవారలు। కేలకులసంచరించి పరికించియు హేతువుగానకయ్యెడన్॥ మ॥ అలమారీచుఁడు దేవవిందెయిది యావ్వాద్యతు
నింగానియు। న్నల దైనానిచరింపదో యతమక్రోధోద్రేకమైనెత్నవో। తెలియుండంచను నంతలో కపిటు జైదీప్తాస్యుఁడయి కబ్జు
పై। బలఘుఁడగు నంది యుందుగని యప్పౌలస్త్యతో నిట్లనున్॥ చ॥ నిలిచెవిమానమం చురజనీచర నివ్వెఱగందనేల। యానే న్నువ
దేవితో హరుఁడు నేడు విహారము చేయుచున్నవాఁ। డలగరుడోరగామరవిరుబ్బురువోడు దురీడజూడనిం। దులకరు దెంచినీ
బలముతో జెడిపోకతోలంగు నాపుడున్॥ చ॥ పటపటపండ్లుగిటుకొని పజ్జ్ముఖాసురభర్తపుష్పకం। బటుడిగి శంభు దెవ్వడ
మహానను నిత్పుడునంత వచ్చెనే। యిటకు నుసీశ్వున్నిలువనిచ్చినయట్టులఁగా దెయించుద। త్తటమున నుండియా గిరివతంసము
క్రిందికి వచ్చి చెచ్చెరన్॥ క॥ ఉరుశూలముఁ గొని రెండవ। హరునివ లెనందీ స్తపిగ్రహము మీఱఁగవా। నరముఖమొందిననందిని

(*) నందికేశ్వరుడు రావణుని శపియించుట. (*)

దరికించి దశాననుండు పకపకనగియెన్॥ గీ॥ ఇవ్విధంబున దనుఁ జూచినవ్వుచున్న। యతివిమూఢుని దశకంఠుపైఁ జూచి। యప
రశివుఁడైన నందీశుఁడాగ్రహమున। హించి కటకటమదరగా నిట్టులనియె॥ చ॥ కపివదనుండనైననను గన్గొనిసీవవమానదృష్టితో
నిపుడు హసించి చావుగదయీదృశవక్త్రము ఖుల్లఖాయుధుల్। కపులికసీకులం బడపగ దైదరంతటఁ గండ్లగర్వమున్। దపమున
బుట్టు బెట్టిదము తానెయడంగెడు రాక్షసాధమా॥ శా॥ శాపోక్తుల్ చరింపకున్న నెదిరించన్ రాదె యెం తేసినిం। దాపారయ
రిమ్మున్నగా మృతుడవైనా విట్టిపీనుంగుపై। నేపుంజూపగనర్హమా నెయిదిగాకీ చేయుపాపంబు చే। నాపద్యార్థిమునింగ

పోవగలవేగాయింకనిన్నోంచగన్॥ క॥ అనియానందిశపియించిన। వినియానందించిసురలువిరులుగురిసిర। వ్వినువీధిదేవదుందు భు। లును మురసెన్ బెసెసుఖములులోకముల్లెల్లన్॥ ఉ॥ అంతదశాననుండు నుమదాంధుమగావునశప్తుడయ్యు। నాక్రాంతయు జింతలేకమరిహెచ్చువధీమణరోషవహ్నినే। ౦ాంతరశోణకొంతులుబయల్పఱుపంగలరౌతశైలరా। డంతికవర్తియేపలి కెనగ్రమునన్ సెలుచున్నవందిలోన్॥ ఉ॥ పెకుగాలుపేర్లని ద్చినను బేర్లవేనీపశుబుద్ధిమాటలం। దకగానెచకగానెదిరిదన్ను లెఱుంగవటుంచు పుష్పకం। బికగడనాగిమీయధిపుడలకసుఖంబుననుండు గానిలే। యొకగాన వెండికొండనిదియే బెకలించిరజం

——— (※) రావణుడు వెండికొండనెత్తగా శివుండు పాదాంగుష్ఠము చేదాసినదుమట. (※) ———

వంబు బునేసెదన్॥ ఉ॥ అందురాగ్రహంబున బకిలియుద్ధత। గీవుండు రవిగ్రహంబునారయునుదగ్రవిగ్రహంబుతో నమ్మహాగ్రవంబు [illegible] ఘట్టనంబుగావించిగిర్యా [illegible] విశంతికరంబులుసారి చిహుంకరించి [illegible] నారయుని [illegible] దిగ్గజంబులు [illegible] [illegible] చూడగొప్ప [illegible] గ్రజాగ్రన్మణులు [illegible] నిజదుఃఖంబగిలిం [illegible] మోపగూడక దెబ్బనంగూలనెత్తంబుపట్టులబొర్లిగిం [illegible] నిలువలేక జెల్వుకలువ [illegible] [illegible] [illegible] దండేశ్వరప్రముఖమహాప్రమథగణేశ్వరులు [illegible] సర్వజ్ఞుండయ్యు [illegible] [illegible] దరంబునంగరంబులు [illegible] రుద్రకన్యకలనన్యశరణ్యలై [illegible] బట్టబయలనిలిచిచూచుటకు బెట్టులికి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మదోరుంగళసంస్థలీ [illegible] [illegible] సురకుసుమవిస్ఫురణ పరాగపిసరం [illegible] [illegible] విపరీతరసంబున॥ ఉ॥ బంగరుతళ్కు చెకుకలనూబం [illegible] గ్రుడ్డి యెగ్జ విభ్రాంతశైలశంఘనన్॥ [illegible] లింగసుఖంబాసంగిన [illegible] [illegible] మెఱుంగుచున్నగ [illegible] శ॥ శంభుండద్రికుమారికాస్ఫురదురోజద్వంద్వ [illegible] నెమ్మన్॥ వి॥ [illegible] అనితలనింతేంతనగవా। ననవు నందగశంభుడాన [illegible] ॥ గీ॥ ఇటులనడిమున భుజశాఖ [illegible] సముద్గకమున్। దనవామపదాంగుష్ఠం। [illegible] హస్తములు [illegible] ॥ గీ॥ [illegible] కాక పెనువ్రేలు [illegible] కరముత్తు। [illegible] సమర్థుడు లేక [illegible] [illegible] [illegible]

ల్లఁజు। కొండలుల౯ దీవి పెల్లగిల్లసురలాకంపింపనంభోనిధుల్। గలగ౯ దిక్తటులొడ్డగిల్లఁబడినో ల్కంబెట్టువాపోవఁగ౯॥క॥ తల చిరిమనుజులకాండ। ప్రళయంబిదియనుచుడిగులుపడిరిమరేందా్రి। దులుయక్షసిద్ధసాధ్యులు। కలఁగిరితొలఁగిరిపదంబుగ్రహ రాణ్ముఖ్యుల్॥శా॥ ఈరీతి౯ జగముల్ దలంకఁగనువేయేండ్లార్తు డైకూయగా। నారత్న౯ విభుడైన్య పాటుఁగనదైత్యశ్రేణికస్మి రుము।న్నరయిపారఁగనేమి సేతుమనుచు౯ నిర్విణ్ణతంజెందిన। వ్యానారిచాదికులాతనింగనియసామాన్యత్రి బోధంబున౯॥గీ॥ పలి కిరవధారువయి తేయపట్టభద్ర।భద్రగజచర్మధారిపైభక్తియుంచి।యాంచితో క్తులనతనిసుతించి తేని।యీనిరోధంబునెడవాపు నీకు సమ్మన॥క॥హరుఁడున్నతకరుణానిధి।శరణన్నఁబరగ్రహించుజగతినతనికి। బురుదున్నదేయజకినకాఁ।బరులెన్నగలేరుత త్ప్రభావంబనిన౯॥శా॥ ఆపన్నుండగుపంక్తికంతుఁడదియానంచు౯ లలాటేక్షణ।శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోంబుజమునంజెం తించుచు౯ వేదవి।ద్యాపాండిత్యముసర్వశాస్త్రకుశలత్వంబు౯ మహాసాహితీ। నైపుణ్యంబును గానమింపొనరగ దక్ గంగోర్న తుం గార్భటి౯॥శా॥ అస్తోత్రంబుసకామనోద్రణిమకాధ్యానావికాయిశ్వదుం।డస్తోకక్రియ మూవహించిపెనుదనేలావేళ పై నెత్తిరక్।హస్తంబుల్ వెసలంగజాపికొనిదయిత్యస్వామిపౌలస్త్యలు। న్యస్త ప్రాంజలినైనుతింపదొడగెక్ గంభీరవాగ్గుంభన౯॥ రగడ॥ జయజయ శంకర సాధువశంకర।జయజయరిపుభట చయనాశంకర।శరణునిరంజనభుజ్జనరంజన।శరణుప్రభంజనజగద వభంజన।పాహిపురాహవబంధురవిక్రమ। పాహియవిద్యాపంకరవిక్రమ। యచ్చుగనిను దెలియ వ్రతోలిచదువ్రులు మెచ్చినని త్యవుమెంగుపదవులునీకెవ్వరి పైనిలువదుకోపము।లోకుల కెంచఁదెలుపదు ప్రతాపము।పరుడు స్వజనుడనుభావపిఖేతను।బొ రయదునీమదిఁబూర్ణామోదం।బభవునిభవునిన్నమితదయాపరు।నభిమతియింపబ్రహ్మాదులనోపరు। ఖలుఁడను దాంభుండఁగ లుషోత్కృష్టుఁడ।జలచిత్తుఁడగడుజడుఁడనిర్భష్టుఁడ।నేమిమఁబొగడఁగనెంతటివాఁడను।స్వామిమదమతిశరణావ్హాడను।నీ దాసుఁడనీక నేమములె చకు।నాదుర్వృత్తిమనంబుననుంచకు।మెరుగకచేసితినిక్కొపచారము।శరణన్ననుగడనత దెవిచారము వలసితినిసేవకులమహత్త్వము। తెలిసితినియ్యెడిదేవరసత్త్వము।నీకనుదెరచినసైగడుబుజగములు।నీకనుమూసిననిలువవు జగ ములు।యిట్టినీకుసరియేనని హెచ్చితిఁబొట్టికొవ్వెన నపొగడగవచ్చితి। నాగుణమెంచకుననుఁబాలింపుము।నీగుణమెంచుచునీవా లింపుము॥చ॥ అనితనుప్రస్తుతించినదశాననుఁజూచిపురారినవ్వచు౯।దనుజవరేణ్యనీస్తుతికిఁదద్దయుమెచ్చితిఁబ్రౌఢ్యశాలివై।దను మతియిచ్చితింజనుప్రసిద్ధుంబగుచోటికినీభుజాబలం।బనితరసాధ్యమంచువినియారయనిల్పుకొనింతెఁనుయ్యెడ౯॥గీ॥ మన్మదాంగుష్ఠ పరిపీడ్యమానరజత।పర్వతముక్రిందఁజిక్కులుపడినయపుడు। జగములదురవవిరావంబుసలిపితండు।వలనరావణుఁడనుపేరు వెల యుమునిన॥ఉ॥ ఆదశకంఠుఁడీశ్వరునకానతుఁడై శివనన్నుబ్రోవనా।హాదముగల్గనేనినుసుమంతగొణంతయులేనియాయు వృక్ నీదగుచంద్రహాసమును నెంమినొసంగుమటన్న శంభుడ।క్కొడుచువయిచ్చిపింమటనఖండశరాయువునిచ్చియిట్లనుక్॥మ॥ దితిజాధీ శ్వరనీవుకోరినక్రియ౯ దీర్ఘాయువు౯ నీకునిచ్చితినిక్రొవ్వునీకఁజేకొనకదుస్సీలుండవైయుంమునా। దృతినొందించితిచెనిమావరి ముసుంమేబేరుఁబొమ్మన్నచోనతఁడాశూలికిమొక్కివీడ్కొనివిమానారూఢుండైయుబ్బుచు౯॥క॥ తనపరివారముగొల్వఁ గ।జనిమెక్ రజతాద్రిదిగ్గిస్వచ్ఛందగతి౯।మనుజేశ్వరయనికుంభజుఁ।డినకులునకుదెల్పమఱియునిట్లనిపలికె౯॥మ॥ ఇనవంశో త్తమువింటెపఙ్క్తివదనుండిలానుకైలాసవా। సునిచేమన్నవగాంచిపొంగుచుఁబ్రహంస్తుండాదియౌ సైనికుల్।తనుఁగొల్వంజని హేమకూటహిమవత్ప్రాంతంబుల౯ గంధమా।దననీలాచలపారియాత్రములమీదంగ్రీడసల్పెక్ రహి౯॥మఱియు॥సీ॥ వరియిం చునొకవేళజంబూనదీతీరసౌవర్ణవాలూకాస్థలములందు। విహరించునొకపూటపెల్పురాతోటలబొదలుగొజ్జగిపూవుపొదల యందు।గ్రీడించునొకపట్లకేసరశ్వేతాంజనాద్యద్రిరాధధిత్యకలయందు। నలమునొక్కెడకేళినగుణోదమానసప్రముఖదివ్యస రోవరములందు।నన్నెలవులందుమెలఁగెనమరఖచర।యక్షకిన్నరసిద్ధవిద్యాధరాప్స।రోభుజంగాదులుమహాభయము మొందిది తనుగనుంగొనిపాఱనద్దశముఖుండు॥సీ॥ పట్టణంబనరాదుకట్టాయితంబుగానట్టిమట్టడిచేసిచుట్టివిడియు। బలవంతుడనరాదు బలియుడై యెంతదవ్వులనున్నవడినేగిగెలిచివచ్చు।సుజాతియనరాదుకరమల్గి యెటువంటిజననీకళత్రానిస్రసనిమినొంచు।ధ రణీశుడనరాదుతనకునోడినన్నదాకనీరసమునవీఁకజూపు।దాయవునెలంతయనరాదు పాపమునకు।భయపడక నైటులయిన నుబట్టికలయునర్హవస్తువులటగలవనరాదు।దుడుకుమయిజొచ్చికొనితెచ్చుదుష్టుడతడు॥వ॥ ఇచ్చేలువునందనయిచ్చకువచ్చిన

——(❀) వేదవతినిజూచి దశముఖుండు మోహించుటం (❀)——

హెచ్చవనచ్చటచ్చటనచ్చపలుండనిచ్చలు మెలంగుచునొకనాడు హిమవత్పర్వతంబునకును త్తరదిగ్భాగంబుననొక్కసుంద రోద్యానంబుసందర్శించియచ్చట॥సీ॥ ఘనమండలమనుధాకరమండలమునిండునటుల మోమునజటాచ్ఛటలునెఱయ।వలజకొ వలుచికుకలనొప్పమృదువల్కలంబునగుచళ్లికుచంబులొరయ।దెల్పుకుచూపుల దేటిగెలిచికయికొనియెనొనాగ్రిందక్రృష్ణాజి నంబువెలయ।నఖపాళిబెడగుమాన్పడుమంచునుడులనైవాలెవాస్ఫటికాళితిమాకదగ। గఫసుమణిజంబుదొరసినకల్పలతిక। భ్రాంగవభూతిచేతమయిదీగవెలుగ। నొంటిగిరికన్యవలెనప్పుడున్నతనసికన్నెనొక్కతెజూచె పౌరాణియగనె॥ గీ॥ చూచి

యా చెల్వ చెల్వంబులు లోచనము। కబ్బించంబున గాంతి నెనుబ్బోసన్న। బుప్పకము డిగ్గి సరభసంబునఁ దన్న। గౌ। భాగమునఁ జొచ్చె నతి
కేనమెజ్ఞ మానుఖుఁడు॥సీ॥ నీకులంబెయ్యది నీనామమేమందు రెవ్వారి దానవే మొందు వసన। కలిగిలేదా యింబు కానవహార్గావిం
చి యేలకృశించె దేయుగురుబోడి॥ (స్త్రీ పా)॥ నాథుఁడమునిని నేలుభాగ్యమెవ్వారికి గల్గనె వన్నెలాడి। యేతపంబొనరించియూచె
ల్వ ఘంటనోయింక తపంబేల యోజనయిన। కాక చెందిన సీతసలాడునటు లాతనువు వెండియు శగాంచునని తలంచి। చూపులు
యిచ్చి వేమఱుఁ దాపము ముంచె। దేమినీ చక్కలె తిగింప వేలతాగి। ఉనీవిగస్పబ్బచన్నులకు నీ నత్తి పెన్నెరులు నవ్వలి పికిన్। సీజటుఘుంభి
ఉంచులకు నీనెల। పాయిఘ్రుకనిల్కింతి రో। యీబసుమంబుకబ్బిగి మెఱుగాటి వేణియు నట్ట చీరలే। యీబిసు నైనవల్కలము ఖీతి
పమిష్టమనోజభోగ మే॥సీ॥ అణుమధ్యనీ మధ్యమణిమంబువహించు వాహకటినికటి నీహిమగాంచు। గిరకుచనీకుచగిరులొందు
గరిమంబున లినాక్షినీ తెప్పలలరులఘిమ। ఘనవేణీ నీ వేణిమనుఘన (శ్రీ పా) ప్తి వతివనిమయిప్రకాశ్యతకు నేరకు। నంగనసీభర్తయు
ఖిలేశతనుఁడగు జలినీ కువశుడగు జెలుకువిల్తు। దేన్నివయిభవములుఁ గల్గియు గుఱుబోడి। బేలతనమున నీతపంబేల జేయ। గాదవయెుద
వినదిదియుంచుమ్మ పులఘణితి। జెఖులకి రెండబంధువు సేయుమునన॥క॥ ఆ నెలత యిపు వ్వలుకులు। వీనుల కేడ జేసివాని విశ్రవసుతు గా

(*) వేదవతి తనతపోవృత్తాంతము రావణునకుఁ జెల్పుట. (*)

దానెరిగి హీనుఁ డనక యుపహాసత నాతిథ్య మొసఁగి యిట్లని పలికెన్॥వ॥ దనుజాధీశ కుశధ్వజుండను బ్రహ్మర్షి యుదము వ్యాసప్పనా। యా
న వేదంబు పఠించువేళ నుదయింబయి నేను వాగ్పివంగా। నను బ్రేమంబున జూచి వేదవతియన్నామంబుగాఁ బించి పెంచిన లేజవ్వన
ము ప్రవేల్లుటయు జేజేలు మునులురాజులున్॥క॥ ననుఁ బలసియదీవణ సుమిదిగని వేడిన హరికినిత్తు గాని యెరుసకి। వ్వ తావఁ జెప్పిన ని
యెవ్వనికి నియననొసంగఁడు వేగ వచ్చిన వేళన్॥ ఇవ్వ ధంబున॥ శా॥ ప్రాత్యర్థ్యాన ముజెప్పి యుండ ఉజ్జసంబాహాత్మ్యఁడ వృదంభుఁడన్
దయితు ద్యుంఢోక్కడు వచ్చి నుజ్జనకుని సంపా వేడియు నన్న చూ। నత్యంత ఖఁబూనిఖడ్గమునని ద్రాసకు ఖండించియు। హా న్యా న్వా
మునశించెను తపసినిల్లాలన్నిసా హ్వైన వెతన్॥గీ॥ తల్లియును దండ్రియును జనుఁ దధనయభా న్య। మునకు గతియుంగలక కప్పూర్ణని
ష్ఠ। జనకుని ప్రతిజ్ఞ గడతేర్తునని తలంచి। వెన్నుని గురించియుటదపమున్న దాన॥క॥ కంటినియిచ్చట పంతలు। వింటివినా పూర్వక
థనవిస్తరము గజే। కొంటి విమాతిథ్యము తడ। వుంటివిచటజన మగతగనిత్తమాయసినన్॥చ॥ తనకిదికెట్ట సంభ్రమదంబున ప
జ్ఞి మొఖుంబు మీనకే। తుసి చిగురా తుబాకు మదిమాతిన దాశిము మాపిసెర గా। జనియిది యేమి వెతియులజవ్వనముం బోవిపోవవి
ష్టడం। ము నెకలకాలముం దపసి చూస్తునదాంటె వెడు వృద్ధకాంతవి యింట॥ యా॥ వెన్నునకిత్తునంచు బలు వేమరునేకొసతె। డియాల్లుటన్।
గన్నులజూచియు నా హరి యెకావ లెనంచు దపించెదూంకే। కన్నరికంబు కాఁ అడవిగాచిన వెన్నెల జేసి సంధ్యయా। సిన్న మం
చెసి జనకునిన్ గుదియించిన వెట్టి యుయ్యెడన్॥మ॥ హరితో నేబలవంతుఁ డయినను మనమీ యయ్యాగ్ని రోధించియు। కరుడు గ్రాసివ
ధింపనష్టడిదోర్గర్వంబు గాన్పించెనే। హరియన్నామము కష్టముం బెటయనేలా యీ వృథాభ్రాంతయిం। కతొలయింక న్నను బా
స్తుమేలగుయపస్తేజః ప్రభావాఢ్యుడన్॥చ॥ అనవినికర్ణముల్ప గుఁటటానుల గే లెడు కేలు దోయిన। వ్వనజడళా క్షి మాసికొసి వాని
ననాదర దృష్టి జూచి యిట్లా। చెనటవివాదముల్విడువు శ్రీహరినేఘుఁడుడయివనిందస। ల్పునెతగు బ్రహ్మవంశమున బుట్టియు మాఘగ
ము మానవక ట॥సీ॥ అవ్వయంబులకెల్ల నాదికారణభూతుఁడగు తాతగవినాతఁడతడెకాడె। జనమఖోముఖము మాచారసాంగ ఫ
లంబులరసి యిచ్చు ప్రదాత యతఁడె కాడె। నీయందు నాయందు నిఖిలాత్మలందంత రాత్మయయి కనునాత్మ యతఁడె కాడె। సముడ
య్యు దుష్టశిక్షయు శిష్టరక్షయు బ్రతియుగంబున సేయునతఁడె కాడె। యాగమాంవరసార్యర్థమతఁడె కాడె। యన్ని జగములకధి
నాథుఁడతఁడె కాడె। యట్టి హరి నెంచ నేరక హంకరించి। నిర్నిమిత్తంబు నిందింపనీకుదగునె॥మ॥ పలుకు ల్వేయును నేల లెస్స వినుమా
పౌలస్త్య నావేను నా। యొలపారు తంబును నామనోగతులు నాయిచ్ఛాభిమానంబులా। జలరుద్దారికి ధారవోసినవి దుష్కాంతు
ల్విసర్జించి పెద్దలువర్తించు పదంబునన్ మెలగుమత్ దయిపంబె నోడయ్యెడన్॥గీ॥ అనిపలికి యందు నిలక భయంబుదోలక। గలకబి
ల్లికి దోలగు రాచిలుకపగిది। నావలికి బోవ జేటులయావళికిని। నతనునిశరావళికిని దాళకసురకదిసి॥చ॥ కలిమన మోవిపానగము
చేవడదేర్పక మోము మోమునం। బలుమఱు జేర్చ ముద్దిడక బాహులతా పరిబద్ధుఁ జేసిన। న్నలమియు గౌగలింపకరహస్యముగా
బహుబంధవముఖరుల్। దెలుపక పోవనేల యని తెంపున వేణికబట్టి యీడ్చినన్॥చ॥ కలకవ్వాలంగ వేదవతి గ్రక్కున బెత్తిలియె
త్తివేగ్రుడున్। మలచపు వేణి పట్టినదుమం దెగి చేతికి దునకచికైనం। బులకళుకొందికయిక పిసుతుండిదీనితపః ప్రభావమం
చనవడయున్న నచ్చెలియు నివ్వళికింజనికోధమూర్తియై॥ మ॥ ప్రళయాగ్ని జ్వలితేక్షణ ప్రభలనప్పొలన్ము న్యనిగల్పు। నట్టులనీ
క్షించి దురాత్మనిన్నువు డెరుష్టుండంచుఁజింతించియున్। దెలివిన్విశ్రవసుండలంచుకొని యాతిథ్యంబు గావించి మాట్లు లకుల్ ప
లికినింతయుంగలిగెనోర్వంగూడ నేయింకిటన్॥శా॥ ఘోరగస్ఫారమదీయజోపరహన క్రూరార్చులన్నీరుగా। నీరూపంబు ద
హింపకోర్చితిఁదపోనిష్ఠార్థలోభంబుచే। నోరి నీవిపుడంటుకొన్న మెయి నేనొల్లన్ జ్వలద్వహ్నిలో। నీ తైర్నిదినిమించు పూ
నికనుజన్మింతున్ ధరన్ గ్రమ్మఱన్॥గీ॥ అనిమహోగ్రతఁబలికి కోపాగ్నితోడ। నచటయోగాగ్నియును మండ నటుల జేసి। యా

య్యెదుటనిల్చి శ్రీహరినాత్మ నెనిచి। యేవు సెడిదయిత్యుడునువినెనిట్టులనియె॥ఉ॥ ఏనుసిజంబుగా హరిపయిన్ మదిగల్గినదానవేని
నా। పైనలినాక్షుడాత్మయుడిపత్నిగ జేకొను మాట తథ్యమవు। నేనియయోనిజత్వమున నిద్ధర బుట్టెద శాస్యుబు శ్రమిం। తా౯ సుజయా
క్తి ద్రుంచ నైపమయ్యెద గాక వివహ్నిజొచ్చినన్॥క॥ వేదవతి మాట నిజమగు। వేదము వలెనను చుమోక్షి సెవినువీధిమహా। మోదము
నగు సుమవర్షము। లాదిత్యులు గురిసిరప్పుడవనీనాథా॥గీ॥ యతిసుతయునట్లుగ యికసీసుతక్రతావ। మానపవమాన జ్వాల్యమా
నకోప। దహనసంయోగ యోగాగ్నిదగ్ధ యయిపె। దగ్ధతాస్నిగ్ధ దైవయత్నంబు కతన॥సీ॥ తనపద్మవాసినీత్వము జాపవహాలంక
దోయజాంతరమునదో ల్తబుట్టె। నదెనీకుమిత్తినేయగు దెంచితినన్న గనిబ జ్రీ ముఖమున కేకానబడియె। నతడు పెట్టియ బెట్టివే
యించిననబ్ధికిబుత్రియాటచటదెల్పె। బహుళ్యోర్మిక శమునబయలు జేరివిదేహరత్నగర్భా గర్భంత్నమయ్యె। జనకదినాయకుడు
యాగశాలగట్టి। చోటదున్నించ నాగేటిసురసదోచి। సీతయను నేరువహించి చెలువుగాంచి। పేరిమశ్రీహరివగునిన్ను బెండ్లి
యాడె॥గీ॥ శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గగరుడ। వాహనాదులుమానియిత్త్వేకుకుబము। ఖ్యాతిగైకొనమానచాకారమూనినట్టి
నిన్నాశ్రయింతుబట్టాభిరామ॥క॥ సాకేతనగరరాజమె। వయికుంఠము నీవె హరివి వైదేహమా। లోక స్తనియీకపులా। నాకపు
లయథార్థమిదిఘృణాగుణజలధీ॥క॥ కృతయుగమున వేగవలీ। సతియయితపమొంది త్రేతజనకజయయితా। మతిదలచినటుల
పట్టిన। ప్రతియునెరవేర్చెదత్స్వభావంబనదే॥ఉ॥ నావిని రాముడద్భుతమునం గలశోద్భవుజూచియాసతి। బ్రావణుడట్టు తొల్లి
యుగిరాయిడిబెట్టెనె కోర్కిఘమూర్తియయి। పావకులో పంబడినపాలిక గన్గొని చేష్టదక్కనా। డావల నెందుబోయె దెలియన్వల
యున్వినిపింపుడంచ్రనన్॥మ॥ అసనంగ్రంప అగుంభజుండనియె రామా, యెవ్వ్యాడన్నియుం। [illegible] యినమాఘనతలో
కంబుల్ప్రశంసింపన। జ్ఞానిచందంబున నాలకించెదవు ప్రాజ్ఞుల్నిచ్చలోజూవులం। గనునానందమునీ వెకాశ్రవిసుర తుశ్చర్యిలామీద
టన్॥గీ॥ అటుల వేదవతికన్యయనలశిఖల। జొచ్చి ద్రుగ్గటజూచియచ్చోటవాసి। చపలుడ ప్పంక్తి ముఖు మప్రకృకవిమాన। మెక్కి
కొనిఘామిదిరుగుచునొక్కనాడు॥క॥ ఒకభాస్వాహాస్వరశూ। న్యకవినిధాజ్యాహుతప్రవర్తిక కీలా। ప్రకరానలధూమవ్యా। ప

——(*) మరుత్తునయజ్ఞశాలకు రావణుండువచ్చియుద్ధముసేయుట. (*)——

కమగునొక సవనమంటపముగనుగొనియెన్॥క॥ కనియెవ్వరిమఘమొక। న్గానిరంమని శుకునిసారణునిబనుపహసా। దనిపోయి తె
లిసి క్రమమతి। వినిపించిరియిటులనుచువింశతిభుజుతోన్॥సీ॥ అవధారుజయరమా యత్తుడైన మరుత్తసత్వంసహాభర్తసకక్ర
యమరేజ్యానుజుడు గ్రమహత్త్వశాలి సంవర్తకుండు గ్రతుప్రవర్తకుండు। బలభేదిశమనాంబుపతిముఖ్యులగు వేల్పు మన్నవా
రివహించుకొన్నవారు పశ్యపాత్రివసిష్ఠకప్రశికామలుపుణ్యాజనంబులు తత్సభాజనములు। హయిమమణికాంతిదగుశాలయ
జ్ఞశాల। మెచ్చివాసవహకుండర్ఘమిచ్చి పాడు। విప్రయోగంబు మునుల చేసుప్రయోగ। మయినదనివారు తెలుపగా నాలకించి॥శా॥
ఆహా నా యెదుటన్ మఖంబొకటి సేయంబూనెనే వేత్రియా। బాహాజన్ముడువిఘ్నశైలదవచో భాగంబు లెట్లందగా। నూహల్ చే
సికొమాశమీసుర లటంచు గ్రాహ సక్రీడనో। త్సాహశ్రీవహించియచ్చటకిదయిత స్వామియే తెంగన్॥సీ॥ నమ్మియున్నను
గ్రంమిదొంమిసేయునటంచు నెమ్మిదూఫుసురాధినేత దాల్చె। నాకొన్నహరిధాక చేకొన్నవాడంచు కాకవయిఖరిదండకరుడు
పూనె। మించివాకితడాక్రమించి మే మెంచునోయంచునంచవిధంబు గాంచె వరుణు' డొండుచూడండుమూర్ఖుండు ముందునటం
చుడో డయయికలిదాతియయిం డెంధనదు। డితరులాతురులయి జాతిహీనరూప। ధారులయి పాసిరంతనద్దశవముఖుండు। దారు
ణాకారుడై మరుత్తక్షితీంద్రు దెగ్గరైనుటవచ్చి నిలుచుండి యిట్టులనియె॥క॥ ఓయిమరుత్తక్షితివర। నేయుదాపేత్తు చటికే తెంచితినా
తో యుద్ధమునజేయుము। నీయేటికివెఱచితెని వెంచితిననుమీ॥మ॥ ననునీ రాజులలీలజూజవలదన్న। నవ్వుతోనమ్మరు। త్తనృపా
లాగ్రణి శత్రుకోటికులగోత్రపాభవాచారముల్। వినకేయుద్ధము సేయ నెవ్వడవు నీవృత్తాంతమాద్యంతమున్। వినగాంక్షించె
దదెల్పు నావు మమరుద్విద్వేషిగర్వంబునన్॥మ॥ వినుమూర్వీశ్వర నేబులస్త్యకులుడన్ విధోవరోద్యత్ప్రతా। పనిరూఢుండదశా
స్యనాముడదుద్భ్రాతన్ ధనాధీశుము। న్నవిలో గెల్చి విమానము న్గొని త్రిలోకాతీతమాహాత్మ్యమొం। దిదివాడన్ రణభిక్షు
యిమ్మనినపృథ్వీనాయకుండిట్లనున్॥ చ॥ అపురమరేమినేమహిమలన్నను గెల్చితివన్నమాటవి। న్ననిశదమయ్యెనాయనదనం
బగువుప్పకమన్నహించితె। భళిభళియింటగెల్చికదడ ప్యాకరచ్చలగెల్వబోవలెన్। భువనములందుకీర్తియును బుధ్యుము
దీంసమృద్ధిజెందదే॥ఉ॥ ఇంతటిధర్మశాలినిజ నెవ్వరెదొరొకని గెల్చువారురు। మ్మంతపియంబు లిటులయినరణంబొనరింప
నేనె। న్నంతకుజెంతకుం బచతుంతకు నేదగువాడనంచునం। తంతకురోసమీసు బెరయన్ ధరణీశుడులేచి జెచ్చెరన్॥మ॥ శ
రచాముబులుపూనివవ జకవచస్ఫారప్రభల్ భూనభోం। తరము ల్నిండన జాండఖండనసముద్యచ్చిజినిస్వనస్ఫురన్ రాజా
దశాస్యుపయిజవగన చ్చొచ్చెడ్డమైధారుణీ। శ్వరచూడామణిపోకుపోకుమనిసంవర్తుండుదాత్రధ్వనిన్॥చ॥ పటికెటశాంప రేమిమ
తిభాసిలదీక్షవహించిశత్రుపైవలుగుటనాయమేయిదిమహా। క్రతువిఘ్నకవిఘ్నమైచాగులమూనశించునద్దశమఖుండమునాదు
ర్జయుడేలపీనితో। జలముపసంహరింపుముకుపత్వము నావినయమ్మరుత్తుడున్॥శా॥ ఆసంవర్తునిమాటజేకొనిపరత్యక్తాస్త్ర

కోదండుఁడై। యీసుఁ గ్రోధము జ్జగించి దనదైత్యేంద్రుఁడు పిలిచించి నా। తోఁగఁ గాఁ మము సేయనోపక వగత్తుఁడౌ డెజుఁడి
యాటం। చూసన్నాద్రిగుహావళుల్ బదులు మ్రోయం బెటు చాటించుచున్॥ఉ॥ ఆముఖశాలజోచ్చికుపితాత్ముఁడై మునికోటి ద్రుం
చియా। పంములు పెల్లగించి శుపజ్ఞ్రీ హరించి ఘృతంబు వహ్నికుం। దంములడించి స్రుక్కులనడంచి యా స్రుక్కు తసమంచు
యాజకుం। డంమెయి బలరూ నొక్కఁగతి నక్కడ బాసిచి నేఁ బలంబుతోన్॥క॥ హరిహయముఖ్యులు భయములు। గిరికోని శిఖికాక
హంసక్ర కలాసగతుల్। ధరియించి యంమహాపద। ధరియించి తదీయ హితమాదల చిప్రియోక్తిన్॥సీ॥ కన్నులీకలు చంద్రముల
గాఘనవేళ నెంబిగా బలర రిసేఁ మికోసగా। దెదగాలము మునిర్రెపె తాత్మకనధుక్రిఁ లుగగా జముఁడు గాక ముఁకోసగా। బా
లునీతును నేను పదుచు నే స్వబస్మోవిహారంబు నుదధీశుడంచకోసిగా। దలవె డీవలెనుండ దనవుబంగరుచా యదులకించదనరాజు
తోండకోసగా। ద్విర్ధంబు పదను తమ మెలముకిదరు। వరిములజ్జంతువులకిచ్చి వారుసవన। భాగము ల్గొనిపోయిరి ప్వార్థివుడుము।
మఖము నౌవేర్చె సంవర్తమానికరణ॥చ॥ అటులవఁరుత్తభూవిభుని యాజ్ఞధ రాస్థలి బాసియార్చుచుం। బటుమహార్చటుల్ద్విశలుబ్ర
ద్ధలు సేయు నజేయుఁడె ధరా। పటుఁడు పరాక్రమోద్భటులపీక నెదుర్చుచునోపమన్న చో। టదనగెల్పు గెల్పు డెల్పుచు దశాస్యుడుదిం
మరె భూమియంతయున్॥సీ॥ పరిపంధిమదతమఃపంకజన్యది భూవిభుండైన దుష్యంతభూవిభుండు। వయురి రాజ పాత్రిణవాయు
భుజంగాధిరాజయియుంచు గాధిరాజు। హరిశ్చంద్ర్యఘటితాఖిలారి వీరమృగాపహరణాజిమృగయుఁడయి యలరు గయుఁడు। శత్రు
హృత్ఛేదనత్తుమచక్రదీర్ఘురఘూపసురధుడయి క్రాలు సురధుఁ। డహితనుత చారుగౌరవుఁడగు భరుఁ। వుఁడు మొదలయిన నృప

——(*) రావణుండు అనరణ్యమహారాజుతోఁ బోరుట. (*)——

పుంగవులు మహాగ్రు। డవుద శాస్యునితోఁ డబోరాడ లేక। నోడితిమటంచు వచియించి రోహటంచి॥గీ॥ ఏమి దెలిపెద నింక శ్రీరామ
చంద్ర। యొక్కన్న వుడయిన నాదరింపనోపడయ్యె। రావణాసురు పైనసరణ్యనృపవ। రేణ్యుఁడొక్కరుఁడుదా కెనిర్భీతుడగుచు॥ఉ॥ ఆ
వివరంబు చెప్పెదద శాననుడిట్లుల నెల్లరాజులన్। లావుదొలుంగ జేయుచు బల్వోన్నతుఁడై యొకనాడయోధ్య। కె. తెవడినేగు దెం
చిపలుకెంమనరణ్యనృపాలపోరికిన్। సిపులప్రతాపము గణింతు రదిక్కుల శూరులందఱున్॥క॥ అనుమాన మేల వెఱచిన। నన మా
యోడితి వటంచు నను మాటచులు। కనమాన వపతి చెవిసోఁర। ఘనమాన ముఱోసమీసుగనబడి దనివెడన్॥ఉ॥ ఏల దురుక్తులాడెద
నురేశ్వరమంమెదిరించి భోరగా జాలుదువేసి। ద్వంద మునజక్క గనిల్వమా బిలుకమాం గ్చేగన్। బేలతనంబుతో ఘనుబు పెద్దతికంబు
గణించుమకొండు రె। యాలములోపలం దెలియునందఱు బీరములంచు బల్కుచున్॥సీ॥ పృధ్వీస్థలం బెల్ల బెల్లగింపక జాలు పెంపొందు దుర
ధములు పెక్కువేలు। ఘనగాత్రహిమనాకాశమెత్తదు భంగి బెడగైన యేనుగుల్ పెక్కువేలు। చక్రవాళము నైనన జక్కదా టెడు
ధాటి బెరయు ఘోటకములు పెక్కువేలు। కల్పాంతభైరవాకారులై శూరులై బిరుదులందిన భటుల్ పెక్కువేలు। మిక్కుటవువిక
దిక్కులబికక్కటిల్ల। నొక్క మొగి దన్నుగొల్వ గానుక్కమీఱి। కదనమున కాయితంబైకదలిపోవె। రావణునిమీద మనయరణ్యనృ
పతి॥క॥ ఆవిభుని సైన్యపతులకు। రావణుని సైనికులకు రణమయ్యె। దిలోకవిస్మయావహపద్ధతి। దేవాసురయుద్ధమైన తెఱగుననన
ధీపా॥మ॥ దనుజుల్ నీలశిలోచ్చయోచ్చతనులుద్యద్బాహులుగ్రాశనిధ్వను రోకుల్ క్కడిబుట్టి ముట్టిభటము స్తంబుల్ రధాంగంబుల
శ్వనికాయోధరిపార్శ్వముల్ కరటిహస్తంబుల్ పిదారింపను। ద్యానునిణ్యాధిపుసేన గాఢపులరణ్యాసన్నవలెన్ గూల్చినన్॥సీ॥ ప
డగలుగొడుగులు పావడల్ వీచోపునొండొంటిపైవ్రాలియుండు నెడలు। తొడలును మెడలు చేతులు గాళ్లు వ్రేళ్లు పక్కలుడొక్క
లొక్క ప్రోగుగన్న యెడలు। నరములెంములు క్రొవ్వు నంజుడు మెదడు ప్రేవులు నెత్తురొక్క కైకలయు నెడలు। హారకుండలకిరీటాం
గుళీయకకంకణాంగదాదులు చూర్ణమైన యెడలు। బహువిధాయుధశకలముల్ పడిన యెడలు। కలిగి పలలాశనోత్సవకారియగు
చు। దనబలము నేలపాలైనయునికిజూచి। యలిగి యనరణ్యభూపాలుఁడవుడు గలచి॥చ॥ కగము నవిల్లుపూని లయకాలకృతాంతు ని
లీలమవుర్విటం। కరణముదితక్రిశవఘట్టనముల్ ఘటియింప జేరుల। త్వరమునసూతుఁడున్ నడుపన్నెదిరించినఁ జూచిపజ్ఞ్రీకం
ధరుడవరణ్యునిం బెలుచన వ్వచునీసువహించియిట్లనున్॥గీ॥ ఆకలియు బప్పిగొన్న సరాద లాహ। రింపనర సేన దెచ్చియర్పించి పటు
ల। జటుల మామకవరిశిఖిజ్వాలికలకు నిన్నొసగవచ్చితే యన్న నృపుడు గినిసి॥చ॥ దనుజుడు గిరీటముల్ బదియు దాకన నేకశరంబు లేసి
యార్చి నశత శాతబాణముల చేదశకంఠుఁడు రాజునొంచియా। తనివియుద్రుఁచి సారధివధంబొనరించి హయాంగముల్ద్రళిం। చిన
రధహీనుఁడయ్యెఁ గదజేకొని శత్రుని మోదె మోపినన్॥గీ॥ దండె తాడిత ఫణీరీతి దశముఖుండు। పుడమిక్రద్ధతిలంఘించి పిడుగు బోలు
కరకుటకు చేతదిన్ముస్తఁంబు వ్రేయు। వాయుహతసాలలీభూవరుఁడు గూలె॥ఉ॥ అగ్గతి నేలగూలిన ధరాధిపుగన్ కొనిసంక్రీకం
ఠుఁడు బుగ్గిలఁగేక వెసీనగి బీరములాడితివిప్పుడింతలో। దగ్గఱితె నోటు మృత్యువె చటన్ నను గెల్వగ నెవ్వడోపుని। సిగ్గిటు దే సెనొమి
నచించిననిద్దుర వస్తవచ్చు పే॥చ॥ అనితను దూలనాడిన జనాగ్రణికన్నులు విచ్చి దైత్యుని। గనుగొని నన్ను నీ విపుడు కాఱియ బెట్టిన నే
మిమీదటన్। నినువధియించునొక్క మహనీయచరిత్రుఁడు మత్కులంబునన్। జననమునొంది నట్టిపరుషంబులు పల్కకపొంము
రావణా॥ చ॥ పురుషునకుఁ గర్మసంఘమున బొందు సుఖంబును దుఃఖ మెవ్వలె। వ్వరికి విరోధముల్ సలువు వారిదిదయి వశపంబుదీన

గా। తరతమపరింపనేఁ గనక దానము స్వాధ్యాయనాదికర్మములె। వారసితినేఁ బలుకుఁ బోలిపోవకనట్లుగాఁ గాకయుంచనన్॥ క॥ మించి నతమిఁ సురలు గురి। యించిరి మందారవృష్టి యిది నిజమని మ్రో। యించిరి పణవాదులు నుతి। యించిరి యనరెండ్యాన్నృపయతివిభవం బుల్॥ క॥ అవిసహింపక చ్చేదుఁ హుంకృతితో నటువంటి సత్త్వమే। కదనినునింత చేసెదుది గాంచయ వైరఘుమానవంబుబల్। గద గొని యస్త్రంబు వగుంక్ వడినొంచి జయంబు గాంచి సు మ్మదము వహించియే గెనఁ మానికి నవ్వుచు రాముఁ డిట్లనెన్॥ క॥ అరినో ర్వజాలు వీరుఁ ధర నెక్కుడ తేరొ వీ ధర్మము సెడెనో। నరపతుల శౌర్యధైర్యస్ఫురణ సటుల నేల గలిసి పోనిమిటికిన్। వ॥ అని పలి కి యంత నిలువక॥ మ॥ అకటా సూర్యశశాంకవంశ్యులగు బాహాశంభవుల్ నొచ్చిరే। స్వకరాస్త్రంబులు హానిఁ జెందెనె మనస్సంపన్నతల్ సుందెనే। యొకఁ డైనన్ రిపు నొంచకున్న కతమేమో చిన్నవింత న్యోదిన్। సకలస్తుత్యతపఃప్రభావధియి యాసందేహమున్ దీర్ప వె॥ క॥ నావిని లోపాముద్రా జీవితనాయకుఁడు నగుచు క్షితికన్యాదృగ్। జీవంజీవహిదానన। దైవాత్మకుఁడైన రామచంద్రుని కని యెన్॥ మ॥ తనచే నిర్జితుఁడైన శాత్రవుఁ దోర్దర్పంబు గీర్తించినన్। విని సంతోషము జెందు నట్టిఘనుఁడన్ పశ్యానసిశాగ్రణీ। హననంబోర్వక వానియోటము లేసి వాలించ గాంక్షించె డెం। తని వర్ణించెద సీగుణస్ఫురణ రామా రాజచూడామణీ॥ క॥ ఆశ్రమమున

——(*) అగస్త్యమహర్షి కార్తవీర్యార్జునుని ప్రతాపము రామునకుఁ దెలుపుట. (*)——

ధరఁ దిరుగుచు విశ్రవసుతుండు కార్తవీర్యార్జునవా। ర్థశ్రవసాదులకోడిద విశ్రుతకదలుఁ గలవ వియు వినుమని పలెన్॥ శా॥ ఆహంసోన్నతవజ్రసౌధరుచిసౌధాంబోధిదివ్యాపగో। ద్వాహోపక్రమసూచకోపరిచరత్ఫాంచచ్ఛ్వదగ్రామణీ। సావాప్రచ్ఛనిస్స్రుతాంబుగణచరన్ మవృక్తికస్తోమమై। మాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామంబొప్పు భూమీశ్వరా॥ శా॥ ఆపోర్లర్జునచక్రవర్తికృతవిశ్వశ్రోణీభృత్కీర్తి రవా। గ్ధిప్రత్యర్థిశశాంకమూర్తినతదారిద్ర్యార్తివిచ్ఛేదనో। ద్ధీప్రక్షిప్రదయానువర్తిద్విచతుర్దిగ్దంతిరాడ్డుంతకాం। తిప్రద్యోతితకీర్తియలు యొప్పుడున్ దేవేశ్వరస్ఫూర్తితోన్॥ సీ॥ అనవద్యబాహాసహస్రముల్ధచక్రభావమంతెయుం బట్టబయలు నేయ। నణిమాదివిభవంబులల్ల దత్తాత్రేయగురుకృప దనుముంచుకొనుట దెలుప। సంతతోదార్యమష్టాదశద్వీపంబులేలెడి తనకల్మి నేరుపరుప। దక్షిణనాయకత్వమనేకసతులతో విహరించు తననేర్పు విస్తరింప। సార్వభౌమలలామ సైజగతి యేలె। నప్రతీహతప్రతీపబాహాప్రదీప్త। దానపావకకీలితానగ్ధదుర్జ। నార్జునుండగు కార్తవీర్యార్జునుండు॥ క॥ ఆసార్వభౌముఁ డమితవ। శాసంగత సార్వభౌముచందమున బహుస్త్రీసంయుతుఁడై యొకనా। డాసన్నసరిద్విలోకనాధృతిఁ జనియెన్। మ॥ చని వింధ్యాచలసార్వభౌము నికటాంచన్నర్మదాడీబా। స్వదసౌభాగ్యము మెచ్చి హైహయధరావజ్రాయుధుండుం గనా। జనతానేకవిధాంగసంపదలతో సామ్యంబు లేవస్తువుల్ గనుగొంచున్ లతికూనలందొరసి వేడ్కల్పెంచె జైత్రుఁడై వలెన్॥ శా॥ తత్కాలంబున రావణాసురుఁడు దైత్యగ్రామణులు గొల్వను। ద్యత్కౌబేరవిమానమెక్కి కొని యుద్ధాపేక్ష రాసర్వభూ। భృత్కోటీరకటీరరత్నికరాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర। త్పదకంజద్వణుఁ డర్జునుండనెడివార్తల్ భూమిలో మించినన్॥ క॥ అతిరోషంబున మాహి। ష్మతికిం జని రావణుండు సరుసరి స్పృహావ। చ్ఛితినాయాగతిమీ యధిపతికిం దెల్పుడన సార్వభౌముని మంత్రుల్। అతనితో నిట్లనిరి॥ సీ॥ బలువేసడములపై బండ్లపై బ్రబలోష్ట్రపంక్తిపై ముందుగా బరువులేఁగ। దననువర్తనలీల దారుణాయుధరుచుల్ దిలకింప సుభటముఖ్యులు సనంగ। రధికహాస్తిపకతోరంగికుల్వలకొని సమేడెమైకను చూపుమేర నడువ। జెంతల నెవ్వారిఁ జేరరానియ్యక బహుకంచుకులు బరాబరులు సేయ। నవ్యపల్యంకికారోహణము లొనర్చి। రాణివాసంపు సతులు పార్శ్వముల గొలువ। భద్రగజమెక్కి మారాజు పాభవమున నన్మాతీరవని కేగి నాఁడు నేఁడు॥ శా॥ నేడే వచ్చునొ రేపు వచ్చునొ వనిస్త్రీయుక్తిఁ గ్రీడించుచున్। రాజోరాజులచిత్తముగ్గెలియనే తుషికులాద్యత్తుఁడై వ్యాంధున్ మాపురి జేరి నీకంఠి గర్వస్ఫూర్తి నిట్లాడఁగా। లేఁడు గ్రుడవతండు వచ్చిననుబాలిన్ రము మేలౌనసన్॥ శా॥ ఆమాటల్విని నవ్వి పంక్తివదనుండవురవుయిఁ బూ మెలే। లామీ యేలికనా ప్రయాణకథ లెల్లన్వివిన్నవాండైవధూ। స్తోమంబుం గొని డాగ నేగెఁ ణభీతుం జేసి పోరాడునే। భూమినాక్రణుడందువారిని గుచు న్నోచ్చేనెన్మదోద్రేకి

——(*) రావణుండు వింధ్యాద్రికేగుట. (*)——

మై॥ గీ॥ ఇటుల మాహిష్మతిపురాధీశుఁ గాన। కసుర యుచ్చోటు వాసి సైన్యములడాసి। యలప్రహస్తుండు మొదలయిన యఖిలమంత్రపుంగవులు గొల్వ నవ్వలఁబోయి పోయి॥ మ॥ అవలోకించెద శానునుం డెదుట దివ్యస్త్రీగిణవీణారవ। శ్రవణోల్లాసిత సోన్నమత్స్ఫణఫణారత్నప్రభావాత్మభీ। తివిభావత్తటకుంభికుంభకృతినటద్దివ్యద్గుహాయాతమా। నివరారక్తజటాంశుకింశుకఘృణిర్వింధ్యాధ్యాచలగ్రామణిన్॥ వ॥ కనియుఁ కొంకణచకరకుటికీఁ జకరు నరిగిసుఁ గరుడగంధర్వాది దేవతామిథునంబులుఁ ధువనంబులకుదగు పృథువనంబులలోఁ దరలని యుఁ నిలకిరవగు తోరంపు టీరంపు గుంపుల బెంపుగను మవ్వంపుదివ్వెలవలె నిక్కటిల్లుఁ గనగనిమణులకై కెరలు మధుకరనికరంబుల గతుల తెమ్మెరలవలనఁ జలదబుహొందు నలరులయందుండియుఁ దొరుగు మరందధారాబృందంబువాఁకలం గలసి ప్రవహించు సెలయేటినీటి తుంపరలం దొరసి మందగతులం దిరుగు మందపవనంబులందారోహటయావటించు సానుచరద్భుజంగసంఘంబుల పూత్కారంబులం బెగడువడి వడిని గుడంబరువులిడు తమపదుచుఁ జడుపు దీర్చుట కెదుర

వచ్చుతపసిపేదల కటితటీరమణీయతరవ్యాఘ్రచర్మంబులడంబుగనితల్లడంబునఁగ్రేళ్ళుఱుకు కన్నెలేళ్లుమేయుమొల్లఁపుఁబచ్చి
కలుకుమచ్చికలెచ్చరించు పచ్చరాగసులచెంగటంగనుతట్టుసీలరత్నాకరంబులవిభాకదంబంబులంబు దనికురుఁబంబులనియుం
దరుపవిత్రద్యోతితజ్యోతిర్లతావితానంబులు తటిల్లతాప్రతానంబనియునెంచియాఁగాదని పన్నిదంబులుసరిచిపరతెంచిప
రికించివృషమైనెనోఁటినవారిం గేరడంబులాడుచెంచుమించుబోఁడుల కరాంచలశరాసనోన్ముక్తదురాసదశరాసారంబులం
బగిలినవేణువులనుండిరాలుమెఱుంగుముత్తియంపురాలుదందశూకాండంబులని ఖండింపందివురుశిఖండిప్రకాండంబులవి
స్ఫురత్పింఛంబులనొప్పుసాంద్రతర చంద్రికాద్యోతములింద్రచాపద్యుతులని చరించురాయంచలచంచూపుటచరణారుణప్రభా
స్ఫురణంబులంగౌఁగలించు జేగురులతోఁగరంబుమీటగుకూడరఘూటంబులఁగ్రీడించుచు నప్పర్వతకంధరంబు ॥ వ॥ అచలో
పాంతమునంగనుంగొని మోదంబుఁ భంగభంగానిలా । భ్రమత్ఖేచరబాలికాతిలకథాకాక్షస్థలీఘర్మదం । బ్రచురస్నానతశర్మద
స్వవమహామాహాత్మ్యస్తనానాసరి। త్ప్రచయాంతర్మదనర్మదిజ్జలగళద్దంభావళిం జూచె నర్మదన్ ॥ వ॥ కనికోయష్టికచక్రసారసబ
కక్రౌంచాదివానాఖగ। ధ్వనులస్వనులుచందదూర్మిలులితావర్తవేణ్యగ్నన్యలు । స్వలజాతోత్పలసారసౌరభములన్నాసత్రదీ
యానిలంబును మేనునస్ఫలత్వమొందదితిభూమూర్ధన్యుఁడుత్సాహియై ॥ క॥ అత్తటిం జేరబోయి వియత్తటినికి సాటియయిన
దౌరాయనుచు। నబ్ధిత్తుంగంబగుతటమున। హత్తివలెనసింపఁగ బ్రస్తుతిఁ బలికెన్ ॥ చ॥ జలశకునాకులచ్ఛకులజాలవిలోలవిలో
కనంబుల। న్జలుకెఱిగించుచుంగమలషండచలత్కలహంసికాగరుచ్ఛలవసనాంచలంబునగుచాయితకోకపాళిఁగప్పుచు। న్బలి
యుఁడవైననీయెదుటనర్మదసాధ్వి తెఱంగుపూనెడిన్ ॥ చ॥ తనవిమలోదకంబులసుధామధురత్వముఁ ఫేనయుక్తమవు। తనసికతా
తలంబు నసితప్రభయుందను నాశ్రయించుగా। స్వవనవద్యశైత్యమును బొల్పుగనన్నదితండ్రిపోలిక। నిల్గనియునడంచె గ్రించనె
కళంకముకర్గమునైతవంబునన్ ॥ మ॥ జలపానాగతసింహభీతసలిలస్తంబేరమస్తోమసం। చలనోపద్రవధావరుద్ధకమఠీశంకావ్యాది
కేతస్తతో । వలవాంఛఘనప్రవాహయగులేవందోచుమాలన్యముం। జలజాస్త్రప్రతిబింబమొందెజనునే సంసర్గదోషంబిలన్ ॥ వ॥
అరుణాబ్జకృతిసీముఖద్యుతులచేనత్యాన్నతోర్మిచ్ఛటా। గరిమన్నీకరపంక్తిచేశశునరేఖల్మీయసశ్చాయచే। హరియింపంబడె

——(*) రావణుఁడు లింగపూజ సేయుట. (*)——

నందునిన్నుఁబొగడెన్ హంసాస్ఫటిన్యార్ద్రిరా । ట్తుకణిరత్నము వింటివేయసురచంద్రాయన్న లేనవ్వసన్ ॥ చ॥ అవ్వననిమంత్రి
తోఁబలికియందఱుఁజూచియహస్తరుఁడునా। యావిరళకాంతికిన్ వెరచియింబరమధ్యగుఁడయ్యెఁజల్లనై। కువలయబంధువోలె
గనుగొంటిరెయున్నదిగ్రుంకియందరుం। బువులికగోసితెండుశివపూజకటంచుదశాస్యుఁడంచినన్ ॥ ఉ॥ స్వామిప్రసాదటంచుశు
కసారణముఖ్యసమస్తసైనిక। గ్రామణులందమహానదికిరంగములుద్ధతిలావరింపగా। సామజపుంగవస్ఫురణస్నానములాడిదికూ
లధారులై। యామహానియమన్యలసుమాపచయంబొనరించిరందఱున్ ॥ సీ॥ తొలుఁగకెందమ్ములుతుమ్మిపూలబ్బెండపువ్వుపొ
న్నలుపొగడవిరులు। సన్నజాజులుసురపొన్నలుకలిగొండ్లుమల్లెలుసంపెంగలొగ్మల్లివిరులు। బొండుమల్లెలశోకములుమంకెనలు
నందివర్ధనబులువీరవాడివిరులు। గోరంటలునుగొండగోగులుదేవకాంచనకుసుమములుగొజ్జగివిరులు। మాచిపత్రియుగురువే
రుమరువకంబు। దవనమునుగగ్గెరయుబిల్వదళములాది। యొనపూజార్హవస్తువులవుడు దెచ్చి। వంతులకుగొండపొడుగుగాఁజై
చుటయును ॥ వ॥ పరితోషించిశివార్చనాకుతుకసంబద్ధాత్ముఁడైలేచియా। శరమూర్ధన్యుఁడు నర్మదాతటినిలోనంగల్పపూర్వంబు
గా। స్మరవైరిన్స్మరియించుచున్మవిత్రస్నానంబు వేమాఱుభం। గురనిష్ఠన్నయించివెల్వడిపిడుంగుగ్గటిసేమంబు..న్ ॥ క॥ ఏడతము
నకుచియుగునొక। సైకతమునబడిదసించిస్న్మ...ప్రాప్త। బహుకాంచనమయలింగముఁ। గైకొనిప్రాణప్రతిష్ఠచేసిసుస్థిరన్ ॥ సీ॥ ఆ
వాహనమువృషబాధివాహునకునాసనంబద్రిశదాసనునకు। నర్ఘ్యంబువిషధరాధర్ఘ్యభూషణునకుఁబాద్యమాద్యమహిషా
వేద్యునకును। గలితామృతాభిషేకంబమృతాత్మునకంబరంబతులదిశాంబరునకు। యజ్ఞోపవీతంబుయజ్ఞాధిపాత్మికిగంధంబుసుగ
ధమ్యగంధునకును। హారిదవలాక్షతలువంగరాక్షతునకు। నర్పణమొనర్చెతత్సహస్రాభిధాన। ములనుబంచాక్షరిమంత్రమునను
నవక। మునసుమద్రియమునవిరుల్పూజజేసె ॥ గీ॥ అమ్మహాపూజకొనసాగినట్టులైన। సంగరంబుగెల్చునేశత్రునైనఁ దప్పమొంది
నవోఁడునవ్విధమునుత్త। చిత్తుడవుటగణింపకచేయదొడగె ॥ క॥ ఇరువదిచేతులశాంభవ। పరిపూజనసేయుచుండిపంక్తిముఖుం
డొ। హరిహరహరహరహరయోం। హరయనిపదివోళ్ళబలుకునబరమద్రువన్ ॥ క॥ కదలనిగాత్రమొకింతయుగ। వలదసిపద్మాసన
ముశివానాదమునపై। జెదరనితలపులుజలము। గదురనిచూడ్కులునుబంక్తికంధరుకేపారన్ ॥ గీ॥ ఈవిధంబుననవహాస్తైనతిలకమ
లితనయనునినయ్యేటికెలనునుంచి। యొంచితప్రీతిఁబూజగావించుచుండెనంతనతఁడగాస్తవీర్యార్జునుండు॥ సీ॥ చిగురులుగల్లు
చోఁజిగురులునముకేలుచిగురులశక్తితోజెలమిసలుప । బువ్వులుగోయుచోబువ్వులుదమనవ్వు పువ్వులతేటితోబొత్తుసేయ
లతికలుసేరుచోలతికలుతమతనూలతికలమ్మదురీతులనుబెనంగ। దేనియల్వడయుచోఁదేనియల్లమమోవితేనెలరుచులపోం
దికలఁజెంద। మాటలాడుచుదుఁబాడుచుమందమందగమనములఁగామినీమణుల్గలసిమెలసి । వనవిహారంబుగావింపదారగా

డి। యలరెనవమన్మథుకేళిలనర్జునుండు॥ మ॥ పరితప్రస్తల తాప్రతానము పృథక్పృథగ్ఘ్న ప్రవాళచ్ఛదోత్కర మారాన్నిపతత్సుమంబు యుగపద్ధావత్త్వగంబం జనా। చరదిందీవరమగ్రతః ప్రవిచలచ్ఛాకానికాయంబునై। ధరణీనాథవధూవిహారములను ద్యానంబు జాసింబడెన్॥ అ. ప్పుడు॥ మ॥ శ్రమతోయార్ద్రకపోలమంసగళచందన్మాల్యయామ్లానగా। త్రమనసహ్యాకృకంబుకంబలికమధ్యస్థాలకంబానతా। స్వయముదారోచ్ఛ్వసనాతులంబునగుస్వస్త్రైణంబుతో హైహయుం। డవరియుక్తబలారియట్లరిగు రేవాంభో విహారస్పృహన్॥ గీ॥ అరిగిపచ్చి వాహినియైనయుండు। హాతరంగిణీబాహుసహస్రమునను। గార్తవీర్యార్జునుండడ్డగట్టి శిమునీసహస్రంబుతో జలక్రీడలాడె॥ లయగ్రాహి॥ హొంచుచువయస్యాగ్రగొంచుచుందదంగములవంచుచుందరంగములముంచుచుజలంబుల్। పెంచుచునొకళ్ళొకరియించుచుసరోజములుద్రుంచుచుమృణాబ్జములనించుచుందోగిల్పాశ్రించుచురథాంగులంగలంచుచుమరాళములఁగాంచుచుదమిన్బ్రాదుపనెంచుచుంబతింబాశ్రి। ద్దించుచుజలేభులకుగొంచుచుఖగాళిబెదరించుచుజలంగిరిహాసించుచులతాంగుల్॥ సీ॥ సార్వభౌమునినొకసతిపద్మములవైచిపద్మముల్వగుననిపరిహసించె। చక్రవర్తినొకర్తు సకచనికవలయంబులముంచియివినీకుబోలుననియె। రాజుపైనొకతె కైరవిణీమకరందారమధుదారఁజిలికినర్మంబులాడెనర్జునుపైనొకర్తయతివచాహావల్లికలఁజుట్టియాచిక్యగరిమఁజెల్పె। గట్టువాయొకర్తె సహస్రకరునిమీదఁ। దయచుగార్ద్రానుశైవాలతమమునించి। తలపనికియొకర్తె యెయ్యదిత్తబటంచు। విభుఁడుచిరునవ్వునవ్వనవ్వించెసఖుల॥ క॥ మాహిష్మత్యధినాయకు। బాహాసేతువునఁజిక్కపడికరతోయా। వాహినికడునుడీనడియెన్। సాహసిచేఁబట్టువడినసతిచందమునన్। మ॥ పతదభ్రంకషతీరభూమిరుహమైయెపాదుర్బవత్పేవమై। హతనాళీకమృణాళనాళయుయుభిత్తాంభశ్చవాశ్రితమై। కృపవీర్యార్జునబాహురోధమునబైకిబొంగిరేవాసర। స్వతిపాశ్రిగ్వాధిచాయతన్మఱలెజచత్తుంగభంగార్భటన్॥ మ॥ గిరివైరంబెగగోసిమత్తహరిమాడ్కిన్ బాణునమ్మెయిభూ। వరదోస్స్తంభవిజృంభముంగడిచిపోవన్బల్మిలేకక్టైన। త్వరయయిక్రమ్మనచ్చిపజైమఖక్లిష్టస్వర్ణలింగార్చనా। స్ఫురితద్రవ్యములెల్ల ముంచుకొనియెంబాశ్రియ్యత్ప్రవాహోద్ధతిన్॥ మ॥ తనురోధించెనృపాలకుండతనిపైదండెత్తిపోవ్నోటి ఘా। జవలిచ్చానసిచందదూర్మినిరినచ్ఛద్మంబున బలుచున్। వినకున్నన్నదిమంచిముంచెనోయనన్విఘ్నంబుపూజావిధిన్। మొనయన్దానవచంద్రుడస్ఫుతరసాంభోరాశినగ్నాత్ముడై॥ మ॥ చరమాంభోనిధిచెల్మియేలయనుచుంజాలించిపూర్వాంబుధిన్। దొరతెంబోయెదనో తరంగిణియిదెందుంగానమందున్మహేశ్వరపూజానియమంబుమానకంద్యానంబునంజేతమం। తహరంబిల్చిప్రవాహకారణమదేదొట్రో నారయంబంచినన్॥ క॥ వారలలోజతురులుతక। సారణలభిగతులగుచుజరముడిశకుద। త్రిప్రమునసరయునామడ। మారముసనవిసిరిమదవతుకలకలమున్॥ మ॥ వినిచకాంతలచెంతగన్గొనిరిపాశ్రివ్రటాటాలకాలాంటము। ఘనసీలాలకవిస్తృతాళికునుదగ్రస్వోగ్రపాహాసహా। స్రసిరుద్ధాబ్ధిశత్రునిబద్ధమదసంరక్తాంతనేత్రున్సుమోహనగాత్రుంగృతవీర్యపుత్రుపలఖేలాయత్తచిత్తాబ్జునిన్॥ క॥ కనుగొనివ్వెఱపడిచ। య్యనముగిడిదశాస్యుఁజేరియంజలిబంధంబొనరించి పిలిచిదేవర। వినుఁడొకవింతయనియనిగివేగరులంతన్॥ మ॥ ఘనసాలోన్నతిగాంచినామమరుసింగారంబునన్మించినా। ఘనదిక్సీమభుజాసహస్రములనాటోపించిబంధించినా। ఘనవీచాంబువిహారశత్వరతవాంద్రుండదా విజృంభించినా। డునరగాశ్రిణిమెప్పఁడోయొకబవిష్ఠుండాసురగాశ్రినిణీ॥ క॥ తనకరములవలెనివ్వా। హినితరగలునింకౌనసైడియానునగాబో। లునతండుగట్టవాడం। డునబదమరజనకతటిఁతూరుపుచ్ఛైన్॥ క॥ దేవరకంటెనుమించునొ। దేవరకుసమానుఁడవునొ తెలియబడదు

(*) రావణుండు కార్తవీర్యార్జునుమీదికిదండెత్తిపోవుట. (*)

మే। మీపరకావిధుబోలిన। భూవరుగనిమెఱుగమనిబుద్ధిచలింపన్॥ మ॥ శివపూజానియమంబుమానితోనజేజేపెద్దమాహిష్మతీధవుడాతండుభళికనంబడెనుయుద్ధక్షోణిమాతారతత్స్యపశేషంబులుగానపింకుజనుడెందఁబున్వడిన్లేచిదా। నవయోధుప్రథదంతివాహచుకనానాసేనలున్గొల్వగన్॥ వ॥ కదలిమదాధికపదాతిపదాఘాతధూతధరాతలపరాగపటలంబుతోఁగలసిమలసిప్రతికూలమారుతంబులెదురుకొనసనుకుగొనకపచ్చి మోనన్మఖుడైపత్రైమఖుండుపతత్తటినీతటంబునఁజచని॥ శా॥ రంభోరూశతగీతపృత్కారసినిర్మగ్నాత్మమైయాత్మదో। స్తంభస్తంభితనర్మదాహ్వయసరిత్కల్లోలజాలంబులో। గుంభిత్రమ్నవలెగేళిసల్పునృపముఖ్యున్దవ్వులంజూచిర। క్తాంభోరుట్ప్రతిమానవింశతిదృశుండైరావణుండట్లనన్॥ శా॥ చేరంబోవబ్రధానులడ్డమయియాక్షేపించియట్లేగగా। మేరానీవెటబోయెదెవ్వడిప్పు నెంమింగొంమలగూడినే। ధీరాజున్నరిహాస్యమెన్నవిధియేమీయున్నమీరాజుతో। బోరన్వచ్చితిరావణుండబిలువంబొండాతనిన్జెచ్చెరన్॥ క॥ ఘోరకపిరకచూచి। బోరకదశకంఠుడనినమారికృపాణ। స్ఫారప్రభలినుబాదువగ। వారలతనికసిరిధైర్యవైభవమెసగన్॥ క॥ సమరమునకనుచునొప్పని। సమయంబునవచ్చిపిలుచజనునేనీమా। త్రమునకతడేలయేమో। పమెరంపుదినంపఁబంపబలములననన్॥ చ॥ వినిసహింపకద్దనుజవీరులమంత్రులురాజమంత్రులం। గినుకనెదిర్చిశస్త్రచయకేళికగాఢ్రులజేసివారిగో। ల్చినభటకోటిభక్షణముసేయుచురక్తములానుచున్ముదం। బునజలరేగియార్చెనడిపోవహైహయసైనికాగ్రణుల్॥ మ॥ మహాబ

నారావపరంపరల్గురిసె నుదుములై మైఁ బ్రహస్తాదిదు। స్వహస్తలకెమించిన [illegible] సజలిగిమా స్వస్వ సైన్యేశ్వరులా। ప్రకాంతిక
సేనలఁ జెక్కుచెక్కన ఱిమచుఁ భంజి చెదరఁ గొట్టుచుఁ । గహనంబగ్నిసఖుండు గాల్చి క్రియ మార్గణ సేనలాదక్కి యాసనాదుల॥
ఇట్లు నమ్మునఁ జిత్తమంత్రి సేనలిట్లు సంహరించినకొని కార్తవీర్యుఁడు రావణునిఁ గాంచి చెనకి [illegible] రాజము ంద
[illegible] నిలిచిన రాక్షసస్వామి బెదరఁ గదియక పెక్కు పెక్కులు। కెలఁకుల గొల్వనొందు రక్షింపకపోకడ కేగు సదనలఁ॥క॥ అడ్డ
మునను బ్రహస్తముఖ మంత్రులు। జడ్డిగ ముసిఁ ద్రుంచె భటులసందడి మాన్చెన్। దోర్దండ బలంబున నీ కెదురెవ్వఁడు జృంభితుండె నడిచెదఁ ద్వంద్వ సమా
హవ॥గీ॥ వేయు రాజులఁ బడఁగొట్టి మొదటఁ గొందఱ జయించి నాఁడట యుండ అనలె। మించఁ జయించుటకుఁ బ్రవర్తించినాఁడు।
మించి రావణుఁ డప్పుడు విక్రమించినాఁడు॥ వ॥ అనుమాటల్ వినఁగాఁ డప్పుడు సెగలు దిక్కుల కాగ్ని ప్రవృద్ధ జ్వాల ధూమంబు ధూమ్రకు
టిస్ఫురణము మించె దంతఘట్టనంబునఁ గనుపించె విస్ఫులింగములు ద్భ్రుకుటి [illegible] జ్వాలలుఁ జనియించెన్ నృపుఁడంతనన్యబ
లసన్నాహసంరంభితుండై॥గీ॥ బెదరు పగవాని నిరోధము జ్జగించి। యుటులెన్న ధారా [illegible] రోధము మేలఁ జేయ। ననుచు నవరోధ
కాంతల నెల్ల ఘనకుమారులు [illegible] లోధ [illegible] సేనరింబు చేరె॥ఉ॥ భూషణ [illegible] తపటముల్ ధరియించి విశేష దివ్యభూ షాధవ
ళాయత [illegible] మకుటము [illegible] యుఁ [illegible] వేష్టన నోజ్వలోగ్ర సేనగ దాధరుం
డగుచు [illegible] రావణుపై కేఁగఁగ॥గీ॥ ఆ సహస్రకరుని [illegible] జనుల తోడఁ [illegible] కలావరించె। ధరకరాయుధాంశుక
లనమనా [illegible] ముసిఁగొట్టెఁ జేసెనిట్లు॥ వ॥ అటుల ప్రహస్తుఁడు [illegible] మానుసల [illegible] బలువిడి నప్పు
డొర్చిగద [illegible] సైన్యంబు [illegible] । చలనము నొందక [illegible] గుహఁ ప్రభ [illegible] చలరాజ శృంగము। న్యాయె. తదాల్లలబోయి ల
[illegible] జడియక సిరౌచరుల్॥గీ॥ వాని పాటు [illegible] మంటగల [illegible] మంత్రివర్య। [illegible] కడు చనిసతో

——(*) కార్తవీర్యార్జున రావణులకు ద్వంద్వయుద్ధము. (*)——

వనౌకస్సులోక। [illegible] పోయి పడతి పాలుటయును॥ శా॥ [illegible] మించ దతిభూమార్ధన్య దర్పా। నుడ
[illegible] । భ్యాన [illegible] సింహము గదియసింహంబున [illegible]
[illegible] ॥ వ॥ ఇట్లు [illegible] కార్తవీర్య [illegible] దాక్షిణ్య
[illegible] యుగళాడంబరంబున [illegible] తంగవుంగవద్వయంబు [illegible]
[illegible] కంపమున [illegible] చండీశ్వరయు [illegible]
[illegible] సముద్రయుగో [illegible] లాకృతిం [illegible]
[illegible] బరిభ్రమించుచు [illegible] పెట్టుచు [illegible]
[illegible] దప్పించుకొని [illegible]
[illegible] ప్రహరంబుల [illegible]
[illegible] నాళీఘాతాది [illegible] విస్తరంబుతో [illegible]
[illegible] గురియునొండొరుల [illegible] ప్రతిహతులకుం బాయుచు [illegible]
[illegible] నొండొరులఁ [illegible] ప్రవిశ్వాలు [illegible]
[illegible] సకలభూతంబులు [illegible]
[illegible] హుంకారంబులు [illegible]
[illegible] బాహుబలంబులు [illegible]
[illegible] భుజాస్త్రాలనంబులాచరించుచు [illegible]
[illegible] చేసినన [illegible] ॥ గీ॥ అలుక [illegible]
[illegible] కార్తవీర్యార్జునుండు। బాహుగద [illegible] । [illegible] సేయునదియు [illegible] । మేఘ
మును మించ [illegible] ॥ దనుజుఁ డను కార్తవీర్యార్జునుని [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ ఉ॥ కొమ్ములు [illegible] భూరశృంగంబుల [illegible]
[illegible] నమ్మును [illegible] వరశక్తి [illegible]
[illegible] చెప్పఁడై। అప్పుడు॥ చ॥ [illegible] రావణుం రాజు [illegible] । [illegible]
[illegible] పాశనిబద్ధుఁ జేసెనే। [illegible] । [illegible]
[illegible] ప్రహస్తముఖ్యాసుర రాజసమనికల్॥ చ॥ ఇటువలె బట్టముట్టుకొని యెక్కడికేగెదు రాజ నిల్వుమం। [illegible] బము

వాలకవానిఁ గ్రహింపఁగూడునే। యటు వసనిసి నిజావిపుమునద్భుతనవాదివిజేతనీ। పటుల భుజమూల్ శరోత్థి ... పక
రి త్తపోషమె॥ వ॥ అంకాలాభ్యముల భ్రమితాబాధుపనట్టి ... నుం ... । కౌనవాడు ... డిబాహ్య ... తా
దిశ స్త్రాంబులే। సినవాంతం డనియెల్ల జేనాటి నీ సుస్థి రాస్యు దైవారిమీ। దశవైవంగడు నొచ్చి విచ్చి చపలాస్త్ర ... ॥
అప్పుడు॥ సీ॥ దశకంఠ నగ్ర వేదండ కంఠీరవ జ ... నసివందిజనాలువొగడ। రోదసీ హారంబు భేదిల్ల సేనా ... బుద్ధ దూ
ర్వఘోషంబులెసఁగ। జంభారి మౌళిల వచ్చు లస్ణుగణీ కాంబుజాస్యలు దండలాస్యములు సలుప। ఫలముఖ్యోపాయ నంబులు దీవన
లు నిచ్చి మొడనెడ బాహ్యణులెదురుకొనఁగ। నఖిలశృంగారితంబు లుడంచు నాశ్మనగరి। ముందు త్రైశ్వర్యము నాటిపరించి నీరాధి। చార
ణస్త్రీ ... ముత్యాల జల్లుచుండ। గొలుపునకునే గౌజన నాథరుం ... ॥ గీ॥ ఏగ పేరోలగమున దేవేంద్ర విభవ। ... సంగ వసి
యించి యెల్లజనులు। వెలుగు పడచైత్య జౌల సాల వేయుబంచి కాంతిపురము ప్రవేశించె నగ్గుఁడుండు॥ క॥ కొట్టిని ... బట్టి చె

——(*) కార్తవీర్యార్జునుని చేఁబట్టువడిన రావణుని పులస్త్యుపహర్షి విడిపించుట. (*)——

రంబెట్టినట్టి పాపంబున నే। డిట్టి యిట్టి పాటులకు ... నెనతడు। దీనముఖుండై। ఉ॥ అంతట గోస్టినాస్త్ర ... రు
లంత నిలుదెల్పఁబడుచు న్న। త్రాంతము లెన్న గావినిదయాభ్ధిపులస్త్య మహర్షి సంయమున్। చెంతల గొల్వఁ ... భ్రా త
విధాన వద్ధరా। కాంతుని విటికేగి కుతుకం బెసఁగన్ మొగసాల నిల్చె నన్॥ మ॥ జన పాలుం ... ద్వార పాలురు పులస్త్య బ్రహ్మ ... ర
నా। జవిత జ్ఞాపనమాచరించు టయునర్ఘ్యాద్యర్చితద్రవ్యముం। గొని పాద్య్గ కముసంబుర ... ధనధో సదర్శ ... యి।
చని మున్మామునికి మ్రొక్కి ... గతి బూర్ణ సేసిభక్త్యన్నతిన్॥ శా॥ ధన్యం ... ప్రా ... నసలిల స్నానం బున్ ... ధ్స్యం
బన్నతభద్రపీఠి నిడియుష్య్రవృద్ధిమంబ తెరసన్। మాన్యంబ ... లుపెల సేన మా ... సేసెనా। ... భ
వ గొల్లి వై పియి ముసం భావించి సేయింపుటకా॥ ఉ॥ పీఠతమా ... పాటులువిరి ... వీరుల వీరు ...
మీరలు సేయు మునికు కంబుగా। నీరుగజేసించినట్టి పను లెల్లను జే సెదవా నతియ్యా చే। కారుణ్య ... చిన్న
చిరన్॥ పంచామర ము॥ పులస్త్యమౌనినంతసిల్లి భూతలేంద్రుతో నమ్। భళీ నృపాల కీర్తి ... కీర్తి ... దలంపు
నద్భుతంబులత్యుదాత్తభోగ సంపదల్। నిలింపనాథునించి చానృనీకు సామ్యమున్న దే॥ చ॥ బలియు ... ౦
దొరకవిం తగాగనీ। బలమును త్రెంపసేలప్రవిభుండు సన్నెరించి కం ... గలదె ... కనన ... ।
బ్రతికిన యట్లు యుద్ధమునుబంధవిముక్తుని జేయ వేడుకన్॥ క॥ జనపతి ... మీపల్। చిన ... మాలకొ
నిపక ముఖం విశీచిప్రియం। బున నాతని పత్కరించె ప్రాణాదుల చేన్॥ గీ॥ సత్కరించి దశ్మోనసా ... కంబగనబ్బ ... నరు
నధిప్రసాదించి పవ్రతమూరకించి ... సుతుండె గౌ। బంక్తిముఖుండు సేసిప్రహసనవరియె। క॥ వసి ... సేనల ... డు। కోసి ... టు
కగవచ్చు మంత్రి కోటుల హర్ష। బున నాదరించి దివారి। చ్చినపుష్పక మెక్కిదనుజ శేఖరుడనలన్॥ శా॥ ... విచరింప గ్రు
మ్ముల మబాంధుదైన పాలనృతా। నిపహార్ణ ... తేజములవ్వానెగ్రిడి ... నిప్పాక ... న ధరాజనులపా

——(*) వాలి రావణుని గర్వంబడంచి పరిభవించుట. (*)——

నిం జెంద ... జేయుచుం। కిష్కింధాపురికొక్కనాడు వడిసేగా వాలితో బోరఁగన్॥ క॥ ఏగి పురిద్వారము ... ంటి ... గా ని
నడవిదిమునుసేల। యూగి కొంగక గనమట్టి టు। గాగలయూంబు నముడిలగర్జించుటయున్॥ క॥ ఆపరముపని ... ొండు ...
డవ జెండిదశముఖుం కనియె। మీరావణుడేపచ్చినె। కారణ మెంతింగి ... మునినగస్య మునసనన్॥ క॥ వాలిమహాభుజుడీ ... గా ...
నగ నానకింపి నరకీడా। భిలతబూపగవచ్చితి। నాలస్యంబేల పసుపుమగవర యుతనిన్॥ ఉ॥ నావినినా ... టి ... వ్య ...
నీవిది యేమిమెచ్చివే। రావణవాలిపో డిబవరంబొనరింపగ నెవ్వడోపు భూ। మ్మివాకరుండ ... లసర ... నలనౌదివి ...
తె। దీపరకాప్రనిందొడపి రెండుయనొచ్చిరో సెవెఱుంగుటే॥ చ॥ వనచరనాథుసింటొడగవద్ది ... నానిదళుల। గనుడు
జెద్రొపుల యిగిరులకై వడినన్ను వివారించెంద్రనీ। పుజుంతును వానిమించవసుపులభరియింపగ నొల్లపేరియా। నురగ ... ట
తువజ్ఞా ... దానములాచరింపగన్॥ అనియింతనిలుపక। సీ॥ మహీ ... గుణవేష్ట ... మంధాన ... నోర్ ...
మాలివాలి। మాయావి ముఖదైత్య మాయామదక్లైముక్త ... భీమణదావకీలివాలి। మదభుట్ట ... పాదపాదపారి ... వ్య
గశతశస్త్రశయ్యులివాలి। వజ్రధ్వజో త్తాలవాలవిక్షేపణో త్పాతినవప్రసపాలివాలి। యుక్తివాలిదొడరి ... రా
రికయినబ్రతుకచ్చునోటు। కాముకూడదవసిక ... బువతెనన్ననిపు జెడపుడొద్ది కేగుమనిన॥ క॥ ఆ త్రాసుణభ్య ... గొ
త్తులు విం ... యుతంగోతులవుదినం। చెప్పినమదమున దనుజకుల। లో స్త ... మునదధి ... దగ ... ॥ ఉ॥ అవగ ... దే
శంబున॥ సీ॥ అతులితాసంకపథశాంతికాంతు దైర్ధరణికిదిగినమార్తాండుడనగ। నుత్తరదిశమహేశ్వుయునుపేము కరుదశోత్తా
శగ జేరినకాంచనాద్రియనగ। వనవరతాంబుపానాయాసమున దీరమాత్రశయించిన వాడబాగ్నియనగ। కరచరణాదికాం
గములతో గపిమూర్తిదాల్చిన సూర్యప్రతాపమనగ। దుర్నిరీక్షప్రభావంబుతో నుదగ్ర తన పుతోగిలికాభిలశరివాల। పల్లి

తోశోభనముఖవైభవంబుతోన। వంధ్యగతిసంధ్యవార్చనవ్వాలిగనియె॥ మ॥ కనికాళ్వావ్యగమాత్రుగాదలచిరక్షస్స్వామియు
ద్యుత్ప్రద్రుప్రభునింపంచించి గ్రహింపనెంచితనమంత్రులదవ్వులన్నిల్చి కన్నానదానోత్కరుడవుపువ్వకంబుడిదియందుఁ జద్దుగాకుండ
నా। వ్యానబాదంబులుపెట్టుచుఁ జెనువైయంతంతనే తేంగఁ॥ చ॥ పదములచప్పుడింతచెవిబాటినగన్నులువిచ్చి వాలికిన్నుద
లనైవానిగన్నానిననుఁ గపటంబునబొంచిపొంచి పట్టెదనని రావణుండునిగిడెఁ జవడివీనిభుజాంతరంబులం బొదివిచతుఃపయోధు
లనుముంచెదనంచుజపించుచున్నెడఁ॥ మ॥ చరణాగ్రంబులదిన్నగానడచిపశ్చాద్భాగముంజేరియాశరుడున్నస్తమలో రజేసికో
నిహస్తంబుల్ పట్టుంపబూచినఁ। హరిదంతిఁ గ్రహియించుపట్టుల బలుండల్వాలిబల్ సందిటఁ। శిరముఁ ద్రుక్కులుబాహులుఁ జులి
తికించెంజండసత్త్వంబునఁ॥ ఉ॥ ప్రకటలజక్కగానదిమిబాహువుశిఃక్షప్రముఖాఖిలాంగముల్ మిక్కిలినొవ్వజేయుచునమేయ
బలంబునవాలిమింటికిఁ। గ్రక్కునసజ్జమించెదనుగన్నాని వేల్పులుసిద్ధసాధ్యుల్య్యుఁ। మకరమహాపరాక్రమసమగ్రుడితండని సంస్తు
తింపగఁ॥ గీ॥ ఇట్లుగఁసద్దమించినయింద్రునిగా రాబుపట్టిచిలువనాడిసిపట్టిపలుచు। పన్నగారిదారిబశ్చిమాంబుధిజేరి। నరుగనంత
లోననద్భుతముగ॥ శా॥ ఆకాశంబుద్ధమేగిగనప్రహస్తాద్యాసురామాత్యులు। ప్పొకారిప్రియసూతివాలజనితప్రస్యగ్రజ ఝూరాలో
త్కేశంబొవ్వగదూలికల్ చెదరుగ్రీతఁ మేఘుల్విచ్చిచీ। కాకైసోవడుశోకనొచ్చచనిరాకంపింపసర్వాంగముల్॥ క॥ తోయద
ముంగొనిపోయెడు। వాయువశవై వాలిపంక్తివదనునిట్టులగొని। పోయిపడిబశ్చిమాంబుధి। తోయములమునింగినియావధూర్వహ
మతియై॥ చ॥ ఇరవృగనప్పయోధిఘటియింపగలట్టిక్రియల్లుటించియు। త్తరజలరాశికిం జనియథావిధిస్నానముజేసిపంక్తికంధ
రునలవోకసందిటనుదాల్చి యెతూర్పువార్ధిజేరియం దుపజపరిష్ఠతెల్లఁ యమొనర్చితిదీతిచియివ్విధంబునఁ॥ మ॥ కృతకృత్యుం
డయియుంద్రనందనుడుకిష్కింధాపురోద్యానప। ద్ధతిబాగ్రించిభుజాంతరంబునమహాదైన్యంబుతో కేళిలన। దితిజాధీశ్వరునం
దుపైచిపగుచుందేవారిహాయెప్పుడం। చతినింటూడనివానియుట్లదుగవీ తాహంక్రియావృద్ధత్యుంజై॥ మ॥ తనువాద్యంతముజక్కారిం
పభయుగాఢ్ద్వ్యంబుగాల్పింపగన్నానలఁ బాష్పములావరింపవడకుందోడ్తోబవద్రింపభో। నునసిట్టూర్పులుముంచలేచిదనుజేం
ద్రుండంతతాగ్రమ్మరఁ। జననంబొందితినంచునెంచినయనిమెఁ శాఖామృగస్వామితో॥ వ॥ బలియుడవైననీవెనిరపాయాదయాధ్యుడవ
యినసీవెని। శ్చలమతివయినసీవెనిలసద్ధృతివెనను నెక్కొంకినీ। కిలనొకరుండుశాటియగునెసురనాథకుమారనిన్ననే। బెలిసితినే
దుటకిష్కముగదీరమదీయమదాంధకారముల్॥ శా॥ కైలాసంబుగలించిశంకరునిచేఖడ్గంబుబ్రాపించితి। క్వానశ్రేణిగలంచిమిం
చితనరంగత్వాంతరాళంబునఁ। దూలకబువ్వలెవేల్పులజేసితివిసీదోశ్శక్తిమోఘ్రేశవ్వృధా। స్థూలంబయ్యెమదీయశౌర్యవఖిల
స్తుత్యప్రభావోదయా॥ చ॥ గరుడురయంబుమానసముగాంచినవేగముచండమారుత। త్వరయుభవజ్జవంబునకయిననుసా
టివస్చనే। సురగరుడోరగాసురులజూచితిసిదృశబాహువిక్రమ। స్ఫురణుతెరుంగసత్యమిదిస్తోత్రముగాదుప్లవంగపుంగవా॥
ఉ॥ అన్నవునీశభానుసుతుసట్టులనేనునుగూర్మిశమ్ముడఁ। నన్నుగృహంగనుంగొనుము సాధనమంతయునీదినీవునే। నెమ్మ
టికిన్నిచెస్మహింపిరోయుండుదమన్నసింద్రజుం। డన్నగభోజితోడనపుడట్లనెసఖ్యముచేసిపేడుకఁ॥ క॥ బాంధవుడగునా
తనిగి। షిరాధకుదోడుకొనిపోయి స్నేహానుసజగ। ద్బాంధనునుతజూచినగతి। బంధురమతిజూచిమిగుల బహుమతిజే
సెఁ॥ క॥ మానసముదారతనప్పట। మానసమువసియించిమిగులమైత్రియుగనియె। యాసురపతిసత్కృతుడై। యాసురపతిసు
తుమవనుపనిగెన్నపాలా॥ వ॥ అనిపలికిరాగస్త్యముశేఖరుండురఘువీరశేఖరునకువెండియునిట్లనియె॥ మ॥ చతురంభోధు
లనైత్యముంచినభుజాశవుధ్యువచ్చాసవిఁ। హతుంగావించితివొక్కతూపునసమితాగ్రమాత్యపుత్రంబుగా। గృహవీర్యా
త్యుజ్జ్వలించినయిచినత్రిలోకీవర్గిణుఁ రేణుకాసుతునగ్జించితివెంచశక్యమెవినిఁ ద్రోణీసుతాధీశ్వరా॥ క॥ వినుమవ్వాలికథయి
ట్టుపలెఁ దంబుడుకిష్కింధవెడలితనసహజుమకం। బుమునుపటిపలెన్నపతులు। ననినొందుచుధరంజరించుచునకాలముసఁ॥

(*) రావణునికి నారదసందర్శనంబగుట. (*)

శా॥ సర్వాంగీణవిభూతికాలతులుశరశ్చంద్రస్ఫుటచంద్రికా। నిర్వాహంబుగఁ జటలభుజగమాణిక్యచ్ఛటలసాటిగా। స
ర్వజ్ఞమునస్వర్గలోకాలముదరహించఁ మించుదేవర్షియుం। కర్వాణిస్తవనార్హకీర్తియెదురైనఁదయిత్యాడుప్పొంచుఁ॥ ఉ॥ దం
డముఁబెట్టిసేమమెకదాయనివేపరియయ్యవారికెం। దుండిపుడెంగబోయెదరోయోచనలేమివిశేషమెద్దీ। బ్రహ్మాండమానం
దుసుకుండెడియుంబడకుండునెసర్వముఁ ధరా। మండలనాధుఁ గెలుదుమద్భుజశౌర్యమువెచ్చనే॥ వ॥ అనిరజతురవ
చనుచనారదమునీంద్రుండునీరదపథంబునంజనుపుష్పకంబులుసిలుపుమనినియమించియతనితోనిట్లనియె॥ మ॥ యశముందేజముబాం
ధవప్రియముధైర్యస్థైర్యముల్ గన్నసీ। కుశలంబేదలతుఁ శుభంబెకదసీకుఁ రాత్రిసాధీశయా। దృశశత్రుర్ధ్యుండవీవు
మానవులతోనేవేళబోరాడఁ గాగ్యశతంబాదెమదీయకోకకచునేమియన్నవాంఛ్రుచ్చెదఁ॥ క॥ పిచ్చకపముబ్రహ్మాస్త్ర
ము। విచ్చలవిడినిగుదజేకరువిధమింతెకదా। మచ్చరముననుజతపై। దెచ్చునొపాలియింపనీకదిరుగుటలెల్లఁ॥ మ॥ అకటా
దృష్టముగుబ్బుటోజమునిబాహశక్తిగాయించుటో। సకలాదిన్యవినాసములుపలుకఁ టాశకున్నివారించుటో। వికటవ్యాధిజరా

వికారకృశులన్వితాభ్రాంతులఁ మర్త్యులఁ । బ్రకటక్రోధములఁ జయించినవికారంబంద రేమాదృశులు ॥క॥ సామజరాజహస్తదో
ర్మల్లతోమాటలాడనిపోరునటులదోశఁ మనుజస్తోమముదారలాడనిసం । గ్రామమునీవాచరింపగావనుగొన్నఁ ॥మ॥ వరమ
జ్ఞానను వేడినప్పుడను దేవశ్రేణులంగాని నే । నరులన్వానరులఁ గణింపననవేనాయంబెట్టితాత్ముల । బరివేధించుటమానరా
ల నేవలసీనఁ జూతాళివాసులఘనా । ధరులఁ దయిత్యులు లేరెవారసదులేదయి తేయవంశాగ్రణీ ॥వ॥ అనిమనుజహితార్థినై
రావణునకుర సాతలజయోద్యోగంబునందు బుద్ధిపుట్టించియున్నలువపట్టియంతనిలువక ॥గీ॥ ఇదిహితంబుగనూహించియింక
మనుజ । కోటిపయిధాటిచూపక నేటినుండి । చనుముపాతాళవాసులసంహరింప । నీగెలువుగెల్పుగాదుత్రయిత్యేంద్రదయిన ॥
ఉ॥ నారదుమోమునఁజూచి యెలనవ్వుచుబ్రహ్మమానసుతుండనుఁ । మీరుమనుష్యకోటులకు మేలుదలంచితి రేమిమంచిదే । నరా
రులుభీరులంతొడరిపోరతఁజూపినపోరుడందురే । భూరిగుణాభిరామతనుబుద్ధిగణించినమానవచ్చునే ॥వ॥ బలిసద్మంబునకే
గిదొల్తబలిశుంభద్గరముఁ మాన్చితె । త్యులయావ్వయొద్ధవ్యముడంచిభోగివరులందూలించివత్తుఁ రసా । తలయాత్రానుమతి
ప్రదానముమునీంద్రా యిచ్చితెయున్నసం । దులకానందముఁబొందిపద్మజునిపుత్రుండిట్లనుఁ గ్రమ్మఱఁ ॥మ॥ అలపుష్పాంగరసా
తలాధిపులబాహాటోపముల్మాన్పగా । నలతేనిందొలుదొల్తసంయమనితో వంబొమ్మనీరాకకుం । మలికంజెందిజముండయా
రలాడినసంమర్గంబుచానచ్చటం । గలుగుంబోతనిం జయించివమ్ముంగైకొంముయానామెచ్చఁ ॥ఉ॥ దేవమునీంద్రమంచియుపదేశ
మొసంగితిరంతకాదిది । గ్గనతలఁ దురంబుననుగెల్వప్రతిజ్ఞయొనర్చినాడుము । న్నావిధమెచ్చరింపహితమయ్యెజయింతునవశ్య
మాతనిఁ । దీవనలిచ్చిమీరిపుడతిప్రసదంబునవీడుకొల్పుటఁ ॥క॥ పనివినమోదననినారద । మునికిన్వినయోక్తియుక్తిమ్రొక్కి దశా
స్యుండుసమతిగానిజముగెల్వలగ । జనియెచ్చలకలకలంబుచదలంబొదలఁ ॥ఉ॥ నారదుడంతనిట్లనిమనంబున నెంచెదశాస్యుడెంత

——(*) రావణుండు యమునిసంయమనీపురిపైదండెత్తుట. (*)——

యసుం । గ్రూరుడువాడు లోకములకున్వెత సేయగబూనుకొన్నవా । డీరసమెక్కుడంతకుడునింతడనంతటిరిత్తవోవునే । పేలు
పోరుపోరుగనివేడుకయొనర్చెదనన్నదోయికిఁ ॥చ॥ యమునికిదాసెపెద్దయముసైభయయెుండకరావణుండుసం । యమనిక
భోమెుసెంకనెటులయునునుమంచిదిమర్త్యకోటిబన్నముగడతేఱెంతటగనారిలివేల్పులమీదజూపుచి । క్రమమదిమేలుగాదయి
నగ్నాయిమెచ్చకపోవవచ్చునే ॥ఉ॥ ఇచ్చటదామసింపదగదిప్పుడెయాతనికవ్విధంబు । వాక్రుచ్చెదనంచునారదుడుగొబ్బునసంయ
మనీమహాపురిం జొచ్చిచిత్రరత్నమయశోభితదివ్యసభాంతరంబులో । నొచ్చెములేనికల్మిగొలువున్నజముంగనిచేరబోవగఁ ॥
సీ॥ కవ్వాగార్గేయమార్కండేయులా । వంకసముచితస్మృతివివాదములుసలుప । చనుదెంచినపాత్రిజితతులముందరనుంచి
మెుడసెగికరుల్ హెచ్చరింప । నెవ్వరెవ్వరినొంతుమెందెందుబోదుమంచా కృతజ్ఞనియామయములువలుక । కపిలలోనస్న
ప్రకారంబ్రజపాపపుణ్యముస్చిత్రగుప్తుండుదెలుప । ధర్మపీఠంబునను గాలదండవృత్తు । సహితుడైనింద్రకొలువుండిసకలలో
క । వందిమాగధులుమానివచ్చురాక । గాంచిమోదురేగమ్రొక్కియర్ఘ్యంబొసంగి ॥గీ॥ ఉన్నతాసనమునునిచిపూజలుసేసి
కుశలముతగిప్రియముగూర్చినిచటి । కేగుదేరనేమిహేతువుమునినాథ । తెలుపవలయుననినబలికెనతడు ॥మ॥ నిఖిలస్తుత్యభుజప్ర
తాపనిధివానిమీనదండెత్తివ । చ్చెఖంబుదైనదశాననుండతనితో సిద్ధంబుయుద్ధంబగుఁ । శిఖరిస్సైపముదాకినుండి గెలిచేవచ్చు
రుపంగరో । న్మఖభావంబువహింపుమన్ననగియభోజాపుత్రుడుండెఁ ॥ఉ॥ మేలునరేమిమాపురముమీదికిరావణుడేగు
దెంచినం । జాలుభవత్ప్రసాదమునశౌర్యకలంబుఫలింపజేసెదం । గాలునిగాలదండమెఱుగ ... వాసికిం । గా
లనుడగ్గరించెనదిగానియెడఁ మదినిట్లు లెంచునే ॥క॥ మంచిదిరానిండంతయు । గాంచెదరీమునులుమీరుగర్వోన్నతులుభా । షించుచుబని
యేమియుంచున । మంపతదైర్యమునవుండెనటదశముఖుడుఁ ॥చ॥ హాలహాలతీక్ష్ణభంగులులయాంబుధరప్రతిబింబరూపము । బ్రా
ళయసముద్రఘోషములుచాడకలింల నేలుతేజము । క్ష్వేళియమహాగ్రరవృద్రములువింతలుగాదగుపీరగాత్రము । ... బరేశ
రాజభృగోత్రుముద్ధతిజూచి వేడుకఁ ॥ఉ॥ ఆయతదివ్యపుష్పకమహాప్రభలాసిరయాంధకారము । స్త్రీయదశాస్యుడయ్యెడగ
నుంగొనియెన్మ ... కోటి త్తులం । గోయగవేగియాగాగశలగొట్టగదిట్టగబెట్టువేదన । యుల్సెజిక్కి ద్రుక్కి వెతచేష్టలుదక్కితెరం
చూపేరులఁ ॥సీ॥ ఉకుకు కోచలకుకురులొక్కింతమర్మములట్టితీయగమొరల్వెట్టువారి । గొప్పవిప్పలయేటగుఱ్ఱబొసియక
పావివియంముల నేయబొరలువారి । నెత్తుకుచీముని డినకూపములవ్రాలిపురుగులంగముదొల్వబొగుఁవారి । గన్నులుగోసిన
కాయముల్గానవాహానుబముంపగబెసుపసవువారి । చిట్టుగాలినపెనములబెట్టవేళ్ళు । వివ్రట్టపడియుప్పుమాన్ప్రిల్లునట్టివారి । న
ప్రతైంగటూహాపాపముచరోక । తప్రులనువారిజూచెనద్దశముఖుండు ॥సీ॥ పత్తుపాపములకునాటుసాత్వులుసన్యతో క్షపరలకుల
పవాదపదెసువిధము । కులహంతలనుభ్రూణగోఘ్నులుచ్చావసనిరోధకంబుగబడిలోజానిధము । బ్రహ్మహాంతయసురాపాన
సన్కర్ణ తైయ సూకరంబునబడిద్రుకుడు విధము । స్వగురుతల్పగులను స్వప్నగామి స్వాహాంసత ప్రకంధిక ... విధము ।
కూకుసుంగొడగినిబెట్టకొన్నచెసగు । ... ప్రాణిద్రోహులనువిసము । దగనిగాపాలవయము పానకంబుల ...

యాతనలఁగూలుచు విషమతఁ దడఁబడుటఁ జూచె॥ సీ॥ భృతికి వేదంబు చెప్పెడి దూబడ వేనిందకును విమోహపాతకము గనుట। నతిథులన్నడ్డు
లనరయక యన్నము దిన్న పాపకర్ములు క్రిమిభక్షితులగుట। గ్రతువు సేయనగవాసకత్తనన సద్ద్రోహియగువాఁడ ధోంకు ఖిన్నుఁడై యొ
రలుట। బ్రాహ్మణుండయ్యు బేరములాడు దుర్జాతియు-ధకూపంబున నవశుఁడగుట। బర్వగామియు గృహదాహి బంధురోధి వ
ధయుఁ దరణి గూడి కాలుట వనమున నికి। వఱచిన దురాత్ముఁడసిపత్రవనిఁ దొరుగుట। జూచి దశకంధరుఁడు తేలి లూచి॥ వ. జియు॥ సీ॥
నవరత్నమయభూషణములఁ బూనినవారి దివ్యయానము లెక్కి తిరుగువారి। వికచమందారమాలికలు చుట్టినవారి జేల్ గోడ గుల
సీడ వెలయువారి। మృగమదశ్రీగంధము ఖితాంగులగువారి వీణొచి గానముల్వినెడివారి। నచ్చరల్గాఁ బువ్వుల్గా యిచెల్వగను వారి
మేలిమచ్చులమీఁద మెలఁగువారి। జంద్రసౌమ్యంబు నీగను తేజంబు మరునివిఁ చెలువమింద్రుని భోగంబు శివుని విభవ। మూనివిభ ద్రాసనస్థ
లై యున్నవారి। ధార్మికులఁ జూచె నాకవంకఁ దశముఖుఁడు॥ గీ॥ చూచి నేను మొదటఁ జూచినవారికయ్యెడలు నిచ్చవీరికధిక సౌఖ్య।
యు క్తిమెలఁగఁ జేసెనో హాజనుఁ డుపత। పాతియనుచు బలికి పంక్తిముఖుఁడు॥ చ॥ పురుషుఁడు కర్త యేదురితమున్సుకృతంబొనరం
పగర్తయు। కఱ రుఁడి దినీవు సేయుమన గాగఁడ కర్మఁదుడవు స్వతంత్రమే। విరహితుఁడ౯ వృథాపరిభవించెదరీ ఖలులంచు యావ్యకిం।
కరులనపల్చి రావణుఁడు గాఢకృపన్ విడిపించె బేతలక్రాక॥ భయపడు నిరయస్థులగని। దయయను పేరెఱుఁగనట్టి దశకంఠుఁడు కేదయస్థ
లై పన్నవారలఁ బాయు నవిపద్దశతలంపనలవి మోయధిపా॥ గీ॥ ఇటుల నిరయగతుల నెల్ల విముక్తుల। జేసి వారు హాయి జెంది పొగడ। విక్ర
మింపఁగడఁగు వింశతిభుజుఁ జూచి। శమనభటులు నీరసముల గెరలి॥ మ॥ పరిఘాసి క్షురికా పరశ్వథ గదా ప్రాసాది నానాయుధో।
త్కరముల్ వ్రాచిద శాస్యుపుష్పకము మీఁకంబెల్లు గావించి హుంకరణంబు లఁగొరి నాట్టహాసములు టంకార ధ్వనుల్ మిన్ముట్టి కరులై యొ
క్కటఁ జుట్టుముట్టుకొని మార్గంబున్నిరోధించిన౯॥ మ॥ దనుజాధీశుని మంత్రులజ్జము నిభృత్య శ్రేష్ఠులంబిట్టుమా। యోఁ-నితత్సాధ
నము లర్థించుటయుఁ గ్రోధాత్ములై శూలముల్। గొనివారుం బ్రతిపక్షసైనికుల శస్త్రో దేశ మూర్లుమ్మిమా। ర్చినశీలాచలశృంగం
బులనవా త్రెన్గా త్తి పెన్నొత్తురుక్క్। క॥ నెత్తుటఁ జొత్తిల్లియు బలుల। మొత్తములయి రాక్షసులు జమునిభృత్యులకుం। జిత్తంములను
తెమలుఁ। గ్న స్త్రము నుహత్తుకొని రణంబులు సేయుక్క్॥ చ॥ సమముగఁ బోరు సద్ధనుజసైనికులం బెరలించి కింకరోత్తములు। పయోజ
ములన్ శిలధారలకాటుకకొండ గప్పుచుం। దమునద శాస్యుమేలు శరధారలఁ గప్పి నవుల్లికించుక। క్రమమునరక్తసిక్తుఁడయి క్రౌర్య
ము శౌర్యము ధైర్య ముండఁగ౯॥ చ॥ ఇరువదిజేతుల న్వివిధహేతితతుల్గొని యొక్కఁ పెట్టకిం। కరులఁ బయన్నిగిడ్చి నగకాధికులై రొక
కొందఱంచునొచ్చిరి యొకకొందఱు కతహత శేషులుక్రమ్మఱడాసి పంక్తికం। ధరుమె యిమంచి గ్రస్త్రములదమ్ముతడప్పభ తమం
దిచూడగ౯ ॥ క ॥ ఇక్కైఁ వడిరక్కసునకు। వెక్కసమున దొడరు జమునివీరభటులతో। నుక్కునమారొనిసోరఁగ।
వాఁకఁ రుడుంగలుగఁ డసురయోధులలోన౯ ॥ ఉ ॥ అప్పుడు రావణానుచరుఁడు యమ్యభటాస్త్రపరంపరత్రనుం। గప్పినగం
కట-బవిసి గాత్రము భేదిలనొచ్చి కన్నులన్ పప్పలు కప్పనై తొరుగ నేలకుడిగ్గి। తతీయశవుర్యము ద్దెప్పరమయి నసయి పకవడిం వ్
లుప్రాని గుణంబు దీటుఁడ౯ ॥ మ ॥ తపనాది గ్రహముల౯ దధ్వగతి జెందన్వేల పుంబెద్ధమి। ట్టిపడన్భోగివరుండుడీలుపడఁ దం
ష్ట్రిస్వామి యుంద్రెక్కసప్త। పయోధుల్గలగంగులాడ్కులుచలింపన్నారకుల్లుల్లసా। శుపవాస్త్రంబరివోసియంతకభటు
ల్పన్ కరంబ్రయోగించిన౯ ॥ మ ॥ బహుశక్తుల్బహుతోమరంబులు బహుప్రాసాదిశస్త్రంబులుం। మహనీయాస్త్రము సన్న
నించి పొగలున్మంటల్చెలంగన్మహా। గహనంబు౯ దహియించు దావశిఖి రేఖ౯ మిత్రభూభృత్యుల౯। దహియించెన్నిమి
షంబులో భువన మత్యాశ్చర్యమున్బొందగ౯॥ గీ॥ ఇటుల యమభటకోటుల నేపడంచి। చటుల మగు తచ్ఛరంబు పసంహరిం
చి। పురము లేర్చిన పాలాక్షుఁ బోలియట్టి। హాసమొనరించెన తఁడు సంయుప ని బెదర॥ ఉ॥ ఇంతయుఁ జూచుచున్న భటులేగిక్ర తాం
తునితో బరాకు దుర్దాంతపరాక్రమ క్రమధురంధరుఁ డద్దశకంధరుండు నే। డెంతయు మించి పాతకుల నెల్ల విముక్తులఁ జేసి యు
గ్ధవి। భ్రాంతులు గాసికిసికరులబాశుపతంబున। గ్రుంచి పాడన౯ ॥ క ॥ కటకటులదరబటు భ్రూ। కుటిసిటలస్థలినటింప
గొప్పు మిడుకురు। చిటచిటగత్నులజెదరగ। గిటగిటరదనములు బెట్టుగిటుకొని క్రుధ౯ ॥ క ॥ క్రూరిమనడయి శమనుఁడు
అక। తేరకుమద్వీరబటుల దెగటార్చి నయ్యైవిక్రికి జెదడఁ జూచెద। సారథి మనరథము జెమ్ముచ యానననగ౯ ॥ క॥ తోర
ప్పలత్తుకచామరల। వారువములు దట్టమహిషవర కేతువుచే। ల్వారి సమకట్టి తేరా। సారథిగొని తేర నెక్కి సంరంభమున౯॥ సీ॥
క్రోధనపావకుఁడుండు మండలంబుల నేత్ర గోళంబుముల్మంటఁ గ్రుమ్మరింప। గులికంబు చతురాకృతుల గాంచె నామించుఁదంష్ట్రి
లగలిసివక్త్రింబు వెలుఁగ। ద్వాదశద్వాదశాత్ముల తేజ మొకట యనగ తిమిగ్నిరీతి ప్రకాశమెసఁగ। బ్రళయకాలాభీలపాథోధర
ములీలదాళసఘోరాత్రాలతను పుగ్రాల। గాలదండంబు పాశంబుగాలమృత్యు। పగ్నిమయ మాదరము తరుణాయుధము
లు। మూర్తులుధరించినిజరథంబుఁ గవుఁగుం। దశముఖునిమీఁదికరుదెంచె దండధరుఁడు ॥ అప్పుడు ॥ సీ ॥ ప్రళయార్కబింబంబు
పగిదిమూర్తి ప్రభారాజితంబగు దివ్యరథము జూచి। సందర్శనయప్రచండానలజ్వాలలఁబూను కాలదండంబు జూచి। కాలపా
శంబు ముద్గరముగైకొని మోగిలదుఁ ఖకొంచు కాలమృత్యువును జూచి కల్పాంతభయయురవ। క్రౌర్యంబ కాలంబు నందె పూపగఁ బూను

యమునిఁజూచి। యతనిహుంకారమునుఁ జూచి బెదరి బెదరి। చెదరిపదములు తడఁబడను దరిఁబాటు। గదురుఁగదురుచు నెంతెదాఁ బ్లి
కుదుపుపడుప। జాలకసురలుఁ బరిచిరిత్త్వాకుతిలకా॥ చ॥ సహచరహుంక్రియోగ్రమహిషప్రవరోత్కటరకతఘంటికా। బహుళ
ఘణంఘణధ్వనులు పార్శ్వసమాగతకింకరాగ్రణీ। కహకహఘోషముల్తురగకల్పితహేషలుచండమారుతో। పహతపతా
కికార్భటులభంగురచక్రరవంబులొప్పఁగా॥ చ॥ నిమిషములోననిట్లు రజనీచరముఖ్యుని జేరవచ్చిన। యమునివిభుండు శూలముస
లాసిగదాప్రముఖాయుధంబులోఁ। శ్రమెుగిరిగిడ్డ పేరలుకన్పడ నార్చిన రావణుండుదై। ర్యమహిమనార్చి శక్రజనిశితాశుగ
కోటులముంచె వాతనిక॥ శా॥ ఆయస్త్రౌఘతమిస్రమర్కజుడు మధ్యాహ్నార్కుచందంబునం। బాయం ద్రోచి సహస్రబాణము
లనప్పౌలస్త్యునొప్పించినం। గాయంబంతయు నెత్తుటం దడిసి యనాకంపించియుఁ గిన్కదై। తేయస్వాయిపితిఁ దిక్కింజనఁగనుద్వ్య

——(❀) రావణుండు యమునితో యుద్ధముసేయుట. (❀)——

త్రికజమెుంబూచుచుఁ॥ శా॥ బాహాస్ఫాలనమాచరించి దశచాపజ్యాళిమ్రోఁగించి శౌ। ర్యాహంకారతమించి హుంకృతుల
బ్రహ్మాండంబు భేదించియు। త్సాహశ్రీవహియించి తూపుల మీరదకనించి నొప్పించిన। స్తేహారాత్రము లోకకు చందమున
బోరాడెఁ గ సమానోద్ధతిక॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ తనతో జోడయిపోరు రాక్షసుని దోర్దర్పంబు సైరింపక। య్యనకుం డెకశిరాసుడ
య్యూబపివేలే సెకశితాస్త్రంబులం। దునమేనంతయు గంతలై నదశవక్త్రుండంత మూర్ఛిల్లియుం। తనె తెప్పేర్లియు గాంతకం
తుహరదుర్దాంతప్రధావంతుఁడై॥ చ॥ శమనుడవవ్వుడు వీనిశితసాయకముల్ మిడుంపు మంచున। య్యమరవిరోధియాతని హ
యంబుల సూతుని నాలుగేడు బాణములగలంచి వేయుబలుసారసముల్ మరియు వాట నేసిన। క్రమమున వార్వగాజముడుకన్నుల
మంటలుగ్రమ్మ జూచి॥ చ॥ దనుజబలంబు బయిన డరిలచ్చి ఖవేడినకాననేస్వచే। స్నననలి రేగి కాల్పఁగగను న్గొని యంతకుము
న్నెవచ్చియ। య్యాతెఱగెల్ల జూచుచతురాస్యగిరీశసురేశముఖ్యులు। య్యనసుతుకోపశక్తినదియించిరి మెుంచిరి రాక్షసేంద్రు
నిక॥ ఉ॥ ఆమ్యాడమృత్యునిల్లన యెవర్కును జూతో ననిబూని యేమునా। కృన్యసురాధియాతి మెుదుర యనినన్నోంచు చున్నజూడని
గ్గమ్యొమునింత యేలననునంపు మెుకించుకలోనవీను। గ్గమ్యొడునట్లు చేసెదను రాక్షసులింపను ఖేవమెుందెక॥ మ॥ ననుఁ బటన్న
శమేవిధాతకయినన్నాచేత గాళంబ పాదనవయి తెయుఘజంభపాకమధువృత్రవ్యాఘ్రినా గాసు సలుపన కాళ్ళ. ము హిరణ్య
డాదియగురక్షశ్శేఖరులంగ్గుట। ల్చవదాలస్యముపంపు మన్న జముడుస్వయిరింపు మంచాత్మలోక॥ ఉ॥ మృత్యుపుబంపికందన
హీనబలంబుతో లంగు ముద్దరవు। ద్ధస్యము పాసమున్ప్రళ్ళవధంబాచరింపగ లేపుసర్వలోకాద్య చు సోతుపాదకమహోచ్చదఖండ
ము కాలదండము॥ దయిత్యా సీమిదవ యవసుచితంబిపుడందుదలంచి శూరతక॥ చ॥ బ్రహుకుడు గాసి తేయికబంక్తిముఖాయని
కాలమేఘనిర్వృశదమితాశనిస్ఫురణశాంభవసాలదృగగ్నికీలికా। ప్రతికధికీలలన్పువనపంక్తిగలంచెము కాలదండము। ప్రకగొని
వయువముూలినబిరామహంకద్ధముసౌచ్చియిట్లనుక॥ చ॥ నిలునిలు కాలదండనుతిష్ఠుం మీతనమీదపయించగా। వలదుసస హరింపు
మనివద్యవివేకతపంబానర్చిన। న్నలరగజేసి యందునసురాసురకోటికజేయుడ యుపద। త్రివరమెుందినాడి ప్రభుత్వజేశ్ఛవనావచ
నంబు నప్పదే॥ గీ॥ కాలదండంబు మెూఘంబు గాగ నేస। యాచరించితి దీనదశాననుండు। నొచ్చినను నోవ్వకొన్న నానోకుపు హొంతు
జెందునటువలెగాఁ దండ జేయుమనిన॥ శా॥ ఆపయివస్వతుండబ్జగర్భునుచనిం బాలించి సద్భక్తితో। దేవా దేవర యాజ్ఞగాఁ జేజగముల్
దీపించు మీపలుకుల। స్వ్యవంబొండెమునట్టులయివనసురం ప్రాణంబుతో గాంచితి। న్లావుం జేవయుఁగల్గి యమున్వముఖులీలంబో
యెదన్వీటికిక॥ క॥ మాటిమయానతిజవ। దాటకనడు దుటయెగెలువుదనుజాన చేనాకోటమిగలిగెగ దాయన। నేటికి నిరిధంబునో
నదృశ్యుండయెక॥ శా॥ కీనాశుండిటు లేగ పద్మభవముఖ్యగ్రావసంఘంబుతో। దానంతద్విపహించెనారదుమయుద్ధం బెంచుచుం
బోయెలంకానాథుండు శక్రత్రుశో డెవసుడుం కృతహాలంబొందిదై। త్యానీకాన్వితుడై రసాతలజయోద్యోగత్రచిత్తుడై బు
నక॥ చ॥ చనిచని చూచె ముందటనిశాచరశంక్రముతో యబాలికా, జనఘుఘరోలి రాయిలవిసాలవిలోలతనింగకేలికా। పవదనా
చూళికామణిశిఖాపఖవిద్రుమపాలికావిమా। తనరుచిమాలికావిహితమాపనసారధురంరసీథిక॥ క॥ గాంభీర్యముసంశో।
ధనసేయా బోవుచటులదత్గర్భముజా। చ్చినిశాటపువృల్లీ యాలో। జనియెన్నిజయాన కాంతిసరణిగణింపక॥ ఇవ్విధంబున జను
చని॥ మ॥ దివినద్వైషణచక్రపత్రికని యెుప్పె వేంద్రరోకాగ్రభో। గవతింగయిరవపద్మపద్మభరిఘూకానాదిరంగాథభో। గంతి
వాగ్జితనాలభోగవరశృంగభ్రాజ్యలదో్భగధో। గవతిన్వాసుకి యేలు భోగవతి వాస్సైన్యంబు లీలాపతిక॥ క॥ కంగొని యప్పురి
యట్టుచ। వనబలములు విడియబంచి దారుణభేరీ। ధ్వనులడల దాను ద్వారంబున నెలకొనియనికిభుజగముఖ్యుల బిలుచుక॥ ఉ॥ నాడ
దివిన్నవింపజనివాసుకి బంధులగూడవచ్చిబ। ల్వారణనుత్రధాశ్వమలవారణగానికలిచ్చి మేముమీ। వారమునుయిజనుచు
రమటచుహితోక్తులాడజే. వారియువారివీడుకొనియప్పురి బాసి చమూసమేతుడై॥ చ॥ మణిమయసౌధసౌగృహము పశ్చి

——(❀) రావణుండు నివాతకవచులతో బోరాడుట. (❀)——

ల్పమున్నరయధార్థముపు। మణికతియప్పరంబునకమర్త్యవిరోధిజయస్పృహాపరా। యణతజనన్నివాతకవచాభిధులకద్దివా

రురాక్షసా! ప్రాణునుపయోజగర్భవరగర్వితులాతనిరాకతుబ్బుచున్॥ వ॥ రణమునకేగు జెందె భళి రావదశకః పుపటంచుశత్రు
భీషణపరుషోపలోచ్ఛకవచప్రభలుస్మితఃప్తిరికాప్రథ। స్వతేఃభవా స్తనిస్తులస్ఫపాణమహాప్రభలుం జెలంగ రావణుయమాత్యు
లుం దొడరివారొనరించిరిపోకకూరిరతన్॥ ఇవ్విధంబున॥ శా॥ ఖడ్గాగ్రడ్డిభుజాభుజిచొడరత్నసైన్యనికులాహినీ రౌద్రభీరరవంబ
డంసుగగజ్జిల్లినగాలానల। త్విద్గాఢప్రకటప్రతాపములువర్ధిల్లన్మరుద్వత్సరో। రుద్రర్బాదిమనోభయంకరముగారోషించిపో
రాడగన్॥ ఉ॥ ఆలమునన్నివాతకవచాసురవీరులవీకకోర్వగా। జాలనిమంత్రిపుంగవులసైన్యములన్ గనపంక్తికందుడా। భీలభుజా
ప్రతాపమునుబెపుసదెంపుచమీలవారితో। రేలుబగళ్ళనాకనలిరేగిమొగింబదిరెండుమాసముల్॥ శా॥ బద్ధస్పర్ధలతోనివాతక
వచుల్ బోల స్తుహన్ గాఢసన్నద్ధత్వంబనట్లుఘోరగళతానందుండు వేంచేసి తా। యుద్ధంబేటికిమీరలిందఱునజేయుల్ పంక్తికం
ఠుండతి। క్రుద్ధుం డెవ్వనిచేనసాధ్యుకడికిమీకున్సంధిసేయుడగున్॥ చ॥ సమబలులవుట జేయుదగుసంధిబలాఢ్యుసితోడసంధియు। న్న
మరముగాదుహీనునెనసంధికినియ్యకొనంగజల్లదీ। యమరవిరోధమీకుసముడవుటసఖిత్వముమేలటంచుగ్రవు। ర్వ్యావడచిపద్మ
జుండరిగెట్టెయొప్పరివారలయ్యెడన్॥ గీ॥ అనివాతకవచులధికసంఖ్యంబుతో। దనుజహుంకరింపదశముఖుండు। కొంతకాలమ
చటగూర్మిమఱువసియుంచి। వలయుమాయలెరిగివారివలన॥ క॥ వారలవీడ్కొనివరుణజ। యారంభముతోనకదలియప్పథమున
జే। వారవరుడశ్మపురమును। పెరిటిదొకపురముసూచిప్పథుశవ్యమునన్॥ ఉ॥ అప్పురివాకిటన్నిలిచియార్భులొనర్పగగాలకే
యులా। చప్పుడులాలకించిసభసంబునవెల్వడిపంక్తికంఠుపంయున। నప్పుడుతారసిల్లితమయగ్గలికలగనిపింపమీకుగా। నిప్పతికత్తి
వట్టునెహీఱుటుకండనిమంత్రులాగినన్॥ శా॥ కల్పాంతాంబునగర్జితంబులెసగంగాగాలకేయాసురుల్। కల్పాగ్నిప్రథమాన తేజ
ములతోగల్పత్రయాతుయ్యాసంకల్ప। పోర్దిన విద్ధిప్రఖ్య ఱుడవిజ్ఞాకీలకీలచ్ఛటా। కల్పానల్పశరాళివృష్టిగురియంగంపింపరా

——(❀) రావణుండు కాలికేయునితో యుద్ధంబు సేయుట. (❀)——

సైనికున్। మ॥ తనసేనాధిపులొందుదీనదసయుంచ తత్కాలకేయున్వహిం। చినభీరంబుజూచిపంక్తిముఖుడాక్షేపించిరోషాగ్ని।
కళన్నాననలజ్జ్వాలఖువ్వంచనద్దనుజులంగూరిరాస్త్రజాలంబులం। దునుమన్సైనలువిచ్చిపోవగనివిద్యుజ్జిహ్వుడత్యుగ్రుడయి। ఉ॥
ఏలుగంగమీకుదగునేబెడొందగనంచుసంగరొ। చ్యోగనిరూఢినందఱకునొకడకొత్తలజేసియొండుది। క్కొగకవారిలోగల
సియేస్తైరసూహగబంక్తికంఠుబి। టాగిశయిలఘుఘునావళిమొకిటంగప్పచాట్పునన్। క॥ ఆసందడిజగడంబున। నాసురపతిమ
ఱిఁదిబుచునయకతనపయి। డాసిచేసునకత్తి। క్రవ్వేసినమము రెండుగాగవిద్యుజ్జిహ్వున్॥ ఉ॥ ఉద్ధతిరావణుండుతన
యూధపుమెచ్చగతుళ్ళతాసురుల। బద్ధవిలోభులఖడిబట్టిసహుంగొనిపెట్టుద్రుంచిన। న్యుద్ధధరాతలంబుచనఁడోదరబా
హుంగళాదియుక్తమై। బుద్ధికిజూడకన్నెఱకబూస్బెగ్గతాంతునీవటయిల్లనను॥ క॥ శరనిధితరగలతెలుగున। గిరికోనిపట
లంబుకాలకేళిసులనెల్ల। గరచంద్రహాసధార। స్ఫురణంశరిమార్చియార్చిభుజబలమలరన్॥ చ॥ తనవిజయంబుజెరొని
మదంబునదైంచుప్రహస్తముఖ్యులం। గనియిదిరేటిమెప్పకడఁ స్వధీశునిగెల్చనంగదా। ననుగోనిమాడజెల్లుననినవ్యపిమానవ

——(❀) రావణుండు వరుణపుత్త్రులం బరాజయించుట. (❀)——

రాధిరూఢుడయిచనివె। విరోధిపట్టణముచక్కటికుత్కటగర్వసంపదన్॥ మ॥ చనకయిలాసనగాధిరాజతుళిశ్వచప్రభాదీప్ర
మైఘనవప్రంబువెలుంగజూదియిదిమొకాభోలుగాండాధినా। థునివోలించుదద్దియగోపురముంచుం జేరిశప్రద్రుకుల్వా। నలం
కాపురనాయకుండనియెంచాన్వృటాకలమేఘాగ్బటికి॥ ఉ॥ ఏదశకంధరాముడనుజేంద్రుడసంగరకాంక్షవచ్చితన్। మీదొరతో
గణింపుడదిమీఋలెమంమెచిరింపనోపినన్। గాదనసేగుదెంపనచుంక్రకురులలోపలికేగియందుచుకీ। రొదధీంబోలువెల్లమొదవా
కక్కటిగన్పడజూచిమొఱక్కుడున్॥ సీ॥ కల్పకసురరత్నకమలాసుధాకరాదికులతోబోడమిఃదివ్యమూర్తి। వాకలిగొన్నదేహ
దేవప్రీతిగానమృతంబుగురియుమహార్ణవపతివి। స్తవవిస్రవత్పయోధారబుట్టినయిల్లుపాలవెల్లిగజేయుభాగ్యపతివి। కోరినవారి
కగోరికలవ్వారిగాదంబునిచ్చులసమానదానపతివి। యిన్నిటజడిచుకీర్తిగైకొన్నవెల్లధఃభువనంబిమించుమొదవ్వులతల్లివిట్టని
న్నుగనుగొంటిశుభముజనేనుగంటి। ననుచుసురభికివలగొనియసురవిభుడు॥ ఉ॥ అచ్చటిద్వారపాలకులసందరప్రాంచవగజేసివీ
టిలో। జొచ్చిగదెచ్చరావరుణసూనులెఱింగిసుభంగురప్రుధ। న్వచ్చివిరోధిసయినిదలవాకికతూపులఖడ్గధారలన్। వచ్చిర
ధాష్టకంఠిభవర్గమునొవెనబెచ్చియార్చినన్॥ శా॥ ఆధూమ్రాక్షదిమహోదరప్రముఖదైత్యామాత్యులతుంగబాహాస్వస్త
క్షపాణమూర్ధనిశాతాదాహ్యాయుధప్రేణిచా। ధోధీసాక్షజదంతిహాహాభటులందున్నాడికాలాభ్రగ। జ్జాధిక్యాఘనాట్టహాసము
లొక్కొక్కంబుఘటించినన్॥ వ॥ ఉపలక్షించిపయోధినాథసుతులోహాని న్బాడంచాసురా। దిసేనానులనిల్వరించియసిపంక్తి

——(❀) రావణుండు వరుణసుతుల సమరంబున గెల్చుట. (❀)——

న్పొంచి తేశల్పమో। దసనంబంటివరింపజేసిబహుమాన్యాంగప్రభలవిందదో। న్మరోపంబునబంక్తికంఠుశరీరంబ మలబం
చినన్। శా॥ ఆశోప్యంబుననొందమందగతులన్ స్వప్నాన్ని దిక్కిరెతె। తేరోఘంబులనుద్దవిమ విపటుకక్తిన్ స్ఫారస్పరోగబాహ్రి

హస్మాశుంభత్పరిఘప్రహారపరుషవ్యాపారముల్ చూపెన। ప్రాశిపోద్భవసూతరథ్యాంధముల్ఖర్ణంబులయికూలగ॥ చ॥ అరద
ముల్ఖుజహయంబులునియంతలుఁగూలఁదీరువోక। వ్యాణసుతుత్ప్రభావమునవాయుపథంబుననిల్చిభూనభోం। తరిమలు
మోరియఁగార్ముకగుణంబులుదీఁటుచునమ్మహోదరు। స్మరములనొవ్వనేసివివశత్వమునొందఁగఁజేసిరిసునక॥ మతియును॥
చ॥ అశనిసమూహముల్ గురియునంబుదసంఘములోమహోక్షక। రరశకరముల్నిగుచ్ఛలయకాలవిభాకరమూర్తులోయన।
న్నిశితశరప్రకాండములనేకములాకటటనించినొంచిర। ద్దశముఖునాఁతఁడుఁబ్రకటితభ్రుకుటీకుటిలేక్షణోగ్రుఁడై॥ శా॥ జ్యా
ఘోరధ్వనులాకసంబుఁబగులించన్నాశహస్తప్రభల। క్షోభించఁశశూలముద్గరగదాకుంతాదిశస్త్రోత్తర౯ం। బాధిలోద్ధతిం
బైపయిన్నిగుడఁజేయఁమర్మముల గాఁడనెం। తోభీతిల్లి పదాతులై ధరణికావ్యోమాధ్వగులడిగిన౯॥ మ॥ అవలోకించివహసించుచు
న్దశముఖుండాహాసనున్నించిపో। వశంబెనుతహాను జేసెదనికగువార్ధిశుగల్పాతవా। యువుబారింబబడినట్లులెత్తిరిగిడాయించెడె
లపాణంబులా। సవిసర్జింపుడటంచువారలపైగుసైన్యంబులంబంచిన౯॥ గీ॥ ఆబలంబులుశస్త్రాస్త్రహతులనొంపబడలివరుణుని
కొమరులుభ్రుడమిబడిర। ఘనుచరుల్గానిపోవగేహములుచేరఁ। జూచియార్చుచురావణాసురుఁడువలికె॥ క॥ శంధులుగలిగియు
గాండస్ఫురణకుదొరయైనవానివుత్రకులయ్యు। స్వరసేనలువెనుచఱచుచుఁబఱతెరఁగఁబాణిపోఁబాడిమెమీక౯॥ క॥ బలము
చెడినీకికంబెను। బలుచనైతింకమిమ్ముబాధింపగరా। దిలుసేరితంత్రినైనం। గలసికిబనువుడపిబెట్టుగానతడగ౯॥ క॥ ఆమాటల
బలుచువరు। ణామాత్యుండగుప్రభాసుడాలించిపటు। స్థైనుమునవిచిదనుజగ్రామణివింనిట్టులయెఘనవాక్పోఢిక్॥ మ॥ అ
సురాధీశ్వరయిూడలేమువరుణుండబ్జాసనుంగొల్వబో। యెనమానుండగునేనియుండొడరుఁవీలెదుజోకంబులఁ। దసమానుండ
వునీప్రతాపమునకీగంభోధిగాట్పుత్రపౌత్రసుహృత్పుంగవులోడెరాతిడికవేరాబుద్ధిసూహింపుమా॥ క॥ వరుణసహస్రమువ
చ్చినఁ। దరమేనినుగెల్వఁజనినదశముఖుఁడుత్సా। హంసోన్నతినార్చుచున। ప్పురివెలుపడిచనియెదూర్యములరొదలెసగ౯॥ క॥ అని
కలుజొడెతిగించిన। వినిరామస్వామియవలవింశతిబాహుం। డనిగోరియచటికరిగెనో। యనఘానేవినగవలెనునని యడుగుట
యు౯॥ చ॥ అనఘజనావనైకచతురాచతురాననచంద్రశేఖరా। ద్యనమిషరాజమానసచరాసచరాచరవిశ్వలోకప। న్తనమహా
నీయరూపమధురామధురాపురకామినీవిలో। చనకువలాబ్జదాస్యవనజావనజాతవహంబుదోపమా॥ క. భద్రాహృదయేశ్వర
బల। భద్రాద్వరజాగ్రగణ్యభక్తశరణ్యా। భద్రాద్రిహరణకరణసు। భద్రాధిపభద్రకరణపారీణమతీ॥ మాలిని॥ పన్నగాధిరాజ
తల్పపాదసేవనాపరా। పన్నగామశేంద్రచంద్రపౌరదాభకీర్తిసం। పన్నగాలవాదివంద్యమానబాణధోరణా। పన్నగాథదేవశ
త్రుపార్శ్వహస్తమస్తకా॥ గద్య॥ ఇదిశ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యా
ధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభిరక్షితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యధురంధరసిలాస
ధురంధరధరాధిపసంభావితరస్తనీమునముకళాయుగంధరబంధుర మనీషావిశేషమంధానవసుంధరాధరశోధితాగణితశా
స్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననం
దనవిజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబై
నశ్రీమదుత్తరరామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందుఁద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము. *

శ్రీమదుత్తరరామాయణము-చతుర్థాశ్వాసము.

(*) రావణుండుబలిచక్రవర్తిని జయించుటయు నచ్చటనుతలంబుకరుగుట. (*)

శ్రీరమణీమణీమణి। ద్వారవతీనిసర్మ్యవాసివధూహృ। త్సారంగనివహమోహన। నీరదసంకాశరుక్మిణీతరుణీశా॥ గీ॥ అ
వధరింపుముకుంభసంభవమహర్షి। చ ప్రుడిట్లనుశ్రీరామచంద్రుఁజూచి। రఘుకులాధీశయారీతిరావణుడు। దుజయంబుచేకొని
వరుణాలయంబువెడలి॥ క॥ అతులమతుల్బలుబుధిని। సుతులుగొలువనవలరిగిసురచిరవిభవో। క్నతులసురభాసిఁబోలిన। సు
తలముగనిమెచ్చిసొచ్చెపొంతనచటఁ౯॥ సీ॥ కలధౌతకనకశారికారపంబులచేతవలవొప్పునుద్యానవనులచేతఁ। బద్మరాగస్ఫటికా
రుపరిఘాంబువులచేతభాసిలుకనకవప్రములచేత। మంజులోజ్జ్వలసాలభంజికావళిచేతరాణించుమణిగోపురములచేతఁ। గా
రుడోపలబద్ధతోరణంబులశోతఁగనుపట్టువిపణిమార్గములచేత। నట్టమహాకృత్తికమణివితానములచేత। ధవళమగటంగనసౌధ
యూథములచేత। భవ్యశశికాంతసోపానపఙ్క్తిచేతఁ। బొలుపుమీఱెమనొంతదివ్యపురముగాంచె॥ గీ॥ కాంచియచ్చోటిజహళు
కిల్బకన్నులలకు। నద్భుతంబందినగరబాహ్యమునవిలిచిదనుజవిభుఁడీనివాసమెవ్వనిదొ వేగ। నగసిరమ్మనిసేనానినంపుటయును॥
చ॥ అతఁడుమహాప్రసాదమనియాత్రోవలికిచొచ్చియచ్చటఁ। వెతకిమఱిద్వారింగనకవ్వ్ట్గోకవాకిటికేగిరజ్జు। స్థితినడరాయుంగసం
బడినఁజెచ్చెరనవ్వలికొన్నవాకిళ్లు। ల్లతెనమీఱదాటివనిసప్తచరుల్వసియించువాకిటఁ॥ మ॥ అరుణాంబోధినిభాంశుతోనవస
ఘనదానీలగాత్రంబుతో। నంబంబంబులగోపనేత్రములతో నాజానులంబోన్నతో। ద్దునబాహుద్వయంబుతో ... ట్టంబ

బరస్ఫూర్తితో। నరుదైచూడ్కికినొకదివ్యపురుషుండు చొప్పటంగాన్పించినన్॥ఉ॥ అసురమంత్రి శౌర్యయశోనిధి జటిలోన్నతండట్టి హాసముం। జేసినంగాసిం జెంపివెట చేంబులువెత్తి దశాస్యుడాసినం। బ్రాసముంబొండి వచ్చినవిధంబిది యేమిపహాస్యమున్నచో। నా సురవైరిశేఖరునకు కడిపోష్యనుమాం జెల్పినన్॥ఉ॥ ఓ విచిత్రమైనది మహాపురుషుండతండెవ్వండో కోర్కెకు। న్నారంగ నేను జూచెదనటంచు విమానము డిగ్గి నిల్చికి। వీరుండు ద్వారపట్టమతివేగము సంగ్రమింపించిన ప్రత। ద్వారము చేరంగా జనిప్రధానుండు నెల్పిన దశాస్యుండు చూచెటన్। సీ॥ కిలికిలారావంబు భీలఘోషక వానిదంష్ట్రికరావళనక్రాంబువాని। బభ్రుబభ్రుకేశపాశంబుగలవానిసనదీర్ఘ శంఖకర్ణములవానిం। నుప్పగా నిప్పుక ల్గురియు కన్నులవానిం జటులలంబింబాహుదీర్ఘంబువాని। సంరక్తకరశశ్మశ్రుజాలమువాని నుసృణపూర్ణ రోమములవాని। భూరిరోషాభిసూచకభ్రుకుటివాని। నున్నతోన్నత ఘనబాహువులు గల్గవాని। నుకర్ణగోచరయూనుకొనసిలుచున్నవాని। నొకరిపురుషునింజూచె దైత్యోత్తముండు॥గీ॥ చూచియాదివ్యపురుషుంజూచు వేడి। చుంపులకుజంకెలకుంజెంతసుడి దుసెఱచి। వెఱగుపడియు బ్బైనిలుచున్న వింశతిభుజుం। బలికెన వ్వాటి గంభీరభాషణముల॥చ॥ కడనసుసేయువచ్చి భవపాకంపితగాత్రుండవైతి తాకుండే। సెదవిది యేమి రాత్రిచరశేఖర ధీరుల ధీరవృత్తిద। వ్వాదురెబలీంద్రుని దొడరి పోనింగవచ్చితో నన్నుమారోరానం। గది దలంచి వచ్చితో సమరకాంక్షితమూరుండెల్పవా వృథన్॥క॥ తలగిన ధైర్యము గ్రమ్మఱనిలుపుకొనిదశాననుండు సనిర్భయుండగుచున్। బలిందొడరి వచ్చినాననినలికినమనప్పలుకుచరుండునికపకన గుచున్। సీ॥ త్రైలోక్యవర్తితొ దార్వ్యశౌర్యోర్జితోజ్జ్వలకీర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి। ఫలజ వాగీకనక్రహాగ్రహోత్పాగ్రసమవర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి। యవలోకనమాత్రనేత్రానందకనినిర్జనమూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి। జగదీశ్వరార్పణేచ్ఛాప్రకల్పితయజ్ఞశతపూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి। స్వవశచక్రపరిచ్ఛిన్నసకలశత్రు। చక్రవిస్ఫూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి। యమ్మహాత్మునిం దొడరిసికెలవియగునె। మైనం బోవలతేనికా

—— (*) బలిచక్రవర్తిరావణునకు విష్ణుప్రభావంబు చెప్పుట. (*) ——

ప్పాసునాథ॥క॥ అనియుపరోధముపానినం। జనియుపరోధముననసురచంద్రుంగని రావణ్। వినయాదికగణసాంద్రుంబనితపిభో గామరేంద్రు బలిదైత్యేంద్రున్॥చ॥ కనుంగొని యుట్టహాసమెసంగంజని బాహువులప్పళించిని। ల్చిసదశకంఠునింగని బలిత్రిదశారిపులస్త్యవంశపా। గ్రపయిటురమ్ముగపమ్మునికరమ్మునంజెంతకుంజేర దీసిచ। య్యాసందొడకుందనుంచుకొని యాదరపూర్వముగాంగపట్టెనున్॥ఉ॥ సేమమె మీకుబంధునకుశ్రీయొమెపుత్రులకున్ శుభంబెనీ। వేమిటికిందువచ్చితనురేశ్వా కోరినకార్యమంసయుం। బేర్మిమునీశ నెపొనర్తునిసింపుము నాంగదదంకవర్తిపో। యామహజాతియుంబలికెనక్కడమాటను యింగుపెట్టుచున్॥ ఉప్పొనిసుంగట్టివేసెవనియొందఱుం జెల్పంగనాలకించినే। హరినెరిదిరించినొంచిభువనైకపదాస్యుహతాస్యసైన్యనిక్ స్థినవించినా హరిస్ఫుటంగంజేసెవసంపుండలంచివచ్చితిన్। హరియెపుడేడనుండునినల్లసలప్పిబలీంద్రుండిట్లనన్॥క॥ కిడపట్టవాకటనీవి। నృపగమాట్లాడినట్టిపురుషుండె విష్ణుం। డుడుగనొకచోనుండియు। నడంగక నెల్లెడలదోంచునశండనురేంద్రా॥ మ॥ వినుమునారాయణుండెడనంతసనిమాయముత్తాత యాత్ముయిప్పు। త్రుసివేధింపగ నాతండెల్లవేడలంచుంబూర్ణుడైయుండునం। చననాతిసనుండెంగోరిందదియూనా స్తానగస్త భమునం। దన్నృసింహాకృతిన్పవించివిమతున్ దండింపండే రావణా॥మ॥ వినుమువిష్ణునిచేతంగా దెసకుండదున్వత్రంబులసంప్లొంచుమక్। దనువున్నంభనిశుంభశంభనముచీంద్రవ్యోమధూమాయశార్దు వైరోచనకాలనేమికనకాక్షులాదిలుటల్ గాలకే। యుసిశాటుల్మరుకైటభాదికులునుగవ్వుటల్పురాగీశ్వరా॥క॥ మనవంటి దైత్యులెందఱు। వనజాక్షునితోడనెటులవైరముగానిం। చినవారవ్విభుచెనో। ప్పినవారునుబలియుం దొడరి చెడమనకేలా॥గీ॥ నవొకనిశౌరిబంధించినాడటందు। సెంచెడవుగానితెలియలేవెల్లజనులం। జటులసంసారమోహపాశమునగట్టి। పాపభవంబునవెలయుటబద్ధనబని॥సీ॥ చెలగిప్రపంచంబుసృజియించునొకవేళనొకవేళ సృజయింపకూరకుండు। విభుండుతానేపోచువిశ్వంబునొకవేళసాక్షియైయూరకుండు। నానారూపములతోనటియించునొకవేళనొకవేళనవిమానియౌరకుండు। దుష్టరాజుసశిక్షదొరకొనునొకవేళనొకవేళసమబుద్ధినూరకుండు। నెటులదోచినస్వేచ్ఛతోనటులనుండు। నెఱిగిభజియించువారలనెఱిగియుండు। నంమహాత్ముడుగట్టినయట్టికట్టు। లన్నవిడిపింపసీకువాకలవియగునె॥చ॥ అనిబలిదెల్పబత్తిముఖుడౌనభయంకరిమృత్యుయుక్తుడై। ఘనతరకాలదండములుగైకొనివచ్చితానతుననపీ। కుసినొదిలించివెండిమలఁద్రుసినితో బెకలించుచున్। నైనకగలండెవిష్ణుడునిచిపుడతండెటువంటివాడనన్॥చ॥ బలదైత్యేంద్రుండుగ్రంతబలికెనోపౌలస్త్యవేదాంతవే। త్తలకుంగానబడడనాదిలయుడే తద్విశ్వసృష్టిస్థితి। ప్రళయాదకుండవ్విభుండటంచెపెబ్రహ్మాదిరూపంబుల। న్వెలయుండమ్మహిమంబుతిట్టిదనిసంక్షింపన్ సమర్థుండనే॥సీ॥ యాగంబులాజ్యయయాగైకఫలములు యజ్ఞాగాహార్యమంత్రంబులతఁడెచుమ్ము। దానంబుదాతయు దానసాధనములుద్దానార్హకాలంబుతఁడెచుమ్ము। యోగంబులోగియు యోగోపదేష్టయోగానందమహిమంబులతఁడెచుమ్ము। ధ్యానంబుధ్యాతయుధ్యానసుశ్చల్యమాధ్యానార్హమూర్తియునతఁడెచుమ్ము। తన్నువినుదమ్మంజేరొరున్నదనునెఱిగిన। వారిసుఖములుంగడతేర్చివాంఛితములు నిరుణనొలగూర్చు బంధమోక్షములకతఁడె। కర్తసుమ్మి బలిదైత్యభర్తయనిన॥క॥ వైరోచనుమాటలువిని। దూరకయురుదెంచిమున్నుదోచిన

యలడె।వారికనచ్చొగానక। నారాహారియోడిపోయెనంగర్వమునఁ॥సీ॥ అట్టహాసంబు సేయుచు వుసలుటనిశకో। [illegible]
తరము లెసబాసివచ్చు। కేసరివిధానవతివాకిళ్ళు గడిచి।వృషభకంఠ కేకిఁకైతేయవృంగవుంచు॥ [illegible]
సౌమద్భాహాబలస్ఫూర్తికి। న్బలియుంగ్గ్రానమిస్థలంబుఁనికంబద్మా ప్రతతద్మాసలు। స్థైలువ [illegible]
జితో బలుకుచు। న్బలుమారున్నవారు ప్రస్తుతులొనర్పన్నంత సంబొందుదుఁ॥ వ॥ చని [illegible]

(*) దశవదనుండు సూర్యునిమీదికి యుద్ధమునకుఁ బోవుట. (*)

డుహిమవద్గంధమాదన కైలాసాది పర్వతంబులతిక్రమించి యాప్వల॥సీ॥ పిచాపురుమిపీచువిధము [illegible]
రులదిరుగ। బావడలిమనట్లుపతుల చెప్పుటబ ద్యోదలమాన్పనతులు నేత్రముల మెలగ। దీపికావళి [illegible]
వితానములుపత్యాకల వెలుఁగఁ। జూపఁజెంగటనిల్చి సొబగుననహారులు సుగరుదుబాచాంతికములనోలయ। [illegible]
మపటముగట్టి। సైరిక ద్యుతికునికుమ గంధములది। వేడకఁగంధర్వగానము లెవించుమించు। కాంచన [illegible]
గీ॥కాంచిరజతాద్రి బెటికనికరణిదన్ను। దెఱుకవఅవనిగిరికానరు బెట్టెసీకు।దటచరత్కుంభికర [illegible]
మంత్రియునన్వికొనుమనవట॥ శా॥ అనాడెల్లవసించితర్గిరివినోధారామశిలావిలో। కానం [illegible]
స్నాపికార్యంబునఁ।స్నానాదిక్రియలాచరించిమణిచంచత్పుష్పకంబెక్కి ఛా। యానిరేజ [illegible]
ద్యోడఁ॥మ॥ అమరత్కొధరతుంగశృంగగతదివ్యాఖ్యంబుననన్వారివాహ [illegible]
లోకములున్నిద్రపదంబుమున్న గు నెడల్గన్గొంచుదల్లాకుల। న్నమరక్రీడకు [illegible]
ఁగ్రిమణిభిత్తిలేకెటులనుద్యద్వేగియైలతయోజనములొప్పయి ప్రభాకరార్చ్యకులకు। న్నాయాధి [illegible]
మానతులకుంగాలోచితాఘ్యాంబువర్జనసంసక్తులకున్నివాసమగు భాస్వల్లోకముంగన్గొనెఁ॥ [illegible]
రవలోకంబగు వాలోకలోచనలోకంబులుదటియంజొచ్చియచ్చట॥సీ॥ [illegible]
హేమవలుచెలంగ।గనకదండోద్దండకరదండవాటరప్రముఖసా [illegible]
గ్యజుషోక్తసారమంత్రిచ్ఛటిదగ।జామరగ్రాహిణీ ఛాయా [illegible]
ట।పశరకుంకలకటకకేయూరముద్రి। కాద్యభూషణఘృణులతో [illegible]
క్తాంబరగంధమాల్యములతోనత్యుజ్జ్వతేజంబుతో। హైమ [illegible]
ప్రభానువుతోఁదోదెంచునట్టామునినీనిత్య [illegible]
హస్తావృశీఘ్రంబెయా।యనంతరంజపం క్తికంఠుడనిసేయాన్వ్వే [illegible]
మిత్యక్తియై। నపవాక్రువ్వగజేసిరప్పానిసయనాన్నకారివాక్పద్ధతిఁ॥ [illegible]
సికటంబుచేరనెడబార్మ్వకులధ్వముసొచ్చియేలపచ్చితివిటకన్నరావణుఁడు చెప్పినవాక్యము [illegible]
రంబుపుమనాసినివాడుచెప్పెఁ॥ [illegible]
మరంబొనర్పంపగవచ్చినాడుమతో। రక్షభుజశక్తియొప్పనమున [illegible]
దరోయిదిమేమివాఖృముఁ॥ [illegible]
చాలదేయిహాలికేలంబుప్పటికినోడితిమన్ననుగర్వగాదుపాం। [illegible]
వారిలోదంపుడునువాడువచ్చెంక్తి। [illegible]
ల్చితివేగుమనిని॥శా॥ఆజ్ఞతేయకులేక్క [illegible]
లాభ్రమో। [illegible]
వ్యలఁ॥క॥ [illegible]
డ జేరవక్రమించిన చుంతఁ॥ [illegible]
చితస్థితిచూటవాడుచుండెడి వేళఁ॥సీ॥తిలకంబుదిద్దు [illegible]
లేనగవుజూచి [illegible] తప్పాదండ రొటిదనుచు।గలపంబుపూ [illegible]
చు।గవుపొవుచి దెమిచ్చుకనికిముచ్చటవిన చేడ్కనైమ టూటవేడుకొనుచు। [illegible]
గాదు తేరికిఁ వేలసంఖ్య। [illegible] మోలిలనరుగునాకటు [illegible]
యకసొగసుమిటి। [illegible] లతులచా గూడిపోవ్వుని స్వపుమ దెవ్వ। [illegible]
డు॥సీ॥ఒకనాడుజలపానమొనరించిబహుకాలముపవసించిన [illegible]
మునేసినతమహాసాలి [illegible] తడు।దిగుచరాలిన పండ్లు దినియు నేకాబ్దము [illegible]

నుగ్రసమాధిమానినఘనుఁ డితండు। దనుజవర యితఁ డమృతంబు దాఁగి వికల్ప। వృత్తులనీడనీ వేల్పు వెలసె నింది। యుద్ధరములు
నాకిఁ కొనుచుఁ జిరాయువం దీ। వెలయఁ బోయెడు నితని పైనలుగవలదు॥ మ॥ అయ్యె మవ్వరిఁ గణింపఁగా నిను చున్న నలతస్మణి
స్యందనం। బునఁ జండాంశుసమప్రచండుఁ డిటు వేల్పు గొంమ్ము బుంగొల్వఁగా। జను వీఁ డొక్కఁడిఁక జూచి యెవ్వఁడొ కడో న్మానినా
సంగరోర్విని స్వామి పిఱుకొంత గూలిన మహావీరుండు దయిత్యాగ్రణీ॥ వ॥ అనఁ గొండపోరి పాఱుం బనుఁడు విని నూఁకొనఁ జనయ్యె
సురమండలాఖండలుండు వెండియు నిజాగ్రభాగంబున॥ సీ॥ ఉభయ భాగములందుండి కొంమలు వీచు వెలిజామరములు వెన్నెల
లు గాయ। బద్ధరాగవిమానభాసమానద్యుతుల్ కపటసంధ్యారాగకాంతి నీనఁ। బిఱుబు వాయించు వెలదులు గాంధర్వకనకచ
ట్టుల నెల్ల గరగఁ జేయ। హాయి మకుండలకిరీటాదిభూషణరుచుల్ నింగికిఁ బంగారు నీరువోయ। దనుఖ దాఁచిన మరుని చందమున నం
ద। మొందియుఁడు వీథి జనుచున్న యొకపురుషుఁ గాంచి విపి డెవ్వఁడవ బాత్రకనక దాఁచె। యితఁ డని తపస్వి దెలుప దయిత్యేశ్వరుండు॥
క॥ ఆ ఋషిఁ గని యతిశేఖర వీరులలో నెవ్వరేని విసుక నాతోఁ గ్రొంరాడఁగ గలవారుఁ గల। రా రె తెలుపుమన నతఁ డిట్లని తో కిననన్॥ ఉ॥
ఆయతభస్మకర్మజనితాంచితసవృత్యారసానుభూతికయి। పోయెడు పాఱు వీర సురపుంగల వీరులడా సికయ్యము। ల్సేయఁగ రాదు వీ
రునని సేయఁగ రారు కృతార్థులవుట నీ కీ యెడఁ బోర గావలసె నేని గణించెద నొక్క శూరునిన్॥ మ॥ అతుఁ డెన్నాఁడు సయంట వేలిను

——(*) రావణుండు మాంధాతతోఁ బోరి సంధి గావించుట. (*)——

మయోధ్యాపట్టణాధ్యాసియయి చతురంభోధిపరీతభూభరణదీక్షాదక్ష బాహాబలో। న్నతి విరించు యువనాశ్వనందనుఁడు మాం
ధాతృక్షితీశుండు ని। ప్రతియు వీరుఁడు నీకు నిమ్మపటన రే. ద్రశ్రేణిలోఁ రాపడా॥ క॥ నావిని రావణుఁ డప్పుడు నివేణిగంచిన టులఁ దఁ
ఱుంచెదర తనిన్ దేవఋషీశ్వర యిపుడ। బ్బావరు డెందుండు నిపుడ పోయెద ననినన్॥ మ॥ అజభూమిత్రుఁడు వట్టిసీవు సనసేరా
రాతుసాధీశ దిగ్విజయారంభముచ్చూని నేఁడి దెయోధ గ్గిశంబుమీ బద్ధ్యహూ। ధ్వజినీసంగతి నేగు డెంచు క్షణమాత్ర బోర్చి నంద
ర్థగా। భుజుతో నీకు రణంబు గల్గు నననుప్పొంగెన్ దశగ్రీవుఁడున్॥ ఉ॥ అంతటఁ గొంతసేపటికి నచ్చటికిన్ వనవచ్చె ధారుణీకాంత ఆ
ఢ్యాంతరస్ఫురితకాంచననిర్మితఘంటికాధ్వనుల్। స్వాంతము రజ్జు ప్రదీప్తసయిం ధవమేదుర కింకిణీధ్వను। ల్దంతిఘటాబరప్రకటి
తధ్వజచిత్రపటీపటుధ్వజల్॥ క॥ అరవములు విని దశముఖుఁ డిరసమున డిగ్గి లేచి యెదచను డెంచెన్। ధీరుండగు యువనాశ్వకు
మారుండని విడి నెప్పెచ్చె మంత్రులతోడన్॥ చ॥ ఎదురంగ బోయి పంక్తిముఖుఁ డెంపును సొంపును డెంపు పెంపుచు। క్కడనము రజ
సంబు భుజగర్వము గల్గి యిూ పృథ్వీపాలుని। గదిసిన రేంద్ర సేన దశకంఠుఁ డసంగరకాంక్ష వచ్చినిన్। నెదరక నన్ను మార్కొని మఖి
తుఁడ వైన దోలంగు నాపుడున్॥ సీ॥ నిడుద కన్నుల కెంపు వనడరు కుంజికర్ణస్తాంకవ మదమతో సంధి సేయు। గనుబొమల్ ముడివా
డు కంపమును గగరంబున నున్న చాపంబు గొనియె మెనయ। బెను గాడ్పు సోఁకఁ గంపించు కెంజిగురునా బెట్టు హుంక్రియలాసి పే
దవియరడరి మణిమయరత్నహారచ్ఛలంబున మనఃప్రకటరోషజ్వాల బయలు పడఁగ। జులకు చురుకు దశకంఠుఁ బూఁచి యా ప్రయో
రి పౌలస్త్య రాతోడ నారణంబు। సేయ వచ్చితి మంచి జేమాయె నెదుట। జక్కనయి నిల్వు రాయాంచు జనపఘుండు॥ క॥ పిడుగుల కను
దోడు మాయని కడిది శరముల సురరొంము గాడఁగ నేయ। స్సడియక నాయుఋములకా। ప డెనిఖ్రండి నుఱుకులను చు బంక్తిముఖుం
డున్॥ మ॥ పదికోదండము లొక్కసారి గొని దర్పంబొప్ప మాంధాత పయి। బ్రబదరాసారముని పదద్విశిఖవర్షంబున్ నివారించి తత్
స్గవియున్నచ్చు నిశాటుఁ మంత్రి మణుల గ్గాటించి భూభర్త బె। ట్టిద పుదూవుల నొంప నంతకుని మాడ్కి నా రావణుండుగ్రుఁడై॥ మ॥ తన బ
ల్జోదుల నెల్ల నొక్కట నయోధ్యానాథు రోధించ బం। చిన వారందఱు జుట్టు ముట్టుకొని యాక్షేపించి కోపించి మించి। నిశాతా
స్త్రపరంపరల్లురిసి నిస్సంగంబు మాతంగభం। జనము స్సేయగఁ డంగి నట్లు నృపుఁ డుత్సాహంబు రెట్టింపఁగన్॥ సీ॥ శుకసుబ ద్రెండు
శాయకముల నొప్పించి పారణు సేడింటఁ జడియ నేసి। ధూమ్రాక్షు నేనిమిది తూపుల నొగిలించి మారీచుని బంది టమద మడంచి। జం
బుమాలి నిమ్మూడు శరములఁ బడగించి మూపాక్షు నాల్గింట నుఱుటుమార్చి। త్రిశిరుని బడి యేను దివ్యాస్త్రముల నొంచి। దుర్ము
ఖుం నైదింటఁ దూల నేసి। పెండియు బ్రహాస్త్రముఖుల నుద్దండచండ। కాండమాలభండనము సేయకుండ దఱిమి। తరమెన నగెల్వని
కనిద సముఖాసు। రాగ్రగణ్యుని మాంధాత యపుడు పొదివి॥ ఉ॥ క్రోధించి విభేదశాలి నసుస్కంధుఁ చందముఁ జెందిముం దెస।
క్తంచరరాజు పేమరముగాడఁగ ముద్గర మెత్తి వేసినొప్పించి నసొంమసిల్లి క్షితి పెంపున డప్పి పోవదు రాజని। న్నంచెద నేఁడు దం
డికడ సెంచతిరోషమహాయుతాత్ముడై॥ ఉ॥ అక్కనకాద్రి బిట్టు పరసంటి యుదప్పి యెదిర్చి యప్పుడు। డెక్కిన తేరు చెక్కలుగ నే
సి హయంబుల ద్రుంచి సారథిం। బక్కకు నొంచి కేతనము ధారుణిఁ గూల్చిన నాగ్రహించి వే। రొక్క రథంబు పై విరథులోత్తముఁ డె
క్కి లయాంతకాకృతిన్॥ చ॥ పటుతర ఘంటకాక్వణనబంధుర మామహనీయ శక్తియొ। క్కటి గొని పంక్తికంఠ తుది గంటిపిషా
మ్మెరి యేసె యాస్పదం। బటుకన నేలి కూలమున సదానిన డంచి దశాననుండు భూ। మ్రికుటులెసగన్। నృపాలుఁ డయిం గుంతము లిర్వుర
పూర్చె వైచినన్॥ మ॥ అవి ఖండించియు ఖంక కాండములు చండాంబుద్ర భోప్పుడసల్యూ। వనాశ్వప్రియసూతి యేయ దనుజ
వ్యూహాంబు భేదైవిల్లైన। ఢస్త్రములు ప్రదనాశ్వత్తు రుం డేసిన యవనాశ్వనందనేశ్వరుఁ డుడిపి జుల్ విథామ్రుఁ జిజిం

తింపఁగన్॥ తదనంతరంబున॥ చ॥ నిమిషములోపలం దెలిసి నీరజబంధుకులాగ్రగణ్యుఁడ । య్యమరవిరోధిమీఁద జలదాశుగ మేసిన వాఁడు మారుతాస్త్రమునఁ దప్పఁ జెదరి పతిక్రుశానుశరంబరిఘోసి నైచినన్ । విమతుఁడు రవుద్రబాణమున నిల్పెఁ దదీయశిఖాపరంపరల్॥ శా॥ మాంధాతృక్షితినాథుఁడుం గెరలి భీమస్ఫూర్తి బ్రహ్మాస్త్రముల్ సంధించెన్ దనవింటఁ రాక్షసభటుల్ సంత్రాసముం జెందఁగ । ర్వాంధుండద్దివిజారి పాశుపతమేయంబూనె నయ్యస్త్రతల్ । పంక్తిశ్రేణిగలంగె గుంగె దరయాకంపించె స్వర్గాద్రియున్॥ శా॥ ఆయుత్పాతమె తెంగియారజకలంబుల్ స్వర్గభద్రవేంచేసి యే । లా యాయుద్ధము దీసలోకముల కెల్లన్ భీతివాటిల్లమి । రాయుష్మంతుల రై చెలంగ గలరు గ్రాస్త్రప్రసంహారముల్ । సేయం దన్నదవాజ్ఞ జేసి రటులన్ విత్తంబులుప్పొంగగన్॥ క॥ మునిపతి లోకహితంబుగ । మునుకొని శమకటులు సఖ్యముం జేసి చనన్ । జననాయకుఁడు యథేచ్ఛం । జని యొద శౌర్యాఢ్యుఁడనుజని వెఁజంద్రునిమీఁదన్॥ వ॥ ఈచందంబున దశకంధరుండు మాంధాతృవసుంధరాజునితో సంధిగావించి ప్రాగంభికబంధుమద నిర్గంధనోత్సాహంబు వహించి మహానిజ పుష్పకారూఢుండై యుష్మాహాగిరివరోపరిభాగంబున శృంగమించి యావలపిఁడంబితాడంబరంబు నంబోయి పోయి పదివేల యోజనంబులు పొడవున బ్రథమభూమికయనం దగి యాగణితా ధరచరణారుణప్రభాపహాసితాభినవ హంసమండలంబగు హంసమండలంబు వని మదుత్పథంబుగఁ డిచి యావలతెనంత దూరంబు గడిచి పుష్పలజలావిష్కృత ప్రవహలావరకాది బహువిధజలధరప్రకాండంబులకు నుండ నిరవగు రెండవ మండలంబు నతిక్రమించి యావక్రవిక్రమాసాధ్యులగు సిద్ధచారణసాధ్యులకు విడుపట్టగు మూఁడవచోటు దాటి యుష్మీదట నవనాయకాధిరతోడ గ్రవినాయకభూతప్రేతపిశాచనిశాచరగోచరంబగు నాలవకక్ష్యాంతరంబు దరలితరలీకృత విస్తృతకర శీకరనికరంబుల నభోగజావలాహకగణంబులు నివసించు దాని తామరతరంగిణీ తుంగతరంగరంగత్కోమల కమలాపహృతులంబోలు భుమీరు కమయాది వేదండకాండంబుల విలాసంబులకు సదేశంబగు పంచమప్రదేశంబు వాసివాసవాసి ధారానివారితోద్ధార దాహకరోగరుజ్జాతసంచలనసమజ్జాత వాతావధూతసకలగ్రహమండలుండగు పండజమండలాఖండలునకు విడాగగు నాఱవత్రావున వెడలి కడలిబోలిన గంభీరత్వంబు భూ చినిశ్వసత్యసంపదలను బెంపుగ విసిర్తోవలీలఁ గాలు జనుదగ్ని పత్రిముఖ మునిరత్నంబులకు నిధానంబగు సప్తమస్థానంబు నంబ మలు దేటి యువారిత కోటకమండలనుం బాకిపి సరిజ్జలబిందు బృందంబున జెలువందు చలువల కెల్ల సెల్లెలగు నెనిమిదవనె

——(*) దశాననుండు చంద్రునిమీఁదికి దండెత్తి పోవ జనుదాననుండట నిమాన్పుట. (*)——

లవోగసికొని తదూర్ధ్వమార్గంబున జనులు డకదశసహస్రయోజనంబులరిగి యుద్విలనయిరుతయోజనాయతంబగు సుధాకరలోకంబు విలోకించి తన్మధ్యభాగంబున॥ సీ॥ తనవనో హారమూర్తి ధరణిపై నివారిత పమేయపాంత్రమై యొప్పు విగుల । దన యంచితశాభ్యుదయమాత్రయించిన విధులకు తక్క శకో వెలయ జేయ । దనవిలాసములు చెంతల నున్న గోపికాశ్రేణిప్రముఖకాంతల వింత చాల్పింప । దనచంద్రికా మహత్త్వంబు బ్రహ్మాండకరండంబునకు గప్పురంబు గాగ । దనరు హిమధాము సవుజన్యధామ సోము । జేరబోయిన యంతట శిశిర కిరణ । పాళి పైపైనపొలసిన బంక్తిముఖుని । యంతురగలమేను లెల్లగంపంబు నొందె॥ క॥ చలిజడగాకవడంకుచు । నలజడిబడి మంత్రులెల్ల నయ్యయిచటన్ నిలలేము తొలగిచనటకు । నెలవీపలెనను దనుజశేఖరుఁడలుకన్॥ శా॥ ఆహా తావక దేహముల్ వడక జేయంజొచ్చె నింకమ్మగ్గు కి । సీహారాంశుడు తాలుకించుక నియ్యాగ్నేయాస్త్రగవ్వ దాస్త్రసంగ । దోహంబుల్ శశిమీద నించుటకు నుద్యోగించినన్ భావభూచాహకోర్యమెతింగి వచ్చెంటకుం బడ్మాసనుండు దవ్వ్యడన్॥ గీ॥ వచ్చి యిది యేమి వన్సభవత్సముగ్ర । బాహువిక్రమమిసి శశభానుమీద । జెల్లునె చూపనీతండు చల్లనిదొర । వీపవండగ్ని బాణ మేల్ వివుమలుక॥ మ॥ అనివారించి విధాత వెండియును నాన్ స్మోనిమహాసాహసంబునకే మెచ్చితి మంత్ర మొకటి విదయూఫూర్వంబు గాని చ్చెదన్ । గొనుమన్నంత జగంబు సొంగమయిననీ ఘోరాహవక్రీడని । స్నెనయుమ్ నెల్ప విప్ర ఘన్నుడైనన శుభంబేత్రె చుశీఘ్రంబుగన్॥ చ॥ అవిమృత్యు జయమంపడిల్యాదమంత్రోపాస్య వేళన్ జపిం । పదగున్నికని క్రికీలకబుపి చ్ఛందోధిదైవంబులు । దుదిపారాయణంబునుదర్పణంబు వివరించి యుద్దోత్తుం సెతింగించి పూ । ర్వదయాద్మంత్రము నొసంగి వెండియును గీర్వాణమాధవు డిట్లనున్ ॥ గీ ॥ అసురవల్లభ పారాయణంబునందు । సిశిరాప్తోత్తము శతామ్ఖాయోకణమున । నేజనుడవిఘ్నముగజపియించుదువాని కొదవు విజయంబుహాని యానొండ నైన ॥ సీ ॥ దేవదేవుఁడు మహాదేవు భీశు ఘభూత భావనుఁడ భవుఁడు భవ్యుడు శివుడు । భుజగభూషణుఁడు శంభుఁడు నీలలోహితుడు శక్రుడు జూటుఁడు వెయూఘ్రచర్మ । ధరుఁడు జగదేకతలపాణ హాలాహలాటోపకంతకాంతకుడు యుగాంతకరుఁడు । పశుపతిశూలికపాలికాల గ్రీవుడుగ్రుండు భీముఁడు ధూర్జటియు గిరీశు । డత్యులుడవ్యయుండుపోర్చుమనని చెప్పి యజ్ఞాతు చనిన॥ మ॥ శశిజీవించి తినందున స్నేలవునం జాటించగా బుచ్చెడల్ । దశలుల్ ఘార్మి జేయుసహాగ్న్యములతో దేవాచలాధీశ్యకా । విశజేందూపలభూముకిందికి డుక్రభాసింతితో నచ్చుటన్ । నశకంరుండునిసించెనంబరసరిద్వాతంబు సైబాలున్ ॥ వ ॥ యిట్లిదంబున నాటిరేయెల్లన చొప్పటవిశ్రమించి మరునాడు రుణోదయంబున గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి ॥ క ॥ అలరుచులంకకు నికభో । వలపోరుసని యమాన్యభృశ్యవగ్గ మువిన గా । బలికినబు గడలడిసిన । జలముల ది

విధియించి దైత్యపతి పయనం బై॥ చ॥ మణిమయదివ్యపుష్పకవిమానరుచుల్ దిశలందు నిండ సైనికా। గ్రణు లిరువంకలన్ గొలువ కటకసరంభముతో

——— (*) దశగ్రీవుండు దేవయక్షవిద్యాధరస్త్రీల జెఱబట్టుట. (*) ———

నమువమ్మ హంకసార। రణు మనేకభంగుల సంస్తుతి సేయగ బోవుచుండి రా। వణుఁ డొక డున్వహోర మదవంద వారల జూచి యి ట్లను॥ మ॥ ఎలహార్యాంబులు చెల్వముల్ చతురతల్ హేలావిశేషంబులుం। గలకన్యామణు లెవ్వరొక్కొ బలిమిం గాంక్షానుకూలంబుగా। బలుమంది జెఱదెత్తు వావిని మహాపార్శ్వప్రహస్తాదిమా। ర్గుణులు మోములు వికసిల్ల సట్లు పరికింపన్ వారు తెంపొందగన్॥ సీ॥ ముదిమి మొన్నదు లేని కోడె చుహార్యాము చెల్వ నేర్పులు వేల్పుకన్నియలు కమరు। సొలపుల బెళుకు చూపులు ఫణిహరుల ల్లోయి వారము ల్మనుజకన్యకలకమరు। నిను వాలు జడలు పెం దొడలఁ జనదలు నెన్నడుములు నాగకన్యకలకమరు। బాటుల మేలిమి నాట లతియాదనంబు గంధర్వకన్యకలకమరు। మితియుదక్కిన జాతులమందయాన। వారపులువ మించియుండు రొక్కొక్కవగలు। వీరిలో మెచ్చవచ్చినవారి బట్టి। తేవలయు నన్న నిందఱు దెత్తు నను చు॥ మహాస్రగ్ధ॥ కరుణా లేశంబు నస్మత్ క్రమము కలుగ భశంకా కలంకంబులాత్మం। జొరనీక ట్టమార్గ దేవాసురనరవరచతుష్కవస్వాస్థ్య విద్యాధరసిద్ధాదిత్యర క్షోందనుజగరుడగంధర్వ యక్షాది కాంతః। పురకాంతాశ్రేణిబల్మిం బోదిరి బెదరి వాపోవగా బెట్టి తెచ్చెన్। స్రగ్ధర॥ బొచ్చ స్నేహాంతరంబుల్ విడిచిన మగలం జుట్టలం బట్టుచుప్పొట్టల్। వచ్చెన్ శీతాసిధారన్ వనితలతలలున్ వ్యగ్రులై పట్టి యీడ్చుం దెచ్చు న్యాయంబు చేరన్ సైకచే కితనుసింధించినన్ చీరము ల్వా। క్రుమ్మ నైస్రరించినన్ నైలువు డెటకు బోగూడి మీకంచు నవ్వున్॥ సీ॥ సీమంతముక్తికశ్రేణి యూఖ్లన రాలఁ ధట్టించి ముందల లెట్టి యీడ్చి। వలుదచన్నులహారవల్లిక త్రెగిపోవ బయ్యెద వ్యలిమి మైబట్టి తివిచి। కంకణక్రొవ్విరిసరుల్గ్రాసి రైయావయాడబలు కీలు కొప్పు బట్టి యీడ్చి। కడియముల్ గాజులుం గరముల బిట్టూడ బల్లహస్తముల్ పట్టి తిగిచి। మూలమూలలనొదిగిన మొక్కవేడు। కొనిన మాయన్న కావవే యనిన వృద్ధ। జనుల మాటులకేగిన సకియ లెంత। పొరలి నేడ్చిన బోనీక జెఱలు పట్టి॥ వ॥ ఇట్టియుగ్ర స్వాంతము గురిమేర మొఱుంగక తలిరంద్రములు అఱుగు సనున్న మెఱుంగుబోడుల రత్నమాలల కింగనున్న యుత్తమాంగనల దమవమన లతో గలిచి కాపురంబులు సేయు మహాపురంధ్రులబురోపవనంబులందో డి కోడియలతో డ గూడి క్రీడించు కాంచనాంగులజలకేళీ కల్పంబు దేలు బాలికల ద్యూతావినోదక్రీడలం జిక్కని చకోరబొంమల బెక్కువగల నెఱ రించుకొను చప్పలాక్షుల విమానంబు లెక్కి హరిపదమధ్యంబున విహరించు హరిమధ్యల గిరికదరంబులయందు వేడుకల జెందుచుండరి. లసాధపందితాళిందంబులందిరుగు మందగమనలఁ బరాంగనలనక బాలికలనక యెల్ల జాతుల నాతుల స్వలాత్కారంబున బట్టి తెచ్చి పుష్పకంబు పైనుంచు నప్పుడు హాహాకారంబులతో విలపించువారును బలికిన దిపలుకు చుదపించువారును నేమి సేయుదుమని పలవించువారును నింతదురంత వచ్చునే యని తల్లడించువారును నుఱుమని పిడుగువలె నిచ్చట కెక్కడనుండి వచ్చెననువారును నిట్టి కష్టానకు సృష్టికర్త యెట్టి వరము లిచ్చెననువారును నింక నెక్కడి ధర్మంబులోకంబులన్నియు నధర్మోపహతంబులై చెడు కాలంబు నుంచువానకున దైవ్వా యింత యరాజకంబై దిక్కులేక పోవునే యనువారును నో స్వామీ యింద్రచంద్రాది దేవతలారా సాక్షులై నయాపవనివారింపరేయనువారును పెకూర్పుని జేతులు వెండికొండ క్రింద జిక్కి నాడట్టి యుడంగ గ్రాక్కిన గ్గమాచంబు సేయక మరలవరంబులిచ్చి హరుండు తనుగోడు బోసికొనెను వారును మహేశు డేమి సేయుదో లపుట్టువుల నేమి పాపంబు చేసితిమో యవి యనుభవింపక పోవునే యనువారును జననీజనకగురుబాంధవ ప్రాణేశ్వరసుఖప్రముఖసుహృజ్జనంబుల దలంచుకొని కన్నీరు నించువారును నిట్టూర్పులు నిగిడించువారును రావణాయింత దురాగతంబుకోరి గాదు మది మదినుండియిట్టి పాపంబుల కేల యొడిగట్టి దవనువారును దన వారినందఱం బట్టి పట్టిసంబున దెగ గొట్టినట్టు ఘనము దెగగొట్టి పుణ్యంబు గట్టుకొమ్మనువారును నాడువారి యుసురు కొంచంబు గాదు నిన్నును నీవారి సిరి నీటుగావించు జుమీయనువారును నిన్ని వగలం బొగులు మగువలం బట్టి తెచ్చి వీరికలన నేమి సుఖంబనుభవించెద నువారును బహుసంసారచ్ఛేదనంబులు సేసి యీసడి యనుదోసంబెన్ని నాళ్ళకు వీడుకొంగలవాడవని వేమఱు పినంగిట్టువారును నై వానిచుట్టును నెరసిన యపయశంబు గనుపింపజేయుచు విడివిడిన కేశపాశంబులతో వానికి గ్రిక్కతాపంబులవిరూపంబులై పొడవడంగు వడువున దెగిపడు మౌక్తికహారమణిహారంబులతో వానిపాలిటి రాక్షససామ్రాజ్యలక్ష్మీ సామస్త్యంబు బాడిన తెఱంగెఱిగించు భంగిం దుది ముట్ట వాడిన ప్రసవదామంబులతో వాని ముంచుకలుష జలరాశి యిట్టిదని తెల్పువట్టుల నిట్టలంబుగ బుట్టి ప్రవహించు నేత్రకజ్జలప్రవాహంబుతో వాడెక్కిన విమానంబుతో వాని భస్మంబు జేయజాలు రోషజ్వాలికా ఖిలకటాక్షజాలంబుతో గడగడ వడంకు కొనలతో జమువు చెంమటలు దొలంకు మేనులతో నిట్టూర్పు సెగలం బొగులు వాతెరలతో నశ్రుజలధారలం దేలు కన్నుదామరలతో మాంగురుల మొగిలు తెగల మఱుంగుపడి మెఱుంగు దొఱంగు మోము చందురులతో డెందంబులు సందడించు చింతాపరంపరలతో బొరలుచుం దెరలుచు నలత నొందుచు వాలుచు సోలుచు నూర్పుల్లు మనగార్చిచ్చు చుట్టుముట్టి ననోల్లంబోవు లేజ్ఞకలెనప్పల్లవపాణులు వెల్ల వెల్లనై ధైర్యంబు పెల్లునను ల్లంబులొక్కింత జేసికొని సతమయింతవట్టుగూడుకొని యేకవాక్యంబుగా రావణును దేశించి యిట్లని శకయింఁచిరి॥ ఉ॥ ఏము పతివ్రతాత్వము దక్షించిన వారలము మేనియున్ని నా, శ్రేమగా

జంతలేక చెరఁబుచ్చితి మేనిముదియమానముల్। కానుపి శాత్తుఁడయి చెలుపగాఁటనిబూనినయాదశాస్యుఁడుఁ। గామినివంటి నేయు డగుఁగ కసు తానుజబంధుకోటితోన్॥వ॥ అని శపించుచియంతనిలువక॥సీ॥ ఘనవారివీమునుఁ చినచందమున వీనివానివడిపలుప ట్టిచీరవలదె। మనవలమైచికిలి మనముగుండె ఘలీలవీనియాంగ్రమునుబలవింపవలదె। మలపంటి సతులబల్మిఁ బట్టుబూడ్చిచిత్తముఁబవ హస్తముతెల్లఁ కుని యువలదె వనితలు మట్టునేక్వగనవ్వుచున్నాఁడువీనిశలల్ గొట్టి వేయువలదె। యనుచు బాలికేల్ పఁడిగి యుద్ధ లనుబోర్లు। తన్నుదిట్టుచుబిటురోదనము సేయు। నాలకించుచునిసైజుడయ్యునెగ్గునెగ్గు నెంచకతలప్రోలు చేరెనితఁడు॥ ఇప్పిఁఁబు

——⁂ రావణుండు భర్తృమరణంబునకు వగచుచున్న శూర్పణఖను శ్రీరాములతో గూడ జన్మస్థానమునకు బంపుట. ⁂——

న॥ చ॥ విమతజయంబు గాంచివంపిమహాననంగనేఁపుప్పకస్థితి। ప్రమదలయార్తనాదములు పాటలెనారికీ దోడువంతడ। యగ్గుము నముతోడ శూర్పణఖయుక్ విలపించుచు వచ్చి యున్నపాదములబడెంద్యగ్రజలధారలు కాల్వలుగట్టిపారఁగన్॥ గీ॥ దినుఁ సుజనెత్తిబాష్పంబుభారంబులదుడిచియాధరణమునదోపమాట। లాడదోడుగునద్దశాస్యుఁరక్కసి చిత్త। మెటింగిచెలియాలఁశిరంబు ట్లుజనియె॥ ఉ॥ వినుము లేరే యెంత బ్రతివీరులఁపయుజనకోఁజయింపరో। యింపినమొత్తినీవ లెక్కృవతజెందిన అందినోంపిరో। శూరతనిక బాపనగుచోటుబులేవెమ శూర్పణఖపాపముల్। దూరుసుసైపినా బ్రతుకుడుప్రింగ జేసితి వేమి సేయుదున్॥ వ॥ వ దులోనరిందు నాలమలబావిహితా ప్రశితబంధుకోటిద। త్వరిమతిబ్రోవనోపుదపబాంధవులంద అనన్యయోపన్నచో। గమణాదోబంధి గినీతియును గాంచక వారలనీవ త్రుంపనె। క్వపునిసున వృచుగాదె నెడువారునిశాచరచంద్ర యెయెడన్॥ క॥ బలియురగడదోర్బలు తనుగా। బిలిచె శ్లేంద్రపధనంబు డెత్తు పనాక్షిఁబుజవ అవింబోనిగోపనీ। వ లేవయిధర్వంబు సెప్పునా వలుగలరే॥ క॥ అందూ లెపెచె లియంగను। గోసియతడంగు ముల మునను మురు తెపగకడా। సినని మెనిమిటిదుసిమతి। వెనుక నెంతిగిపోకిఁపడితి పెలదిరోయుచ టన్॥ క॥ చేనప్పినకార్యము కు వేదనబొందుదు శజాలివిడుపుటుకమన ఖే . ముపిథివప్పి హంగాదరహేనీకు వాడనాడునీ చెప్ప మా॥ ఉ॥ ఏమకొఁ అంతనీకుజదెజ్జుత్కోఁనమెల్లవస్తువుల్। పేమడి సేవానగొంచపింపకు నాయనుజాఁతనయునని। న్నినీవి చె రిచూడగలరేఁబు పూనవద బుత్యకావవగ్రామణులిచ్చువచ్చినప్రకారమున జరియింపు మెచ్చ్యెడన్॥ చ॥ మునపినతల్లి ఖర మానవభోజివరుండుదండకా। లమునగూడ నొద్దనుజవర్గముతో వలయింపబోయెడిం। జయమతడాదరింపునిను సర్వధనంబు ను నేఁబంచెదన్ వనజనిశాక్షినాకడకువచ్చుచుబోవుచునుండు మెప్పుడున్॥ క॥ నేనొకటియునతడొకటియు। నేనీకువప్పగాపి యునియనేకగతులన। న్నాదరించిశిఖనిరతు। సునాన్వితుబిలిచిదనుజశేఖరుడినడున్॥ చ॥ కవిచిబుంచె రాక్షసనికాయ్యగా గల్గదండకా। టవియటుగావనిల్పుచుచటంబును నాలుగువేలురక్కసుల్। భవదనుజనున్నులంగొలుచు బాళిమునప్పికపోయి హింపనీ। యవరజదీనశూర్పణఖ వారసికొంచునమాదరంబునన్॥ చ॥ ప్రసిద్ధుడు సంక్రమదూషణుడు దీనుపనీదళవాయలంపుడు। ద్ధశముఖుడాతనింబనుపవాను నేగిబల బుగోజతు। దిశభువనంబులందలకు దారుణవృత్తిలనుండుదండకా। పశలపాలివిప్పు త్యవములరాజ్యము సేయుచు నుండెనొప్పుడన్॥ ఉ॥ అదశకంఠుఁడు సంతతనూతనవైభవంబొకయింతజిత్తవ్వవో। లేదోనిజాగ్రపుత్రుఁ

——(⁂) ఇంద్రజిత్తుమహేశ్వర క్రతువొనర్చుట. (⁂)——

డటంచేయనికుంభిలదర్వక్రియో। త్పవనకాంతుమునికి వినితానును నేగనితానసేవ। హలదపరీతబుద్ధియఁడయ్యటక జల లంబటింపగన్॥ మ॥ దశకంఠుఁడు దీటులన్నిఁయు ఖికుదాత్తసీతిశోనేగనుం। దుతవిప్రోద్ధతహోమధూమకలితాస్తెంకన్పిటిద్ధ యువా। పశతాళీన్నమునార్త్మ నుంటపగకుంబ్రత్నగ్రయజ్ఞాపవి। కశిఖాకృష్ణమృగాజి రాన్వితుసుతున్ దర్శించి ప్రేమందునన్॥ మ॥ అవలోకంబునమున్నవంతుఁడవమానంబోపురాలోనిభా। ర్ధశిప్తాహంశివర్ధమాననామునకు కాంతింబ్రకాశించునా। పాదథ త్యుంధిమేఘనాధునను మోదాయతునిందంద్రిబూ। చినితింబ్రణతో త్తమాంగుడయిమోదిచ్చెన్ శెంమహాస్తంబులన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ ఇసువదిచేతులంగొమకునెంతయుఁగూర్మివిగాకలించివే। మరునడునెత్తిమూర్కొనుచుమొం పులకింపముదశువర్షముల। గ్గిరియుమమోము సారెకనుగొందుసెకందువెల్లగానిగా। జీరముగనీడసేయుపసినేసెకుమన్నయొంచునావుడన్॥ మ॥ దితిజాచా ర్యుడువలెన్నా నాతనికిబజ్జిగ్రీవనీపట్టిదీ। క్షిపడయిముపునము దావ్చాడుదినుపగ్గుస్తోమముఖ్యంబులవు। క్రతువుల్పకొనెన్ చెనీశ్వరునినారాధించిమామహేశ్వర। క్రతువుంజేసినశంభుడిటనికిసాక్షాత్కారముద్యోంబుడన్॥ వ॥ శనకీలాగుప్రసన్నుడయి నశివుచేదభూతనావకంగుచేదనియెంగామగమవునదృశ్యరథమును దివ్యాస్త్రతూణీరము। ధనువుదానునిపేరిమాయయు బదస్త్రాలప్రణాళేయవ। ర్తనముఁనుకుండీముఖుంబయునన్ దర్శించిమాటాడెడిన్॥ ఉ॥ ఈతరుణాగ్ని హోత్రకృతకృత్యతి జెందుసముత్తముసం। ఘాతమునుగ్గంసేయవశికంరుముద్వశ్వత దావిరూఢుడయి। శాతశలీముఖంబులురుబాపము జేసికొనేమిటి నిల్చినన్నిశనయాగ్రణింబాదువనేరదుశూలియునంచు డెల్పెన్॥ చ॥ హర్షము జెందిరరక్షహృదయమచ్చటివారికెటుంగనినా।

——(⁂) విభీషణుడు రావణునకు బరాంగనాపహరణముగూడదనినీతిచెప్పుట. (⁂)——

సువిభుడాభృగుసద్వహునిజూచియిదెల్లమునుంచిదయునన। ధ్వరములుజేసిశత్రులగువాసవముఖ్యులగెల్చెనాసుతుం। డనిభది

నంబుసల్పదగునయ్యసురారులకంచు బలుకుచున్॥ ఉ॥ అచ్చటబాసిసానుచరుడయి దశకంధరుడు మున్నుదా జెలఁగి దెచ్చినకామినీ
మణులదివ్యవిమానముడించునంతలో। వచ్చి విభీషణుండు తగవాపక కాంతలబల్మిబట్టగా। హెచ్చె నెనేసి శత్రువులమిద మేలయిన
చ్చితి రాక్షసేశ్వరా॥ ఉ॥ అంగనలిందుకీరుగోదువాత్రిదివాంగనలలేమిభాతిళ్ళు। ద్యాంగనలం బతివ్రతలనార్యులభార్యల దెచ్చి గాని
నే। యంగనఘంబు వాటిలు మహాపయశంబు నునర్గలించుదా। నంగడ తేరునాయము పునుసద్యుతియుక్ సిరియుంబ్రితాపమున్॥ ఉ॥
అంటినమండు చుండుట మహానలకీలలు చేరబోయినం। గంటువహించియుండు పుసెరల్సిగుడించుట గాలభోగినుల్। జంటకు హిం
పనానవుపు వెసంగొనటంగనపించుమృత్యువల్। గంటికి లెస్సయియున్నపరకాంతలు మేలనికోరవచ్చునే॥ ఉ॥ ఏనరు జెప్పడేమిఘ
టియించుమదస్ఫలునప్పుడేకదా। వానికి బ్రాప్తమవునెడి వార్తయథార్థత నెందెనిన్యేడన్। దానివచింతదృష్టముగ దానవ
నాయక విన్ముసీమలో। రానల నెల్ల బట్టిరభసంబున నీవిటు దెచ్చునంతలోన్॥ ఉ॥ నానకవాల్యవంతునికుమారిక కూరిమిపట్టియై

——(*) దశవదనుండు మధుండను రాక్షసుని మీఁదదండెత్తుట. (*)——

యినకుంభినసబల్మిగయుకొని యథీశము లెక్క మధుడేగసిప్పుడిన్। దానవులజ్ఞులైన నవిధారనడచి పరాంగనేచ్చునా। త్మానుజగో
లుపోయియితదమ్మపనోధులుచులన్ సేయగున్॥ ఉ॥ అంమధుడేగడె చునజ్ఞాడబి మునింగిసమాధినుంటినే। నమ్మెయి మేఘనాధు
డుతు ... జ్ఞపధిజలింపకుండెనే। తమ్ముడుసప్తమయి దెదురుదన్ను నెఱుంగడుగాన నాసికిం గ్రమ్మతిపోవగర్జనలుగందగదాతల
మీఁదనింకిటన్॥ గీ॥ ఏం ... యుంటి నేనియుత్యే క్రమించి। మానససాదరింగొనిపో యెమధుడవాని। బట్టిచంపిననపకీర్తిబం ధుహా
ని। యగుననుచుశబుంశాఁ తెల్పునను జాగిసి॥ క॥ మంచివిసెకెవెంతనయ మహాగజము దెల్పదవేసించుప్రోలించుకయయి భీతివ
హియింపకనొం డసొచ్చి దైత్యులదంచిసహాద క్షణితో గొని పోయి చెలంగుచుచుని యాలించిసహాసవచ్చనెభళీ
మధుదానవుడింక హెచ్చనే॥ ఉ॥ చిచ్చోడిగట్టినట్టుచెదుసింహాసటాచ్ఛలలూచ్చుపూరికిం। జొచ్చమదాంధుబోలితెనశూ
రతరావణుమీసబూపగా। వచ్చెగదామధుడు బహువాసలకుంబసిదేమియిప్పుడే। యచ్చెదుగన్నచోటికిరయంబున నేగిమ
దంబడంచెదన్॥ అనుచు రాక్షసాగ్రహాశనంబున నొడలెరుంగకకనుంగొనలనుడుంగుడులుసెదరనుదరిపడి యప్పుడిమొగం
బుపహాలవింశిమున్నెవామశనసన్నిధిలి స్థలస్వస్తహస్తుండగుప్రహస్తుంగనుంగొని యిట్లనియె॥ సీ॥ సంగరోచితజగస్యందనా
స్యందరాశ్వపదాతివితతిసన్నద్ధమై వెడలజేయు। మహామంత్రులైన్యాధి ... మున్నగంగలవారిబిల్వ బకవిక్షటబనపునే। డిం
తిదెసి యున్నాడటమనకుంభకర్ణునిప్పించుమికపెమ్మెంచి। యావిభీషణుగొల్చియుంపరకీలంకగావగాదగునేనకావు బె
ట్టు। మసకుడేమగుయుపుత్రితనయుడేశ। జనినివేగిపయునంబుదెల్పుమా జితుధుదోలుత గెల్చి మరిమీదమగుపుగెల్వ। స్వర్గము
న కేశనకేనన్నసరగనతశ। దోరి సెలవిచ్చిన క్రమమునబవారము నెల్లగూర్చి పణవహాడుకారి। మురజజయానకకారి। దుస్స
రుహాద్యరవబుశోమహాద్భుతివెడలెన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వెసబెచ్చ లువరివెలయుతుకుఫహాలుల్లచుకగంబుబడమిపడం। గరి
హాసిరసభుజంగఖరానిగశరోహభజనులహులంకృతివాకసంబుకగుటి। ఛత్ర చామరకేతుసంతతచ్ఛాయలవారాండబింబముచు
టుగుపడగ। సయిన్యాజోజాతసాంద్రాంధకారంబుభట్ప్రపాణప్రభాపటలినడగ। క్రమానన క్రబలశాలియగుసుతుడ। కుం
భకర్ణుండునమనుజ్జ్వలిల। నేగుచేరగదశకంఠుక్షణిగిమధుని। ట్టణము మీదవిడిసెవిత్పవుతులడర॥ క॥ మధుదయిత్యాదుర
మానకిసిద్ధమునజనికోటచుట్టువిడిసి మహోగ్ర। క్రుధయోధులడిరదశముఖుదధికోద్ధతివానవీటకరిగె బెలుచన్॥ గీ॥ అరగి
మధుసంతిఖరమునబాడగాన। కచటని చటనరయునంతలోన। వావిధంబువిభీషణుభార్యతయయితన। యన్నరోషమడతూనని
తలంచి॥ క॥ మాంతవేణిజిసము భీనసమనలాభిధానప్రియానందనకుం। భీనసయెదురుగవచ్చిడశాననచరణములె। వాలియు రిన
జలిసన్॥ క॥ అడలొప్పిపంక్తిముఖుడ। స్పడను వడిలేవనెత్తిబాలానీకున్। జడుపేల నేడిమధుడెకడ డనున్నాడనిన బడుచుకళక
ళపడుచున్॥ ఉ॥ కన్నకశోకబాష్పములు గ్రమ్మగవల్గమధుండు బల్మియుయి। నన్నటదెచ్చెగొన్నవుడెనా విభుడివ్యసనంబు
క్రూరుడని నన్నను బూచి తాళుటయెనాకముగాదనిత్రుంచి వేసియో। యిన్నకహింపనేర్తునయయన్నవహాధపాత్వదక
మున్॥ ఉ॥ ఏదొకకార్యమురబడుకించుకతాల్మి హించిచేసితిన్। శోకముచెందదాన్ప్లకతకిన్ననసోదరిగారకించుము। తై
లమవసేయనింపొదవినట్లయినన్ మధు గావుమంచున। గ్గాదిలిత్తోడుకేడదశకంఠుతసన్వచుబలెగ్రమ్మఅన్॥ ఉ॥ నెమ్మదివంత
మానుతరుణీబంధం గాచితిసిన్న గూర్చిని। కర్మలిమొగ్గనేదల క్రుకునన జక్రిచరాగ్రణిన్। మ్మనుమిందమీఁదబవరుబొనరిం
పగనేజెపోవలెన్నమ్మువదీ యభాషలనినన్ననితావచెసంతసింపుదన్॥ చ॥ చనియభ్యంతరకేళికాగృహవంహాశయ్యాస్థలిని
ద్రబో। వునిజాధీమసిగ్గజేవిపటుసత్త్వండైనయాయన్నను। సుద్రిపైబోవుచునంటినిన్నుదసకె తోఁడూర్మిపై పోదురమ్మని
ప్రార్థింపగవచ్చినా విని మధుండానందమాజెందుచున్। ఉ॥ ఆదశకంఠుజేరంజనియచ్చినలిచ్చి దాధోచితంబుగా। సాదరభాష
లం బడసిసాదరకుండగవిందు బెట్టియా। మోదము నెయ్యముప్పొంగన పించినహృష్టచిత్తుడైయాదిన శేషహాతసిగృహా
మ్ముచెచ్చి కమించి వేకున్॥ ... ధుంరాల పము లన్ని పెలావల్పనిసవర్నార బుగాపి చిపెప్రి మధు రాంచన్మఁతినా మెవీడకొనిన.

వ్యగ్రబాహుశౌర్యంబు। న్మధునిం బోలుమ అంచి దోర్దండనిమహామాత్యుల్బంధుల। మ్మధునింగూడి పలాశులాదటం జనంబవుల

(*) రావణుండు మధుసహితుండై ఇంద్రునిమీదికి యుద్ధమునకు వెడలుట. (*)

స్త్రోయందు షొప్పింగుచున్॥ మ॥ వెడలె న్వాజిఖురాగ్రఘట్టనలనుర్వీంద్రాలు శేషాహియుం। బడగల్వంప జమూసమూహజరజఃపారంపరి స్వోల్పుటే। అతనుండెందభటాట్టహాసఖిలఘోషంబులన్। జడధిధ్వానవిడంగసన్నిపుగజిగీషాబద్ధచేతస్కుండై॥ వ॥ ఇవ్విధంబున వెడలి యుక్కడిందింకన్ సిరికి కడలచోంటు తోకుండ లేనివిడుదపయనంబులం జనిచను॥ సీ॥ ఘోరారియుం గట్టి యాల్పి రుచగలపనంబున సేనన డిపించు భూరిశక్తి। పాశంబు వెంచుచూంబ యునంబు సేయుచూ నెందుల గ్రందుగాని నేర్పు। పనికిం రాగల వీరభటులకు నాడాడ బహుమానములొనర్పుప్రాభవంబు। వలసినవస్తులవ్వారిగా శిబిరంబునందె కల్గించు మహావిభూతి। యడవులేలుబుపల్లెంబులనకనుద్ధ। విడరథాదులతో జొచ్చు విపులధాటి। తనకె చెల్లునంగ నద్దశముఖుండు। వెండిమలదండ కన్నడేగి దండువిడిసె క॥ ఆలీల వెండిమలకడం। బాలైముడిగి పళముడిగి పరిసరవరకం। కేళీవనసాళిభున। కేళీవనదర్శనేచ్ఛ గిరి కొనమెంగెన్॥ ఉ॥ వాసవుమీద బోవుదశవక్త్రుం డుగెల్పు కహింపవిక్ర। మోల్లాసి పలాశిసంగతి జెలంగులతాంగ సలింపొసంగభృం। గీకనుందార గానములగ్రేవల జెమ్మెరదాల్చుక్రొవిరుల్। సేనలు వెట్టిరోకట మొగి శ్రీకరపల్లవరాగముల్ దగన్॥ మ॥ తరుణాదిత్యులనిగ్ర

(*) సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయాది వర్ణనము. (*)

హించుటకు గాదండెత్తె లాదిత్యభీ। కరుడిప్పత్రిముఖాసురుండితసరంద్రోక్రపతాతంబు నే। జనరాడిత్యుడనోర్వనేర్తు నెప్పళాచండత్వమింకేలయునటరటన్ భానుడు మందరశ్మి యగుచుం గాన్పించెడొడ్డోపుతన్॥ సీ॥ హంసపాఖ్యగనుటదిక్తృత్తె। గ్రగఘుస్రుణపంకిలనభోనదిగ్రీడసలిపెనేమొ। యాకాశమణిమయాటనా తన్మగుణప్రభాశ్రేణిగన్పడ బ్రకాశించెనేమొ। ప్రతిసంధ్యలసదుర్పు ప్రబలమందేహదైత్యులదాకి నెత్తురుటదోగెనేమొ। యపరదిక్పతిమిత్రుడను మైత్రిగెంబట్టుకొనకోసంగిన కప్పకొనిరొనేమొ। నస్తసప్తిబురఘూశచరము శైల। కటకగైరిక ధాతురాగములనెనసి। తనువు రిందినరక్తిగెకొనిరొనేమొ। యనగనరుణిమజాతాపూడవుడు మెరసె॥ వ॥ అపరత్న్మోధరి మెక్కవచ్చుసరిసీజాపు స్వలోకించి భీంబి పరితంబయునిస్తుహిమహ న దీప్తత్వముజ్జనానితూ। రుపురగట్టెటకటోన్న చీకటులబారులం బోలిసిడల్ సురుచు। చపథాకాంతి వహించె భానునయాప్రస్ఫీకతం ల్వాలుచిన్॥ సీ॥ అబ్జినీకాంతశోకాంధకారము నిజోదసంగిభృంగకైతవమనంగ। జక్రవాకీజాతి స్వాంతశరహోత్రి తోపతప్రభాశ్రేణి చెల్వ। భక్తపంక్తిమఱి యొంగమున గాంచుపిరాగమహిమానితయి కోటరా ప్తినుమువ। దినలక్ష్మి పుడప జెందినవివర్ణత్వంబు వికచకైరవకాంతి విస్తరింప। నచలసంధ్యాశస్వముత్రకాని యమితరాజి వినతి లేవసి కాండాధిపతిని పేటు। కొనె వతలప్పనచరిగనోభుసగబుచ్చి। పూంబుకిథి ప్రా లెపుదిమాలిరు వనమాలి॥ మ॥ ఇనుడస్తాగతుడైనబాంధజనులన్ హింసింపమా గుండుగా। క్రిపకె దామిర ముగ్గగుంపులొంజగాచెంగల్వపూమాలుకలో। యనబింబాంతునిపాపమనిసహానతావ్యాసంగ బాహ్యవ। త్తంబాగ్న్యబకీలకీలసు విసంధ్యారాగముల్ రాజిలెన్॥ చ॥ అలసిపతంగజేపురపరాంబుధి ప్రాలినవేడ్కతో రసాతలమునునుండి మునెక్కలి దారుణకాలభుజంగసంఘముల్। గలయగనెల్లదిక్కులనుగ్రం బెనోశప్రభు డనంగ రాహువం। గ్గలికతనింగతిన్ జగముకైకొనెంబోయెమించె జీకటుల్॥ గీ॥ ఉప్పుమునుపై నానొప్పుచుకప్పుటంటిను ప్పతిలిముట్టరాలినకప్పురంపు। డుప్పలా యియిందా తోచకాభ। తారకావళులంబరస్థలినినెసె॥ సీ॥ రతిచన్నుబట్టలరాణించుకస్తూరికాపంకముసదిలకంబు। ద్దిక్కెనిపారాణిమగశ్రీబోమెకుసనెల్ల జెలంగసింగణీపిల్లు చేర్చరించి। మోహంబు రాశి క్రొమ్మన్మడిదొమెస్మాకైనయిపు బలువారి అనుపూలుబట్టిత్తిట్టి। బ్బొకోడలికన్నులకు నీటువచ్చునిలోత్పలశఃబొట్టు లోనరదాల్చి। లలితకలకంఠకోలాహలంబులెసగ। దశముఖకొనచెండు గేడలగాదంటకోటి। గొల్వరాచిల్కనాంజాపిజికుంఅ) మొకొకు। దర్పకుడు పాంథజనుల పైదండు వెడలె॥ ఉ॥ కోరికనుంచితేనియలుగ్రోలంగనిచ్చి సుగంధసంపద। బ్బారులుగొన్నచోరితిచిజోగునిరాయు క్షిదళంబులొందగా। జేరకసేయు పద్మినుల శ్రీటగసంగసుమదిస్కపాంతము। బ్బేరెమచాళ్లులాశ్రయవిశేషమెఱుంగుదురే వివేకుల్॥ మ॥ తొలిమాఁకక్కలు పరికింపన్ దాలుదుండుస్నెరుని చుదకంరచలసప్పంకజకోరకాగ్రమునస్తోకాక్రిబ్రాపించుటే। కలరులుకుక్కల్ నొదనప్పళించుసరసింగాన్పించు నాత్మాంకమే। తిలకింపంబడి యొంచుగోకిరొయొక చెంతెకంటసంతం స్తనెుక। కలుపులకు పోలు బెలుపగ। నలయించకోంకలవటలడ దపద్దోలుతన్। నెలవిని చిననె చ్చెలియున। దొలివిక్కనధవళకాంతితోరంబునెన్న॥ సీ॥ యామినీపాంథునాయకు రాకవినివానియమ్ముగులకిడిట్టిపడుగనన। శ్రీసహోదరుని గర్బీకరించి పూర్వదిక్కాంతనెమ్మోము తెలుపనంగ। బాలనెలదాల్చు శేదారపిడియిలుని కెల్చిన మకరాలమెయినంగ। గోముగరాగలడంపు గమబొంగు వాహినిపరుసయాగ్ముల మించుమనగనం క। పూర్వదిక్కునదాంతిమదోతెంత। లోనదోస్తోడసమయాభితానమాని। పస్సపదమునివాళింపవేడ్కనెత్తుకప్పు దివ్వెయనసుధాకరుడు వొడమె॥ భుజంగప్రయాతము॥ క్రమించెం బ్రగాఢాంధకారంబు పెల్లా। క్రమించెం దివింజంద్రకల్పాకభ। ల్కపుం జక్రధూళింబె నన్నసంగోకెపెబా। శమించెం జకోరవ్రజశ్రేణియార్తుల్॥ మ॥ సపచంద్రాభిషకాంతిలక్ష్మి

దోలుత్రవాణించెడికుఱ్ఱ్యభాగవిరాజన్మృదుశోణమృత్తికాలనరంగచ్ఛక్రచ్ఛదచ్ఛవిదాయాదసమేధమానరుచిజంచత్ఫల్లి
సౌగంధికాటవిసంబంధవిభాధురంధరపటిష్ఠత్వంబువాటిల్లకుండ॥ ఈక్రమంబునగ్రమక్రమప్రవర్ధమానంబయి నెగడునియ్యా
గణిసాంద్రచంద్రికానికరంబుహరిహారిదంతదంతావళచతుర్దంతదంతుర ప్రభాసముల్లాసంబునవల్లసించియుఁలసితగిరిమల్లి
కాప్రసవవల్లికామవల్లికలమల్లంపుకాంతులెల్లంగొల్లలాడి ప్రథమకుధరాధిత్యకాస్థల చరత్పటిశ్వరీసటాచ్ఛటాస్వచ్ఛతరవి
భాగుళచ్ఛంబులనాచ్ఛాదించి పల్లిమెకంబుల వెల్లజలులతో నల్లిబిల్లియై భిల్లపల్లవాధరులు భల్లపరమ్పరలమ్మ గిలిన్చినముదురువెదు
ళ్ళ నిద్దిరుఘల్లునరాలినలుదెసల నేసినక్రొత్తముత్తెమ్ముమొత్తంబుపయిన త్తమిల్లించి త్తజక్రీడాయత్త చిత్తంబుతో నెత్తమ్ము
పట్టులహంతిమరులెత్తి వేడుకనాన్డ్రతో గూడి క్రీడిన్చుఖచరమత్తకాశినుల బిత్తరమ్ముగ త్తమ్ముచన్నులపయిఁజికఱ్ఱవడు వెల
యొకుఱ్ఱడు మగరాలసరులనిగన్నిగలకగపడివిమానమ్ము లెకీఱ్ఱయుప్పరమ్మున దమయిచ్చగాదిరుగువచ్చరయొప్పులాడులకొప్పు
కొప్పునన్జుట్టినవేల్పుచెట్టుపూదండలదండిత నంబున మెన్డుకొనిపురోపవనసరోవరపరిసరమ్ములనొప్పెడి వుప్పొడిదుమారంపు
తిప్పలకుపనాథులనెచ్చుకొనిమచ్చిక గలసివిహరిన్చు నెడజీ.. చిటుకుఱ్ఱవన్నం శశళించి మోములు వెలవెలమ్మ అస్వైదరిప
దరెడివారిఁజూచికిలకిలనవ్వులతోఁ జివ్వలకునివ్వటిల్లియుంటిముంగిళ్ళం దెల్లనిచల్వపాన్పులయింబవ్వళిచ్చి వెన్దలకడ నెవచ్చెద
మనివాక్రుచ్చిప్రొద్దుపోయివచ్చిననునుకాంద్రంగటాక్షింపక మొగమ్ములవలమ్బెట్టుకొనినిట్టూర్పులునిగిడించిమించినవలపున
నిట్టట్టునేరకయూరకయున్ననినేరమ్ముగావన్దగుననితమయుడుగుల పైవ్రాలినం గెంలిసదతాడనంబుగావించుకిన్నువెఁయాం
డ్రిచరణనఖకాంతులపైదొంతరలుగొనియింతలింతలబుడుతలతో బంతులుసాగిపరమాన్నాదిపదార్థమ్ములు భుజియించుకల
వారివెడిపళ్ళరమ్ములకునించకసంచినసమ్చితక్షీరధారాపూరంబయిజలధవృతమయసౌధోపరిపరచిత మృదులశయ్యాత
లంబులబోరలువిరహాణీజనంబులవిరహపాండురశరీరమ్ములంబూయకపూసినఘనసారంబై యుబుసుపోకలను నెలకొంటలో
మెఱుంగుబోడులుచిన్నిపొన్నగున్నలంగనిపూయకపూచెననసవిటిమన్నైజాసకీతమాత్రీభవించిభువనంబులవ్యాపించె
ననముజ్జ్వలంబులంబ్రవహించుగంగాతరంగిణీజలంబులకుల్లభావనత్వంబుసంఘటిల్లనొకటి నైయిటువలె వెల్లివిరిసినతనయ
శస్సనిగూపణక్రియాధురీణంబై ప్రజ్ఞానందకరంబగుసుజ్ఞానంబుతెఱుంగునంజెంగి యుల్లటఘనల్లుంబై రొల్లఫుదురమావల్ల
భుంమతనలోనుల్లసిల్లనతనిసర్వవ్యాపకత్వంబుసత్త్వసమగ్రంబగుబదానునువహించిపాలవెల్లి ప్రపంచంబునందెల్లవ్యాపిం
చెనో యనఁజకోరకానికృష్ణీకరంబై కరంబుమెసిసితసగసీమహాకుముకుళంబులవికలత్వంబుపరివసించు లీల దొఱసిమ
రాశకులాధ్యక్షవలక్షపక్షంబులకువన్నియవుట్టించిగుహాకుహరంబులువెడలి నలుదండగుకొనలలో జెవలుగులుచలువరాతిసి
యాలనెలకొన్నతమవెనుకదికుఱ్ఱలకొదిగి యేమఱించికన్నులుమూసిపలుకున్ననెచ్చెలులపేరులునొడివితమమెచ్చి చేమాతలు
సడలించువారింబెడమఱలిచూచి కేరలినవ్వ చిలువరాసపడుచుల క్రేంగన్నులతళుకులందులకించికిలికించితవతులగు యువతు
లంగలిసియలసినకాముకులఘర్మకణజాలలీలావిలాసంబులనపహరించిహాలాగసపాదిలీలామదలోలాన్మకత్వంబునం బరిత్య
క్తచెల్లలై బయలుదేఱిబహువికారంబులంబొదలుశబరాభీరమ్లేచ్ఛాదిజాతులనేలకలభామింతి పరిధానధారణంబునకుం గార
రణంబగువై ఖరిధరించిశరధితరంగమాలికాడోలికాకేళీకాలోలజలబాలికా పాలికలతనురుచులవండనించికొనుపాండుర
డిండీరఖండంబులమెండునంగండుమీఱుగంకమీలజరరవిశాలధాళధాళ్యప్రకాశంబులకుసకాశంబగువిధంబావహించి కేలా
లతామందిరాళిందంబులనింపొందెడిగంధర్వమిథునంబులొ మెరులకుమొనపంటసగంబుగొఱికియిచ్చు తెల్లనియాకుమడుపు
లంనుంగువలైననంగిపెనంగిసంక్రందనచందనగంధీస్వలికఫలకంబునంగులుకు కర్పూరతిలకంబుతో దులదూఁగి వేఁడివేల్పువెలం
దిమిన్నవేనలినలవరించుకొన్నసన్నజాజివిరులసరులసిములంగడలుకొనయంతకాంతిస్ఫురకాంతామణిసీమంతమౌక్తికనిసం
తతులకువింతకాంతులుసంతరించిపుణ్యజనాగ్రగణ్యలావణ్యవతీకరముకురదీధితి ప్రకరంబులెసుకరంబగంతెఱంగునై కొసిర
త్నాకరాధీశ్వరవధూభయపార్శ్వప్రద్యోతమానధవళచామరద్యుతులకుంబెన్నద్దిపద్దునంబుద్దరపహించిగంధవహాగం
ధనింధురగమనావతంసశ్రవణావతంసకైరవశ్రీలంగీలుకొనధనదాయకాంగులికకతలజనిణిముదికాను కారిత్వంబునడంబు
మీఱికుమారజనకప్రియకామినీవక్షోరుహాతుహముపటాంచితకంచుకచ్ఛాయలమెలంగియంరజభసీతాంగరాగసంవతగంగా
ధరాంగద్విభావిభవంబుశోరదణంబుగనిశరదణస్ఫురణంబుతో బొలపిరివోవుకైలాసశైలంబుపైదండువిడసినదశముఖునివిర
భటులచేతివిచ్చుకత్తులతళత్తళలమాత్తుకొనియుతనివెలిగొడుగులపడగలబెడంగులనుడుగనికడిమిందొడరిఘనసారవిభాసితం
బుగాకుండియుఘనసారవిభాసితంబై తారకాభిఖ్యాభిరామంబుగాకుండియుదారకాఖ్యాభిరామంబై చకోరంజనకరంబు
గాకుండియుఁజక్రరంజకరంబై హంసప్రకాశదూరంబుగాకుండియుహంసప్రకాశదూరంబైనదాన్యువదనంబువలెసుప్రస

(*) దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానవనమందు విహరించుట. (*)

న్నతాసన్నంబై కౌముది గావునసకలపదార్థపరిజ్ఞానంబులకునిధానంబై యనూనంబయ్యెనయ్యెడ॥ గీ॥ అట్టివెన్నెలబైటదశా

నసుండు। తనబలంబులకేడగాఁగఁదలఁగి వెండికొండపైనొక్కనెలయేటిదండనలరు। యలరుదోఁటఁ బ్రవేశించియున్నెలవుఁ॥ మ॥
అవలోకంబులకుం బ్రియంబడర జేయన్మల్లికామాధవీలవలీముఖ్యలతాగృహోజ్జ్వలరసాలప్లక్షజంబీరనింబవటాశ్వత్థకపిత్థ
హేమకదళీపాటల్యశోకాదిభూజవిశేషంబులడంబు మెచ్చుచ్చు యథేచ్ఛం గ్రీడగాంచుచుఁ॥ శా॥ ఆకర్షంపుటనంటి మోకనడి
చాయున్నించుపన్నీటికేళాకూళిందిలకించియాదరిని జెల్వంబైన చెల్వంగరా। రాకట్టు దెలిచల్వదిన్నెగనియారా యెంతసౌఖ్యప్ర
దంబయికన్పట్టిందీస్థలంబనుచు దైత్యస్వామియందుండఁగన్॥ సీ॥ గేదంగివాసనల్ గలుబాడినునుసు పొన్నపువ్వులవలత్తు లుగ్రపి
స్ని। పొగడలపరిమళంబులుగొన్ని లాలించి మొల్లలనెత్తావికొల్లలాడి। పాటలీసుమసౌరభము చూరగొని మల్లియల సుగంధశ్రీలన
పహరించి। విరవాదులనెసంగుసురభిళత్వము గాంచి చంపకామోదతరతము చి। పరిసరిసరశ్చరమరాళపత్త్రచలితలలితజ
లబిందుబృంద తుందిలత జెంది। మెట్టచెంగల్వపుప్పొడ ల్మట్టిమెలఁగు। చలువతెంమెరయమ్మోణిశమముమాన్చె॥ శా॥ ఆమందానిలు
వెంబడిన్ స్మరధనుర్జ్యాబంధపుష్పంధయస్తోమధ్వానము మించనచిత శుకీసూక్తుల్ వహింపంబికాశ్యామాగానము మీచెనం
తనలకాసౌధాంతర స్త్రైణవీణామాధుర్యసువాద్యముల్ దమ ఆనందంబొనర్చెన్ దగన్॥ ఇట్లు ధంబున॥ మ॥ పలుతావుల్వెనచ
ల్లితెమ్మెరలు పైబయిడాయరే రాజువెన్నెలగాయన్మధుపాళిమ్రోయగలకంఠీపాళి గూయున్మరుల్లలనల్గానము సేయ నొంటి
నిశివేళందోటలో నైందవా। పలవేదిన్వసియించుపాంథుఁ స్మరాపస్మారముత్సాహవే॥ ఉ॥ చక్కని దిండీతత్తడి వెసందమికించుచు
బజ్జిగకందుడా। చికిలితివంచునించువిలుచేకొని యెక్కడికల్వతూపుచా। లెక్కడకినర్తోదొడిగ యేసిరునోభవుడార్చెనస్తు
నం। జిక్కని తాల్మికత్తలము చిన్గినసుక్కిసునారియాత్మలోన్॥ సీ॥ చక్కని జాలిచెక్క నొక్కనవ్వుచుగదాయి చందురాతినెన్న
యింపొనర్చు। గలికి పెక్కలిసౌరుగాంచునవ్వుచుగదాయియుపొన్నపూదోటయింపొనర్చు। జాబవాతెరతేనెలానునవ్వుదూగదా
యిూతెనెసెలయేఱులింపొనర్చు। సుకతిముచ్చటచేఁ సోకునవ్వుమగదా గా ఈచిలుకగుమిబులుకలింపొనర్చు। నతిదచిరునవ్వువి
క్షీలచునవ్వుమకద। ఈశరచ్చంద్రచంద్రికయింపొనర్చు। చెక్కలేటికినింకొక్కటక్కులాడి। ఇ పుడుదొరికినగదయిన్ని యింపొ
నర్చు॥ గీ॥ అనితలంచుచునుస్మరుమనుచుబట్టి। సగలుగా వెన్నెలలుగాయఁ దొగలతేనినన్టైచూచుచువిరహదుద్దగుచుమద్దు। గు
మ్మయొక్కవెరాగోరుకొనుచునుండె। అయ్యవసరంబు॥ సీ॥ కులిశాయుధునిసందుకొలువులో గుజరాతిమేలిక్రొవ్వులగొంతె వె

(*) రంభ నలకూబరునికడకుం బోవుచు రావణుండున్నయుద్యానవనంబునకు బోవుట. (*)

ప్పుదడసి। ఐనిమునదెగివచ్చినట్టివీనుల నెదుర్కొనదోడచేడెలగూర్చిపనిచి। ఇనుగోమిపడిదలకేనెవచ్చిన చుంపమకించుయ
జ్వాలజాళబళిక్రి। చెలిమిచేవెంటవచ్చినమేలకాదిపూర్ణేందుబింబాస్యలనిండకనిచి। పాణిపదమైపథసరాజాపట్టిమీద। జాళిగ్గొర
సేయరంభ లోపలికిబోయి। కాసెచనుకట్టుబంగరుగజ్జెలాడి। గానదరశీర్ఘమున జలకంబులాడి॥ సీ॥ ఎలమాదళపుమేలిజిలుగుపా
వడమాచివలజనిచలువపావడధరించి। చంద్రికపదివన్నెచేలకేలసిహొయాన్మజిగిబొంగుసాసనిచీరగట్టి। కస్తూరికాపరిశీస్తు గాఁద
నిటలుగాదాలికుంకుమపాగకదమలది। జంటమస్తపుకట్టుజటకవికేంపులనిగహించుమొగ్గలరశికదొడిగి। కపురతిలకంబునుతాల్గి
లకమ్ముదోఁయి। తారహారముమగరాలదండలెట్టి। పేటపాపటబొట్టునునిటువులుక। నాత్మకంపైవసింగారమవధరించి॥ క॥ ఎడ
లేకకపుర్వాసవలడకెలశిబాగాలుకొన్నియాకులునుదువు। ల్వడతుకవపనిడుకొనివె బడిబడిరంభసంభ్రమంబునవెడలెన్॥
వ॥ ఇవ్విధమునం బ్లూవెలువడి యుప్పల్లవాధరినలకూబరోపగుహనోల్లాసంబునన్బయలుదేరమేలిపలిపెసరిగంచుచలువనై తాన
శాలువమేలుముసుంగిడిశిరీష్టవంబులాసెలింగెమునెలరేఖంద్యుణికరించి ముగరాలపంజరమ్మబంగాలరేసవలరాయుని పట్టంపు
రాచిలుకయంగుమట్టటం బుడిట్టుతమ్ముకొనవసిధిపట్టభద్రనిక్కముపథమ్ముప్పట్టిదంబులంబెట్టినమెట్టియలుకటమ్ములతో సి
ట్టుగామొరయహజతగింకరుగుదెంచెనట్టిసమయంబున॥ క॥ అరుదెంచితోడిచేడియ। బరికించి నసమిపపుర్యోబడతియలకా। పుర
మరెయదేయాచక్కని। దొరబంగరుమేడ యనుచుదొయ్యలియానలన్॥ మ॥ కనియెన్మత్తగజోత్కరోత్కరపూర్ణాఖర్జూరగోత్క
టాంభఃకణా। ర్ద్రవఘఃపారించితతారవాన్సురవదీరంగత్తరంగాబ్జరం। గనటద్ధాత్పతురంగసంఘసంశంకాకృద్వీకోలాంచితు
క్రేశ్వదీవ్యద్రథఘోరమున్ దశముఖోద్యద్వాహినీవారమున్॥ క॥ కని యిది రావణసైన్యము। లని తెలిసినయస్సచూచియనునుర
లుమూర్ఖుల్బ్వరరాదీతెరువునకిజవ। దగుగిరిమీదవనకుంకఖచరరో యనుచున్॥ క॥ అలలనామణియసురుల। పాళెమునకట గొంత
దొలగిపావనసందా। కూలంకషయందిదరి। కేళీవనిజొచ్చెనిజసఖురత్నముతోన్। గీ॥ ఇవ్విధంబునదశకంఠుడేతనుండ। నన్నయు
లదోటమేదైవయోగమునను। లేమపులియున్నపొదసొచ్చులేడిపగిది। జొచ్చియాచ్చోటమెచ్చవచ్చునఫుడు। సీ॥ అప్పడ్మ యవనికి
లొప్పవజుట్టినవిరిమల్లెసరములపరిమళంబు। లకొంనుచుటసోయగముదాడిద్దినకర్పూరతిలకంబుకంముతావి। యబ్బోటి
బిగిగబ్బిగుబ్బలంలదినకుంకుమగంధంబు క్రొత్తవలపు। లచ్చేడియచెవిసందినమరుసంపెగపువ్వుచాయలజవ్వాదిసౌరభంబు। లం
మెఱుగుబోడిపుక్కిటితంమలమున। ఘుగులుకొనువాసనయుగొనిపోయి పజ్జి। ముఖుసియాసలుసఫలత్వమొనయనెదుట। బెట్టె
జలపాదిదెంమెరపిన్నవాడు॥ శా॥ అయ్యామోదమునాసికావుటగతలిబ యునక్ దశాస్యాసుకం। డయ్యారేసరమ్మాద్భుతంబైన

దివ్యామోదమే తెంకొనే। యొయ్యారంబుమిటాంచేసినదియీయుద్యానభూభాగముల్। వెన్నెలాయెటులైన ధాతనిపుడేవె

—(*) రంభారావణసంవాదము. (*)—

నొక్కసిగ్గింపనే॥ క॥ అనితలంచుచునిజాగ్రభాగంబున॥ క॥ కరకంకణపదమంజీర రవంబులుదిశలనొరయరశనయూ మొరయన్। మరుని జైత్రగీతిగమనము చెలఁగన్। శుభసమునవచ్చు వేల్పుసానింగాంచెన్॥ క॥ కనిని వ్వెఱపడిభ్రమగొని। తనువుననుచికొంతవడికిదనుదెలిసిదశాననుడవ్వనితతనూవిల।సనములుపలుమారు బొగడసాగెందనలోన్॥ సీ॥ మంచిదృష్టిక్రిమిఱుమిట్లుగొల్పెడునిది తెలియగాదుమెఱుంగుదీగెయేమొ। కాశ్మీరంగునకిట్టి శగలురేయిందసాబగైనవెన్నెలసోగయేమొ। వెన్నెలసోఁకీచి న్నెలిన్నవెయిది మనునిరాచిలుకసాంగాయిదియేమొ। చిలుకసామ్యప్రికేజెలువంచునడలుంచునాయిదికేకిరాయంచయేమొ। కలికిరాయంచకీ సోయగమ్ముగలదె। యొమ్మెకలదిదిజాళువాబొమ్మగానేమొ। జాళువాబొమ్మకీవిలాసములుగలవే। మెచ్చనగునచ్చరవెలందిమిన్ననేమొ॥ మ॥ సురనందనమృజించెదిరిసజ పయిపూఁకొని లేకున్నది। యదుటుజుబ్బలపొంకమీమొగములోనాయ్యారమీమేనులో సుకరీకన్నులబెళ్కులీతెసుకలీలాసుందర్శంగాంమీ। పదియార్వన్నెపసిండిచాయమణియేపద్మాక్షికింగల్గనే॥ సీ॥ కలువలీడవచ్చు గలువలకిటులట్టిసోగసుదాలుమెఱుంగుచూపులున్న జక్కవల్లాటినాజనుజక్కవలక్కి యెడలేనిపొందికలెట్లదునున్న। కీరాగ్లుదీటగుదేటులీడీటునసగంపుబాయకజతగూడియున్న। జెండంబునకిపోల్పఁ జెల్లుజెండముసకీయన్ద నాప్పలెలుగుచెల్వందియున్న। నెటులసాధర్మ్యమిన్నికయేనిలేని। వానినెటువలెబ్రతిసేయవచ్చుదీని। జళుకువాల్గన్నులకుగుబ్బచన్నులకును। గప్పకీలాల్గ్రవకుమెడయొప్పకును॥ ఉ॥ పచ్చలజక్కణంములనుభాసిలుదాపళికేలజాళువా। కుచ్చెలకొంగుజాల్చిశిఖసుందెలిచేకల్గుసింపింపగా। హెచ్చుపిరుందుభారమునసహింపకనెన్నడలింతకొంకగా। నెచ్చటనుండివచ్చెటకినేగెడునో యీచేదియెమటిపాటునన్॥ సీ॥ నవపాలప్రాపుల బెళ్కులెందు మొగమునందుండెల్లమౌ తెల్వెగు। ల్కానటల్గిల్కనుతత్తరంబుపలుకోకల్పంచితసంబరం। గోనుభావంబుసఖీహితోక్తులపరాకున్ మీఱికొల్లంపమెయి। కల్పిసయిమేల్పడ నేగుచున్నసోలపుంగాన్పించెచూడికకున్। సీ॥ ఏమోహనాంగుడీయలనాగముచ్చటల్వించుగొంగిటగార్పవించునోకో। యేమొమ్మెకానికీబంటనాతెలఁత కెలిచ్చిపయికోఁరమియిచ్చునోక్కొ। యేఘనోహరుఁడీవధూమణిమణితంబు చేఁబారవశ్యంబు జెందునోక్కొ। యేవన్నెకానికీలావణ్యవతిగోటిచెనకులకళలూరఁజేయునోక్కొ। యీవెలందిజన్మచామంబులేమియొకొ। మేలుగొనినన్మరతికేళినేడొకో। మేలకుంభినదీనసేలవిడూత।ననిదశాననుఁడుచ్వ్రత్తినట్టైతెచి॥ ఉ॥ బావుపేరానఁజూచివేఁడపడుకోనెడల్లడనందపూరులే. జీవలెగుండెఝల్లుపస। జేవ్వతివేల్పువేలందివిరోవనా।స్త్రీలోవకునద్దమై। లిరితో [illegible] కేల్లకట్టణెల్పెసొం. పావహీలంగసానిమొగమ్మైకనంగొనిరావణుండనన్। ఉ॥ ఏవ్వరి దానవేజలరుహేక్షణ యేవ్యాదిపేరుచెల్పవే। జవ్వని యెవ్వనిందలంచిచయ్యనబోయెదవేమిటా/ని। జవ్వనమున్విలాసమును జక్కదనంబును సీటుబూవిరన్। బువ్వలుకానికయినథ్రిమపట్టుగనేభుజైవమోహిని సీగ్గులుబనున్నఁగయుచ్చికొప్పఁజెట్టిన కేటుఁగనుగొన్నమోహాంధకారమొదవ/ రవికలోగులుల తొరప్పుగున్ లను సుమపుష్పాలఁజనుగొన్నవాపిరుదుర కి। చెవిసందిహాయిచులుగఁజెరవినతొంగరేకెటకింపనామోదములుజనిన్చసోగ సుతుష్పెలమూడిజోకశోభిలునాభిజూ చినమరువడిసుళ్లువాడము।గప్పురవుగేఖపనునెంమొగంబునందు। రహివిలోకి పడదీచందు రాగరంబుకంతసింగారముానియీయింతీగూడి। యెందుబోయెదవి వేళయందుబాల॥ సీ॥ దినము ఫలాహారమునదపి పఁగఁగవా చిలుకలుపలుకులగుపలుకనేర్చె। దలికటాకులదినితపమూనగాఁగదా పైకంబునీనాటిపాడనేర్చె। నలరుతేనిల లాని ాడవినుండఁగఁగదా కుళుకుని మూవులట్లునేర్చె। జలముగ్రోలితటాకములవరంపఁగదా యంచనీనడలసోగసునేర్చె। నెలతయిటుకంటిసీవలె టనీదుపాటఁ। సీసోలపు చూపునీనడలెవ్వనిగఁగ। నంగదొరుకునెసామాన్యకాముకులకుఁబలతపంబులుగావించిబడలకున్న॥ ఉ॥ కొప్పొకచేతఁబట్టివదిగోరికెలిరిక లెత్తదేసియ। ల్చిప్పిలుమోవిగ్రోలినను చెక్కిలి నొక్కుచుకళ్ళంటుచుం। గప్పురపికైమిచ్చితముకంబునసీవిదచ్చియుంకని। గొప్పవిఱుంచుమైనొలసిరూడినమేటికిన్వగన్ మేటికిన్॥ చ॥ పలుకుబవేసునేఁనిబుదాఁకనుగొనినంతనుండియుం। జిలుబిటాసిరవుపుత్సర సేనెసికందమిస్వఁజోనసీ। మొలకమిటారి తేటసగుచుప్పమొగంబాకయుంతడెమొత్తితో। గలినును తెప్పలార్చికడకంటఁగనుంగొనికౌఁగిలింపవే॥ ఉ॥ లోకములేలువేల్పు దొరలున్ సురులన్ పరులున్ భయమ్ములై। చేకొనుమంచునన్నునతిసేయుచమ్రొక్కడురట్టివాఁడనే। సీకునిజంబుగాఁదలచినేకిదేయుంజలిచేసిబ్రొక్కెదం। జేకొనిమోవితేనెదయచేయగదేతగదేకలంపగాన్॥ మ॥ అనుమానింపకునన్నువంటిపురుషుండాశించినందొద్దిరా। జనిచేలోకరనిడాయునాయుమయె నాయుందుఁవిమర్శిచూ। చినగోరంతకొంతంతయుంగలదెనీచెల్వంబుసాఫల్యమున్ం। గననామచ్చటదీర్చవేమానిబలాత్కారంబుగావించితిన్ ॥ క॥ గడగడవడకుచునుడుపులు। తెడఁబడసిగ్గడరనెపదడదడమనగా। జమవుంజెమటనోడలు। దడియుదశాస్యుఁగనిరంభతడయకపలికెన్ ॥ ఉ॥ వేడుకకాఁ క్రేకియితిరుల వేల్పులంజిన జాడనన్నూనిట్లాడిగబాడియా నేనజాధిపసూనుపవ్రసవ్వకునే। గోడలవానిదప్పదుశె

కోవిదులన్యులు మోహదృష్టిపై। వాడినమాన్చని వెకలియందమకిం చెదవేమి సేయుచుఙ్॥ చ॥ పొలుపగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టి
శ్రుతుల్పరియించి ఘోరని। ష్ఠలదపముల్ ఘటించి బహుసత్క్రియలూదినమి చ్చ్మవంటి పె। ద్ధలెతగు వారియాఙ్ వరుసఁ దప్పిచరం
చివనమ్మ చెల్లగా। ఖలులికబాయనేరుతు రెకాపదముల్ దకుజే- ద్రనాపుడుఙ్। క॥ పకపక నగిదశకంఠుడు। సకినాతనుజానకుసీవు
సతివైకోడల। ట్రికమెపుడు సేసితివిసీ। మొకమే నెఱుఁగదెల్పు మునిజంబని:ఙ్॥ శా॥ అంభోజానన పల్కెదావక సుతుండౌనేక
దాయంచి తా। రంభుడానలకూబరుండతఁడు భార్యంగాననుం జేకొనెఙ్। రంభానామము దానగోడలిని గానానీమసీకట్టితో।
సంభోగించిన యప్పుడె తెలియుమీ చందంబుదైత్యేశ్వరా॥ ఉ॥ నీకొఱరుండు మెచ్చుటకె నేడిటు పంటివనోజ్ఞ వేషముఙ్। జేకొని
పోయెదఙ్ విమపుశీఘ్రమె పోవలె వేచియుండునా। రాకకతండు విక్రమధురంధరుఁడించుకయాగ్లెనేని చీ। కామదదుఙ్ జగంబుల
దిగాక తపోధనవంశు డారయఙ్॥ క॥ నన్నుగనికోడలనుచును। గన్నులగప్పకొని ప్రియము గావింతురుమీ। యన్నయయునది సెయున
టువలె। మన్నింపగదగదె నీవు మామవుగావే॥ చ॥ కొమరెనికు లేరె పదికోట్లు లువత్తునకోరి తేనియీ। తమకము మేరగాదు సుతు
దారెను బట్టివశాస్యుడెంతయు। క్రమమొనరించెఁ జూడుమన దాసరివారపకీర్తి హేతువై సమిషముఖంబుగోరిజననిందల బొందు
దురేభవాదృశుల్॥ మ॥ తగదయ్యా నశకంఠవంశగుణవిద్యాశ్రీలబో కార్చు చే। తగదయ్యాయిది తాలిసఙ్ విడి పెద్దల్ సన్నుత్రోవం
మెలం। గిగు నుత్యంబు వహింపవయ్యయని నాగ్గీర్వాణి ప్రార్థింపఁగా। నగుచుఙ్ దైత్యుఁడు రంభవాతెలిసె గాంతాసితోడల్ చూ
చినఙ్॥ సీ॥ పౌండరీకనిరుండిబరగువారికి గాక కలికికికనుదోయి కాంచదరమె। హరి మెధకలన బాయనిధన్యులకు గాక పడతి నీ లేగా
ను పట్టనరమె। తెలిక్కై దువలదారసీలు సూరులకుఁ గాక చెలిసికటాక్షుంబు జెందదరమె। ధర్మసంగతిమీఱదగుధీరులకు గాక చెలి
యనికనుబొమల్ తెలియదరమె। రాజసూయ క్రియాలీలరహివహించు। సుగుణులకు గాక నీముద్దు మొగముదొరయ। దరమె యుత
ములకతంచుత మెన్న। దరమె జిగిచన్నుగవ జేర్చ తదుణిబోవ్రపు॥ చ॥ కులిశము చేతగాని పనికొమలిసీనును సోగకన్ను దాల్। శ
ఘుసమిటారి చూపులెకదా నెఱవేర్చు బలారికొల్వులో। గలవెలయాండ్రనెల్లను శిఖామణివై వెకదావక కియుల్। సలిపెడి వారి
కంచితఫలంబుగ దానినుసూడియుండుటల్॥ చ॥ వేసవిలు కాముననృరిథవించెనికన్నినపూనజాలనె। కడిపెడవావులెన్నెదవు కా
మినిచెకెఁడనేను మామనెకడికొడు కేటికోడలవు కంటిమెయచ్చరమచ్చకంటి కెక్కడనొకరుండెభర్తయనగావిని యుంటి
మె కకున్నే తేటకిఙ్॥ వ॥ అని వేణీపదిలోపబంబమునొకం ప్రైయుండెనో లేదో జ। క్కుల రేరాయల పట్టియె న్తట నేసీకుఙ్ వాడు నిక్కం
బుగా। జెలువుండెకదనికుమ్మమనగుడుఙ్ జెజెలకుఙ్ సీకునుఙ్। గలవేవావులు నన్ను మాత్రము వితాకారింతు రేమాటలఙ్। సీ॥ జన
కుండు సుతుడనుజన్మంబు సేసిన వనితవారేమి కావలయుసీకు। నన్నదమ్ములు సోమయాజులై వెలసిన వనితవారేమి కావలయుని
కు। దావయుమతిదియయిబవరానగూడిన వనితవారేమి కావలయుసీకు। నల్లుడుమామయునసి ద్రెళ్ళిచ్చిన వనితవారేమి కావల
యుసీకు। వావివరుసలు గణియింపవచ్చితేని। వనితమాతోడ మాటాడవశమె నీకు। జాలునిక నెలరంముని కేలుపట్టి। బాలగొనిపో
చెంగల్వ పాన్పుసేరి॥ సీ॥ తమకించి యొకింతనుంచితవ్మ్మబోలిన మోము జిగిదకట్టి మోములు చేర్చి చేర్చి। మెఁతుకాండ్లనగు బా
హువులు కంఠకెడిదంబులగు సందిళ్ళుసందిసదిమి యదిమి। అవలీదళంబులట్లు సవరైన చెక్కులు పాదువారగమొద్దులాడియాడి
చిగురుఁగేరెడు మోవి సగలించి పలుగెంపులడరజేయుచు జేనెలానియాని। కుసుమమంజరులనదించు గుబ్బచన్ను। లగడుపడబె
ట్టుకరములనదిమియదిమి। తీసజలించిబలిలించి నెలత నవుడుకి తినరతుల నంచె రాక్షసవిభుండు॥ మ॥ అక్రూతాశ్లేషమపీప్రి
యాననమయుక్తాపమవ్యంజిత భ్రుకుటీకప్రణయంబ కల్పితసకృత్సంభావమవ్యక్తభం। ధకళామర్మమబద్ధకూజితమసంద
ష్టాధరంబై। త్యంకు లేంద్రుంగరగించె దానిరతిమాహావాని మేలెట్టిదో॥ మ॥ కటిచక్రంబు చలించె హారలత ముక్తాతార
కల్ రాలెనం। తటమోమఙ్ దొగజేనిసుంతపలభాద్వాంతంబువ్యాపించెను। త్రుటనక్రోజగిరుల్ వడంకెనవలగ్నవ్యోమసం
మాఙ్ మేఖలా। ర్భటిమోవ్రసెఙ్ దనుజుండు బల్మిమియిరంభంబట్టి భోగింపగఙ్॥ సీ॥ రాజహంసవిహారరమణియతాహామా
కొలనిలులాములంబుకలచునటులు। సింధునాయకుపొందుసేయబోమొడితరంగిణీమదేభము గలగించినటులు। పున్నాగసం
శ్లేషమున కెకుర నెలతీగె జెనకి గాడ్పు చలింపచేసినటులు। వలరాజు జేమించువహించాంచి ఝలకించునలయుచుఁ గిటినొంచి
యలచినటులు। ధనవిభుని పట్టిగనునట్టి కలవుపుట్టి। యొగురంభనుదలిమి మైనిటులబట్టి। బెట్టిదవు కేళినలమట బెట్టివిడిచి చెం
ప్పైనశకంఠుడామేలుకట్టిపెట్టి॥ వ॥ ఇట్లు క్రవడినం మొక్కలివగరక్క సీచుకక్కల రాజు చేతనొక్కవమపుసవిడువంబడిసిబ్బంబు
గావయను గబ్బిబెబ్బులివాతికిం జిక్కియు జిక్కుపడిగిన హరణికరణి రాహుముఖగహ్వరంబునం బడిబయలుదేరిన చంద్రకళ
చందంబునను నుగ్రగృధ్రతుండాగ్ర నిహతి దప్పి పెనుగుడు చిలువ చెలువ చెలువున జెదరి ముంగురులతో బెదరిన బెళుకుచూపు
లతో బిగిసిలిన నీవిబంధంబులతో వదలిన కేశంబులతో కగిలిన బింబాధరంబుతో నొగిలిన చెక్కుటద్దంబులతో గరగిన కర్పూరంపు తి
లకంబుతో బెరిగిన తారహారములతో బడలిన నెమ్మొగంబుతో వెడలిన శ్రమజలఘాకలతో నెలసిక నన్నచామరలతో నలసిన
కోమలాంగంబుల వాడిన విరిసరులతో వీడిన భూషణంబులతో నసియాడు చిన్నయడుగులతో నసియాడు వెన్నడుముతోన

లగినగబ్బిగుబ్బలతోఁ గలసిన నెమ్మనంబుతోఁ గాలిపడినజఘనంబుతో వాడిపెడిచనకాంతితోఁ బ్రీలినకంచుకంబుతోఁ గాఁకినచెక ముత్యములతోఁ బొలుపులేనియంగరాగంబుతోఁ దలఁపరానిదీనభావంబుతోఁ గసుగందినబాహులతలతో వెసగలిగినపెందో లతో నెడలేనిగోటిచెనకులతోఁ గడలేనిచింతాభరంబుతో నాకారంబుదాల్చివచ్చిన శోకరసాధిదేవతవలె నస్థదైవశయాతవణి తోఁ బ్రవేశించి యవ్వచ్చియాపాదించి మచ్చికమాటలాడు నెచ్చెలికత్తెం దండగ్గాసియుల్లముచసొలయుచు సిగ్గునొర్పునిగిడించుచుఁ జనిచ ని॥ మ॥ అలకాపట్టణరాజ్యమధ్యమునఁ బొనీపుంగోటలో। పలిబంగారుహజారమున్ గడిచినన్ బ్రాగంపురామేడలో। నలు కన్ గీల్ జడఁగొట్టుకేళికజోహారిగ్గకెందంమిబొం(గళ్ళపుక్ రౌతునువ్రాసినట్టిపడకెంటన్ మించుపూఁబాన్పునన్॥ సీ॥ హెచ్చు వాసనవక్కలిచ్చుచుట్టినయాకుమడుపుగొదిపిరెడునడవదాని। విసికివేళయందుఁ జుపిజెమెచ్చిదమేళయించి తెచ్చినగానవిద్యదా ని। బొలివానినేర్పుతో మాన్పుబెత్తులుగట్టినేడకగానికలిబ్బువిరులదాని। బరిహాసకులు నటుల్పయకాఁడ్రమొకసాలగాచినార సితెల్పుకట్టికదాని। నింపుకయుజేఱిబూడకసెంచుమది। హాళ్ళియును లేకనింతపెద్దావెరంభ। రాకయున్నదజేమికారణమొ యనుచు। దలచినలకూబరుని జేరిపల్కెరుబోడి॥ క॥ ఆడలుచుగాటుకకన్నీ। రొడుగకజడివట్టికురియ నాడలుగడగడన్। వడగవెనట్టు ర్పులనగలడరగదీనగతినతనిచెపు సుగమువ్రాలెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ అడుగలవ్రాలినెమ్మిజనరాలివిరాళిపొందింతతర్థం। బడ రగలవనెత్తిమొద్దియందిడి చేకొనిగంసంగవన్। జతిగాసునశ్రుపుల్తుడిచిటాతకికొ ముదిచకటఁ జెట్టియా। వివమొగవెట్లగ గన్గొనితమచేరుసికూరిమిపట్టిముల్లునన్॥ సీ॥ కనకకలవలకెరులగాంచునిచనుదోయి కలికి యేమిటినుంచగానిపఁటిచెం। గోడమ తూమ్మెదలమ్మపోదగనిసెతికరుల్యెవియేమలినుండుచిక్కుపఱిచె। వెలలేనికళలతో వెలయునీనెమ్మోము వనితయేపికలుండు వాడుపఱిచె। నంటనంగంపుపూవంటివినునుతనుమగునయేడ జాఱియగడుపఱిచె। నెలఁతయేచలదితుండసీపిసాళి। కీర్క వాల్గన్నులనునీసుగ్రమ్మజేసె। పజేలవివరింపుమేవచనమునుమీది। చెలియుంగరసిన్నంపజేసెనని॥ ఉ॥ కోమలివంనుస్సనసడదు

——(✽) నలకూబరుండు రావణాసురుని శపించుట. (✽)——

ఁడమేను సెమర్పగెలకేశ। ధాముదోయిమోర్చి ధవనాయపునందనుజూచిపల్కెనో। స్వామినినుగనంగానెడివానకతిపఁబున నుండియావయ। స్వామిజిటోడగూడుకొనిదయ్యనసేటకేగుచేరగన్॥ మ॥ ననుగోపందిలకించిపట్టిముఖుడనాన్యాయఁబునం గెలుపట్టినచోబట్టిమించినదితెలిగంటిభట్టిభోగింపవచ్చునెపూనవాతగవె చుకోడసటంచున్ జాలబ్రాధిత చినన్। వినడ దుష్టుమబన్నిబన్నిబట్టికశిచెన్నేమాటలింకేటికిన్॥ చ॥ తగవునుధర్మమింకొననిదైత్యుఁడకింబలుశానదికుకగ। కగపడిగానిబోం చునునియుంజగత్పుపహవ్రాయుచుండగా। వగలనేలనైనబలవంతుఁడొకండిటుచేసెనంచుని। మొగమునదెప్పినీవ్వనయమ న్నోగిలించుటకాశజెందెదన్॥ చ॥ అగములప్రకర్షింపుచుపులిశాయయుధునంతటివానివీటపై। జగడముసేయబోవ సెలసాహసి పట్టినవాడుదాననే। వగవిడిపిందకోఁగలనవారణపూనవమేఁబొకమంపరన్। దెసవకజోత్తున్నునదిక్ విధిసేసెనను గ్రక్క కాంతగాన్॥ క॥ నలకూబరుబిగికౌగిట। నలరుచుసుకిడుంచురంభయటమిరుపదిచే। కులకక్కసిబలుసందిట। గళనళసండుమట దైవగతినేమందున్॥ మ॥ అనుమాటల్విని గుండెదిగ్గుమన గాపాస్యంబు కెంపెక్కతో। నెనగాగన్నులమంటలంటికొనగా సీత్కారిగ్గాధీ మానంబుల। ప్పెనుగాయంబులనాత్మవాప్పికొనంగా బేల్చి శాంతిడమి। ల్లవగానన్నలకూబరుండుదనుజున్ శాపింపనుద్యుక్తు డై॥ మ॥ తనలోనొక్కనుహూర్తమయ్యసురకృత్యంబెల్లజింతించిపీ। సినిరోధించుటమంచికార్యమనుచున్ నిష్ఠగగావించిదిగ్గ నబూచానువుడగ్గిదోయిటయుగంగాతోయముంబూబు। ద్ధినిరూఢస్థితినిలించిరావణునిసుద్దేసించిసక్రోధుడై॥ ఉ॥ ఈదనుజుం డుకోరికవహింపనిరంభనుభగ్నభట్టిన। ట్టాదటనింకవాస్తవిమృగాక్షులబల్మినిబట్టనేనిస। త్యాద్యదమదీరనంతశిరముల్పదిదాయం బడినూరువ్రక్కలై। మేదినిగూలుగావుతనిమేషములో ధువనంబుమెచ్చగన్॥ మ॥ అనిశాపోకముల్విసర్జనముసేయన్ దేవతాసెమ్మె చ్చిభో। గనివర్షించిరిపుష్పవర్షములవాగ్దస్ఫారధారాధర। స్వవగంభీరమృదంగఘోషములదిక్చక్రంబెల్లసం। గసగాజేరిను తించుచున్ సతులుసంతోషించిరెంతేనియున్॥ క॥ ఆపౌలస్త్యుడుమారునిశాపమువినిపంక్తిముఖుండుసంతాపించెన్। బాపించె నాటనుండియుగోపనలమసోఁబుజానుకూలత్వంబున్॥ తత్సమయంబున॥ శా॥ అన్నాళీభవప్రదత్తేఁరమహాస్త్రబునం గూర్చిరుడై। యెన్నండెవ్వరిరావణుండతనిదుశ్చేష్టల్నివారించనే। డన్నాన్నలకూబరుండెప్రబలుడంచున్ సుధాభుజను తు। ల్పన్నన్ సాగిరికాలంబడినబాలల్వొందిరానందమున్॥ క॥ అలప్రియయురాలికినిటువలె। నలకూబరుడుత్సనంబొన ర్చితదీయా। విలభావమడచియిచ్చకు। వలసినటులమెలఁగెరామవసుధాధీశా॥ వ॥ అనిపలికియగస్త్యమహాముని చంద్రుండు

——(✽) ప్రభాతవర్ణనము. (✽)——

వెండియురామచంద్రునిట్లనియె॥ సీ॥ పౌండరీకసమృద్ధిబాపగాశశికీర్తిఁ మలగెనావెన్నెలల్పలబాతె। బతివగఁతసు కుపతులకన్నులపోల్కి రాజుచెన్నేరకొరముల బడలె। బన్నినుత్వేతజెండఁబాహసించినదోషమునసాగగుమదిసుల్మ రుపుదొఁటిగె। బాంధసంహారపాపమునమూర్ఛిలె మారుడనరతిరుచములనలసితూగె। నిదురలునిడిగింపునారతికెదలబ్రా

లు ప్రాలుగంటుల యాణిముత్యాలసరులఁ। జైత్యమానవుల్కిఁ బడిరభసమునలేచు। తత్పతాలన వ్వెదీపికలబ్ధవళరుచులు॥ ఉ॥ కంతుర
తాంతతాంతవిటఘర్మకణాపనయప్రవీణసా। ధ్వాంతరభామినీవ్యజనతాంతవృత్తిక చోత్తరీయచే। లాంతమృగీమదాగురుస
తాభ్రిపటీరవిశేషవాసనా। క్రాంతములయ్యె దిగంతములగ్రమ్మెనిశాంతమరుత్కిశోరముల్॥ క॥ మునుకొని వేకువ తరగఁ। దినమ
ణిగనందివురుపూర్వదిశకుంగొనఁబూ। పినముంగరముత్తేమనలెం। గనబడియెన్వేగుచుక్క కలధౌతరుచిన్॥ ఉ॥ కాయజుచారికో
డిసును గౌతమికై తమకోడిజాతి పాం। డారమెను రేంద్రుడట్టిదొరనాగిజయికపడశాన్యుడీయడం। బోయెదునిత్తెఱంగువినుప్రోలి
కిఁ దెల్పుదమంచు బెట్టుగా। గూయిడుచున్న వోయనఁగ గుక్కుటముల్ పొదసేసె దిక్కులన్॥ క॥ తమిగంధుఁగఁ బిసినయంబర। రమపు
లకాంకురపరంపరలుదోద్ధోద। త్సమయశశి రానిలుసిచే। సమసెనొయనం దారకావ్రజంబులుడంగెన్॥ క॥ చెలిమికినందుబలుకెర
ములతోడను దేవమన్ను ముట్టినయుదయాచలపతికి వేళవీచిన। తెలివిచొప్పుజిగిగుఱ్ఱు తెలతెలవాఱెన్॥ గీ॥ ఇందుద్విజరాజునా
మించుచందమామ। మనలనిద్రాంధకారాబ్ధి మునుఁగఁజేసె। మేలుకొల్పెనినుండెంతమిత్రుఁడనెడి। భాతిఁ పులుగులుకలకలపలుకఁ దొ
డఁగె॥ చ॥ లలితమరందకాంతిముకుళంబులజిక్కిన కైతవంబునం। బిలుకలనాంద్రసిన్పిడిచి పెట్టెఁ శి. బ్రతిపక్షబంధులో। కలుమలకొ
ట్టికై యువిదయుగందిన గ్రహ్మలజేరు తేటులన్। గలకలనవ్వెబద్మినులు క్రమత రొచ్చవిభాచ్ఛలంబుగన్॥ మ॥ గిరిబృద్వక్షము బాసితా
వికిరవాకెందమ్మిస్ఫూమించుచు। న్పరిగెన్ శ్రీవెలయన్సరోవరసభాభాగంబునన్నంచెబంభరభామామృదుగానములఁ బివక్రప
శ్యగపదార్పటుల్। తరళోత్తుంగతరంగరంగవిలసత్కాదంబినీలాస్యముల్॥ చ॥ అలయుకమొల్లెడస్మెలగియదొకచొనితి రేతరాన
సం। బుబిదిలకించియొ డొకటివూరొకనుచున్ దమిజేరిదంచువు। గ్గలిమూలనుంచినిప్పి రాలు అకల్లనువృల్లదియించిచొకుఁ చూ।
మఁలు వెగుడంబరయె రహాకుడుంగములన్విహరించెజకరావళ్॥ శా॥ ఆందోళింపఁగఁజేసె మందురజతాహర్మ్యంబులం గేశ్వరుం।
డెందుం గోర్జయుడింద్రుపీఠారయుచొనే మెంపనోఁవాహమస్రాం। పొందంగానిక యుత్తునంచుదొలిగట్టుత్కంఠతో నెత్తుమోల్చం
దాకెంపుతెఱంగునన్ దనరెభాస్వద్బింబముల్ దూర్పునన్॥ శా॥ సర్గంపుర్ బలు చిల్వరాపడగనన్ శ్రాగెంపురాచాయలన్। డి
గ్గంద్రావివవారుణాబ్జకృహావాటీభాగమాచంచలాద్యగాథ స్త్రపకుంకుమద్యుతులతో రెట్టించిభాకల్లేప। ప్రాగ్దిగ్ర్యాతశధా
తుగాగరుచులన్ భాలారకశోణాంబుల్॥ ఉ॥ అంతకుమున్నె రావణుసి శౌటకులేంద్రుండు వీతనిద్రుండై। యంతికబంభినిస్వేల
యుచాహ్నికకృత్యములాచరించి దిగ్గాంతరణోత్సవంబున బ్రధానసమాయాచరపుత్రమిత్రసా। మంతసుహృద్భటోత్తముల
మున్నదొకొనిసేవలబ్బఁగన్॥ స్రగ్ధర॥ కదలెంగంఖాణరింఖాగ్రవిహితిరజత గ్రావసాదాళినర్గై। సదరన్ హాస్తిందహ
స్తాంచీశపమధుజేజేలపెంద్రో పలెల్లన్ టొడుకొదన్ స్యందనప్రస్పుతగతులకేతూఁణిపీల బజాక। గ్గదియన్ వ్యాకించబల్పి
కటులరివిరథత్తిత్తసాంధస్వమూనన్॥ చ॥ కదలిదశాననుండులయకాలఘనాఘునగర్జితభ్రిత। పదభవనసింహాగర్జలపొరగు
హకువాకంబులానినన్ బహులుగ మ్రోయువేల్పుమలపజ్జకుబోరమొడదేయపాదను। ల్చిడురు లఖుధరంగలయజేయుచుసేన
లుగొల్వసద్ధతిన్॥ గీ॥ పోయిపుతత్సమీపమునకుగానగవచ్చు। వేల్పుపురపుచూచివిస్మయపడి। చేరియుపవనములసేనలుపిడిపించి

——(*) రావణుండమరావతిపట్టణముముట్టడివేయుట. (*)——

యులప్రహస్తుగనిదశాస్యుడనియె॥ మ॥ కనుగొంటేయమరావతీపురవమంగంగాఖేయతోయావగా। హానసక్తామరరాజితామర
సపత్రాక్షీవిహారోత్తిపతక్షనదంభకణమాలికాతులితముక్తారత్నశిల్పప్రికల్పనభాగ్యప్రవిభావలక్షితనభోగంబుభాసిల్లె
డిన్॥ సీ॥ ఈపట్టణంబులామమేకదాశతమన్యురాజసంబొంధించురాజధాని। యీనగరీరత్నమేకదాబహుపుణ్యములుసేయుప్రజ
చేరుపుణ్యాలోక। మీవృటబేధనంబేకదాయెల్లసౌఖ్యములిచ్చునసుఖాతిగన్నపదవి। యీపురగాత్రిమణియేకచారణరంగహాతులు
ప్రాపింపప్రాప్యస్థలంబు। కల్పవృక్షములున్న శృంగారవనము। లీనివాసంబుననెకదామెసకమెసఁగు। గామగవిగట్టిదిగబా
గాడిపట్టు। దీనివర్ణింపఁబరమేష్టికయినదరమె॥ సీ॥ ఏచాయన్నరేరాచరావాలిశ్యగొమదుమీరినదివ్యగోపురముపలె। రవిపిధిగ
నుగొన్నహీరవారప్రకాసాధానిర్నోత్సేదసౌధమణులె। యేతోజలనసినగేతకీపున్నాగసుమనోమనోహరసురభివనులె। యే
యిండ్లుచూచినహీరతారచిరత్నరత్నసంపన్నరాజితనులె। యెందుఁజూచినబలుకోర్కులిచ్చుతరులె। తాడఁజూచినవేడుకవి
డుకొలకులె। యెచటఁజూచిన బ్రతిలేనిక్రతకగిరులె। యిటులగాకున్న బ్రఖ్యాతియెటులగాంచు॥ మ॥ పరిఘాకారసురాపగాపహ
రికాపాండుద్యుతుల్వ్రజబా। న్స్వరవప్రాచ్ఛారప్రభుత్వదుశిలాసౌధానుయోధంబులి। స్ఫురితైపైగప్పినచూడనోప్పెదిజగ
త్ప్రారైభవంబుంజయిం। పరహింపైకొనుగిరిపైకరిప్రహస్తాచూచితేనావుడున్॥ చ॥ అదివినిమంత్రియిట్లనసురాదికులేశ్వ
రకీర్తిగాదుగా। యిదిభవదీయవిక్రమసమృద్ధినిజేశ్వరిమినేసేయునో। క్రిదశులకేమిచోటొయసిదీనతవెల్వలనావురిందిరా।
సుదతివగ్గభావమనుచుంగనవయ్యామనాదుచూడ్కికిన్॥ మ॥ అసురాదిసభవత్ప్రితాపసీఖపయివ్యాపించెనాబద్మరా। గసము
జ్జృంభితగోపురప్రభయుదగ్రంబయ్యెదద్ధూమజా। లశమశ్రీలవిశాలనీలరలఘుల్లావించెవజ్జ్వాలలు। బ్లైసగెన్ ద్వారకవాటవిదు
మమమల్వీక్షింపుమిహోళిబునన్॥ ము॥ తనుశోధింపగనేగుదెంచినవిముల్ దర్శించిఖేదంబుజెం। దినస్వర్లక్ష్మీదృగగ్రజతోయకణపం

క్రీడఁబోలి కేళీసరః కనదాఖిలమరాళచక్రరుగరుక్మంద్రాక్షితచ్ఛ్రీద్రవద్ఘనచంద్రాశ్మసువేశ్మజాలకగళద్వారిపూరమొప్పారు
డిన్ ॥ ఉ॥ ఈవరకిప్పుడిన్ దివిజులెల్లఁ గాంచినయట్టి సర్వజాదైవతనన్నుబట్టి వుపవల్లీద్రక్షిప్తపమాక్రమించినయ్యె। రావణదంతితో
డను రాజును బల్విడి బట్టి తెచ్చెద। న్నావిని రావణుండుచిరునవ్వుననాత్మజుఁజూచి యిట్లనెన్ ॥ఉ॥ అంతటివాఁడనౌను వెకదాయయి
నన్మఘమేఘనాదదే। వాంతకకుంభకర్ణులవరాంతకముఖ్యులఁ డియుక్ష్వరం। బంతయునాక్రమించి చతురధ్వములానుకనిల్వ
ఁడంతజం। భాంతకు జేము సేయునొయ టన్నమహాసాదసిఁయాత్రమహాస్తుడన్ ॥ సీ॥ కుంభనికుంభముఖ్యులతో డనఁ కుంభకర్ణుండు దూరం
బు గవనియందు। మాల్యవంతుడును మాలియుబలయు క్తిదగ మేఘనాదుడు త్తరమునందు। ధూమ్రమాక్షరుధిరాక్షదుర్ముఖాదుల
గూడి మధుని శాటు పశ్చిమంబునందు। మారీచముఖులతో నారావణాసురాగ్రణి గొల్చి తానుదక్షిణమునందు। నిలుచునట్లుగని
యమించి నిఖిలబలము। పంచియందందుపడి యగబంచినాల్గు । గడలనాల్గునముద్రములు గ్రమ్మినటుల। జెలగి పటువాద్యములు మ్రో
యజేయుటయును॥ వ॥ అప్పుడు॥ మాలిని॥ మురజపటహఢక్కాముఖ్యవాద్యస్వనంబు। ల్పడతిమదిసేవాపాళిబల్మ్రోఁగి మిన్నెన్।
సునిలు చెవులు సోకన్ బిక్కభీతిల్లి రాస్వఃపురినలుదిశలం దుంబుట్టెఁ ద్వాతకోటుల్। సీ. నిండినగేహముల్మోడి నట్లనెయుండి బ
లువిమానములెక్కి పటువవారు। దగునువస్తువులతో దమవారిగొనిభీతి యెసఁగ మహర్లోకమెక్కువారు। నొకరితో నొకరు చెప్పక
యథాయథలఁ యేడకేడకంబరు వెత్తువారు। నెందుబోగాక్ష్యాడకిండ్లలో మూలమూలలసొచ్చి వడకుతో వలయువారు। నెచ
టజొచ్చిన బోనిత్తురేని శాలిదిగొల్లగ్గలు వట్టిరింకేటి స్వర్గ। మనుచు స్వర్లోకమునకు నువచరుగువారు। నగుచునడఁకొందిరమరాలయ
మ్ము వారు॥ సీ॥ రంభతూరులఁ కునప్సరస్త్రీలతో గూడి వీధిసరాళంబు వెడలఁబాసె। సోమయాజులకు నంభామేనకలఁ గూడి శృంగారవన
మువిత్తరపబాసె। బరమధార్మికులకు బసిడిమేడలనుండ వెలఁదులగానముల్విసఁగఁబాసె। సతులనివ్యోపపాదకులను సఖులతో నల
జేవనదీనిముల నాడఁబాసెను। సురలనిండ్లలో నుండినయెన। సారదినటు పిక్కటలలెత్తి చూడబాసె। నలబలంబులతో గూడియలబ
లంబు। బమరపుర జుట్టుకొనునట్టియవసరమున॥ చ॥ తలకున గోటలగ్గడలతల్పులు వేల్పులుమూసి డాసికొ। త్తళముల పైనినగ్గలము
దాకొనిమరొనిసివిక్రమింపగా। గలరణశూరులయినయవికారులపేర్ల హెచ్చరించి పై। బలములరాకదెల్పసురపాలకు
పాలికిబోయియవ్వెడన్. సీ॥ కవిముద్దుమోముజూచుచునాగకన్యాల వీనగానము వినువింతపూవులు। వేల్పులమనవులు వినుచు
చుఎచ్చరమచ్చెకంటులనటనంబు గాంచుమురువు। ధనదాదిహితమంత్రిజనులతో బల్కుచు మునుజవాదులకు నవ్వినయుహారువు।
ముకురవారలకుఁ గేల్మోడ్పు చుపురుడాన తిచ్చు యుక్తులెరుంగు హెచ్చరికయు। దనకు జెల్లుననకగసంతసమెసంగ। వైజయంతం
బుపైగోలువైజయంత। ముఖులుబన్నీసుఖులు చంద్రముఖులుగొల్వ। నిందుకొలువున్న దేవతానేతగనిరి॥ మ॥ కనిజోహారిడగొ
టె నల్లనసలంగావున్నవారే గుడె। ఊనవారిందవధారు దేవయనుచుం జే మోడ్పుతో గంచుకంల్విన్నవింపఁ దొలునాడె వేగరుల
చెవిన్నట్టి వృత్తాంతమున్ । దనలోదోచిబలారిమీరలిటకున్ రాగార్యమేమోయనన్ ॥ ఉ॥ వారువినీతులై యనిరిస్వామిద
శాస్యుడుకుంభకర్ణుడే। వారిమేఘనాధుడు ప్రహస్తమధు ప్రముఖుల్మహాచమూ । వారము గొల్వఁ జే యిదె స్వర్గము
నల్లడలావరించియు । న్నారు వినివింపసురనాధుడు రోషకషాయితాక్షుడై॥ శా॥ పౌరాఁ రావణుడబ్జగర్భవరగర్వా
యత్తుడైనాఁపురిం । గారింపంజను దెంచె నేతనబుజాగర్వంబునా చెంతనా । వారీవీరిదలంచినట్లనెనసున్ వాడెంచ గా
బోలు కానీరిత్తాబలవార్ధి గ్రబడచాగ్నిన్ నేడెంయుంకించెదన్॥ అనిపలికికొలువుకలయంగనుంగొని ॥ సీ॥ కోటవాకిళ్ళబ
లోత్తళంబులలంగనులు నెరకకాఁచిమోహరింప । దారుసిలాయంత్రతతికొమ్మకొమ్మలదోరంబుగానించి దురుసు సే
య। దలబాఁమిడికమక్కతళముకే జెమకత్తియాదిగాఁగలవిము స్తిదొనర్ప । నరదముల్దివ్వరదంబులశ్వముల్మొదలైన సకల
వాహనములసంఘటింప। దగినవానిని యోగిచింతసనమీప। మునవసించుపులోమజాముఖ్యసతుల । మరియు బనువారిబ్రోచ్చ
న్నమార్గమునను। స్వర్ణగిరిశృంగమునకన్పి శతముఖుండు॥ ఉ॥ కామగవీసుధాకలశకల్పకదివ్యమణివిభూషణ। స్తోమము మా
టు చేసితనతోడి సులోకముగా జరిపించుసి। ద్దామరసాధ్యరుద్రతుషితాసిలభాస్వరముఖ్యదేవతా। గ్రామణులన్ రణోత్సుకు
లుగా సెలవిచ్చియెకండు చెచ్చెరన్ ॥ కమలవిలసితవృత్తము ॥ వనజనయను గినివరదుని జేన్। జనిముఖ శిఖకరిజలజయుగుం
డె। తనువునబులకలు తలుచుకమించన్। వినయము దగసువిభుడిటులెంచెన్॥ కవిరాజవిరాజితము॥ జలజదళేక్షణశాత్రము
శిక్షణకార్యవిచక్షణచక్రధరా। కలితరవిగ్రహకాంతిసువిగ్రహకల్మషవిగ్రహకంబుకరా। విలసితకేతనవిస్వనికేతనసిస్మితచేత
న వేషయుతా। సలలితవాసనసమ్యగుపాసనశార్ఙ్గకరాసనసాధనుతా ॥ మ ॥ అవధారయ్యధశాననుండు సబలుండై నే
డునాపట్టణం । బవరోధించినవాడుతంముడునుదోర్దైనాడు తత్పుత్రకుం । డువృషాంకప్రియహో మనిష్ఠబలిష్ఠుడై వి
జృంభించినా। డువిశేషించినీమధుండుబంధుండయి వాడుం గూడివాడి య్యెడన్ ॥ ఉ॥ ఇందులకేమి బుద్ధిగణియించెదొ వయిరులఁ
నెట్లడంచెదో। ముందును వెనక్ తోచక యమోఘదయానిధివంచు జేరితిన్ । ముందుబలాదిశత్రుజయమున్ భవదుక్తిన కాదెక
ల్గెగా। విందము నుండని వెకదపేగతి వేగతులొందలంచినన్ ॥ ఉ ॥ ఆయయసర్వభూతములకాపుడవయ్యనువంముగూర్చిదె

త్యాగసహాఖ్యగాం జిత్రిత దాఖ్యయథార్థము సేయు మోదయా। నీః థి పాలముంచినఁ నీళ్ళనుమంచిననీ దెపేంవ్రుని। వారము నీ దుబి త్తమను వాసవు జూచిజ నార్థనుండ నుర్॥ వ॥ ఆసురవరేణ్యు మిట్టిసమయంబున రావణ కుంభకర్ణులు స్వపురములో కలంగెలు వ శక్యము గాదు తదీయనందనుం డమితపరాక్రమక్రమ సముగ్రుడజేయుడు మిద। గొంత కాలమునకు మానుపాక్షృతి జెల. గివథిం చెదవారి నంచరిరె॥ చ॥ హరి యదు డెంచియు యాంకద శాస్వ్యనిదాకిః థింపలేక క్రి। మ్మా రెననునట్టిలాఘనము మాత్రమె వేసివు డెగు డెంచిన। వ్వారిహాయని వెపోయు పలలాదుల మాగొట్టి నిర్తొంటి యట్టులం। దుం మొనరి వునిప్పటికిరో ద్వదిమీదశుభం బొసంగ దగ్॥ శా॥ దేవత్వంబుననుండి యేపరువిమర్దింపగ లేనంటి వే। నీవేలా గుపరత్వ మొందిపగవారిం గెల్వెదం జేనిరా। జీవపోద్ర్వవు మాటనిల్పుటకు గా జేకొంటి శాంత. బిగ్। భావిపాత్రించి తరామరూపమునః ప్వోలస్త్య జోకత్తునే॥ మ॥ అసిపీడా హల్పినవ జీవ చ్ఛిరణవాం ఛాకల్పుల స్వేల్పులం। గనిహర్షించి జయూహకాస్పటులథ కాహిసంక ఘోషంబుల। దనుజస్తోమము గం డెదిగ్గుపు సర త్నప్రసప్పుగ్ భ్రక్రశంఖ స్వన ధ్వజఘ టికాఘుంఘుణో గ్రస్యందనారూఢు లై॥ సీ॥ ద్వాదశ ద్వాదశాత్మలతోడ నడిబదు ముగ్గురు వి శ్వ్యులు నుందునడువ। నురుశీలము ప్వహాల్గురుతుష్షితులతోడ నెనుంద్రు వసువులు నెనసికొలువ। మెరయు సర్వదనలు గురుతోడ నలువదితొంమ్మ ద్రనిలులుగొలువ। రూఢినేకాదశ రుద్రులతో బద్ధ ఋజుసాధ్యులు దృత్తినడువ। గరుడగంధర్వచారణఖచర సిద్ధ। యక్షకిన్నర కింపురుష మహోగస్వ కాలితేయుమహారాజికాది దేవ। సమితనలుగడ గొలువ వాసవుల వెడలె॥ చ॥ వేరువడియెప్పుడ

—— (*) దేవదానవులయుద్ధము. (*) ——

ప్పుడరివీరుల దాకుదమంచు విచ్చుక ప్తుల జెడగుండ ళత్తునతోదనముందడవచ్చు దేవవీరులకును జేయువిడుటయురోషముతో జని దైత్యవీరులం దంపడి రాసురాసురుల దారోగ్నిరుగ్రతరాగ్రహంబునక్॥ వ॥ అప్పుడు గొప్పచప్పుడు ప్పెల్ల బాహులస్పలింపు చు ధరారేణువులు ప్పరంబునం బార యగుప్పించుచు దమదేతిహేతులన రాతుసనొప్పించుచుదమ దొరలమెప్పించు వేల్పులను రో షాకునితలో చ ములనిప్పలు కులంబరులనీలుని లుండసి యెలుంగెత్తి పిలిచిననిఃచిచి దిరించి ఖడ్గాఖడ్గిం దలపడియుడిడంబులు పొడి పొడి యైవ్రుడమిం పబడి జిక్కిముడిం డీబడిబడినడరువడిసిగుడం గచాక చింబెనంగుసులరిక ర్రసులురనంగు చెలికాం ద్రకుసహాయు లై యురాసంబునందారసంబై పోరునం జేరువాణీ వాడి పెరసి మున్నుతమవారలనొప్పించి పరివిరులం గడచిపోవిడకయ్యం జేసిక య్య వుటుకువడి నంబడ జేయు దేవతలు నుబంతంబు మెరసి పుంత బులబడ ప్రుమ్మిలనెమ్మనివొప్పిదప్పలెంచక తరాం చితకట్టి సంబుల వత్ప్రితిపక్షనాస్త్ర ప్రసాదితకుంతంబులానుకొని యాట్టైనట్టైనడిమికిం జెగగొట్టికట్టలుకబిట్టైగ నీజగజట్టితనంబున నెదుటి వారియుదుటు మాప్పు దానవులను గరకరిస్పైగయు మెరయు సురియలురంబుగ గ్రుచ్చి వీవునను ఇచ్చిపాఱు నంతలో మరలం దీని యు వారల నావేరంగి యాడుగ అచిసురియతో డీకొంబుకరంబు దలంబతో బిట్టిపలకెళ్లి కరవారంబు నందనలుకుఱుకుచునం దె గనరుకుసు వీరులను బెట్టిద పుటాకలం బొడిచిన కడుపులనుండి బొసబొసవేడలు పేవులప్రోవులదిమిదిట్టిపనంబుకొనడు మంజుట్టిగట్టిదట్టి చెఱుంగులవడంచి కట్టుకొని తమునెంచు హారీజుట్టుకొని యట్టిజెట్టిపంబులేయాచరించు నిశాచరును నిష్ఠం రగ బాహూకంబులం దలలు పగిలి నోగిలి బుడబుడ నెత్తురుప్రకర్ర చుండియుం బెండువడక కందిందిర వుల వక్షస్థలంబులం శూలం బుల గ్రుచ్చిపడద్రోచి యమేథైర. జూవుపోటుబంట్లును గరో కుఠారధారల భుజశాఖలు నరికివైచినం గరుకుచిగాడీక యరులం జూలుకుచులుకువగనుం గొనుచు మెఱకుతనంబున మీదికురికి బెట్టుగా బదఘట్టనంబులు పరిగించు కట్టడిరను జూను నెంచరుగనం డిచూచుమత్తచుయేలికలతో మార్తుఅనిదె యిందరము దించివచ్చేదమని నొడివినవడివినం గడిమి మెరసి ప్రతిజ్ఞ లీడేర్చుకొ నిపొంపు నందునిలుంవ్రులుచు బెడబొబ్బలిడుచు నెరుదుగా నడుచుచు పెకుర్చ వంచిగతురసైరోషంబుం దారొం సితోపరియు ద్గంబి డీవాశరాతచ్ఛురికాది వివిధాయుధంబుల పాదనంబు మోవ ళ్ళైరింగించు నక్తంచరులు నువడికలననింటివారిం దఱుచుకొ నికేడించి వచ్చియచ్చటచ్చట మచ్చరంబుల నెదిరిబలంబు సొచ్చి చిచ్చి నొచ్చువారిం జచ్చువారిం జూచి నిజకులస్థాన పౌరుషంబులు దలంచుకొని ముంచుకొను నభిమానంబుతో గ్రమ్మరం దొడరివచ్చు విచ్చదులును జనకాగ్రజామజతనూజాది బాంధవులును మ్రందిన బొలివోని బంటుతనంబు వంగంటలకు పై నురువకించి యొంటిపాటునం దమయింటిప్రతిష్ఠలు నిలుప్రకొను తొలివే ల్పులను మాఱు గాయంబులం బడి యురుగాయంబు నొప్పిదలపక నేలి వానిగాఱ్యంబునకు బాటుపడు నమర్త్యభటులకోటులుం గలిగి యుభయ దంబుల వీరభటులారభటులకో నుబ్బిగబ్బిబెబ్బులులవ లెనుదుటుగల బొబ్బమెకంబులవలెను రుషుని పిడుగుల వలెనుముగని కార్చిచ్చులవలెను డిపోనికాలసమగ్రంబులవలెను రువ్వడింపని మహోత్తులవలెనోలమాన గొనక నొక్కుమ్మడంబునం బోరుచుండిరట్టియెడ॥ క॥ పదుతలలుతలుమునలుకు దుపడు చేతులు జడుసింబెదువదు గుండెలు చే దృఢుమేనులుగడ ద్రొక్కు డు వదునడుగులుంటం క్రిమఖువిభటులకుగల్గె గ్॥ సీ॥ అప్పుడు రావణుండంపయోజ్ఞ కోపను పార్శ్వధూమాక్షయూపాక్షు ధూమ కేతుజంబుమాలి సుమాలి శతమాయ మహోదరాతుసఖర మఖ్యోదర మహాకాయ దూషణ। త్రిశిరో నరాంతకమరాంతకమ హాపార్శ్వ మారీచ సుప్తఘ్న సూర్య। శత్రు వృశ్చిక రోమ సర్పరోమ జేధకవచ విరూపాక్ష కాలనేమి। దుర్ముఖాసుకాదిత్తీరవై

త్యులు ప్రహస్త సహితులై తీవ్రసహస్త్ర శస్త్రశస్త్ర ధారాళదక్షులు బలకీర్తిదీప్తులు బనారయ రామరవమూజి గీసులై యెదురుట
యెయు॥ చ॥ అసురుల మారొకాననిన్ను ఘుపుడంపినకీర్ధునాద్యులశ్విను। ల్వసువులు భాస్వరుల్ దుషితకర్యులురు లుంశుల్వులుగ్గిసా
హసమునన్ నా కెకటయముల ప్రహస్తుల నున్నగు సైన్యనాథులన్। మసలక దాకిరుద్రులను మారొకానన స్రులబోల్కొని మ్యోడన్॥
చ॥ అడరుదు హుంకరింపుచు హంకృతబూపుచు నస్త్రధారల న్నుడివడ జేయుచుం దెగడుచుం గ్ర డింపుచు నిల్వరింపుచుం గడగు
చునోసరింపుచు ముఖాముకీ నిల్చుచు బిట్టదల్పుచుం జడియక పోరిరయ్యుభయ సైన్యములంగల యోధులుద్ధతిన్॥ చ॥ హాయు బుము జే

——(*) జయంతమేఘనాధుల యుద్ధము. (*)——

భయయూథము నాగినకైవడి దేవవీరు యస్త్రుల నెదిర్చి శస్త్రములన స్త్రములన్నిగిడింపరక్తనిర్ఝరములతో డిజంగమధరాధరపం
క్తులబో లివారలంతఱు వేసుతియ్య గాంచి యేలనవ్వు వహించిను మాలియాసురన్॥ చ॥ నిలగను దోయి దేవరథిని పరులార యటం
చు నుజ్జ్వలజ్జ్వలనరుచిం బ్రకాశనగు స్యందనమెక్కి గుణంబుదీటుచు । స్సుల పుసైన్యపాలకుర సైరబళియాసుతున్యసాయకంబు
లునిగిడించి యార్చి పొగి వానిశరాక్రమునై భువంబునన్॥ చ॥ వసువులబిట్టదల్చి పితృవర్గములం బెగడించి విశ్వులల్వ సము జేసి సాధ్య
లజవంబడగించి శరాళిరుద్రులన్ దోసగుల బెట్టి చారుణదోహాళము లసడలం చియమ్మరు ద్విసరముసాంచి భావదులబీము
మాంచి పరాక్రమించినన్॥ గీ॥ ఈసుమాలి సురలనిటులజికుర లబెట్టనీసుమాలి చూడ నెలయును చువసువ్రడాయు పేదప లెనుపొవి
త్రాఖ్యవసుపు విక్రమించినవానిదాకి॥ శా॥ పీరత్వము గానిపించితి మేల్మేడింక నా శౌర్యము । న్నీపునవానివల్ల దేయుసుచు నిర్ణిదా
స్త్రధారహతిన్నా విప్రుడు సుమాలినొంచుటయు శోభాఘ్రుకుటిభాజితుం। డైవాడేసిన బాణముల్నరికిపూర్వాదితుల్వడ
తుగ్రతన్॥ శా॥ ఆకాశంబవియించు వార్పు లెసగన్ జ్యావల్లి మ్రోయించుచున్। బాకారిప్రముకామరుల్బెగడుశుంబద్ధ్యజశాతా
శుగా। నీకంబవ్వసు గాత్రపంకజరమునన్నించె చసోత్పాటన। వ్యాకిరన్ క్రుద్ధమైన కేసరివలెన్వాడల్గి వారిపై॥ మ॥ పదినారాచ
ములేసి మయిని పుసిర్వగ్నంబు గావించియి ర్వదిబాణంబుల ఘోంముగల్చి కరరారాజచ్ఛరాసంబుము। ప్పదినాల్గింటవ్రలద్రుంచి సా
రధిచి కి। పాతంబు రథ్యధ్వజచ్చిదను ప్లల్వదిసాయకంశునొనర్చె ల్వెల్పులువ్వొంగన్॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ విగిధు డైన సుమాలి
పైవడరీ సాపిప్రుండుప్పతాదభూధరశృంగంబు శశారపాతమునవిధ్వస్తంబు గావించువై । ఖరిసుద్దండ భుజాగమండితగదా
ఘాతంబున న్వాసిబలిస్సిరమున్ గాత్రమునుగ్గు జేసిరి విజశ్రోణుల్ప హాసింపగన్॥ గీ॥ అతని పాటంబు జూచియు । శుధారస్ఫూరితా
త్మలగు నెల్లరాక్షసులును దలలు విడనాయోధంబులంబడవై చిరణము విడిచి చనిరఘువిరేణ్య॥ చ॥ నుదిపొలదిండి చేటుతన మూక
ణ కోందఱపాటు వేల్పుమన్నిబోర గెల్పునిటుగని నెమ్మదిసునురోస మెచ్చగం పొడవెడి చూచ్చితోదనుజయోధుల నిల్పుచు మే
ఘనాథుండా త్రిదశులబిట్టె దిర్చెనన తేరుశిఖిద్యుతిను ల్లసిల్లగన్॥ క॥ ఎదిరించి శికిశిఖాబ ప్రదరపరంపరల నమరదలవనము దహించి
పటోడ గాజగతిస్థతిగ్రక్కదలరిదము చుణీరీతు గలిజలి ఘుంపన్॥ క॥ అక్కడి కి జోదు ముందరం జక్కనిలిచి తేరి చూడజాలక డవి
బాల్గికర మెంబుల తెనలు దికుకలకుం బఱచి రేమి దెలిపెదపధి పా॥ గీ॥ ఇక్కరణి దేవతలలోన వాక్రాడేని రావణాత్మజు సదిరిం
చినను సే బు జాలకనుభీతి జనరచూ ఊశఁలముఖుండు మేనులం గెత్తివారలం పిలిచి పలికె॥ ఉ॥ అమరశూరులార తగవా పెరవా
రలు చూచినవ్వసంగ్రామము నించి బారి భుజగర్వము ఖర్వము సేసిరూరకే। దేమి మింటికిట్లు పారి తేర రొకించుక నిల్వుడు నేగవాడు
బా। హామహీమంబికస్నుపజయంతుడుమాస్పనటంము బలరంగన్॥ ఉ॥ అంతట ముస్నై రావణిరణాచనిం గెల్వంగ నుత్సహించి కా
లాంతక శౌర్యవంతుడు జయంతుడు సారథిజూచి దేవతా। సంతతి నొంచు రావణని శాచర సూచి నెదిర్చి పోర నేం। దెంతయు నే
డక్కడ వ్యోజవనింము రథంబు నయంబుతో నవన్॥ ఉ॥ హ్వామిసు హాప్రసాదమని చయ్యనాతని తేరి శూతుండా। గోముఖుండాగ
తింబఱపగా నుఖరనాదముబుల్లసిల్లము। తా త్రిగుణుండు రావణి హదగమారొకనిభూరిబాణధారాగ్రామయ గాప్రంచె సెనము
రప్రకరంబదిజూచి క్రుద్ధుడున్॥ చ॥ పకపకనవ్వి రావణి సెబాసుర యోరిజయంత దేవతానికరములోరలా ధ్యుడవునివెయొకించు
క సేపుపోనిపో। వకనిలుపిచ్చి వంబొగడనిచ్చుమనిన్నని పల్కి శాతసాయకముల సారథిన్ హయచయంబులనొంచియహంకరించి
నన్॥ వ॥ శతమఖనందనుండతని సారథినొంచిని శాతసాయకప్రతతులనించి మేనురుధిరంబున ముంచిన వాచ్చిదండతా। దితభుజ
గంబు మాడ్కి భ్రుకుటిక్రృతకోపుండైదసా । స్యానయుండా జయంతుని సహాయులనోర్వక నేసెదూపులన్ ॥ వ ॥ ఇచ్చెలు
వునజయంతునికిదోడు పడవచ్చిన యచ్చరుల మేనులుచ్చిపోవ రోచ్చయంబులు నిగిడించి యచ్చరుతరకరణంబు వెండియు ॥
చ॥ అరథముమీదనుండియు భయంల్పడకుగ్రతమంబు పన్నియంబరగతుడైన రాసవక్రపాణపరశ్వధభిండివాలము। ద్గరిపరిగాసి
తోమరగరాముసలత్రు రికాద్రిసాధనోత్కరములు సైలశృంగముల గాటము గాగురియించెనొక్కటన్॥ ఉ॥ అందున భీతిపొందిం
సురలందఱు నిల్చి నచోటనిల్వకే । దెందెదసంగ నాత్మభటులెంతయు వంతగనంగ జూచినం క్రందనసందనుండు దశకంధను తో
త్థతమః పరంపరం। గుందియు దేవసైన్యములు గొల్లలజేయగడంగుచున్నెడన్॥ గీ॥ ఆమహేంద్ర కుమారు మాతామహుండు
మనుచుడల యుటగనితమాయ వలన నైర్తికోనిపోమెజలరాసికెవ్వరతనిపోక తెలియక నద్భుతాబుధి మునుంగ ॥ క ॥ పతిలే

నిచానసల్పదై! వతసేనగలంగి దానవప్రభునతుచేయి త్రిదైన మొందగనిసురపతి! మాతలిదిక్కు చూచి పటువినిపలికెన్‌! చ॥ అలజ
డిఁజెందెసేనలుజయంతుని నెక్కుడుఁగాననైతివే! ల్పులకునజేయుఁడైసమలభూస్థలిరామణిమింపొవిసితోఁ! గట్టుమొదట్టు
న్నునికెఁగార్యము గాదురథంబు వేగమా! తలియటుబోవనిమ్ము నివధ బొనరించెద నేఁడు నా భుజన్‌. సీ॥ కమనీయశతకోటిఘటిత
కాంచనధారవము చేసికిరురుల్ నవ్వుదుదారయు! దశసవాశ్రోభ గతరమణీయచక్రచంక్రమణస్థితిజగతివడక, సకలలక్షణవిచ
క్షణలక్షహయఖరోత్తరజోహతులసముద్రములుగలఁగ! శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురదదభ్రధ్వజోచ్ఛ్రితటార్భటిః భస్తటముపగుల
జక్రచాపగదాఖడ్గశక్తిశూలకుంతతోమరపరిఘాదిఘోరసాధ! నాంశువులశత్రుదుర్గాంతులపహరింపసమరవిభుతేజమా,
తలియప్పుడునడిపె॥ చ॥ సలుగడలఁ ద్విరుద్వసుగణంబులు సాధ్యులరుద్రులశ్వినుల్గ్రాలువవరాప్సరోయుపతికోటులు ముందునటం
పసంఖమర్దరమురజాదివాద్యనదంబులు భోరుకొనంగజాలరాలు పూలుపరుమెంగాదనికిబాకహూరుడరుదెంచుచున్నడన్‌॥ చ॥
అభిముఖుడైదశాననుండుమదంచికకాంచనకింకిణీక్వణత్సుబీతదిశాకరిశ్రవణకోటముహాధమెక్కివాహినీప్రభువిరువంకలంగ్రా
లువబందుతూర్యరవంబులొప్పప్ప! ర్విభునెదిరింపమాన్చివీకుడురాణితానెదురొక్కనెన్‌॥ ఉ॥ అత్తఱిఁ గ్రొత్తగాబరిపసం
ద్యోసురామరయోధకోటికిం! గత్తులబల్లెత్తలుకత్తపున్నగరాళత్తిల్ మొత్తములై నభోమణిని ముంచెనధస్తటినీవిహా
ర్యమ్మలం! జోత్తిల దేవసైన్యయుగళోణరజఃపటలంబులొక్కటన్‌॥ ఉ॥ అందునునిందుదేరిగలయట్టిదొరల్ పైరియోధులుగ్రసుదై!
యందరునందహైపెలుగవార్చుచునొండొరుదాకపోరిరా! కందునగుంభికర్ణుడటికిత్వరముందుగనన్నెదెందమానంగమునెం
దగారణమొనర్చె మహారుద్రాశూలహస్తుడై॥ ము॥ పదఘాతంబులజానుగట్టములలప్రపహరింబులందిదసానీకనాశం
చుంగలచుమందీంత్వమొందించుచున్‌! రథసంఘర్షముల్ స్నభంబువగులన్‌ రౌద్రాకృతిన్బంచఁగానెదిరింపన్వసగాకభీతిఁ జేవా
దాదులుర్వీశ్వరా॥ ఉ॥ అద్రిశిలంగున్నుస్వరబాలణాచవమున్మదియించునాత్రవొ! పద్రకారినయ్యానురభర్తగనుఁగొని రౌద్ర
మూర్తులై! రుద్రులువచ్చితాకిరిమరుత్తులుబిట్టెదరించిఁయాద్రిసృ! గద్రుమసంఘముల్ గ్రిరిసికారియుబెట్టికిమీఱియొక్కటన్‌! శా॥ ఆ
దిత్యుల్ చెలరేఁగియట్యాటురమేశస్త్రమువర్షంబులన్‌! ఛేదింపంగిరివిద్గ్రంబులుహింపెన్నెత్తురుల్వాఁడియు చాగ్గింపన్ రణభూ
మిమొల్లనప్పుడుగ్రస్తులై యాప్రహాస్తాపిల్లెవలవెల్లగొలలుగచేయన్ని రేబోరయ్యెడన్‌॥ చ॥ కరిమకరాహికరకటకకచ్ఛపమీ
నడరాహుఖడ్గరా! సరచరితహత్తుమహారిశల్యతురంగగండకాద్యురుతరవైకవాహనములుద్ధతినెక్కురావీరులా! సురలపెరి
రొక్కుమొగిఁజూపకులచ్చెరువందిచూచడన్‌॥ క॥ అనంతులనమరంచునమానవృద్ధిమెలవంగవసువులుతుషితుల్గ్రాసినియమవిధా
రలదెగ! ప్రేసిగిరోసమునసురవీరులశిరముల్ అప్పుడు! సీ॥ తెనుగులుజంబులుతుడరిగుర్వీజంబులుశూలబడగజములు నడచెదు
రజములు! ప్రేలునెమ్ములునెలరాలుసోమములుచికురలొంపురుకాళ్లురుండమ్ముందుజోళ్ళు సడలుఛత్రములుగాత్రములు స్రగ్గెడు
కరములుదునిగెడుశిరములుపారలురాతులుభీతిదెరలుసూతులుప్రస్సి యెటుగుబండ్లనుబెట్టుచెఱుగువిండ్లు! పారుసెత్తురుచే
రులుదానవస్త్ర! ధారలునుమీరుగాములదారుల్గి! పేరుగలవేల్పుదొరలవెదీరునాత్మబలమువీక్షించిరోషించిపంక్తిముఖుడు
మ॥ అనురాధిరథమూసమూహముల దివ్యప్రోనిలజ్వాలలన్ సమరక్షోణికలంచినం జెరలియాసైన్యంబుదైన్యంబుతో! నముచి
ధ్వంసిరథంబుమాటునకుపన్నంగిన్నెనేత్రాదయుద్రములాలక్తపరోరుహద్యుతులజెందన్ జిష్ణుడత్యుగ్రతన్‌॥ క॥ అరథముదశ
ముఖునిచుట్రరుపడినడిపింపువేగమాతలియనుచున్! గురుకార్ముకమొర్వీటంబ! కరణముతోవచ్చునంద్రుగనగొనియెతడున్‌॥
ఉ॥ శారథినెచ్చరించిరథసంబునసిగ్గరాజుతేరికిన్! చేరువమైతనుంబొదుపుచిల్లరవేల్పులఁవాడితూపుల! స్త్రీరులచేసిమాతలి
ననేకసరణంబులవొవ్వనేసినం! బేరలుకన్మతకతుండుపేర్చిచశాస్యునిచిత్రశూరతన్‌॥ మ॥ శతకోటిప్రసకోటిశాతవిశిఖాశారం
బులసైందవ! ప్రతతిన్ముంచిధ్వజంబునుం దిమకుటీభాగంబులన్నింటినూ! తతినుద్రొంగమజిచిమించినసురాధ్యక్షున్నిరీక్షిస్చి
యు॥ వలిమైరావణుడాగ్రహించిదశకోదండికరోస్తంభుఁడై॥ మ॥ పదహస్తంబులనస్త్రమాల్ వొడినభోభాగంబుచేదిల్లవే! ల్పు
దొరల్నొచ్చగనేసియార్చినసురుల్నాకేశ్వరుండున్నితి! ప్రదరాసారమునించెనిద్రనచేంద్రస్వారవాలొవర్భు! ల్గనిసెచ్చుని
దానఁ గ్రమ్మదిశలగాండాదకారించుటల్ ॥ శా ॥ ఆపెంజీకటిలోవ్వకీయుపరకియాసిక్కినీబేదద్ప! గ్వాప్యనారెసనదుర్గై
సుకాసునులుతాన్నోన్యముంబొంచో! దీపించెంబుజఖడ్గకాంతలప్పుడుజేద్రిక్రీంచిపోలస్త్యనే! శాపంక్తిశతసుశం
ముందఁబొందివిభ్రమందుచేసిందైతల్॥ శా॥ ఆసేనాక్షుపంబుగన్గొనికశాస్వాదిత్యవిద్వేషిరో! షాసూయావిలమానసుండ
గుచుసింహాస్వార్తిగర్జించివి! క్షోసంగంబుల్ బనిప్పులుస్పతిలనుగ్రభూమటుల్మాముల! న్సాసిల్లందనసారథింగనియనుం
పృట్పమోదార్బటిన్‌॥ క॥ ఇదనందనముననుండియు! సుదయశిఖరిదాకనిండియుండెడుసైక! త్రిదశాసిక్కినడుమన్పదుక
మనరథమునడుపుపాప్పీణ్యమునన్‌ ॥ మ॥ వసురుద్రానిలభాస్వరప్రముఖదేవశ్రేణితోనెడుజీ! ష్టసమీపంబునసంహరింతు
బొవియితుదోమగావత్తురా! రాక్షసపాతియోధయక్షరాజసమనస్వాహావదూనాడెల! న్వంసగైకొండుదదీయులో
కమలదోర్వీరంబుతోనాభుడున్‌ ॥ మ ॥ అతడారాగెరథంబుదోలగసిహసాక్షుండువీక్షించియ ! ద్ధితిజాదీశ్వరుశ్చయం

జెత్తిగి యాదిత్యాదులంబలెరా నేడతిశౌర్యంబున బ్రహ్మాదత్తవరగర్వాయత్తుడౌ రావణుకు । వృత్తిబొందింపదరంబుగాదుగ

(*) మేఘనాదుం డింద్రజిత్తగుట. (*)

దబన్ని బట్టితెత్తుంజుడీ॥ మ॥ అవలోకింపుడు మీఋలిందఋమదియంబైనశౌర్యంబట । చువిజృంభించిబలాదిరక్షణపరస్థుండై చక్రిం జేకొరా । రివరుండుత్త భాగవర్తియుయుమీతెంగొంత సేపంతన । ద్దివిజేంద్రుం డెదిరించె దైత్యునతడద్దేవేంద్రుడాకేకవడెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ కుడి యెడమలు గాదిసుకుచు నెడనెడమారొక్కనుచుందలగిరె గుమశరములజ్జడిగొనసగిడించుచుబడి । బడిసడసు చుందోడరి తెంపుపసకిడరుడుడు॥ మ॥ పలుచందంబులబోరుచున్న యెడజంభద్వేషియాదిత్యరుద్రులతో ముప్పదిమూడుకోటుల సురల్తోడ్తో విజృంభించిరా । లబుసే షండశకంటునిందోడరిరిధ్యవాత్రితములోచె । తులవిడ్ల డెగవ్రేసిపట్టుకొనన ద్యోగింపుధైర్యంబునన్ । చ॥ అరథము చుట్టుముట్టుకొని యిరుగిడ శౌస్యుబిట్టదట్టిపై । కురికితెమల్చిపట్టుకొనియుద్ధవిడిందమ తేరిమీది కీ । స్సుర పతిగొన్నిబోవుటలుమాచినిశాటులుసుత్రిరా దానవే । స్వరుడదుచి కెరఁ దైత్యులకువశ్చను । ధమంచుగూయిడన్ । ఉ॥ ఆ రొదలాలకించితము చుట్ట్యయుడపాండియుగా చిసంగరకూ్రరుండు మేఘనాడతికోపమతోశకిబుట్టినట్టిబ । త్తైరును జోవృతమ హా జెలుదివ్యదనుర్నలధుల్వెలుంగ । గౌద్రరమణావ నోహరవరీష్టనరాగతశౌర్యధుర్యుడై॥ చ॥ కడువడినేగుదెంచిదశకంటునిచుట్టునుసింహయాగియుం । డెకిటెబకంటిమూరకలడగడించిబలంబునడాసియాంపపెం । జడిసిగడించివస్త్రములజర్మములుంబగలించినేత్రుసు । ల్కమత్రులగట్టిజేసి బలుముచ్చగమాఞ్ఞలు హెచ్చిరింపగన్ । సీ॥ అరదంబులదలించిచ్చిరదబులవడించిదరదమ్ములగుసాదుధులద్రుంచి । పడగతెగుజిజేచ్చిగొడుగులగమిగూల్చి వడిగల తేజీలబుడమివాత్రిచ్చి । శిరములబగిలించిగరములనొగిలించి చిరములవిశికీసంతతులద్రుంచి । హనువులనొప్పించిదవువులదప్పించిసవులుకశితశస్త్రములముంచి । భటులబడలించి రాహువేకార్చుటులమాన్చిసారథుల నేసి ధీకుఁడజదియొ చేసి । హస్తిపకకోటినలయించియుభవదత్త । తానసీవిద్వదాచ్చియద్దనుజసుతుడు॥ క॥ అతికందేవనుదానద్వశ్యుడయుమాయాధ్వాంతమునిక్రాల । స్వలియాంజేయుచునింద్రునింనొచ్చివితత్వార్క స్వస్తితలౌదిక్పతు । ల్తలకన్నాతలిపైబతాకబయారద్యశ్రేణిపై చేరిపై । దలుతూపుల్నిగిడించి యుద్ధనబల ప్రస్వార్థివిభాతితుద్దై॥ మ॥ అందబస్యోడడగ్గియగ్గలికతో నైరావతారూఢుడై । వరునింగానకనాల్గుదిక్కులరయిందోలస్త్రశస్త్రంబడగో । చరుడై గోచరచక్రవర్తిసాలయశస్త్రాస్త్రముల్నించిబం । ధురమాయాతమిరాంధుడైయతనిస్ఫురుండుజెసెచాసానికిన్॥ మ॥ తన మాయాబలలీసితిసుధాంశప్రస్ఫవిబంధించియు । దనజాదికసుతుండునవ్యుచుంభస్త బుభోసింటకట్టినను । గన్నదశానుద్రిదశకోటింగూడిబంధించనెం । చినజేయుటజికిరాతిద్రయానుమజిందబు బూరించినన్॥ ఉ॥ అత్తైఱగొల్లబెల్లమునారసియుబ్బు దేత్యహస్తము । ల్తత్తలిమేఘనాదుబలుమా ఉనుతించుచుగకవేయుచు । న్నృత్తము సేయుచున్జలగిరింద్రునికొండపాటు మూడలే । కత్తరిరుద్రసాధ్యమరుదశ్విమలొచన్ సుధీరసుతులై॥ చ॥ చలమునరావణుంబొదివి సాయకజర్ఘరితాంగుచేసితే । స్బలములనొవ్వనేసిగుదిచాయకపైపదిక్రంముకొన్నబిట్టలసితశానమందనుబత్రియత్నముతోనచినేయునంబరిస్థమునను । డిచూచిశభసబునరావణివచ్చియార్చుచున్ ॥ మ॥ ప్రళయాభ్రంబుమిరాశనుల్గుయుదబ్బెబేప్పడంనాస్వరిన్పైసిలలున్పర్వతశృంగములక్షములునేయూరవర్షించి । దవ్వలకుంచాలగదోలితంద్రిగనిదివుల్పారిరింద్రుండుడు । గచ్చికిలుడైనాచెరుచిక్కనేలనుకసంగ్రామంబుదైత్యేశ్వరా॥ మ॥ మగంటిమినిడుగానిసురమండలితోనసిసయనేలమజ్జగముల వేనాధుండవు సైన్యముల స్మరలింపబడువునికగుపడెవీడెవాసవు । టంచనుజూపినమేఘనాదెని । స్బిగియుగవుగిలిచి కడుబ్రీతివహించిదశాసుడిట్లనున్॥ చ॥ వెలసెగుణంబునీవలనవిక్రమశౌర్యనిధానపోరిలో । బలరిపునంతవానిజెలటట్టగా నెవ్వరికైనశక్యమే । తెలిసితినీప్రతాపమదితిప్రియపుత్రులుమజ్జగంబులన్వలసినయట్లకొంటినినువంటికుమారుడుగలిగియుంపుటన్॥ ఉ॥ అందరిలోనబెఫునుజయుంపును జెందితిగానముందునిస్యందనమెగనిందు వెనుచక్కనివచ్చెదనేను సేనతోనిందఋజొముదలంగొలువనియ్యడనంచుగుమారునిబంచిమిన్నందిబలంబుతో వెనుకనైయెదశకంధరుడేగవేడుకన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ సుతునిబురస్కరించుకొనిమూలబలమంత్రులుసుసులింపగాశతముకుటుండెదిగ్గుమన సర్వనిశాచరసేనగొల్వగా నతులమహావిభూతిమెరయుందనపొత్రిలికిబోయిసోదరా । న్వితుడైపౌరులుల్లసిల్లవేడుకనొందుచునుండరాఘవా॥ క॥ అనికుంభజుడెఱిగించిన । విని యింద్రుడెటులమరలవిడుపించుకొనె । న్విని సింపుడవలీకథయని । మనవంశన్నపాలమౌళివణియదుగుటయున్॥ మ॥ సతతశ్రీభరణాంబుధార్దిరిపుసేనావారణావారణా, రితమోహప్రతపనాయితగుణశ్రీధారణాధారణా । స్వితచేతోభుజదయాదయామదితకుంతినదనానందనా । యతధాత్రీజహరాహరాదికసవర్యాభాసితాభాసితా ॥ క॥ అమరార్చితపదకమలాకమలారమణీమీపగతహారమణీ । రమణీయదయైకమనాకమనాకృతిముషితగోపికామాధవా॥ పృధ్వీవృత్తము॥ ఘనాభ్రచరణాధరీప్రణంతికర్ణసంతర్పణాఘనాయితఘ్నణారసత్రవిలసత్కటాక్షేక్షణాక్షణాధ్యశలణాగతోచ్ఛయగృహార్చనాకారణా । రణాశకణాదపర్వతముఖార్యసంరక్షణా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలీలకటాక్షవీక్షాసమానారితచతుర్వ

ధానదక్షకవీశ్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభినుతకీర్తి దీక్షితతిర్వేంగళవైభవాదః కృతరాజరాజరాజ యోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధీశసభాంతర స్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధుమనీషావిశేషమందారసవ సుందడాధరశోణితాంగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణరాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసంక్రందనపుష్పమాయావిలసాభిధానయశఃగాన నిర్మాణప్రవీణతానిదానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైనశ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు చతుర్థాశ్వాసము.

ఉత్తరరామాయణము - పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమత్సత్రాజిత్తనయామంజులచరణతలసమాసాదితలాక్షామోహాకరిచణవక్షోమధ్యస్ఫురితరత్నశుభకాంతినిధీ॥ గీ॥ అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి। చం॥ ఇడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి। రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణాత్మజుండు సురపతిఁ గొని లంకఁ జొచ్చుటయును॥ శా॥ ఆశ్చర్యరాత్రిభయాత్ములయ్యు వసురుదాత్రిదుల్పుధాసిద్ధిప। త్పశ్చాద్భాగముం జేరి కొంతవడిబద్ధస్పర్ధ బోరాడి తద్దోశ్చక్రాద్రిగదాపరశ్వధముఖాస్త్రౌకాయుధస్తోమముల్। నిశ్చేతత్వము జెందజేయుటయు శ్రాంతిబొందివారందఱుఁ॥ మ॥ ఒకచోఁ గుంపులుగూడి నిస్సమలకుయుచ్ఛ్వాసముల్ నించుచున్। వికలత్వంబున వైరిఁ గాంచుచు నయో వృత్తాదీ దైత్యేంద్రుదాధిక తేజోనిధికింతవంతవోడమేఁ దేవత్వముఁ రాక్షస। ప్రకరాధఃకృతమయ్యెఁ గాలగతిమాన్పంగఁ గూడ దేవారికిన్। గీ॥ యేమి సేయుద మింతకు హేతువలవి। ధాతగదయంమహాత్ముఁ కిత్రైలింగు। విన్నపము జేసి తద్వచోవృత్తి మెలగ। నస్నితి

(*) దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయి యింద్రుని పరాజయము చెప్పుట. (*)

కిమేలని తలంచియప్పుడకదలి. సీ॥ యెదురుగా వచ్చి దేవేంద్రుని బోడగానక ల్ల స్వర్గము వారుతల్లడిల్లి। నిన్ను నంతటి వాని కెంతవచ్చెనటంచు వనట సువర్లోకవాసులడల। జేజేలు తండ్రి బాసిన ప్రజలై రయోయని చూచి జనలోకజనులుదగవ। శతమన్యుజర బట్టజాలిరే పగవారలని తపోలోకంబు మునులు బెగడ వాసవుండెందు జనెనో వివర్ణులగుచు నమరులే పటికి వచ్చిరో యనుచు సత్యలోకమున గాపురంబున్న లోకులరయ। జలజగర్భునిసభ చేరజనిరి సురలు॥ మ॥ చని నానావిధదివ్యరత్నమయభాస్వన్నవ్యశిల్పంబులంగననై నేకవిధానతారకమిలాతుశ్లాఘ్య। గ తాద్రిదిచిత్రనవస్ఫాటికకుడ్యహారిరుచులందళ్లోలందియాత్మప్రకాశసిరా ధోన్నతి దివ్యమానాక మహాసాధాగ్రభాగంబున॥ సీ॥ కపిలమారర్కండేయకణ్వాదిమునిశిఖామణులతో నొకమోము మాటలాట। సకజేయదగు సృష్టియిది సేయుడని యుపబ్రహ్మలకొక మోము బదులుపలుక। భావగర్భములాడ భాషాభూటితో నొక మోమున గుచునర్మోక్తినయమ। నప్సరఃకమలాస్యలాడులాస్యము లోకముమొగము చూచుటకాభిముఖ్యమొంద। సర్వతోముఖచాతుర్యధూర్వహత్వ। మొందిడెందంబుచెలువొందనున్న తాబ్జరాగసింహాసనస్థుడై రాజసమున। బెద్దకొలువున్న జేజేలపెద్దగని రి॥ మ॥ కని యాదిత్యమరుద్రసు ప్రముఖులేక శ్రేష్ఠులా పెద్ద వేల్పునకుం జాగిలి మ్రొక్కి మోడ్చిన కరాంభోజాతయుగ్మంబులా। స్మానితలంబులజేర్చి। నిల్చి నధయాభోరేధి రే యదు డైమీరు ప। చ్చిన కార్యంబిది యేమి దెల్పుడని రాజీవాసను డాడినన్॥ మ॥ అమరుల్ స్వామి పరాకు నెడ మరలోకారాధ్యుడౌ సంక్రందునన్। సమరక్షోణి నెదిర్చి రావణతనూజాతింటఁ ధింబిదుర్గ్ను శౌర్యంబున గొంచిబోయె ప్రరికిన్ దద్ఘోరమాయామహా। త్వమున స్మేమును దూరివచ్చితిమి మా తాపంబు వారింపదే॥ ఉ॥ గట్టులమట్టు పెట్టుబలుకైదువబట్టిన యెట్టిదిట్టముల్ దిట్టతనంబువానిపోఁ దిండికిలో బడి గాసి జెందగా। నెట్టు సహింపవచ్చు జగధీశయశక్తు చందమొంచ చూ। పెట్టుక నేలయుండు విడిపింపగదయ్య నదీతవవల్లభున్॥ మ॥ అని ప్రార్థించుదినాటకోటిగనియా హాయెం తగార్యంబు నన్ఛైని లింపాగ్ర

(*) బ్రహ్మదేవుడు యింద్రజిత్తునకు వరంబొసంగి యింద్రుని విడిపించుట. (*)

ణీ చుదాతకరుణాస్ఫీతాత్ముడై లేచుకొలువ వనున్నందఱుఁ గొల్వఁ వెల్లజిగిపుల్గుం దేజిపై నెక్కి యుగ్రమ్ము నలంకాపురికేగె జారణముఖుల్ గైవారముల్ సేయగన్॥ గీ॥ యేగి తనకు బూజలిచ్చి మతాత్రిత్మజ। భ్రాంతుడు కతైనపంక్తిముఖుని। నాదరించి మింటనదీవసించి విరించి యంచితోదనుజులలరబలికె॥ ఉ॥ వచ్చుదశాస్య యెందునినువంటి బలాఢ్యుని గాన వేల్పులున్। మచ్చర మొప్ప గెల్చితివి మారొకనిజిన్ను ని బట్టి తెచ్చియు। స్మతుత్సుతుడింతకం బెభుజశౌర్యము లున్న వే యింక దేవతా॥ వ్యాచ్చరసీజముల్ పొగలసితదు మేటగు నింద్రజిత్తనన్॥ చ॥ అమరులబోవ ముజ్జగములార యని ద్రుబ్రతిష్ఠ సేసనాడ మొదటవాడు కారిపాబడ। దగడింకిటనానిమిత్త। మయ్యమరవరేణ్యుని దువు మంచుబయోరుగ హార్ఫ డాడువాక్యములు దశాస్యసూతికి నియంజలి సేసి వినీతినిట్లనున్॥ మ॥ గజధారాద్యపదాబ్జమేరలివుడాజ్ఞాపిల్చి నల్లైజయం। తగుమన్వీ డైద నాకొసంగుడముత్వంబన్న వాణీశుడు। న్నగియాఘాసుర కిన్నర ప్రముఖ కివానాప్రాణిరించోశికిన్। జగతిన్ లేదమరత్వమింకొకటగాంచ స్వేమమాయిచ్చెన్॥ చ॥ అనవినివేగనాదుడనువట్టిదయేని మహాత్మవైరితో। నని యొనరింపగావలసినప్పుడు వేల్మియొనర్చి మహామవ। హ్నిని నిజనియించు దివ్యరథమెక్కినచోనమరత్వమొందని। మ్మను పమహూమవిగ్నమయి నప్పుడు నాసముశమ్మతించితిన్॥ చ॥ తపములు బెక్కు చేసిక తాచయనుత

త్వఁగా నగంకటులు॥ నిశాచరుల పరాక్రమంబుగ నే వేడెదని యఖిలావమిత్యా వేక్కన? పౌత్రుఁ జుండదు గనిచ్చితినట్లగున చిబ్బ్యజాం। డపుడు విను ఘ్నుడైన దివిజాదిపుడో డాకాసి వేడకమీర నీ॥ క॥ వారలనట వీడొకనితనవారలతో గగనమార్గవర్తియు నచో। గాంచ పజజ్జా। భారంబున శిరముకుంచి బరచిదంతె నీ॥ సీ॥ వీడెవసి గజాలు వితపుష్పసకులతో మురుప్రడించిన వాడు మోమతో డ। వందడి చెగిరాలు తారహారములతో వదలిన భూషణవ్రజము తోడ। బలుకట్లువద్దు లేప్పడు ఘోజార్గళలతో నలిగిన వలువదుప్పలు వతోడ। వసిశతజఘ్నుతారి తాడ చురవములతో బడక కబోడము చేటపాటుతో డనడుగు లెడ నెడదడబడన భుజలను। డరడలుననడ తెంచి దంష్ట్రికులు। యుగలివాశ్రీనబలు వైరినూరడించి। యుంచితెపేర్చి మించి పివరించి యాని మో లోటకవృత్తము॥ వాలిను నై ననుపంతీనునైనన్। గాలవశంబున గర్వఫలంబుల్। మేలు ముకిడము మెకొనదు న్నెవెలవనో వ్యధనీ కెవపిడి। మా తో లజ స్సంబున జేయుకర్మము లు చెందు నంగా దఱుంగ నంతరకన్ దలచుండ ప్పకయా శరీరమున సౌకర్య బుకస్మ స్థితుల్। తెలియన్న యము గావు మొందృశులను చేవేంద్రనీకన్న చే। కలంగిం గెన్నినునిట్లు పుణ్యకథ కాకగ్గి పుమా తెల్పదన్" వ॥ అనిపల్కి శతానందు

—— (*) ఇంద్రునకు అహల్యాప్రాణనాథుండు శాపమిచ్చినవిధంబు. (*) ——

డవ్వంచనకుక్కిట్లనియె॥ శా॥ సేపిజ్జించిన కామిని మణులలో నీటొందు నీలాలక। న్నైకకోకకల తెస్పష్టి సేతునని యుని పర్ణ గావించి నాం। నానావ్వవిశేషవస్తు ప్రశంసాంచ ద్వ్యాంకమ ల్లోనెల్లలో। కానం డాకృతిగా సృజించితినవ ల్యా వానుభామా మణిన్॥ గీ॥ హలము నాగ తిరుపు పహలము భావముని యహల్యంబు నాజనుస్సృష్టి హల్యను న్నెలంతకు లేమిని హల్యయనుచు। నేను బలికితినెఱుగవె యింద్రదేవ! సీ॥ కమలమైకరిను ధాకరక శావిభంబులో కటిరైయుబలువా దియుండుటకు సుభ్రవిరసంపదలు సం పెగవువ్వవిలసనంబొకటనైనె చెలువొందియుండుటకును। రాడిమీబిజ సంకతిను కమణీ నాఖంబొకటనైనె చెలవొందియుండుటకును। శంఖశౌభాగ్యంబు జాహవీనాస్వరంబొకటినైనె చెలువొందియుండుటకును। నేత్రయత్నంబు సేసి యా న్నెలతకన్ను। వమొగము చుపుగ మిరాసిన యుదరవులు। మోపికట్టబుసుస్వరమును సృజించి। కాంచితిను చంద్రఘటనాఘన ఘటిత॥ సీ॥ పూర్ణేందుబింబ మెప్పు మప్పిల్వదా నిగానను దూలుదీరియాలనమువన। గవజకటదలబాలుగా జేసె వాసన నడిదీనలిను చకుచమలవలన। బగలుకల్వలచెల్వుప్రబలనియుండన తరావణదీనికందోయి వలన। మించి నించుక సేపుమించ నిగ్గించలెడనుకట్టుదీసి దేహంబువలన। చావుకొని తెస్స సృజియించ బ్రహ్మ యనుచు। గొలువవచ్చిన దేవతాకోటి దలప। నీవె వెలది నిమనుచు నన్ను నీవువచ్చి వచ్చియడుగ దుమరిచి తేనజాప్రిపణ॥ వ॥ పలుమఱు నీవు వేడిన। నభశ్శ్రుతి. దరువచ్చి వేడినంగకకినోసంగ కెవ్వరికిగౌతమ మౌనికి దానినిచ్చనంగ శవళమందిరి పుగతి కాంతకృతాంజలలొంతకుంత ముల్బులు విడి మాన సాంభుజమ్ము బద్దలువ్యాపిన దెవ్యమూర్తినై॥ క॥ ననుదూరుచు గౌతమ మునినిమాలుచుగుసుమలసితవస్త్రి వలన। ద్విని దాలుచునచ్చెలిబెగ గొనగోరుచు బొంది పొందు ద్రుగుంకిఁ యుంటన్॥ ఉ॥ ఆనడి రేయి కోడివలెనాగ్భటి సేసిను నీంద్రుడనిన్నదీ। స్నానము చేయుబంచికుహావానుని వైచని గౌతమాంగనా సూనరతోత్సవాంబుధిమునుంగుచునుండితివంతలోన నంయమానియు వచ్చినిన్నుగని వచ్చరమల్క యునిచ్చ హేచ్చగన్॥ మ॥ కటాకారము బూనిమానినతులం గాక్షించియీలాగుకా। నిపను త్సేమబశంగి రాడ వెబలాకంత గర్వంబుజేద్రవ పతిశత్రుమ పట్టికట్టికొనిపోవ దీలు బొంమంచునిన్। శపియించెంగద వాటిశాపమిదిగో సందిల్లెనీనాటికిన్॥ క॥ నినుగలసిన జకాంతం బెనుదట్టెయునుండుమని శపించి జగతిజ క్కసినతులుశేయు మగపి గెద। రనిమునిపానటులగలిగిరది మొదలు ప్రజల్॥ చ॥ వగపకుమీయఘంబునపానవమై। ష్ణవయాగమంచవంబుగనొనరింపుమీయనుగుహత్రుబులోమునుడు వార్థివైరిచె। నగపడనీకడా చెవలబాతనిక్కె నెతెఱింపనంచున। న్నగరిపునూడించినలిన ప్రఘవుండపు జేగవీటికిన్॥ వ॥ కమలజుడానతిచ్చిన ప్రకారము నంగత వాచరించి కేదమునడిగివాసవుండు నిజధామము చేరె నృపాల రావణప్రముఖులకంటె రావణి పరాక్రమమెక్కుడయన్న మాటని। కలవపుదదాయటంచల గస్త్యమహామునియానతిచ్చినన్॥ గీ॥ ఆపురావృత్తమున రావణాత్మజన్ము। విక్రమము పెద్దయన మాట వినిరఘుప్ర। వీరుడనుచెంచె సభనున్న నింద్రజిద్వ్య రాలత్ముణు నెంచిరపుడు॥ ఉ॥ శ్రీరఘురాముచెంగట వసించి విభీషణుడగ్రజక్రమం। మాఋపిచెల్ప గావిని పహార్షముతో నృపుజూచి మున్నుక। నారగజూచినట్లమ నియానతనియ్యగ నేడువింటిన యాకెయగస్త్యుడెంత మహామాథికుడంచునుతియ్యేడన్॥ క॥ మైత్రావరుణిధరి త్రీపుత్రిపతిజూచి యనిమొ బుంధావకశా। ధాత్రానంరికరోక్తిను। గాత్రిపదపుటకకటకఘటితోగ్భటుకన్॥ చ॥ జడదిమందాధకారహరిశౌర్యరినేశ్వర రామము

—— (*) కపిలమునియైన నారాయణుండు రావణునకు స్వస్వరూపంబు జూపుట. (*) ——

న్నుని। నడిగినమాటకింక నొకయద్భుతమున్నది యాలకింపు మిప్పుడు పునరావణుండు బలవంతులమాట నువేడక నొకనాడెడపక శ్చిమదిదరి కేగి తదంతిక నానంబున న్॥ చ॥ పరిచరులాడిగంబుసను పన్నచివ్రల్ హితభావలాడగా। శరధితరంగరంగదుకుసైకత సీమల సంచరించుచున్నరివర ధారుణించు హీనపర్వత మోయనమించు నొకకభూ। ఘరమణిజూచి చేరజని దానపుడందొకకొనలో పలన్॥ సీ॥ నికటావనీబుం క్తికీగడా నిజటాంశులా మ్రేడితరశిలంబులై వెలుంగ। నాసన్న ఘురమాలందాన

నశోణాబ్జమేచక తారుణాంభోరుహములనింప। సవిధకుందజాపుష్పములగ్రీవాలగ్నపద్మమాలికసౌరభములబిల్వదళసరసపల్లవ
ప్రకటితబల్లవమంజుపాదములన్నఖకాంతిబరిహాసింప। బద్ధపద్మాసనస్థుడైపరమనిష్ఠ। గన్నుఁగవమూసుకొనిపద్మికమలశమంది।
తాపమాలికచెవిఁద్రేలరాత్మయోగపూర్ణసుకము దునాకమహాపురుషుగాంచె॥ ఉ॥ కాంచిసమీపభూమిదశకంఠుడు చేరగ
దబ్బిపంగనే। తాఁగించలవిధివప్పతెలెంగ్నిశిలభ్రుకుటికరాళముఖు। మించెమాఖంబుబాహులనమేఘశితాయుధయోధము
న్విజృంభింబెడసూరుహాళ్ళిగనిపించెమరున్సురరసంఘముల్॥ చ॥ గ్రహములభానుడుగిరులగాంచనశైలమువేల్పులందు
వృత్రహుఁడుమనిభంబులంనుజవ్రదంతియుజెట్టులగల్పధారుణీ। రుహముపెలుంగునట్టులజగద్రమణామరపూర్తులందుడు। స్వ
హామగురూపిణిఁజేసుకొనియొసంగెనువాఘనుభూచుమున్నెడన్॥ సీ॥ ఉరమున శ్రీదేవియరూపులధర్మంబుగలవునమదనుండుపద
మునమము। బహువునచిత్రసంఘమునుశల్యములమరుద్గణములుగుషిశాగరిచయము। వసువులునడుమబార్శ్వములదిక్కులుక
న్నుగవసూర్యచంద్రులగ్రమునరుద్రులశ్విను లొప్పులబాహాదండములునుధాతయువిధాతయుసనుదైవతములు। రవ్యాహ్నబం
దమునదబిజరంబుపాణితలములనుభగపూషులుతగనఖములు। భుజగతతిరోమముల దానములుతనువున। వివిధదివ్యులసీనము
నవెలయువనియు॥ శా॥ ఆవింతల్గనియారనాయెదుటమాయల్సేయుగాజొచ్చివా। డివాచంయమియుదురావణుడువహ్నిజ్వా
లికాభీలలీలా వేలాస్త్రచయంబులాఘనుసిపైనందండదర్శించి। వీరవేశబునజేచ్చియోగ్నిననతండాటోపమేపాఁగన్॥ క॥ బొ
డంగుఁజూపులనిప్పులు। జడిగొనవడిలేచినన్నుశాధింపగ। నక్కడదున్నప్పి తేరియొరీ। చెడుగాయనియపతిముష్టిచేఁబాటించెన్॥ ఉ॥
ఆఘనముష్టిఘాతముమహాకులిశాయుతలీలమించిన। న్వాయువనఘాద్గతిన్ధరణిఁద్రాలుమహాకుజమ్మాయనంగడై। తేయుడు
గూలెగూలినపతింగనిమంత్రులువాకవచ్చినం। బాయగజేసెహుంకృతియనేఁటల్లిచుడప్పుడమందుభూవరా। గీ॥ అంతమష్టిబాడిచి
యును దాకినొగిలించి। యతనివారిహుంకృతినొగలంగియప్పుహీనుబాప్రుడంతికరిగిగుహ। భ్యంతరంబునంజొచ్చెవతనియమున॥
ఉ॥ ఆమొడమూర్ఛదేఱిదనుజాగ్రణియుందనవారిజూచిన। న్నిగ్గుమడమష్టినొంచినతండెక్కడకేగెనటన్నవారలఁ। య్యాయకినే
టికాతడుభయంపడియగ్గుహనొదిచెచ్చెదం। భోరమొబరజ్జుఖుండొడరబాప్రుడు రేమువంటిడల్లిదుల్॥ క॥ అదిగాకబాహువిక్ర
మ। మదనంబికనిక్రమహాత్మ్యమనితో। చనుచున్నలిపాతెఱుబండ్లకుపల। వగపదములుచాపదనుజవల్లభయునిన్॥ చ॥ అనిగిబిలా
యతంబుప్రళయాంతకుడయినను బోవనిత్తునే। నిలువుడుమీరలిడననిన్చయుండ్త్రైకబిడాంధకారమున్। దళముకొనంగమానాభు
మదిలాగుననున్నగుహాంతరంబులో। పలికెదశానసుందరిగబాణికృపాణగుదున్వెలుగంగన్॥ అరిగెతద్బ్ర దేశంబున॥ సీ॥ అనిభీష
ణాకారులయి ఘోరశస్త్రాస్త్రధారులై విలసిల్లువీరవరుల। నఖిలలోకైకమోహనశీలాసౌగణ్యలావణ్యవతులైనదైవసతుల।
నవలోకమాలనెట్రిబహ్మాండంబుభస్మంబుసేయజాలినమహాసిద్ధవరుల। శంఖచక్రసదాసిశార్ఙ్గముల్గలచతుర్భుజులచాల్చినపు
రుషవరుల। జూచివారలతేజంబుసొంపుపెంపు। కరుతవనమునుదనుభీతుగా। వానర్పసుప్తలుత ర్తరమునసంచడవెరిచి। వం
చిదశకంఠుడగ్గుహాభ్యంతరమున॥ సీ॥ దివ్యచందనమాల్యభవ్యసౌనిభముబఘుంనసునిసుహారములు। గమ్యుడొనగ। మహానీ
యకోటీరమకరకుండలమణిన్యూపులంధకారంబుతొలగద్రోయ। గగనభాగనపసనపద్రేపంక్తులచాలిసంగరమున మార్తిసస
రములలర। జామరగ్రాహిణీచటులకంకణనిస్వనంబులుచెవ్వలగానందమొసగ। దగునెరచ్చాడ్రచంద్రికాఫలకిశమ్యుబడ్డ
ళించిపదాబ్జముల్చాలయుకతె। దోడిలనిడుకొనియొత్తగదోయిమోడ్చి। నిదురవోనడిటియొకసౌఖ్యనిధివిలాసి॥
గీ॥ చూచియాయనచెంగటసొబగువాలు। పెక్కుజూపుయునచ్చెరియునట్టె। తెప్పవేయకకోలునాదుర్వ్రతుడగుడు। జెం
తకొకయింతజేసినయంతలోన॥ గీ॥ మొఱిగియప్పటిత్తాచుసుంగిజనజీవుగు। చలువవెలిగట్టుదొలగించినసిగలేచి। సగ
భసంబుననట్టహాసంలసేయ। ఘంశకభుబాభీతిల్లివిపశుడనమ్య॥ క॥ వినశుడయిగొంతవడికద్దినిజాగ్రప్రభుడొకింతనెప్పిరి
యతన్। సవినయమనగని మొవ్వండవునీవు మహాత్మయేర్పడగజెల్పగచే॥ సీ॥ రుద్రునిగనుగొంటెరుద్రునకిటువంటిచా
రునొన్నిద్రరార్తదంబుగాన। జమునితోమార్కొంటిజమునకునిటువంటికరకుశోదగ్రగ్రహముగాన। పవనునబొగడం
టిదపనునకిటువంటిప్రతిమేతరప్రతాపబుగాన। గనకాద్రిపైనుంటిగనకాద్రికిటువంటి యతిమహనీయస్థైర్యంబుగా
న। నింద్రచంద్రాదిదివ్యులనెల్లగంటి। వారియందీప్రభావమెవ్వరికిగాన। నిగురిలోనిప్పు। తీరనసచరిత్ర మెఱుంగబడు
దన్నవగిమాతడెట్టులనియె। గీ॥ ఇప్పుడెల్లసునన్నునీకెఱుంగవచ్చు। నేదశాననయికమీదనీవమొఱగి। చింతలోపలవ
దరినేనింతవాడ। నసుచువివరింపబోనరిచుట్టులుండె॥ శా॥ బ్రహ్మాశాసవరంబులన్ భుజనముల్దారించి బ్రహ్మాణ్య
లన్। బ్రహ్మాణ్యంబులుపెట్టగామెలగినన్ బ్రహ్మాక్తిసంహరించితిన్। బ్రహ్మాఘ్నున్నిమనింకమిదనలోబాహాబలంబొ
ర్పడన్। బ్రంహేశాదిసురేంద్రులడ్డపడన్ భజింపుడుద్రావణా॥ క॥ నేనెవ్వడంతెలంపితొ। నానిజరూపంబుజూచి
నామహిమంబున్నానామమెఱిగికొమ్మని। యాననమొకయింతదెఱచివంనటిలోనన్॥ సీ॥ జ్వలనకీలాసహస్రములకర్కకరేళ్ళ
యుదవరుచికోటులచటదోచె। సరసురాసురకవియచ్చరసిద్ధసాధ్య రుద్రాదిపుంగవవ్యాకతతులచటతోచె। సఖిలసముద్రంబుల

ఖిలాంతదీపంబు లఖిలసద్విద్యలచటదో చె।నభము భూమియు గాద్భుతశస్త్రములు గిరులామ్నాయముఖవిద్యలచటదో చె।నట్టి
ముఖము లెపెకుఱవెలమి బెకర్ణ నయననానాపుటంబులనింతెసదము। లమితబాహువులమితభూషాంబరాదు లమితశస్త్రం
బులదుర్మూర్తియందుదో చె॥క॥ ఆయద్భుత తేజోనిధి । చాయంగరియొద్ధితో మచందంబున దైతేయుండు హేను దైతన।కాయము
గంపింప వెఱచి న్నులుమొగిచె॥వ॥ ఇట్లు ధంబున॥గీ॥ కన్నులన్నియు మొగిచిన క్తంచటరేంద్రు। డమ్మహాదమూర్తి కానతులాత
రించియుంజలులొ ర్చి దేవనీడనివధించు।నంతకంటెశుభంబేదియనుచు బలికె।క॥ అదటగిరితో గుహతో। నాదేవుదృశ్యుడయ్యె
నద్భుతభయసం।మోదములువెలయమాది।బాలలతోనచటువాసియతదరిగెన్నృపా॥ గీ॥ రామగిరిలోనగిరిచెంతరావణునకు।
గనబడినదేవుడెవ్వడోయంగనేల। యతడెగపితావతారుడౌ నాదివిష్ణు।డాయనకునీకుబేదమింతెనగలదె॥ వ॥ అనిపలికియగ
స్త్యమునిచంద్రుడు రామచంద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥ స్నానసంధ్యాజపస్వాధ్యాయముఖముల నెవ్వానిస్మరియింతు రెల్లఋషులు।
జగదుద్భవస్థితిసంహారకృత్యంబులెవ్వానిక్రీడలనివ్వతిల్లు ॥ బాళిబలుకఁకలికఁపాపటకుసిందూరమై యెవ్వానిబడకాంతియెసగు
మొసగు।దేసికోచ్చరితోపదేశమంత్రంబులై యెవ్వాననామంబులింపెనర్చు బన్మజేందార్చిందేవతాప్రభువులేము। హేమహేనమే
యమాయాబ్ధిలోమునింగి।డరియుదాఫ్రును గానకతల్లడింతు।రతిహరవివేకావెపట్టాభిరామ॥సీ॥ పదపంకజరజఃప్రభావంబుచే
రాలనతివగానొనరించినందువలన।సాతొన్నటాలతతాటకుండుదాల్చవిల్లెలీలవిఱిచినయందువలన। ధనువుగ్రేకొనునెపం
బునగామదగ్న్యబాహాశక్తిహరియించినందువలన।నినజుతోబ్రతినచెపనలీలనొకకోలనమరేంద్రసుతుగూల్చినందువలన।
ననినజేయాపురుద్రుంచినందువలన।నాదినారాయణస్వామివగుటదెలిసె।నరయునరుడవెనీవుపట్టాభిరామ॥ మ॥ పదిమోముల్గ
లదండినికఁసునర్నిభంజింపనీలాగునీవుదయబొందిననీపనుల్గదపనుద్యోగించిరుధాత్రిజ్జ్మ। ర్వదినేంద్రాబ్జముకామరుల్పవన

—— (*) శ్రీరామాగస్త్యులు హనుమంతునిబ్రశంసించుట. (*) ——

భూభలూకరాడ్భానుజాం।గదముఖ్యాగచరత్వముల్గనీరికాకుత్థాన్వయగ్రామణీ॥ ఉ॥ అందఱునందఱానెకరయందఱిలోబ
వనాత్మజుండని।యందువపత్తిగల్గినసుహాతు।దుదాత్తగుణోత్తరుండుసం।క్రందనజిద్దశాస్యముఖరాక్షసముఖ్యలవొక్కరుం
డెపో।రంచెగబూడనోపుబలరాసిమతింబదరంబెయాతనికౌ॥ మ॥ అకలంకాత్ముడపాయసూన్యుడఖిలోపాయాధ్యకుండంచేఱి।
గికదామెవ్వరిలెక్కసేయగలతాంగింబూచిగమ్మంచుము।రీకయీమారుతిజేతకిచ్చితివిభూరిస్తోత్రపాత్రంబుగా। సకలజ్ఞుం
డవురామనీవెఱగవేసామీరిమాహాత్మ్యముల్॥సీ॥ కదలండితడువజ్రకటినవిగ్రహుడంచుబోలగామైనాకశైలమెఱుగు। వెఱడి
తడుమహావీరశేఖరుడంచుశోధింపవచ్చినసురసయెఱుగు। గలగడితడుభూరిగాంభీరనిధియని వడితాయయిచ్చినవనధియెఱు
గు।బలిమినీతడుమహాబలువంతవాడనికెరలిమారొఱనిలంకిణియెఱుంగు।జీవదాయకుడితడనిసీతయెఱుగు। రామసాంతకుడిత
డనియక్షుడెఱుగు।నధికుడితడనిరావణియస్త్రమెఱుగు।సిద్ధమిందియుసిరామనీచిత్తమెఱుగు॥సీ॥ అవనిజాహృదయశోకాంధకా
రముమాన్పదపిరూపుగనినభాస్కరుడితండు। దనరంధరోద్యానంతరువులుగూల్పమైదాల్చుజంఝామారుతంబితండు సై
న్యసపంచకసప్తమంత్రజగురుల్ ప్రాల్పబ్రాణమునోందువజ్రమితడు పరిపలాశికుల్మంబు భస్మంబుకాపింపశౌరమాసిన
పవజ్వాలయితడు । రావణునిదైన్యలతద్రుంబరంపమితడు । దైత్యులకకాలమునదోడుమృత్యువితడు । సకలకలిలోవన
చకోరచంద్రుడితడుఖరకరాన్వయమీకేదుగడయునితడు ॥ ఉ॥ రావణుపుత్రుకంటెనలరావణుకంటెనువాలికంటెని ప్పా
వనిబాహువిక్రమవిభాసితుడించుయల్లైనేసిలో। కావంహావళిగనుమహర్షుల శాపముచేస్వకీయమా । లావెఱుగండుమ
తకరిలాగునసుండునీతండురాఘవా॥ గీ॥ అనిప్రసంగవశంబెనలలనుసుతుని । బ్రస్తుతించిరకుంభసంభవునిమాట । లమృతధా
రలవలెవీనులారనలరి।మెతడుతో జానకిజానియిట్టులనియె॥ మ॥ కలసీనంభవమీరుపలికనదనికఁబంజనావృతుడౌ । బలు
తెప్పెంగొనికాదెదాటితివిపత్పాథోధియాభానుజా । దులునౌగొల్పనొసర్చెనీతనిమృదూక్తుల్గా వేయింమేటికే లభక్తిగా
ననుగూర్చిచేసినపనుల్వర్ణింపగాశక్యమే ॥ సీ॥ తనవాగమృతధారధరణిజపాత్రిలుమల్పిచ్చినావదిలోనినెగులు దీర్చెశరణు
శొచ్చినవిభీషణునిగూర్చుకొమ్మనితెలిసిమాకుప్రతిష్ఠగలుగజేసె। బవనంబులోబెచ్చినంకీకంబుయురస్థ్సలియము ష్టిహతినొంచి
సగముసంపె। బకులచేహనుమై నష్టవగోత్రములకుజీవములిచ్చిమాపాళిభవంబునిలిపె । బడినలక్ష్మణుబతికించిభానుకు
లము।నిలిపెనంతటజననీకనిర్వహించెవేయునికనేలనాకొఱకై యనేక । దనుజవీరులద్రుంచెనేయనలసుతుడు ॥ ఉ॥ తమ్ము
లబంధులంగలసితల్లులనుంగనినేనుసీతతో।ద్రమ్మగనీయయోధ్యకధికారంబుగాంచినుకేనుబెల్లస। త్యమ్మనమీదసూనుని
సహాయతగాదెమునీంద్రయెన్ని జన్మమ్ములకయినసితనిఋణంబేడబాపుకొనంగనేర్తునే ॥ చ॥ అదియాటులుండెనీయనమ
హామహాండకర్ణజుచెంతనుండిబ। ల్లిదుడగువాలినేలవిడళ్లింపకుపేక్షయొనర్చినాత్మ। శక్తిదెలియకుంగాకయనీకినఁవహీం
చిమహర్షులేటికి।సదమలమానసాబ్జునకుశాపమొసంగిరెఱుంగదెల్పవె॥వ॥ జననంబాదిగనిమహాత్మునిభూజాశౌర్యప్రభావో
న్నతు। ల్వినగాంక్షించెదదెల్పుడంచుమునుపద్వారావతంసంబుమాపు । ననాత్మీయుకరంబుసాచిజగతీవృత్తీమనోభవ్యకౌ వేడి

సబలేలాగ నమునినానటత్స్వజటాటీకాభఙ్గగార్భటిక౯॥ ఉ॥ చండకరాన్వయాంబునిధిచంద్ర రఘూద్వహ మూసమీరవు । త్రుం

—(* హనుమంతునిజననము. *)—

డు మహాత్ము డౌ నెకదతొల్లిటిపుట్టుక నేకపాదరు । ద్రుండితడంచుగొండఱుబుధుల్ గణియింపుదు రారహస్యమే । వ్వండెఱు
గుంజరాచరభువంబులెఱింగినసిపుదకరాగ౯॥ శా॥ సాక్షాచ్ఛంభుడుగాకయున్నగలవే చర్చింపనీశౌర్యధై । ర్యత్యంతప్రతి
భాప్రభావములురుద్రాంశంబునంబార్వతీ । కుక్షిన్వృద్ధివహించచావకునిలో గొన్నాళ్లువర్తించియా । యత్యుగ్ర్యాద్యుతిపి
స్ముటంబవనగర్భాంతస్థుడై బాసిలె౯॥ చ॥ అనిలువరంబుచేసిదపనంజకు౯ జనియించిజన్మమే । త్తినవుడెభానునింబడవె దే
వతలిచ్చువరంబులొందియుం । దనశిశువాటగర్వవలెదోచినమానులుశాపమిచ్చిరీ । తెనికొకగుంపుపేర్చియ నిదాకస్వశక్తి
యెఱుంగకుండగ౯॥ గీ॥ దానదనరావెఱుంగడుగానసితడు । వాలివధియింపడదిగాగ వాలిభాను । సుతుడుగొన్నాళ్లునస
రిగాగజూచికొలిచి । యుండెగావునబగబూననొల్లడయ్యె॥ క॥ లేకున్నహనుమకెదురే । పాకారికుమారుడీతడుప్రభ

—(* హనుమంతుండుపలభ్రాంతిచే రవిరాహువులమ్రింగనుద్యోగించుట. *)—

వించుటసీత్రాకాంత లెస్సదెలిపెద । నాకర్ణింపుమనిమరియునమ్మునియనియె౯॥ సీ॥ తనధైర్యమకోడికనకాచలేంద్రంబు
సిగ్గుతోదనభర్త జేసికొనగ । దననాథుమనకుచితంబుగాదనుదాకిశంబసాదనసామజంబదూల । దనకిపోనీయమంబుగను
భరద్వాజాదివాచంయములకు సేవలుజనింప । దనబాహుశాఖలు దైతేయభీతామరులకునునిలువనీడలుఘటింప । దనరు
కేసరియనుపేరవనచరేంద్రు । డతనికంజనయనెడికన్యకనొసంగె । సతనిమాతులురుద్రవిక్రమాతులుండు । కుంజరుండను
వానరకుంజరుండు॥ క॥ రంజిల్లజేసెగేసరి । యంజననిదివింతయనుచునందఱనగ । కుంజరసుతతోనకలంపి । కుంజరుడొక
కొన్నినేండ్లుకూడిసుఖింపగ౯॥ శా॥ సంసారోత్సవకారణంబగుతనూజాతోదయంబెంచియా । హంసీగామినితోబహువ్రత
పరుండై దానవవ్వానరో । త్తంసుండీప్సమజెందనేరకమరుద్దైన్యంబుచేదైన్యవి । ధ్వంసంబౌనతనిస్భజింపుమని కాంతారత్న
ముంబంచినగ౯॥ క॥ పతియనుమతిగౌరిసతి । ప్రతియగునయ్యువతినియమభవ్యమతిసదా । గతియసదాగతియనియా । వ్రతకపం
బూనరించెబెకుర కాలమ్మదిపా॥ ఉ॥ ఆయమసేయఘోరతపమంతటమెచ్చిసదాశివాజ్ఞనవ్వాయువు స్వోదరస్థితశివస్థిరతేజ
ముదెచ్చియిచ్చినం । దాయజగందిగర్భమయితోరపువేడుకనొక్కవత్సరమి । య్యాయితతేజుదాల్చిమరియంచితమాసొక
వాసరంబున౯॥ మ॥ అమరుల్ దివ్యసుమావళుల్గురియరంభాద్యప్సరఃకాంతలా । డమరుద్వైరులగుండియల్బెదరమింటన్భేరి
కాగోముఖప్రముఖధ్వానములుప్పతిల్లదిశలొప్పంగగాంజరీగర్భవా । సమునందుండియునిగ౯మించెనితడంచద్బాలభాను
ప్రభ౯॥ అప్పుడు॥ సీ॥ లలిరసౌదామినీతులితదేహమువానినరుణాదుణాంబుజాస్యంబువాని । రత్నకుండలభాసురకపోలముల
వానిపిరంగత్పింగనేత్రములవాని । నాజానుదీర్ఘబాహాదండములవానిధవళయజ్ఞోపవీతములవాని । హారప్రభావనోహరిత
మువానిగమనీయకరకంకణములవాని । మంజురుచిపుంజితనుహారొన్నముంజివానిబసిమిగనుపట్టునునుపట్టుపంచెవాని । వా
సవధ్వజనిభవాలదల్లివాని నకుమారునిగనితల్లియాత్మనలరె॥ గీ॥ అలరిచెకుర నొక్కియకుర నజేచ్చము । ధ్రాడిసీకుఫలమలా
రగింపవలసనన్నుదెత్తువాపోవకుండునా । యన్నయనుచుదల్లియడవికరిగె॥ ఉ॥ అంతటిలోననీతడుదయాద్రిపయిం బొడతెం
చుపద్మినీకాంతుజపాప్రసూనరుచిగాంతుగనుంగొనిపండటంచువి । భ్రాంతివహించియుకటితోడద్రపైకెగసె౯ సమీర
నాగాంతకబాణవేగపరిహాసిసమిద్ధమహాజవోన్నతి౯॥ గీ॥ ఎగసిచనుచున్నయీతనిదెగువజూచి । గగనచరులైనగంధర్వగరు
డయక్షసిద్ధిసాధ్యులునివ్వెఱజెందియమ్మ । హామహుండెవ్వడోయనునంతలోన॥ గీ॥ భానుకడకేగునప్పిన్నవానినేని । కెండ
దాకకయుండనుద్దండవృత్తినుడిగమిన్నెటితంమిషప్పాడిదుమార । మెసనివడిగాభ్రపెనువెంటజనుచునుండె॥ సీ॥ పదతాడన
ములచేబద్దలైపాథోధిపాలికల్ చూలికాభంగిజెదర । నూరుఘట్టనలచేనూర్ధ్వగంధర్వాధ నగముల్చినగినులుగాగ
బాహువేగంబుచేబఱతెంచువైమానికులవిమానంబులకూలిపడగ । వాలవిక్షేపంబుచేలాజనులబోలి తూలినక్షత్రముల్నె
లరాల । దేహకాంతులుచకగాదేటిచూడలేకఖచరులుబెగడిచికాకుజెంద । నేడియునుజూడకీజగద్దీశచర్త్రుం । డట్టిచ
నిబాలబాహసిబట్టెనపుడు॥ సీ॥ ఒద్దసేవలుసేయుచున్నఛాయాదేవిభీతిల్లికరములబిసికికొనగ । భయనివారణమంత్రజపచ
తంత్రులైవాలఖిల్యాదుమానులుప్రకేపనొదుగ । జడుపుతోగ్రైగనవుల్విడెచిమాతరముఖ్యపారిపార్శ్వ వ్రగులెల్లబాఱిపోవ । హత
శేషమందేహులట్లుగావలయుబోయీభానునకటంచునిచ్చలరా । నలరునాపద్మహితుబట్టియానసమున । బెట్టుకొనజొట్టు
వేడిగానట్టెవిడుచు । నడుచుజేతులుసెగమైనయదియటంచు । గినిసియాకటికడిమిసయ్యానిలసుతుడు॥ చ॥ జగదుపకారి
యీస్లవగచంద్రుడటంచుదలంచిభానుడు౯ । ధగధగమండుచుండుకిరణంబులవేమిడిజూపడయ్యెరెం । డుగడయాలేగనం
తదపను౯ గ్రహింపగనాడుపర్వమౌ । టగదియవచ్చెరాహువచటంగల వారరుదందచూడగ౯ ॥ ఉ ॥ ఆగ్రహరాజ
బట్టినమహామహునీతనిజూచిరాహువత్యాగ్రహవృత్తితో గహకహార్భటిజేయుచుడాయవంతసూ । ర్యగ్రహణంబుమాని
యువురాయిదినల్లనిపండువచ్చెనం । చుగ్రలయోగ్రనిగ్రహతదొకరానాతనిమ్రింగబోవగ౯॥ చ॥ జడిసినిధుంతుదుండీతనిజ

కలుగనుంగొనలేకనయ్యెడం । బలువెత్తియత్తెఱగు వాసవుతో నెరిగింపనాతడుం । గడువెఱగందిసీక్రమముగ్గైకొనుసంత
టివీరుడెవ్వడం। చదుగుచు నాల్గుకొమ్మలమహాకరి నెక్కి-శతారహస్తుడై॥ గీ॥ నలుగడలన్వియచ్చర గణంబులుగొల్వగ నేగు
దెంచియు। జ్జలరుహబంధు చెంతబ్రతిచండకరుండనదుర్నిరీక్షకాం।తులందులకించినిమనుగనుంగొ నయెవ్వడో వీడటంచు ఖేర।
లుకవహించిమత్తకరినస్తపయింగనియించియార్చుడున్॥ క॥పాండురుచిమించినదియా। పండుహరింతునతితీవ్రపడికడప
—(※ హనుమంతుండు ఇంద్రునివజ్రహతిచే మూర్ఛిల్లగా వాయుదేవుండాత్మమూర్తినుపసంహరించుట. ※)—
సిపా। పండ/గుటదెల/యకీతడు।చండాశునివిడిచియలగజముపైకురికెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ గీ॥ కేసరికిశోరిముద్భటక్రీడమిది।కు
ఱికినంతభయభ్రాంతులొందుచుండ బవనహతిదూలుశారదాభ్రంబులట్లనభ్రమువిభుండు దెఱలజంభారిగెరలె॥ ఉ॥ భద్రగ
జంబుపైనుదుతపావనినొంటికటక్జయింపలే । కద్రులవకలించుకులిశాయుధమర్ధ బూన్చివెవ నగ్యాదీచరుండవా
మహానిపంరుననొచ్చినమూర్ఛజెందిపూ।ర్వాద్రిపయింబడంగహాకపన్నటజేయుచురంహవుల్బ్బగన్॥ చ॥ పడినకుమారు
నిగనింప్రభంజనుడాతిఱాదపించుయింద్రుపై।నడిరెడుకినరతోజగములప్పియునిండెనయాత్మమూర్తిన।వ్యెడనుపసంహరించె
బ్రజలెల్లనుజేష్టబదకలిమికలికన్।జడిమదహింపబుత్రుగొనిశైలగుహాకుపారంబ చొచ్చినన్॥ సీ॥ యాజకుల్వహ్నిహవము
లుద్రేల్పగజాచుహస్తములాపచినయట్టులుండె।దివిజులుప్రేరేపదికేగనిన దేవయానంబులెగరినయటులనుండె । మనులునటీ
తోయములదొగముంచినయంగముల్మొగిచినయటులనుండె। బనుప్పగసరముఖప్రాణులుర్విసెట్టు నడుగులుపెట్టినయటుల
నుండె।భానుమండలమొకలచాపాపకొనియె। గాలగదిదప్పెసతతక్రియల్లడచెవేడ।పాఠముడివాయిబాహ్యమభ్యంతరంబు।
గాడ్పుబంధించినయకాలమున॥ ఉ॥ ఆవిపరీతముల్గనిభయంపడికొందఱుతాపసోత్తముల్। దేవరెన్యుడాదియగుదే
వతలుంబరమేష్ఠిచెంతకుం। బోవదలంచియుబ్బికడుపుల్లనుపవన్వడిలేనిపాదముల్లాదటియున్నమేనులుగలంగినచిత్తములుం
నంబడన్॥ గీ॥ ఒకపథంబునజనులరాస్యనొద్దకేగి।కడుప్రయత్నంబుతోమ్రొక్కిలిడుప్రయాస।మునగరంబులుముకుళించుకొ
నిముగంబులెత్తినగబొట్టికొనవారలిట్టులనిరి॥ శా॥ వాణీనాథజరాయుజప్రముఖజీవశ్రేణులందొల్లని। ర్మాణంబినొనరించి
వానికిజగత్ప్రాణుంగ వాసర్వథా। ప్రాణప్రాయునిగాస్సృజించితతడీపట్ల స్వైరోధించిత। త్ప్రాణితోభమొనర్చె నేమిటకొ
యీబన్నంబువారింపవే॥మ॥వనజాతాసనదేహనామసవసద్వారావరోధంబునే। యనితాందవ్యథమాయను ప్రతతిసద్దాం
తాంగనాత్రోణితో। నెనరైమెవేదనజెందనీయుడనునీవెల్లెనవారించియు। య్యానిలుస్వస్థునిజేసిప్రోవగదయ్యాలోకముల్బా
పుడున్॥ చ॥ వనరుహసంభవుండనిమెవారలతో వినుడంజనాఖ్యయా। వనితకువాయుతేజమునవానరవీరుడొకండుపుట్టిచ।
య్యానననిమండలంబుగనియాకటిపెల్లునబక్వమౌఫలం।బనికబళింపగానవుడేయాడకురాహువువచ్చియుగ్రతన్॥ సీ॥ తనపా
లిదాయనొమెరపనుగ్రహించునాంజనేయునిజూచి యాగ్రహించి । వెఱపింపబోయితావెఱచిశీఘ్రంబునబలతెంచి యా
దరస్ఫూర్తినిగాంచి।భానుతిబొడుపస్వర్గాన వేలోకలనినియామింపదగువగు నేయటంచు । మారిననామీదనారహువిదివేని
యన్నతంబనియింద్రుడలుకవాడమి।యవుడేరాహువుతోవచ్చియరుదెంచెంత।నున్నకపిబాలుగనిజాయుధమువైవ। హనువు
భగ్నంబుగానతడవనిపైవ।బట్టిగనిగాడ్పుశోకంబుబట్టలేక॥గీ॥-ఈబలారాతిచేసినవెగ్గుదలచియలిగియాంతయుపాలించు నఖిల
జనుల।వనసుతునిలీల జేష్టలుదకలజేసె।నింకనగాడ్పుబ్రార్థింపనేగవలయు॥గీ॥ వాయువధికుండుసకలదేవతలలోన। వాయువు
వాధారమఖిలజీవంబులకును।వాయువేబలంబుప్రాణాదివాయులీల।వాయువెచరించుచుండునికాలయములను॥ క॥ఆయనతే
కున్నశివ।ప్రాయంబైయుండుజగముపలతెండికనవ్వాయువు। బ్రార్థింపుదమనిత్రోయజసంభవుడువారితోజనుదెంచెన్॥క॥చ
—(※ బ్రహ్మాంద్రాదులుహనుమంతునికివరంబులొసగిపవనునిసంతుష్టుంజేయుట. ※)—
నుదెంచినూరుతాశ్రిత। ఘనశయిలగుహాంతరంబుకడనిల్చినయ।ప్పనజభవురాకగనుగొని। యనలుడుగొడుకుగొనివచ్చియజు
నకుమ్రొక్కెన్॥ గీ॥ మ్రొక్కెనసమీరుగనిమేలయిక్కడుండి।పనియొనర్చితివత్సనీపట్టియేడ।వీడెకదయానిపవిదారవివశుడైన।
యకులమారుసిగనుగొనియాదరమున॥గీ॥పలుకుల వెలందితళుకుచెక్కలవిచిత్ర। పత్రములవ్రాయనేర్చినపాణినతని। నతుని
నెన్నొసనీవిరినశోషదీర్చి।వానువేబైనునానచేనలెజెలంగె॥గీ॥మూర్ఛదెలిసినయంజనముద్దుపట్టి।నంకమునజెట్టియజుడుముద్దా
డుచుండ।గాంచిహసించిరెనవక్రగతియడంచి।గాడ్పుజగములకుత్సాహంకారియయ్యె॥ చ॥అనిలునకిపొనర్చిమదినంబుజసం
భవుడెల్లవేల్పులం।గనిసురలార యీకపిసఖామణిలోకహితార్థినీదటన్। మనకుప్రియంబొనర్చవదమత్తనివాటులనుకడం
చుగా।వునసీతడుశ్రశౌర్యవిభవుండగమీరువరంబులిదగున్॥ గీ॥అనినసురలెల్లమేలనిరప్పుడువజ్రి।తనశతారంబుదాకియుహనుం
తువెలయు। కతహనుమంతుడనుపేరుగాంచునితడు। వజ్రహారినొవ్వడికననీవగమొసంగె॥ సీ॥ బ్రహ్మాదండంబునబ్రహ్మాస్త్ర
మునహానివందనీఘోరయువజుడొసంగె। శూలరౌద్రాస్త్రపాశుపతాతికములచెజెడనీప్రభావంబుశివుడొసంగె। దనకాల
లపాశంబుదండంబుమృత్యువీయననొంచలేవనీయముడుపలికె। నాత్మతేజమునశంతాశమిచ్చిత్రివిద్యలిచ్చెద నీకనసియునదు
వలెకు। దాశమునంటుబడడసిబలికెవరుణుం । డగ్నిదనచేతనశియింపడనియెధనదు । డొసగెదనగదవాగలనీయునికిరెల్ల

క్తిమదువుంబొవ్వడనికగ్గపలికె॥ క॥ తక్కినదేవతలొక్కొక్క । రొక్కొక్కవరంబునొసగిరుత్సాహముతో। సకలామలగర్భుడని యుండికుశలగనిగణించె నెల్లదివిజులునినగన్॥ పంచచామరము॥ సమీరసూనుమారుడుగ్రశౌర్యధైర్యధుర్యుడప్రమేయశక్తి రామ కార్యభారమూని రావణా। ద్యమిత్రభీకరప్రతాపుడైచలిదిచు లేదసా। ధ్యమీజగంబులందు వీనికంచుబల్కి బోయిరన్॥ క॥ సంతసమునననంతనభస్స్థితుండకొండుకుం గొంచువచ్చి ప్రచింతా। క్రాంతయుయివగచు కేసరి। కాంతకొసగియతనిమహిమగణియించివనెన్॥ గీ॥ రామయాప్మమటనకాడెయామహత్త్వ । దంతికాశ్రమములు చొచ్చియచటిమునుల । వల్కలాజినములు వచ్చివారిమూన। సములుగలిచినగోపించి శాపమిడుట॥ క॥ శాపమొసంగినబశ్చా। త్తాపముప్రాపించిదోశ్ప్రతాపముడిగియత్తాపమునులకు సేవకుడై । యీపవనజుడుండెపిదపననిజునిచేరెన్॥ ఉ॥ బోనుననున్నను త్తహరిపోలికెబ్రహ్మణశాపయుక్తి నెం। తెనియుగౌంతిజుదెనితడతెని। బాహుబలంబెఱింగిసన్ మానముచేయభానుజుడుమంత్రులలోపలనెల్లవాయువై। శ్వ

—(* పవనజుండు సూర్యునొద్ద వేదశాస్త్రాదులు చదువుట. *)—

నమూల్లట్లపీఠురఘునాయకసాయకయందు రెప్పుడున్॥ చ॥ వినుమికనొక్కపంతరఘువీర యినుండువరంబులిచ్చువే । శనసిన మాటనెన్ముపిదలంచిశ్రుతుల్ పఠియింపనెంచియీ । యనయొకనాడుభానుకడకప్పుడువేగముతోడబోయిప్రము । కిరునగరుణార్ద్రదృష్టివిలోకించి పయోరుహబంధుడిట్లనున్॥ మ॥ చదువుల్ నేర్చుకొనంగవచ్చితివొవత్సా శ్రోవనెట్లభ్యసిం । చెదు రామునవలున్కాగూడదుగ దాశీఘ్రంబునన్ బోయినన్ । మదియొకాగ్రతంజెందునేనుడువుచు ఎవ్వియప్వరుడ। య్యాదయాస్త్రాన్తులునిల్పే బాదయుగళంబున్నేదదేహాగ్రుడై॥ క॥ మునుహరిత్రివిక్రమాకృతిం । గనుపించినయట్టులనూర్ధ్వకర్పరమెల్లన్ । దనుమయమనుగనిండినపీహనుమత్కపిజూచివెరచెనఖిలజగంబుల్॥ శా॥ భానుండద్భుతమందెనంతనిజరూపంబూనియీవానరుం। డానీరేరుహబంధుతేరికైపరై । యాకాశమార్గంబునం। దానెంమేవడిబోవుచున్ శ్రుతులుశాస్త్రంబుల్ పఠించెబరి । జ్ఞానగ్రాహకతావిశేషములకుంజండాంశుడుబ్బంగగన్॥ గీ॥ కుడిచిచల్లనినీడలగూరుచుండి । గురువుచెప్పినచదువుచెరీధరవటుగులు। నిరశనుండయిపరచుచునింగిగరుకు। లెండకుసహించిచదివెనీతండుఘనుడు॥ క॥ ఈశాఖామృగశేఖరు। తాశతధృతికవిబృహస్పతులుమృదుభాషా। కౌశలిశ్రుతిముఖవిద్యావైశారద్యమునసాటివత్తురెతలపన్॥ సీ॥ వయిరాగ్యమహిమకివఁడుగునివాసంబు వినయంబునకునీతడునికిపట్టు । శమదమోన్నతులకీచతురుడాధారంబుదాక్షిణ్యమునకునితండుచోటు । సౌశీల్యమునకీప్రశాంతిశాలిబిడారు పరహితక్రియకిప్రసన్నుడికర । విక్రమస్ఫురణకీవీరవర్యుడు రావుగాంభీర్యగరిమకీఘనుడుప్రాపు । బ్రహ్మవిద్యకునిమ్మేటిపట్టుగొమ్మ । ఘనతబోధనమునకునీయనసీసిధాన। మతులధైర్యంబునకునీమహాత్ముకిమ్ము రామనీభక్తిగీవృన్యరాశివెలవు॥ సీ॥ గురిమీఱిరోదసీకుహరమొక్కటనుంప నుప్పొంగుబ్రళయపయోధికంటె। జగములన్నియునొక్క సారెభస్మముసేయ నడరెడుకల్పకృశానుకంటె । బహుపర్వతారణ్యపటలిజూర్ణముసేయగడగుసంవర్తానుషంబుకంటె । బ్రహ్మాండభాండంబు బట్టిబ్రద్దులుసేయ దివిరెడువిలబైరవునికంటె । నధికగాంభీర్యమతులితంబగుప్రతాప। మనవధికవేగమద్భుతంబైనరౌద్ర । మీయ్యనిలపుత్రునకెకలదిచనమోప్రీత। వాలిగిలియనిలుతురేవసుమతీశ॥ క॥ ఇనసుతుకడనితడున్నా । డనిమెఱిగియొవాలిగొందయళుకుచునుండుం । దనకేమియితడుగలడని। యినసుతుండునువెఱవకుండునింద్రసుతునకున్॥ గీ॥ అనియగస్త్యమహామునిహనుమమహిమ। లద్భుతంబుగదెల్పినసాలకించి। సభికులనిలజుబవిచేలందములను । బ్రస్తుతింపగశ్రీరామభద్రుడలరి॥ ఉ॥ ఆవిపులప్రభావనిధికందలినేసిమునీంద్రవింటినీ । చెవివిఘ్నతిహాసముబుశ్రీహనుమత్కథలాలకించితిన్ । దైవతనాథుడున్ రవియు దండ్రియనన్ వినినాడవాలిసు । గ్రీవులజన్మవెట్టులెఱిగింపగదేయనిమౌనియిట్లనున్॥ గీ॥ రామభూపాలతొల్లినారదమహర్షి। మేదపంబున్నవనమునకేగుదేర। వాలిసుగ్రీ

—(* వాలిసుగ్రీవుల జననము. *)—

వులేయింతివలనబుట్టి । రననతడుదెల్పెనవిధంబవధరింపు॥ చ॥ అమరసివాసమైమణియయాంచితసానువులొండెవెల్లలో। క్షములధరించిపర్వతశిఖామణినాదగుకాంచనాద్రిమ । ధ్యమశిఖరంబునందునియమాస్వితుడైయొకనాడుభారతీ । కమలముఖిమనోహరుడు గాఢసమాధివహించియున్నెడన్॥ ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతదాల్చినయప్పరమేష్ఠికన్నులం । జానెమగందబిందువులుసారసపత్రవినిర్గతంబులై । దారిమదక్రుబిందువులతండవిహాస్తములన్ ధరించెనన్ । శూరపరుండుబుష్పనిగజుండనునందనుడయ్యెనందనున్॥ క॥ ఆనందనుసజ్జనునిచ । యీనందనుజూచిబ్రహ్మహైరణ్యధరో । ద్యానమ్ములగలఫలముల । జేనెలదచ్చోపుకొనుచుదిరుగుమటన్నన్॥ ఉ॥ ఆవిధియాజ్ఞమస్తకమునందుధరించియతండుకాంచన । గ్రావవనాంతరంబులనిరంతరముంజరియింపుచుంబనూ । నావళిదెచ్చితెచ్చిగురునర్చనసేయుచునంపగ్రంపఅం। బోవుచునందమూలఫలముల్ భుజియించుచుతుష్టిమాన్పుచున్॥ మ॥ ఒకనాడుత్తరశృంగముంగదిసియయ్యోర్వశతానందపుత్రోకుండెక్షించెబ్రఫుల్లహల్లకసముద్యద్రీపికల్ షట్పద । ప్రకరప్రాంచితధూపధూపములువీరెన్ రాజహంసచ్ఛటల్ । వికచాంభోరుహాసౌధపీథిదగశీనిండెంగుకాసారమున్॥ క॥ వీక్షించియత్తుంలలరగ। నక్షణమునబుత్తువిరజుడైడిగ్గిసీతను। ప్రక్షాళనవిధి:

దీర్చి । సాక్షాదమృతంబుబోలు జలములఁ గ్రోలెన్॥ గీ॥ క్రోలి తీసిని డెప్పటయి కొలనిసీమ । గనఁబడిన జూచి యా మృగాక్షి సలి
రుండు । సహజజడబుద్ధి ప్రతివసచరుఁడు వీని । దన్నె దనటంచు సరసిలో పలికెనురికె ॥ గీ ॥ ఉరికి యంత దెవ్వరికి గానఁ గరకఁ గిటు
బడితినని వజ్రఘటితసోపానపఙ్క్తి । జేరి నంత సరోవర శ్రీస్వరూప । మిచ్చెననొకరుచకరుసి యింతియ వ్యాసి॥ తినశోణక
మలాంఘ్రి శిలరుచుల్ మగరాల తలివెట్లగెంపు మెట్టులనొనర్ప । దయ సోయగపువాలు నును బెళుకుచూపులు కొలనెల గలువవ
యి వెలయ జేయ । దనకుందనపు మేని తళుకులు తటధరారుహఘనావళి గొమ్మెఱుంగు నింప । దనగబ్బి వలి గుబ్బచనుదోయి చ
క్రదంపతుల సజాతిభ్రాంతి ముంప । దన పెదవి సాంధ్యరాగంబు దళము కొలుప । దనకచభరంబు లమిరసంతతి సృజింప
దననగవు వెన్నెలఘటింప । దరుచరమణి రమణి యైయందు విహరించు సమయమునను॥ మ॥ కమలజు గొబ్బియ త్తైరవు గాజన
చున్నసురాధివాధుడసం । గమల హితుండునచ్చెలువగన్ గొలి దర్పకు డేయు పద్మకో । సమలఁ [illegible] లంకె దాసి బిగిచన [illegible] బా
సినెడుం చకస్నుఖుం । దమి వెలయింప నిర్వురును దత్తరమందుచు బోకనిచ్చినన్॥ చ॥ మరుబతికంబు గాగశతమన్య సితేజము సిర
మించియ । త్తరుణిశిరంబు పైనొలికెం దత్సమయంబున బన్నిపీమనో । హరున కనింద్రియస్ఖలనమై యటు చయ్యన బోయి తద్ద
శాం। తరమున ద్రావె నందు వలనం దమకంబులు దీటువారికన్॥ గీ॥ శిరము మీఁదఁ బడిన జిష్ణు దేయము జాతి। పాలమున్న చోటవ
చ్చినిలిచె। నట్టి చోటఁ బుట్టి వట్టి వాసవు పట్టి। వాలినాఁ జెలంగ వసుమతీశ॥క॥ ఉగ్రకరు తేజము కరుఁ(ం)। బుగ్రీవగళా [illegible] ఱమునము
న్నాలికెగదా। యాగ్రీవను ద్భవించుట। సుగ్రీవుఁడనంగ సూర్యసుతుఁడు చెలంగెన్॥ చ॥ తనమెడ హేమమాలికమదలంబునవా
లికొసంగి పాకశా । సనుఁడరిగెన్ దివంబున కుసప్తహయుండును గూమి పుత్రుసిం । గసిహాసుమ [illegible] యుంగని
వృద్ధి బొందు మంచు। చనిచరమాద్రి గ్రుంకజనె నాత్మజుఁడుద్భవమాటనొయునన్॥ఉ॥ ఆదిన శేషమెల్ల దననుద్వయులో [illegible] చటన్ వసిం
చి సూర్యోదయమైనఁ గాంత యయి యుండుట మాని నాటమూర్తియై । యీదృశపౌరుషంబు చెడి యే టిభూమి సీన యితనొయ
టంచా దిమవానరుండు వెఱగందుచు నచ్చోటు వాసి యయ్యెడన్॥ చ॥ తనవలె వానగోత్ర [illegible] పుత్రులు గొల్వబద్మగ
ర్భునికడకేగి మ్రొక్కుచు నయంబుఁ దయయు గారవించు నాత్మపుత్రునిన్ । గనిముదమందె [illegible] గనఁబోదోర్చ
నిఘరకేగి మెల్ల కపికోటుల బ్రోవుమటంచు బలికెనన్॥ గీ॥ వినిహసాదవియాబు [illegible] । యలసరి [illegible] గినసతివ
రూప । మెల బ్రాపించె వేగిన నేలయడగి । నానతియ్యగ జేయన్న [illegible] ॥ ఉ॥ అచ్చటఁ [illegible] తోజల
కేళి చేలగా । గుచ్చితు న్నైనరకరుసులుగొందరు । కామినున్నై జలంబులో । జొచ్చి సనిందు [illegible] నెయాదు
రందులో । హెచ్చిన కిన్నరుల్ [illegible] పియించి తిరోహితమయ్యెనయ్యెడన్॥ గీ॥ అప్పుడా ముని సేను [illegible] యంత గొంతా । కా
లమునకం మహాదేవి గాంచి వేడ । నచటముని గినమగవానికా [illegible] । మొకరునాఁడు [illegible]॥ గీ॥ కా
వున దినంబు చనిన సీత్వ । మడగె నింక నేలతామసం బవని కేగి । మించు గహిపిశ్వక [illegible] । ముందగ కిష్కింధ
బాలించుచుండుమనుచు॥ క॥ [illegible] చేసిదివ్యప । [illegible] నిచని
కిష్కింధసుతుల తో సుఖించె ప్రభువై॥ క॥ జననియయి తానె కసిరేన్ । జనకుండై తా నెపిదపసంరక్షించెం । దనయులవా
నరకుల నిధి । యన గాజను బుక్షవిరజుఁడ [illegible] లేంద్రా॥ గీ॥ వృద్ధుఁడై పిమ్మట [illegible] ఋక్షవిరజుఁ డంత । సుతుని [illegible] రాజ్యమునక
ధిపతిని జేసి । భానుసూనుని యువరాజుగా నొనర్చి । చని [illegible] ॥ గీ॥ అధిప [illegible] నభ
క్తి। వినినవ్రాసి జదివిన విపులభోగ । భాగ్యములు గల్గి బహుపుత్ర పౌత్రయుక్తి దనరుదురు భూమి [illegible] ॥ మ॥ అని
వింధ్యార్చి వచించి వెండియును రామాధీశుతో నిట్లను । [illegible] వాఘన
మూర్తియే తలచుచుండెన్ [illegible] । యనగా [illegible] ॥ అని తలచి
వెండియు॥మ॥ [illegible] తో దొడరి [illegible] హాబల క్షీణుడై। తెగిహేమాక్షముఖాసుర [illegible] దరేయ

—(* రావణుఁడు బోధార్థియై సనత్కుమారుని యొద్దకు పోవుట. *)—

గతిం। బగగోవిందుని యందొనర్చి సుగతిం బ్రాపింతునంచుం గడం । గిగురుప్రజ్ఞ సనత్కుమారుకడకేగె న్వాడ బోధార్థియై॥
గీ॥ ఏగి చలిగట్టు పైనొకయెడ సనత్కు । మారు జితమారు బ్రహ్మకుమారు గాంచి హర్షపులకాంకితగాత్రుఁడై [illegible] తలిగి
హస్తములు మోడ్చి యసురయిట్లనుచు బలికె॥ మ॥ అమలజ్ఞానని ధానయీజగములందన్య క్తహా నాగహా। స్వమ [illegible] గస్త
లామలకముల్ సర్వజ్ఞులై మించు మీవం। టిమహాత్ముల్ నుతులైన శిష్యులయకౌటిల్యాత్మ నీక్షించిని। కరుముగా [illegible] స్తుదగ
దాకాంక్షానుకూలార్థముల్॥ మ॥ అనఘా యెవ్వఁడనాదిమధ్యలయుఁడై యవ్యక్తుఁడై యుండునె। వ్వని చేనవ్య [illegible] దీశయుక్త
మగు విశ్వంబెల్ల నెవ్వాని చే । రొరుసినన్ బంధవిముక్తియౌ విబుధవర్యుల్ బద్ధి నెవ్వానివ । [illegible] గజాల గట్టిఘను
నిందవ్యంబుగా దెల్పవే॥క॥ నావిని సనత్కుమారుఁడు । రావణునకు నని యె విను [illegible] । [illegible] జెవు
నిమహిమంబు నీకు దెలిపెద దెలియన్॥ మ॥ అనఘుండవ్యయుఁడచ్యుతుండమలుఁడవ్యక్తుండనిర్వాచ్యుడం । జనకూరుండఖిలే
శ్వరుండచలుఁడ [illegible] మేయుండరుగు । చునన నాదిశ్రుతులు [illegible] బ్రహ్మమాబ్రహ్మమే । విను నారాయణ

కృష్ణ విష్ణుహరిగోవింద దాఖ్యలం జెల్వగుణ్ ॥ సీ॥ అంతటంబరిపూర్ణుడైనిండియుండియు జలధిలో శేషాహిశయ్యనుండు నఖిలలో
కేశ్వరుండను ఖ్యాతిజెందియు వైకుంఠపతియనువాతిగా గాంచు । ధవళనీలాదివర్ణసీయు క్తినొందియు నాసిలఘువ। దేహాంశవగ
వెలయు। సకలజీవులయందు సమబుద్ధ మెలగియు ఖలశిక్షసాధురక్షయు వానర్చు। సభయుడయ్యును నొ ధర్మమవతరించు మా
యబాసియు మాయ చేమహిమ గాంచు । బోషకుండయ్యు నుగ్రుడై పోవడంచు । నట్టిహరి నెంచ శక్యమే యసురనాథ॥ సీ॥ రి
స్సువచ్చుచునంత గలుగు బ్రహ్మాండముల్। గన్నుమూసిన నవి గాంచులయము। మదిదలవంచిన మాత్రనొందవు నేక్రియ లైన।మది
దలంపక యున్న మాయయడగు । జేపట్టినఖిలుండు శిష్టుడై వెలయు జేపట్టకున్న బుధుండె పామరుడగు । వలపిన సేరూపము
లనయిన వతింపు వలకున్నసభంబు వెలుంగు । నాధిమధ్యాంతరహితు డవ్యక్తుడఖిల । భువనసృష్టిక్రియా హేతుభూతు
డతనిసంస్మరించిన సకలదోషములు బాయు । హరియ సేవింపదగుదయివసురనాథ॥ సీ॥ విధుదర్శనంబు చేసి బుధబోధానం
సాహోదిహృదయాంభోపదముముంచు । హరిప్రభావంబు చే । నాశ్రితషడ్వర్గ భద్రదంతావళప్రతతులగు । మాధవప్రాప్తి
చేమనశీలాంచితప్రజ్ఞావనంబులు పల్లవించు। జక్రిగస్ముఖము చేజన్మమృతిక్లేశమారుతోద్రేకముల్మలయుటుడుగు। బాయు వా
ద్యాస్మికాది తాపత్రయంబు। తలుగు గలుషాంధకారముల్మలగు నహిత । జాతిదుర్వృత్తిమూషక సమితి గలగు। నరయుమిం
తయు గమముతో నసురనాథ॥ చ॥ అనవిని రావణుండనుమహాత్ముకుండుని జేతసంగరం। బునహాతులయిన శాత్రవులు వొంచె
డిసద్గతియానతిన్యా వే। యనహరిచేతనొచ్చిన సురారులు శ్రీహరిలోకమందియుం। దనయుము విష్ణురూపధరులయి విహరింతురు
రాక్షసేశ్వరా॥వ॥ అనిపలికి నసతుకుమారుని వెండియు యిట్లని యె॥సీ॥ ప్రణవంబుజపియిందు ఫలము కేశవు జేరియట్టహాసము
జేసినంతలోన । భాగీరథిస్నానఫలము శ్రీధరు డేయు నస్తాత్రిమునిగినయంతలోన । బహుకాలచింతనాఫలము నారాయ
ణునటుకనై వీక్షించినంతలోన। బ్రాబలుకులనుతించు ఫలమునందకపాణి నదలించి తిట్టినయంతలోన। దనువు గృశియింపశాం
తితో దపము సేయు। ఫలము బహుమత్సరంబుతో బద్మనాభు । నాగిమెయివాంగ మాలోకన్నయంతలోన। గలదు హరిత్రోడి
పగకంటె గలదె మేలు॥చ॥ చపలత లేని చూడ్కులను సారెకు శౌరిముఖంబు చూచుచుక్। విపులరణోచ్చవంబులను విష్ణుని పేరులు
పెట్టిపిల్చుచుం । గుపితమనస్కులై యెురసికొంచు ముకుందుని మోలిగూలుడై। త్యపతులభాగ్యమెంతసుకృతాత్ములకైనను
గల్గ నేర్చునే॥ ఉ॥ ఆయుధధారముంచి రుధిరారుణచందనకర్దమంబునం గాయమునించి శాతవిశిఖప్రసవాళి పైనిగిల్చడై। తే
యుబహొన్న చేతనతి ప్రమువాగ యుకొంద్రము క్తిస్వా। ధ్యాయతపోముఖక్రియలు దాల్చినధన్యులకంటె ముందఱక్॥ చ॥ పలు
కులు వేయు నేల మధుభంజనుకిట నతక్షిఫలంబుశ । త్రులకని యంమ్మహామునివరుండె జెరిగించినపం క్తికిందరుం । డలరి ముకుం
దుతో సమరమబ్బునె యున్నసు చేతజక్ర । శ్చలపదముందగాగల నెశాంతినిధీవరింప వేయనక్॥క॥ సనకావరజుండిట్లను।గ
నకాతుబకీరపం క్తికంఘరవినుమా । గనకాయునితో ననిమా । రొకసికాయము విడువగల వుకుందకుమదిలోక్॥ గీ॥ అసిన
ము వమందిశతకంతుకంసుసాను భొవుగసయెన్నినాళ్ళకప్పనీయోనర్పు । హరియనన తండు వెండియుననియె గృతియు । గాం
త్యాముపమాన చేంద్రుడై హరిజనించు॥ అత్తెరంగరింగించెదనాకణింపుమా॥ సీ॥ వేల్పులుగావించు విన్నపంబులువించు హరిని
స్సురవయింపచ సస్మయించు। రవికులాబ్ధిజనించు రామనామము గాంచు వసిజన్నుమాగాంచు రిపులనొంచు। శిలజెల్వనరినొంచు
శివునిబాణము జించు జానకిం వరియించు నంతసంచు । జామదగ్నిగలంచు జనకకాజ్ఞ బాలించు మనివృత్తిధరియించు వనజరించు।
సహబాంధవముకుకఖండిపబంచు। సరగఖరదూషణాదుల సంహరించు। నవసిణుతసీవ్రగోనిపోవనాగ్రహించు। నదిని మిత్తంబు
నిసురాముడవిరథంచు॥ సీ॥ మణికిరీటమువాడు మకరకుండలకాంతి దళుకొత్తు చెక్కుటద్దములవాడు । నిడుదకన్నులవా
డునీలమేఘచ్ఛాయ గర మొప్పుదివ్యవిగ్రహమువాడు । కంబుకంఠమువాడు కౌస్తుభశ్రీవత్సలక్ష్మియు తోరస్థలంబువాడు ।
కనకాంబరమువాడు ఖడ్గాదిపంచాయుధములమించు చతుర్భుజములవాడు । చిఱువడిందిహుమాయిదై మెలగువాడు। కల
కనుచూపు మయిబవ్వళించువాడు। సీమనోరథమీడేర్చ్చ సికరణమగనుకంసయిత పశమన్నరాక్షసవిభుండ॥ గీ॥ అతనిచెరకు గ
తుల మొతులానస్పుచుభ క్తి। నతులొనర్చి దేవపతులవతుల। నతులబితులాడ నచ్చోటు విడబోసి। చనయె సైవ్వరవ్యక్తిజనవ
రేణ్య॥ఉ॥ రామున్నపోలవింటిగదరావణుబుద్ధినమ్ముద్ధిజానకి। గామకుడై హరించెనని గానకపలుకరామెయిందిరాశ్యామ
యటంచు నీవు హరివంచు నెఱింగియుద్ధభూమినీ । చేమ్నక బొందగావలసి సీతనొగింగొనిపోయెలంకకుక్॥ క॥ అనిపలికి వ
ఱియుగలశజ । ముని యూజకటిమునిమొగమళ ముకులవసమగ్రనటన్నిటలతటి । లోచనరటదంఘ్రిప టకటకచటులార్భ
టులక్॥ మ॥ రవివంశంబున వెన్నుడెప్ప దవతారంబానెయమ్మేటితో । బవరంబెప్పుడు గల్గునో యెప్పుడతద్బాణాహతింగూ
లిదు। ర్భవమున్మృత్యువులేని దివ్యపదమున్ బ్రాపింతు నోయంచు నెం। చివిరాగస్థితి సంచరించునసురశ్రేష్ఠుండు సీతాదిపా॥చ॥ నె
మకిసనలుకమారుగనిసీనుహిమంబులెవిన్నదాదిగా । నమరనిరోధనీమదికిలలుకజనింపసురాలినొంచులో । కములనలంచుజ
న్నములుగాంచినబిఘ్నములాచరించుసం । యములగలంచుబుణ్యాసతులున్నగ్రహించు జరించునయ్యొడక్॥చ॥ అలయక యిట్లు
।కొంగులుసగసకంగమడూగ లోకముల్ । పలుకుడు బెట్లునుంచియొక నాడుమణిమయపుష్పకద్యుతు। ల్నలుదిశలావరింప

గజనంగహరుండనంగని । ర్మలరుచినుల్లసిల్లుసురమౌనివరుండె చెలయ్యెసయ్యెడన్ ॥ క ॥ ఎదురైనపోరుదిండికి । బదిశిరములపొలసుపడిప్రణతుండైనా । రదమెచటనుండి యెటజని । యెదవెఱగింపుముపశేషమేమియటన్నన్ ॥ చ ॥ ఎలనగవంకురింపమునియిట్లనురావణయింక నేమి వింం । తలువివరింతునీవిజథాటికి బీతిలియూర్ధ్వలోకము । ల్వలసలుదియ్యసాగెబలవంతుడవన్ననునీవెరాకనీ కిలనొకరుండుసాటిగలండె యెనబెట్టుగ గేరినవ్వుచున్ ॥ మ ॥ బుజమీసల్వడిగోల్పుచుప్పి గువ్వతో బాలస్త్ర్యాదేమంటివా వలసల్గిసెనెయ్యూర్ధ్వలోకములు దేవషీకాంద్రియుల్లైనినం । దులకేగంబని యేమిశౌర్యమునననున్నందాకిపోరాడంగా । గలవాడెకరుడ మంపునికరుముగవకాఱణింపవే నాప్రభున్ ॥ ఉ ॥ ఆమునిగొంతసేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి యీ పురగ్రాముటెంజూచిపల్కె సురకంటకయ్యాము సేయఁగోరినన్ । రీమసముప్పతిల్లఁ దెలిదీనికిబొమ్మచటంజతుర్భుజుల్ । తామరతామరసాక్షులుసితప్రభులుండుర జేయులందరున్ ॥ శా ॥ చండాంశుప్రతిమాన తేజములతో సౌవర్ణభూభృన్నిభా । ఖండాఖ్యవ్యక్తశపవ్యదేహములతోఁగో మోదకీచక్రకో । దండాఖ్యాయుధపాళితో దనరు శ్వేతద్వీపకుల్ డద్భుజా । కందూచండిమంబాపనో ప్రభుసు లంకానాథపొమ్మంచనన్ ॥ క ॥ ఆరావణుండుక్రమ్మర నారదుగనియేతపంబొనర్చినవారా వారాసియోరఁబెట్టుము । రాహూఢతజ్ఞానతెల్పుమునినతడనియెన్ ॥ మ ॥ హరిసేవాపరులచ్యుతాంఘ్రికమలధ్యానాన్వితుల్హ్లాదవ । స్మరణసక్తబువిష్ణుమంత్రజపితుల్ చక్రాయుధార్చారతులరుడారూఢకథాశ్రుతిప్రియులురక్షుశ్శ్రేష్ఠయందుద్భవిం । తురునారాయ

—(* రావణుడు నారదప్రేరితుడై శ్వేతద్వీపమునకుబోవుట. *)—

ణచక్రనిదళితగాత్రుల్మింతురద్దివిలోన్ ॥ ఉ ॥ నావినిపంక్తికంధరుడు నారదువీడ్కొనివేడుకమీఱన । ద్దినిగనుంగొనందలంచి తీవ్రముగాజనుచుండివార్ధులన్ । దీప్రబుబర్వతంబులునదిప్రతతుల్విపినాంతరంబులున్ ద్రోవలుచూచుచుంగడచుదుగ్ధసముద్రముగాంచెముందటన్ ॥ గీ ॥ కాంచిచెంగటనుంత్రిపుంగవులఁగాంచి । కాంచితిరెయాయకూనారకాంచికిన । మంచితక్షీరనిధిహీరమణివిరచిన । కాంచినుచిగాంచిచెవులువహించెనెదుట ॥ సీ ॥ శకులవాలోత్క్షిప్తజలకరంబులు మెఱుగు ముత్యములోలుపటుపరాదు । కలికిరాయంచఱెకలమించు తెలిచాయ తెరలతేటయులెఱుగరాదు । జలబాలికాపాలికలపొక్కిళులవర్ణాలాపత్రములు భేదమరయరాదు । తఱుచుగాగిరిగొన్ననురుగులకుప్పలనిసుకలికుప్పలనిర్ణయింపరాదు । కనుగొనుందుదాత్తదాత్మత్వజసతకీర్తి । ముంచుకొనెననిసహజమైమించుధవళ । కాంతిదిక్కులనెల్లఁబిక్కటిలవెలయఁబాలమున్నీరుకన్నులపండువయ్యె ॥ సీ ॥ వలయుకోరికలినియ్యఁగలపెయ్య గలిగిముషింపచున్పిరితప్తిదెందుబెల్ల । మెడగెంపురాతాళినిడుకొనిననమ్మాలిలిబ్బిగుఱ్ఱెంబ్రబ్బియబ్బుబెల్ల । వింటితెర్వరిమేటివెల్లగొరునునికరు దేవులనిలనెకిచెలగుబెల్ల । గటికిచీకటికిన గ్గలమైనచేవ నెన్నెలాడివెన్నెలగిమగూడుబెల్ల గూటిచనివేలుపులెతింగికొనుటమెల్ల నమరంనమీనిమ్రాకులనమదుబెల్ల । హరుఁడుశ్రీకంఠుఁడనుపేరవనరుబెల్లఁ డలఁపఁనీక్షీరవారాశివలినఁగాదె ॥ మ ॥ వలమానాంబుకరీంద్రహస్తచలనావర్తభ్రమంజోయదా । వలిమంథానమహీధరభ్రమణభావంబూనశంకాభ్జశై వలకూర్మాదులవత్తరంగములరే వల్లులబున్నయ్యెని । కలశాబ్ధిఁబునరప్సరోజననశంకాహేతువుల్ ॥ చ ॥ అనుపమబాడబావలసి ఖావళిపైఁచనివిడిచెనోయనం దనరిఁబ్రవాళవల్లికలుదానవువారకనుండపంచుప । ణానమొనరింపుచున్ దనుజనాయకుడవ్వర రాసిదాటిచెందినకుతకంబుతోడదెలివివిగనుంగొనిచేరఁబోవగన్ ॥ చ ॥ స్థలమహిమంబుపెంపున నిశాచరనాథవిమానరాజమ వ్వలఁజనిలేకనాయుహతివారిదముక్తవలుగ్రమ్మఱంగమం । త్రులుభయమందిరిఎన్నెలవుదొడ్డదిమేనులుకంపముంచెడిన్ నిలిచెదమేముప్పకమనిల్చిచనోనసురేంద్రనావుడున్ ॥ చ ॥ నగుచుదశాస్యుడట్టులయిన న్నిలువండలీపుష్పకంబు శీఘ్రక్షితినిడిగ్గిసాహసముగాథపరాక్రమధైర్యసంపదల్ । మగటిమియుందగన్ దురభిమానముదోదెలిదీవిజొచ్చుపో । యెగరుడకేతుదర్శనసమిద్ధమనోంధదుర్నివారుఁడై ॥ వ ॥ ఇత్తెరంగునవైతేయద్వీపంబు శ్వేతద్వీపంబుప్రవేశించితత్ప్రదేశంబున ॥ సీ ॥ ఘనసాదసితవాలుకాప్రదేశంబులుశశికాంతవేదికాసముదయములుములు । మరకతప్రవిభాషమానసోపానముల్వద్మరాగోల్లసత్పర్వతతుల సౌవర్ణకమలభాస్వరసరోవరపాళులహరిచందనాంచితోద్యానవసులు । వివిదవిద్రుమలతావృతలతాగృహములుబ్రహ్మసువర్ణశుకపికభావణములు । బందురానేకవిధవ్యపరిమళములు । మహితవజ్రోపలనిబద్ధమార్గములునిర్మలోదకపరిపూర్ణదీర్ఘికలు । గలయఁడల్ చూచిదనుజుఁడకరుజముఁజంది ॥ మ ॥ ఐకశృంగారవనంబులోసఖులతో నొయ్యారమున్మీఱుచు । త్సైకతపిగ్రడయొనర్చుభామినుబరత్నోఘ గ్తవీక్షించిచెం । తకుఁభోవంజెలియార్తపట్టియట జేతంబెట్టియెవ్వాఁడవే । టకెనిచ్చోటికివచ్చినావడినఁగుంభీభూతగాంభీర్యుడై ॥ క ॥ జకిసీయుజడియకవిశ్రవు । కొడుకందసముఖుఁడరణముఁ గోరియిచటికిన్ । నడతెంచితిననుమాగొని । యెడువిరునినొకనింగానమేముందుననన్ ॥ చ ॥ కిలకిలనవ్వియచ్చెవిసఖిముసలంగనియన్నులారవిం । తలుగనఁగొంటెరేయుఁడుగోతానంటయుకరుడనున్నవారితోఁ । గలహముసర్వవచ్చెనట కాదనిపట్టినవీడుచేతిలో । పలికెరాడునేడు బహుభంగులబ్రేలెడువంటిచూపినన్ ॥ ఉ ॥ వారలలోనసేఱొకతెవచ్చిరయంబునజేతిలోనదా । బీరముదకియున్నయతిభీతుఁలరావణుబుట్టిపానిపం । కెరఁకానీసుంబెటుకొనక్రేసరఁబొల్లిశబొల్లెనీకయా । రౌరవిచిత్రమైనవుగఁగచ్చెనడంచ జెలఁగుచున్నెడన్ ॥

గీ॥ దానిపాణమున్నవానిపేరీటఁ గలిగెఁ బలిమిదిగిచిపోలలుగుడియుజేతు । లిరువురియుఁగల్గి యీపురు గెంతవిం । తాయెననుచుబట్టిమూఁడంటఁ గొట్టఁగా॥ గీ॥ ఒకతెచేతనతనినుండనికనుసుతు।లొకతెచేతిపా, వొకతెయొడిచి । బూచిబూచియనుచుబూని కపిడికళ్ళఁ।బట్టిబట్టి గాసిపెట్టుటయును॥ క॥ ఆయిందుముఖులచేబడి। రాయిడఁబడినలుగుడువచరావణుఁడువడిగ్ గాయము నొచ్చి ఎదాలగుసు। పాయముమఱిలేకయొకతెపాణిగఁ బడినన్॥ గీ॥ చేయిగఁబడెనమ్మ చెల్లనీచెడువురు । గెడనుండివచ్చెనీడఁ కంచు । జడసికేలనన్ను ఖియప్పైవైచిననదియునతనిబట్టియాగ్రహమున ॥ క ॥ మాం చెలినిగఁ బవచ్చితి వేచెపువురుగయని మింటివెగసిరయమునన్ । డాచేతనున్నరకఁగసునాచకటవార్ధివిసరయిదపచ వైచెన్॥ క॥ వైచినపసిధారానిపాత్రాచలముం బోలిద్రైక్యంబుధిపడెనన్ । జూచిసురమానిగంతులు । వైముచు దెలివినున్ననితలఁబోఁగఁడె॥ శా ॥ శ్వేతద్వీపము కొంమలిగతతిసుంజికానుగావించినన్। దైతేయాగ్రణిభీతివిస్మయపరీస్వాంతుండై యింతయుం। జేతోజాతగురుప్రభావమను దుంజింతించుచున్ లేచిల। జ్జాపతంబులుప్రోచిలంకకరిగెన్ సామంతసంఘంబుతోన్॥ చ॥ వనితలచేతగాసిపడివచ్చితివిష్ణునితోడ నెట్టుమా । రొనగలవాఁడునంచుమదిగొంకడురావణుఁడెట్టులైననిన్ । ననినెదిరించివాంచెదనటంచుగణించువచించువాఁడులం। దనకెదువెవ్వరంచనిమదంబనితోచునువిన్నవారికిన్॥ ఉ॥ కాంచనగర్వదత్తవరగర్వమునంగడు మించియున్నరా । త్రింవరరాజునట్టితెలిపివిభూతులచేతగాసిచే। యించినవాఁడవీవెయుఁగ వేయిదమేలయెఱుంగనట్టులా । లించెదవజ్జ బాంధవులినతజెందినలేరుహేతుణా॥ చ ॥ సబలుశత్రుజేయదువసత్తు బలాఢ్యునిజేయదజ్జునన్ । విధుధువానర్తువప్ప ఘుధినిన్ జనుఁగానొవరింతు నెల్లెఱుఁ। గఁబడుబవత్ప్రభావమజకంతుహరారు లెఱుంగలేరువె । డబమ్ములుగ్గానైపికజడ తృవములున్న వేసికురాఘవా॥ మ॥ ధరణీదైవతశాపవాక్యమునవీ ద్వారస్తులేదేపతా । పరుడైమూఁడుభవంబులన్ వినుఁగనంద్రార్థించినన్ ఘూనివై। హరివైతో త్రితిదైతరూపములుసంహారంబుగావించితి కఁరుణిన్ రావణకుంభకర్ణులయినన్ ఖండించితిమాపునన్॥ క॥ శాపవసమ్మనవనిరిపుడైపౌలస్త్యుంపుకోరినడువలేనిచే। నేపదగనుద్వాపరమున।నీపదిభవమందిమ్రదియు వయువిముక్తిన్॥ అనికలశజుండువెండియు॥ గీ॥ రాముఁగనుఁగొనిశ్రీరఘురామరసత।ధామశుభనామకారుణ్యధామ। పలలామఘశకంధరవిరామనీమహత్త్వమెఱిగినుతియింపనేర్తునేయించుకైన ॥ సిరోష్టసీసము॥ జయదశరథరాజ జఠరసాగరచంద్రజయతాటకాకరీంద్ర । జయధరారికజగజ్జాల రక్షోదక్షదయ యాగసరిరంజనకటాక్ష । జయఘనాహల్యాఘుబయదాంఘ్రిసరసీజజయసహస్రాక్షిత్యసదృపదేజ। జయసంధ్రిధరసరాసనధరాధరచక్రజయనిరీక్షాసక్తజటిలచక్ర। జయఖరాదినిశాటశిక్షాలధాన జయకీరాదికృతార్చనాసన్నిధాన। జయనిశాతశరాఘాతజలనిధాన । జయజనకకన్యకాధిప

—(* అగస్త్యాదిమునులు రామునిస్వస్వనివాసంబులకుఁ బోవుట. *)—

జమానిధాన॥ చ॥ త్రిదశులచింతజాత్తెనమరితతివంతలుదీరెమానసం । మదములుమీరునివసమాతుఁడుద్రుంచిజయంబుగాంచి చేకొదుచయులేనినన్నుఁగనుగొంటిమి పేపుకలద్యోఁబోయివ । చ్ఛెదమిలమంముబంపురఘుశేఖర।నిన్నుశుభంబులొందెదున్॥ గీ॥ అనిననానందకందళితాంతరంగుఁ। డెరఘుస్వామికలజుండొదయైన। మునులకఁగరాగంబుజంబులుమొగిచి సూక్తి। వినయముపహింపనిటులంవిస్నవించెను॥ చ॥ అతులతపోమహత్త్వని ధూలారలసతఁరుణాకటాక్షసంగ్రతుకనెల్లిసౌఖ్యము బగల్గుటయెంతయెమిమ్మగన్నను । పవిత్రములునిల్చుదేదలంపనేటినిపుత్రుతున్నైనమీదటం। గ్రతువులునేనొర్చువాఁడరావలయుంగృపమీఁబలిందఁడున్॥ శా॥ వీకులసౌఖ్యము జెందమీవచనముల్ విన్నుందునన్ మిమ్మునన్।మానంబొప్పఁగఁజూచిలోచనములానందంబుచేయుచున్నప్పడా।తిసున్నన్ కృపంబూనుఁడంచనిసభ క్తిన్ మొక్కి కేఁడీవించియుం। మాలల్వీడానిపోయిరంత। రఘురాముస్వామిహృష్టాత్ముడై॥ ఉ॥ వారిగురుం దికొంతవడివణనసేయుచునుండిపిమ్మిలం । బౌరులనిష్టబాంధవులభానకుమారవిభీషణాదులం । గూరిమిమిమ్ముల్ సఖులగొల్చినభృత్యులసాదలాంచితో । దారమ్మదూకులంబనిచితానసులోపలికెగెనవ్యోడన్॥ చ॥ చరమనిశానురక్తిపివిజాతెసుముఖ్యవిమీరెబమ్మిని । స్ఫురణలుదారెజక్రమలభోగమురెవ్విజాళిసంధ్యకున్। సరసులజేరేడములిచకఁకిఁబట్టులుచారెవేడకున్ । దురుసుగమారుడమ్రములు సూరెదమంబునుమేరెదికుఁలన్॥ ఉ॥ అంతకుమున్నెరామనఘాధిప్రుడంతిపురంబునందుసా।యంతనతిక్రియయానిచయమంతయుఁపేీచి కేళికాగృహా। భ్యంతరసీముభూమితనయాకృతసేవలస్వాంతమెంతయున్।సంతసమందనహాఁమహాబుచందముననొసదురించెనవ్యోడన్॥ చ॥ ఫులుగులనెచ్చరించితగపువ్వుల।దుశపుచ్ఛితంములం। గలశలనవ్వజేసినమణాదువ్వులదికుఁలనుంచితాఁకరా । విలసవైభవంబడచిపేకువవేళరహింపరాము । లాఁలువగవంగమాగదముఖుల్ చనుదెంచియుదంచితార్భటిన్॥ సీ ॥ చారవైరాసిమారిచాకులజేరిమీఁబుచామోఖీహరమేలుకొలుము మేటితాటకటేటబూమెలుపూనిమంధానశైలమెత్తినప్రభోజనమేలుకొనుము।ఘోణీసైసంభవ్రేకు ఱోణివైరిపుయుద్ధకేళీగుర్చిరసూరమేలుకొనుము।భక్తదూటలబట్టిబలికంబనముబట్టిమెఅసినసజనసింహామేలుకొనుము। లీలపటువృత్తిగనుధవ్యమేలుకొనుము। మేదినిశప్రవర్ధనమేలుకొనుము। తూలితోదండఖండనమేలుకొనుమునీలశ్రీలాంబుదశ్యామమేలుకొనుము॥ చ॥ మునుకొనసదేవనీవుకనుమూసినలోకమంతయుంచునీ కనుఁగనవిచ్చి చూచినజగత్ప్రియం.మె

లతానువిష్ణుమూర్తికి యా! నినుగొనియాడఁగాఁదరమె? దురమాలి జగంబుఁబోవవే! మనుకులనాథ! యంచు బలమాఱు నుతింపువారు సుతులై ఘటింపంగన్॥ క॥ వినిమలరి సీతనకంఠికిన్ మును మేలొకనిచ్చెలువుంబూని ముందటనిలుచుండిన సీత మెచ్చ మగనిపతి వెనుకకన్ మణిదర్పణంబు వేడుకఁగనుచున్॥ సీ॥ వాడినవిరులతో వాసుదేయానన్ గ్రక్కజులకలితాలికంబుతోడ। జిటులైన మైపూతతో సీతాభృథారోజ కాశ్మీర గారుపక్షంబుతోడఁ। ఒడలు నెం మొగముతోఁ బజ్జిరథస్నపాగలహారిదాంకక గళముతోడ। గేళిగ హాసీనువెడరిభగిరధారల। కన్యకాదినదితోయశలితపనక। కలశములు సీతసఖులూనికాంచియున్న। యెల్లమజ్జనసాలకు సదిపు డరిగి॥ చ॥ జలకములాడికొంజిగులు చల్వలు దాలిచి పుణ్యవేదిపై। నెలకొనిసంధ్యవార్చి జపనిష్ఠల దీర్చికృతాగ్నిహోత్రుఁడై దేవల యమునరామచంద్రులకవారిగ దానములిచ్చి పంచిమా। తలఁకునమస్కరించికుల దైవముఁగాంచిభజించి కిమ్మటన్॥ సీ॥ మణిసహస్రములదోర్చి మణిసహస్రంబులడం మెచ్చనికిరీటంబుగాల్చి। మొగముచంద్రునిగెల్వ మొనయు కీర్తిగ యునంగ। తెలివిఁగాగ పురంపు తిలకమూని। నిజగుణావలి లీలనిమలలశ్రీమించుకలుకుము త్యాలచౌకట్లునించి। చెలిమికిసికిం బూనుబలునిరుడములునాగరముల వజ్రాలకటకములిడిపొసగ గుంకుమగంధంపుపూతరత్న। హారములుగానరాము తియింపటంగి। రహిదొడంగఁ బెద్దపీతాం

—(* రఘువీరుండు కొలువుకూటంబున పేరోలగంబుండుట. *)—

బరంబు వెలయ। గొలువుసింగారము రెయ్యె రఘుప్రభుండు॥ వ॥ ఇత్తెఱంగునఁ గొలువుసింగారంబై యప్పతలఁగకలఁపుఁగవుండుని జాంగన జెలుంబువాలుచూపులతో నివాళించి మేలికపురంపు జాగాలొసంగి సంగయికొనిసీతయసుంగు నెచ్చెలి తెచ్చియుంచిన కాంచనపాదుకాయుగళంబు పెట్టుకొని తన గండపెండెరంబురవళినను కరించు గలుకుటందియలరవలి వెంటవచ్చి ప్రజమి పట్టియిచ్చు మడుపులందుకొనుచు ద్రిచతుఃకక్ష్యాంతరంబులు గడచి యయ్యంతిమురలనలచినమునుఁబున నెదురొకనిపవననందను డొసంగినకయిదండగొని తనయిరుగెలంకులనకలంక ముకురముఖులు పట్టుహాటంబట్టు జిగిగప్పుటరిగలనిగనిగలతోనోజయము ణిమకుటప్రభలకు నికటంబులగుపద్మరాగమణిద్వార దేహళివిటకంబులబొంకఁబయి మీరుహజాలంబు జేరియంతకుముస్నెయ చ్చుటికివచ్చియున్న వసిష్ఠాదిమునిశ్రేష్ఠులకభివందనంబు లొనరించి తదంచితాశీర్వాదపురస్సరంబుగాఁగాంచన మయోచ్చాసనంబున నెలకొనికాంచనగిరిశిఖరంబుపయి విండోలగంబున్న యన్నలఁగనంబులయన్న విన్నాణంబువహించి తలంపు గావిన్న గదియాపై నెలకొన్న వేల్పుమన్నెకానిచెన్ను సనున్న బిగనితిన్నవగుననడలుమిన్నగలతొడలమిన్ననగు కొనుల హొన్నజిగిమేనుబజెలుకు తెలిగనుఁలుగులుకువలిచన్నులు దలిరునిను మోవునరుల పేనుతెవ్వుబు గలయొప్పులాడులుతమ కప్పుపెన్నెఱులకుంజోడిగాకివివెలవెలనయ్యెఁజూడుండని తెలివిపెడువదువున వెలిచామరంబులు వైవజందురునగు మొగంబులకొఁదలు కుందరదనలుతమతెలివినగవు వెన్నెలలచెలువంబుననలవదు చలువపావడలవీవఁబెలుకలవ లెబలుక నేర్చిన కొండుకలకలాడుబులు తమకులుకుగుబ్బలంబోలకున్న సీళ్లుమోయించి రనజాళువాగిండ్లుపూనికెలంకులంగొలువు సేయఁ గాఢజాడిమంబుల సంగొమరగుకొమరుప్రాయంపుముద్దుగుమ్మలుకొందరుతమతమ పేనితాఫలకు తావలంబులగునట్టి వేశ్యసరటులకంమనెత్తావులుడాళవృతానిలంబులునొలయింపసంపెంగముకుళాలం డెకరాలగలచకెరాగబొమ్మలు కొండుఅకబుప్వర పీటకాపెటికాదులుగైకొయంతంత నివచితమతమయొడిగంబులకు సమయంబులరయాగారసెలతో సెదురునుదురుల గేలఁచదురాంద్రముగొండలుబురుహకరంబులఁదరఁబుసులువీణెలుడక్కలుఁబిల్లన గ్రోవులుగిన్నరలుజెగులుపాంగబులుదరఁబులుమొదలగుజంద్రబులుగొనితత్తదుచితలయస్వర తాళమేళనంబులదానంబులు విస్తరించి యనురాగంబుతో గాలొవితరగంబులుసేయుచుమనంబులలరంబాడుచు సభారంజనంబొనరింపనిలింపపకొలువు వెలచెలువలచెలువంబులు మెచ్చనిణుచ్చులాడులుగొందరరాళపతాక తామ్రచూడసూచిముఖ కటకాముఖత్రిముఖ సర్పశీర్షార్ధ చంద్రముకుళహస్త విశేషంబులుపీలో కనియుంబు గానమనీయముఖవిలాసంబులు బాసిలమధ్యమద్రుతవిలంబితంబులు డంబు సులుకుసూళాది తాళంబులమేళంబుల రంగగురక్తులెసంగనభియింపుచుజదురుపదము దేశీయము మొదలగులాస్యవిధంబులు విసిపింప బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రాదిజనంబులు చిత్రప్రదేశంబుల వసియింపగురుకరూషఘూర్జర సింధుగాంధార సౌరకాశ్మీర చేదిమిండిర - పాండ్యద్రావిడబర్బర చోళపాంచాల మగధమాళవ మత్స్యమళయాళ నేపాళకొంకణ గొంకణయవన బంగాళకలింగ గర్జముఖ సింధు దేశాధినాథుల లలికస్థలవిన్యస్తహస్తులై భజియింపకోసలరాజకన్యకాగర్భపయఃపారావారపరిపూర్ణచంద్రోదయాదక్ష్యతాణ్యానైపుణ్యలావణ్య ప్రముఖనికిలగుణాలంకారరత్నదక్షిణాక్షిః కులాధ్యక్షశిక్షాపీక్షాధురంధరధరా కుమారికామణిరమణీయమనఃకమలకమలాకరవిరాజి ద్రాజహవిసోత్తరసవిహారహారకేయూర కటకమకుటకంకణాంగుళీయముద్రికా తులాకోటి కారిభూపావిశేషిరామ జయవిజయీభవయని వందిమాగధ బృందంబుబహువారంబులు స్తైవారంబులుసేయసౌదంబ్లుకసాహెూనీనాదంబులెసంగఁ బ్రజసంగోచిత వచదరచనాపటులగుకవినటగాయక పరిహాసకవిదూషకప్రముఖులు భజియింపవింపుసొంపులతోనుబ్బుచు డెబ్బదిరెండునియోగంబులవారు దూరంబుననుండి సేవింపనిం డోలగంబుననుండి విదేహరాజముఖ్యులగు లందుప్రముఖులనుసరించుచు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులు వచ్చి సేవించిననాదరించి యుచితాసనం

బులనుండనియమునందుండు గాయుపూపంబులువాల్చిన యంగదాదివానర వీరయోధులతోఁ దనవలపటికెలన నుదగ్రమణిపీఠం
బుపై నున్నసుగ్రీవుఁ జప్పటప్పటికి నుచితోక్తులనలరించుచు మంత్రిచతుష్టయసమేతంబుగా దన డాపలిపార్శ్వంబుననున్న విభీష
ణు సప్రేమంబుగా నవలోకించుచు సజచరణపీఠాసన్నవర్తియగు హనుమత్కపిచక్రవర్తియుపమాద్యలంకారకలితానవద్యగ
ద్యపద్యావళులఁదను బ్రశంసించిననవధరించి సంతసించుచు విద్వత్ప్రముఖతతజన విద్యాపరిశ్రమంబులెఱుంగుచు హితపురో
హితమంత్రిసామంతమిత్ర ప్రముఖుల హాస్యభంగి ప్రత్యుత్తరంబు లొసఁగుచు పౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబుల విజ్ఞాపనంబుల వధ
రించుచు దీనానాథజనంబులు గోరినధనకనకవస్తువాహనాదులిప్పించుచు దేర్పవలెనని పౌరాణికుల లెఱిగించుచు సముచితపుణ్యపు
రాణకథాప్రపంచంబున వీనులకు విందు సేయుచు నక్షత్రమధ్యంబునం దేజరిల్లు రాకాచంద్రుచందంబున గ్రహసభాంతరంబు
నవిలసిల్లు ప్రభాకరు భావంబునం జెలంగెనయ్యెడ॥సా॥ ఆరామక్షితినేత చేకొనినయంబో దాదమైశ్వర్యమం। దారుణ్యంబును
జెల్వమచ్చినృపులాస్మత్ప్రాజ్యసామ్రాజ్యర। క్షారంభంబులు మాసి వర్చి పథాత్మయత్తార్థులై యుండిర। పెంపారల్లా నపదారు
లొందౌకపనులప్పాటింపరెప్పట్టునన్॥క॥ ధ్యానములమాత్ర మునవరమానందముసంగు బ్రహ్మమాకారముతో। గానంబడిన

—(* శ్రీరాముండు జనకాదినృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట. *)—

నుఁజూచిన। మానవులనందవార్థి మగ్నులుగాఁ జేఁ॥చ॥ ఇనకులశేఖరుండిటుల నెల్లజనంబులు సంతసిల్లగా। దినములు బాకశాసను
గతిం గొలువైతన పెద్దకొల్వులోఁ। దనరుచునొక్కనాఁడు యువిధంబున బంగరుగద్దెనున్నయ। జ్జనకనృపాలు జూచియుపచా
రపురస్సరభంగి నిట్లనున్॥ చ ॥ జనకుని కైపడింబ్రజలసంతతము న్దయఁ జూచి ప్రోవగా। జనకసమాఖ్యమీకనరె శాత్రవశిక్షు
యొనర్చి సీతతో। ననుపమసౌఖ్యమేఁగనినంతయు మీకృపగాదె మామగా। రనుటనె కానిమారశథావనిభర్తకు మీకు భేద
మే॥ ఉ॥ పెక్కుదినంబులాయె మము బ్రీతిగనుంగొనివచ్చి యెన్నినా। ళ్ళికరుడ మీరలున్న శుభమేయగు నైన బ్రజాభిరక్షకుల్।
దక్కఁ జనింప రాదనిగదా వివరించెద బోయిరండు మా। దిక్కుకటాక్షముంచుఁడని దివ్యమణీమయభూషలిచ్చినన్॥ ఉ ॥ అమిథి
లాధినాథమణియుల్లముడొసంగి వరత్నభూషణ। స్తోమము మిహోణినందినృపసోమయు వేటికి మాయయంచునన్ బ్రేమ బహూక
రించుటయె పెక్కుధనంబులు సీతలక్ష్మకి। వేమరుఁవైచి నిమ్మహిమ లెంచుచు నూరికి బోయి వచ్చెదన్॥ క ॥ అనియుచితభంగివి
న్నాకను। జనకమహాభర్త రామచంద్రుననుజ్ఞం। గొనవెంటభరతుడనుపం। జను దేరంగమిథిలకేగు సంతసమెసగన్॥ ఉ ॥ ఆశ
త్రునిగాఘవుం పవినయంబున కేగయముఖ్యుఁడౌ యుధా। జిత్తునిఁ జూచి పల్కె నృపశేఖరయీవిభవంబు యుష్మదా। యత్తము
మాకుసమ్మెకెదయాస్వలు మీకిట దామసిల్లెం। జిత్తమునన్ను మీగురుడు చింతిలు మీరను బోయి రాదగున్॥ గీ ॥ మిమ్మునంపఁగ
వచ్చె సౌమిత్రియనుచు। సమితరత్నాశ్వరశ్రేణులతనికొసఁగ। బ్రేమనన్నియు మరలనప్పించియావల్లా। ఘణితనుబలుక్స్వయ
జ్ఞపాంథుడరిగె॥ క॥ శ్రీరామచంద్రుఁడంతట। వారాణశ్యధిపుఁడగు ప్రవర్ధననామున్। భూరిగుణధాముని జనపు। గౌరవము
నఁజూచి ప్రియముగనవఁబలికెన్॥ ఉ ॥ నీవు గుణాంబురాశివి వినీతుఁడ వెంతయు శిద్ధయు వాఁడవు। బావనమానిత వాదగంబు
బాయపునేశమైన చావిగా। గావునబాయజాలననిగద్దియ డిగ్గి కవుంగిలించి సంభా। వనసేసి వీడ్కొలిపి భానుసుపూజ్యసు
ఖ్యావలెంచగన్॥క॥ తరువాతద్రిశధరణీ। శ్వరులబ్రియంకరుల రామచంద్రుండు వెలిదా। మరరేఖలు పేదచల్లిన। కగుణించదన
చూపులలయాగనుగొనిపలికెన్॥ మ ॥ ధరణీనాయకులార మీభుజబలౌద్ధత్యంబు నంబక్షితం। ధరుఁడిన్నాళ్ళునుఁ జేసు కారణ
ము మాత్రంబింతె మీలోననా। కరుడన్నా యెడ నెయ్యముంచినయమామార్గణంబొప్పమీభూదరత్ పరిపాలింపగనిం। కబొండ
నిసుధాప్రాయోక్తులం బలికినన్॥క॥ ఆయుచితోక్తుల నవనీ। నాయకులానందమొందిన పరతఃణసంధాయకు రఘునాయకు నభ
భవాయకుఁగని యనిరి ముకుళితకరాంబుజులై ॥ సీ ॥ అఖిలభూతమయుండవగుట నీవిజయంబంచుజయంబనుట నీస్వంబకా
దె। యొకటికీవన నేలసకలంబునకు హేతువై యుండుదవియుదస్యంబకాదె। యంతరాత్ముకుండవై యందఱలోనొకరియాన్స
తినుటికితథ్యంబకాదె। నీయందు నెయ్యమున్నిలుపుటనయమార్గణమౌనన్న మాటదథ్యంబకాదె। విభుడవయ్యాను మానుషవి
గ్రహంబు। దాల్చివెలుగొందు వియాజ్ఞ దలలమోచి। పోయివచ్చెదముంచుము పూర్ణకరుణ। రాజదేవేంద్ర దశరథరామచం
ద్ర॥ గీ॥ అనినుతించినవస్త్రమాల్యానులేప। వీటికాదుల తద్ధరావిభులకొసఁగి। వినయమున నంపెనన్నతన్మునివెంటబనుపగా రా
ఘవాత్మ ముపీడ్కొనివారలపుడు॥మ॥ అవనీభాగముకంపమొందగ ననేకాక్షౌహిణుల్గొల్వగా। జననాథ్వద్విరదాదిఘోషముపు
లుదిక్చంక్రంబు మార్మోయభూ। ధవులెల్లంజనిరాత్మభూములకు స్వైత్యచ్ఛేదనంబాదిగా। రవివంశాగ్రణి చేసినట్టి బలు కార్యం
బుల్ ప్రకీర్తించుచున్॥గీ॥ఇటులజనకాదిబంధుల నెల్లనృపుల। బనుపరామాజ్ఞ నరిగిన భరతలక్ష్మ। ణాదులాయానృపాలకులంపి
నట్టి। కానికలతోడవచ్చి రాఘవునిగాంచి॥ సీ॥ పట్టపేనుంగులారట్టాశ్వములహొన్నుగట్టుల మెచ్చు నిఘనరథములు। బట్టుచుట్టు
లనేకపరిమళ పేటికలకలంకరత్నపర్యంకికలును। ధనమణి రాసులు దాసదాసీజనుల్మణికిరీటంబులు వణిసరములు। జాళువాసొ

—(* శ్రీరాముండు సుగ్రీవాదివానరులను విభీషణాదులను బహూకరించుట. *)—

మ్ములు సరిగెదువ్వలువలు హైమమాణిక్యసింహాసనములు। బట్టెమంచంబుబోలు పైనపటువ్వలు దీక్షి। బొమ్మలను బోలు ముద్దుల

గుంమవాది।మైనకానురాలుగొలువున్నయధిపుదృష్టి। పథమునందిడెసద్భక్తిఁబ్రణతులైన॥క॥ కాకుత్స్థుఁడలరియర్ఘ్యము।లౌకొ
న్నివిభూషణంబులతులాంబరము।ల్చేకొనిసుగ్రీవాదిమ।హాకపులకునివ్విభీషణాదులకొసగెన్॥ గీ॥ ఒసగిరఘురాముఁడొకహా
ముూనిభల్లు। కేంద్రుగని తాతతగునునీకిదిగ్రహింపు। మనిననన్నేలకొమ్మనెననుచుముసలి। కేలననవ్వెసభహారమిచ్చెవిభుఁడు
క॥ ఉరములమణిహారంబులు। కరములగటకాంగులియకప్రముఖములున్। శిరములమిసిమికుళాయిలు। ధరియించిచెంగ
ళిలతెరుచరముఖుల్॥ గీ॥ వారిలోనవిశేషించివాలిపుత్రు। నిన్నుమత్పుత్రుఁడంచిదిజాంకయుగళి।నిలిపికొనితానెతోడవుల్లసి
యునుదొడిగి। యెరకాసుతుఁజూచిపతియిట్టులానతిచ్చె॥ క ॥ నినుగొలిచినకపులందఱు। ఘనకార్యధురీణులగుచుగడిదిపన
ల్చే।సినవారునికుమారుం। డతనిసుతుఁడుమోజకర్ములననతడనియెన్॥ సీ ॥ శాఖిశాఖలనెకరాశాఖామృగములకుహేమా
సనములపైనెకరాగలిగె। వలరాలకౌపీనవంతులౌకపులకుబట్టఁబరమ్ములుకట్టఁగలగె । వనభూరజముగప్పికొనిమెలంగువనా
టులకుజందనాదులలందఁగలిగె । ఫలమూలములుదినిబ్రతుకుమరకాటులకుమేలొగిరంబులుమెకగలిగెవాడలనెబోడిమియ
లేకనున్నవలిము। ఖులకుగటకాదికములూనుకొనఁగఁగలిగెనటవిచరులకుఁబురిదిరుగాఁడఁగలిగె । శ్రీరఘూత్తమనినుగొలిచి
నకతమున॥క॥నినెయ్యముగల్గినదృఢ।మైనను మేరువగుమేరువయినదృణమౌ। నీనెయ్యముదఱిగినసీ। వానరులెంతయనరావ
వసుతేశుఁడన్॥ క॥ సివారినీవుసన్నుతి గావింపవుగాకసహజగాంభీర్యనిధుల్నీవారిందరువినుత । భావింపఁగవీరిపనులుఁప
మాద్భుతముల్॥సీ॥ ఘనభూమినుచ్చిరోగ్రములెకరాఘనులకునీచిన్నగెద్దియులెకరాయెంత । బలుకాంతిబలమేశుపలువలుగ
ప్పెడిఘనులకిజిలుగులుగట్టుటెంత। తులలేనిశుభవాసనలమించుఘనులకీయలఁతితావులగంథమలఁదుటెంత । యమృతాశనుల
సామ్యమందినఘనులకుసికూడుగవిగొనిమెకరాయెంత। యధికగుణరత్నభూషితులయినవీరి। కిపభూషణతతులుపహింప
టెంత।యఖిలజగములనప్రతిహతరయమున। దిరుగువీరులకీప్రోలదిరుగుటెంత॥ చ॥ వననిధులన్నియుంగలచివైవవసుందరిగ
ల్లగింపసూ । ర్యునిదిగమింగపూకలయురుద్రిని నైనసుమారొరానంగనో। పినమనులీమహాకపులుభీతిపహింపుడుదేవహాత్తు
శాసనమునకట్టి యాజ్ఞగలశౌరనిధిన్నినునెంచశక్యమే॥మ॥ అనిమైత్రింగొనియాడిమంత్రిసహితుఁడౌపంక్తికంఠాత్మజన్। ము
నిలాలించిబరీముఖాగ్రణులకెంతోపేటకాబుట్టించియొ । కరానిమేషంబనితోంపబెకరాదినముల్కాకుత్స్థురత్నంబుమ।న్ననలక

—(* శిశిర ఋతువర్ణనము. *)—

చెలిచెవారునుండెనమితానందాబ్దినోలాడుచున్॥క॥ శిశిరమరుదెంచెనంతట।నశలాయతగతివహించెనెత్తమ్మితెగల్ । కుశల
తడించెదిఘంబులు।గృశియించెవడంకుముంచెనెల్లజనములన్॥ క॥ అంబరమణిసాంబరుడై।యంబరువిడుఁజరమగిరికినుర్వంశ
కుఁడ। య్యంబవమానసఖుడుమం। చంబులక్రిందటనెడాగుజవియల్పంబే॥ సీ॥ మద్దుగుమ్ముల మొగంబులజూడనేకానిమాన
సింపనుచంమామఁజూడ । జవరాద్రనిమందహాసములుచెందనేకానిపిలువరుపందువెన్నెలలబైట । సకు●కెమ్మోవిపానక
ముగోలనెకానికాంతసేయరుపానములుగొ్రిఁc। జెలువలకునదుగణములకుబ్రాకనెకానితలపరుకృతకభూదరములెకరాc
జెలులనాభీసరస్సులేచేరికాని। యొల్లరుసరమ్మలనుజేరియోలలాడ। మానినులకంమయూర్పులెకానిసురటి।గాలిరానియ్యరగ
పులకాలమునను॥సీ॥ దినముప్రాతస్నానమొనరించిద్విజులకునగుకర్మలోపభయంబుకంటెc । బ్రాచిపసుల్సేయలేచుకొ
డంద్రకౌనత్తులవలనిభయంబుకంటే। గహులోనూరమేగగమన్నచరులకునరిపుచేనొదవేభయంబుకంటెc। గహనజంబాగ
రింపఁగడఁగుకాపులకారయమిబైరుచెడుపన్భయంబుకంటే।గడిదియవ్యోసీతుఖగమృగిపశువర । ప్రముఖజంతువులకుభా
వములను। జాలమించెమిథునసంపరరాసౌఖ్యంబు । శిశిరమహిమనుతిసేయవశమె॥క॥కాచెనువిరికలుతఱుమగ। బూచెంత
మంతివిరులుభూమికిబరువయి।తోఁచెఁజణకాదిసస్యము।లేచెన్బలుమంచుజనులహేమంతమునన్॥గీ॥ యెల్లజనములదిలచూప
నీకవలయు । నల్లహేముంతఋతురాజయశమురిసర । నాధరించెనోయనగమందగ్గలించె । రోచసినదంద్రచంద్రికారు
చిరరుచులు॥ గీ ॥ కొండలెల్లమంచుకొండలయికనిపించె । లడవులెల్లిబూచినటులమించె । దీవులెల్లదెల్లదీవులయిరహి
గాంచె। మాపురేపుమించుమంచువలన॥ శా॥ ప్రాతర్వేళలమందుచన్కుగమీజొంపంబయినలెవచ్చిరన్। శ్వేతశ్రీదులకించు
టెంతయరహించెన్సర్వభూతంబులన్ । శీతక్రాంతివడంకఁదానచలనైచెల్వొందుభూదేవికిన్। శీతరుప్రభుడిచ్చెవజ్ర
ములరాశింబోలినల్వంకలన్ ॥తత్కాలంబున॥చ॥ వలవుఁగ్రమ్మగాబొగిచివండినకారపుఁగాయగూరల । ప్పళములుఁదియ్య
చేరొలుపుపప్పురసావళులింపుటొగిరంబులపుడుగాచితెచ్చుఘృతముంబలుమాంసములరకాపుక్రమము । ఖ్యులఁరఘురామబంతి

—(* రాముఁడు వనరాక్షసులవిడాకాలఁపుట. *)—

బ్రియమొప్పభుజించిసుఖించిరెంతయున్॥ ఉ॥ అయ్యెడనొకరానాడినకులాగ్రణిభానుజుఁజూచినెమదిన్ । నెయ్యమజేచిన
నాకొఱకనేకవిపద్దశలోచిఁచేయుసా। హాయ్యముచేతనేవిజయమందితినన్నుతులేలపెకరానా। భృత్యోనునీకువచ్చియనఘా
యిఁకనూరికిబొమ్మురాగదె॥సీ॥ అంగదునసుగొచ్చయాంగదుఁనలరింపుహనుమంతుగుణవంతునాదరింపు। జాంబవంతుఁబరా
దిఘనంతుభరింపుననుమహాజితదవానుబంధుపు । నీలునేనాలనాభీలుతాలనసేయుశతబలినతబలినవధరింపు । తారుగ

త్రిరస్తతాంగదాంగటాక్షింపు శరభు నాసుర సింహశరభు బ్రోవు। జగవయగంధమాదన గ్రధనకుముద । పనసధూమ్ర సుషేణా దిబలిముఖేంద్రు లెందరు మనరముగ మేను లిచ్చినారు। వీరి నేలను రక్షింపు వీరవర్య॥ క॥ నిషకంటకి మైతన చెడి। కషకధకుబోయి యుండగే వలక కరుణా। నిషకృతమతివై వాసవి। దుష్కార్యము లెంచక ంగను బ్రోవదగుక్। క॥ అసిపౌనఃపున్యముగా। నినకు లపతి వాలిసుతుని నేలెదు పనిమ। యిసజునకు జెప్పియుపగూ। హన మొనరించి యెల్లకపులన లరించి కృపక్॥ గీ॥ అంభిషణుజూచి మహాత్మ నీవు। పుట్టినప్పుడె వెన్నెలో బెట్టె కల్గి। వినయధర్మవివేకము ల్వేలయేల। బోధలైనను వినునాదు బుద్ధి యొకట॥ చ॥ కొలి చినవారు రాక్షసులు క్రూరముమానసము కక వైకరిక్ । నినువదు కాలపద్దతిన నేకవికారములొందు నెంచునన్। దలకకనన్ను నైపై నెనరుఘన్స్నము సుప్రియము నుంచి లంకని। శ్చలగతి బ్రోవు దార్మికుడ శాశ్వతుడై వెలయుక్ విభీషణా॥ క॥ మఱువకు నీతిఃసీతుల। మఱువకు మామిది ప్రేమ మనక పివరులక్। మఱువకు నీతలిదండ్రుల మరువకుము సురఘూకుల భ్రిమణి దెల్పుటయుక్॥ క॥ అరఘు పతివచనామృతదారల । బట్టి జెందివరువరతో । వీరులిటులననుచుబొగడిరి । సారెకు బహువార్ధిలో కరూపరిమోదియుర హిక్ సీ॥ శతబృహస్పతులైన సపతుగారొకబృహస్పతినీమనిషకు సాటియగునె । వేనుంది యజులైన నెమాత్ర మోకాని యొకయజుండేసూ క్రిసుపరుయుగునే । లక్ష శేషాహివల్లభు లైనేమొకా కొక శేషుడెబల్మికుదియగునే । కోటిమన్మథులైన వీటుగా రొకమన్మథుడీవె యిపువకు దుణ్యుడగునె । తలపశతకోటి మేరుభూధరములైన । గొల్పదగుగాక యొక మెరుభూధరంబు। పోల్పనేదైన్య లక్ష్మికి పోల్కయగునె । రవికులాంబుధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర॥ సీ॥ ఎన్నిదోషములున్న నెంచకనించుక గుణమున్న మెచ్చిచేకొందుననుచు । చాటించు పలికినపలుకు బ్రహ్మావరంబు గా బ్రదిష్టకు జెచ్చుఘనుడవనుచు । హీనుడైనసమాశ్రయించి యెందునుపెజూచి వంచ దానబూతువనుచు । గొలిచినవారినిగూర్మినాచంద్రారకముగ సౌఖ్యములొసంగి ప్రోతువనుచు। బహుబస్వజులనక ప్రజలనందఱగన్న। ప్రజలలీల బ్రోచు ప్రభుడవనుచు । నీగుణంబులెంచు నిఖిలలోకంబులు। రమ్యగుణసముద్ర రామభద్ర॥ చ॥ అనికొనియాడుచున్న సమయంబున మారుతసూతిస్వామికిక్। వినుతున్నొనర్చి పలెకె రఘువీర భవత్పదపంకజంబులక్। ఘనతరభక్తి మెల్లపుడు గల్గనిమీకథయెంత కాలము। ర్వినిదగునంత కాలము శరీరము నిల్వవరంబొసంగవే॥ ఉ॥ నీకథ లెప్పుడుక్ వినచు నీపదచింతనమాచరింపుచుక్। నీకరుణావలోకములు నీమృదుభాషలు నీవిలాసముల్। నీకలితప్రభావములు నెమ్మదినెంచుచునున్నగాక యే। లోకపిమూతిడజేకొనియీలాస్థలిజెందవ ప్రధాయియున్నతుల్॥ క॥ శ్రీరామునికథామృతధారలుకణాంజలులను ద్రావెడిధన్యుల్। కోరుదు రేయమరత్వము। తారుదురేజన్మమరణదారుణరుజలక్॥ సీ॥ కౌసలేయత్వదీయకథలూకొని వనివాసనంబుకల్మషనాసరంబుగాదె । తాటకాంతకనిన్నుధ్యానంబు సేయనిక్షణము వారితక్షణముగాదె। జానకీరమణ నీశరణంబు గానర్చని ఘటిక విషాపూర్ణ ఘటిక కాదె। సాకేతనిలయ యుష్మత్పూజసలుపనిజాము మృత్యువు నిల్చుగేముగాదె। శ్రీరఘూత్తమ నిన్ను దర్శింపకునక కడచుకాలంబు గాలంబు కరణి గాదె। రామయటుగాన నిన్నునారతము వినుట దలచుటన్నా ద్రుసుపకుచితంబు గాదె॥ ఉ॥ వావినిసంతసించి రఘునాథుడు గద్దియడిగ్గి గ్రక్కున । బావనిచేతులంగదియబట్టి శపుంగిటనుంచి పల్కెనక్ నీవిపుడిచ్చ యించినవి యిచ్చితిబూమిగలంత కాలము। వావకకీర్తిడయుక్ నిలుచుతండ్రిచరింపుచి రాయురున్నతిక్॥ ఉ॥ ఆపదబాసి ప్రాపయిన యన్నకు బ్రత్యుపకారమూనగా। గాపురుషుండు గోరుబతి। కారము సేయదలంపదార్యుడ। యాపద రాదలంచి పటులౌనిధన్యుడవై పనీకులే । వాపదలేక బ్రతికియ యొప్పుటుజేయదలంపగావనీ॥ మ॥ నినబూజించునతింఘవాహీ కడగన్నీటోనెప్పుడుం । గనిపింతున్వినిపింతురచ్చలు వేడంద్వతధల్ఖ్యాతితో । మనుమంచుక్ హనుమంతుబలికె రఘురామస్వామి సుగ్రీవుచా । యనివైమార్యపుతాళిగైకొని తదీయగ్రీవమునం జెక్గృపక్ ॥ క ॥ ఆహారములో కైకను । నోహారముబూనుకొని హనుమద గ్రేసుడుసం । దోహవ్రతామృతాహారాహార్యమొ యనుచుజూపరగ్గింపంగక్॥ చ ॥ ఇటువలె రాముడాశ్రితుల నెల్లక్రమంబున బుజ్జగింపుచుం । బటుమణిభూషణావళుల పారముగాదయచేసి వెంటయుక్ । భటసహితంబుగా ననుపభానుకుమారవిభీషణాదులే। మెటువలెచాసిపోదుమవనీశ్వరయంచును ముక్తకంఠతై॥ చ॥ పంపలగన్నులందొఱుగుబాష్పకణంబులతో రఘూత్తముం । బలుమఱుచూచుచున్ననిచి పంచితి వేర రఘురామచంద్రమాస్థానములకం చుముఘూలు విధంబున వేడుచుచుబోయి రంతయుం । గళవళపాటుతోగరుణ గగ్గినరాజును బాయగూడునే॥ ఉ॥ భానుకులీనుడిట్లు కపిభానుజుముఖ్యులనీడుకొల్పి తన్మానితశౌరధైర్యములు మాటికి నెంచుచు నార్యబంధుమి। త్రానుజం

—(* పుష్పకంబుధనేశుని పంపున రాముని గొలువవచ్చుట. *)—

త్రీయుక్తిపరాజ్ఞ ముదాకవిభాతకంబునం। దాసువసించియుండెనుజనస్తవనీయక శాభిరాముడై॥ చ॥ తదవసరంబునక్ దశరథప్రియసూతతికి నొకదివ్యమూర్తి నివసించియుట్లని యె దేవకుబేరని పుష్పకంజమీ । పదములగొల్వవచ్చితింగృపన్ననుచేకొనుడన్న రాఘవుం । డిదితగునే సతిక్ విడిచి యేటికి వచ్చితివిందునావుడక్॥ గీ॥ అనిమాన రాజమనియు దేవరయాజ్ఞయక్షు ప్రోలహాలత మగనతడు । మీగుణంబు మెచ్చిమీ సేవ గావింపు । మనుచు మరలబనిచె ననున నేంద్ర॥ ఉ॥ ఆయాసపంషుకన్నను గుణాకరయంరక నేసువత్తునే । నామెడసంశయంబు డిగిననన్ను గ్రహింపుపటన్న జానకీ । నాయకుండు మస్నేహించి

స్వజనంబులంబుప్పక రాజపూజనల్ । సేయంగఁ బంధిచున్నవయుం జెన్నొయు పెండబలెఁ గ్రుంచుటక్॥ క॥ ఓడేఁ యసార
త్న్నమ। నేవలచిన యపుడెరంగుని చ్చని యవనిం । పౌ దెసతిప్పుపుపోంపున । మాన్వృతిమము మరుపకుండ దనేని పనుచుటయుక్॥
గీ॥ అంరిసకలలక్షణాఢ్యుఁడౌ నాంకృత। లక్షణంబునకును విప్రదక్షిణంబొ । నర్చిదక్షిణంబునకును తక్షిణంబున। నేగెనీక్షణములకె
యుంగబడక॥ మ॥ రఘువంశాగ్రణియంత సంతసిలి యర్థస్వామియా రౌరమెం । తెఘునుండాత్మవిమానమే యొసంగ మత్స్నాత్మ్యాం
బుగాంక్షించిచె । క్నిసుటింపఁదగు రాజరాజతఁడు బన్నింగన్నినత్యున్నతుం । డఘుమారుండని పల్కి బల్కె భరతుం డావే
శపూర్వకంబునక్॥ ఉ॥ దేవభవత్ప్రతాపనము దీనతలె నార్యవిరోధికారియౌ । రావణుఁడీల్గె గానధనరాజు ప్రమోదము
జెందిమీకుసం । భావనగా విమానమణిబంపె దశాస్యుభరించుదోషము౦ । బోవునె పుష్పకంబునకు బూనిమిమున్న జేయుం
పకుండేనక్॥ చ॥ ఉరుమతి మీగుణంబులకు కొక్కరకుబారు డెయేలవెల్ల దిగ్వరులను జెన్నిసేయుటకె కాంచనపీఠియౌరు నైన
భోగము । క్నగుపమశక్తిమీరు కరుణించినవంచు నెరెుంతు రెస్పుడే । పరసునమీరు వేడఁ పలుపంగ మోయను చుండు రా
త్ములక్॥ సీ॥ సర్జరాధీశుండు నెలమూఁడు వానలు కోరిన ధరిసెల్ల గుండయసాగ । జ్వలితప్రదక్షిణార్చులతో డసౌఖ్యంబు నేవే
శవహ్నివహింపఁబోడగ । మికిలి మిముదుసల్లదకర దకిలి నవారిం బాలియింపశమనుండు పూనడయ్యె । వీచికాగ్రములన
వీనమణుల్ పూని సరిధితటములనిండని చె । శైత్యసౌగంధ్యమాంద్య సంచారియగుచు । గంధవహుఁడెల్లప్రాణులగాసి మా
న్చె। బడినగిఁజలపన లెత్తిపం డెసగణి । రఘుకులోత్తసంమి రెలు రాజ్యమునను॥ సీ॥ సుతులు లేక కలంగుసతులెకరఁ డను లేరు
సుతవియోగముఁ జెందు సతులు లేరు। పతులఁబాసినకళౌవతు లెవ్వఁడను లేరు పడంతుల రాసినసతులు లేరె । దారిద్ర్యదుఃఖ
సంతప్తులెందును లేరు కలిమిగర్వమునుఁ జెందు ఖలులు లేరు । వ్యాధులనాధులవగచువారలు లేరు సందలొందిన వారలెందు లేరు।
వైరెజారులుచోరులు లేరు దుర్గ్వ । చారులగ్నిరుజా హింత్సస్తాక్షుధార్తి । వాతదుర్భిక్షుభయ తైనవారు లేరు। రఘుకులోత్తం
సమీరెలు రాజ్యమునను॥ చ॥ క్రతువులను దానముల్ క్రమములకల్మషచర్యలు దండనీతులుం । చితశరత్వపణ్యముకృషిక్రియలు క్ద్వి
జరాజవయుశ్యసం। తతభవనంబునుం గలిగి నాలుగుపణములుల్లసిల్లుటం। గృతయుగమల్లలంజలంగె దేతరఘూత్తమయం
చుంబలిరనక్॥ క॥ ఆభరతుమధురభాషల। చేభావనుపల్లవింపసి రాభోజుఁ । శీభర్తకుండలద్యుతి। శోభిలఁ జెకుర లస్మి
తంబుతో బగుననలరెక్॥ క॥ ఈభంగి వెలయు రాముని । వయుపవకరచదువుకోనిన వ్రాసినిచనిక్ । శోభిల్లు రాజనులమి।
తాభితామాధనములుగలిగి యన్విభుకరుణక్॥ ఉ॥ సారసమిలాపెలుంజ్జ్వలము సారపభాసివిభాసితాంగశృం । గారచరా
చరాత్మకజగద్భర ణాదరణాదరాత్మసందారుసు ధీసువిహారణ క్రమదక్షమదక్షసాచర । స్వారథరాథరాగనని భారవి
రాజవిరాజవీక్షణా॥ క॥ శంబరహరజనకజను। శ్వంబరమృగయాప్రళిందసతతానందాశంబరసిధిగ్వహరిపుగిర।శంబరమాక
లితవత్సజలజదళాక్షా॥ తోటకము॥ వృత్తము॥ కురువిందసిభోజ్జ్వలకుండరదా। దరదారుణచక్రగదాభరణా।భరణాదర
కీర్తివిభాస్వరభా।స్వరభాకృతమానిత వైణమయా ॥ గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చ
తుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితో దీర్ణవిరగ్నవైభవవాదకృతరాజరాజనా
జయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలానధురంధరథరాధిపసభాంతర స్తవసీయ నయకళాయాగంభగిబంధురమసీసావిశేషమంధానవ
సుంధరాధరశోణితాంగణితగణితాస్త్ర రత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయస్పారావారపరిపూర్ణకరా
కాసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందనసందన విజ్ఞానవిభవవిజిత సనందనపన్నమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాననిర్మాణప్రవీ
ణతానిధాన పాపరాజప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు పంచమాశ్వాసము.

ఉత్తరరామాయణము — షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమహిళాన్మలలాటతటీమృగమదసారసంఘటితరేఖావీ। క్షామకురామయితజాంబవ। ఈమానవకీకిపోలభీజనలో
లా॥ గీ॥ అవధరింపుము రామచంద్రావనీశ । చంద్రుడీభంగివిభవ స్తవని స్తంద్రుడగుచు । ప్రజలనంద దెదగ స్నాజలకర
ణి। నరయుచును భూమిఁ బాలించునవసరమున ఉ॥ భాసిలెఁ జైత్రమాసమతిభాసుర పల్లవక్లిస్తకోకిలా। గ్రాసములోక జయిత్ర
రతిరాజజరాగ్రవిరాజకంశుక। ప్రాసముకీరనాక్చకథసాంధజనశ్రవణాంతరాంగుళీ। న్యాసము కేసరాదిసుమనస్సముదం
చితగంధవాసనై॥ క॥ తనకం బెనుగ్రతేజం। బునదనయుఁడుదక్షిణమునఁ బొడలనచను నే। జనదత్యుగ్రతనిలుపంగ। ననినటువ
లెభానుఁడుత్తరాశఁజరించెక్ ॥ సీ॥ తమక్రొత్తసేసినధాలికలతకూనలర్చించు వివిధవస్త్రాలికలనఁగ । మలయాకొమ్మజ
డాసిమలయానిలవిటుండు పరహోనీడ్చి వయుచినరవికెలనఁగ । వనదేవతాగాత్రమునను జైత్రుండునించిక డగిరాలిచిన చిక్కసమ
నంగ । సమయావాసపుఁడగచ్చదచయచ్ఛేదనంబొనరింపధరాలు తునుకలనఁగఁ । బయనములు వోపుపథికులపాదములకుఁ
బరపుగని పింపణరవని పరువులగుచుఁ । బండితరుశాఖలనుండి పడినపండు । టాకగుమిసుండుకొని యెవన్యాంతరములు॥ సీ॥ అ
లనూసుహిళలపుఁ జైత్రుని యుంపు రతిఁ జెంపు రాగాంకురములగుబియొ । ప్రాంచితాంగముసమాఖ్యాన్లాఘ్యజటివముశి

సమిథధరించుపెం జెడలగుంపు। వనముదవాభిఖ్యవహించుంగావున జనియించుకీలికాసముదయంబో। మధునశంబున బెజు
మాల్సేయు మరుండుంచు నవిరహస్త్రాప్రక్తశస్త్రచయము। యట్టులంబుంగొప్పుంగట్టుకొన్న। జడగుచెంగావివలిపెవా
వడులయనంగ। నలరెటోపలకర మందొథనముల। తోగపిగపలజిరిగించిబిగు నలల టె॥ గీ॥ అతనుశాస్త్రరీతినతిశయిం
పంగంగల। మేలిగుములదొరలిబాళిమెసి। యభ్యసించెగోకిలాభకప్రకరంబు। శుశ్రితమనోహరైః సూక్తులప్పుడు॥ మ॥ వసు
ధాజంబులగంబులొచటగేవల్లులుకొవర త్నాళినాం। గిసలస్తోమహంపంగోయిలలు భాషింపస్వనీలక్ష్మియా। రసమూరస్మరి
యొందురత్నముల వర్ణంబుంచెనే మోయనం। బసరొంచెండలిరాకులస్మరకత ప్రస్యగ్రజ గ్రద్ధుతిక్॥ సీ॥ పాదపంబులపై
రిపాఘోపములమీందగనిపించునతు త్రగణమనంగ। నవమల్లికావసంతీసము గమంబునజనియించుపులకేచాలనంగ। వనము
హాళితెట్టి నెవలేవిరుచులచేం గొముకొందుమగరాలగమియనంగ। వనరాశిగానబవాళముల్మనుగల్గి నటుదోచినమా
శ్రికాళియనంగ। నలరువనదేవతలపల్లవాంఘ్రియుగము। లందుశెంపొందుసితనఖవృందమనగ। మిగులసాంకురమధుపకిశో
రకములు। కోరికలుచెందగోరకవారకంబు॥ క॥ పదనెఱిగిచిలికిచేసిన। మదనునిసునుమరూపుతెగలుమధుడీగురులమే। ల్పొదల
నిడెవనముగ్గల। గుమలుతలికొకొమ్మలందుగుదిగొనిపోఁజలక్॥ సీ॥ నస్యపరాగచందనచూర్ణ పేటికల్మదలసంమోహన
మార్గణములు। కొదమతేటులుగన్నకోరుకులపంటలు వలిగాడ్పుమెచ్చులవల్పెలకొటారు। లావనిరోదశేసియలకణజం
బులవనలక్ష్మిసౌభాగ్యమునకునెడలు। సకలదేవవర్యులకుహేతువులపరిపాకభూజన్మముల కెదురుచుకల। లఖిలవిషయ
గగన్యాంబులనగదగిన। యలరుగుంపులుగమకంబులైగుళుచ్ఛ। భావమువహించి వెడలేకబటువులొంది। యలరెగొ
మ్మలుకుచములయందములను॥ చ॥ రవములేసియుచుభృంగకోకిలకీరశ్రేణియింగన్విరొ। గవతివారముమూరమూరము
లకేగంగీశుకాదిప్రసూ। నవిశేషాంశుకసంగతిక్ రజము నూనంబయిరహింపంగంబు। ప్పవతీత్వంబువనెందిరావమణికింప్రా
పించెవన్యాపునిక్॥ చ॥ సుమసమయాధిపుంగలసి సొంపెసంగంగశలాటుసంతతి। గ్రమమునగ్రాంచెగర్భములుగయికొనిన
ట్లుమంజరీస్తనా। గ్రమిలితభృంగనిలిమనగందులిపుష్పడినిండదెల్లడా। లమరమరందఘుర్ఘమొలయన్వలసెక్। తేకరూ
నలవస్యకక్॥ సీ॥ మతునికర్చింపనామునిసమకట్టినపచ్చరాబరిణబాగుగాంచి। ఫలములాశించికొమ్మలనాశ్రయించినరాచి
లుకపలుకురహింవహించి। ధరణియాన్మజతరూతకులమునొకటబూడి బహురూజములనిల్చభాతిమించి। లతికాంగన
లునేకపాలకుపట్టువచ్చుమేల్పట్టు బంటులగుట్టుబైటనుంచి। యసమసాయకజనకాభనతిశయించి। పసిమిహెచ్చినపచ్చిక
పసమించి। నుస్ఫణమాందశ్వహారికాంతిమహిమనొంచి। పసరుచాయలకిసుగాయలెసకమొసగె॥ క॥ తానుద్యానగు
డొంబడు। భానుమహాననియాధిచాటించినయా। ద్యానంబునబహురూపము। లైనిశానోయనగఫలములరుణిమసల
రెక్॥ శా॥ సారంగప్రసువాసుహెచ్చాస్ఫూర్తి రహించంబల్లిసద్రేణికా। రారంజిల్లతికాతతిద్యుతులు మీరంగీరచంచూదిత।
ద్యానసాభరఫలప్రసూసపయోధారల్గనక్ శ్యామలా। కారశ్రీదళముల్ దనర్పుఘన రెజస్సంఘసాంతోషముల్॥ చ॥ లసితరసాలు
సాలికిసలప్రసనన్యాసనానురాగబా। ప్రసవపికస్వనంబులువికస్వరతక్ పసిచొకిలుయింపనక్। మసలశుకతత్తులాణమూఘస
త్వరంబోవకనిల్చినంచునక్। శ్వసనుండుమందమంద గమనంబులజెండెనామసిక్॥ చ॥ హాళిహాళినవ్వులిచ్చినక్రియస్వారి
పేసియలానునేటులుక్। మలయముదాచంబెటినక్రమంబునబంగ్రసించుచిలుకలుం। దలచుకొనిసంతరించినవిధంబునఁగొం
జిగుమల్గహింపుకో। యిలలునుగల్గియానునిరహించెమహీజనరంజనాకృతిక్॥ గీ॥ ఆట్టివాసంతవేళరామావనీశ। మౌళిము
న్నిటిమొలలమాటిమగువమాలి। బాళితోంగూడివనపాళికేళిసలుప। నుల్లమునజనియించరహిమించి యొకలనాడు॥ సీ॥ కలితాలికన్య

—(* శ్రీరాముండుద్యానవనమునకు బోవుట. *)—

స్తకస్తూరికాతిలకముముఖలావణ్యకాంతిదెలుప। నునుపాలకామయొంటులునవశ్రీగల్పశవలయుగ్మమునకీని నవధరింప।
వనమాలికాజైత్రనక్షత్రమాలికహృదయస్థగుణపాలినెనయకపటుప। మకుటకీలితపద్మ మణిసుమబజనవితతకాళిభితముల్లలట్లాస
గొల్వ। మిసిమిబంగారుతెళుకులమేలిగుస్ప। వ్రుచేటుంగులులలితాంజవాచలమున। సలగునగుణాతపచ్ఛాయనవలప్రోయ। రా
ముండఖిలైకనయనాభిరాముడమ్యె॥ మ॥ వరకాంతామణులాస్వరూపవిభవంబుల్ చూచికందర్పుగో। చరతందత్వరమంద
మందపవనాంచత్స్యందనారూఢుడై। స్వతుడించుస్న్వగూఢిసైతుఁబ్రి దిలకించంబోవుచందానంబు। ప్పరథంపెకరునిజావ
రోధసహితుండైయుందమువ్పింగక్॥ శా॥ ఘూర్ణానందకరాంగసౌరభము రంగత్కంజరాగోపల। శ్రేణీధాగభగస్ఫ
గద్రదవమద్రిస్పర్ధికాభూరిస్ఫుటా। రీణోరోజమెసంగమోహనకశాకేఖామనోహారమా। గాణిక్యంబిరువంకలంగడిసిశృంగా
రంబునక్ గొల్వగక్॥ క॥ ఒకచోనటభబపరిషద। సకకాయకవైణికాదిచతురులుసకవి। ప్రకరంబునుగొలువగదీ। ప్రకగాం
స్వాయమణిపురోపవనమునకరిగెక్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునందనవిలాసంబునకుచితంబైన మితపరిజనంబుతోనరిగిపురపరిఘాయితా
యతోత్తుంగతరంగరవానుషంగరంగద్భృంగయుగయుగసద్విపారణోచిత పరాగవిసరకేసరయూథసరోరుహభాసురస
రయూరోధంబునంబొదలు కదళీ కరంజక వంజుళ సరళ వకుళచందనహరిచందనపిచుమందమందారసింధువారతాలమాంకల

సాలహింతాలనారికేళ పనసఖర్జూరజంబీరమధూకబంధూకశింశుపాశోక కదంబప్రముఖతరుకదంబచ్ఛాయలనొయ్యగం బయిసాగిపోగలకునేలకతీగలతోఁగలసి బాగుమీఱ మిరియంపుపాదలతువలంపొసంగు లవంగలతాకుడుంగంబులతోనకంగి పెనంగియుసంగు లతెబుంగుసరంగయి నబింగవల్లికల నల్లుకొనియున్ననిల్లియగు నాగవల్లికలప్రేకలజేకొని మోకలగుపోక లమ్రాకుల తీగలబంధుబంధబొందిన ద్రాక్షపందిళ్ళసందునం గ్రందుకొనుచుద్రాక్షతతిపక్ష్ల సిలకకొన్నబండిగురిగింజతీగచప్ప రంబులనొప్పనుప్పరంబు నంటుకప్పురంపుటనుంటిగుప్పువంగప్పు తావుల రొప్పకొనుగజ్జులేమావులజజ్జులసజ్జగంచుగొజ్జంగి యీరంబులవంటుగోరంటలతో జంటవాయనిగెంటనలయంటునన్నింటులతో గెంటనిగేదంగుల తెగలతో ఘుగుల్కొనుసగలువా పనలడాసివాసిగన్నగానసముల యూసన్నసరణిజన్నుబన్నుసన్నజాజులతోవన్నెకెక్కు హొన్నగన్నేరులదొరలుసురపొ న్నపుప్పొడిమకరందంపుతిన్నెల చేపవంబాయిపన్నిటికాలువలపరుల పింపెంపుమిగుచేమంతుల చెంతలసందడిగొన్నబొండు మల్లియలంగలసిమొల్లంబులగు మొల్లలతావులగొల్లలాడు భ్రమరదంపతులయింపుసొంపులు దింపుసంపెంగలసందడలగని రుగుపొగుస్తై పాముకొనుసిరవాకుల యాదటబ్రోదచానుజాదులతోడులమీఁగి కనుపట్టుకలగొట్టుచెట్లులపట్టునసట్టలంబు గాబుట్టుమెట్టతెందమ్ములకు దోమబుట్టుపూలగు చెంగలువలచలువలుసెట్టుకొను పట్టిపెళ్ళకడలమీరుడురుపేరు సరుపునగుభా ళింపనుసవంపు వలపులతోజెలిమిసలుపు సూదిమల్లెతీగలనాదుకొని పొంగడడగినపొగడలగడలుగొని ఘుంమనువాతపోతం బులచేగదలు పారిజాతంబుల కొమ్మలప్రేలుజాళువాపూగుత్తుయ్యాలల కోర్కెగీలుకొనురతవంపుమెఱుంగుల దురంగలించు కృతకాచలకందరంబులందిరమ్ములగు మందిరమ్ముల మెచ్చిమూడవేడుకజొచ్చి జోడుగూడుకొనివచ్చినయయ్యూర్వ గవాక్షంబు లుబూచ్చిపోకూడకలికివెనుకచిక్కువకక్కున యుచ్చకేరదిండిశేజేలముక్కులనెక్కు నకెక్కంబులాడునకరడిసరోజాతరాగ ధాపురాగంబులసరాగంబులకు చిగురులపొగరుననెగరు కోకిలరపంచమస్వరంబుల గరబుంనేలరాయిగంగుడో అగజ లధారా శీకరంబులంగనుంగొని యంతరంగంబులుప్పొంగనటించు నీలకంఠంబులపింఛంబులయొప్పు తప్పకచూచివిప్పుగలక ప్పుమొగులను దిగుబనగొలంకుల కెలంకుల నిలువదలంకేవంచలించు రాయంచగలరుదంచలభాళధళ్యంబుల సమయంపలాల తలసొంపుసంపాదింపనిబిడప పలసంపసలబొంపిరి పోవునయ్యెలదోట డాయంబోవునవసరంబున॥ సీ॥ సవిధపంకజవనీచ రమాణకలహంసగరుచంచలాంబువఘుత్యంబుగాగ । దనయంతబరిసరంబునదక్షమరాలుకంమ క్రొవ్విరిచాలకానరాగా గ। నళినకుటుంబములరాయుడిజేరువలజాలునవపరాగంబుగందవడిగాగ। గాడ్పునోకిచలించుకఫ్పారకనళీకాదళములుతా ళవృంతములుగాగ। శారికాకీరికాసమంచద్రుతంబు । వైదుషిభూషితోరుస్తవంబుగాగ । నమరనారామలక్ష్మియారామ విభుని । బూజగావించుచుండానబోల్చెనపుడు॥ చ॥ ప్రసవరజంబుగంవడిపై కిగజల్లుచుభృంగఝుంకృతిం । బొసగగను[illegible] చుక్ జలజపూగమరందకణావరీము। శ్రమసమితితో నెదురొక్కనియె సొంపుసగంధవహోక్ర్కుడుండుదా। రఘుకులోత్తముండెలంగ రఘురామునియుల్లముపల్లవింపగన్॥ సీ॥ కలకలబలుక్రచిలుకలకొలికిపదముజాతిగాబోలనసిచిలుకకడుపుపోదువ । పలిక త్తైనేలుగత్తిచిరదొమ్మ్యాలిదమ కులమనికోయిలలగుంపుగూడ । వెడజారుకొప్పుతోగమిబుగలావడిదమువిద్యాప్రసిందెలు తారసిల్ల। నటనతోనదుచుచందనగంధిదపుబండువనియొంచబలగంబువెనుకొనంగ। శతసహస్రసఖిజనసహితజనక। దుహి తగణికాసమూహంబుతోగొలువగ। ననుచరులనెల్లననిల్వనానతిచ్చి। రాముడభ్యంతరవనాంతరంబుసొచ్చె॥ అప్పుడు॥ సీ॥ కుంభినీసుతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లతో బ్రతియైనగజనిమ్మపండ్లుకొన్ని । జనకకన్యపిసాళిజలుకుకంటోయి తొగసీనైనవెట్టదామ రలుకొన్ని। సీతాంబుజాతాక్షిచిరునవ్వుచాయితో సవరైనవిరిమల్లెసరులుకొన్ని । కోసలాత్మజపెద్దకోడలినెమ్మేని జిగిబోలు మేలిసంపెగలుకొన్ని। మైదిలిదేవిదంతసంపలసొంపునకుసమంబయినకుందబృందములుకొన్ని । యేర్చికొనితెచ్చియొనకులా

—(※ రాముండుసీతాదేవితో నర్మోక్తులాడుట. ※)—

ధీశ్వరునకు। నేలమిపనపాలకులుకానుకలిచ్చుటయును॥ గీ॥ అవికటాక్షించియుడిగంపుటలరుబోండ్లు। చేకొనినరాముడావేళ సీతజూచి । వనితపేయంగములబొలువస్తుసమితి । చేకొనకమాకునిల్చునేచిత్తమునిన॥ మ॥ దరహాసద్యుతిజిల్లువెన్నెలచం దంబొందెనెమ్మోముపం । డురునందుండులకింపగాగలికికాంతుండాడునర్మోక్తికిన్ । శిరమెక్కించుకవంఛిప్రేవలగటా క్షించెందదీక్షాపరు। పరలేశూపులుగామనుందురఘురామస్వామినే సేవచేవడిన్॥ చ॥ అలికులవేణిలేనగవొయారపుచూపు ముద్దుమోముక్రొం । దళుకుకడానిబంగరపునక్కలటెక్కులజక్కులచెక్కులుం । బలుచనిమోవికెంజిగురుబిబ్బికజూడ కానితోటబో । గలిగినవింతలెవ్వియునుగన్ గొనసొల్లడురాముడయ్యెడన్॥ క॥ తరుణిదరుణాంగుళములకరముననదిఁ లించియహిమకరకులజశిఖా। భరణముతనుపునబులకలు। బొరయగవరవీధిప్రియమతోవహరించెన్॥ వ॥ ఇత్తెఱంగునవిహ రింపుచునత్తరణికులగ్రామణీకనకకన్యామణితోనిట్లనియె॥ సీ॥ ముదితనీపదపద్మములబోలనిచిగుళ్ళపాళ్ళబికశ్రేణిపాలుచేసి చాలనీ యడుగులతోసరిగానిప్రసవావళియళీపజ్త్తిపాలుచేసి । పద్మాక్షినీమోవిపంటితోసరిరాని ఫలరాశిశుకకోటిపాలు చేసి। వనితనీతావితో నెనగానిబహువిధపరిమళంబుగాడ్పుపాలుచేసి। యుపవనశ్రీవధూటినీమెప్పిదనిబు। చిలుకపలుకుల

భయతిసేయసాగె। నవనిజపుగావుననుసహజానురాగ । మవనిజావలిచూపెఁ బల్లవమిషమున॥ మ॥ జళుకుంగన్నుఁ బెడఁగేరు
మున్మనురఘూషింగిరతతుఃఖారముం। గలితభ్రూయుగళీవిలాసమునసింగాణింగచ్రశ్రేణికాం। తులమార్వ్వెభ ఫంటుటూరగో
నియుంపోడ్ తోడనిబోటులిం । దులగం బేమరుపూవులంజిమమనుద్యోగించిరజ్ఞానవా॥ చ॥ కనుగొనిపటిం యెంటసగికొంగఁ
టజేచ్చి మొగంబుజూపిమూ । రొకనిపదముంచి పాడిముఖగుంభితమారసముల్ చెట్టులక్ । ననలొందవించిసీచెలులొనర్చు
ప్రసూనవిరామమివ్వనిం । గనబడనీక వించితివి కామిని యెంతప్రవీణురాలవే॥ సీ॥ గోరంటనెదనుంచికొంముముశోకంబుతేన్ని
తివిదయేమితిప్పారర్చె । సఖిగోగుతోడముచ్చటలాడి సురపొన్నవవ్వితివిదియేగుణంబుదప్పె । గలికిప్రేంఖణముచెంగటం
బాడిపొగడపైనునుసతివిది మెదురుకృత్తులాడె । జానమామిడినంటి సంపెగకును మోము చకరిఁ జూపవదేమితకురువద్య ।
దిలకభూజంబుకారుణ్యదృష్టిజూచి। సింధువారంబుచెంగట జేరియసుర । మంటివదియేమియపరాధమాచరించె । నుపిద
యూపతుపాతహేంతుపుగణింపు॥ సీ॥ ఈద్రాక్షపలముల కెకురువోని మోవియీయాసాచెచవిజూడనీవె చెలియ । యీమంజారుల
కునుసీడే మొసేచన్నులింకొక పరిపటసీ వెసఖియు । యీయనంటులకును హెచ్చొనొసితోడలీపారిపటసీ వేలతాంగి। యీకప్పుర
పుచెఱ్ఱుకేసయొనిసరూట మొనిపలుకులింకొక సారిపలుకుమతివ । ముదితయీలవలీవిళంబులకుజోడౌ। పెద్దయోతెరకుచెకురు
లిముద్దుగొంకసేవ । యనిసమస్తవస్తువీక్షణమున। రాముడవనిజబలుకునారామమునను॥ చ॥ అటుపరితేనెపానకములం నెడితే
టులదాటుఁ రేపజె । చ్చెనలిరేగిఝంకృతులు సేయుచుడాయుచుమీదమూగినన్ । వెఱచికవుంగిలించుధరణీసుతనకుర
ననుంచిమోముపం। జెలునగవంతురింపరఘుశేఖరుఁడిష్టపలాప్తిరంజిలుక్॥ ఉ॥ నాయకతావకీనశుభనామమువెచ్చెలిపలుకు
గంటివే। కోయిలపలుకున్నదనికోమలిపల్కెనజావదాననగా । దీనెడయెఱుంగువినుయీగతిబలుకగలేనిలజ్జన । కీరియి
లమూకవత్తిగయికొన్నదనెన్ గఘురాముఁడొప్పుగన్॥ చ॥ భ్రమరసమూహమల్లపుడుపైకొనినన్ హృదయేశ యేయుపా।
యముననుబాఱదోలతిరటంచుధరాసుతపలుకు రాముఁడో । రమణియుపాయమేమిటకెరంగుగనినునుముకుర చంపక । భ్రమ
మదలింపగానవియపొత్తెనటంచనిపల్కె వెండియున్॥ చ॥ పరిచంపకప్రసవపఙ్క్తులబుట్టిన పెట్టవాసనల్ । గరళములయ్యిప
యింబొరయగాసిలివచ్చునదాళినీపరం। పరలుభవత్పదాబ్జములపైనొలసెందముమనొంచుచంపకో। తరురమలసీజిగింగెలిచి
కావగదేయునిద్రమొకురుక యువడిక్॥ గీ॥ తేటులానుపువ్వుతేనువాగునుబక్వ । ఫలరసస్రవంతిపైకగీతి। దొరయుశశిలాంబుదు
నియుద్రివేణిగా । మగువయిచటనుండుమాధవుండు॥ గీ॥ ఇట్టలపుపువ్వుగతులనట్టనడుమఁ । గలికిదుళికించెచాడిమీఫలయు
గంబు । కంటెకంబట్టురవికెబిగిరుటిలియుబ్బు । నీబటువుగబ్బిగుబ్బలనీటుబూని॥ గీ॥ తరుణికడువింతనీముఖదర్పణము
న । బ్రతిసలించెనుశుకదష్టపక్వబింబఫలమనుచుభర్తభావగర్వముగబలుక। ముదితమునిముసినగవుతో మొగము వాంచె॥ చ॥
పొనపొనపొన్నమిన్నుపయిబోటిరొమల్లికప్రాకిమాటికి। నున్నసరితేనెజిందుచుమనోహరభృంగరవంబెసంగగా । లినొం
యుమకరతిన్నను పలెంజెలునొంచెడినన్నలాడల్ । గనుచునతాంగినవ్వునమొగంబదిమెంబతిపేరురంబునన్॥ మ॥ ఎదపైవ్రా
లినబాలమైనవిమిసోనికంగముప్పొంగగా । సుదతిచిక్కితివెండబోయెదపటంచుంగంచుకంబున్వజల్ । పదాడంగన్నిక్కడంబు
నంజిలుకపలుకంగల్గిపలుకంచుట । ళ్రొకుదవంబోవగడంగుసీతవగెరా మోర్వీశ్వరుండయ్యెడన్॥ ఉ॥ కోమలులంవనోహ
రులగూర్చుమనోజునితేజుయెయ్యారా । రామశుకంబువిఘ్నమడరంబలికెంగలకంఠిదీసినిం । కేమణిముద్రజూపిభ్రమయించె
దనంచుస్వరత్నముద్రశ్రీ । రాముఁడుచూసబింబమనిర్వాలెశుకంబవనిజమెచ్చగన్॥ ఉ॥ శ్రీరఘువీరశేఖరుఁడుచిత్తమురంజిల
బలుకుచిలుకముం । జేరహియింపసీతగనిచెల్వొనొసీయాధరంబునింబికా । శ్రీరసమొలకరాచిలుకచేరెడునంచునొజల్లినవ్వుల
లన్ । వారకమాటుచేసెదవువంచనసేతురెయాశ్రయించినన్॥ మ॥ హరిసీలాలకచిలుకనీపలుకుతోడయియుండగామద్దుచ
క్కెరవైరందయసేసిపంపగడెనీకెంగేలగీలించినీ । సరసాలాపసుధారసంబయినగాంతుండ్రగోలగానియ్యవే । తరితీపేల
నటంచు రాఘవుడుసీతన్మంచెరాగాంబుధిన్॥ ఉ॥ తనవేజన్ గ్రహించినారమకందర్పప్రభుండలుకతో । మనపైనేసినపూ
వుచాలనగగాంమాయిల్లక్రొంమావిచా । యనెరానెవ్వరిమోదుగల్వవనబాలాందోళనక్రీడలం। గనుగొంచేయనిలత్సమీ
పమునకుంభాతుష్పుడే గెగ్రహిన్॥ ఏగితప్పిదేశంబున॥ చ॥ కరమున మట్టిదఁనిమివిరిగైకొనిరాఘవుడందుకోపెసుం। దరయు
నియూపజూపివనితామణిమించుకనిక్కిపాణిఁ పం । కరుహముసాచినంబొడవుగామతియున్ గరమెత్తుబాహువమూ । లరుచు
లుజాలుపమ్యోదచెఱంగుగుచంబుబుబూచువేసుకన్॥ సీ॥ సిగిడినిక్కినజాఱునీవిగన్గొనునాసవెలదికందనిత్రీగవిరులజూపు। వ
గుచమెత్తి ననూనుపుబచూచుకిత మిదలొదరికిబన్నిచేటిదారిజూపు । నభిప క్రికకలికికౌగలియిచ్చుననుకోరి బాలపకిపరి
పువ్వుబోదలజూపు । బడలిపయినొఱుగునన్నాళినాళికిగప్పరపుదిప్పనొప్పన ట్టుచూపు । నధరబింబంబుపైగాంతునడరు
కలికి। చిలుకనవపించజకెరచిలుకుపలుకు । వినుప్రియంబున నెలమావివను జూపు ।సీతకప్పెరఘువీరశేఖరుండు॥ మ॥
ఎలసీగన్నుముకాంతజేలసలతాంగితీగకున్నేనికం । జెలియన్ రాదువిభేదమంచుఁ గుటింతిపోకవేరాకపో । కలసీకంచకుపేటులే
డుచిలుకంగైనుంచకేచిలుకప । లుకులోనిపలుకులోగొంచలేమనుచుబలుకన్ రాముఁడాయాయెదన్॥ ఉ॥ అంటితివేమెపు

వ్రతతియాలకకూనినకైనసంటున। న్నాటకుముందుదాకననియుఁ బ్వలికేగినసీలఁ జెప్పుచుఁ। వెంటఁ బు పొదకొద్దగిగి। వేసరిచె మ్మటవొప్పదొగినం। బంటునలంతిరుఁ ల్లుడుకృపానిధికౌగిటఁ గ్రుచ్చెనంతటన్॥ గీ॥ అలరుప్రప్పొదుఁ మకచ్చిబీలనైఁయ । జెందకనుడాసినటయాఁడుఁ సీతజూచి। యధిపుఁడొనెరజోపతివయితివనుచు । బలికెవిభ్రాంతిగానంతబరిహసించె ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున వివిధవనోద్యానంబులం దగిలివిహరించుచువిపుల పరిమళమిళితప్రసూనవల్లరులఁ బహరించుచుఁ గంపవిరిత్తేనియలు గ్రోలుచురసానుభవోల్లాసంబున సోలుచుజిరమచీకటులఁ గ్రంము పుష్పవాటీరంబులలో దూరుచుగొజ్జంగిపువ్వుగజ్జలం జే రుమడోలికాకేళికలఁ జొక్కుచుం గెళ్ళికాశయులంబులెకురుచు నెలమానిక్రేవలసిడులనిల్చుచుగలిరాచిలుకలం బలుకుచు గిస లయుకుసుమలలితతరుశాఖలూఁగుచు భ్రమరసముదాయంబులంజోపుచు మత్తమయూరంబులనదలించుచు మరాళదంపతుల జివరించుచు బన్నీటియేటికెసరతుల మెలంగుచు గొప్పెన్నెలరాలతిన్నెలపై జెలంగుచు ప్రణయకలహంబుల పూనుచు దరుల తాదులకుబరిణయంబులాచరించుచు విన్నలపడిచరించుచు సీతారాములారామకేళిం జెలిరయ్యవసరంబున॥ క॥ పులకిం చుచున్నపతిమూ। పులకింపుగ మొలగుజనకపుత్రికసెంతో। నలరించుచునాయమతో । జెలిగుంపుసుమాపచయముసేయుచువే

—(* సీతాదేవిచెలికత్తెలతోగూడిసుమాపచయంబుఁ బొనర్చుట. *)—

డుకన్॥ రగడ॥ అతివ సుమశరములకునళ్లిభటూవళ్లి కావు। ప్రతిలేనివనసస్యపాళికానిసికావు। వొకముడివీడజడ పొగడకే టిపినికరి। బాకపూత్రికులయొద్దిపొదచీకటినికరి। గలగొట్టుచుట్టు బాగగట్టెం జెచెలులకరి । నెలకట్టుగెంపమ్మృగీపాదము లలకరి। తెలుకుబంగరుపరువు దాచినావకెమ్మూలాల। సగుకేలబాలరుదాక్షతరుపూలమూల । నలివేణచెంగటనెయ్యలరికాచె నునింమ। యుల మల్లి ప్రసగనియ్యపకాసికానింమ। ననలబడులంమనినవ్వులతలసుమంచె। బన్ బూసిఁ కెమ్మాబంతెనదిప్రియమం చె। గలికికనులేసవాకలిముందునియ్యాలలు । తెలిగంటమసకిచటరిగలేయుయ్యాలలు । తరుణియ మల్లికకందగునసహకా రంబు। వరలుసుంకెనవిరువెనసికలంకారంబు। కొంపనుంకటిడసినగలాకర నిను. సేలాలతలు। నెంమిచినుకలకంఠనేర్పవాచా లతలు। మారెపుబంటిక్తైనుగుపకపగోరెర। చెరరాగదంబుప్పచెంతనటిగొరల। యింతిదెసితొనోరసెసిదిగొహింతాళం బు। వితపిగవాదీవికేలకాంతాళంబు। మడపములతోపిగొసనంసవారుగాలంబు। సవతికంజవెప్పథస్థూలంబుటూలంబు । మగువపజుగెత్తకవెనువంపుతొవులకు। ముగుడవివసంతకముల పలయుతోవులకు। పెట్టకొటపగవిరుల మెట్టకవెలతకూ న। పొలతిమదదవసాగవినవిన్నసిడలకు। జలుకుపలుకులతోబుసచేరినసిడులకు। జలియకెంజిగురు కెజ్జ గురుసరిగిల్లకుము। తలపముబాతునేదగికెరాగిల్లకుము। చెలిదీనికినిదయసేయకొలదసంబు। నెలతకురుపెరువేణినిగన్నదవనంబు। పూచిమోదు గలిలబోటిదగవారిజము। సీదరణములనాయసెగదెస్థలవారిజము। సారసొజ్జబాటెనదయమతంసకువలంబు। పరికీదజదే మొపలుమాటుకువలంబు। వలబయురాడలజడలవరలెజటిజాలసాలు। తలమపెలగలకగవసితయిజాలములు। లేమబలకిరుల బాదలెడిదేవకాంచనము। సీమోనికాంతిముఁతిరోపించెకాంచనము। మానిమసుజేరిమినుగుపమాదిపలంబు। కాపలసెనేగో నుకానకమాదిపలంబు। కనకాంగికనుగొంటెకయ్యారకదసికలు। సెనుపొంగెగదలుచుసుకిన్నపెకదళములజెడగుకెంజాయగ నుపించెనుగదంబములు। నబలెసఖినడలకిదెహంసీకదంబములు। తనుమధ్యదగినారదముసనిసఖరములు। ఘనకంరంటకకంటక ములుచానఖరములు। పెల్లినైతొరగెగురుఅందలమరందములు। చెల్లవిరులనెగనిరసెల బురసురందములు। హేమాంగసికందునె మేయిలకుచములు। భూమిజతుజెమరించెబోకపిలదసములు। దరహైనవిచడసుందగికందరాళములు। కరవీరములకెలహైకో నెదరాళములు। పువుబోడియేమిటికిబోణమెడుతరలికలకు। నవలాయలరేగకినతేనొతర లికలకు। బాటిరతలలోఅసిపద గదవేగణిరలకు। బోటిమిక్కిలియలతపుప్పైగజగణికలకు॥క॥ అనిసరసోక్తులగములననలననప్పెడిమిబడలినగుసమ్మెగమల్ । నునుచెమటలుజెమరింపగ। జనకజకణనిర్చిరట్టిసమయమునందున్॥ సీ॥ చిగురులన్నియుహరించితిరింతేమీరశ్రీలచెనయినబో పించుదనుచు। దదితేనెలెల్లగ్రోలితిరింతేమివచోమధువయనగణించిపనుపుడనుచు। ఫలములన్నియుగొల్లబెట్టిలరింతేమిబిం బోష్ఠముబనయిన బలువుడంచు। గంమకొవ్విరులెల్లగయికొంటిరింతేమితావసైసనసలిపిడనును। వేడుకొనవచ్చుగతి కవితతితేంట్లు। చిలుకగుంపులువలికరువలియుగరము । తారొగంగసుగంధపుష్టికసుగరిప । బడలియాడదనిపచిరిపడ తులపుడు॥ చ॥ లలనలుబాహులంబుధములబ్బిగిచసులగప్పకొప్పలం । బలుకులబాటలన్ లతలబల్లవగుచ్ఛమిరిందకిదకో కిలములనెప్పటట్లకలిగించవనెందిరమించెబూర్వభం। గులపనసిజయుక్తినుసుకోంపుల చేసనినేగిపుడునే । చ॥ చెదరిన ముంగురుల్దనుచుచెంపటదొగినతేళుకుచెకుటలు । స్వాశనిచకన్నగొప్పవసివాడనసూనకంతజాలుప । నెదయసే యాసులేగవునునిట్టదుతొట్రిలువద్ద న్యయంబుచెల్లొదవెడియయూర్పులుంగలతలోదరిగస్నాననిరామపొల్లెసన్ ॥ చ॥ అలగతి విరమణబింబముఖియుకటియుంగముచంమరించెగు । బ్బలనవికలమాన్పకటిభారమకంగయిఢండగొంమునే। స్సెలులుమమే మునొకటనరినేసెదమేపనిసైనమాడిగం । బలగనిముంపుమన్నపతిమోమరపంచిబోటియిట్లనన్॥ చ॥ ఘనగనగుంభనం బులెసగన్ ఘనవాధికరాగముప్పమీ । రసుపమితామృతస్ఫురణనాపెరందునపెడు జెంపెసైనసురువనొఘపుప్పహారణంబు

నబుట్టినశ్రాంతిపాయెనెం । చినయెడమేఘపుష్పములు సీతరఘూత్తమయంబుదెల్పినన్॥ గీ॥ స్వామినగుచుంజెలువసరసులు
గాంక్షింపఁ । బలుకనీవే నేత్రజాపద్మరయిన । గగనకుసుమమధ్యగామింపమేఘపు । ష్పంములరుగుసనుచుఁ బలికెకొనఁచు॥
క॥ వనితాసహస్రములుగొలువ। వనితాంచెప్రేమరామవసుధాపతిజ। వ్వనితోసవ్వవిలోపలజనియెంజలిగాడ్పు సెలగుచల్లని
త్రోవన్॥క॥ చనిముందరగనెనిందర । ఘనుఁడిరములకమందలితమరందం । శనసుంగలైనభృందుల। స్వనభంగులరంగ
సంగంజలజాకరమున్॥చ॥ కనుగొనిరాఘవుండువలిగాడ్పునరేగినతేటిగుంపు । గద్దనదమసిద్ధుంల్విడిచితోయజమండలిసం
చలార్ద్రవిద్వన తెలితెకజాలు జిగివెన్నెలలంచుజలింతువక్రపక్తి । నెగులుమాన్పభానిడరుదెంచెనన్ దరిసిల్పవేడుకన్॥
చ॥ జనకజఁజూచియీసరసిశైవలకేశినిపద్మకోరక । స్తనసినవాహకంబుగళసైకతచారునితంబసీసలో । చనయుసుగాన
సీసఖుయబాష్పనశ్రాంతిహరించెరాజహం । ససికరపక్షచామరజచందనశైత్యమరుత్పరింపఁగన్॥ సీ॥ కలికిజకరవలుసీవల
గుబ్బలనునుప్పపజలెంచెబాలువపట్టెనేమొ । వెలదితుమ్మెదలుసీఘనలినీక్కించి యారుదెంచెగురులు కాఁగనేమొ । చెలు
రాయుంచనిచున్నవెన్నడలకై మలసెజుట్టరికంబుజలిసెనేమొ । చెలిజలేభములుసీచికేతోడల్గూడిఁజె చ్ఛ్యత్తిజలిఘగావ
షించెనేమొ। పొలతిసీబెళుకువాలుచూపులకుమెసి । తళుకులకనోడనునుబెడసేఁవాళి। యిచ్చేదవజాతిపెద్దలంచెఁటిగియే
మొ । యువిడసిరులున్నబాంధవ్యముదవుచెంత॥ సీ॥ ఈయయామినీలికమీఁదనీవువినోదింప నాభ్రమేడితంబులైయడరుకున్నె!

—(* సీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము. *)—

యీకల్వలికమీదనీవుపట్టగలింప విగళితమధువులైనొగలకున్నె । యీయంచలికమీఁదనీవుపట్టదలంపఁ దొలగిశైవములఁజూఁ
కున్నె! యీ తేఁటులికమీదనీవురాయిడిసేఁయపవిధకుంజములకుజరుగకున్నె! యీరథాంగంబులికమీఁదనీవుదలుమ। నెగసిక
మలవనంబులనీకున్నె! యీయిసుకతిప్పలికమీదనీవు। కొలనుసొచ్చినప్పుడె పెందడిపోకకున్నె॥ క॥ శకులములకుదుమికెడు
లకు। ముకులగరుతలనవలినములప్పుడిజా। నకియిచ్చటనెఱసెదటా। కకమలినీమీదజల్లుగందవడియెనన్॥ చ॥ సకియక
లంకతోయకణసంగతపద్మపలాశ । మధ్యహల్లకరుచులొప్పెడింగొలకులచ్చిసినుంగసిచెన్నెహెచ్చగా । మరకతపాత్రలోవి
మలమౌక్తికముల్జతగూర్చిరత్నదీ । పకలనిచ్చువారతులభావమునంగసుగొంటెయిచ్చటన్॥ మ॥ చెలియబ్జంబుభవణ
ముఖాకృతిరహించెంగానజందజ్జుడై । యలరెన్ సిముఖవైఖరింగుద లయంబైతెతఖంకంబునీ । తళుకింగన్నులపోలిక
పగలుచెందన్ లేకవిన్నాందనల । బాలయింగానపకేత్రఁమించెను ధుప్యాప్తిగన్ గొంటివే॥ మ॥ అనివర్ణింపగనంతజానకె
వచస్స్యత్ గత్సప్పున్సంమయ్న్ । మినుకుంబంగరుజిల్గుబాత పసులన్ నేత్రైనవల్యల్పడ । ల్చినునుంజంబురుకావిపావడలు
బాలంబూనికేలదండములన్ । ఘనరత్నోసహపాళిమాంటుగొనుచున్ గాసారమున్ జొచ్చినన్॥ సీ॥ పద్మాయతాక్షులప్రప
దసంపదలచేగూఁమిల్ల కొకవింతకొమరుగలిగెఁ । బడతులతళుకుపెందొడలచేజలదతి కరములకొలిపింతగతెనుగలిగె ।
దరుణీమణులమేలిపసులచేడలు పైపతిరగలకొకవింతయురవుగల్గె । గిసలయాఫలపాకికోళ్ళచేవతులాలవలా ళికొకపింత
వన్నెగలిగె। గోపులబూనులనళులాంచె గ్రొత్తసిగులు। సుఖులగుబ్బలంచుళికించెజకలపకవ । నళివలముఖద్యుతులమిం
చెపముజముల। సుదతులుక్రమంబునగొలంకుచొచ్చునపుడు॥ సీ॥ సీవుకొంచుకొయిచినేతుజవానేరవొ పొలతిలొంటెటుమిం
చిచరిపనునుమ । సితనేతుజనటంచునెఱుగమాయామిదనోల బెట్టిటునో యెదుండుమనుచు । మనయుద్ధిమస్తగుమ్మసగొమ్మ
యువసుంచెనెందెటొయెడనొపోసికొమనుచు । వలదురాకసుమించిమిలనాటవధాటి యెలనాగమతిచితవేమఁరసుచు।
చెంతజేరినసీవేసిసేయుదాన। వాయయీపట్టిపగ్గలేలమ్మయనుచు। సరససల్లాపములకేళిసలిపిరంబు। జాకరంబునబాణఃఁ
చంద్రాస్యలపుడు॥ సీ॥ మొగములగానరాసిగిరికామినులెర గొలసల్లజలభ్రమండలముతఁవెయ్య । గుచములుగానరాగొమ్మలీ
దనవాదరంబల్లగములకోగకములవెయ్య । గ్రొమ్ముపల్గానరాగోదురేలిందిగడటాకంట్లగాధాందకారిమయ్య । భుజము
లుగానరాభిసంపానవలీపదీఘికాకాంతలవెల్లదీఫులవెయ్య । బాహువుల్గానరాబద్మసాణిలీద । సరసివెల్లవృణాళైకసఫ
సముదెయ్య । నంగములుగానరాగాంచనాంగులీద । సారసాకరమెల్లబంగారమయ్య॥ గీ॥ కుచగిరులనీరిలోరాయగొమ్మ
మొకతె। మునిగలేచిననెంమోముమురువుచెందె । శైలమథనంబుననుదొల్లిపాలవెల్లి । జననమొందినపరిపూర్ణచంద్రుఁడ
గడి॥ మ॥ జవరాలొక్కతెవోవ్రిదన్నుసరసీజాతంబులన్నోంచిన । ట్టిపఘూటిస్మరలంబయోజముల దాటించుంగనంక్షించి
యెం॥ బువులందోననిజస్తనంబులరుణాంబోజాతకోశంబులు । చుమెసంబాణలుచాపఁజూచి నగిరచ్చోసున్నికన్యామణుల్॥
మ॥ సరసిఁదోచినమున్ను రాంద్రమొగముల్సత్యంబు గామించుతా । మరలంచుబలువెత్తబోయెడుమదోస్మాత్తద్విరేఫంబులా।
సరసీజాక్షులవాలుచూపులుసరోజాతాటపిన్ద్రాలిసం। బరరోలంబకదంబకంబులనుచుంబయినెత్తిపోతుండా సేనా కరియా
ణామణులనుపంకుమదములాకస్మిరముండావిక। సుదియున్ గంధముసంగ్రహించియరిసందోహము [illegible]
సామలగాసికోరిచేసరసిపద్మాక్ష్యపద్మాక్షియి। ఘనాక్షియధనంబులెంచరువిమ్మాతద్రవ్యవాంఛాపరుల్॥ ఉ॥ ఆపనజేళ్[illegible]
లవిహారమొనర్చుచుదర్పమొందియుం । దీవరపత్రభంగములుదీర్ణతజేయగలూటవేలయుం । [illegible]

నెరనెయ్యంబు దప్పఁగ । శ్రీవిరుల్వంచించియల చేగోవారలపత్రభంగముల్ ॥ తత్సుముయంబున ॥ ఉ॥ వారివిహారముల్ గలియ
వాంఛితజారివిహారవాంఛలోఁ । గూరినసీతవేడుకనుకూలుడు గానడెఱుంగుబోలున । వ్వారిజగంధితో మొగలువ్వైఖరిఁ గెల్చెన
హారామైరయా । కారమునోథరావరళఖానుశిగద్దియడగ్గనమ్యేడక ॥ సీ॥ ప్రతిలేనితన మోముపరిపూర్ణచంద్రబింబమోయం
చుజక్రదంపతులంగ । గనమయినతనకొప్పుకావంపునియెయుంచు రాజహంసకుటుంబరాజిబెగడ । గనరానితన కౌనుకకే తీరవ
మునుజనకరేణుకరేంద్రసమితిజెమల । దలకెంచుతనతనుద్యుతిసంశెగముయించుబంచరీకచయంబుచంచలంప । జరణకాం
తులు పంజకెంజాయలనుబు । బన్మసనలక్ష్మి నల్లడపాటు జెంద । హేళికుల రాజమాళికెంగేలుపట్టి కలితమిన్నకొలకులో పలికి
దిగ్గెక ॥ దిగ్గినదాగ్గజగామిని । నగ్గలికకసరసినలోనికథిపుడు జివియుక । శెగ్గలికగయుగంమున । దగ్గరమెడకౌగిలించిదక
దగనగుపుక ॥ ఉ॥ జానకిఁజూచి మొకకలశంబుభరించినవారలెంతలో । నైనసజొచ్చియాదగ మృగాక్షియురోరుహాతుం
భయుగ్మముక । బూనియుసీటికిక వెఱచిపోయెదవంచురఘూద్వహుండనెం । గానగెపొకలతాంగిపతికాయమునక్ తలయె
పెనంగుచుక ॥ వ॥ మొగమునిడెంబు నెన్నుదుటిముంగురులుకకళిక్కొందుచూర్ణలుక । బిగిచనుదోయిచెంమగిలుచెకుర లతెట
లుముద్దుమాటలుక । వెగడునునవ్వుదత్తరముపేషకలుంగలసీతచెయ్యులు । దగిలివిభుండులోమఙిచెతన్సరసిక పవారిం
పవచ్చుటల్ ॥ సీ॥ దీఘబాహువుల్పనికెంచుబరికించి జలదంతిహస్తముల్ దెలియఁజూచు । విభునికన్నుల తెల్వివీక్షించివీక్షించి
తెలిదమ్మిరేకుల తెలివిజూచు । జెలువుపునిమ్మెకాయదలకించుదిలకించిసిలోన్నలంబులసీటుఁజూచు । బ్రాణేశుగళరేఖభావించుభా
వించిశంఖసౌభాగ్యంబుసారెఁజూచు । నధిపుదరహాసనసంపదలరయునరసి । సరసిజరమరాళియుగగరుచ్ఛాయఁజూచు । నతని
యవయవములకునోడౌనొకాదటంచు । యనుమతలంపునగొలనిలోనవనికన్య ॥ సీ॥ తొడలబంటిరంముజడియక యన్నియంతనంత
అంతునడయాడ నేర్చె । జెలువీదులాడఁజూచి తేయించుజేయిచ్చి యెల్లనెల్లననీరులాడనేర్చె । నలయంచబట్టి తెంపునకోరికరే
చ్చినివ్వరపుటీతలసీటదిరుగనేర్చెఁ । బాణబూనినఁమిబన్నిదాగోసమైచిచనినబానికంటికోనగనేర్చె । దొలుతనెగనాగవసక
రతోయధార, ముంచుకరవారిధారలనుముంచెనేర్చె । శ్రీరఘుస్వామియంభోవిహారవేళ । ధరణికన్యకకన్విచందములు నేర్చె ॥
ఉ॥ అంచలనంచబోలికమటలాపినిందిరంబోలినాచుమ । బ్బంచులమించుబోలితెరలంచెరబోమణిభ్రబోలియ । కాంచన
గాత్రిరాఘుపునికన్నులకింపొనరింపుచుక జలా । ర్భ్యంగతకేళి దెల్పెసరసాళులు పక ముఖమాశయింపగక ॥ గీ॥ దశరథాత్మజు
కరవారిధారధారు । ణిసుమారికకుచలపై నెఱసిచెకుర । లాఱుసికణలీలమొగమానిమెఱసెముఖసు । ధాకరునిగొల్వవచ్చి
నతారలనగ ॥ మ॥ అలివేణిమణిసీతయాస్యకిరశోణాంభఃకరణాసార । పంక్తుర లుకౌస్తుంభరసప్రవాహరుచినెంతో మించె
కాంతలహాళా । హాలినెందంబలిమాళినించిరఘువీరాంచత్కచశ్రీలన । జ్జలముల్సేకొనిచాకశౌసలశిలాస్పర్ధిద్యుతిస్నిగ్ధతల్ ॥
సీ ॥ కొదముజకరనగోటదుచ్చినపద్మకోశముకేఖనుగొంటెసఖియయనుచు । పద్మినిపైనెకొభ్రమరంబుమధురసంవాను
చందముగంటెచానయనుచు । జలదంతియోపాతశసరణిహస్తాగ్రంబు జొనిపినతమిగంటెసుదతియనుచు । నత్పలిన్యాద్భ
తోర్మిశోలికనంచనిదురించువగగంటెసెలతయనుచు । ధ్వనువెసగబలుకచునుఖగధ్వనులవినుచు । సీతతోగూడి రఘువీరశేఖ
రుండు । బాలలుస్వపక్షమునసీతపక్షమునను । జల్లుపోరాదగనుగొంచుసరసిజెలెక ॥ తన్నతేగముగువలరతురా । మునితెగకా
మినులమించిమించిననగున । జ్జనకజనగఫులదీర్ఘకయనిమిషద్దీర్ఘకవిలాసమువ్యేడగాంచెక ॥ ఉ॥ తనకుందవ్వగుపద్మినిన్వలసి
సీతాదేవిప్రార్థించిన । స్మనుపంశొగ్రిణియ్యకాంతనుస్పృశింపన్మాకనర్హంబుగా । కొనుమీవేనినుదెత్తువాడకనుచుక తీణి
జబాహాంతరంబు । నబూనెంగమలావధూటనెదపైముస్నుంచుకొన్నట్టులక ॥ ఉ॥ కామినికేలుదమ్మికనకద్రుపదబ్జయుగం
బుమోముకెం । దామరనేత్రపద్మములుదగ్రకుచాంబుజకోరకంబుల । రామనృపాలశేఖరునురంబునఁజెంబయోజమాలి
కా । శ్రీమహిమంగచద్యుతులుచెల్వనగెన్నఁగుపాళిపోలిక ॥ ఉ॥ ఓలలుపెట్టిగెల్చినపయోరుహగంధిబూనకుండెనం । బోలద
టంచునీతిగలభూపతిగావునదానెప్పూనినా । తెలితాంగియోరఘుకులేశ్వరుండచుసుసీతనెచ్చెలు । త్రైలిమొనర్పరాముడుస
ఖియుకుడై విహరించెనప్పుడుక ॥ వ॥ కమలమరందబిందువుదకంబునజిందియమందచంద్రికా । క్రమమునమించెనేమియిడికాం
తుడయుండుభరాజవేడెనక । రమణిసరోజలక్ష్మిమగరాతెలికంమలునికొసంగవే । గమకొనుమంచురామడనగ్గైకొనబోవ
[illegible] చెలియలలోనసన్నగదుజేసెదవేరమురామయంచుదెం । గలువకథూటిభతఁఱ వెదగ్రంపగత్తైచిన
[illegible] నికెమ్మిపూపులనవారణములిందిరామడండునం । దలకినయట్లచేరెవసుధాసుతమాటునసక కఖ
[illegible] జించికాదొరలు దండననేయుచురోద్ధివారివా । తప్పునకగ్గిమందికలదానసటంచునమారుతూపు
[illegible] గూడిభశాయటిమోముద్రిప్పినం । దప్పునసహింపుడచుసతినవ్వుచు గాగిలియిచ్చెభతక ॥ ఉ॥
[illegible] బ్బెళ్గ్రమ్మినముసుచల్లబో । రాడినక్రాంతిదీఱుబుల కాంకురముల్లొలువారగుంఱరీ । సీక్రీడలను
[illegible] లకేళిఁజెలియ । స్నేడుకనెన్నిదే తేరఘువీరుడమారుడుకేకవేయగక ॥ అప్పుడు ॥ సీ ॥ అమృత
[illegible] భరియించెసనిపిపా లోకావ్రితనధివసించి । వ్యాకథిధానంబువలెనె కెకలగబూనెగరియా

నళినవిలాసగతులుడించి । కీరాహ్వయముసార్థమైరహించవహించె జెనులమందస్మిత శ్రీలదోరసి । వనసమాఖ్యాప్రశ
స్తనాచకంబుగదాల్చెగోమ్మల చిలుకపలుకులజెలంగి । కమలభావంబునుకరంబుగాధరించె । లికుచకుచలకచాళికరు
చిగొని । శరమునెడి పేరుసజమందమెఱసి మెఱసె । శకుతనువులనోలసీతత్సరసిజలము॥ చ ॥ అడరెడి వేడుకనొండొరుల
నంటినయప్పుడుకౌగలించిన । ప్పుడుజనియించు సాత్త్వికముపొల్పుతనూప్రులకాంకురంబులం । గడలమేలంగెబోటులకుగా
నగనియ్యకనోలాడిమె । కుడతమిభూమికన్య యురఘుప్రభుమందనివొందిరివ్వెడన్॥ చ ॥ అనివబచూపులుకరవిక
లాగ్రణిమైజిగినల్లకల్వలుం । గువలయనేత్రనవ్వులురఘుప్రభుచూపులు రెల్లగల్వలెకుఱ్ఱమయయినింజెసెడనుగ గోసినపుష్పముల
కంటె రెట్టిగా నపురదనూవరుల్సరసికర్పణసేసిరనందొలంగుచున్॥ చ॥ సఖులుపయోదముంగడపు చంచలలోయన వెల్వడంగ
మున్ద్వికచపయోజహల్లలతతింగొని కేళీయొనర్చినీళ్లలో। మకరులజెచ్చిపోయెదరుమాసినులంచుసరోవరేందిరా । మకరము
శిలాసవెసప్రమోదసహమూర్జ్మైఖగస్వనంబులన్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ చెలువలుముందుగవెర్వడి । చలువలుచెలువలరగట్టిసకలాభ
రణం । బులువనుసహాడిగిపయలిడిబలువుగగ్రొమ్ముడులుప్పానిబాగొంచునెడన్॥ సీ॥ స్తలగులుచ్చంబులస్వస్తికాకృతిహస్తక
ములవముబుగప్పికొనగ । వమజాంబుదలీలవహాయించుకచపాలితెటతరుస్థితకేకిపటలిచెలువ । రాగఘైటులురాగడాగ
నానుసాగ్రభాగంబుననతాస్యపద్మముదుగ । దడిసినజిలుగులతోదళుకుతలరుసుమేనివించులకొలలనల్లమించుకొనగ। గా
నుగడగపడకగ్రేకపువిరుంపు । భారమునవెన్నడమతోట్రుపడందటాక । మపసికన్యకవేలు యధిపగూడి । దరిసిచ్చిన
సఖిమల దజునుజేరె॥ క॥ కొండలురఘుకులభర్తకు! గొండలుమిథినాధునకత్యా । నందకరంబుగనైసే । యఁగిరి
ర్వ్యుజతుర్విధాలంకృతులన్ ॥ అప్పుడు॥ తొలకరిమించుకందొగలతొగలతోయజతారహారకాం । తులదగునవ్వ్యక్రొన్న
వలతోనలతోచిపుగుబ్బచన్నులం। దొలగెడికొనుచంచలతతోలతతోదగుమేనితావికిం। దులయగుకొప్పుగేదగులతోగులతో
యువవేణిమించినన్॥ సీ ॥ ఒప్పులొలికెడిదళుకుకొప్పులోదులకించుకమ్మగేదగిరేకునుల్ముగులకు । వలిపప్పైఠాణిపావడమీ
దవగునిండుజిగిబురుసాచీరసొగసుమీఱె। భానగుచంద్రప్రభిక్కబొట్టుపైగనుపట్టుతళుకుతస్తురిరేఖసొలపుదెలిపె । రవికబూ
స్పినలలీల సవరొందు తెలిగందముల దినచందంబునందమయ్యె । రత్నతాటంకములు బవిరలనుచావి । లీలముత్యాల
సరములుకీలుకలుకడెము । లాదియగుసొమ్ములంగంబులానియెలరె । ననివిభుండసీతసింగారమభినుతించె॥ సీ॥ మొకమున
వ్రాలుజానకికి వాలుచూపులు కస్తూరినామంబు గడలుకొనగ । బయికొన్నసీతనెమ్మేయిడాలు కటిబద్ధకన కాంచు
కస్రీరంగొగలింప । దులకించుకులకాంత తళుకుచెకుకులకాంతులురము గందపుపూతనెరసికొనగ । గెలనమించుధ
రాజకెంపురాబాగకల జిగిచెవిజవ్వాదిచెమ్మికలర । గదసినిలుచున్న సౌమిత్రివదినెగారి । జిలుగునవ్వులు మగరాలచి
రుతాలి । ననగిపెనగద్రిలోకమోహనవిలాస । ధాముడైమించెసీతాబరాముడపుడు॥ చ ॥ ఒరవ్వవహించిజానకియు
నున్నచెలుల్గణికాశిరోమణుల్ । పరిసరభూమిగొల్వనరపాలకుడానరసీతటంబునన్ । గిరికొనుగజ్జుమామిడులకేవజ
గాకుసుమబందతీగచ । ప్పరములనీడజంద్రమణిబద్ధవితర్దివసించియున్నెడన్ ॥ గీ ॥ అంబకౌసల్యపనుపమహానసంబు। జ
నులుమానసమలరింపజాలుభక్ష్య । భోజ్యచోష్యాదికములకవాజ్యదధులు । మెచ్చదగుమాంసకాకముల్దెచ్చుటయు
ను ॥ సీ ॥ వగవగకూరలువడగులప్పడములునాలుపుపప్పునుమించుటోగిరములు । సద్యోఘృతంబులుజకెరలుకెరల్
పచ్చళ్ళుకిచ్చళ్ళుపాయసములు । గలవంటకములిడెవలువడలప్పముల్మత్రిరసములతేనియలుఫలములు । గారెలుబూరెలు
చారు మోరులుగత్తరిమాంసముల్ఘుమ్మమనుచు । వలచుపానీయములుచేలుల్వరుసబనిడి । పాత్రలధరించి డ్డింప్ప
బాత్రులపున సహచరులబంతిగొనికొనిజానకీయ । తాంగితోడకూడెరఘువీరుడారగించె॥ క ॥ మధురసగుంభనములగ
ల। మధురపదార్థములచవులుమతిరసనతన్ । మధురిమసారెకుబోగడగనతిపతిసుఖలీలనలరెననముపిక్॥ శ॥ పొలోష్ణ
గూడియుష్ణతము। గ్రోలెడిసురరాజుబోలికొనీసుతతో । గ్రోలెసుధారసధారల । బోలినమాధ్వీకరసముభూవిభుడెలు
మిన్॥ మ ॥ అవనీకన్యకగూడియిట్లుచతురాహారంబులందృప్తుడౌ । యవనీశాగ్రణికామినీకరణివ్యాసంగభృంగారుకాం।
బుపున్ధౌతకరాననారుణపదాబ్జుండైనచోభూమిపు । త్రివెసంబావడయిచ్చిపైటదడియొత్తెన్భర్తపాదాబ్జముల్ ॥

—(* సీతారాములుద్యానంబునందలిమేడపైగొలువుంపుట. *)—

ఉ॥ అత్తిమెడన్నపాలడున నాఁతరకేలినగాగ్రసీమజూ । పట్టెడుకెంపుటుప్పరిగెబాళిగనుంగొనచందచట్టులం। గన్గొన
మెట్లువింత దంజనుచిప్పెడికెంపుగుంపులం । గట్టిగమెట్లుపైవెలయగామినికేల్గొనియెక్కెయక్కడన్॥ సీ॥ నిలువుటద్దముల
తోదళదళల్వాలుకంబమునుంపురా రామొత్తములనెసంగు । బలుగోడలబొసంగుమలిపచ్చపగడంపువాటిదూలంబులవా
రనూను । పుటదిండిరాకంబముట్టాలుగరిమబలనుమెఱుంగులరంగులనుచు సిండ। ప్రతిమలరూపమేర్పడదొచుళశకాం
తనతిపేటదాంగయునముదరికిలిబచ్చికబెడంగులిడుమేటిపచ్చరాల । చిలితిన్నెలుముంగిళ్ళజెలగుచలువ । చప్పరముగ్రేవ
జలయంత్రజలకణంబు । లొలయువింతబుదిలకించియుత్సహించు॥ చ ॥ విరితొగచంపవాతెగలపోడగయానడయాఁకణంబు

బరచినరత్నకంబళిబాగుగసూర్యప్రభుంబగద్దియ । స్వరులు వెలుంగుబంగరుపువన్నెగాబఱసాతివానపై । ధర లోఁ । బరచినరత్నకంబళిబాగుగసూర్యప్రభుంబగద్దియ । స్వరులు వెలుంగుబంగరుపువన్నెగాబఱసాతివానపై । ధర లోఁ । అప్పుడు॥ సీ॥ నీలవేణియొకతుఁ నిలువుటద్దముబూని పెగమలాస్యయొకతె ణిజతోవసించెబతితళుకుతలాడలఁ చేతులూనుచుఁ॥ అప్పుడు॥ సీ॥ నీలవేణియొకతుఁ నిలువుటద్దముబూనె । కలువకంటియొకతుఁ చలువపా చాగాలొసంగె । కరియానయొకతె తెక్కాళాంజిధరియించె గీర్వాణియొకతుఁ గిండిబూనె । కలకంఠియొకతె తెగ్గైవాగ మొనరించె జవరాలొకతుఁ హెచ్చరిక దెలిపె । సతి వడపై చెసాగనులాడియొకతుఁ సురటివిసరె । కలకంఠియొకతె త్యాగవాగ మొనరించె జవరాలొకతుఁ హెచ్చరిక దెలిపె । నతి వయొకతె తెబిరుముపద్యములుచదివె । భామినియొకతుఁ వడిబరాబరులొనర్చె । సీతవామాంకమునసుంచి చెలువుమించి । రవి వయొకతె తెబిరుముపద్యములుచదివె । భామినియొకతుఁ పడిబరాబరులొనర్చె । సీతవామాంకమునసుంచిచెలువుమించి । రవి కులస్వామికొలువున్నయవసరమున॥ సీ ॥ జంటమున్నెముకట్టుజంటపికెలనంటిబిగిగుబ్బచన్నులపికటిల్లి । మగరాలచికి లికంపులడాలునిద్దంపు చెకుటవములతో జెలిమిచేయ । ముకుళతర [illegible] కుంతలాళీకులంబు కూడి [illegible] । గోచమపాయంపువలయాంద్రగుంపు లొనగ । దగహాసరుచి [illegible] । రథివుసనుమతినహస్తలాంత రామ । చంద్రునకుఁగోల్పుప్రముకుర లసంఘటించి । [illegible] నంశ్లోకించిరి మొదలగన్పల్పానువంశ రములు॥ క ॥ మృదుపాకంబురసనిధి । [illegible] బుధజంఘాలతరంగ ఘుంఘుమరవాద్యా ముఖ్యుని గుమల్॥ మ॥ అధిక [illegible] । [illegible] తధ్వనిన్వంధిమా । [illegible] । [illegible] రాగ్రంబునన్॥ చ ॥ [illegible] । [illegible] లేచవరపాలనకున్ వినిపించె సంబులన్నియున్ । [illegible] పి జేయున్॥ చ॥ సర్వములయా [illegible] । [illegible] బుతాయియ । [illegible] । [illegible] జ్ఞతన్ ॥ ఉ ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] గముద [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] షణసముంచిత [illegible] । [illegible] । సీ॥ [illegible] తండు [illegible] । [illegible] । [illegible] రికడుచంకబంగరు [illegible] । [illegible] కషుఁ । నలరిపినుపుంపబని [illegible] । [illegible] గ । బంతుల [illegible] ॥ సీ॥ [illegible] యీవలావచ్చి యితరేతరముదొల్త నిలిచితొ నిలువనసిలిచిన । [illegible] తిరచూపిమూపి । తాళవాద్యరవానుకూలంబుగా మంద దృతమధ్యములగమకములను [illegible] । [illegible] చిత్రవర్తనభంగుల జెలగిచెలగి । పిడిబడినంమధ్యోన్నదవ్వీరకములన । [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] వారికళాగౌరవంబులెల్ల । ధరణిజకు దెల్పుచును దారతమ్యమెఱిగి । [illegible] సాలించిరఘువీరకుంజరుండు॥ గీ॥ [illegible] । [illegible] ॥ సీ॥ [illegible] సన్నహాళిక [illegible] । [illegible] । [illegible] । దంతద్వయాత్యంతధవళకాంతిసమృద్ధి [illegible] । [illegible] క్షితారాగణశ్రీల జేరబిల్వ ।

—(※ సీతారాముబుత్యానంబునసుండిగోగ్యాబ్ధిజేరించుట. ※)—

[illegible] తచిహ్నములబూని । యమదూతశ్రేంజయంబుతో జపమంత్రబంధునా [illegible] । [illegible] శ్రీయుక్తినమువెడలి॥ సీ॥ పలులంకలనునిండినవనభోమణికాంతి [illegible] । [illegible] । వాదిబహువాద్యరవములరోదోంతరములనెరయ । [illegible] । [illegible] లవంకవలేవంకనొలసి వింజామరల్వేవేలగొడుకులు వేడుకనెంచ । భద్రకరనకిర శ్రీరామభద్రమూర్తి । [illegible] తల్లిగొల్లలాడి । తమ్ములార్యులుభటులుబాంధవులుహితులు । జేరికొలువంగబుద్ధిబవేశించెనప్పుడు॥ చ॥ పలుమరు [illegible] యుండియుసుభానుకులేంద్రుసరూపసంపద । తెత్తియగబూచొసుదతి వీధిరసపౌరసఘంటులిండ్లలో । గలపనులన్నియు న్విడిచితాండనసాధములెక్కితళుకుచె । కరులజిరుచెంపటలోర్తుగగోరకమీరగబూచిరవ్విభున్॥ ఉ॥ కోమలిరొతుఁ

మారుపరిగోలలనేలెడువాలుచూపులన్ । రాముని జూడ గాబరిసరంబున నున్న యతాంగియయ్యయో । యేమె వధూటి నీవు న నేరించుక యెంచక వాడిమాపులం । గోముజెపహూడయినరఘుకుంజరు జూతురయెయనన్ రహిన్॥ గీ॥ రాజసము మీఱ జను జెంచి రాజు జూచి। సాత్త్వికమునీవు పూనినచందమేమి। తామసము సేయకిది దెల్పు భామ యనుచు। ప్రౌఢసఖి యొకతె దనచెలి బరిహసించె॥ ఉ॥ జాతివసుబువ్వదండ జడజడకఱగజుట్టక కొంత పాణిపం । కేరుహసీమ బూనుకొని శ్రీరఘురాముని జూచెముత్తైపున్ । సోరణగండ్లనొత్తుఱ నినుజూచిన నన్నుమరుండు నొంచెద । తూఱ్ఱిరసుమాంబికంబులిపి గోయని చూపగ దెచ్చెనో యనన్॥ చ॥ ఒకరమణీశిరోమణికుచోపరిసీమ వెలుంగు కెంపురా । చికిలి మెఱుంగు తాళిరఘు శేఖరురూపము గానుపించను తస్సకమతి సారెగుబ్బ వనుచోయిని జేర్చుచునుండెయొద్దిబా। లికలను చెకుఱులన్ బ్రతిఫలించిన రాముని జూచె జంకెనన్॥ చ॥ చెలువ యొకతుఱబోటితెతన సిబ్బెపుగుబ్బలపత్రభంగముల్। వలనుగ వ్రాయుచుండియు దెవచ్చెరఘూద్వహుడన్న భ్రాంతిన్నె। బలుమొఱు రామనామము లెబంతులుగాలిఖియించనగ్గలన్ । వెలువడెజేరునీదియని పిధిసి భలెఱ కుంచెప్పెనోయనన్॥ గీ॥ అతివయొకఱతె యుత్తుంగహర్మ్యమెక్కి। రామచంద్రుని శృంగార రససుధాప్ర । వాహమీఱ్ఱంపరవలసంగ్రోలి। యుప్పలార్పక యచ్చరయొప్పుదాల్చె॥ ఉ॥ అందరు లీలజూడ నొకతె తంగనితానుసువచ్చితాజసతి । క్రందన నందమంతయును నేగాదిగంగన్ గొనిదొక్కియుట్టియా । నందమొయిందతోం జెదఱునావలెనేయనియాసుడంజెంజెభూ । నందని కెట్టులుండునిక నాథుని నిండలు జూచివాక్కినన్॥ ఇవ్విధంబున ॥ సీ ॥ రాకాసుధాకర శ్రీగిరిమదు మోము కళలెట్టివడసారెగాంచికాంచి । యాజానులంబిబాహాగళంబులు ప్రేమ నిగిడితీగెలుసాగబాగటిపోగడి । కర్ణాంతదీర్ఘదృక్కఱజాతయుగళౌల్యమిచ్చనిచ్చలు మెచ్చుమెచ్చిమెచ్చి । బలుతల్పునగునురస్స్థలము పయివిటివి యాతమినిల్పి యేమేమొతలచితలచి । మెఱుగునీలంపుచామనచాయ । గనివిమోహాతమంబులో మునిగిమునిగి । కొమలులాజాక్షతోత్పుల్లకుసుమరాజి । సేనలాలుకంగ యొగసాలచేరివిభుడు॥ క॥ వేదండముడిగి భరతుడు । కయిదండయొసంగ బాదకమలంబులకుం । బాదుకలు దొడిగె లక్ష్మణు । డాదటజలజాక్షులిచ్చు రారతులుదగన్ ॥ శా ॥ శత్రుఘ్నుండతిభక్తిబాద్యమొసగన్ సౌమిత్రిపార్శ్వంబునన్ । ఛత్రగ్రాహకుడై వసింపజగతీజామాత సంప్రీతుడయి । మిత్రామాత్యసుహృద్భటాదికుల నెమ్మిన్వీడ్కొనుంబుచ్చి భూ । పుత్రీరత్నవిచిత్రసౌధమునకుం బోయిన్ సహోస్తంబుగన్ ॥ గీ ॥ పోయియాటవింతయా నొకభూరిచంద్ర । కాంతగృహమున సోదర్యగణము ననుమతి సుఖుబుగొలువంగ నొకజాము సరసగోష్ఠి। నెలమివసియించి మఱివారి నింట్లకనిచి॥ వ॥ అయ్యాదాత్తగుణోత్తరుండు జానకీమత్తహంసగమ నారిరంసావరాయత్తచిత్తంబున దత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి చికిలికిఱ్ఱిచితపరిసమంచితకరాబ్జరాజ యల్లా మజ్జకవ్యజనోజ్జాశశీతలవాతలహరీనివారితఘర్మ్మరారినైయు నాంతగస్తూరికాసారకర్పూరశకలసముదయోదయ భాసుర ప్రముఖప్రశస్తవస్తువుల గ్రంముకొనిఘుంమను తమ్మలంపుకంమతావులకెనుంగులకు నంగరాగవాసనలడాసిన కైశికప్రసవమాలికా పరిమళంబులను నింపుకొను గంపు తేటులడీటులనీటుగను మేటినీలంపురాలనిగన్నిగలనాడు చికిలిలోపల క్రేవల నేలుజాలువా పంజరంబుల చిలుకలవలుకులకుమాఱు పలుకు గోరువంకలవంకల జెలరేగిక వకవలగొణుగుచు గొరలు ఒకదానులయూరజంపుటే లుంగుల నెఱుంగనికమఱుంగుచేయు మెఱుంగు కెంపురాసారణగంటి చిఱుతతెమ్మెరసోకు నందనంత మొరయు విపంచికల తావప్రపంచంబునన్ బ్రాణంబులు వచ్చెనోయన మెచ్చు సుప్పాణిముత్తియంపు గచ్చుటోవరుల గచ్చుకొని మచ్చుకంటు బకీలెరింగి బంత్రంబులు గదలించి నందనవువిచోపులు వీచుకుండ నంపుకీలుబొమ్మల యొంపులకింపుగుదుంబూడబూడ పేనుకయ్యగుమ నెగడుపై కిమేడ యెక్కియుక్కడ ॥ సీ ॥ రతిజొక్కఱకేళినీరమణిగుబ్బలమీద వ్రాలినవలిరాచవాగు సొగసు। కినిసి కేళ్ల డలనుగొట్టిన రోహిణికి మ్రొక్కఱమమతబూపెకిచందమామవలపు। పౌరుషంబున మించి పౌలోమిసైదనుంచియలవుమవేల్పురాయనివిలాస । మథరంబు గ్రోలమ్మనరంభచిలుకంబు బట్టి వేడుధనేంద్రుసుహృత్ప్రహార్యుడులు । కలయ వ్రాసినట్టులుండ గోడలమెఱుంగు। మేలిముత్యంపుతెలుపు బూలచెంగ్లు। వాతెగలుధూపధూమంబువరిపుల ల । గిన్లమొదలుగల కేళిగృహమునందు॥ సీ॥ కడవెన్నె బొమ్మ చెక్కఱటపుచొక్కఱపుకోళ్లు పగడంపునికరంపు పట్టెయలును। సరిలేనిమంచిసజ్జరపేతపట్టెయు బరపెనరాయించగనులపరుపు। సరివిరివిరవాగివీరులబూన్చిన పాన్పుపైబఱచిన వలిపంపువలువ । గొమరొంను నెకరంగు మరుంగుతలగడబ్బలితంపుబురుకాల్పట్టుబటువు । లమరగమగరాల పనిచప్పరము మెరుంగు । చాయబురుసాతెరయురపింపంచంగమించు । పట్టెమంచంబుపై రామభద్రుడున్న యవసరంబున జనకకన్యాలలామ॥ చ॥ తిలకపురంగుశోసలికదీపులునెన్నడుటన్నటింపగాగలవపు తావినల్గడలఘుంచునగన్నరిగించు చెల్వకు । చ్చెలలపరంజి పెట్టియలు జేరగనం దెలుమోగ్రయసోయగంబూలుకగవచ్చెనత్తఱి రఘూత్తము చిత్తముతత్తరింపగన్॥ క॥ వచ్చికపురంపుబాగా । నిల్పిపిదపమడుపులొసగియింపగు సేవల్। మచ్చికదొనర్ప జెలులం। డచ్చెలువంగలసిమెలసియానందించెన్॥మఱియును॥ సీ॥ బంధచాతుర్యసంబంధమప్పణము గామ్యాతకేళి ప్రౌఢి దొరసిదొరసి। కలరవాపులకక్కిక నుటక్కపలను గాగడ తేరి పేడఱ లగలసి కలసి । యలరువుక్కిట్టిపిడియుం బుబుంకువలుగానఘరామృతరసంబులానియాని। పరిరంభచుంబనిస్ఫురణలేకములుగా సొలపుతో గలశంకచూక్కి। చూక్కి సొ

గనుమూఁపులనోఁ బాహుమూలములఁ జూచి మిన్నులతోఁ గలయుచుఁ గజకుంభములఁ దెచ్చి పెచ్చు పులకలెసఁగఁ గమఠితలిమింఛ్రానవాసకాని! సతి యుతుఁ జలంగిరిసైన్యంగతుఁ॥ చ॥ పురిజనులెల్ల రాజపథంబున ఁ గలయుచు భ్రాతలు మెయి భారములు। తెలియఁదు నెచ్చలుండన చెదరని యున్నవటోనా నంతియు [illegible] తెలిపలన్నియుపసిన్న జితమూలుం। గలకలుగాని కూటములు చిలిచిరి మించిరి ర్వ్యంకె॥ సీ॥ మనుజసుమోహానతెంత్రముల మూలమందు బలసోం దారులు పలుకు పలుకు లెల్ల। సించుకల్లు ఉత్తరయోగించుమా లూపుసులనో లసు మందాంబూషునుప్పు లెల్ల। నదనుకిశోరహస్త్యంబుల యుకరాలుపలసదుండు రులం జెచ్చటులెల్ల। రతమ నోహాను మనో సుఖేలవనములందు పుడుకొనితలంచుతలంపులెల్ల। వారిచూరుకలకురులు వారివగలు। వారిమన్నెలు చి సన్నల వానికపలు। వారిహాసపులుసు మన్నల వారికళలువారివల। ఫ్రులసాలప్రయుడక చవడు గడు॥మఱియును॥సీ॥ నెఱసినను దు టిసులు బవకరగనువ్వి ప్రియముతోఁ గిలకొప్పుబట్టునేర్పు। పన్నెట సమోహాముల్ళనమొనన్నితిరుగాదలకంబు ది వ్యనొగసు। చిఱుచెమటబుగ్గమునిబ్బరగులేచెకురులవలనుగా మకరికకల్పనాయకపాయలు। సరచికురులదీర్ఘజవ్వాజి కస్తూరికష్ణ గుబ్బలఁ బూయుకొజనము। హెచ్చిముగుటమిజాఫ్పునొక్కనేము। యెత్తుదునెయంచునంఘ్రిగెలుం చు నెనరు। వెలదికొన్నగృ పకెరిమిడెయిచ్చ। బాళిజపరాలి గరగంచిభలేయల రె॥ సీ॥ గళరవంబులు నేర్చికళరవంబులప లుకసిగ్గుతో నెబమోముజేర్చపరాయలు। చరణలాక్షముఖాంబుజమునగన్నై నిసపు చుసుమించుటద్దంబుబూపుసొగసు। కొన రు మాట మసుబైకొన్నచిన్నె గణింపగనుకతోసుదరిజంకించువగలు। దొడసుంచి యుంఘ్రులొత్తుచు జన్నుదోయిగన్నెలజే ర్చుకొని బాళిలనుమనుత। తమకమునమించిదమేమేమిత స్పులాచ। రించితినొయన్నియనుతుమియించుడనుచు। వినయమున జంద్రముఖ్యుముకిర్చేం సుభక్తిప్పుచి త్తంబుజరగించెసిమిష మునను ॥ చ ॥ చతురతచింతిబంధములసారెరుగలన్పనేయు చుంబనా। రతులబెనగుచుకరతులరాయడిసోలిసఖచ్ఛిదారద। క్షతములగ్రంమటన్నెలపు గాంచుచు గంతుడుపూనసూ త్రవుం। బ్రతిమలపోలికందనరా ప్రేక్షణంబయితోచె వారికిక॥క॥ ఈలీల రేలుభూమిజ। నేలుచుబగ లెల్లభూమి నేలుచు ధగ్గ శ్రీలోఁ బుండై యేకస్త్రీలోఁ బుండనగబతి ప్రసిద్ధివహించెక్॥ మఱియును॥ సీ॥ ఘనలతా సువధూళి గదియు తేటులకేళిదనరు కే ళాకూలి డగులయందు। శారికాపికగీరసల్లాపములుమీఱవలనొప్పుశృంగారవనములందు। డెఅగంటిచెలిమంది నెఱచితరుల జెందికహింజెందుమణిమందిరములయందు। దపనీయరుచిబాలతపనాంశువుల సేలజాలలీలాశైలసమితియందు। నందమగు చంద్రరాత్రిన్నెలందుజంద్రశాలలందు నుమూగుటుయ్యాలలందు। మనోజ్ఞవనుహితయాగమహిసుహితగూడి। యహరహం బును విహరించెమహిగతుండు॥క॥ స్వర్గముజనగులుభూసుర। శుశ్రూషాసక్తగతులశుద్ధప్రతబద్ధశ్రద్ధలబగజనస్వద్ధశ్రుతశత్రు ణం సీతదగెబతి సులరక్॥ సీ॥ స్నానసంధ్యాహోమదానాదికృత్యంబులహర్నకాలములందెయాచరించి। యంబరాభరణమా ల్యానులేపనములసమయోచితస్ఫూర్తి సంగ్రహించి। భోజనపానతాంబూలాదికములు సేహానుగుణంబుగానవధరించి। వ్య సనంబులందు గేవలసక్తిజందకవిమనుదగురీతిసనుసరించి। జాతిచేష్టాగి తేంగితగీతు తెలిగి। సీతనేలుచుబ్రజర క్షించుచును స॥ హోమవములద్రోచుచునుదల్లుబుత్సహింప। వసుధబాలించెరఘువంశవల్లభుండు॥క॥ పదివేలకోట్లయేడులు। వదలకధరరా ముదేలవలెననిప్రజలెల్లదలంపసీతగూడుక। పదివేలేడులుసుఖించెబహుసౌఖ్యములక్॥చ॥ జనపతియిట్లుసీతమెలజవ్వనం

—(* సీతాదేవి గర్భంబు దాల్చుట. *)—

తయు గొల్లలాడుచుక్। దినములు గొన్ని దాటగరతిప్రియుడప్రముతూబమాటగా। ననితరగర్భచిహ్నలచలాక్షజదాలి చెరాజనూళితో। ననిశముంగూడితొల్లియుసలాక్షగర్భముబూనుక్రైనడిక్॥ సీ॥ కంమలవగరాలకాంతిగ్రట్టనోనాగద ళుసలేచెవరులందె పుటించె। బూరికస్తూరిపోలుపుమించెనో నాగగలికిచూచుకముఖనలుప్పమించె। రతికాంతుగృశ వకానెలంగుజెప్పెనో నాగనలినీలవేణిదేహముగృశించె। వ్రేలుసీలపుతాళీడాలమించెనో నాగగరియానసూగారుగా లు కొనియెజడిమప్రాపి బెంజిట్టముల్సంభవించె। దౌహృదముజానకిదేవిదాల్చురఘుడు॥గీ॥ ఇటులగర్భిణియైపూర్ణదీర్ఘదుఃఖంబ ముఖియొకనాకనాడాస్మసఖులువింత। వగలగ్గిసేయనప్సరోవనితబోలి। హెచ్చిహిగాంతు చెంతకువచ్చుటయును॥

—(* సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతో మెలఁగఁగోరుట. *)—

శా॥ ఆలోకించి చిదరస్మితంబెనయ రామాధీశుఁ డుప్పొంగియుచ్చా రాలి దోడనీదనుంచుకొనిమించు సేకులేసెంవట। ల్స్వై చిలుబల్మింగోటమొటు చుంగుచోపర్యుల్ల సస్తారపాళి। రాఘుప్పెకురు లుదీచు చుంబలికరాంతాకేల నాకాంతియై॥ వ॥ దరహా స మ్యతు లెప్పమందారయంటుంద నాయంతుభింపొంగెనో। వరపీటిగళచంద్రకండచిపెవ్యాపించనోచంద్రకాం। తరమంగ ళ్ళవకీర్తినిల్ప్పనోయునందకోరంజనిచెకురులు। దరుణీపాండిమతాగహీనమున గోదాప్రభగ్నినిగక్॥ మ॥ స్తనశృంగారర సంబుమూచుకసముద్యచ్చిలిమంకానుపిం। చిరసీనంబగుపీతకస్తురిరుచింజెల్వొందిప్పైపించిజా। ఆనతన్ర్తారయొనగళారారు సుమిటారించెస్భకతోయురా। జరూఘాంనికదీప్తిదోచుజడయాసిగ్గుబసంబూపరుల్॥ క॥ గడుసువతిగర్భిగబ్బల। జడిదక్షి భారమువజడిసిపెపటనముతో। జడకెడిసినదుముప్తకి। యెడ్డభగణసమృద్ధిగభయమిన్పొగదసెలి॥ క ॥ సోముసిగర్భినసీదగ

మోము నా కేల మెచ్చి ముద్దిడుకొనెనో । కామిని యదికా చేసియు । నీమొగము నమ్మంటి తావి యేమిటికో దవేక్॥ చ॥ జడగతి బాదము లుప్పొసిన బాష్పవారులు మిటారి చూలక్ । బడలిక మబ్బు పైకొనిన బాగున మోము నబాండురద్యుతు । ల్పొడసిన లేలమంటి చవిచూపక యసజ్జ వహించినట్టు నీ । యొడదను లేమి యైన యొక యిచ్చ జనించిన దెల్పవే చెలీ॥ క॥ పన్నగులమరి లనంత । ర్వాప్తియ ఘటవి ప్స్న గిరివాంఛిత మీ మోము । నూత్నముగ సడగి మగడది । యత్నంబున జేయవలయు నతిపరోయనుచుక్॥ ఉ॥ మాటలబాట కొంతకుడు మాటికి జేసి యలోలలా వేడినం । బాటలగంధి సిగ్గు ప్రతిభాషిత చాతురి నడ్డగింపగా । గాటపు కాంక్ష యునయమ్ము కత్తె యిందీవర సేయనల్లనక్ । మీటిన ద్రాయముపీ జెనలెకుంచు నెలుంగున వరతో నసుక్ ॥ శా॥ సారంగీశను శోచెదప్పృష్ట దీప్పృష్టింపహాపోత క్రమం । బాజన్మాంతక రాంబువుల్ని గుడజేయ్యన్మాచు భాగీరథీ । తీరారణ్యములన్వసించు మని పత్న్రశ్రేణితో డక్ఫలా । హారంబుల్ గొని మెక్కనాడు మెలంగ బ్రాణేశ వాంఛించెదక్॥ ఉ॥ నావిని సమ్మతించి రఘునాయకు డాసతి వాదరించు చుస్నీ పుదలంచి సత్లత నిజ మణిపటి రేపటంతలం । బావనగాంగభూములకు బంపెదనంచు మెలంగు చెక్కులి । పావహిలంగ నద్దుకొని యామము బోపలికన్పిపింపుమటుక్॥ సీ॥ అడపంపు చోర వాకేటువాయ కెడ నెడమడిచిన తెలనాకుమడుపులొసగ । జీరాడు దుప్పటి చెంగు చేపూని వెంబడి గిండికొనివచ్చు బుడుత డోదుగ । ద్వారపాలకులుత త్తరముతో వడిలేచి ముకుళిత హస్తులై మ్రొక్కులిడగ । బనులకు సందడి నెదుర్పడిన దాసీదాసజనములు జడసి పార్శ్వములకొదుగ । కటికవారు నుదగుమాటెగములవారల । లవసరంబున నియోగ్యులాడనాడ । బాడగని యథోచితాకృతుల్ వ్రాసి కొలువ । మధ్యకక్ష్యాంతర

——(* భద్రుండు పౌరులాడ నిందావాక్యముల రామభద్రునకు దెలుపుట. *)——

ము చేరి మనుజవిభుడు॥ గీ॥ లలిత నవరత్న పీఠమలంకరించి । మంత్రిబంధు హితాప్త సామంతవరులు । భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మ । సఖులు గొలువంగ గొలువుండె సంతసమున॥ సీ॥ శ్రుతులు శాస్త్రంబులు స్మృతులా పరించి విద్వజ్జనుల్ సేయువాదములు వినుచు । పౌరాణికుల్ వ్రిపించు వివిధ పురాణార్థ వితతి వినుచు । నవరసాలంకార నైపుణ్యంబుల మహాకథకులు గణియించు కథలు వినుచు । జాతియమేర్పడ సరసభంగులు బరిహాసకులైలుభ హాస్యములు వినుచు । గొంతప్రొద్దు బుచ్చకొని కొలిచిన వారి నెల్ల బనిచి వలయు హితులు గొల్వ । దగినరీతి గొంత దడవుండి హితగోష్ఠి । భద్రు బిలిచి రామభద్రుడనియె॥ ఉ॥ వింతలు భూమి నేమి యునవింటివె పౌరులు నన్ను గూర్చి నిం । దింతురొ యెంతురో తెలివి తేజనసీ గురుపోదరాదువే । కాంతము గందు నేనుడు నాడు మరొవినకుండు హోటువి నన్నంతయు నీవు దాపుకయ యథార్థముగా వివరింపు నావుడున్॥ మ॥ కరముల్ మోడ్చి నిరీతి భద్రుడని మొంగాకుత్సవంశేంద్ర నీ । చరితంబుల్ పదివేల నోళ్ల బ్రజ లెంచన్నిందు నేనెందులన్ గురునాజ్ఞన్ వినిసంచరించి లవణాకూపారముం గట్టి యా । సురరంగొట్టిన చర్యలెంచ కివి యెచ్చోట్ల నైన నిందంతురే॥ చ॥ నరునకు శక్యమే యసిమొనక్ ఖరదూషణముఖ్యరాక్షసే । శ్వరుల జయింప వాలి నడపంగ పివప్యుల చేబనుల్ గొనం । బరుషశరాగ్రబిందువుగ బలటడకెక్ ఘటిపనీతడా । హరియె మహాంశ పాయము జనులాడగ నెందున రేంద్ర నావుడుక్ ॥ చ ॥ ఎలనగ వంకురింప ధరవశుడ క్రమ్మఱబలెరా భద్రనీ । పలుకివినికరామాన యునపౌరులు భూమిజసుల్ శుభాశుభో । క్తులు వచియించుచోటనను గూర్చి జానకి గూర్చి నిందలు । బలుకక పోవరత్తైంగ బద్ధము లాడక తెల్పుమీయనక్॥ శా॥ ఆభద్రుండు వినమ్రుడై పలికె దేవా నీవు పల్కాయున । నీభంగి న్నిజజ మేమి దెబుపు మనినక్ హీనాత్మకు ప్రఖ్యాప । లేక భావ్యంబని విన్నవింతు నదిమీ కేలా వినస్సాగ్రహులై । యే భూపాలుర మెచ్చ తీరనుబనీ రేపాటి పాటింపగక్॥ సీ॥ కరుణగల్గిన రాజంతీరపువిగన్న మెత్తని వాడంచు మెచ్చంతెస । దురుసుదండన లఘదోర్ధరమే ఎదాహగిన్న హింసాపరుండని మొంగరతని । ధయిర్యసంపన్నుడౌ థరణీశ్వరుని గన్న కఠినచిత్తుండనికదయరతని । సుజనులబ్బోడ భూభుజుని గన్న పక్షపాతియంచలతిగాబూతురతని । నేవి వెతవంతు లేమెరుంగుడురట్టి । వెఱుక లేని జనుల సరసు చేసి । ముఖ్యకుపబుకువి నెపకొఅకు మేకొనగదే । వరకుడగు నెయ్యుంజివరకుమార॥ క॥ వినజను రాడుకొని యాడి । నానోక్తలు వినదయించి విన్నడిగివపె । యాంవకు వెఱచి గణించెద । భానుకులాధీశ విను ముపౌరుల పలుకుల్॥ సీ॥ ఏకళంకము లేనియిక్ష్వాకువులమున సంభవించి యు రామచంద్రుడకట । తొడపీదనిడుకొనె దోషాచరాగ్రణి యెత్తుకచనిక నేడుగాల । మంచి నాన్నిల్లాలింపుకకొంచక మగల దాగొనివచ్చి మరులు హెచ్చి । యెబ్బెతికము లేక యేలుచున్నాడు చెఱకువిల్కాని కిజికిరి నాడ । పగ పరికాంతలను చగబట్టికొనిన । బలిమి విడిపించుకొని తెచ్చికలియవచ్చు । బ్రజకు రాజానుమత మెధర్మంబుగా దెయ్యన చుగు ముఖా కిపని కెదర వనిజను ॥ చ ॥ వినివి నేను నేసరికవీధుల వీధులనిక్కివమాట లే । యనుకొనువార అనిధఅచజ్ఞులనోరలు మూ [illegible] వచ్చునే । యినకుల నాధ నారినితి నేమనగూడునటంచు దెల్పినక్ । వినిశోకముల ముల్పవుల క్రేసినలాగ యిజాలిజెందుచుక్॥ గీ॥ అధిపుడొద్దనున్న యా పుష్పకనుగొని । యీవిధంబు నీరు నెఱిగి యొండు । దు రెయటన్నవారు శిరములనంచుచు । స్వామి [illegible] చెప్పువారు మనిరి॥ చ॥ ఎడగగలంగ రాముడాకయించుక నేపుము తామిమిష్మాటయు [illegible] పవమాన మూనిపెత [illegible] నిన్వోఱగనిపంతన । కడగలయాపులంబనిచి కంచుకనొక్క [illegible] । [illegible] సోదరులగకు [illegible] నిరములు [illegible] నక్ ॥ గీ ॥ వామనప్రేక్షిచారి [illegible] వారి । [illegible] భూమీశ్వరాజ [illegible] జంక

చేసినభరతాదులిపుడుపిల్చు । కేమొయనియాక్షణంబున నేగుదెంచి॥ సీ॥ ఉస్సనినిగిడించు నూర్పులబలు వేడిసించి కెంమోవిపా

—(* రామభద్రుండు దెల్పిన పౌరవాక్యంబులదమ్ముల కెఱిగించుట. *)—

డించువాని । నడగకయెడ రెడునశ్రుధారల నడ్డగించి ఱెప్పలనప్పళించువాని । నాశ్చర్యరసమగ్నమగు మానసంబుతో నడక
చేష్టలుదక్కియున్నవాని । వెలవెలనై లేని వెడనవ్వవహించిముత్తెపుంబుదటగిన మోమువాని । దైన్యవహాకారమైనచందము
ననున్న । వాసివమయన్న గనుగొనవారువెఱగి । పడిభయంపడితొట్రుపడికటకట । పడిరిగుల్పడిపడకుచుభక్తి జేరి॥ ఉ॥ ఏమి
టికింతవంతవహించినవాడవు నృపాలుడీవిధం । బేమియొయెవ్వరేమిగణియించిరొయీవెతయెట్లు దీరునో । స్వామికటంచు
జెంతిలుపసాగిలిమ్రొక్కి నకుత్సితంములక్ । రాముడు ప్రేమమీఱగ కరంబుల గ్రుచ్చికవుంగిలించుచున్ ॥ గీ ॥ చెంతనం
దరనిడుకొనిచేరదీసి । కన్నులనుగ్రమ్ముకన్నీరు కరతలమున । నప్పళించుచుగద్గదంబడచియెప్ప । టెట్లుగనుమాలొల్పివార
లక్కిట్టులసిరి॥ మ॥ అనుజుల్ చిత్తప్రవృత్తి బూసిమునువాయథేచ్ఛంబు బ్రాణంబుసా । యనుగుంజుట్టములాప్తులున్సఖులుమీరైరా
జ్యధౌరేయుడగా । ననుమీరే యొనరించుకొంటిరటుగానం బూనబోనెద్దియౌ । ననుమీతో నసమప్పడజ్ఞులనుసంచా వాక్యముల్విం
టిరే॥ క॥ అనిననిదియేమిసెందియు । మనుకులపతి మిన్నకుండె పటుడదుతెం । పునసనియెండా రుమొగములు । గనుచున్ దిగు
లొందివినగగాకుత్స్థుతుడనున్॥ చ ॥ చెరగొనివిశ్వయోన్మపురి జేర్చిదశాననుడాసచెగిగి । డ్విలిచినసీతదెచ్చుకొనిభావ
జుత్రకురీలకొగ్గిరయెగ్గుసిగ్గులుగక గూడినాతనకులీశ్వరుడకట యటులత్రిధరూడముల్ । వతిచెనొయంచునన్నుభుజమాటికి
చూరెడి నేమిదెల్పుదున్ ॥ చ ॥ పరుడెవ్వడవపూట జెఱబట్టిన వానివధించి సాధ్వియీ । తరుణియటంచుచేకొనుటధర్మమగు
గావగనెంచరాఘవే । శ్వరుడిక నేలశంకయనజ్ఞనులాడెడిమాటలంచుమాత్రై । యూరుడగుండెలోమెలిమెచున్నెసోద
రులారయివ్యాడఅ॥ వ ॥ అనితన్నునుద్దేశించిబుద్ధిలేని జనులాడుకొను సుద్దులుగొన్ని హృదయావగతశోకదుస్సహంములకె
త్తిగించియుద్ధశరధుని పిద్దకొఱకుతుందుడుతు మెఱుకొన వెండియులక్ష్మణునికనుంగొనియిట్లనియె॥ మ॥ అనవద్యాత్మక
న్నెనుంగవసమస్తావిత్యుల్ బుద్ధులు । న్నవనిదేజభవాదులన్మునులు దిక్పాలుల్ త్రిలోకింపగా । నవనీకన్యక లేనవ్వోల్లసమ
హిమాగ్నిం ప్రవేశించుమ । న్నుతిబున్సశివప్ర్ణజొచ్చుటరహింద్రైలోక్యమున్మెచ్చుటల్॥ ఉ॥ అప్పుడు వచ్చివస్నిలెనయా
కృతిలోధరణిజ జిచ్చియిం । యప్పలకుప్పసాధ్విసుగుణోన్నతిసకలాంతరాత్మనై । యొప్పుడుగాంతనొచ్చమొకయం
తయుతేదనయప్పగింపడె । యప్పలుకుల్నిజంబులనియాడరెయిచ్చటివేల్పులందఱున్ ॥ చ ॥ అనిమెనబంక్తికంఠుడనమా
డినమేలుదలంచియుచ్చకం । బనకుథరాజమంచిదనిబొంకిరో వేల్పులుసీతధామమే । గనియనమాధునట్లుజనగాకరంబు
దలంచికాదెయ । య్యనలమునుండజేసిచోరుమంటిని దానిదల్పనైరగా॥ ఉ॥ పానకలావమాటనెంతవాఁటగనెంచిపితాం
కుజెందగా । నేమిటికంచుమీరువచియించిన నేజనుతైవదిట్టగా । భూమిపినిందజెందిమృతిబొందిన యయ్యపకీర్తిభాజ
నుండు । దామిహిరెందుతోరముగనాపదబొందునరోరవాదులన్॥ క॥ విష్పతస్వర్గద్వారంబవరజనతలారచుర్యయాశవమం
దులకై । సువివేకులుత్సహింపుడు । రవివేకులుగాంచు సేతునపయశముకున్ ॥ క॥ క్షితిమీద బ్రతికియుండియు । మృతిబొందిన
వారునింద లెనసినవారల్ । మృతిబొందియు బ్రతికినఘనులతనిర్మలకీర్తిశోభలసరజులారా॥ క॥ కానసడికోడిసాంతమునకై
నబప్రాణములకెల్లబ్రాణములగుమి । మ్మైమగనుద్యజింతుననగా జానకినైడవాయుటెంతచర్చింపగన్ ॥ ఉ ॥ ఈనతెపాయ
నెల్లపడిదీఱగజేసికజానకీసతిం । గానలబ్రోయబంచుట సుఖంబనియెంచితిమంచిదేఘనగ । దైననమంచిదంచు దండములా
డితిరేవమీకునా । యానసుడియటంచువిభుడాడినగొండలమందరందరున్ ॥ క ॥ జనవిభుడంతటలక్ష్మను । గనుగొనినీవది
ననస్నుగాంగతటతపో । వనులుగననివేడుక ఫుట్టెడి । ననివేడినదట్టుగాననదివనెపముగన్ ॥శా॥ వల్మాటుత్తలపెట్టకరుదుడుద
యింపన్ రుపెయాలోకని । దల్మానంతిసుమంత్రుచొదిరరథాధ్యాసినగావించివ । న్యల్మెదంబున జూడకేమనచుగాఁ
తస్నిపుగొంతొరమియా । వాసోకుల్వనియించునాసప్తిమము చేర్వన్ డించిరక్షానెసన్ ॥గీ॥ ఇంతపైని తమాఖనెవ్వరేలయన
కు । పుపనిజకునాకుదీఱెబుజానుబంధ । మబయకాదేనిజనులిట్టులాడుకొందు । రయ్యెయికనేరవలుమాటలాడకొందగ॥
క॥ ఆనయానతిచ్ఛిభరతా । ద్యనుజులగృహములకుబనుపనానతముఖులై । కనుగవలనబ్రిలాలుకగ । జనదధిపుడుదివ్వన
గుడుసదనముజేరెన్॥ గీ॥ చేరెమెవ్వారిరగుబాష్పవారిధార । లరుణరుచిగన్న నామరరాసినదుర । మాన్యుదొల్లిసెతజెం
దెమనుజులనాథు । డలతనటు సైవేగించిరనుజులెల్ల ॥ క ॥ లోకాపవాదమును నాత్మకొకన్యద్యజిపనెంగానోయిమో । యీ

—(* రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుండు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకు దోడ్కొనిపోవుట. *)—

కొంతచనినరాత్రి । కాకుత్స్థునకొకట్రబ్రహ్మకల్పంబయ్యెన్॥ ఉ॥ జానకినిందజేసినప్రజన్నలుకాకలమందనలోషర । క్షాన
నడ్డెవెలింగెననసన్ప్రపుబు దరునారుణాంశుసం । తానముతోగనంబడినదత్సమయోచితకృత్యముల్వేసం । దానొనరించి
లక్ష్మణుహితైగ్నముబూను సుగంధ తుహితోనను ॥ ఉ ॥ శ్రీరఘువంశవారినిధిసీతలధాముడురాముడంపగా । గోరికగాంగతీరవ
కోనుటకుజానకిమాడుబోడెడిం । దేసుసుమంత్రశీఘ్రమునదెంమనిపలికి రథంబతండు । సింగారముచేసియశ్వములగట్టిరయం

బునదెచ్చినెప్పినన్ ॥ శా ॥ ఆపాపిష్ఠ దృఢాత్ముడాటవగ దైన్యంబున్ముఖాబ్జంబున । స్వేసంబంతయు దోపనీక తెగువన్నోవ
చ్చినసచ్ఛక్తినీ । తానీమంతినికిస్వనముం బ్రమాణము తాగాంగతీరాశ్రమే । శ్రీసక్తిన్నినునండు దోడుకొనిపొమ్మంచు న్విభుం
డంపినన్ ॥ క ॥ వచ్చితిరథంబు జచ్చిం। విచ్చేయుమటనసీత వేడుకపడుచున్ । బొచ్చెంబులేనికృపనెల విచ్చెనేపతిభయసఘ
పాదమేవనములకున్॥ సీ॥ అనినసేమియెఱుంగదకఱటయీమాంగ। యనఘజేసీయొంటినడపద్రోచి। యెటులవత్తునటంచు నెడద
దల్లడపడె। లవనమెఱుంగకుండలక్ష్మణుండు॥ ఉ॥ అంబుజగంధియవ్వడవి హాఘుకాలపత్నులకంచుగొన్నిహే। మాంబరరత్న
భూషణచయంబులుగైకొనియంమజుందియు। న్వెంబడినెకరగారథము వేడుక నెక్కె చిరత్నరత్నపీ। ఠంబుననుండె వాజులహు
టాహుటితోలెనుమంత్రుడంతటన్॥ క॥ రామాజ్ఞకువెఱగందుచు సౌమిత్రిభయార్తిదైన్యసంవృతమతియై। యేమియుననకే

—(* సీతాపతిదుశ్శకునంబులంగని చింతించుట. *)—

గగహోడ్తోమహిజకు దోవనవ్యాదుశ్శకునంబుల్॥ క॥ ఆదుర్నిమిత్తములంగని। భూజేశకుమారిభీతిబొందిమనస్సం యో
గం ...డెందనుడినెం। తోవైన్యముమించలక్ష్మణునితోననియెన్॥ సీ॥ నరియదు వెరువాగెగదుడెయు బాలయు నెడమనుండియు
వచ్చికుడినినిలిచె। జెవులువాలెదురవ్యోజమనుణా వెనజూ పెబలుమా ...దేవి ...దెకంటె । సుడిగాల్పి తెరలల్చెట్టుజట్టు
లువెల్లైగడిదిమంటలు వ్రేళ్ళగ్రక్కెననక్కె । యొడ్డమైకాలాహియడ్డట్టుడకెకరగనుగొంటెధ్వజము పైగ్రద్దలాడెగావి
రిదిగంతములనెల్లగ్రమ్ముకొనియె। ధరణివిరదిరదిరుగుచండిముసదోచె గగనమణిమాసెబగతెఘూకములు మ్రోసె। నన్నల
క్ష్మణయిదియేమియాగడంబో॥ చ॥ మునకొనిఇంట్లు మశ్శకునముల్ గన్పించుటకుస్సెఱుంగువె। ట్టినగతినామనంబునగడింది
భయంబుజనించెదశిరాంగనికరముల్బలించెధృతిగాసిలెమేనవశత్వమొందెనే । మనివివరించుదానజగమంతయు బాడయి
తోచెజూడక్రీకిన్॥ ఉ॥నాసఖునామనోహరునినాప్రభువారఘురామదేవునిన్। బాసివనాళినున్నమునిపత్నులజాడెదనంచు నే
లపే। రాసగణించివచ్చితిహితాహితచింతలులేనివారుగా చేసతులంచుమాన్పకతదేమిటికివ్వరమిచ్చెలక్ష్మణా॥ క॥ననుమది
కోరిక చెల్పుమనినాధుడనంబధునాలుగేండ్లుగా। చినవనులింతేకాయనివిశేషము వేఱొకటచ్చగింపకే । మనివసిబూడగోరి
తెహాయిటులన్విపరీతగాంతుపా। త్తునజనుపాపజాతికినిదుశ్శకునంబులుగాకయుండునే॥ చ ॥ కుమతివినాశకాలములకున్వి
పరీతపుబుద్ధిబూనియాక్రమముమాలెకాంతుచేసి చెడుకాపున నానునుగోరరానిది। ష్టమటెతలంచిదుర్దశబడంబటతెంచితి మీదను
ర్దశా। సమితికినిమిత్తములేసారికిగాపెన్నపాలనందనా॥ చ॥ ధవునెడవాసివచ్చుతెగదారికితాకికివంతయేలని। య్యావశకునం
బులంబొడమునాపదలన్నియుమాన్చిరామభూ। ధవునకునీకునత్తలకుదక్కినబాంధవపారకోటికిన్। వివిధశుభంబు లీవలం
యుదేల్పులటంచునమస్కరించినన్॥ ఉ॥అయ్యమచిత్తశుద్ధికినయంబునకున్వెఱగందిలక్ష్మణుం । డీయఖిలైకమాతపతినెప్పుడు
గూడిసుఖించునట్లుగాం। జేసెకపాయచేసెవిధిచేష్టగదాయనినిందసేయునే। మోయనబోవుమానుపగనుస్సురనుండలవం
చునయ్యెడన్॥ క॥ అప్పుడలామిన్నయునిత। డున్నతెఱంగుదుశ్శకునములుడుగకననా। చున్నతెఱంగుగనియును మిన్నకచనె
దైవగతిగ్రమింపగదరమె॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సీతాలక్ష్మణులడవులుడచి యేఱులుచాటి పర్వతంబులుగ్రమించి పక్కణాదుల
తిక్రమించిచనిచనిముందట॥ క॥ గోమతినమృతరసోపమ। గోమతిదరువుంజమంజుకుంజోరుతటీ గోమతినతకలితవ్రతి। గోమ
పిరాపించి ... గుంకిచయింతన్॥ క॥ సరిదంతికాశ్రమంబుల । దిరముంగవాడుండివేగదేరెక్కమహా। ధురగతిమధ్యా
హ్నముల్లో। నరిగి భాగిరథీతటాంతలమానకున్॥ ఉత్సాహ ॥ చెంగటంగనెక్కలతాంగిశీతలానిలాహతోత్తుంగభంగదీరసం
గతుంగవాగకంగదా। రంగరంగదంబుజాతరంగవృత్తచంగసా। రంగగంగనంగమంతరంగమంతపొంగగాన్॥ శా॥ ఈచం
దంబుననంగజాచితనతోనింపొందికీర్తించు। సీతాచంద్రాస్యసులక్ష్మణుండుగనియాస్స్వామియాజ్ఞాపనం । బాచింతా

—(* లక్ష్మణుండుగంగదాటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికి తెల్పుట. *)—

భరమాయప్రసహయుండై తైనన్వినన్లేమిసెం। తోచెల్వొంబెడిసీమికావిసప్పుపలెలంకందెల్పుదున్॥ క॥అనిసపలుపరానివ
గవుర। గనుకన్నీరునించిక స్తింబ డెడియా। యనగని వెతయుడిగులు జెన । గానగానజ్జనకరాజుకూతురుపలికెన్ ॥ ఉ॥
విన్నదనంబుమించెబుదివెల్వడినప్పటినుండనీ మొగంబున్నతెఱంగుగాంచి దిగులొందుచునుందు నిధేమొయంచుమీ । యన్న
...దత్తసౌవరులకాపులకున్శుభమేకదన్నవి । కన్నులనేలనశ్రువులుగ్రమ్మెడుచెప్పగదన్నలక్ష్మణా ॥ చ ॥ అడవికిఁబొల్లి
...దోరగియన్ననుగోర్చుచువచ్చినప్పుడున్ । గడుసరియింద్రజిత్తునిముఖాముఖియుద్ధము సేయునప్పుడు । న్జడుగరావ
...సునునిశక్తి యురంబునవాటినప్పుడుం। బాడమునుకంటినీరిపుడు పుట్టినదేటికొతండ్రిచెల్పవే॥ ఉ॥ మానసికవ్యథల్ రుజలు
మాన్పగనోపినపుణ్యగాత్రికం। గానదిజేరియుండియును ...స్తిపడందగునయ్యెడతో । నీనదినాటితాపసుల యింతుల
...నిభూషణావళుల్। కానుకలిచ్చిదీవనలుగైకొనివత్తమురమ్ము చెచ్చెరన్॥ వ॥ అనిపలికినలక్ష్మణుని ధైర్యంబుగని తలంకి
...రలన్నిలనియె॥ క॥ కనరానిదుశ్శకునములు। గనినప్పటినుంచిమనసుగలగెదు నాకున్ వనులేలమరలిపోదమె నినుజూచిననిను
...డించె నెవ్వగలనినన్॥ ఉ॥ కన్నులనీరుగ్రుక్కుకొనిగ్రక్కునలక్ష్మణుదేవుడన్నయున్నన్నదినెమ్మదిందలచి। యార్తియొకించుక

గుదమంచునదించిధీరనేక॥ చ॥ ఆ
డించితల్లిరో। నిన్నటిదుర్నిమిత్తములె నెవ్వగగూర్చెనయోధ్యకేలమీ। రెన్నినినీలనవ్వలికి వేగుదమంచునచించిధీరనేక॥ ...తత్సారథ్యరణమొనస
రదముడిగ్గియచ్చతురుండచ్చట సారధినుంచియోడపై। ధరణిజనెక్కి బంచివరతనాల్గొనం దానసునెక్కి తత్సారథ్యరణమొనస
రదముడిగ్గియచ్చతురుండచ్చట సారధినుంచియోడపై। ధరణిజనెక్కి బంచి ... ల్గ॥ చ॥ జనకజ మోము
గ్చి వేగఁదటధారుణి జేరియశోకవార్ధిలోఁ। దరళమనస్కుఁడై మునింగి ధారగగన్నులనశ్రులొల్కఁగ॥ చ॥ ... మే
దీనతయొసంగఁగనుంగొనియీ రెలుంగతో। జననిరోపాయదీహృదయశల్యముశోకదవాగ్నికాగుకం। ...
లుజననిందితకృత్యముబూనివచ్చితిన్నసుశపిఖుంచుమంచుజరణంబులచెంగటవ్రాలినేడ్వగ॥ క॥ ఎడపడపెదన్నలు ...
లుజననిందితకృత్యముబూనివచ్చితిన్నుశపియించుమంచుజరణంబులచెంగటవ్రాలెనేడ్వగ॥ ఉ॥ అన్న
చు। నవపదయొవతాల్మి వదలనంగముగచలం। దుదమొదలులేకపీనతి। గదుగఁగ జనకసుత యనినిగనుగొనియనియెక॥ ...
యనేకదీనదశలానినవేళలనైననీవు। స్నన్నదునింతవంతపహాయింపనుధైర్యముడింపనేలనే। ...
హీనగణాంబుధి పంచునీగుణం। జెన్నుదురందరతెవ్వరికినెగ్గు ఘటింపనుపే॥ చ॥ పగసమువెల్లకల్లులగభావనసేయుదు
పెల్లవేళలక్। బంధనమన్నహాలహాలభంగిగఁ జూతువుబొంకవెన్నడుం। బరుషములాడవెవ్వరినిబ్రాహ్మణభక్తియు రావ
సేవయుందిరమగఁజేకుచంద్రజననిందితకృత్యములెవ్వియుఁజేయ్యక॥ క॥ మన్ననదొలంగినినుమీ। యన్ననిరాశరిలుపడపయాడ
న్నొనికా। యన్నసయిభక్తి నొలఁగెనొ। కన్నాయము నేమిమైనగాటిం చితివా॥ క॥ గురునిందయాచరించితొ పరమూఢలచేసి
తివాకృపపారహీనుడవైతి। శరణన్నవారిద్రోచితో। యనులకువెన్నిచ్చి పేగయుదుగించిలివా॥ క॥ రామాజ్ఞలేకయేసనటీ
మసమునునిందువోడి తెచ్చితో నాపై। స్వామిమతియెడసియున్నదో యేమిటికీపలెదవుపొంగిడిరెటలేగింపగడే॥ శ॥ సామిద్రోహ
యుపద్యోదినుడుపుసూత్మ దేవిజామాత। యాశ్రీమద్దశరథాత్మజుడగు ఘుకుల తిరాబ్ధిబూర్ణెందుడా। హేంవదన్నా గిరి
రుండాయనువమత్తెంద్రహర్యక్షుండా। శ్యామాంగప్రభుండగు మహాప్రభుండుడవై నయున్నవాఁ డెవ్వరిక్॥ క॥ సునసమ ర్గని
రతుండనగా। నునువూనవసతిదయాబ్ధి మానవ్యాళుదైనినుమా నెనొనసుమానేనా। యను ... ని
నితోఁ॥ క॥ తెలుపుటకుగొంతచింతిని। తెలుపకపోరాదటంచుదృఢనిశ్చయుతండలచుచు వడిచిక్కుతాం। ...
లొలుకజనకజనిరెలెక్॥ ఉ॥ ఇంతకుబూనివచ్చి వచియింపకపోదునె వినుతల్లిదు। శ్శాంతులు దైన్యాజేబడనసీతను ...
నేలుచున్నవా। రెంతవిమోహిరాముడని యెగ్గులుపల్కనటాలకించుభూ। కాంతుడునిండజెండనసునగానలలో పరిపెంచి
రంపనెక్॥ క॥ తుల్లకజనదుష్టవచో। బల్లకదంబములహృదయపద్మమగలభూవల్లభుండోరిచెళ్లవదా। యల్లకభరపెమివి
నియెదమ్మారోయికక్। చ॥ మునులుమహాత్ములోనిధుల మోఘదయాంబుధులాశ్రయించుచా। ననములశోకసీపిక దినమ్ములతో
యగదమ్మయుంచునీ। యునికికనర్హమైన యెడలొప్పగణింపగనొగ్గ వాలటె। సీయనదతనబుస్సైచెమది యనుమని యెంతో
టికైతిజూడుమా॥ చ॥ జనపతిలోకనిందబడజాలకనిన్వననిద్రోయుమన్నడో। వినినహిఖుంచికానలకు వేగమునంగొని తెచ్చి
నిల్వగా। జనునెడజన్నఁగించిధృతిసంపదబొంపిరివోవుచిన్నవాఁ। డనుననువంటిమార్గునకటావిధియేగతి సృష్టిసేసెనో॥
ఉ॥ అంచితవామబాహుజవనాంతరభూములనున్నడించిర। మ్మంచుపురఘూద్వహుండని చెనకనకలాటకాల ... నే। గిం
చెదవమ్మ మెవ్వహసఖిజనుల మ్యోదవంమునామిమియాహింపనిసంబునిక్రమియించెదనంమహిత్రతావనిని॥ ఉ॥ సీమలప్ర
భావమునునీవినయాదికసద్గుణంబులునే వుడెటింగియుండియును నిందలకుంబుయియులోడియోజగ। త్పావనసిసృగొరి సెవం
బుననిచ్చటికంపవాడుగా। కీవిరహాగ్నినేకరణినీదగలాడత డెంకమీదటక్॥ ఉ॥ దాయలకైననట్టిపెతనాగరాని సెగతిజూ
డవచ్చుని। స్నేయటపిస్థలిన్విడిచినేసెటులేగుదు నన్నునేలభూ। నాయకుడిట్టి శిట్టిదమొనర్పగబొంమనె సద్దినైనచూ
జేయఁగనోడడికతినచిత్తుడటంచు నెతింగిపంచెవో॥ సీ॥ మితిలేనియీడీమేలంపుమెకములునఖియలబలగమేజననిసకుం। బ
రికింపరానియీబలుమలలనవరత్నమయచంద్రశాలలేమాతనీకు। గడుభీతియుండునిగ్రహాసములవివహారింపదగినపూడోట
లేతల్లినీకు। ఘోరనక్రభుజంగకోటితోమలయునిగ్రహాదములులోలదులేయమ్మనీకు। బంధురముశైనయీమహాప్రస్తరంబులిం
దుమణివేదికలెజననియిత్రనీకు। గటగటాయింటినిచ్చోట నెటులనిలిచె। దంమనీయునికేమందునమ్మనేను॥ మ॥ జననీకీవ్రమహా
పతివ్రతవునీసౌశీల్యమిల్లాంద్రకే। ల్లనుమేల్బంతిరఘూద్వహాంఘ్రియుగళీలగ్నాత్మవైయుండుమీ। యనినేనెవ్వడవిన్నవింప
బతిజాయంజేసెనిన్నొంటిడిం। చినపాపాత్ముడనోరికేగుమనుచుక్ సెల్విచ్చెనాదేవుడక్॥ క॥ ఆలలనయుతనివచనము। తెల్లి
న్వినిమోసలునరుకనించుకచడిలోఁ। ద్రెళ్లెడికరళీకవలెహా। తల్లియనిబోట్టుసొరిగిధరపైబడియెక్॥ వ॥ పడిచేష్టుడిబడిఖడేబో
డమబడలికవాడలెఱుఁగక రెండుగడియలుండికొండొకదెలిసి వెండియువలసియవసనై దీనదశంబొరసియాకృశాంగిమరి
గన్నుదామరలవిచ్చి విచ్చలవిడి వెడలెడియశ్రుజలధారాప్రవాహంబులు చెక్కుటద్దంబులపైజాలువారగ జాలునా ...ఉంగుప
య్యెదచెఱంగుమీదికిదిగజారియుత్తుంగతరస్తనకనకకలశంబులనిండుకొన మెండుకొనునిట్టూర్పులెగలం దగిలి చిగురువా
లెఁతుకతుకనుడుకనుమగణంబుల వెడంగునడంగఁద్రొక్కుచు జేమ్చుకచదేఱులదఱలతరచికురనికరంబులకళఫలకంబున జెరల
డమజిమివవిరుసనములతో నొలలకొప్పు పెన్నెఱులంతభాగంబునంబొరలి పడజడుపుచెమటలంగ్రమ్మరొసినెమ్మినగడ
గడవడంకగడంకదక్కిచిన్న మొగంబువిన్నదనంబునకిమ్ముఁజూప బరితాపదవానలంబునబడి పురపురబొక్కుచు వాల్మీకి

గ్రుక్కుమ లేచికూర్చుండి శోకరసంబాకారంబు దాల్చిన చందంబున జిత్రరూపంబుగా ద్రెంబుగైకొన్న చెన్నునసాధ్వసం
బుసాక్షియైన కరణంగరుణంబు కరణంబు నొంధిన తెఱంగున నుఱంవెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు నేడువు విడిచి మానంబు పూనుచు
మానంబు మానితెనలోదానగుచు నగవుడిగి తలయూచుచు దలయూపుటవిడిచి ముక్కుపై వ్రేలుంగీలుకొలుపు మజాలిగొని
హాహాకారంబు సలుపుచు దలపనీ తలపులలిపి గోకూచితే లక్ష్మణాయనియు తనదిక్కు చూడకలునిగిడెంచుచుయిట్లనియె॥ చ॥ అ
కలకు మన్నపనుధాధిపునానతిదాటవచ్చునే । యిడుముల జెందుమంచు విధియీధరనిన్ను సృజించియుండగా । గడదగ
వెవ్వలో వ్రుమురు కానలకేగిన నా డెయూపదల్ల । ఉచితినంచు నుంటినెలుగంచు దీనిట్లగునంచు నామదిక్॥ క॥ అదుర్నిమిత్తములఫ
లి మిదుఃఖము సేయకున్నె యీదుఃఖమునాలాపాదింపవిధితలంచియె । కాదేయాకోరిక నాకుగలిగించుట యుక్॥ చ॥ ఎడసక
పూర్వజన్మములనేమిధువంబుల బాయజేసినా । రడగల వవ్వచుండితి నోయయఘమూరకపోనెనాడుకా । అడవుల రామ
పాదజలజాప్తి వసించి నేడునాథుపాం । జెడసిన నాథనైయిచట నేగతిమే నఘరింతుప్రాణముల్॥ గీ॥ ఏన సాధ్వి ననుచు నెల్లవా
రలునన్ను । సన్నుతింతురనుచు సంతసింతు । గాననడుమనిట్టికటికనిందలుపుట్టె । యపవ్రోచు రాముడనుచు నెలుగ॥ చ॥ కటక
టలక్ష్మ కాపమగుకంటెనుజెట్టిదమైనయాటనే । డిటువినియుండియుంబగుల దింతుబగాదుగుండెయె । ప్పటివలెనున్న దీకటిక
పాపముకోనసువుల్ భరింపుమంచియు । య్యాడవినెయ్యెంక వేవలననాపదలోలదగనున్నదానినో॥ చ॥ కళకళమంది తెల్పితివొకా
నపరాకుననవప్పంపవో । కలనయినన్ రఘూద్వహుడు కానలలోనను ద్రోయబంచునే । తెలిసిగణింపులక్ష్మణమతిభ్రమయై
పరాళసహాయంప్రమి । ప్పలుకులెఱుంగకంటి వెతచాటిలేనికొకభ్రాంతియున్నదే॥ ఉ॥ ఎన్నటికిన్ రఘూద్వహుని నేనునునన్ని
రామచంద్రుపం గన్నులజూడకల్గ నొకొకల్గకయుండిన ప్రాణమేలపో । దన్నురఘుప్రవీరుచెవులారగనింతయు దెల్పనాడు
చే । నున్నది చెంతగంగమడుగున్నదినైనయటుల య్యొడంబడిక్॥ చ॥ పతిమతిసెంచెనే మొతనుబాసియుశోకవనంబులోపలక్॥
పతుకడెపెకు నాళ్ళసుమగ్రమ్మఱ దాజనుదెంచిశత్రునిక్ । హతునిగజేయు నేలననునాసగదా బ్రతికించెనాటికా । గతిసక
నేమియాసగొనికాయమునిప్పుడు తెల్పుమిన్నియుక్॥ చ॥ ఎఱుగనిమూఢులాడుకొనునెగ్గులకుక్ భయమందియప్పుడే । కఱకు
మనంబుతో విభుడు కాననసీమకు బంపెగాక యిత్తెఱగొకసారినన్ను పిలిచి తెల్పుమనో వ్యథతీర్చినిన్నునే । మఱననిపంపడయ్యెన
నిశ్చానముగూర్మికుము నెందుటో యెనో॥ క॥ ఆకరుణయాప్రసన్నత । యాశూరిమియాత్రియో క్తియాగౌరవముం । గాకుత్థ్సుం
డునుజెచెగదా । యాకస్మికముగ జనించునపవాదమునక్॥ శా॥ అకర్ణాయత నేత్రమై మణిమయోద్యత్కుండలద్వంద్వశో
భాకీర్ణాంచితగల్లమై సురదనంబై సుందరభ్రూయుతం । బైకమ్మిస్మితచంద్రికావిలసితంబయియొప్పు శ్రీరాముమో । మీకాలం
బునజూచుభాగ్యమిక లేదే మో సుమిత్రాత్మజా॥ సీ॥ అవనిని యోనిజనై పుట్టి మిథిలేంద్రుపీట నేబుట్టినవిధము వినరొ । యింగరా
గముల విచ్చి యనసూయ మొదలయిన సతులెంచుకొన్నది జాలవినరో । యాలంకలో దొల్లి తైలోక్యమును తింపవహ్ని నేజొచ్చి
నవార్త వినరో । యీసీతనిపోషణ మేటికొమ్మని రాము బ్రంహాదులపుడన్న పలుకు వినరో । వినియు గనియు బ్రజలు ననునింద సే
సిన । యింతమాత్రమున నె యిలాధిపుడు పలికె । యింత తెగువ సేయనిచ్చగించుట నాయ భాగ్యమింతె యొకరిబలుక నేల॥ చ॥ వనముల
కేలవచ్చితివివల్లకునింపడవానిసియొంటిగా । వనిమునిపత్నులెల్లగుమిగూడియడుగక ధృతమాలివారికే । మనివివరింతు నింతవిన
దంబుధినీకరవుందసింతునే యనుపునసీప్రసిక్షుణమహాయుగముల్ గ్రమియించుటలక్ష్మణా॥ వ॥ అని పెక్కు వగలనంపుగుపపొగిలి
మగని తెగువకుబరితపించియు నించుకతగవుదలంచి తెగువపూంచి బహిలిఖితచిత్రంబు కొంపురొందియున్నయంమరంది
తో మఱియు నిట్లనియె॥ చ॥ వగవుసదోచిననన్నియును దారుణబల్కిత్రిగాక భర్తకు । న్జగదపవాదముంగడువశక్యమె నేనుపయోగ
మగ్నతం । చెగువదుబోద్చి రాముజననిందుదుజేయుదుసేతదాజ్ఞయె । ల్లగతులబూనికాసలమెలంగెదవేనుగలంతకాలముక్॥
సీ॥ అన్నలక్ష్మణ యింకనాలస్య సేయకిజనుమయోధ్యాపురంబునకునీవు । ముత్పార త్తలకున్ మ్రొక్కితినని తెల్పుమచటిబంధులనె
ల్లవసిగిశిననుమనిక్కపాళునకు రామావనీంద్రునకు నామ్రొక్కుగానతిభక్తిమ్రొక్కుమీవు । తనయాజ్ఞదలదాల్చిజననిందతనకుజెం
దనికకాసలజరిపింతుననుము । భూజనులబాంధవులలెస్సప్రోవుమనుము । తలపనాకేదుగడయును నాయనుము । భావమె
ప్పుడువనమూరితి బాయదనుము । నెంచినొకయింత నాపేరు దలచిబ్బునుము॥ గీ॥ పోయిరమ్ము శుభంబులుపొందునిన్న । నన్నమ

—(✻ లక్ష్మణుండువాల్మీకాశ్రమంబునసీతను విడిచిమఱలనయోధ్యకు వచ్చుట. ✻)—

ఱవకయుండుమనుమానయన్నయనుచు । గన్నుగవ నశ్రుధారలు గ్రమ్ముకొనగ । నన్నెలంతుకదీనయైయడలుచున్న॥ క॥ చనగాళ్ళ
రాకచరకక । కనవనిగే ఇప్పుడుబాయజాలనివత్సంబును బోలిజాలిగొనియా । జనపుజవనాథుగొలువజనుదునెయనుచుక్॥ ఉ॥ అ
ల్లిన మ్రొక్కి కాళ్ళకడకాడదక్షిణమాచరించి పో । నెన్నిజలింపహారామమని దేవస్ప్రుమ పెద్దమెలంగతోడమా । తల్లినిపింపపో
వెదనుబాపసూపినులారకూర్మిసం । తిల్లగబ్రోవజే యనుచుదీనతలక్ష్మణుడుజేగవయ్యెడక్॥ గీ॥ ఏగినావరొక్కిరాదువపల్ల
డపడ । దిరిగిదిరిగిసీ గదిక్కుగనుచు । దిక్కుగలిగిసీదిక్కు లేదాయెగా । తల్లియనుచున పనిపటపము పోయె॥ క॥ తేరినివగనందుండె
డి । తేరెక్కి సుమిత్రసుతుంతదీనత వచ్చెక్ । శ్రీరామవిలసమీపతశి । శ్రీరామునిభూమిని చూచింతింపికోనుచుక్॥ క॥ చనుచుండెనిచ

—(* జానకి శోకించుట. *)—

టసీతా। వనజాక్షియానతడు మరలివచ్చునోయనియా। యనజనిత త్రోవ పలుపఱు। గనుచుఁ బెద్దదూఱుకొనుచు ఘటికకడయ
చుచున్॥గీ॥ రమణిమణికొంతవడి దాక రథము జూచు। దరుణిమణికొంత సేపు కేతనము జూచు। గాంతమణిమీద రథపరాగం
బూచు। జడతిమణియంత టనువట్టి బయలు చూచు॥గీ॥ చూచి చూచి చూపు సొక్కె సుళ్ళెఁ దాళి మినకిఁ। వగల బొగుల యూర్పు నె
నొఁగిలి దిగులు దగులు గుందివగ జెంద బెగడొంది। యతిసిసొలసి మూర్ఛలొలసి దేవి॥ వ॥ అచ్చెలువ తన్నెమ నన్నుముచ్చటలను
నప్పుడప్పుడు మిత్రేడు చేసిన చెయ్వులు దలంచుకొని॥సీ॥ ఆడిమిదని దర సియారను పై జేర్చుట చేఁ గొకకొకడ సారదివే మొ। చె
చెంమట చేల చెరగున దుడుచుట చెలిమికి సదితుడు చీటి రేమొ। త్రుళ్ళటితా వికస్వర విడెచిచ్చుటయు నరాగము నకదియెంత
మొ। కోరిన పనికియ్యకొనుట కరుణా ప్రబంధంమునకు ఫల గ్రంథమేమొ। మోము మోమున గరియించిమ ద్దుగొనుట। య
యేమోహంపు పనికిదీయుదలమేమొ। మెలనగవు జేర జూచి లోఁ బలికిన చుట। మేలు చిన్నెలకది వాలి మేరయే మొ॥ వ॥ అని ద
ఖించున ప్రథంబెలుప కాహా భూవిభ నండెంతటం। చన గావించు నెయఱంచు విన్నగుసేచుదంబునం జెల్పిపోం। మనమోమో
కనంచు నెంచుబఁటించు బాయంజేసిత దైవమా। యనుఁ బింకెవ్వరు దిక్కని సిదోలగఁ ప్రాణంబులతో రాయసన్॥ క॥ అంమా యా
నియడలన్॥సీ॥ వనవిహార మున భూవరుఁడా వనమునఁ మును తదలంచి కంపముపహించు। జలకేళిం జేల చోఁ జెలువుంచ
గావించు పరిహాసకము లెంచు బరితపించు। భోజనాదుల వేళ రాజేంద్రుఁ డొనరించు బహుమానమూహించు ధ్యాంతమించు
మ్యాతాదికములందుఁ దారయెఱుంగని యట్లు కళలంటు గణించి కళవళించి। యేకశయ్యాప హారంబు లెంచి రోంచి। ప్రజయ
త్నంబిటుల। కాంతార మునందుపగవకాఫలములక। ద్చింతజరియించు మూనిసుతు। లంతయు వినివచ్చి బూచి యరుదందిర
సన్॥శా॥ఆవాల్మీకుల చెంత కేగినతు లైయయ్యా విముక్తాబ్జమా। శ్రీవా మాతో నెథా త్రికేదగిన జేశేయ రాజు దేవేరియొ। నా
ల్గొంపుల తాంగి యొంతుజావనిలో నందీన య్యె బెట్టువా ప్రోవంగన్ గోల తెల్పనచ్చి చివిమ ఫ్యాబోడిగా పందగన్॥ చ॥ అని ము
బాలకుల్ దెలుపనంమునియాదర దృష్టినంతయుం। గనిరఘురాము దేవి జనక క్షితిపాత్మజ యొంచు జాతిరా గ। కరుసవటుఅర్ఘ్య

—(* వాల్మీకి సీత నూరడించి తన యాశ్రమంబునకు దోడ్కొనిపోవుట. *)—

పాత్రగొని కొల్పులు వెంబడి నేగు జేరఁబా। యనిదయ లెంమనంబు మెనయొంజని గాంగ తటంబు జెంగటన్॥ చ॥ ఉడుగక లేరుచ
న్నదె సమానసీ మూడురుతుగగ్గాలంకుల। స్వెడువక పారున శ్రువులు కెల్లున లూటులేసి యొరాత్పలుం। గడయిడరాని దంతమెడ
నియాసీతాంబుజాక్షియ। కారుణ్యాంబుధి సత్యశోధనపుణెంగప్పిగు లేకపట లన్। జాలన్ దెప్పలాకింతయొ త్రికశివి
లాపు త్రుసిసద్గుణో। న్నతి సీభ లేఁ మెరింగియు ప్రజలనిందల్ దాల్గ గండింపఁగా। ధృతిమిలేఁ బానలం జెనింతయ యనువాఁడెట్టి
న్విచారించివ। చ్చితిననన్మిథిలాధినాథుని రోసిచిత్తంబులో నెంచుచు॥ చ॥ అఱమాఱు యేల నేసెలచు నాశ్రమ దేశ మునిదౌకాదే
దైవగతి మాన్పఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే॥ చ॥ జనకుడు తండ్రి సద్గుణ విశాలుడు మంత్రిరథుండు మామ చు। గ్ణనభంజ గర్వ వైభవ
వీరాముడు రాముఁడు భర్త నీకనీ। వనుపను ధర్మమున జ్ఞానిధి పజ్ఞత జెందకు నాథు సాజ్ఞ జే। కొంచరియించు మేలవెతి గుంజెద
వఘ్యముగొంము మానినీ॥క॥ అంమాయూరకవగవక। లెంమా నావనమునీక లీలావనమా। రంమా యి దెజము లచేకొం
మానీ ముఖము గడిగి కొంమూయనుచున్॥ గీ॥ అనునయించి యర్ఘ్యమాయమకిప్పించి। మానిమణి నాశ్రమంబునకు నుఁగూర్మి
తోడదోడుకొని సో మెనిర్వ్యాజ। బంధుజనులుగా బ్రహ్మమునులు॥ క॥ సీతా సతితో నిటులఁ బ్రచేతసుని సుతుండు వనముచేరిత
నపుసం। ప్రీతి మెయి నతులొనర్చుమ। హాతాపసనతులఁ జూచి యుత్కలమితినమున్॥ ఉ॥ రాజకులాధిరాముఁడగు రామునదేవి
విదేహధారుణి। రాజకుమారిపంక్తిరథరాజవనోజని పెద్దకోడలి। రాజముఖి లలామ యలరాజసమోహ దర్బోల సీమెకుం।
బూజలు సేయఁగాదగు దపోధన కాంతలు మీరలందఱున్॥ చ॥ చెడుగులు రావణాసురుని చేజి అపోయిన కాంత దుచ్చిమే।
లేడనని తన్నుబల్క నజలించి రఘూద్వహుఁడీ మె సద్గుణం। జెడదనెరింగియున్ సడిసహింపక కానలకంపినాడమీ। రెడపక
శాలలకు దోడ్కొని పోయి యథోచితంబుగా। సారెకు వంతులూని యుపచారము సేయుచునుండి రంతన। కారణికుండు
చెందెనతి కౌతుకము నారడలేక వధూటియున్॥ సీ॥ రంగారు బంగారు చెంగావులు ధరించు శృంగారవతి నారచీరెలూనె। భూజ
నంబులు మెచ్చు భోజనంబులొనర్చు కమలాక్షి కందమూలములు నమలె। జంద్రకాంత విశాల చంద్రశాలల నుండు జవ్వని మునిపర్ణ

శాలనుండె। మరలతో శ్రీరాముని రమ్మపై బవళించు బాలికామణి యొంటి పవ్వళించె। గగనసన్నల శుద్ధాంతకాంతలావ। రిం
చు సేవలు మెచ్చులికాంచ నాంగి। యొగ్గ నిమగ్న కాంతాకృతోపచార। విధికి నెంచన సాధ్యంబు పధికిఁ గలదె॥ ఉ॥ అక్కడ లక్ష్మ
ణుండు నటులాయురుడై చనుచుండి శ్రోవలో । ఒక్కడు మసన్ననీతుడగు సూతుని బూచి సుమంత్రు చూచి తే । యక్కడ జనిన్నము

—(* సుమంత్రుడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసుని వాక్యంబులు దెలిపి యూరడించుట. *)—

త్తమధరాత్మజ కెంతయు పాథి నవచ్చెదా। నెక్కడ నై ననుచు వెత నెక్కడఁ బ్రాణమూడ నొకటె॥ చ॥ అడవుల దెక్కడ నాళ్ళి
డుములం దివిను బెడవాసి దైత్యులచేఁ । బడియట నెవ్వరుం బడని పాట్లకు లోనయి ప్రత్యయర్థమై । యడ వెడ చిచ్చు జొచ్చియు
తె మత్నమున సుఖ మింత చెందనం। గడపటు జానకీపతికి గాపురముం గడ తేరదాయెగా॥ మ॥ శివుకోదండము ద్రుంచె వాలి నడ
చెక్ జేపట్టె సుగ్రీవునిం । బ్లవగ శ్రేణుల నేలె తార జలధిం గ్బధి చెబొ స్స్యనా । హాంక ఘనాహి నైలిటాకృపిని తక్కెయరాక
స్వ యస్వాము ము। ట్టివ ఘూటిం బెడవాసినిల్ప గలండే తెలి స్కచి తంబునక్॥ క॥ ఒనులం దరి ఒక నియు । దగ నిక డపతి సీతపడె
చెసి వనిజ శాపం। బునవగు పాపము జనులదొ। జననాథు దోగణెంపు సారధిగా నుచుక్॥ చ॥ వగచుచు బలు లక్ష్మణుని వా
కులు సారథి యాలకించి కేల్। మొగిచి వచించె నేల వెత మోదము ఖేదము గాలసిద్ధతం। దగులు బునుండు నెవ్వరికి దైవము ముంద
రఁ బాముఖంబు పెం। పగు నెమహాత్ముతో బ్లిబుధులాడిన మాటలు నమ్మ తెల్పెదక్॥ గీ॥ ధర్మనిధియైన మీ తండ్రి దశరధావ। నీశ డా
క వాఁడునిజ పురోహితుని జూడ దలచిరథ మెక్కి సూతకృత్యంబు నేను । బూనగ వసిష్ఠము నివసనంబునకు బోయి॥ శా॥ ఆపత్రం
బున కేశవాషికౌశ మఖవ్యాసక్తిమైవచ్చియు। ర్వాసుండుపక్ గురు చెంతనుసిరి గనిదివ్యద్వహిఖౌ నుద్యతుల్। భాసిల్లందగు వారి
జేరజనిసద్భక్తిన్నుతుల్సేసితా। బ్రాపైశస్త్యంబునకబ్బచుంగొలిచి భూపాలుండు పతికల్లగక్॥ గీ॥ ఆతిథి వెలివిమా యింటికర్థి
పయ మచు। కందమూలాదికములు వేడఁలనొసంగి। ఆ మునుభుజించి యా మ్మునుల్ తగినమాట । లాడుచువసింపనవసరంబర
సివిభుడు॥ క॥ అలదుర్వాసో మునికం। జనిచేసి మహాత్మ రామచంద్రుం డెన్నా। ళ్ళిలయేలుఁగాడుకు లెందఱు। గలిగెదరాయిక
ప్రమాణ గతి యెయ్యదియో॥ గీ॥ అతనితమ్ముల బ్రతుకెట్టిదరఁ వంశ। మవనినెందాకవతిలంచు ననఘచరిత । యానతీదగునింత
యు వనిగ రుణ। పోడిమిమీ తండ్రి కత్యత్రిపుత్రుడనిమె॥ క॥ అనఘా సీతనయాగ్రణి। వినుమీ ధరబదునొకండు వేలేండ్లేలుక్।
మును లెంచ బెకుఁయాగము। లొనరించుం బిదపబుత్రయోగ్యము గాంచుక్॥ క॥ ఆ దగ సుతున యోధ్యకు। బొందగబతి జేయునా
ష్టబుధ మంత్రి సుహృద్వృందముతో నానందము। బొందుచు దివి బ్రహ్మలోకములకుం బోవక్॥ గీ॥ కొడుకు మగ్గురుపుత్రకునకి
వ్వారి కుశు। పుత్రులొందనియస్యఘామి లేల। గలరు పెద్దకాలమిలనిల్చ సిద్ధ్వాను। వంశమింక నొకరవాగ్ర్తవినుమ॥ మ॥ ఘర
సిజనేత్రదవాసి రాజు వసుధా ఖ్యాతుండు పెకేఁడ్లుత । ద్వీరహం బొంచెడి కారణంబుగల దాఖ్యాత్రాంత మేమంటి । పరిపాటి
వ్వైయుపంతు విష్ణునిజుల్ ఘంగించిన దైత్యులా। తుదనై ముక్ భృగుపత్నినై ట్ప్యజో అనంతో కూర్తినకాంతయక్॥ గీ॥ వారి
కథ యెఱుఁచిచ్చై పలవారింప। నసురవై రోజ్యాయపృథుకంధి। శిరముచక్రదారఁ ఛేదించి దైత్యులు। సంహరింప భృగువు చాలగినిసి॥ ఉ॥
దేవుడవందుని న్ననిసు తింపు పురందరుని ంత క్రూరతక్। స్త్రీవధ యెట్లు చేసితివి శ్రీధర యీకొల చెందకుండినం । బోవు నె మాన
వత్వమున భూపతినీ వికఁబుట్టి యాత్మపత్ని విరహార్తివం ముదుపనేక దినంబులటంచు దిట్టినక్॥ క॥ హరికిచ్చిన యాశాపము । పా
కసెనతని మరలబుధుల బోధనలతఁడా। హరిబాగ డివమూన్చె శాపము। హరికథలెట్టులయిన నే లెయది యేలన్నపా॥ క॥ ఆ భృగు శాప
ము వారిడ। నాథుడుపహింపుంచినీకు నందనుడ య్యెస్నిభాగ్యమెంచదగునెక। దాభూవర రాముడొందు దత్ఫలమింకక్ ॥ క॥
హరికైవహానుకైవం। బర మేషికి నైనవిప్రభాష ఁబ్రోయం। దరమగునే యీనిలీలా। హరుడమ్ముని దెలుపన్నృపతి యద్భుతమిం
చెక్॥ గీ॥ ఈరహస్యంబు పురిజేరు నెడన్నృపాలు। డానతిచ్చిన నేవింటినం నెకాని। యెవ్వరు నెఱుంగరీవార్తలు నీవు పొగల । నన
దెల్పి నిదినిల్పు మాత్మయందు॥ చ॥ కతివయివస్త్ర ముల్ చనిన గాఢ్యులస్నియుదీర్చు రామభూ। పతిమిము మున్న గాబన చిబ్ర
హ్మపదంబున కేగు సీతకై। వెతపని లేద నక్ష్య గెయు వేడుక గాను న్వహించి లక్ష్మణం । డతనిని తింపుచుం జనిర యంబున గో
మతి జేర నాటికిక్॥ క॥ మరునాడరుణోదయమున। నరదము సూతుండుప పన్ననతి డెక్కి వ సాత్వరమ ద్వ్యాహ్ణములోపల। ను
రుచిముత యోధ్యగుని యోధ్యకుజని యెక్॥ వ॥ చనిదీనాననుండై పురద్వారంబు సొచ్చి యచ్చట నెవ్వరనిం బూడక తలవంచి
ని రాజమార్గంబునం జనుచున్న తన దైన్యంబు జానకీశూన్యం బైన రథంబునుంగనుంగొని పురజనులు గుంపులు గూడుకొని సవస
గా నిన్న మన మువిన్నది నిజంబై తోచుచున్నది చూడండని గుసగుసలం బోవు వారునింతలేసి సంచారచ్ఛేదంబులు మనయూరి
పెద్దల వలన నేకదాయెన్యానింక నేనోరు పెట్టుకొని మాటలాడుదు మనువారు నింతమాత్రంబునకే రామభూకాంతుం
డింతసాహసంబు సేయవచ్చునేయనువారు నిట్టి సాహసంబు చేయుకున్న నిమ్మహాపవాదంబు భూపాలుం జేపగిదిం బాపుకొన
నోపుననువారు నట్టిరట్టు వినినప్పుడు చెట్టువడి పుట్టిన కోపంబు పట్టజాలక పాపపుణ్యంబులు కట్టడి ప్రజమీదం బెట్టి పట్టభద్రుండి
ట్టి దంపుపని సేసెన తననిట్టిట్టిన గూడు నేయను వారు నెఱుక మాలి మొఱకుతనంబుతో నట్టిపరమపతి వ్రతంబలికిన వారుచల్ల
బ్రతికెదర నువారమవారు వీరి బ్రతుకు బంగారమయ్యెనిప్పుడు బంగారువంటి కాపురంబు విడిచి యా శృంగారవతి కారడవులంబ

డిబడలికతో నడబుచున్నదిగదా యనువారును బూచిన తంగేడువలె సింగారించిన రథంబువలె గన్నులపండువగ నిండ చూలాలైన
డపులపాలుచేసి తాళవచ్చునే మనజనపాలుండేలాగు తాల్మి దాల్చి నిల్చినవాడో యనువారు నిందు వేవురు గలిగిన దక్కఁ జేసి దానిపలె
గాసలంబడి తల్లి యెంత సంతాపించెదవో యని సీతాకాంతం దలంచుకొని దుఃఖించువారును దైవమాయ యిటువంటి దిగ చాట్లుపఁగ
వాని కైవందగవును మీ యనికన్ని రుసించువారును నైపలు చందంబులం బలుక నాలకించుచు నేసుంగు మొగసాలకడ రథంబు డిగ్గి సు
మంత్రుని సగౌరవంబుగా నింటికిం బనిచి నట్టి సవులలోని మీ పట్టంపు జేవిని విడచి పెట్టి వచ్చితి ననియిం గొట్టుమాటల ట్టైవ నంబుతో సధిప
తిం జేరు యుంక నేటు విన్నసంబు సేయు మదైన్యరసంబునకు సదనంబగు శ్రీరామదేవుని వదనంబు జూచి యే చందంబున దాళుదనను
తహతహ దువిన్న నెకొన్ని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి రాయంచ లేని కొలంకువలె రత్నంబులేని పెట్టియవలెం బద్మంబు లేని కొలనువలె
జంద్రకళ లేని గగనంబు వలెం సరస్వతి లేని ముఖంబువలె రామభక్తి లేని చిత్తంబువలె నుపకృతి లేని సంపదవలెగీర్తి లేని బ్రతుకువలె
వార్త లేని కవిత్వంబువలె కాంతి లేని యద్దంబువలె శాంతి లేని తపంబువలె శాఖలేని చెట్టువలె రేఖ లేని బొండువలె సకల వైభవంబులు
గలిగియు జనకనందన లేసందున నిజెన్నుదఱిగి విన్నవయున్న యన్నగరు ప్రవేశించి తదీయగృహాభ్యంతరంబున॥ సీ॥ ఏకతంబునఁ దొ
గలిగి యుంతి పలికనకూర్మి పలుకులు వాక్రుచ్చి పనివిపనివి। ప్రజలమిథ్యాపవాదం బాటించి విడనెంత తెగువ సేసితి నంచుం బొగిలి పొగిలి।
యీ మాట సౌమిత్రి మెఱిఁగింపనతి మేని యయ్యెనో యనినంచు నడరి యడరి। ప్రాణేశ్వరిని బాసి ప్రాణంబులిక మేన నిలుచునే యని
భీతిగలిగి కలిగి। యే సుఖము నింక నేలని నెంచి యెంచి। నేత్రములు శోకబాష్పము లొల్కించి నించి। సొరిగి పలుమాఱు బాష్పమై నొఱిగి

—(* లక్ష్మణుండయోధ్యకరిగి రామునకు లంకదీర్చుట. *)—

యల యుచిభుబూచి లక్ష్మణుండార్తుజగుచు॥ క॥ చేరితనయన్న పాదాంభోరుహమున వ్రాలి యశ్రుపూరము లేత్తై। పాఱనడ
లం ధృతి సెడి। యీ రఘువరుదత సమస్తశత్రులనుం జెర॥ ఉ॥ ఆ యెడ లక్ష్మణుండు హృదయంబున ధైర్యము వెంచి చూచి భూ।
నాయకచంద్రు దీనవదనంబున సాంద్రనిరీక్షణావళుల్। డాయగ జేసి దేవర యలంఘ్యత రాజ్ఞ వహించి సీతం గొం। పోయి సురాప
గాతటతపోవనభూములడించి వచ్చితిన్॥ ఉ॥ ఆ వెతలెన్ని యైన గలనరహితులాధీప దాటవచ్చునే। దైవగతుల్ శరీరికిసదా కల
దే సుఖమూర్తి జెందినం। బోవునె వచ్చునాపదలు పుట్టిలయించుట కూడి పాయుటల్। జీవులకున్ స్వభావములు చిన్మయమూర్తి
వినీ వెఱుంగవే॥ చ॥ వగచుట పాటిగాదు మిము వంటి మహాత్ములకాత్మతత్త్వమున్। తగిలి తలంచి చూచిన బృథగ్విధమయ్యెదిస
చ్చిదాత్మకంబగు పరమాత్మ నీవు జగమంతయు నివుడలంపన య్యెనా। దిరుగుడు సనీకనుపదేశముసొనరించువాడనే॥ చ॥ అవని
జలాగ్ని వాయుగగనాత్మకమై ప్రపంచమంతయున్। వివిధచరావళులు నీవయి నిండి వెలుంగుచుండగా। నవనిజ యెందు బోయిన
దియన్యభవవ్యతిరిక్తమైన వస్తువొకటియున్న దే మఱువు చూపునబూచి తలంకనేటికిన్॥ చ॥ అమలక మిమ్మెఱింగిన మహాత్ములె
పుత్రకళత్రమిత్రవర్గముపయి మోహముంచక విరక్తి వహింపమీకు జెల్లునే। భ్రమగొని వందురం దరుణిబాసి ధరాపరిపాలనం
బునే। యమతి చెరాముడంచు వవ ప్రజలాశ్రితవత్సలోత్సుకా॥ మ॥ అని బోధింపగ లంక దేరి రఘువంశాంభోధిచంద్రుడు సమ్మో
నం మోము ప్రసన్నదృష్టి గని సంమోదంబు వాటిల్లనీయనవ దోక్తిహజారముక్ దొరసియన్నా నాళ్లు నాళ్ళ వ్యెభూ। జనసంరక్ష
ణమెల్లి కైనఘటియించం బోదగునే వేడుకన్॥ వ॥ అని యానతిచ్చి యాచ్చండాంశువంశమండనము వెండియు ననుంగుతమ్మునిం గనుం
గొని యిట్లనియె॥ మ॥ సుజనానీకము బ్రోచుచుం గుజనులన్ శోధించి దండింపుచుం। బ్రజలాయా యెడ దెల్పు విన్నపము లొప్పనంచు
భూపాలనంబు జనాధీశుడొనర్చి కీర్తివడయు న్నోభగ ప్రమత్తాత్ముడై। నజనుల్ దిట్టు దురిచ్చటన్ని గయ సంతప్తాంగుడౌ నచ్చటన్
క॥ ఇల దేడు సుకృతి నను మనుబలుమఱులోపల నెయ్యుండి ప్రజ విన్నపముం దెలియ విన దేనిగిడగు। గలసీ యర్థమునకొక కథవిను

—(* రాముడు నృగమహారాజు చరిత్రము లక్ష్మణుండు జెప్పుట. *)—

మనఘా॥ చ॥ నృగుడను రాజు తొల్లి యతని స్మలకీర్తి యబ్రాహ్మణప్రియుండగణిత విక్రమోన్నతుడహంకృతిశూన్యుడు సత్యవా
నా। బొగడశకెక్కి రత్నమయభూషణభూపిల లేనవత్సలై। తకు బహుధేనులన్ దినము దానము సేయు మహీసులాళికిన్॥ చ॥ అ
తడొక పుణ్యకాలమున నప్పదసంఖ్యలమించునైజకీ। ప్రతతిసనత్కినాకమున బ్రాహ్మణకోటులకిచ్చుచోటను। వ్రతుడగు నొక్క
విప్రుని సవత్సక ధేనువ నేకధేనుసం। గతిని టరాసెఱుం గనొకత్మ్మనుదుష్టి నృపాలుడిచ్చినన్॥ క॥ దానము గొని యాతడేగిన। ధేను
వుగలవిప్రుడాత్మ ధేనువు నెందున్ గానక బహుదివసంబులు వెదనుచు డై వెవకి నెల్ల దేశములందున్॥ సీ॥ గోత్రిగలగోత్రిలం దెల్లగో
వు వెదకి। గాత్రిములయాగనతడంతకనకలాఖ్య దేశమున కేగి యందొకద్విజుని యింట దూడతో నున్నతనదొరిణదు ఘనగాంచె
క॥ కాంచి హర్షించి శబరీ యంచుం బిలుచుట యావోడయడగు డెంచిన వాడ చునదదూడతో జను। డెంచి తన వును గ్రాసంగర్ష
జుష్టిసొవరన్॥ క॥ తన ధేనువు తనజేగను బనీ యే మెవ్వరి కీవనుచు బనివడి వెంటన్ జను దెచ్చునా పుచో కొనిచన దానము పట్టిన ట్టిజ
సురుడలుకన్॥ మ॥ తగు నేరాయిట సొచ్చివామొనవు పుద్దన్న బుతో గొంచుబా! అగజోరత్నముగా వలు త్రైశుగుదీ త్వాం బెయున్
చు శరి। నిగవీడ వెరుదకి పింజరదలం జేరిట యున్నచివ। న్నగియావిప్రు షువైత్రియన్యధనైనినెన్నెలు గ్రకొందునే॥ క॥ నా మొనవిని

నికురుంబమునగ। నేమందలగలసి తప్పించుట జేరినదో। యీమొదవు నానక యయ్యె। సీమంతయుదిరిగియతల జెందితినననిన్॥ ఉ॥ ఇచ్చిన యట్టి దాత నృగుడ మొదవుం గయికొన్నవాడనే। నిచ్చట నేవచించెద వయ్యొ యనృతోక్తులు రాజ చెంతకుం। జెచ్చెర రం ముచూతమని చేకొని నాతడు పలుకాగాదనన్। వచ్చు నెయట్టులైననని వచ్చినతండును గొన్నిపసమేత డై॥ సీ॥ వచ్చి పెక్కురు నశ్లువసు చేసువాకిలి। గాచియుతని సంముఖంబులేమి। రోసి సద్విజులు నృగుని మూసర వెళ్లివె। పుట్టుమనుచు దట్టిపోయిన రఘు॥ శా॥ ఆ శాపంబున్న గావసీశుసీను బాహ్యద్వారముల్ దెల్పనెం। ప్రోశోకించి నిజాంత్రి తాప్తహితమంత్రి శ్రేణికి ప్వస్రసం। కాశంబా ద్విజ శాపమున్నొండి వివేగంబు త్రుసర్వక్షమా। ధీశుం జేసిన యానయంబులు హితోక్తిం దెప్ప దైన్యంబునన్॥ చ॥ పటియును మంచు నెండయు పవానయు గాలియు జేరనీవిబ। లఱలుగటు చేయబంచియ దికన్నడకుం డగ బుట్టులుం బొన। ల్పెఱ ఫణ గసంఘటింపుడ నిపలిఱ నిజాకృతి డించినొచ్చియుం। దలయుచు మున్నవాడిపుడు నాన్నగుటయు సురవెక్కిరూపునన్॥ క॥ కావునవ త్తుండగు నృపు। డావిధమున హాని జెందున సఘునిమియన్। ఘూనరుడును గురుశాపము। చేవనరుఎమ తన్నృత్తి జందియకాదే॥ ఉ॥ ఆకథ యెటులన్న వినుమాదియుగంబున సూర్యవంశజుం। డైకొవరొందు బుండు నిమిడన్ జనాధవరుడు సంశత్రుశి। త్తాకశలుండతం

—(* నిమిచక్రవర్తివృత్తాంతమును రాముడు లక్ష్మణునకు జెప్పుట. *)—

డుగ హిగౌతమ మౌని వనంబు చెంతలో నైకమనోహరంబగు మహాపురి యొండొనరించి దానికిన్॥ గీ॥ వల్లుసౌధ విజిత వయిజయం తము గాన జయుజ యంతమనెడి వరసమాఖ్య। యమర జేసియుచట న మరనాధుని బోలి। యవని నేలుచుండె యాఘనుండు॥ క॥ గురుని ఘుడ నదగుతి నకుల। గురునింగని యొకనాడు గుమతి నేన। ధ్వరమొకటి సేయబూనితి। గరుణస్మిరదివహించి కడతే ర్చుడనన్॥ ఉ॥ ఆర్యశిఖావతంస మత డాతనికిట్లనుమన్న మున్నెయ। ధ్వర్యతికున్వరించె మఖవంతుడు దన్మఖమయిన భూమిభృ। ద్వార్యభవన్మఖంబు వకువచ్చెదరాలు మిటంచు బోయినం। గార్యము తోన్నృపాలకుడు గౌతమ మౌని వరుంచి చెచ్చరన్॥ శా॥ భృగ్వత్రిచ్యవనాదులైన ఋషులం బిల్పించి ప్రార్థించి బు। ర్త్విగ్వర్గంబుగ వారి జేకొని తదా దేశా ప్తిశీతాచల। ప్రాగ్విశంభర యజ్ఞశాలదగశుంభత్సంపదం దద్ధరా। భుగ్వంశాగ్రణి దీర్ఘసత్రము జగంబు స్మెచ్ఛ జేసెన్ రహిన్॥ గీ॥ అయిదువేలవేడుల డిగినవారికి। లేమి నాక వరమణిదుకూల। భూత్రుణాన్న దానములదృప్తిగావించె। నతవికలిమి బొగడ నలవియగునె॥ ఉ॥ అంతరమున్నె యింద్రుమఖమయిన దదర్చితుడై యరుంధతీ। కాంతుడువచ్చి యంతయును గన్గొనినన్ను గురున్ త్యజించిదు। శ్చింతము లొనరనిన్ గురుని జేసికొనెన్ని మిపీనికం డక్రియా। వ్వంతయు నేడడంతునని యలుకనువాకిటగాచియున్నెడన్॥ గీ॥ బడలిబగలు నాకపవళించి నిమియంత। పురమునందు నిదురవోవుచునిఱ। నెఱుగడవ్వసిష్ఠుడే లెంచి కాచుట। యిలబ్రమపైజనుల కెఱుకగలదె॥ చ॥ ఇటుల ముహూర్తమాత్రము వసీంద్రుని వాకిలిగాచి రాకయుం। డుటకు సహింపకా యజతనూజుడు గాయజుమే నడంచుఘూ। జటివలెమండి వవ్విడిచి జన్నము చేసియు జెంతజేరడే। కుటిలుడు వీడనంగుడయి క్రుంమరుగాకని శాపమిచ్చె నన్॥ ఉ॥ ఆయన శాపమెట్టిదొ నృపాగ్రణికాయము వీడెనప్పుడే। కాయము కంటెముందు కడగా జనెనిద్రయు నవ్విధంబ ఘూ నాయకుడాశ్మలో దెలిసిననృప దాశపియించి నాతడుం। గాయము బాసి గాసిపడు గాక నిక్రంముజశాపమిచ్చినన్॥ క॥ ఇతరేతరశాపోక్తుల। యతియును నృపతియును విదేహులయిరప్పుడు దుః। ఖితుడై వసిష్ఠముని శత। ధృతికడకుం బోయితన్ను దెలివికొనియునున్॥ మ॥ నిమిశాపంబున స్థూలదేహముడగెన్ సూక్ష్మ దేహంబుతో। నమగా రాత్మభవత్పదాబ్జములుడాయన్వచ్చితిన్ స్థూలదే। హము బ్రాపించు నుపాయమేమి యిక నేనెందావిర్భవింతున్ తయా। సుముఖత్వంబున నానతీయదగునంచున్ దీను డయి వేడినన్॥ క॥ పర మేష్ఠి పలికె మిత్రా। వరుణుల తేజంబు నొచ్చి వారలవలనన్। ధరనీవయోనిజుడవయి। భరియింపుము దేహముచు ముబనిచినదతడున్॥ ఉ॥ ఆవిధి యానతిచ్చిన క్రియ న్వరుణాలయమొందు నంతమి। త్రావరుణుల్ప్రయోధిత తటధారుణి గ్రుంమరుచుండి యొకతలి లావణవీధి నూర్వశి మెలంగుటగన్గొని రందు మిత్రుడయి। నావగలాడి చూపులోలయందమినాతడు మన్మధాతుడై॥ గీ॥ చానగదిసి రంతజఅమధాతువు జాఱ। నదిగ్రహించి ఘటమునందు డించి। వరుణుచెంత మెలగవచ్చిం డు కామించి। సంభ్రమించి కరియ సకియపలికె॥ క॥ మిత్రుడు వరించె దొలుత గ। శత్రాముగానికమిరుడి కుఁపుటకుం। చాత్రమగు నేనిమామక। గాత్రము లించుసుఖముగయికొనుడనినన్॥ గీ॥ దానికిన్నెనిన సుపలుకు దానికఱ। వానియొయ్యార మునుమెచ్చి శాన్మని బవ। లేక వరుణుండుగూడ దక్షగించె దేజ। మదియు మునుపటిఘటమునందెయిడియుంచె॥ ఉ॥ అంతలకగ్గి మిత్రుడని దానుమునంవర జెందియుండియు। స్వందకుదాళియివ్వరుణుంనింగదియుంజగస్తీకధర్మనే। యిందున భూమియందు వసియించి పుడూరవు భార్యవయ్యుసడిం। బొందుమట చెడైగ్గ బుట్టిరగస్త్యవసిష్ఠు నిరువుగన్॥ క॥ చనిదొనగస్త్యుడాతసను న। కివవంశాంభోధి చంద్రుడి క్షుణ్వాకుడు దోడ్। కొనిన చ్చైన వ్వసిష్ఠుని। దనకెప్ప పలెబురోహితత్వమొనర్చన్॥ వ॥ ఇది వసిష్ఠజన్మప్రకారంబిక నిమిరాజవృత్తాంతంబు దెల్పెద వినుమని రామభూకాంతుండు మ్నిమకాంతునకిట్లనియె॥ వ॥ నిమి దేహంబు వణిజయా భరణసం క్తివ్వస్త్రమాల్యామలేపమునన్ మాను। లకరించి దగ్గతోనయ్యాగ శేష బుధుల। ణామగావింప

మొనసెంచి నగజను మదనకేళి బరిపించిన వేదిసింద్రుం । గాంచి మంత్రులు పలికిరి రకరాజము గాగ ॥ ఉ ॥ తప్పొనరించితి
ప్రోవుము [illegible] పుత్రసు తెల్లసు జేయుడు రింక నిట్టులం। దప్పు లెయ్యం జుట్టంట్టి బతిసవ్వ
చున పుత్రికతో యుధిపి । [illegible] ట్లసుకే ॥ ఉ ॥ ఎంచగ నింతకంటెం గలదే యొవమాన
ము [illegible] । [illegible] పత్యము । గాంచిన దస్మ్రాసు క్రిమి కాదేవ హించితి నిట్టి జన్మ
ము [illegible] సే॥ క॥ జనవర దే [illegible] మహోఘుదానదహ
నము [illegible] । [illegible] । చను నరెవ్వరికే దానిజను నెయొనర్పకే॥ ఉ॥ కో [illegible] త్తమునకుంబనిబూని
యు [illegible] । సీవమునీపవిషణమున్ జేసితి గాపునిభవంబున । న్బొవరజాతసు [illegible] మ్మ స్వహించితి గూ
రుం [illegible] । [illegible] గడతెరంగలా డెతెలంచి మెచ్చినకే ॥ క ॥ ఆసిజాం [illegible] గలయా । శునక మురఘు

—(* చ్యవనాదిమునులు రామునితో లవణాసుర వృత్తాంతము జెప్పుట. *)—

రాము [illegible] శ్వలగొనివి [illegible] సికాశికేగియటసిర । శనతంగ్భశి [illegible] పసద్గత జెందకే ॥ ఉ ॥ అవనిపుడంతనెప్పటి
క్రియ [illegible] కేగివసించునంతలో । జ్యావనమరీచికశ్యపద శౌదపుల స్త్యగుదిక ముఖ్యమూ । నివరులు వచ్చి వాకిటను నిల్చిన బూ
చి సుమంత్రు [illegible] । న్ఘనము [illegible] యాసుర శత్రునికంజలి జేసి యిట్లనుకే ॥ గీ ॥ స్వామి యమునాతటారణ్యవా
సులైన । చ్యవనముఖ్యకాదిసంయమీశ్వరులు వచ్చి । వాకిటను నిల్చి వారన్న వడిగ లేచి । వినయము భయంబుభక్తియు బెనగొ
నంగ॥క॥ జడదారి [illegible] కెదురుగ పోయి పాదములకు వినతుండై। తోడి తెచ్చియుచిత పీఠము। లిడి పూజలొ
నర్పవారలెల్లను వేడ్కకే॥ గీ॥ తాము తెచ్చిన ఫలములు [illegible] । నోదకంబులు పక్వఫలోత్తరములు । జిత్తమలరంగ నిచ్చి
యాశీర్వదింప। [illegible] రాముడిట్లు బలికె॥ శా॥ ఆనుష్ఠించి దీర్పగ నోర్పుమీ చరణతోయంబుల్ శిరంబానెనా । నాధు
న్యంబు ప్రులింక నేలమీ [illegible] సంపన్నస్ఫాలం । బేధ వ్యాప్తిని జేసెగా పలయు నేయీపండు ఇట్లైనచో । సాధూత్తంసము
లారమీకు [illegible] గాడ నవ్వప్పనే॥ శా॥ నా సామంతచయంబు నా యనుజసంతానంబు నా దేహము । నా సర్వము మీయ
ధీనము కృపన్నన్నుంగటాక్షించి నే । [illegible] నోనపఱదగు కృత్యంబుల్ ప్రబోధింపుడం । చా సర్వంకష బుద్ధిపల్కి
మునుల శ్చ్యావంత [illegible] ॥ ఉ॥ ఏన్నృపులైననికరణి నీవిన యొక్తులు పల్కనేర్తురే । మానసమున్న వైఖరి నెమాటలనా
డె నరాధ్య బోషసల్ । [illegible] బ్రాహ్మణభక్తియు దుష్టశిక్షయుం । బూనియకా జనించితటబుట్టుటరామయ
టంచు నెంచగకే॥ చ॥ చ్యవన [illegible] రామ నృపచంద్ర కృతంబున దైత్యవంశసం । భవుడు మధుండు నా నొకడు భాసిలువా
[illegible] శాలియై । [illegible] నుతించనుడు చిత్రప్రభ । న్భవి [illegible] దినములు శివు గూ
ర్చి తపంబొర్చి [illegible]॥ ఉ॥ ఆతసమిచ్చి మెచ్చి శివుడాత్మ జటాద్యుతి సాంధ్యరాగము । ద్యోతితకాలకంధరరుచి తోరపు చీకటి
దేహకాంతి [illegible] । [illegible] జగద [illegible] మధుం । డాతత భక్తియుక్తి నతుడై నుతియించెను నేకరీ
తులకే ॥ ఉ ॥ సోముకళాధరుండు పుత్రసశూలము చేమతి నొందు శూలము । [illegible] దివ్యకృపన్మధుచేతికి
చ్చి సం । గ్రామము [illegible] క్రమరసన్న నీ [illegible] నీవ దిథగ్న మేవ ఆతనికి మ్మగానను జేరునా వుడకే ॥ చ ॥ మ
ధుడది సంభవించి సన్మరమది [illegible] । బుధరగలంత కాలమును మున్నొనకైదువ నిల్ప వెదయా । నిధియ
[illegible] నిచెనధి । కతం జెందు శూలధరుడైనపుడా తడ జేయుడాజులకే॥ క॥ శూలంబు వత్తి
చె నేనియు [illegible] చేతవాడుమ [illegible] । న్బాలంబెప్పటివలె మాశూలములో గలియుననుచు శూలిచనుటయుకే॥
ఉ॥ ఆవరభోజి యింతటవశౌనసు [illegible] చెల్లనైనకుం । భీనసలంక జొచ్చు బలిమింగొని తెచ్చి హాశోక్తి [illegible] । యాసలినా
త్మీయంబు లవణాసురుడన్న బిలాస్మ గాంచెనం । బోసదీకాలకూటవిషముం [illegible] కాంచిన లీలరాఘవా ॥ ఉ ॥ కొడుకు
గాత్మ [illegible] కుజుగుప్స వహించి మధుండు వానికి । [illegible] నివరంబు తెల్పి యుతడిచ్చిన శూలమొసంగి ధర్మమె । [illegible]
న్నమంచి [illegible] క్రొలికిం బట్టగ [illegible] నెంమదిం । బొడమిన తాపమింతయున బోవగవారిధిజొచ్చెనత్తఱికే ॥ క ॥ అది మొదలంవా
ధు పుత్రుడు । మదమత్తుండగుచు మాదృశమునుల । న్నెలదగ నియ్యాడ మనుజుల ద్రిదశుల బాధించు నేమి జెలుపుచు మధిపా ॥ మ ॥
[illegible] శూలంబు వహించి వాడు [illegible] । [illegible] నెదురొ [illegible] త్రదక్షణార్థంబుగా । ధర మీం
దుండగ నెవ్వరేమిటికి నేత [illegible] । వరకుం దెల్పగ వచ్చిరీ మునులు [illegible] నాపన్నులకే ॥ చ ॥ లవణాప
[illegible] ప్రబలాను జఘ్న మిత్రచాం । దవముఖ రావణాసుర వధంబొనరించిన । మీకు లక్ష్యమే లవణుడు వీని ద్రుంచి
వికలత్వము జెందిన మానసంబులు । త్సవ జలరాశిదేలెడి విధం బొనరింప దయ్యా నావుడకే ॥ ఉ ॥ ఆ రఘువీరవర్యుడు కృతాం
జలియై మునులార వానికా । హారములెన్ని యెక్కడ [illegible] హారము సల్పుచుండు నట్టియా । చారము నంజనించునది సర్వము దె
ల్పుడు వానిబట్టి సం । హారము నేయు [illegible] యన్న మహర్షులు పల్కి రందఱుకే ॥ ఉ ॥ [illegible] దావళంబులిరు మా
[illegible] । [illegible] । హారము వానికిన్ మధువ నాంతర

జేవిహరించుతానవూ । చారముగూర్చి నుంచితవిచారముధూరమటంచు జెప్పెనన్ ॥ క ॥ లవణునిశౌర్యమురఘువర! లవ ముసమంగొనకమానులంగనియుంకన్ । లవణువధింతునవశ్యము! భవదాత్తిహరింతుననుచుబలికె ప్రియమునన్ ॥ క॥ భల తమ్ముడనిలశత్రుఘ్నుని । గరుణాకలితేక్షణములగనుగొనిమీయి । ద్దతీలో నెవ్వడులవణుని! బరిమార్పంగలరటన్న భరతుడు

—(* రఘువీరుండులవణాసురునిసంహరింపశత్రుఘ్నునిబంతుట. *)—

పలెకెన్ ॥ శా॥ ధాత్రీశాయకనన్నుబంపుముమహాదృడ్ఢాత్రుగుండీసిపా । పుత్రున్నేవధియించివచ్చెదయతుల్ భూదేవ తల్ దేవత । ల్వి త్రాసస్థితులింక జెందరనినన్వేలేచిభూభర్తకున్ । శత్రుఘ్నుండుకరాబ్జముల్ మొగిచి చంచద్భక్తితోనిట్లను ॥ మ ॥ ఇనవంశాధిపమిమ్ముబాసిబదునాల్ గేండ్లున్నెంతంగూరలే । తినినారల్ధరియించిసైబడలనందిగ్రామవా సంబుచే । సినవాడీభరతుండుమీశరణసంసేవాప్తినిందుండనిందుండనింతనిలో నెలవణున్వధింగగలనన్నంపింపుడంచత్రపన్ ॥ క॥ తలచెదమీపదపద్మము । నిలిచెదమధుపురముచెంతనిమిషములోనన్ । గెలిచెదలవణునిమీకృప । జాలిచెదననినసుజుమెచ్చి భూవరుడనియెన్ ॥ చ ॥ అరవిశదైత్యకాలివిక్రాంతాసుడనావాడవకోవిదుండవీ । వపుడునిజంపెకాదెలిసియుంపెదవైరివధించి భూరివై । భవములతోవుదత్పురముబాలనసేయుముధాత్రిబోలిమధ । రుమ్మనకుసాటిలేదసిరిమున్పటిపెద్దరాజధీతులన్ ॥ క ॥ అలములరిపుంగెలిచియూరిపురాజ్యముధర్మసంగతిం । బాలనసేయకున్నగుబాపముపూర్వజునాజ్ఞ మెయ్యెడిన్ । చాలురి తున్ గ్రహింపనగుబలుకుతుమేమియుశత్రుపట్టణ । శ్రీలకుసీవెరాజవభిషేకమహోత్సవమందుమంచనన్ ॥ చ॥ అలుకచేలక్ష్మీ కొవరజుడగ్రజుడుండగరాజ్యవైభవం । బులువహింయింపంజిన్నలకుబోలునెయంచనబోయిక్రమంబు బలుకకగ్రుకకనన్ భ రణిపాలుడులేనగవంకురింపగా ।లలితమనస్కులౌభరతలక్ష్మణులంగలపల్కెనత్తఱిన్ ॥ చ॥ తగునభిషేకపస్తువులుదారతచే దగువారిబంపుడా । ర్యగురుపురోహితాప్తసచివాదులబిల్వుడుపిన్నతమ్మునిం । బరగునిజపట్టణంబునకుబట్టముగట్టుడు మా టపీటిలో।నెగడగజాటబంపుడననిల్వకవారలుతత్క్షణంబునన్ ॥ గీ ॥ అధిపుటడాసతెచ్చినన్నియుజతగూర్చి ।గురుపురోహి తాదికులనుబిలిచి । సకలకార్యములనుసంఘటించితిమనివిన్నవింపరామవిభుడుదనరి॥ సీ॥ శ్రీరస్తురిపుజయశ్రీరస్తుతేయనిశ్లో తిసురశ్రేష్ఠులాశ్వీరదింప। బటహగోముఖశంఖపణవాద్యబహుతూర్యారరవములురోదోంతరములనెరయ । హృద్యవాగనవ ద్యగద్యపద్యస్ఫూర్తిగనుపించివందిమాగధులుపొగడ । నటదశాస్త్రానుగుణ్యంబుగాగణికాంబుజాస్యలుసరసలాస్యంబుసలు ప। దల్లులందఱుగన్నులచల్లగాగ। జూచిజడుసంతసిలవసిష్ఠుండుమంగ । ళాభిషేకంబుగావింపననుజునిటల।పట్టికసువర్ణప ట్టంబుకట్టెవిభుడు॥ చ॥ భవదనుజన్మ నేడుమధుపట్టణభర్తనొనర్చినప్పుడే । లవణుడుపోరిలోబడియెలక్ష్మణపూర్వజమీరు నెంమవిం । దవిలితలంచినట్టిపనితప్పునెసిద్ధముగాకయుండునా । చ్యవనుడుమున్నుగాగలనుహర్షులురామునించిలవ్వెటన్ ॥ చ॥ అమమగశ్రభూషణమహాప్రభబాలదివాకరుండొనా । దరుచుచేరవచ్చిప్రసదంబునినానతుడైనపిన్నతం । మునిదయ మీఱనెత్తుకొనియర్థముమూలమొలియికుజేచిగ్రకురునివాడమీరసుంచుకొనితోఁణసుతాహృదయేశుడిట్లనున్ ॥ మ॥ అ మరజ్యేష్ఠుమతొల్లి మెుంకరమహానియాస్త్రంబునిచ్చెంచెడెం । దమసంధామధుకైటభాసురులుదానంగూలిరయ్యస్త్రరా। జముచాకున్ లభియించెలోకములకున్సంత్రాసమాదప్పరియో । గముచేనంచదియేమెనెవ్వరిపయింగైకొంముసీకిచ్చెదన్ ॥ మ॥ అనుజానీకిదిగన్గిరన్ లవణసంహారంబుదుస్సాధ్యమే । యనిశత్రుఘ్నునకుంబ్రయోగముసంహారంబుబుమంత్రక్రమంబుసు సాంగంబుగనానతిచ్చివిశిఖంబుంగూర్చిచ్చిరా । మన్నపాబాత్రణిక్రంమునంబలికెశుంభత్రప్రాభవాగ్రుంభనన్ ॥ ఉ ॥ అసిట లాక్షదత్తచమూలాయతశూలముకేలబూనినన్। దానవునిన్ జయింపబురుదానవఖేచరికినయిననశక్యమే । దానిగృహంబునందటి తుధాంస్వనగానలసంచరింపబో।వానినెదిర్చినంజయమవశ్యమునీకగులక్ష్మణానుజా ॥ఉ॥ ఆముసెయవచ్చెపుడుచోకంబు ఆకవాడెటింగినన్ । శూలముకేలనేమఱడుబుంపదినుంచిదవ్వులం । బాశమొడించినొక్క డవుబాలకృపాంధగ గ్పడవై । యాలవణుండప్రోల్వెడలనప్పుడెకప్పముగొప్పతూపులన్ ॥ ఉ ॥ ఘోరశరాహతిన్నొంచెలికుస్సితుడైమృగీమాలు బోయునన్ । టూజుగనీకయయ్యసురతోననిసల్పుమునిల్పుమప్పర । ద్వారముచక్కగన్ మెుఱగివాడుగృహంబునకేగనీ నియున్ ॥ భోమునజెచ్చునిప్పుడుసుబూజలొనర్చుమహోగ్రశూలమున్ ॥ క॥ అనిమిషమానవశూలంబునడగశూలంబులనినిట వసరమునశ । త్రునిగెలువుమనుచుబలుమఱు। ననుజామెటిగించినాడనదిమఱుపకుమీ॥ సీ॥ క్షణములోపలనద్రిజౌకలించు జనంబుననుమించుహయములువాల్గువేలు । మణిహేమరుచులరాహిణిమేరువులమీఱెదండియూరధములు రెండువేలు । నిగి తోనొఱసునుదుత్తుంగాంగకస్ఫూర్తిసరిలేనిమపనసామజములువేయి । విలయరుద్రుసనయినవెఱపింపగాజాలువీరభటులుపదివేలమంది । గొలువకవినటగాయకకోటివం । మాగధసమూహమూరవ్యమణులదండు । వెంటరాలతవగహారుజెన్చ మునకు। గొనిమధుపట్టమునకుజనుమునీవు॥ క ॥ సేనాధీశులబటులబ్రు । ధానులబాంధవులహితులదగరీతులన। నావింపుమేమఱకతిరి। యిబనుసల్గొనుముసముచితాదరణములన్ ॥ క॥ వడిగలవారసిభటులనుబడనింపకుమసభనిజదర్పయ ంబులసుం।జేసువేసవినిన్నిపడిసిన। మెడలనబ్రజడప్పినొప్పలెఱుగుముకరుణన్ ॥ మ॥ ధనలోభంబునబ్రోవకుండెదనమీదట్రె

[illegible] ఘనమ[illegible] భటులచే[illegible] దన్నృపా[illegible] నక్షత్రశ్రీకికిఁగొం [illegible] మో। [illegible] సుచ్చనస్రమంబుతః [illegible] తనులచే [illegible] మృగక్ష్మాపల [illegible] మృగములఁ [illegible] కగడం [illegible] భటులు [illegible] ఛ్యవనాదిప్రతిరా [illegible] స్వాగ [illegible] సేవకుఁ [illegible] కాళిందచే [illegible] ప్రార్థింపుమా॥ క॥ ఎప్పటుల [illegible] విజయలేఖలనుప్ర [illegible] సించిన [illegible] మంగళము [illegible] క॥ [illegible] దనమునునిశ్చయ [illegible] వచ్చిన [illegible] స్వమలగూర్చి [illegible] యనముదమందితేల్లు [illegible]

[illegible] ఊ॥ [illegible] ప్రాణ [illegible] పూజ [illegible] కాంతలు [illegible] చిరు [illegible] మందరు [illegible] మనసి [illegible] అంబురుహ ము॥ [illegible]

[illegible] ఉత్సాహ॥

—(* సౌదాస చరిత్రము. *)—

ఆముంసీ[illegible] సూర్యవం । [illegible] దాసుడ । [illegible] భుంపుపుత్రకాంతుఁ [illegible] । [illegible] చేసె నెల్ల [illegible]॥ మిత్రసఖుడనఁ [illegible] । [illegible] చెబుచ్చవక ముని । [illegible] మారుని । [illegible] దపమున కేగెన్॥ క॥ ఆమిత్రసఖుండు [illegible] మిత్ర సఖుండనంగనల [illegible] । [illegible] కానన। సీమన్విహరించె బోలముచె [illegible]॥ [illegible] విభాతి॥ హరులు హరియించుచును గరుల విరియించుచును గిరులము [illegible] । [illegible] మృగయూథములన [illegible] । [illegible] బెబ్బులుల [illegible] । [illegible] శరము [illegible] ॥ మ ॥ [illegible] । [illegible] రాజాసిర్ని [illegible] మిత్తంబునా । హింతునిం [illegible] । హిత [illegible] । [illegible] మేధంబుల్ [illegible]॥ క॥ ఆసమ [illegible] తండిచ్చొ [illegible] యాంబున [illegible] । [illegible] ధరణీపతి [illegible] । [illegible] ఊ॥ [illegible] వేషధారినై । [illegible] మాంసము । [illegible] ॥ మ ॥ మనుజాదీశు [illegible] మాంసముతో [illegible] । [illegible] । [illegible] రాజు [illegible] మో । [illegible] దైదీనతన్ ॥ చ ॥ కులగురు [illegible] మెరెమును గోరిన [illegible] మో । [illegible] । [illegible] తెలియక [illegible] యనసాత [illegible]

సమాయగామరిన్॥ క॥ తెలిసి వసిష్ఠుఁడు భూవర। తిలక కుశీయసురతనము ద్వాదశవర్షం।బులు నన్నుఁబోల గెడిన సనతఁడలిగి గు
రున్నగలదిట్టి తనంబు వృషిగొనన్॥ మ॥ మదయంతీసతి యడ్డమై విడువ మోత్మ్మామండలాధీశ చె। ల్లఁడు కోపంబున వసిష్ఠమౌని పయి
నేలా యింత మాఖ్యాణంబలం। బదభాగంబున డించె శాపజలముం బాదంబుల వ్వేడిమిం। గది సెంగ బుఱర భావమ దుసనదగెస్ గ
ల్మాషపొందుఁడనన్॥ క॥ ఆసౌదాసుఁడు యాగము। సేసినచోటిది యటంచు చెప్పిన జటిలా।గ్రేసరు నుతి జేసి సుమి।త్రాసుతుఁ గగగొ

—(* జానకివాల్మీకాశ్రమంబున గుశలవులం గనుట. *)—

ట్టుకొనుచు దత్సను సుమనన్॥ మ॥ ధరణీపుత్రియు నాటిరాత్రి శుభస్థానంబులన్నుద్ద హిహా। తరుణ ముమ్నిల్వగవంశదీపకులబు
త్రశ్రేష్ఠులం గాంచెను। ధ్వరదత్సంభావవేళ బూలుగురిసెన్ బ్రేమా సెన్ దివిన్ దుందుభుల్। చౌర సెన్ జల్లని గాడ్పు నల్లడలసంతో
షించిరచ్చో బుధుల్॥ క॥ మునిసుతులు వచ్చి రయమున। నినవంశుని దేవి సీత యిద్దరు సుతులం। గనియె ననిపిన్నవించిన। విని వల్మీకో
ద్భవుండు వేడుకతోడన్॥ మ॥ యశము న్విద్యయు భాగ్యముల్బలము దీర్ఘాయుష్యముం గాంతురీ। శిశువుల్ బుట్టిన వేళ వచ్చిదను
చునాశీర్వాదంబు గావింపుఁడి। కుశలార్థంబుగ నమ్మునీశ్వరుఁడు రక్షోనాశమంత్రస్ఫుర। త్కుశసంఘంబుల నంబు నించి జలధిస్తో
మంబుతో నట్లనున్॥ క॥ ఈ కుశలవ ముల మార్జ। మాకొమరులకాచరింపుఁడు దుసరక్షో। నీకాదిక భయమడఁగును। జేకురు శు
భ మునినటుల జేసిరి వారల్॥ క॥ కుశమార్జితుఁడగు సుతు నను। కుశ వాముల లవ జలముల గుశలి యయ్యె నయా। శిశువునకు లవసమా
ఖ్యయు। బ్రశమననిధి యతఁడొనర్చెఁ బ్రఖ్యాతము గన్॥ క॥ చంద్రార్కులగతి సింద్రోపేంద్రులవలె నశ్వినుల రీతిం గుశలవులా।
సాంద్రతపోధన శాలద। యంద్రావాసము లేక వెలసిర త్యుజ్జ్వలులై। క॥ పుత్రోదయము ధరిత్రీ। పుత్రి క్షేమంబున త్తపోనిధి దెలుపన్।
శత్రుఘ్నుఁడు విని యారాత్రోత్రముల ఫలించె ననుచు సంప్రవహించెన్॥ మ॥ హరిహయ దిగ్వధూమణియు నంతవిభాకరు
గాంచెఁ ... నిత్యకృత్యమున వారి తనిష్ఠ వో సర్చియమ్మునీ। శ్వరునకు మ్రొక్కి యాయన యొసంగెడి దీవనలొంది చెచ్చె
రం। జనమది శౌభిముఖ్యవిలసత్పదవిం జనియెన్ జయార్థియై॥ చ॥ చనిచని యేడునాళ్ళకు రసాసతి గట్టైడు నీతి ఫట్టమో। యని హరిసీ
లనైచలశశాంకకళంక కురంగనాభికా। భినవవిభా ప్రభావమున బెంపగు భానుజఁ జేరి యున్నెడన్। మునిగి కృతార్థుఁడై చ్యవన
ముఖ్యుల నకరఁడ గాంచి వేడుకన్॥ క॥ వారికి మ్రొక్కి ప్రియంబున। వారిచ్చు ఫలాదికములవారన్ తృప్తుఁ। డారించి గతశ్రముడై। యా

—(* మాంధాతలవణాసురునిచే మృతుండైన కథను చ్యవనుండు శత్రుఘ్నునితో జెప్పుట. *)—

రాత్రి రిచ్యవనుతోడ నతడిట్లని యెన్॥ మ॥ అనఘా యీ లవణుండు మేటియని మీరానాడు స్వామితో। ననగా నేను వింటి నైన శివద
త్తాఖిలశూలంబు చే। ననిలో నెవ్వరి నైన పీడ చె నేయాచందము ల్గల్గిన। న్వినిపింపం దగు నన్ను నా చ్యవనమౌని శ్రేష్ఠుఁడిట్లం చనున్॥
క॥ అన్నా యా లవణాసురు। సన్నాహముతోడ గడియ జని శూలము చే। మున్నాజి బడిన రాజులు। నెన్నంగా శక్యమే ఫణీంద్రునకైన
న్॥ క॥ వచ్చిన నృపులితని చే। జచ్చిన నృపులెందఱో యసంఖ్యులదేలా। మచ్చరమున లవణునిచే। నొచ్చెన్ మాంధాతయును విను మువి
వరింతున్॥ మ॥ యువనాశ్వుండను రాజనందనుఁడు ధౌర్యోదాత్త హేమాద్రి శా।త్రవశిక్షాక్షమ దిక్రమక్రముఁడు మాంధాతృక్షి
తీశుండు ము। న్నవనీనాథుల నెల్ల గెల్చి సురలోకాధ్యక్షు నిర్జించియు। ద్దివముం జేకొన నెంచి దండు వెడలెన్ దీవ్యత్ప్రతాపంబు
నన్॥ క॥ వెడలి కడవన్నెగుబ్బలి। గడిచి దివి కేమించి రాగ గాంచి మొగుల్తో। త్తడితో నతని జయించుటకడు భరమని యెంచి గిలచ్చి కపట
మతినను॥ ఉ॥ ఇమ్ముగ భూమి శాత్రవుల నెల్ల జయించి దాసవర్ధితన్। స్వము జయింపరావలయు మానవనాయక నీకరేయుఁడై।
యమ్మునిపుత్రకుండు లవణాసురుఁడుండగ నెట్లు వచ్చినా। విమ్మొయి వానిగెల్వక యె యింద్రుని పైన నరాజు సిగ్గునన్॥ గీ॥ వాని దాకి ఖిద
పవచ్చెన నపిటికనిన నటుల శేయుమనుచు నింద్రుఁ డరిగె నాక మునకునన నీ। ద్రుడలుకతో మధువనంబు కడకు మసల కేగి॥ చ॥ ఉసవ
నపీఠిప ముదిగి యుద్ధ తోనొకదూతనంపినం। గుపితమనస్కుఁడై లవణుఁ కొల్వునకుం జని వాఁడు వానిచే। నపహృతకాయుఁడ
య్యె నృపుఁడంత టనంతకు మాడ్కి బేర్చియంచ్చ పలుని జేరబోయి దనుజాతకు రాధమ బోర రవన్మనన్॥ శా॥ గంధేభంబు నెదుర్చు క
సరివలెన్ సజ్జీకృపుడ నాఁడు గ। ర్వాంధత్వంబున శూలముద్ధవిడి ద్రేయం దచ్ఛిఖల్గప్పినన్। బంధువ్రాతముతో సమాత్యతనుజాత
శ్రేణితో సేనతో మాంధాతృక్షితినాయకుండవు డెభస్మంబయ్యె నొకుర్వ్యాడిన్॥ ఉ॥ కావున వాఁడు మున్మొదల కైదువ బూనిన
వేఁబోరికిం। బోవకు మీ నృపాలసుత మున్నె సమస్తము దెల్పినాఁడరా। మావనిభర్త దెల్పవలె నా యికమేము నుశేపవశ్యము।
న్నిమ్మ జయింతువాలవణ నిగ్రహింపుము నేఁడు నాపుడున్॥ క॥ ఆశత్రుఘ్నుఁడు చ్యవనుని। పేశలభాషణ ముదంబు బెరయుచు ని
ద్రా। వేశము జెందెడి నతఁగు। శేశయహితుఁడుదయ శిఖరిశిఖరము జేరెన్॥ ఉ॥ అంతకు మున్నె లేచి యత డాహ్నికకృత్యము లె
ల్లఁదీర్చి యత్యంతదయాకృపాసన్నుల గుణచ్చట మౌనుల కెల్ల మ్రొక్కి వా। రెంతయు వేడ్క శత్రు జయింపుమటంచను పంశరాస

—(* శత్రుఘ్నుండు లవణునితో బోరుట. *)—

డిపఁ ... దంతకృపాణతూణములు దాల్చి కళిందజ దాటి చెచ్చెరన్॥ క॥ మాధవదేవికి నెనిపవగు। మాధవపురమెదుట బూచి మదిస్థై

ర్యంబుం। గ్రోధము పెనగొని సుభవని । యూథాగ్రణయుతుడు లేచియుండెడు వంక॥ స్రగ్ధర॥ రవిపూర్వ గ్రావము ంజేరక యే మను
పు రాదంగ సింహాశ్వపవ్వగ్ర సముద్రోజ్జాడిజంతు గ్రసన సలిలసనాకాంతు గేహంబు వాసె। స్వపిథారణ్యాళి డాసెన్ వేలతయు మెక
ములక్ వేలవేలక్ । బచణద్రవ్యాదిశైలంతన్మను... మరలన్ వక్చ్ఛమధ్యాహ్న మైనక్॥ సీ॥ సందిక్కసిజికిని సమశుభ శార్దూల ఘోణ
లబలు నూలుగొరికికొనుచు । బలువచ్చి భాలనుండ సెలవుల దిగజారు పల్లనాలుక చాచి నాకికొనుచు । మదవత్తచిత్తుడై ప
దఘట్టనలచేత జెట్టులబడబెట్టి మెట్టుకొనుచు । దేవతల్లడిల్లంగ నస్పటస్పటికి గిలాచూర కొనుచు । నెదురులేక యూరి
కేతెంచు మధుపుత్రు । ఘనతనూనిరుద్ధకమలమిత్రు । నతికరాళవక్త్రు నగ్నిజ్వలన్నేత్రు । జూచి లక్ష్మణానుజుండు గినిసి॥
మహాస్రగ్ధర॥ జూచే నిస్సంచు కోదండము గుణరవాడంబరంబాందజేయు । స్సిచుండా దైత్యాడలర స్నగడు శిఖిశిఖిన్నే
నేత్రకోణంబులానం । జూచెం ద్రోధీఘనబాహున్ను త్రి పథగతచతుర ప్రయోజన్నిభావ । ద్రాచేసుల్యాస్త్రి ఘ్రాణో
ద్ఘాత శరధినిశ త్రుఘ్నుకంఠక్॥ మ॥ చూచి కరాళవక్త్రిడగుచుండగ జెట్టుగనప్పత్రోపలో । పేచికరంబునంటు నొకవిల్లును
బూనియున్నాం। జూచిన బాజికిం దొడరి శూరత జూపగవచ్చినట్టులం । దో చెథవాదృశుండొకొ యెదురొకసేన సన్నజయించు
వాడనిక్॥ ఉ॥ ఈ పెడబుద్ధి నికెజనియించనొ యేజడుడై రెజెప్పెనో, మాసిధిద్రోయసికు వశమాలవణాసురువారిజడ్డవా। రీవరకెవ్వ
రైన పని లేయుక నూఱ్ఱు బ్రహ్మలాగిన । జావక పోదువాటుకొనసాగునసె పిలువిద్యలిచ్చుటక్॥ క॥ దినములను పెక్కులు ఉచిం।
చినసను మచి వాయు నెమ్మదినగలిగెగదా। మనుజాధమనీమాంసం। బనిపలికెడు లవణుజూచి యాడుగ ఉచుచక్॥ క॥ కటకటము
లరదగస్సులం జిటచిటనిప్పుకలు చెదరజిలువజిలువచెం। వటాండలగదలకొనన। కుటిలునకు సుమిత్రాపిన్నకొడుకొట్లనివె క్॥
ఉ॥ నీ రాలుపోకుబంటునని నెన్నిదురోక్తులుద్రేపి లేదోరిదు। ర్భావమడంచి మున్ను పటెన్నపాలు రయుట్లనసెక్ దలంచితితో। రావణు
ఇంత్రయుద్ర ఏకగంబులతో ననిద్రుంచినట్టిరా। మావన్నా ధుతమ్మదగ్ర తాంతుడని కెటువొయెదకిటక్॥ శా॥ శత్రుఘ్నుల్యాయ
ధాగ్ధమైకహావహించం దేవభూదేవ । తల్విత్రానస్థి విజెందనంక సమరోర్వి స్నేహఖండించిసి। గాత్రంచ్ఛటికె లకగ్గ్రమల
పొల్గాసిగసుగంధివనాపుత్రాదుష్ట నపుత్రనిల్వమనిన స్ఫూర్తి క్రుధాపేతుడై॥ శా॥ ఆరత్నో విఘుడార్పుచున్న భీకంకా ధీశుమన్న
లుబుం। బోరంగూల్చిన రాముసోదరుండ వేపోమ్మెనవనాకోరికి యిం । దేరెన్నిశ్చపవదగ్రజా ప్రహితకోటింగూడ నేడంతరం। జే
రంబుంచెదనీవ్వమంచుబురికిస్సీఘ్రింబునవ్వొటగక్॥ అలుకక్ లక్ష్మణతంముడద్దమయి యారాయోరిచో పాటమా। ఇవ్వలు కల్ప
లిగాటొలంగిపో యెదవు రారానిన్ను శత్రుఘ్నుడి । కలలనంగూల్పక యేలపోవిడచు చింకంబాడభీరుండవై । తలగన్నవ్వరె
లోకులంచు బెగడక్ దర్పించివాడుద్ధతిక్ ॥ చ ॥ పలికినపలుకులోరిజనపాలకులాధమయాత్మనిల్వరా । కలిగెడిదల్పెలవను
చుగ్రకులబాహువులప్పళింపుచుంగలంలనార్చుచుం జెలగికేరుచు నొకర విశాలసాలము। గ్గలమగుబన్నితో జెరికిగ్గకొనిలక్షను
చూచివైచినక్॥ క॥ అథరకశత్రుఘ్నుండది । పదితునియలాన గ్చెబంచ భలప్రహతి। న్సవమెత్తినకటులవాడును। పదలసిరోషము
నవ్వుకుపపషమునురిసెక్॥ ఉ॥ కుగసెడు పృథువర్షమునకు స్వనుతీయక భానువంశజుం। డురుతరసాయకప్రచయ మనొకర మొ
గిస్నిగిడెంబియూర్చివం। గురిసెడువారసిశిఖకోటులు పాలములంచునక్మముల్గు। రిసెవిరోధిపజ్రివరకోటనడెంచెనతండ ద్రుమ
ఒక్॥ క॥ తేవాఘోరము ద్రుంచం। గానీఘోరమనగట్టు కంటకుంపువడి। న్నాహాతరువులు వైచిన। మానకయాతడచెనిమిషమాత్రి
ములొనక్॥ క॥ సుమ్మునైనశిలలపొళ్ళును। గుమిగొనితుత్తునియలైన కుజశకలంబుల్సమరోర్విని నిండికొనద । త్సమయంబున సమసెన
చటిసాలములెల్లక్॥ ఉ॥ చేమవచెట్టు లెల్లసరిసే । సినిశాటుడు మానుజాసరిత్ । తీరమహీరుహావళులు దెచ్చుబయింబడవైచు గ్రం
మతుం । టూరకమూవనేడబుసియూరునొపిడనియకుర మారుడు। న్నారెకురామదత్తఘనసాయకమేయదలంచుచుండగక్॥ ఉ॥
అంతట నేమతెంచిలవణాసురుడొకరకుజంబుదెచ్చిదు । దాంతరయంబునస్వరముదాకగవేయనతండనొచ్చివి। శా॥ త్రి
వహీంచియూవిల లెసురల్మనుబుస్సెగడొందిరప్సరః । కాంతలుజాలిజెందిరిజగంబులుకంపముబొందెనత్యేడక్॥ ఉ॥ అడమ్ము
గొందలంచిరిప్రజాచుకాచునేటికిశూలమింక । న్నెదిరినవైరివచ్చెనని తొల్లమృగంబుల ఘూరిమాంసము । దిమునమెకర
చున్నగెండమూర్ఛ రొలంగిపగన్నువిచ్చిపే। రుదుటునలేచెలక్ష్మణ సహోదరుడుత్సవమంచెలోకమల్ ॥ వ ॥ అత్తెఱగున
మూర్ఛదేరి యింద్రజిద్వైరానుజుండిమితో బుట్టుపుదనకట్టెదుటబలుచట్టులుచెట్టులుపట్టుకొని పడఘట్టనలనిలాతలంథిట్టుపడ
పఱనెంచుచున్న మధుదైత్యపుత్రుదుర్వి పట్టింగనుంగొనివీరరౌద్రరసంబుతో నంగమంతంతకనుపొంగ బ్రహ్మయకాలాంతకు
లెంగనుసంగనిపించినిటలతటంబునవికటతరంబుగా గుటిలభ్రూకుటిఘటిల్ల దటిల్లతాపటలచటులద్యుతులకుదండయగు కో
దండంబు సారించి నిమిషమాత్రంబును సైరించకవైరించనవామచంచద్గరుచంచల చంచలానిభవిభాప్రపంచవంచనాచుంచు
పాలిశ్చితకాంచనసంఘటితపుంఖప్రభాధురీణంబునరీణ తేజోవిభవాధికవధుకైటభప్రముఖనిఖిలవగ్రిదానవ కంటకకంఠబిం
దవక్రియాచమత్కారియాభిమత్యశయిత్యసంపత్న శ్రీబాణంబును సకలభువనద్రోసనవ్యాసనాత్కుడా సకల సుమనోకాలమృత్యుక
రాళవక్త్రాగ్నిభీషణ ప్రాంతరపరిమాణంబుసుబ్రిమాణపరిభావవైభవాధః కృతచక్రశూలాదినానాశస్త్రాస్త్రప్రా
ణంబునగు రావణాంతకప్రసాదానాదిత నవ్యబాణంబు తూణంబు వెడలందిగిచి లవణాసురుప్రాణంబు పహరించుగుణం

బుచుటంబునకూచిన శతకోటిమాత్రాజంతమంచబోర్భటపరికరాస్ఫాలన లగ్నేసేయుతదళండితరుణ్ణండలంబుడిణ్ణండ లంబునిపుకొనిపాడగూడక చూపులకుమిఱుమిట్లు గొల్పెటమునపల్వకల్పితయానప్వ్య తరాశునపకితిళ్వలికా మాళిగ లోయుస్థితుత్తైగమునగంధర్వ సిద్ధవిద్యాధరాదిదేవతలు దేవతాకృష్ణుండగు పరమేష్ఠికడంజనినుతులై యిట్లనిపిన్నవించి రి॥మ॥జగముప్పొంగెడిమద్రముతేజముజగత్సంహారఘోరా । గ్నియాజగదుద్వ్యాపనదోసర-రప్రభగదు సశత్రుఘ్నబాణా ర్చియు। జగముల్గాల్పు తెరంగునన్వాలిగెడెన్నర్వేశయింకపిధం । బగునోలోకముఐదహింపగదవే యన్నగ్రపధాత్రుండనున్ ॥ మ ॥ భయమీలకసుబలారతాల్లిహరింపబాణంబుచేద్రెవ్వరా । ద్వజయముల్వెకురవహించసెనివ్విఘమెశత్రుఘ్నుఁడింబూని డు । ర్జయులీలన్లవణువ్వధించునికమేసంతాపముల్మాన్పద । ద్రయుసౌఖ్యంబువహించునన్నజని రుత్సాహంబుతో దేవత

—(✻ శత్రుఘ్నుండులవణాసురునిసంహరించి పుర్వరంబునేలుట. ✻)—

ల్॥ చ॥ అలశత్రుఘ్నుఁడునివ్విధంబుననుదివ్యాస్త్రంబుసంధిచిపే । రలుకన్ చైత్యునిలాంబములక్ష్యముగసేయం జ్వాలికల్గి కొరాల । న్వాలసుపెశత్రునియొమ్ము మూరియుబయున్ భేదించిపాతాళవా । సులకున్భీతియొనర్చిరస్సుగవోదిం జొచ్చెన్నురల్మె చ్చగ్॥క॥వాఁడును వెడలినయప్పుడె । ప్రాణంబులువెడలిదనుజపతిపవనహతమై కేశఫణివి ముఖలగలనగుల్ స్థితజగముల లోద్యుమజెందన్॥శా॥లక్ష్ము॥ఇలపైలవణాసురుడిట్లాయుగక్ । గతకాలమువాసియగారమునన్ । వలెనొప్పెదుముంబొన వాస్నపచేబబవాడేమనూలమునంగలసెక్॥ క్రౌంచపదము॥ తానుబుమీంబంబూనులవానల్పులేచుగ గురియగదళఘన భేసుల్గ్లైపటప్రమోదుకేవలగతక్రియలనువవనతలగిరికొనియాడక్ । దేవతలెల్లతలిపుట్లస్థిరమనుగ్గొనవగ దివిజపిధుం ఁడుం । చావకముభ్యాశాపవిఘుక్తిక్। బగతునివడచిన ప్రభుగనవచ్చెక్॥గీ॥అఘుడబ్రహ్మర్షిసద్గులైనమైన। ఘనులుశత్రు ఘ్నుదీవించికౌతుకమున। రావణునిసంహరించినరాముబాగడి। లటులబాగడిరిదేవేంద్రపడతెనిప ॥ ప్రణపత్తము॥ తీ అజెన్మహామలగులిప్వేళం । జేరెవ్వాకునుజగసౌఖ్యాంబు । త్రైతజన్లోకులదసగండంబుల్। మీకెన్నిబలిమిందుజయంబయు॥ క॥ వచ్చితినినీప్రతాపము। హెచ్చితిమిభవజయాసక్తిన్నినిన్నున్ । మెచ్చితిమొకేవరమియ్యాగ । వచ్చితిమనఘాస్మయనగవల యుపటన్నక్॥మ॥ అలశత్రుఘ్నుడుకక్రముఖ్యులకునాష్టాంగంబులర్పించియం । జలిగావించిమహాస్త్రులారభవదంచత్పాదము ల్గొల్వగా । కలిగెంజాలదెమైనసమ్మనునిపొల్లనొన్నదొల్లింటికం । బెనస్సంపదమీఱజేయుతమిపుటెంగల్లనిండటుక్॥ మ॥ అనినన్నిపదలంపుసట్టుబతిరమ్యంబైభరాస్వర్గమో। యనసింపొండెడునిప్పురంబనుచు। వారంతర్ధిజెందన్ముదంబునశత్రు ఘ్నుడుకత్రిసంహారణమా। యొద్దరఘుస్వామికి। స్వనిపించంతగువారిబంచిహితమంత్రిశ్రేష్ఠులేతెంచినక్॥గీ॥ వారినాదరించివ చ్చినసేనల। గలయుచిజయసూచకంబులయిన। బటహగోముఖాదిబహులవాద్యంబులు ఘోరకోలుగమథురపురముసొచ్చె॥ సీ॥ చొచ్చిపిబొచ్చిప్రజలకుపొంపెసంగసర్జనంబయినమధునిమందిరముజేరి। ధనమణిసువర్ణవస్తువాహనముతెల్ల। జేకొనినునీ రాజ్యంబుసేయుచు-డె॥అప్పుడు॥ సీ॥ దివసప్రభుశతప్రథితభాప్రచయదీప్రకసకప్రచురవజ్రగణముగలిగిఘనయాధపథరో ధకలనాధరితభూధరసుధాఫలసౌధరాజిగలిగి । నరభోపరవిలోచనముదాచరణసూచకమణిచయాకృతచలములుగలిగి।సు పచేభీమభలాళితకశరిసముదాళిఘనకేళివనపాలికలునుకలిగి । దంగదుత్తుంగతరగోపురములుగలిగి। కలితగృహాగ్రవిపణి మార్గములుగలిగి। వికచకల్హారహారదీర్ఘికలుగలిగి। పొలిచెశత్రుఘ్నువలననప్పురవరంబు॥క॥జనహాదులుమునసల్పె। వ్యూహ రులువచ్చిరిలిచివలసినవస్తు। వ్యూహములునించిరప్పురి। నారిదశ్వాన్వపయనాన్యగవబసక్॥ మ॥ తనప్రోల్సకలాపయాం చునందఱునుసంధ్యోపత్సంస్థి। నమజంబ్రోచుచులేనియుండెలుపు వ్యుత్సంతాపముండావసు। వ్వనయుండుంగపంపకెల్ల ప్రజబున్వర్ధిల్లుబంద్రెందుమహా। యనమల్ రాజ్యముసేసిరామపదపద్మాకాంక్షియైయుండెంతటక్॥మ॥ సుగుణాభోగులమంత్రి

—(✻ శత్రుఘ్నుండుశ్రీరామపాదసేవార్థియైయయోధ్యకరుదెంచిమరలిచనుట. ✻)—

పుంగవులనచ్చోటునుంచిపురిచస్సతిం । దగువారిందనవెంటబెట్టుకొనిరక్ష్యంబునారూఢుడై । నగరావాసులనెల్లపీడావనిద్ర యానాప్యాపిగొప్పైశ్వర్యకులన్వే తుకజేరెనాఘనుమవాల్మీకాశ్రమస్థానముక్ ॥ క ॥ చేరివాల్మీకులకునహిల్ నేసియాత డంచిరాశీర్వచసూన్నఫర్తినాదరించి । యిచ్చునర్ఘ్యాదకములువహించిశ్రీంతి । దొరగపరిజనయుతశత్రుఘ్నుడలరె । అ మ్మునిచద్రుడుపదయుహాతక్గొనిపలెకనెల్లలో । కమ్ములయుకురుమల్లయినకటకనిద్రనిలమ్ములాబా । లమ్మునగూ లనేసితిపనంతభుజాబలశాలివెంచగా । నిమ్మహిసికుపాటిగలరేశరకౌసలితన్మజానుజా । ఇకకొకసాటికిక్లవణదీల్గు నెలలోకులబాదనీనుసే । శంకదొరంగివీనిజనిజంపెపిశాచుడుభూమిపుట్టునే । యుంకిలిలేకయుండుదుసేగౌంపుదలపుడు మాతలపుని। థంకధరించెనీమబుధవత్సలనిన్నునుతింపశక్యమె । రావణుక్రుంచునాడురఘురాముసకక్బహుళక్రియన్న ముల్॥ గావలనెన్నకౌసనునికంటెమహోద్ధతుడెయనేకులక్ । భూవరులక్హరించినరిప్పన్నిమిమబునక్రుంచెనవునం। నైవ వసభానురేంద్రదేవతింపగపెంటిమినీప్రభావముల్ ॥ చ ॥ లవణునితోడనీవికలపబుతేడుపేళనీమహా । సమరముసం డిచూచితిమిసర్వమునిప్రభియంతయొప్పనే । యవునవునీకెచెల్లునని యకురునజెచ్చిశిరంబుమూరొనక్ । బ్రవిమలచిత్తు

దత్తపసిపంక్తిముఖాంతకుపీతమునికిన్ ॥ చ ॥ ఇటుసలెనాదరించిజటిలేశ్వరుఁ డాప్తబలాధిభూసుహృ । ద్భటయుతు
డైనయాతనికిబక్వఫలాంబులవృష్టిచేసిచెం । గటియుటజంబునన్నిలువగా సెలపిచ్చినకుమారుఁడ । చ్చటవసియించెభృ
త్యులుపచారములన్ శ్రమముల్ వారింపగన్॥ అయ్యవసరంబున॥ సీ॥ ఉడుసుధారసధారలాలికెడుచందనసరసస్ఫూ
ర్తిసంఘటిల్లఁ । దిన్నగా దాఁకుపూదేనెసోనలమించుకథమునదరముల్ వ్రస్తరిల్ల । గండచకోరరులానకమ్ములిప్రవహించుర
సౌఘనగౌగమరసోక్తిసులలి । విరవియయిచెవులకు పాల్వెల్లువపాటెడిక్రమమునన్ నాలాపగతులు వెలయ । గవలుకపి జెలువ
ద్రాక్షౌఘఫలోపమ । సుసమానితవాల్మీకిమౌనిరచిత । చారురామాయణశ్లోకసమితిగాన । లీలబరియింపశత్రుఘ్నుఁడాలకించి॥
క॥ అనఘు ఘటసంభవ । రామాహృదుపస్థానువృత్తులాపదసంపద । ర్వ్యామిరకౌశలియావా । క్రామాణిక మెచ్చియితఁడుప
రవసుడయ్యెన్॥ క॥ పరవసుడగుడెలియుచుగ్రమ్మరసనితలయూరిసింతమాత్రముసితా । పరపుత్రులకితప్పోపధికరణంబున్నెరిగడ
యుచుకౌతుకమొందెన్॥ చ॥ అతనివిజాపులద్భుతరసాబ్ధినిసింగినిజంబొన్వపమో । ఘతిసిటుపల్లగా గమములసేయ గవిం
టిమువీరతెప్పవో । యాతివసుజేరివేడగరగునయ్యంగనరబరమాధృతంబులి । య్యతివరుపాలనున్నయాపియారయనెంతటి
వారమంచనన్॥ క॥ శత్రుఘ్నుఁడిట్టులసీతాపుత్రులగానమును వేడుబొందివినుచునా । రాత్రిగడకొనర్థక్షణ । మాత్రముగా
నంతభాసునుంపుడువాడిచెన్॥ చ॥ దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చిమునీంద్రుడనజ్ఞఁయయ్యాగా । సపనయుక్తిపీడకొని సై
న్యముతోడనిలత్మ్హాసుజుం । డవిరళవేగలీలరవియంబరమధ్యముజేరునంతకున్ । రఘుకులనాథుఁడేలెడుపురింబన నన్నెయ
నోత్సవంబుగ ॥ వ ॥ ఇత్తెరంగునంగనుంగొనియభంగహర్షతరంగితాంతరంగంబునంబురలక్ష్మిగరాంబుజంబుల ముకు
ళించిసముచితప్రకారంబునంబ్రవేశించి॥ సీ॥ సామజహయభటస్యందనావళులతో నెడనెడసామంతులుదొరకొనగ । భూసు
రాశీస్స్వాసపుణ్యవాద్యములతో వందిమాగధులకైవారమొలయ । గమనీయమృణిమణికంకణక్వణనతైచౌలులు వేడలనుండసే
సలొలుక । సజ్జముడలపాండురాతపత్రములతో ముందరబలుబెకేరమలువహింప । బౌరులాలాడబోడగనిప్రస్తుతింపబ
టహబహువాద్యరవముతో ప్రజలయాలివు । మీటుమొగసాలముందరదేరుదిగ్గి । శిరమునసైజలిఘటించిసగసతడంచు కొలు
వునకేగిరామనృపకుంజరుపాదయుగంబుమస్తకం । బొలయగమ్రొక్కిరశత్రుపురినుండియుతెచ్చినదివ్యరత్నరా । సులుగు
కానుకసేసిపరిశుద్ధమతిన్ కరముల్ మొగిడ్చిచూ । పులుఫలియింపస్వామిమొగముంగనుగొంచటనిల్చియుండెనన్॥ ఉ॥ దేవరయా
జ్ఞశత్రునివధించితదీయపురంబుదంచిత । శ్రీవిలసిల్లజేసిపది రెండుశరత్తులుబాసియుండితిం । గావునమీపదాబ్జముల గంగొ
నవచ్చితిదాళశక్యమే । యాపునుబాయక్రేపువలెనచ్చటనొంటిగనిల్చినాపుడున్ ॥ సీ ॥ నగుచుదంమునిజేరదీసికౌగిటజే
ర్చివసుధేశుడునేలవగపువత్స । యరిశిక్షయుసుధరాపరిరక్షయునుజేయ కూరకుండగక్షత్రియునకుదగునెయుచితకృత్య
ముమాన్పనోపయుండుటగాకనినుబాసిమేమైననిలువగలమె । వలసినయప్పుడెందువచ్చిపొల్లులలమంచుజుట్టులమిత్రులజూడరా
దు । తామసింపకసప్తరాత్రములుమాత్ర । మచటవసియించిపురికేగుమింతెదడపు । రాజులేకున్నరాజ్యమరాజకమగుననిన
పతియాజ్ఞశిరమునతడుపూని॥ మ॥ భరతునిలక్ష్మణుంగదిసిభక్తినమొక్కుటయుంచివారియా । దరణము గాంచిపేర్మిమున
తల్లులకెల్లనమస్కరించితి । త్పరమహితాప్తులందనరిబంధులరాపులమంత్రులన్ దరా । మరులయథోచితక్రియలమన్ననజేసి
యనంతరంబునన్॥ చ॥ ఇనకులుడానతిచ్చినటులేడుదినంబులుసిల్చియవ్విభుం । డనుమతిసేయగాబయనమైజననీ బంధుబంధుకో
టివి । డ్కొనిభరతుండులక్ష్మణుడుగూర్మిని వెంబడివచ్చిపంపజయ్యావనతడయ్యెడన్సబలుడై చనిమెన్నిజరాజధానికిన్॥ క॥
యీశత్రుఘ్నునికథయేధీశాలులువినినహితమతింజదివినసతౌకశతిర్థాసినశత్రువి । నాననమగురాజ్యమును ధనంబులు గ
లుగున్॥ ఉ॥ అల్లవసారియిట్లుచనియాన్నపురీజనులుల్లసిల్లవం । శల్లనుసన్నుతన్ ధవణిబ్రోచుచుశత్రులకీర్తియుక్తిరా । గిల్లి
యునగ్నాభగ్రశ్రుతకీర్తిమనోరథపూర్తిసేయుచున్ । తుల్లకులార్తిబెంచుభయబార్తి సడందగ ధర్మమూర్తి యై॥
ఉ ॥ అక్కడనక్కడాఁ విమలయంతటవైష్ణవ్యమబూనిరామభూ । భుక్కులచక్రవర్తిగతుభక్తులసద్వ్యమద్యసూల । ప్రస
క్తులసాధువాక్కులప్రసన్నతతోనిగిడించిసత్క్రియా । ధిక్కులుగాధరాజనులబాలనసేసెనసద్విక్కౌశనన్॥ సీ॥ శ్రుతిమ
ర్మముతెలింగిసుస్థిరాంతర్యాగవిములులైబ్రహ్మభావమునమంచి । యధిగతధర్ములైయరినాశమొనరించియాశలగెలిచిబ్రాహ్మ
ణులగొలిచి । పరమార్థచంతులైసురచిరాసష్టాంగసంగతిగాన్పిరాజయోగమువహించి । తగుశాస్త్రముల నేర్చిద్వంద్వహీ
నులై తెలిపిమహార్యసేనలుఘటించి । బ్రాహ్మణక్షత్రియోర్వ్యభటులుయోగి । జనులలెమించజగతిప్రశస్తసస్యవతియైఫలింపసె
లమూడువానలెచ్చ । రాజ్యమొనరింపుచుండెశ్రీరామవిభుఁడు॥ మ॥ కతిపయమాసముల్చనినొక్కానొకనాఁడనకృద్విలాపవిస్మింజ

—(* వృద్ధవిప్రమిథునంబుమృతుడగుకుమారుని రామునివాకిటవైచివిలపించుట. *)—

నమత్రువాలిపరిశిక్తకపోలముదుర్వ్యధాభరా । నతమొకవృద్ధవిప్రమిథునంబుమృతుడగుపిన్నపాపని । న్వీతమఁటికొంచువచ్చిర
ఘువీరునివాకిటవైచిదీనతన్ ॥ క ॥ హాసుకుమారక । హాసుగుణనిధానసీకుసర్పంబటరా । గాసిపడజేసిమమ్ముం । బాసి
జనగనేమితప్పుచాటితిచెప్పుమా॥ మ॥ మాగలనిన్నువంటి సుకుమారశిరోమణిమవ్వటిదు । ర్మాషులకు నేడకక బహు

మాత్రసపర్యలొనర్చి మెల్లద । వతఁ నుగొల్చి నిన్నుఁ గనివంశముని ల్చెనటంచు నేమున । మ్మితి మెదనిన్నుఁ గాలము నవృత్యు । వు
త్రిమింగు పెటుంగ మేసుతా॥ ఉ॥ ఎక్కడ జొత్తు మది తెరువెవ్వరు దిక్కు గువారలింకనో । చక్కని తెండ్రిపాదజలజంబుల గజ్జలు
మ్రోయ ముందుమా । చక్కనటించు విప్పుడొక సారియు నాడవు మాటలాడవా । మక్కువ మెండు బోయె తృణమాత్రములోఁ
నెడ కేగితియ్యెడన్॥ ఉ॥ అక్కడనైన నెవ్వషములయ్యెఁ గుండెకు డమత్యు వెక్కుడే । దిక్కున పిట్టి వింత గలచేతలి దండ్రుల
కౌర్వగ్నైహికం । బెక్కడ బుత్రులుండ ఘటియింపుదు రాత్మజశోకవహ్నిచే । బొక్కుచు దండ్రి సేయునొకొ పుత్రునకున్ దహ
నాదికృత్యముల్ ॥ క ॥ శిష్టనుతధర్మనిధి నజనతుష్టికరుండు ప రాముడచ్యుతు నకెనయుండా । దృష్టాంతము పుత్రకసీ । దృష్టాం
తమువలన దెలిసితిమి మృషయనుచున్॥ మ॥ ధరవర్ణాశ్రమధర్మరక్షణము వేదప్రోక్తమార్గంబునన్ । ధరణీనాథుడు స
ర్వదేనియతడా ధర్మచ్యుతిం బుట్టినిని । ఘ్నరపాపంబుల కెల్ల నెల్లయగు నెచ్చో రాజదోషంబునన్ । దొరయున్ భూజనకోటి
కిట్టులపమృత్యువ్యాధిబాధావళుల్ ॥ వ ॥ అని సతుయుతుండై పరాసుండగు సుతు నిమీదంబడి ధరాసురుండు విలపించి ఖ
రాసురాంతకునుద్దేశించి మతియునిట్లని మె॥ ఉ॥ అసురభీకరుండిన కురాగ్రణి రాముండు రాజ్యమేలగా । భూసురబాలకుండపమృ
తిఁ బొందెనటంచను మాటవాసితో । నీసహజన్ములాశ్రితులు నిన్ను భజింపఁ జిరాయురున్నతి । శ్రీసుఖయుక్తిరాజ్యము నరింపు
ము సొంపున రామభూవరా॥ త॥ ఇక్ష్వాకువంశజులు । శౌర్యత్వేలగ్రీవులవనినరయగ శిసుమ్ము । త్యుత్వేలపసర మోఘు । ప్రత్యే
ళననీతరమునఁ బాటిలెనదియున్॥ ఉ॥ సత్యముధర్మమున్ దయయు క్ష్మాపతి దాల్చిననిట్లు బాలురన్ । మృత్యువు చెందునేయి
కన దేటికి చాలునికగ్నికృత్యమా । చిత్యమె మేము సేయుట త్యజించెదము వెతదీఱ ప్రాణముల్ । హత్యలు మూడు నుంబొరసి
యయ్యసుఖింపుమటంచు నాడగన్॥ క॥ ఆపలుకు నువినిభయపరి । తాపపరితాత్ముడగుచు దాశరథి కృపా । కూపారుండా
పారుని । పాపసుబ్రతికించు తమి సభకు వచ్చె వెసన్ ॥ క ॥ హితులఁ బురోహితుల మహా । పతుల మహామతుల గృతుల భ్రాతృసు
హృత్సంతతులగుణాన్వితులనిజా । శ్రితులం బిలిపించి చింత జేయుచునున్నన్ ॥ సీ ॥ సంవర్తజలరాశిజానుదఘ్నంబు గామ
నినపారగుండే యమునివరుండు । ఫాలలోచనునితోఁ బ్రతిఘటించి పదాంబుజమున గనుగొన్న గౌతమతపస్వి । నిస్సంశయ
జ్ఞాననిధులలో దొలుత గీర్తింపగాదగు వామదేవమౌని । భక్తిప్రపత్తిసంపత్తియుగాననై శాశ్వతద్యమునుగన్న నారదుండు । ము
ఖ్యుడు జాబాలి కాశ్యపమందపాల । కణ్వకాత్యాయనాత్రిమౌద్గల్యభృగువ । సిష్ఠముఖ్యులు శిష్యప్రశిష్యసహితు । లగు
చు వచ్చిరి రఘువరునాస్థ కేగి॥ క॥ సభయులయి లేచి రప్పుడు । సభగలవారెల్ల రామచంద్రుండు సుద । త్సభ సస్మని రాట్పద
ములు కభివందనమాచరించియానందమునన్॥ క॥ ఉచితాసనములసునిచిస । ముచితార్చ్యావిధులొసగియు చితజ్ఞుండై ।
రుచిగానన శశినింబ । ప్రచురతరసుధాయమానభాషలననియెన్॥ చ॥ అరుదుగ గోచరింపని పదార్థము లైనమనః ప్రబో
ధవి । స్ఫురణలమీ రెఱుంగుదురు పుణ్యతపోనిధులార యీధరా । మరునికుమారుడేమిటికిఁ బ్రమెందెనధర్మ మెట్టు చెందెనని । ధ
రణిననన్యనాథవసుధాపతుగోక్తుల నారదుండనున్॥ మ॥ అవనీదేవతలెల్ల నంచిత తపస్స్వాసక్తియున్ సత్యమా । త్మవివేకంబువ
హింపగా గృహమునస్సుస్థేమించుంజిరాయువు । నారోగ్యము నెప్పుడుంగలిగి భూయోధైర్యగాంభీర్యమయి । భవయుక్తిం
బ్రజ మొప్పవయ్యుగమునం బాణికృతోర్వీసుతా ॥ సీ ॥ ఆకృతయుగమునన లజతుష్పాదచారమైధర్మంబు జనపనేర్పు । త్రే
తసత్యపదంబు తెగపద త్రయగామియగుకు శ్రియులు తపంబవుడు తలుచు । తమతపోమహిమల ధరణిజనుల బ్రోతురాయురా
రోగ్యభాగ్యములు గలుగు । నన్నృతముల్పలుకుడు వచ్చుటజ్జనుల్బు ధులు మాత్రము బొంది బొరయ రెందు । ద్వాపరంబు
నసగవాలు ధర్మమేగు । నందు ద్విజరాజశుశ్రూషలాచరించి । వైశ్యులు తపంబొనర్తురవార్యనిష్ఠ । నడివిపర్యాసమై తోచుడ
య్యుగమున॥క॥ కలియుగమునఁ బాదత్రయి । తలగును ధర్మంబు శూద్రతపములు తెలుచో । గలవెన్ని యెనవింశల । తెలపస
ననహనంబులా ధర్మములధిపా॥ శా॥ ఆలాగిప్పుడు శూద్రుఁడొక్కడు దపోవ్యాసక్తిసీ భూమిలో । జాలన్నిష్ఠవహించెనందు
వలనన్ జచ్చెన్ ధరాదేవతా । బాలుండాకుటిలాత్ముజంపి శిశువుం బ్రాణాన్వితుం జేయుమిం । కేలా వాలవిడంబమీక్షణమె స
మ్మిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ॥ క॥ పాపాత్ములదండింపని । క్ష్మాపతికా పాపమునను షడ్భాగము సం । ప్రాపించు గాన ధరలోఁ । బా
పములేకుండ నరసి బ్రజం బోవదగున్ ॥ ఉ ॥ ఈయెడ రాజనీతి వచియించి ప్రనినింతియ యొక్కసారి రా । మాయసనిన్నఁ జేరొం-
నినయంత ననంతములైన పాపముల్ । పాయగ నీకు జేకురునె పాపములి ద్విజపుత్రు జీవితుం । జేయుట యంత తొల్లి కపిసేనన

—(* రఘువీరుండు శంబుడను శూద్రతపస్విని జంపి బ్రాహ్మణకుమారుని బ్రతికించుట. *)—

నిన్ బ్రతికింప వేక్పసన్॥వ॥ అని పలుకు నారదు పలుకులాకర్ణించి యాకరాంతలోచనుండగు నయ్యహల్యాశాపవిమోచనుండు
మనంబున నప్పనియొప్పికొని తన చెంగటనున్న లక్ష్మణునుపలక్షించి నీవువోయి యీక్షణంబ యీభూసురునిమనఃక్షోభంబు సవారిం
చి తత్పుత్రదేహంబును గంధతైలకటాహంబున కుక్షిని క్షేపించి సురక్షితంబు గావించునది యని నియోగించి కించిన్మీలితనయ
నుండయి హృదయాబ్జపుష్పంబున బుష్పకంబు దలంచినంతననంతానంత మణిప్రభారమణీయపద్మరాగమణిచ్ఛవిచ్ఛటాచ్ఛా
దితదశదిశావకాశంబై గగనతారకాయమాన ప్రకూనకాయమానఘుమఘుమాయమానంబగు నవ్విమానంబు సాక్షాత్-

రించి సంగటాక్షించి ప్రహర్షించి మహర్షిజనంబులకు నమస్కరించి పిలిచి సముల గువారి యావారి యాశీర్వాదవచనవయభి
వంబునొందిత దామంత్రణంబు గావించి పురరక్షణంబునకు భరతలక్ష్మణుల నియమించి సముచితతపక్రియాసముద్రదశా ప్రశ్నా
షణచ్చి దాచికీషాదు రాధర్ష్యావషాహర్షోత్కర్షంబవధరించి కవచంబుధరియించి కవదోనలు బిగియించి ఖడ్గంబు సంగ్రహించి
కార్ముకంబవలంబించి జాతిమగరాతిముత్తంపుఁ గ్రొత్తముత్తెంపు చెకఱటంపు పసిడంబునం బ్రకటంబగు మకుటంబు తెళ్తళ్తలు
విమత్తలంబున హత్తుకొనను త్తుంగతర దివ్య యానలలామంబు సుమంత్రాది మంత్రిజనసమేతంబు గానవరోహించి ధరావ
రారోహణ రావహాసుహాంజనాచల సదృశాంగసమంజనాంజ నాభిఘకుంజరేంద్రసాంద్రమదధారావోర నీరణదస్త్రిమ
రఝుంకారరవాభోగంబగు పశ్చిమదిగ్భాగంబు పరిశోధించి సురాపరోధవధూనివహవిహారణోచిత రచితాఖర్వసార్వ
భౌమాత్మ్యఖండగండకుండూతిమస్మత్త వేద్దండగణతోద్ధండగండోపలప్రకాండమండిత హిమవత్పర్వతసార్వభౌమభూమ
హాసుప్రభామండలపిచండలంబగు సుదగ్ధరామండలంబు దూరసి యపరపక్షణనకరాడ నెల్లనరసి దిక్కులముద్రజసమల్లోలక
ల్లోలహాని కాకీర్ణకలశార్ణపక్షణజపవర్ణవర్గినైరావణదంతావళచతురదంత తంతన్యమానకాంతకాంతికిరమాసమాక్రాం
తంబుగు శచీకాంతదిగంతంబు డాసి దృగంతవీక్షాపరంపర వెదచల్లి యాచ్చోట విపర్యాసతపశ్చర్యాధుర్యానిం బొడగానకగా
నకరాచతుర్గోపరిభాగవర్ధిష్ణ్వమానికశ్రేణికాగ్రమాయమాణ పరారవంబు లాలింపుచు నిజవిమానరాజపరాజమానరాజమ
దేష్టృజిసెల్లి కావల్లి మల్లెల్లకడకలసనికొన సబ్బల్లిదుండు సర్వంకష శేముషీధురీణ సర్వోర్వరాగీర్వాణసర్వదా ప్రకల్పితనదీ
స్నానసంధ్యాజపానుష్ఠాననిష్ఠురతపోనిష్ఠాగరిష్ఠ తాశ్రేష్ఠు బరాశ్వత్థతరుప్రకాశమప్రదస్సరప్రదక్షిణంబగు దక్షిణంబునకుంబ
ఱతెంచి గిరిప్రాంతంబులు పరికించి సరిత్తటంబులు విమర్శించి సరోవరంబులు పరీక్షించి యరణ్యంబు సవలోకించి తపోవనం
బులన్వేషించి జనపదంబులు పరిశీలించి ఘనవదంబులు నిరీక్షించి గోకులంబులు పరికించి కోవెలలు వెదకి పక్కణంబులు నెమకి
పానియశాలలు నారసి మఠంబుల రయంబంచి మఖశాలలు పరీక్షించి యగ్రహారంబులు గనుంగొని యాస్నదేశంబులుం బొడగని
యట్టి యెడ నయ్యుపవందమలంగు చున మందసింధూర చారుశోణాభ్రభాస్త్రో మధురీణతా వాసనసింధురంబు డంబన బం
ధురప్రశైకస్నున్నఘమంపగు సింహ సేగురుచాయల దండిమిమ్ముండుకొను నొక తొండదంబుండరీకషండనోచిరకాండ పాండురత
రంగసమలి కావిహారవాహిణి మరాళికాపాళి కాకేళి కాసారంబగు కాసారంబొకటిగనుంగొని తన్మధ్యప్రదేశంబున॥
శా॥ శ్రీరామక్షితినాయకాగ్రణి నిరీక్షించెం గృశాంగుస్నిగా। హారుక్షాశోణజటాచ్ఛటాధరు మహోగ్రాచారు నేకాగ్ర
తా। వాగీశామ్నవరోముఖున్ భసితశుంభత్పాండురశ్రీనిధిన్। ధీరత్వాకృజీగదారునొకతిన్ దీవ్యత్తపస్స్వాన్వితున్॥ క॥ వీ
క్షించి నిప్పుడగు వడి। యాశ్రితికిన్ డిగ్గి నానికపరోక్షుగతిన్ సాష్టాంగకరించె నాడు। దక్షరతత్త్వంబు శూద్రుడల్పుడె తల
పన్॥ చ॥ ఇటుచలెనత్తపోధికుని దృష్టిపథంబున నిల్చి రాముడో। పటునియమాఢ్య యేశుభము పాటిల జేసెద పీతపంబుదు।
ర్ఘటమిది సేపు విప్ర్రిడవో రాజవొవ యిశ్వుడవో వివేకివి। స్ఫుటమతి మించుశూద్రుడవొ బొంకక చెల్పుము కర్గినంతయున్॥ క॥
నా పేరు రాముడందురు। భూనాథుడ దశరథపుత్రకుడ మునీ। తాపససిద్ధ గనుంగొన। నీపాలికి వచ్చినాడ నిను చెల్పుమనన్॥
క॥ కరముఖిసిరి వాడనునగణ్యాగుణాబ్ధి విసీవు వేడగా। హరిహరి యెటు బొంకుదు యథార్థము శూద్రుడ శంభుకాఖ్యుడ। న్నరవ
రబొంచితో నెనుర నాయకలోకము జెందుకాంక్షుదు।। మఱ రమగునిట్టిబల్తపము గైకొని చేసెదనంచు చెప్పినన్॥ క॥ వినియంత వి
సమయవంతుని। జను నేహింసింపరాజ జన్మమునిందన్యం। బనితో నివెనరభూసుర। తనయు మృతిదలంచికినుకదయ బెడవాపన్॥ చ॥
కలకలనవ్వు చున్నృపశిఖామణి హొన్నగసీబులోనియి। ట్టలపుమెఱుంగు చాయల బెడంగుకటారి జరీనదూసి మం। త్రులుగన
శూద్రమస్తముకరుకుకుసద్రుం చెదదీయరక్తము। జ్జ్వలజననంబునుం చెదివిషత్సువర్షము భూమిమించగన్॥ చ॥ అమరేం
ద్రాగ్నియమాదిదిక్పతులు సిద్ధాదివ్యగంధర్వసాధ్యమరుత్కింపురుషుల్। బుషుల్ రఘుకులాధ్యక్షాగ్రభాగంబునన్ బ్రమ
దంబొప్పగ వచ్చి నిల్చి పటువాక్ప్రౌఢిం బ్రశంసించి రంతమరుద్వంతుడనై నన్ బురాహ్వాతసుధాధారానుసార్యోక్తులన్॥ ఉ॥ వి
స్తపముల్లసించి పృథివీభర మీవు భరింపశోకపా। రిప్లవతావికారములు రీణములత్యోభవత్కృపాణధా। రాప్లవపూతు
డైప్పుడుదంగ మతో దివికేగె డెస్సురా। సుప్లవవృత్తివాడ దెక నుంగొనుమయ్యవశౌననాంతకా। ఉ॥ తొల్లి కులన్యధించి పరి
శుద్ధుల నేలెడుమించు మెచ్చినేఁ। డెల్లసురల్వరంబొకటి యిచ్చెద మంచు దలంచి వచ్చినా। రెల్లమునందుగావలసియున్న
యభీష్టము చెప్పుడన్నభూరా। పల్లభుడుత్సహించి సురవర్యులకంజలిచేసి యిట్లనున్॥ క॥ కరుణావరుణాసంగుడు మదగ్రినదేవ
తలారపత్తరా। మగసుతుడు ప్రాణమిండుమమహిమంబలరన్ బ్రతికింతు వంచు నేభరపడి మున్నవిఱుగభాస్థి బాలకుడట్టులౌ
టరా। యరయమి జేసికాదెయను నాయనతోననినీ రెల్లవేళ్ళలున్॥ చ॥ శిఖికడు చల్లనైననుడు శేఖరుడష్టగుణంబుబొందిన।
న్నిఖిలశరణ్యమీర నెదు నిశ్చయవాక్కుల బొంకుఁ జెందునే। స్వఖరకరాసి శంబుకునిఁ జంపినయప్పుడె ప్రాణవంతుఁడై। సుఖము
నస్నునవాడు విజసూనుడు సూనుడు గాకభావరా॥ ఉ॥ ఊహకలంగజింతికలయుఁ బుడుమస్సనికాశ్రితాపసో।త్సాహజం
లాశ్రినైకలశజన్మ పుదు ద్వాధశవమత్కాయాగదీ।త్పొహితనిష్ఠనుండెగదసాంగముగా నెఱపొచ్చి నేఁడపూ। ర్ణాహుతి నేయఁ

బూనె మన మందరమమ్ముని బూడఁబోదగుఁ గా ॥ క ॥ క్రతుగర్త పుత్రక తంభోక్తవు క్రతుఫలదుఁడవిష్ణుసీవుగలగుణము గదా । క్ర
తుదవలోకించుటయని । క్రతుభోక్తలువలుకనటులగా నిండనుమునఁ గా ॥ శా ॥ కుంభిసంభవుఁ గాంచువాంఛదగఁ గాకుత్థ్సాన్వయ
స్వామి యజ్ఞ భారిప్రముఖామరేశ్వరులు సజ్జంబుస్వ కారూఢులై । యంభోజాప్తనిజప్రభావిభవమారానాగ సంగెన్ । ద
ట్యంభోజాకరపట్టణోపవనశైలారమ్యములు చూచుచున్ ॥ సీ ॥ ప్రాగద్రితటభాగ భాగపారపరాగరాగభూత ఘనాఘనా
గకులము । దారితాభ్రశతారతారదంష్ట్రా దారదారయుఁ గ్భదారదారకంబు । మాలూరహింతాలతాలతూలరసాలసా
లకేసరసాలసాలయుతము । శబరయోమచండచండరుకరాకాండకాండఖండితగండకండకంబు । పిండితాజాంగండభేరుం
డనినద । సంశ్రవణమాత్రవిత్రస్తశరభశరభ । నాగమనదర్శనోద్భ్రాంతహరివరేణ్య । మవుమహారణ్యమొకటి రాఘవుఁడు గని
యె ॥ క ॥ కనియయ్యరణ్యపథమున । ఘనయానము మీఁద శతమఖప్రముఖులతో । జనపతి సంభాషింపుచు । జనునప్పుడు గృధ్రమొ

—(* గృధ్రోలూకవివాదమును రాముఁడు తీర్చుట. *)—

కటిచనుదెంచి వేసన్ ॥ గీ ॥ మొకిరానిలిచె నంతనొకరా యులూకంబు । వచ్చి ఒహా పరాకుస్వామి యనుచు । వినుతియాదరించ వేఁట
గండెరఘురాము । డంపు గద్దె పలికె ముందు గాగ ॥ క ॥ శిక్షింతువు దుర్మార్గుల । రక్షింతువు దేవతలను బ్రాహ్మణుల గృపన్వి
క్షింతువార్తజనులను । సాక్షి ద్విష్ణుఁడవు నిన్ను శక్యమె పొగడన్ ॥ సీ ॥ వరగురువిద్యాప్రబోధ బ్రహ్మదేవునకంటె రౌద్రసంపన్నురు
ద్రునకంటె । గాంభీర్యసుర్యతంగలశాంబునిధికంటె దిరమైన తాళ్మిభూదేవికంటె । మతిచమత్కృతసమున్నతి బృహస్పతికంటె
నధికశ్రైర్యమున హేమాద్రికంటె । ననుపమానవితీర్ణ ధననాయకునకంటె ధర్మవైకరి దండధరునకంటె । తేజమున భాస్కరుని
కంటె దీప్తకీర్తి । శశధరునికంటె ఘనుఁడవు సకలభూత । సంభవస్థితికరుఁడవు సర్వసాక్షి పక్షిలరక్షకదేవ కా వాక్యమవధరింపు
ఈకౌశికంబు నాయిలు । చేకొని నా గృహము టంచు జేరగ నీదా । వాంకిలినిడ కొసవోరెడి । మొకకౌశికయాగ రక్షణోత్సుకమోవు
డున్ ॥ క ॥ నాయనవతనము మాస్వికు । లాయను విడిపించి దుర్బలస్యబలం రాజా యను । వాక్యము సికరు ముసేయఁగ దేవ నిను గా
బక్షిపతికనిమెన్ ॥ సీ ॥ ఇంద్రునంశంబున నెల్లభోగములు దివహ్ని యంశమున చావనతజెంది । యమునియంశమున ధర్మస్థి
రత్నయొనచ్చి నిర్ఋతియంశమున దుర్నిరీక్ష్యత్వ । వరుణాంశనము ప్రజాపళికి సేమములిచ్చి పవనునంశమున నౌబలిమి హెచ్చి । ధ
ననాయకునియంశమున వితీర్ణ వహించి శివునంశము వభూతి నవదరించి । భాస్కరునియంశమున ప్రతాపంబు బూని । చంద్రు
వంశమున మహాసౌమ్యమూని । యఖిలకల్యాణగుణరాశివై సనిన్ను । బ్రస్తుతి యొనర్ప శక్యమే బ్రహ్మకైన ॥ సీ ॥ తక్షణ హారా
జ్జలకు చేతుముగలగరుణ యుగోషంబు గడలుకొనక । నెల్లసన్మునకునిల్ల యాముననమున శాంతి । దౌర్లభ్యముల్ సందడింప ।
నుచితమై చిత్రమెంసొందినమాటలవినయపారుష్యముల్ విస్తరిల్ల । దరహాసచంద్రికాస్ఫురితాస్యమున నాభిముఖ్యంబువయిము
ఖ్యమును కహింప । శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు । నాచరింపుదు వెకొటనఖిలభూత । సముడవయ్యు సుధర్మసంస్థాపనార్థ
మిన్నిగుణములు వహియించితియీశ్వరేశ ॥ ఉ ॥ ఉద్దనురేయి భూమిసనార్థము గ్రుమ్మరి తెల్లవారిన న్నిద్దుర జెందవచ్చునని నేను
ప్రయత్నముసేసికట్టితిం । దద్దయు వేడ్కనిల్లా పటి తద్గృహసీమ వసింపనియ్యఁడీ । గద్దరిగ్రద్ద చేరికలకాలము పోరెడి పోరు మాన్ప
వే ॥ క ॥ సన్మతి నాము వినగ । తన్మయమునియుక సుఖస్థితిని ప్రతి కదనేనిన్ని చినయాసదనము । కూర్మిన్విడిపింపవె రఘుప్రవరయ
నన్ ॥ సీ ॥ విలతాంతరవైరి విజయుఁడౌ విజయునినతులరూపజయంతుఁడగు జయంతు । సకలైకధర్మపాలకుఁ ధర్మపాలకు నధివస్తు
తసుమంత్రుఁడగుసుమంత్రు । నరీరాష్ట్రసాధకుండగు రాష్ట్రసాధకు గిత్వకార్యతమోరరఘ్ను సృష్టి సృష్టి । యాచకసిద్ధార్థుఁడనఁద
గు సిద్ధార్థు వనవరతమశోకుఁడగు నశోకు । గాంచి వింటిరె గృధ్రఘూకములవాక్కు । లనిమిమాసంబుడిగి రాఁడచటఁ సచి । వు
లుగులమున్చెమే పకితాలంతగస్టై । సీర్ణ్యహామిదుల్పడనగృధ్రమిట్టులనియె ॥ క ॥ ఏనాఁడు బ్రహ్మసృష్టైనో । యేనాఁడు ప్రజా
సమృద్ధి యుద్దంగ నెనో । యానాఁడె నిలువసిడను । యానీడమగట్టితిన్ ప్రేశ్వర యనినన్ ॥ క ॥ పే చకము నెఘనసూచక । పేచక
మీ మెంతవెఱమన్నృపులాడంగా । భూచక్రంబు పనసుచే । నీచెట్టు యునపుడయ్యెనీ యిలునాశేన్ ॥ చ ॥ అనిపిని మంత్రీపుంగవు
లనందఱు గన్గొని రాముఁ చంద్రముఁడో । యవనిగధర్మమర్మవిధులారదినాంధను భూజముల్ జనిం । చినదు మెగూడు తానిచట జేసి
తినుచనె గృధ్రమూర్విపుట్టినమువు దేనివాసము నటించిఁ నంచనెనికరానెద్దియో ॥ క ॥ చాపల్యబునుం జెప్పా । పక్షంబులు దలప
కుఘ ముసక్షయులెవగా । నిక్షించి తెగవుదీర్చువి । చక్షణులకుసిహాపరముల సౌఖ్యముగల్గున్ ॥ చ ॥ తగవును బధ్యముఁ బెహాతవు
దప్పక ధర్మము సేన్ననిచ్చా । రగునని సంతసంపవ్యవహారములాప్పగ దీర్చి సజ్జనుల్ । జగతి ప్రసిద్ధి కెక్కుదురు సర్వము ధర్మ
మెఱింగియుండియున్ । దెగమొగమోడియున్న జననిందుతులొందురు రౌరవభోగతుల్ ॥ ఉ ॥ ఊరకరానిపోనిపడయ కర్తలు గా
న్నిగణించి వాక్చుసు । తారమను మాపిరచ్చలను ధర్మము దీర్చనిదుర్విచారుఁడ । వ్యారుణపాశబద్ధుఁడయి వందుతు గావున మీరు
గృధ్రకా । కారులవాదు దీర్పఁడు యధార్థముగా నని యానతిచ్చినన్ ॥ ఉ ॥ ఆయెనమంత్రులు మంత్రులు దనాజ్ఞవహించి మహా
ర్తమాత్రమే । కాయన తాప్రసక్తమతులై సలవోయిన రేంద్రుఁ జూచి భూనాయకగూబ గెల్చె సవనంబు కైమృషలాడె గ్రద్దయ
వ్యాయపథానువర్తి యదియున్ హాముదండనకంబు దెల్పినన్ ॥ చ ॥ అలరఘురాముఁడనినె నౌసాదినాముది సున్నలాగునం । శై

లిపితిరమ్యలూదముగణించిన నేవిజమూర్వివృక్షము । ల్గలుగకమున్నెయీగృహముగట్టితినంచునబద్ధమిక్కడ । స్వలికెడిగృధమిచ్చెడుగుబట్టినధింపకమానవచ్చునే॥ మ॥ వినుడేకాననదమైనకాలమునమున్స్వష్టుండు నిటన్నయిం । చినసద్దేవుని యాత్మబుట్టిదివిషజ్యేష్ఠుండు దక్షుతష్టిహ। యినగోటుల్వసియించి సర్గమునమార్గాన్యేషియై యున్నెడన్ । జనియించెన్ గనకారవిందముదరాంచన్నాభికాదీర్ఘికన్॥ శా॥ అనాలీకమృణాళనాళగతిబహ్మాగ్రంబు ప్రాపించుభా । షానాథున్మధుకైటభాఖ్యుల దలించన్నిద్రమేలొలించిడెం। దానంగోపముమించనుగ్రుడగుచున్నాభాసరోజుండు దు। ర్మానోదగ్రతవారద్రుంచెనతిశీఘ్రప్రాప్తగక్రాహతిన్॥ క॥ ఆ దానవమూర్ధన్యుల। మేదఃపంకమున నవ్యోమేదినియ పుడు । త్పాదించిశైలతరుస । స్యాదులనజుడందు

—(※ రాముడు బ్రహ్మదత్తుని శాపవిముక్తిసంజేయుట. ※)—

వెనరసఖిలముగలిగెన్॥ ఉ॥ కావునగౌశికంబునరికట్టిగట్టిన గ్రద్దనుబట్టిగట్టిగా। నేవధియించుతునేడనుచు హేతిధరింపనభస్సరస్వతీ। దేవవచించెనో నృపవధింపకుమిప్పను గ్రద్దతొల్లిధా । త్రీవరుడాశరీరమది గృధ్రత జెందుటనిన్ను తెల్పెదన్॥ ఉ॥ పూర్వముబ్రహ్మదత్తుడను భూవరుడై యితడొప్పు సత్యమున్ । సర్వవిరోధిజైత్రభుజశౌర్యము ధైర్యము దగ్గికీర్తుల । పర్వమునాటి వెన్నెలలబాగునదిక్కుల నెల్లబల్వగా । నుర్విరమేలుచుండు బుధయూథచకోరములుత్సహింపగన్॥ క॥ ఈతనికడ కొకదినమున। గౌతమమునివచ్చియన్నకాంక్షనతిథిని దేదెంచితిజెట్టిడెయన । నాతిథ్యమొనర్చియాతడడిగినభంగిన్॥ క॥ ఇష్టపదార్థంబులతో । బుష్టికరంబుగనువాడు భోజనమిడియా । ముష్టింపచునకునటువలె । నిష్టాన్నను నూటయిరవదె నేండ్లిడగన్॥ చ॥ ఇటువలె బెక్కునాళ్లు భుజియింపగ బెట్టినయాతనింతటన । జ్జటవసియించియొక్కదివసంబుననన్నములోనగండమొ। కటిగసికూటిలో జలలఖండము బెట్టితి గానదీసనీ । వటవినిగృధ్రమయి మెలగుమంచుశపించెదయావిహీనుడై॥ క॥ శపియించి నభయపడియా। నృపతియతనికెలగి మెలగనిదిదప్పెవనం । గృపశాపముడుపవేయని । కృపణతబ్రార్థింపమరల బుషియిట్లనియెన్॥ సీ॥ వెడదకన్నులవాడు విగ్రహాయుతకోటి విగ్రకాయతకాంతి వెలుగువాడు। రామనామమువాడు శ్యామలాంభోదవృక్ష్యామలాంగకలీలనమరువాడు । మునులపాలిటివాడు వనజాతహితకులా వనజాతహితకీర్తి దనరువాడు । పత్నిబొంకనివాడుపంక్తికథరశిరఃపంక్తికంథరమరుత్పటిమవాడు । దశరథునిబోలునొకరాజు దశరథునికి । దనయుడయి పుట్టగలడాహినతయుడెలమి । మించినీదేహమునహస్తముంచినపుడె। యతివిభుడవాదు వనియె గాయతివిభుండు॥ క॥ ఆశాపము శగజేయుము। కౌశికహితకాంక్ష నేల గ్రద్దనుజంపన్ । శైశవమును నొనరింపవె । కౌశికహితకార్యమనిన గనవాణి యనన్ ॥ ఉ ॥ ఆరఘువీరమౌళిచతురంబుధి వేష్టితవిశ్వధారుణీధారుణభారనిర్వహణదక్షతినక్షీణపాణిపదముం గారుణికత్య మేర్పడద । గద్దశిరంబుననుంచె సాహసం । హారమొనర్తురంచభయహస్తమొసంగుతెలంగుదోపగన్॥ వ॥ ఇత్తెరంగునన త్తనణికులపుంగవుండు బంగరుమించుటుంగరముల మెఱుంగులనగరంబుమెఱయు తనకరంబువిహంగమోత్తమాంగంబునం గదియించిన ॥ సీ ॥ మార్తాండఘృణినేలుమనికిరీటముడాలు మొనసిదిక్కులగేలుకొనివెలుగ । నుడుజాలములలీల బెగడగొందుమగరాలసరులపొంపున జాలనురముమెరయ । జగములన్నియుగెల్చు తెగువలెవ్వదిదాల్చు వలరాజువలె బోల్చు చెలువు గులుక। మంచిపున్నమచందమామ వెన్నెలచందమొందుకప్పురగంధమొలవుసెలవ । మఱియుదగుభూషణంబులుమసొతచిత్ర । వస్త్రమాల్యాదులురహింపవాసవాదు । లవ్వరయద్భుతమనియెంచనాక్షణమున। గృద్దయొకపుణ్యపురుషుడయి కానుపించె॥ ఇవ్విధంబున ॥ గీ ॥ పురుషుడయినిల్చియమ్మహాపురుషుపాదప। ద్మయుగళంబున వీపద్మరాగ । మకుటరుచులావరింపనమస్కరించి। హస్తములుమోడ్చియిట్లనియభినుతించె॥ సీ॥ జ్ఞానమార్గపరాయ శరణార్థిజహృద్వనాజ్ఞానమార్గహరాయతేన మోస్తు । దీనజవసదాయఘనభంగాంచన్న దీనజీతనదాయతేనమోస్తు । మానసత్వవరాయమానవాశివిధానమానసతత్త్వపరాయతేనమోస్తు। దానవారిధరాయధైర్యసంపద్భూతదాసవారిధరాయతేనమోస్తు । భానుజాదిక సేవ్యాయ తేన మోస్తు భానుగోత్రపవిత్రాయ తేన మోస్తు । మానితదయాసముద్రాయ తేనమోస్తు । జానకీప్రాణనాథాయ తేనమోస్తు॥ మ॥ చరణాంభోజరజంబుసోకశిలయోషాత్త్వంబున్గాంచెమీ । కరపంకజముదాకబక్షినరుడయిగాన్పించుటాశ్చర్యమే । దురితంబుల్ దొలిగెన్ శుభంబుగలిగెన్ దొల్లిటిచందాననా । పురికింబోదుదసెల్వొంగుమికనో భూరిప్రభావోదయా ॥ క ॥ అనియెంచి బ్రహ్మదత్తుడు । మనువంశన్నృపాలమౌళి మణిసముచితభంగిని గారవించిపసచిన। దనదేశంబునకుజనియెదద్దయు వేటన్॥ చ ॥ అమరులు క్రొవ్విరుల్గురిసి రంతటరాముడు సా

—(※ రాముండగస్త్యయజ్ఞంబుచూడ దదియాశ్రమంబుబ్రవేశించుట. ※)—

కశాసన । ప్రముఖులుపెక్కుచందములం బ్రస్తుతి సేయ విమానమెక్కిమం । త్రిమణులుగూడికుంభభవునింగనేగ వేరకన్యకా। కమలరజోభరకంధరసుగంధసమీరము సేదదీర్పగన్॥ మ॥ శతమన్యుండటు లేగు రాఘవుని పజ్జంబోవుచున్ రామచూ। చితెయాద్రావిడభూమినేడయినయీచిత్రంబు సౌమాన్యప । ర్వతమున్ గానము తావకీనఘనశైర్యస్ఫూర్తిజేగాసినై। క్షితిలోజొచ్చియుడింగెనో గిరులన స్సీతావిభుండిట్లనున్ ॥ ఉ ॥ సర్వసుపర్వమౌళిమణిసంగతదివ్యపదాబ్జసద్వతో। గర్వితపర్వ

తప్రకరఖండనచండకృపాణికిబుంచగా । జేర్వకమీరు రాగనివసింపక యిచ్చటికొండలెల్లనీ । యుర్విపడంగ నన్నడగ నొప్పు
నెయింగతినానతీవనన్ ॥ చ ॥ నగుచు బలారిపల్కె రఘునాయక చెంగట గంటి వేయభం।గ గురుతర ప్రభావపణీకణికానా
దగు తాత్రుపణీకం। బొంగడత కెకురుక్రొత్త తెలిము త్రైపుచిప్పలు సేతుబంధినా। ద్యగణిత తావకీన చరితార్జిత కీర్తిరుచి స్వ
లింగతిక్॥ క॥ మలయము గనుమలయజదరు నిలయము బాదాగ్ర భరిత నిగ్భరఫణభృ।ద్వలయము గృతపదిక్రాం । తిలయము
నగభావధృతమణికిసలయముల్॥ మ॥ అదె కుంభీభవనాశ్రమంబ దెసముద్యత్తరుణీశాలోత్కరం।బదె పాథోధరయూథవృ
ద్ధికర దివ్యద్ధోమధూమవ్రజం । బదె శాలాగతమంత్రతంత్రపరహోత్రిధ్వరుబుత్విగ్గణం । బదెయూపప్రముఖాహా సా
ధించయుంబంచున్న రేంద్రు గాంచనన్ ॥ క ॥ వినియతడు దెల్పినన్నియు।గనిరఘువీరుండు పుష్పకముడిగ్గి ముదం । బునదద్రవ్యత
పోదన జనములకును వినతుడగుచ జనుదెంచె వెసన్ ॥ చ ॥ అజరులు దెల్ప గావిని జాగమనంబునకుల్లసిల్లనుం। భజనిపదాం
బుజాతముఖఫాలము శోకసమస్కరించు భూ । భుజుడ తడిచ్చు సహార్ఘ బహు ప్రాజలదృష్టివహించెనంతయూ । గజనిశహ
వ్యభాగముగ్రైకొని మేగిరి వేల్పులందరుల్ ॥ చ ॥ సముచిత భంగి యాగి పథిసర్వ సుదీప్చయగ స్త్యమౌనిభూ । రమణుని నా
టిరాత్రినిలరమ్యనివాసము మర్చికందమూ । లములను దేనెలందగు ఫలంబులదృప్తిమొనర్చి నృప్తుసు । స్నముఖసరోరుహంబు
ననునైజదృగాళుల జేర్చి యిట్లనుల్॥ ఉ॥ నాదెస నెయ్యముంచి రఘునాయక మీరరుదెంచినందునన్ । గాదె చెలంగె మన్ముఖము
గలెతత పఃఫలసూత్మ్మయున్మహాహ్లాదము జెందవిప్రతసయార్థముశూద్రుని సంహరించియుం। ద్రాదులకింపొనర్చుటసవస్తము
వింటిమివారు దెల్పగన్॥ క॥ ఐవం యుగి వేన్నృపతులకీ దాక్షిణ్యప్రసక్తి యీకరుణయునీ। యౌదార్యశౌర్యగాంభీ । ర్యాదు

—(* అగస్త్యుడు రామునకనర్ఘ్యరత్నహారమునిచ్చుట. *)—

లుగలవేను తింపనలవియె నిన్నున్॥ చ॥ నినుఘనుడంచు మెచ్చి ధరణీనరదేమియొసంగువాడనై। నని దెవిచిత్రరత్నమయ నవ్యవి
భూషణమొకటిచ్చెదం । గొనుము మనస్కరఘూద్వహుడు కుంభజమౌక ప్రతిగ్రహింపవ। చ్చునె ద్విజరాజధర్మములు చూ
చియొసంగుడు నానతండనున్ ॥ చ ॥ ఎలమిగు బేరువంశ ముదనియ్యగబుచ్చుకొనంగవచ్చురా । జులకది యెట్టులన్నమౌను
ల్లోణిజనంబులు రాజశూన్యతం । దలకి బలారినిర్జరగణంబుల నేలెడు లీల దంమునే। ర్పడదగుబోచ్చు రాజ బడయంగదలం
చి విధాతపాలికిన్॥ చ॥ అంగి నమస్కరించి చతురాననరాజొకరుండు లేకయీ।ధరణి వహింపలేము కులధర్మపథంబులసంచ
రింపము। షట్కరము యున్నదొండొరుల గ్రైకొనను కుండెడి చెయ్వి ఘట్టెడిం । దిరముగ జింతచేసి యొకధీరునికన్ సృజియిం
పవే యనన్ ॥ వ ॥ వంబన సురేంద్ర దండి జలనాథకుబేరుల బిచ్చి పల్కె మీ । బలములనాలు గింటనొక పాలొసగుండు త్వదంశ
చాతుడై। యిలభరియింపనొకనృపు నేను సృజించెదనన్న నిచ్చిర । చ్చెలువ నవారలందున సృజించె విభాజిత బుక్షప్రకాన్
క్షువుల్ ॥ మ ॥ క్షుపక్షైత్యడి బుట్టి బ్రహ్మందనుపట్ క్షోణీతలారాధ్యుడై। యుపకైశ్వర్యముదృప్తి దాతృతయు సింద్రాభోధి
పాశంబుపన్ । రిపువ్రాతంబుకృతాంతునంతమున దారిద్ర్యార్తి సంహారమ। ధర్మపరత్వంబుధనేశువంశమున నిస్యాంబూని ప్రా
చెంబ్రజన్॥ వ॥ కావున నెవ్వాచ్చివసుగ యికొనవచ్చునృపాలమౌళికి। స్సీవునృపాలమాత్రుడవె నిర్మలకీర్తి విశిష్టమూర్తివి।
త్పావనభూషణంబిక గృపంగొనుమంచు నగస్త్యుడిచ్చినన్ । భూవనశాసనుండు ప్రియపూర్వముగా గ్రహియించి వేడు
కన్॥ చ॥ అవిథరియించి మౌని గనియయ్యనమస్తరహస్యధర్మసం।పదలబొసంగు మీరు ప్రతిభాషలు పల్క నసేరము న్జిమిం
పదగుమకంచు నేయిటికె బల్మరువేడగనై విరాకెకా।యిది హృద్యయంగమంబయిన దెకడిదీమణిభూష దెల్పవే॥ సీ॥ అవిపర్ణ
మౌళివింధ్యనగంబుమీసడాయివివర్ణకతిబూనదామొదటనే। యహితాతిభయదుడౌ నహుషావనీభర్తగా హితార్తిసేవ
వనపవబడచె। ధగత్స్మరయమున నెంతయువార్త కెక్కి యుధమార్గశయంచే సంతతముమనరె। దానవద్విజసమద్ధతిక్షుద్విహిం
యించి వాసవద్విష్టప్రాగుకుక్షిలోనడపరె। యలసముద్రంబు ప్రాగభివ్యక్తసత్త్వ । మైనశింపగొనరెయాశోషణంబు । మింపు
జీంగయు నెటులనిసొమ్ము గలిగె। ననుటయనుచితమది యోర్చియానతిండన్॥ క॥ అనినన గస్త్యుడిట్లనుల్। ననఘామ్నిక ప్రొవి

—(* అగస్త్యుడు శ్వేతుడను రాజుచరిత్రమును రామునితో జెప్పుట. *)—

యవలసియుడిగివదప్పా।వినుమీయాభరణము। వచ్చినవిధమాద్యంతమెఱుక సేసెద సికన్॥ ఉ॥ ప్రథమయుగాంతరంబున ద
పంబాపరింపకనేదలంచియూ। పృథివినివాసయోగ్యవనమెక్కడగల్గునొయంచు వైకది। కృథపదికుండనై సమధికత్వర ద్రిప్పర
యొక్కదికుహనం। బ్రధితబహుద్రుమకుంజనికరస్ఫురితాటవిగంటి రాఘవా ॥ చ ॥ అలశతయోజనాళ మహాటవియాగతి
గాంచిచొచ్చియు। న్నెలవు విహంగశూన్యము మనుజనముక్తమృగవర్జితంబునై। యళుకొనరింపజాలుటకు నచ్చొరువొందు
చుబోయిపోయి చెం। తలపయనోత్సవస్ఫురణదాకొననొక్క కొలంకు చూచితిన్॥ సీ॥ అలలును య్యేలలూగుచలరెడి యల
చలునంచెలశనునల గ్నాంబకీములు। బకములువిహరించి భంగిసారసముల సారసములు చేరిజక్కవకవ । కవకవబలికెక్కం
ణివారపమెంచమించినందున నిద్రడించెగాన । గానముస్సే యభృంగములవేడ్క గనంగనంతనాదృకాంతినలరుతొలగ।రన
మనోహరవాసనల్గలయ నాచు। నాచుజలదంతికరమున పాశిశమున । యమునసరసి గాంచుసత్తోయజాకరమున। గమురవ

ము ప్రవేశించితి గాల్యవిధుల॥ క॥ ఓజనవ యీవరకొలనొక। యోజనవిస్తార మొందియొరపైనదియం। దేజనుసిగానఃద్ధరి। భూజావలి నిండుచు నొక తపోవనిఁ గంటిన్॥ గీ॥ కనియు నయ్యొయిట్టి వనమేమి కారణమున। నార్యమున శూన్యమయ్యెనోయని తలంచి । కందమూలాదికములనాకలియడంచి। సేవసించి నాటి రేయెల్లనచట॥ క॥ మఱునాడరుణోదయమున । సరసికిస్నానంబుసేయ జనిమఁ జగదీశ్వర నే దెరువున జూచితి। బరిపూర్ణాంగంబునొకకళ్ళాయప్రవశముఁ॥ ఉ ॥ చూచి యనోహరాంగమగుచుంజెలుమాంసు శరీరమిచ్చటన్। వైచి శరీరియన్నదుది వంబున కేగెనో యీ శరీరమిం । దే చెదరైనవంటినశియింపకమించుట కేమి హేతువో। యీ చతురంగభూమిగనిట్టి విచిత్రమటంచు నెంచుచుఁ॥ చ॥ అంతనొకింత సేపటికి నంబరవీధిని నేనుగంటి దుగ్గాఁతమణీధగద్ధగితరమ్యసువర్ణసువర్ణఘంటికా। క్రాంతముచంద్రచందనశరచ్ఛరదామరదంతికాంతిసా। మంతసితచ్ఛత్రైకలసమానమునొక్క మహావిమానముఁ ॥ చ ॥ అందొకదివ్యుడుజ్జ్వలతరాభరణద్యుతులల్లసిల్లగా। జందనలిప్తదివ్యతనుసౌరభముల్ దిశలావరింపగా। జందురుకాంతియుం గుసుమసాయకు గేరెడిసోయగంబునం। క్రిందను భోగముం గలిగి కన్నుల పండువుగాగ నంబడెన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వింజామరలువైచు వేల్పుబ్రోటులకంకణక్రేంకారకలనకంబె । వివిధగీతావళుల్వినుపించుగంధర్వవనితలవీణారవములకంబె । నటియించునప్సరఃకుటిలాలకలపాదకటకఝళఝళాత్కృతులకంబె । సౌపర్ణనేత్రభృత్సాన్నికవ్యాసమురళిలితసాహెలానినాదములకంబె । సరససంగీతవాద్యఘోషములకంబె । నొపవాహ్యమరాళసాప్రపక్ష। ఝుంకృతులుమించ వెలయునాస్వర్గదివ్య। యానమణిడిగ్గి వనభూమికరుగుదెంచె ॥ క ॥ అరుదెంచి యల్లశవముం। దరిమధిఁనిడాసికోసికండలుదివిత । త్సరసీజలపానంబునబరితుష్టింబొందియతఁడు పటు వేగమునన్॥ చ॥ కప్పలుగున న్నిమానమణికౌతుకమొప్పగనెక్కి కేళివలం । గొమ్ములుగొల్వనేగగటగుప్పజనించిననూరకుండకే। నమ్మహనీయమూర్తిఁ గనియొక్కటుండి స్వకశవయ్యొరోతలే । కిమ్మనుజామిషంబుదిన నేమిటికెవ్వడవీవుదెల్పుమా॥ క ॥ హేయమగువనఃజమాంసము। రోయకభక్షింపనాశములకుదగుగా । కోయిమహాత్మకయిప్పని । సేయకనీకగు నెయ్యసినసిగ్గుననతడు॥ చ॥ శిరమొకయించవంచినుతిసేసికరంబులు మోడ్చినాపయిం। బరమపవిత్రజాతుకలిడిపలెకె మునీంద్రవిదర్భధారుణీ। శ్వరుడసుదేవుడన్ను ప్రపతివమ్యుడుదొల్లిసతీద్వయంబునం। దరుసముబూని శ్వేతసురదాఖ్యులనిర్వురకాంచె బుత్రులన్ ॥ గీ ॥ వారిలో శ్వేతుడనియెడువాడ నేను। మజ్జనకుడారవినుకథ మఁ ప్రసక్తి। జగతిబాలించెదత్పరోక్షమునన్ను। నడగి మంత్రులుంగట్టిబుగట్టి రనఘ॥ ఉ॥ పట్టము నేను గట్టుకొని బాహుజనీతి మెవట్టి శత్రులం। గొట్టియు నేక కాలమును గుంబిని నంతయు నేలియంతటా। బుట్టిన యట్టి యాసురదుభరావరయగానొనరించి నెమ్మదిం। బుట్టిన శాంతిసిఘనతపోవనభూమికివచ్చి యిచ్చటన్। క॥ ఈ సరసీతటసీమనె । వేసరకవసించి మూడువేలేండ్లు తపం । బేసల్పి పిదపగాయము। బాసితిపోవహిమ దేవభావముఁగంటిన్। శా॥ దేవత్వంబువహించి యీఘనమణిదివ్యదివ్యమానంబుపై । నీవేల్పుంజనరాంద్రతో మెలగగానింతంతనన్ రాసితుం। త్రేవేళనన్నుగాసిసేయనిదినన్నీలాగుప్రాపించెనే। దేవావాసముజెందువారలకు తృష్ణావ్యథల్పొందునే॥ మ॥ ఇదియే మోయసచింతజేసిమొకనాడే । బద్మజుంజేరితత్పదముల్ ఫాలము సోకమ్రొక్కి కరుణాపాథోధియోభారతీ । హృదయాధీశ్వరనిన్నుజేరియునునేసీలాగుతృష్ణాబాధజి । కిదినంబుండపిరించుచేమియునబలెకెన్ ధాతనాతో గృపన్॥ మ ॥ నృపభావంబున రాజ్యమేలునపుడున్నీవన్నదానంబువా । నపరత్వంబునజేయనంబుకణమైనందప్పిగొన్నట్టివా। రిపయింగోటవిదీర్ఘవాకఁడపుర్వినాథసాధుస్థితిం। దపముల్సల్పుచుబ్రోవవేయతిథిరానన్ ఆత్తుని స్నేచెడిన్ ॥ క ॥ ఆకొన్నవారిరన్నని । తేమవనన్నమిడువాడె దేవుడు దేవ। త్వాకాంతుజేయుతపములు। ప్రాకటముగనన్న దానఫలమునకెనయో ॥ చ ॥ అలసిశ్రమంబుతోనధికయాశ్మగృహంబునకేదుదెంచినం। గలిగినమాత్రమన్నముదకంబునొసంగక సేదదీర్పకా । యిలసొరనీక నేమిటికిసీడకువచ్చితివంచుగ్రూరుడై। చలమున బల్కుదృష్టగృహివచ్చిననేనుగునున్న సేమగుఁ॥ మ ॥ వలసినయన్నవధుఁలక వారణబెట్టెడిపాటిసంపదల్గలిగియు బెట్టవైతివటు గావున నాకఁవహించె డిత్తుధ। న్నిలుపకమున్నమే గిథరణిస్థలి వేడిన వేసిమాంసమా। కవిసెడమెక్కితత్సరసిగల్గిన తోయము ద్రావిరమ్మిగన్ ॥ చ ॥ దినమును మాంజమీవృదిని తృప్తివహించెదుమాంసనష్టిన । ...త్తనవ్వునశింపకెప్పటివిధంబునబూర్ణత జెందు బెకుమహా। యానములువొవ గుంభజమహాముని రాగలడాడకఁము నింగనుగొనవూటలాడిసను గష్టశవాంమిషభుక్తిదీరెడెన్॥ ఉ॥ తానొనరించినంతయును దామనుభాధిపహింపకుండినం। బోనేతపింపనేమిటికి బొమ్మనెబ్రహ్మవచింపనిగతిం । బీనుగుమాంసముందినుచు బెక్కుదినంబులనుండపూనెదన్ । హీనతనాతెఅంగిఱముని యీశ్వర యెవ్వరుమీరుదెల్పరే॥ చ॥ కమలజుడానతిచ్చినయగస్త్యులెకావలెగాకయున్నచో । నమదికచిత్తశుద్ధియును శాంతియు దాంతియుభూమినన్యసం । యములకుగల్గనేచుఁనెక్కతాఁత [illegible] చియో। వివలతఁ [illegible] భావనిధి విన్నపమొక్కటి యాలకింపవే॥ మ॥ పాత్రులకున్ జలాన్నములు భక్తినొసఁగము జేసికాదేవద । గాత్రము కోసికోసితినగా వలసెన్నబోవు [illegible] మణిచిత్రవిభూషణంబ మునజేకొనియంచునొసంగు నంతలో । జిత్రముగానగోచరతజెందె శవంబతడు తృప్తింపగన్॥ శా॥ శ్వేతుండంతటనచ్చరల్గొలువ గాశీఘ్రంబున న్వచ్చి । సంప్రీతిన్నాకు నమస్కరించి కరుణాబ్ధిస్సీకటాక్షంబు

నన్ ఖ్యాతిం జెందితిం సుదక్షత గడచతిం గ్రా కొంటిసౌఖ్యంబు శంకాంతంకంబులు దీరనంచరిగె । సేనంపన్ ఘుగ్రాప ణి॥ ఉ॥ ఈ
తపనీయ నూపుర ధరణీశ్వర మీరు ధరించినంగునన్। శ్వేతుడు దారసౌఖ్యములజెకొని శాశ్వత దాత్మలోకసం। సాత్వితజెందుసం
చుగలశప్రభవుం డెతెంగింపజానకి । నెతమహాన్ని తొంబుధిమునింగియగస్త్యునిబూచి క్రమమున్॥ చ॥ ఓముని సొప్పభౌమశత
యోజనవిస్మృతిగన్నయీవనం। జేమికతంబునన్ ఖగమృగేతరమత్యజనుల్ చదింపగా। నెముని యోర్వలేక శపియించెవచిం

—(* అగస్త్యుడు దండ్యుడను రాజకుమారుని వృత్తాంతంబు రామునితో దెల్పుట. *)—

పుడటన్ననప్పు । గ్రామణిపలెక దామర సగర్భవధూపదనూపురాస్ఫుటిన్॥ క॥ మనువంశరాజశేఖర । మనువనుదో
తొల్లి గగనమణికుంమణి యయి। మనునతనికినిక్ష్వాకుడు। మనుజస్తుతుడుద్భవించె మహనీయరుచిన్॥ ఉ॥ ఆయిక్ష్వాకుడు శయశ
వంబున సమస్తామ్నా యశాస్త్రపారీణుండై శ్రుతులన్ని యుంగని ధనుర్విద్యావిమాద్యతకళా । వైయాత్యంబున బూ
నిశౌర్యమహిమన్వర్తిల్లి సామ్రాజ్యరక్షాయత్తాత్మునిజేసి తండ్రి మిగులన్ హర్షంబుతో నిట్లనున్॥ చ॥ చదివితి వెల్ల వేదములు
శాస్త్రములున్ స్మృతులభ్యసించితి। భ్యుదయకరంబులై జగంబొప్పిన యాగమముల్ పఠించితే। కదతొల్లి ధర్మమ ఉత్తమము
గానము ధర్మము ముఖ్యంబుగా । మదిని దలంపు కామమధమంబుగ జూడుము పుత్ర యెప్పుడున్॥ క॥ అదియేమీ యంటివేని యు।
మొదలను ధర్మము లేక మెనయదు ద్రవ్యం। బదిలేక కాదు తలంచిన । యదిగావున నేను ధర్మమధికంబంటిన్॥ ఉ॥ ధర్మమునం బ్రజా
పోతము వారలనవేత్పులు మత్తరాష్ట్రములుం । గూమిజవహింతురర్థమును గూర్పకయే యభివృద్ధిబొందుదు। షట్కర్మలుబీతి
జెందు మశత్రుల మగుదురిష్టసిద్ధియున్ నిర్మలకీర్తియున్ ధరణినిల్పుదివంబును గల్గుబుత్రకా॥ చ॥ పరహితమాచరించుట యె
ఘవ్యతపంబనిరారిసయము। ల్పరులకుగీడుసేయుటొక పాపమటంచువచింపనేలయి। స్పరమహితోక్తిబట్టిబరబాధగదా
యునియున రాదుధరా । వరులకు బాపకర్ములగువారల దండనసేయగాదగున్॥ క॥ దండింపదగనిసుజనుల। దండించిన దండ
మునకుందగదుర్జనులన్ । దండింపకున్నధరణి । మండలపతినరకరూపమగ్నుడగాడే॥ చ॥ ఎడపకదండనీతివహియించి
యెకీర్తియు స్వర్గము న్నృపు। ల్వడయుదురాది రాజనయపద్ధతులట్టివిగా వెయగ్గతి । న్నడుపుము సౌఖ్యమొందెదవు నందన
యంచునెనేకనీతుల । కొడుకునకానతిచ్చినయకోవిదుడానయయే గెగానకున్॥ మ॥ మనసుతుడుందదుక్తమగుమార్గ
మున । బ్రజనెల్లబ్రోచుచుం । దనమతిపుత్రకాంక్షలకు దావలమాటయు దానధర్మము। ల్మనుకొనియాచరించిమఖముల్స
తతంబును సంఘటించియుం । దునగని యెంగుమారకుల నూర్గురబాంధవులుత్సగింపగన్॥ గీ॥ వారికెల్లనుగడగొట్టువాడు
దండు। డనేడుదుర్మార్గుడన్నలయట్టులగాక । శ్రుతులుచదువక సాధుసంగతులమనక । హితులమాటలువినకయధైర్యను
లంగు॥ మరియును॥ సీ॥ వీధిలో బోడగన్నవృద్ధులనరికట్టి వెకలియై పలుమారు వెకిరించు । నాడబోయినచోటదోడి
బాలురబట్టి మూర్ఖుడై యంగముల్ ముటియగొట్టు । దయవరాయేలదౌర్జన్యమూనెద వన్నకన్నతల్లినిజెట్టుకడగిట్టు।
నూరివారిండ్లలోనున్న పసుపులెత్తి బలియుడై యెందైన భూజవైచు। నార్యులుపురోహితులునన్నలరుసుదేర। నూరకయె బట్టి
బిగుసుకకూరుచుండు। సహజదౌర్త్యముబూని శైశవమునందె। తండ్రివెతజెందదండుడుద్దండుడగుచు॥ ఉ॥ బాలకుడెంతలే
తనుచుబక్షమతోనొకకొన్ని నాళ్లు ధరా । పాలకుడోర్చవానినొల। పాయమునందలిచిన్నెలంబర । స్త్రీలకుగామెలంగు
టబిశిషుల నెంచక నిందసేయుమ। శ్శైలములుంగనుంగొనియు సీయనిరోసెమనంబులో పలన్॥ ఉ॥ రోసప్రదావలన్ బుధప
రుల్దనధర్మమనీష మెచ్చగా । నాసుతుసీసుతోనినకు లాదిపుడాతడు పిల్చివింధ్యనం । వాసమునీకుమేలచట వర్తిలుపొం
మనిదూరదేశగుం । జేసెకుమారుడంచున్నృపశేఖరులోర్వరుమేరమీటినన్ ॥ చ ॥ మధుమత్తుండగుదండుడిట్టుగురుడంప
న్వింధ్యశైలంబునన్ మధుమతలబను పట్టణంబొకటెనిర్మాణంబుగావించియుం । డధికైశ్వర్యసమేధమానుడయి శుక్రాచార్యరా
చార్య । త్తిఘరింపన్ దలమే లెశతముల్ చేహితుల్ దోడుగన్ ॥ చ ॥ అతడొకచైత్రమాసమునహర్షముతో జనిభా
గ్ర్వాశ్రమ । క్షితినొకచోగనుంగొనియెం జిత్తజనూతిచరాత్యలక్ష్మికిం । బ్రతియగుదానిలగామరు ప్రాయమునంజ
లుపొందుదానినే । కరమునసున్న దానినొకకామినిమిత్తమరాళగామినన్॥ చ॥ గనుగొనిమూవిలేజిగురుకైదువజోడుపమై
దుమాములే । సీనననువాడితూపులెదజికిర్న క్రుకిరయతండాసేరియో । వనతరయొంటవేటుకెటువచ్చితివెవ్వరిదానవె
మిని । యనుపమనామమేశరణాగతుడవ్వినిపింపరేయనన్॥ చ॥ కరముభయంబుబొందియలకన్నియయిట్లనునోయి రాజ
సీ । గురుడనిమించుశుక్రుతొలికూతురనయ్యానఘుండుకూర్మిన । న్నరజయటంచు బిల్చునతడంపగదాపసనిష్ఠనివ్వనాం । త
రమునయున్నదానందగుధర్మముదప్పదలంపనేటికిన్॥ చ॥ అనవిని తండుడిట్లనియెనంగనభాగ్యవశంబయిన నేమిని। ఘనకటిసీసి
యపమగానుసెవిగిచన్నదొ ఋషీ గనుంగప బెళుకులంగనినం గాముడు తాళగు లేదుకొంగిలిం । మనమ్చుబయటంబట్టినభయం
పడియుంమదిరాక్షికన్మున్॥ ఉ॥ అకటటధర్మమేగురునియాజ్ఞజపట్టిరమింపనెంచనీ । కెకటడబుట్టెనీమమతయుప్పనిశుక్రు
డువిన్న నైచునే । నికటము మోహమున్నతనింగని వేడిపరిగ్రహంపుమీ । కకట సపుందనంబుకొరగాదనిసారెకుబుద్ధిజెప్పి
నన్ ॥ చ ॥ వినకయతండుగినుకనిచ్చబ్భగూడ్వహించే మిపలిరిన । స్వినిమొతగాకయిప్పుడలివేణిరొమారునిబారికో

ర్వరా । దనుచుబలాత్కృతింగరిసియగ్గురుపుత్త్రునిబట్టితీర్చెడునే । మనవివినుపించువాడమదనార్తుని మీఁదటి హానివెఱుఁగునే॥
క॥ ఆక్రోశింపఁగనిటువలె । శుక్రాత్మజబలిమిబట్టిసురతవిలాసో । పక్రమముచూపియాపా । పక్రీడాపరుఁడుచనియె బ
ట్టినమునకున్ ॥ చ ॥ అదజముఖానతాస్యయయి యశ్రుజలావృతనేత్రయై కుచో । పరిపరిషిక్తమధ్యయయి పాణిసిరర్ధక
పోలయైనఖా । కురవ్యుదితాంగియైనిటలకుంచితకుంతలయైమనోవ్యధం । గరముదలంకుచున్నయెడ గావ్యుఁడువచ్చిన
విస్మయమూర్తుఁడై॥ ఉ॥ కూఁతుర యేలయింత వెతఁగుందెదఁగ వెవ్వరునిన్ను ముట్టిరే । లేతశరీరమిట్లుబడలింపుడుఁ జేయనదండ్రిపావ
ము । ల్లాతనిజాత్రుఁడుంగడిగి నాయభిమానము పీటఁబుచ్చెనో । రోఁతలుసేసెదండుదని రోదనమాతురయై యొనర్పఁగన్॥
ఉ ॥ ఉమగకవెల్లలోకములు సొక్కుటఁద్రిమ్మెఁగెడు రుద్రుపోలికిన్ । బడిబడికోపము స్ఫురిలఁబండుచు శుక్రుఁగుఱుద్రుఁడై । చి
డిముడిపాటతో నెదుటిశిష్యులఁగన్గొని వింటిరే భయం । పడకమదీయపుత్త్రిఁగని బన్నిరమించిన క్రిందుఁజైదముల్ ॥ చ ॥ మం
టకుఁజేరి కౌమితమాడిక నశింపఁగ మత్కుమారి మె । నంటియునింటికేఁగ చదలంటిన దుర్మతి సేనతో దగ్రం । దంటగమంటివా
నగురియుంగల జేఁడుదినంబులింకనే । మంటనొయుంచు నెంచవలదప్పుడె యప్పనెలపాలుగన్ ॥ ఉ॥ మావకసాపయుక్తి
మధుమంతయునాలుగుదిక్కులుంచు । నూఱామడదాకనున్నవనమంతయు నుర్జరమౌనిటంమన । య్యామివరుండువల్కనదియో
రగనేఁడుదినంబులింగ్రుడా । సీమనువంటివానగురిసెన్నశియించెనుదండుడంతటన్ ॥ గీ॥ అప్పురంబుజోష్టపడిగియడవి
గాఁగుటనుదదండకారణ్యమనఁగబరఁగె । గావ్యునిమహోగ్రశాపంబుకతననాట । నుండియును బ్రాణిశూన్యయయి యుండుఁజనధి
ప॥ ఉ॥ తానుగురూక్తినయ్యరజదారుణమైనతపంబునార్చెన । కాననమధ్యసీమనునగల్గరజోమయవృష్టినోర్వకం । మా
విని జేరిరల్లమధుమంతము పౌరులునానిచేజన । స్థానమనంగనన్నెలవుధాత్రిఁబ్రసిద్ధిని హెంచె రాఘవా ॥ మ॥ అరజాసంగతియోజ
నాయుతరసక్రాంతంబుబ్రాపించువా । రురజోవృష్టికిదప్పిపోదురనెసుక్రుండాదటంగోదరా । సిరసీతీరముకానలన్ బ్రది
కిస్వేచ్ఛంబోయిరంచున్ఖరా । సురవిద్వేసికగస్త్యమౌనిదెలిపెన్ శ్రోత్రంబులింపొంపఁగన్ ॥ క ॥ తెలిపినకథవినిరఘుపతి
కలశజునిం జెక్కుగతులఁగణియించుకసొం । పలరందధావిధభాషణ । ములనన్నిశిగడపెనంత ప్రొద్దుదయించెన్॥ గీ॥ ప్రొద్దు
పుట్టినపుడె పుడమిఱేఁడతిభక్తి । నప్పుడాచరింపనర్హమైన । కృత్యమెల్లదీర్పయే తెంచియమ్మహా । ఋషికినతియొనర్చియిట్టుల
నియె॥ చ॥ ధనకలధౌతకోటులకుదానకమైపిలసిల్లుమీపవాం । బురుహములాశ్రయించిలేమిముంగని కొల్చితిమాటలాడితిం
బారసితిమీయనుగ్రహముపుణ్యుఁడనైతిననుజ్ఞయిచ్చినం । బురికికఁబోయివచ్చెదఁదపోధనశేఖరయంచుబల్కినన్ ॥ మ ॥ ప
రితోషించి యగస్త్యుఁడిట్లనియె నో భక్తావనాంభోజభా । స్కరసాధారణసాధారణీద్రవలెనజ్ఞత్వంబుపైబూనియుఁగర్కరణి
న్నన్ననుతింపనేమిటికి సాక్షాత్తారకంబైనయా । క్షరతత్వంబవునీవునిన్నుఁదెలియంగాశక్తులేమాదృశుల్॥ సీ ॥ మొదటనెవ్వ
నిపాదమునఁబుట్టినదులలోఘనకీర్తిఁగాంచెఁగంగాప్రవంతి । మునిముఖ్యులెవ్వానిమూర్తిఁగానఁగలేక తపియింపుచుందురుమహాత
పముంబూని । యెవ్వానివాక్యంబులీరేడుజగములశిక్షింపఁగారంపవేదసంచి । మహిమనెవ్వనియనుగ్రహముకించిద్జ్ఞులస
ర్వజ్ఞులుగఁజేసినవదరించు । నట్టివాఁడవయిననీకుసర్ఘ్యంబొసంగి । కన్నులారఁగఁజూచితిగాంచుదీరం । బలుకవలుసువింటిమీ
కృపఁబడియఁగంటి । నద్యదన్యోస్మియనకొంటనాత్మనందు ॥ సీ ॥ నియతిరామాయంచునీనామముజపించు భాగ్యశాలికి
వేదపాఠమేల । నీనునొకపరినైననగనుఁగొన్నసుజ్ఞాననిధికి బ్రహ్మజ్ఞాననిష్ఠలేల । నీభక్తియొనరించునిపుణుఁజేరి
భజించిసిద్ధిఁగబుద్ధికితపంబునేల । నీకటాక్షముదారినిమిషమాత్రముచేరెలఁగుచెటికియర్ధసేవయేల । నీవిలుతిసేయువానికిఁబి
కటతముగాఁజింతసేయంగణిమాదిసిద్ధులేల । జానకనాథనీపాదజలములుద్రోలు । ఘనగుణాఢ్యతేవత్వకాంక్షయేల॥ ఉ॥ ద
ష్టిపథంబునంబడినతేవవిరోధులనైననెంచటన్ । శిష్టులుచేరుతావునను జేర్చుదయాబ్ధికగానసీవనా । దృష్టికివచ్చినేనఘ

—(* శ్రీరామచంద్రుండగస్త్యునివీడ్కొని యయోధ్యకువచ్చుట. *)—

టియించుసపర్యలుమెచ్చినావునీ । తుష్టియసర్వలోకములతుష్టిరఘూద్వహపోయిరమ్మికన్॥ మ ॥ అనిగంభీరవచోనిగుంభ
వింధ్యారాతిగీతింపం । చినచోటి తపస్విచంద్రులకు భాశీర్వాదముల్గాంచిపీ । ఙ్కనికౌబేరవిమాన మెక్కిసచివు
ల్గొల్వంగమధ్యందినం । బునకున్ రాముఁడయోధ్య జేరయనివెంబూర్ణామరాగంబునన్॥ గీ॥ జేరజనిడిడిపసుల్పెలగవె
ర్ద । నగరిమొగసాలకడవిమానంబుడిగ్గి దానిపీఠికనంతలోదంమురౌతిగి । యేగుదెంచిపదంబులకెరగుటయును ॥ చ ॥ ఇ
రువురులేవనెత్తిప్రియమేర్పడఁగౌగిటఁజేర్చిరాఘవే । శ్వరుఁడనుజన్ములారమిమువంటిగుణాఢ్యులుగల్గనాకుమీ । వరణముమా
నీబ్రాహ్మణకుమారుడుప్రాణములొంచెనావెతల్ । వారగెనటంచువారలనుదోకొనిలోపలికేఁగియచ్చటన్ ॥ చ ॥ జననుల
గాంచిమ్రొక్కియరుసంబునవారిలోఁసంగుదీవన । ల్గొనిసమయోచితంబగుటగోరికమీరఁగ । మజ్జనంబుభోజనమనొనర్చియొ
క్కమణిసౌధతలంబునవిక్రమించియ । జ్జనపతిచెంతనున్నయనుజన్ములనిర్వరఁజూచియిట్లనున్ ॥ చ ॥ వదలకమీసహాయతంబ
వతిఁలిబల్మివహించియజ్వన । మ్యెదననువాంఛపుట్టెనవ రేంద్రుఁడుచంద్రుఁడుమున్నుకామిత । ప్రదమనిరాజసూయమఖరా
జమొనర్చిరితన్మఖంబుసే । యుదునొకధనమైనముఖమొకటిసేయుదునోగణింపుఁడా॥ క॥ మీరెయ్యదికాలికినసడిగారవ

మునిరాచరింపకేలవాడహిం? ప్రాంతంపులారయసురఘు వీరనరుకు భరతుడని మెవినయంబెనయన్॥ మ॥ ధరయాధారము సర్వభూతములకున్ ధాత్రీశ యీభూమికా। దరువైయుండెడివారుమీరుసురసంతానంబువాణవనో। హరుచేర క్షితిహాగ తెక్ జనసమూహంబెల్లయిమ్మత్కృపా । స్ఫురణస్వధీనులనట్టిప్రాణులుశుభంబుల్వాయరెయెందునన్॥ సీ॥ అమరనాథుడు తొల్లి యాయాగ మొనరింపనుగ్ర దేవాసురయుద్ధమయ్యె । మనహరిశ్చంద్రుడామఖము మున్నొనరింపరణములోబాలిసిరిరా జులెల్ల। గలువలరాయండా క్రతువుపూర్వమునందు సవరింపనక్షత్రసమర మొదవె । నప్పి ద్రుడాదిప్రయజ్ఞంబుగావింపభూరి యాధిశిపాళిపోరిమడిసె। నాహవకరంబుగావునసాహవంబు। తలచుగా జేయరెవ్వరుధరణినాథ। యింతయునుమీకెఱుంగ రేయిష్టగోష్ఠి। కిపుడుమనుబూచియడిగితిరింతేకాక॥ ఉ॥ అంచితధర్మతత్త్వములకాస్పదమై చెలువొందుమిమ్ముబో । ధించ గనేర్తురెయొరులు దేవరయానతియిచ్చినట్లుగా । వించనొకింత నేతువినవిన్నపమున్ననిరాజసూయమే। వెరచినయట్టిదౌన నిమహీపతితమ్ముని మెచ్చె నెమ్మదిన్॥ క॥ సౌమిత్రియపుడు రామ। స్వామికిహస్తములు మొగిచి జనవరసవన। ప్రేమ ముజనించె

—(* ఇంద్రుండు వృత్రవధవలనం గలిగిన బ్రహ్మహత్యను అశ్వమేధాధ్వరముచే బాపికొన్నకథ. *)—

నేమియుమీమదినిడరాదెయశ్వమేధమొనర్పన్॥ చ॥ సకలాభీష్టఫలైకసాధనము దుష్టబ్రహ్మహత్యాదిపా । తకవిధ్వంసనకారణంబు హయమేధంబంమఖంబాచరిం । చికదాయింద్రుడు బ్రహ్మహత్యయెడవాసందొల్లి తత్పూర్వవృ । త్యైకథాసంశ్రవణంబు సేయుదగు వంచాలక్ష్మణుండిట్లనున్ ॥ ఉ॥ వృత్రుడు భాసురాకృపసమిద్ధమహాతద్వేషస్మహా । వృత్రుడు బ్రహ్మచర్యస వవిత్రుడు నాదగునొకరుదేవతా । పుత్రుడయోజనాయతసముద్ధతగాత్రుడతండు మున్ బహి। శ్శత్రులతోడనాత్మగతశత్రు లుగల్చి జగంబులేలగన్॥ చ॥ పలుమరు భూమిమున్నకమొపంపునభస్సలిభూజనావళు। ల్వలసినవస్తువుల్లురియువారిధియాత్మలంతర్ప్లావితా। వళిగొబైనైచునవవర్షములున్నెలమూడువానలు। న్వెలయగనెల్లచోదనరువృత్రుసిధర్మములెంచ శక్యమే॥ ఉ॥ లోకములెల్ల గల్చియతిలోకుడసంగనలెండుమించియుం । బాకవిలోధికిన్నయముపాటిలశంబరుడన్ గుమారునకు । స్వీకృతరాజ్యలక్ష్మికభిషిక్తునిజేసితపంబానర్చెర । త్నాకరతీరధాతుణనిదంచితవైష్ణవభక్తిమీఱగన్॥ ఉ॥ వానితపోవిజృంభణమువాసవముఖ్యులుచూచిభీతులై । దానవవైరిజేరజనితత్పదకంజములాత్మమౌళిం। దానితరత్నదీదితులుదా రొరిదనవందనముల్ఘటించియో । దీనశరణ్యవృత్రుడు పగదీప్తికగంబులవంతమాన్పవే॥ మ॥ తపమునమజ్జగంబులకు దాసెయధీశుడైనసుధాంధులం । గృపనుంజేసిదాసులుగనేలెదనంచుదలంచినాడుద । త్తపముఫలించె నేనియురుచాయదియట్టులుగాకముందరం। దపముభగ్నమౌతపమునన్ హరియించి విరోధిద్రుంపవే॥ ఉ॥ నావినిపద్మనాభుడెలనవ్వలవేల్పులజూచిపలికెనో। జేపతలారవృత్రునివధింపగనాకుచితంబుగాదునే । నేవరమిచ్చితిందొలుతనింద్రనతారధరిత్రిలందుమ। త్సేవనతేజముం జెదవిపక్షునిజంపుమదంబుబ చిరన్॥ మ॥ అనుకంపుగూడి శాత్రవునిడాయంబోవగానంతలో । గమలనాథునితేజముంగనే త్రిభాగస్ఫూర్తినందాస్సభా । గమునక్రొన్నగబాల్సనింగొడువ భాగంబుర్విబాపించిన । న్నమువిధ్వంసివధిం జెందాల్యైనహం తాంపక్నత్రుని వృత్రునిన్ ॥ ఉ॥ వృత్రునిజంపిరప్పుడెసు రేంద్రునిమీ కొనె బ్రహ్మహత్యల । ధాత్రనుకంపమొంపమదిగాడ్పడిమేన్సరగాతిచేబహి । పత్రములట్టులైరివెలజెందిరివిప్రులువర్షహీనతన్ । ధాత్రిప్రశస్తఫలధాత్రియునందగదలెన్యనమ్మ్యా॥ క॥ అహల్యవలంగలిగిను। ధాహరస్వామియిం తయశుద్ధితోలగన్। స్వాహాధిపముఖదివిజులు। హాహాకారములతోడహరినిజేరిరి వెసన్॥ ఉ॥ ఓహరియొక్క పాజలధిరోపరమేశ్వరమీరపంపగా । నాహరివృత్రుజంపగనహత్యఘటిల్లెదొలంగరాతమన్ । గేహముబాసిలోకములకిప్పుడుశక్తిగలంగనేకమా। కెహితమానలిచ్చెదొకదేయనపాయనపాటి వారికిన్॥ మ॥ హయమేధంబుమదర్పణంబుగనుతాధ్యయుండుగావించెనే । నియనాశంబగు బ్రహ్మహత్యయసనస్నిఖిస్వైపెల్ల లా । క్రియసేయేంద్రునిగానబోయిమనువైదివ్యాఖ్యలైల్పని । శ్చయబుద్ధిన్మునికోటిగూడియతడాజన్నంబొనర్చెన్ దహిన్॥ క॥ సవనంబుసేసివాసవు। డవబృథమొనరించునంతనలహత్యయుఘో। రవికారాకారముతో। నవిజేంద్రునితనువుదొలంగిదవిజులగనివెన్॥ సీ॥ ఈవిడవృజునిజేయవులనెప్పటివలె। నిశ్రమింపగగూడదువేల్పులార। యెందువసించుతునింకనాకిరవుజూపుడనిన నాండిత్యులా బ్రహ్మహత్యజూచి॥ క॥ పాపములకెల్లబలువగు। పాపంబవునీవునిన్నుభరియింపనొకం। డోపునెనాలుగుచోటుల బ్రావింపుమటంచువారుపనిచిరి దానిన్॥ చ॥ జలముల ఫేనరూపమున సాలములన్నలుబంకచందమై । చెలువలయెడన్ రజోమహిమజేకొనివర్తిలె హత్యయారజ । స్వలలరమించుదుష్టజనసంతతిజెందుటకునొకరూపా । న్నెలకొనెనావిన్నరేంద్రుడు నెమ్మదిపంబునకేగిరంజిలెన్॥ ఉ॥ కావుననశ్వమేధచతికంబుమఖంబులలోనవశ్యమున్। దేవరయాచరింపదగుదేవహితంబనిలక్ష్మణుండన । న్భావరుడుత్సహించిగుణభూషణయీయతిహాసమింపుగా । లన్వినంగలిగెనేడనితిస్తుతిజేవలసివెండియున్॥

—(* శ్రీరాముడుతమ్ములకు ఇలోపాఖ్యానముజెప్పుట. *)—

చ॥ అనఘతురంగమేధమఖిలాఘవినాశనమిష్టసౌఖ్యద । బనియిపుడీవెల్పితియథార్థముతొల్లిబలాసుడా। జనవరుడమ్ముఖంబుపుణ్యపుమ్రగంమనుజెందుకాంక్షమై । నొనరిచికామితార్థవరమీశ్వరమేలెసటంచుబలిక

క॥ ఆమాటకు వెఱగందుచు। రామునిగని తమ్ములు సిరిరాజేంద్రయిలుం డేమిటికి మగశనము చేడి। బామిని మెయుండె దెలియ లెన్నడటన్నన్॥ క॥ అంభోజబంధుకులకల। శాంభోనిధిచంద్రుఁడాదయాంబుధిపలికెన్। శంబుజటాజ్జ్వలభసరిత్సంభృతగంభీరఘోషసంగతఫణితిన్॥ క॥ అనుజన్ములార యిలుఁడను। జననాథునికథ పురాణసంహితులందున్। వినబడు నత్తైలగంతయు వినిపించెద వినుము చెవులు వేడుక బారయన్॥ గీ॥ కర్దముఁడు దివ్యతేజఃప్రఘటితాఘుఁ। కర్దముఁడు నాగమన్నొకె ఘనతపస్వి వెలసియుఁ తనికి బలజితానిల్లుఁడు వితర। శైలబిలుఁడొప్పునిలుఁడనునాత్మజుండు॥ క॥ ఆయిలుఁడఖిలకళాఢ్యుఁ। డేయుద్ధైబారు రూపరేఖాజితరా। మేయుండైజనాజేయుండయి భూమిలో బ్రసిద్ధిఁ బహించెన్॥ మఱియును॥ సీ॥ పరమధర్మాసక్తిఁ బాటించుగావున సకలమాగణకోటి సంచరించి। సార్వభౌమస్ఫూర్తి సర్వభరణము బూనె గావున ఘనదానకలన మించు। యంచితానంతవిద్యాశాలి గావున భోగభోగావాప్తి నతిశయించి। జిష్ణువైభవలీల జెలువందుఁ గావున బరిగోత్రసంపదల్పరిహరించి। గరుడగంభస్ఫురత్కుశాశ్వసారథి పహులంతనవిక్రమమున కుభయముఁ నొందె। యగతికుల మంకురన్రాంత మాశ్రయింప। బ్రాజసామ్రాజ్యసోలె నప్పార్థివుండు॥ క॥ ఈలీల రాజ్యపాలనలోలుండై వెలసియయ్యిలుండొకప్రాతః। కాలమున సచివసఖులును। శీలంబున మిత్రులకొల్వ సింగారంబై॥ సీ॥ అతినవ్యవరచిత్రకరవేత్రకరకోటిబలసి ముందరబరాబరులొనర్ప। శరదంబుధరకంబుశరభంబులఁ బోలంచుచిగిమించు చామరల్పలువీవ। గరలోలనరపాలవరఫాలములగప్పుర ములీలబదనఖప్రభలు నిగుడ। స్థిరగాంగఝురతరంగసుభంగరవభంగి వెలయమాధగపాళి వినుతి సేయ। నచ్చరలుచెల్వమెచ్చ విమచ్చకటులు। లచ్చెరపు హొచ్చ దండలాస్యములు సలుప। నన్యగంధర్వయువతి గానములు వినుచు। నిండుకొలువుండె నిలధరాఖండలుండు॥ అప్పుడు॥ ఉ॥ తడపిడ్డులంగఱ మేనులుం బిలికిపూదండన్మిటారించుచె। న్నడముజ్జీగురునామముల్పదనికల్పం బొందు లేదీగలుం। గదెయంబుల్వలతో ముపల్లదములుంగా సెల్వి పాళింపగా। దుడుములగూడుకవచ్చి చెంచులునరేంద్రుం గాంచి హర్షంబునన్॥ చ॥ వెదురులముత్యములైలలవిండ్లుజవాదిపునుంగు చట్టముల్। పెదపెదదంతముల్పునుగు పిల్లులుజల్లులుజుంటితేనియ। ల్పదనకచాలుగా ఉసుముపాలుననంటులపంటు కప్రము। ల్మొదలగు కానికల్ నృపతిముందటనుంచిజోహరొనర్చుచున్॥ గీ॥ పలికిరానేల వెకిమీలకొలనుసామి। చేతగుత్తగలపెద్ద చెంచువాని। యింటిచెంచెతచెలిమించుగుంటకిలని। పొలములోపల జెలగు చెంచులమమేము॥ సీ॥ తొలిపందిబలుచందమును బెంచునను డాకబెరయపందెలలెక్క పెట్టరాదు। కడిదిగౌరులమూకకసిమసంగెడివికసెసగసింగపుజాతి నెంచరాదు। జంటనలహబ్బబల్దంటమెపంములబలగంబుమితియెరుపటుపరాదు। పొలములో లేడిమాడల నేడమసనిని పులులసంఖ్యలెతింగిపలుకరాదు। కటికిమేదులనెలుగులగాతెనుములు। గత్తినేరిమెకంబులగణనసేయ। రాదుమాయన్నగానన్నో రాజులయ్యాన్నో దెమూసామి వేటాడిబూడరాదె॥ గీ॥ వానికందువమలలపైప్రాలు మొగులు। చాలునరికట్టజాల్పెంచుజట్టునులకు। నిబ్బరపుతూపుతడవింటబ్రబ్బజేసి। మబ్బుపైబాలు మెకములగెబ్బ చెంత॥ సీ॥ డాసియేనుగులతొండముమీఁదనుండియు వ్యాలలూగునీచిన్నియెరుకవాడు। లేదీగబులికిడ ట్ఠెముబెట్టివయ్యాళి వోలెగాఁడవిసిదుండఁగీడు। కరిరాజంపిపోపుసింగముఁవెంటజనిగోళముత్యముల్దెచ్చునీముగుదశిశువు। గండభేరుండంబు రెండుతలల్టెండు చేతుల జించునీచిన్నివాడు। వేడుకలజేసి యుటకాలబ్రీలిదన్ను। నడవిపందులకోరలీపడుచువాడు। తకుటనలుగులగిలుగులలెక్కసేయ। నేటికికనీవచూచెయువేటలందు॥ క॥ తలకకఁజెలఁగెడిమెకములు। ననుగుల పాల్సెసి మృగయునగునసిపొఁగడం। బులుగులవేటలగనిమె। ప్పులు

(* ఇలుఁడు వేటకుఁ బోవుట. *)

గులుకచమరబుడనంచుబోయలుతెలుపన్॥ మ॥ మృగయాక్రీడనతత్పర్వతమునధాత్రీనాయకుండుక్కిరా। తగనంబుల్బహుమానరీతిముదమందనజేసి। యవ్వేటమాటగన్తార్భటిరాజుఁ వెల్లవినం జాటంబంచి చాలించియో। లగనభ్యంతరమొందియుపూర్ణవిధులెల్లందీర్చిశీఘ్రంబునన్॥ సీ॥ సగబాటుకపురవాసనలమించుకురంగనాభిదీర్చిన గీరునామమమర। విదిసదుల్పైపైవమెఱయగట్టిన బుసుపాదుమాల్చెరంగులు సముననొరదలం। దానికంకుమపుగందపుబూతఁదగు పేరురంబున రత్నహారములు వెలయ। నునుపాలకాయయనంటుల తెలిబాయలాలసి చెకుటలకు వెన్నెలలుగాయ। జిలుగుచెంగావిధట్టికైపై జెక్కికొన్న। వంకిములకించుపసిడిదువ్వలువవల్లె। వాటునెఱసీటుగిలకపావాలుమెట్టి। రాజదేవేంద్రుడంతఃపురంబువెడలె॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వినుకెంపునడకింపునును కెంపుపల్లంబుదీపించుపచ్చరాదృష్టిదండ। జెలుకుసీలంపుసింగంప్రతలాడంబుదండివయిడూర్యంబునీదువాగె। నిగరంపుపగడంపుజిగిదొట్టుమొగమట్టురంగారుమనిరిణిసింగిణీలు। గోమేధికంబులగోమరొంచుకళ్లెంబువజ్రాలమెలంకవన్నియలును। స్రోత్తముత్తెంపుతెఱలందళ్లొత్తుజాన। ముసుమరకతాళిమెఱుగొందు తరకసములు। బసిడిశిరటునుగలిగిసొంపెసకమెసంగు। నుత్తమాశ్వంబుగొని తెచ్చెసాధ్వి॥ క॥ తెచ్చినఁ జేకివలగోనివచ్చి తగన్మొక్కి యెక్కివాగెగొనియపెూ। యొచ్చరికసామియనురవ। మెచ్చగగంచుకులువెంటనేత్రేరంగన్॥ క॥ జోడనలనిబ్బరంబులు। వేడెంబుబుమెఱయరాజువేడుకతోడన్। గోడాదుమికింపగజతగూడి రిబౌరకెల్లభటులగుమిపెనకొన్ వెన్॥ ఉ॥ మ్మట్టికుళాయిము బిసిగుపుమాటల గుంకుమతావిగంధపుం। బట్టెలుజడబులున బంగుకుగాసెల మోరజెక్కి కొ

న్నట్టి బెడంగువాయపిడియంబులుదళుకొలమప్పటుల్లగం । జట్టు గ్రుక్కుమారకులు సొంపున వేగిరి రాజు ముందటన్ ॥ గీ॥ గా
టపుబోను బుఱ్ఱజీగురుగండెలుసివ్వగిబండ్లు వాగురా । కోటులజక్కిముట్లైలుగుంతములుందడపిల్లలు పులన్ । ములు గు
దీను ముల్లుగులబుమేలిమినూలికలిపెలూనయా। ఖేటకు రాన్నృపాలకాసక్రేవలనేగిరకేవలత్వరన్ ॥ సీ॥ కాండజాల ఖండ సూజల
కట్టెలగుడు। జాలిడేగయు మొదలైనమేలిడేగ। తెగలవగనేర్పరించియత్తైములనుంచి। కదలెన్నృప వెంబడిన యాడిగము లగ
ము బు॥ ఉ॥ చోపులగుండెలుఱ్ఱదిగువసిల్కిటకోటులపాలిమృత్యువుల్। గూర్రమగోత్తమాంగములనూలెడపెప్పెడుగుంపశర
బాం। క్రూరనివాదముల్ప్రళయకాలసదృక్షమృగయాప్రధానము। లైఖరవవాహముల్భటులసజ్జలనేగమరుజ్జనోద్ధతిన్ ॥ సీ॥ వి
దిరించుసింగంబు బెదరించివడిమించి సటలనుయ్యాలలూగుభటుడనేను । గవినున్నపులిగన్నగదిసిగర్జించి గొబ్బలనీడ్చితెనో
పుబంటనేను। గరమూఁదిపైజిపుకరినసెక్కి కరికుంభమగలించిపరమసాహసుడనేను। శరభంబుకాళ్ళకొంచక పట్టినేల తో
గొట్టజాలినమహాగ్రుడను నేను। గడిదికిటికోటిపాలిటిపిడుగు నేను సకలమృగములనడచు నంటకుడ నేను । దేవయిక మ
మ్మువెలిసెదవేవయనుచు । వేటగాండ్రాడుమాటలు వేడ్కవినుచు॥ చనిచని॥ స్రగ్ధర॥ కనియెన్భూపాలలోకాగ్రణితన యె
దురన్నాథదర్పేకనర్ఘ । మనమాద్యద్భల్లహస్తస్థలగలిఫణరత్నస్ఫురత్పన్నగాలో । కనజాతాతశంకాకలితగమనధా గజం
ధకుంభీకృతాదా । పనభీతక్షుద్రనానావ్యగమృగనినదవ్యాకులంబైనకానన్ ॥ మ॥ కనియక్కానన దేశమున్సుభటసంఘాతం
బుతోఁజొచ్చియు । ల్లవనానామృగసంఘముల్వలగుపట్లంబోగుబారించిచుట్టును। ధానుష్కులుగుంతధారులగుబంటుల్నిల్వ
నేమించి శం । ఖురావంబులుదుందుభిస్వనముడక్కానాదముల్మించగన్ ॥ గీ॥ కలచిజోవుడు పెట్టింపగరియుగరియు । గా
నరము సేకరి యుమ్పిడివి మెలుగు । బులియు మొగలగు మెకములుగలకదోలుక । చెదరినలుదిక్కులకుచారె నదరి బెదరి ॥
మత్తే యు ॥ సీ॥ అగ్నియంత్రములు మిల్లాకాశమవియింపబయమంది నెలవులచాయునవియు । బటహశంకధ్వనుల్బ్రహ్మాండ
మగలింపనులికినట్టికులకుబుకునవియు । భటులకోలాహలాల్బటులన్నికడలాన బెదరిజంటలువాసి చెదరునవియు । ధాను
ష్కశింజినిధ్వానముల్బెవి దాటనులకే దాటుననిద్రలుడుగునవియు । నగుచుబటచుమ్మృగంబులనాగమూగి। యటరివెన్నాడిమ
న్నాడియాక్రమించి । విక్రమించిరిముంచికివిశిఖవృష్టి । విభుడుగదియింప బెక్కండ్రువేటకాండ్రు॥ చ॥ విలయఘనాఘనం
బులటవీస్థలిడిగ్గనొయంధకాసురుం । డిలజనీయించిక్రమమున నేకశరీరమ లెత్తెనోవిషా । నలమునుమహేశ్వరుడుమిసినంబలు
రూపుల జెంజెనోయన । న్వెలసినసూకరప్రతతివెల్వడెదిక్కులనిర్లునిండగన్ ॥ ఉ॥ అప్పుడు చెంచులున్సుభటులడ్డముబోయి
లకోరికోలలర । గప్పగనంతకంటెమునుగల్గబయింబడెజాగిలంబులుం । జెప్పెడిదేమికోలములు చేకొనిశస్త్రచయంబులీ
లెలుం। గుప్పుబుకాబటస్వులుచుకోరలజింముచుజాగిలంబులన్ ॥ ఉ॥ సారెకు చాలచేరుటలుజాగిలముల్లబళించియీడ్వగా। సీర
సమొప్పవారసలిమీబెలువీరభటాళినొందగా । దారకకొప్పరింపుచును దుష్టకిలనిప్పుకలుప్పతిల్లగా । బోరుగడిందిపం
దినొక బోయపిడెంబునగ్రుంమెగూలగన్ ॥ ఉ ॥ ఇరవులువాసి తారసిలునిన్నిటకెంబటమేగియొక్కరో । కర్రమొక పంది
జంపియెదగ్గకొనుచారము సామిచూపు హెచ్చరిక యటంచుబల్కిపరుషధ్వనినొంటరికాండ్రనేకసూ । కరముల గుప్పగుప్ప
మనగాబడగుంపమికుంతపజ్కులన్ ॥ చ ॥ తెలివగవెండిగుండ్లువలెదేజముమీఱినభైర్యవాశ్వ। పంక్తులుపదినైదులాక్క
మొగి చూచినగోరలజీల్చివైచుచుం । బెళపెళబల్లెముల్విరివి బిల్లులతల్లడమందనుద్ధతి । స్వాలలను చెంచి తేజిపయి వచ్చికిదో
రనొంచెనూపునన్ ॥ చ॥ గిరిగుహనుండి యొకహరికేళిపలరాజుహయంబుమించినన్। హరియనుపేరనేనుజలవందగ నీవును
బూనివావెవాస్థిరమగుపేరటన్నపగచేసిలెబైకరుదేరభర్తయున్। శరమొకటేయుదెళ్ళక వెసన్నిగుడన్నటికెంగటారునన్॥
చ ॥ అంయక లేడిపూడగుమి వాగెడుకోల్పులలన్వరించుదం। తులవెటపించుసింగములద్రుంచుదదార్తికరోగ్రశౌర్యముల్గల
శరభాళినొంచిగమకంబునవానిగలంచుజంటపెం। దలలకడించిజంతువులధర్మశతింబతిసించునొక్కటన్ ॥ క॥ కిరికరి హరిశ
శభాముల । హరియింపుసుభటులలరనట్టిపములకుం। జోరలేనిపరికియయ్యాలు। చరియింతు రుశశకములకుజంబుక ములకున్॥
క॥ఒకతూపుబలుమెకముల। నొక మెకమునసేకసాయకోత్కరములనొ। క్కొకచోవచుచురాజ । న్యకులాగ్రణియతడు
వేటలాడెయథేచ్ఛన్॥క॥కదుపడిబటచెడిమెకమును । జెడుమకమంబడుమెకంబు జేద్వడుమెకమున్। బడలుమెకమడలెమెక
మును। నెడయు మెకంబయ్యెవటవినిలునిభటులచేన్॥ క॥ కండలుగుండెలుస్నెదడుగాటపుప్రేవులునెత్తురేకమై । నిండెనరణ్య
మంతమృగనిర్హరణోద్ధతిమానియుండియున్ । వేడియుభూవరుండనుపవేటకుమీటగుడేగవేటయుం। గొంతొకసేపుచూ

—(* ఇబుడుసపరివారముగ వెండికొండదండనుండువనంబునకుగువయగుట. *)—

చితగుకోరికలిచ్చెబుళిందకోటికిన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునమృగయావినోదంబునందనివిజెంది పందికందేకుకండక్షిమృగంబుమె
వలగుమెకంబులపలలంబుపంచికొనుటకుం దమలోదమరుపలుచందంబుల సందడింబొందుపుళిందబృందంబులం దిలకించి కిం
చిద్ధరహాసకందళితపదనారవిందుండైయన్న రేంద్రసంక్రందనుడు కొండొకవిశ్రమించుతలంపున పరిమితచయాగమహా
పతుస్నితంబుగానకాంఅడవిగడచి యక్కడకుజక్కనియుత్తరపుదిక్కున బెక్క నిండుచంధురుల పండువెన్నెల లొక్క

నెన్నుకొన్న చెన్నున గన్నులపండువైయుండు పెండెకొండ పడకుంబోయి కొండల జెండుమన్నిసి చేతిచికిలి ఖండ చాయతే జేసేయు శరవణంబు విలోకించి త్రిలోక మోహనంబగు నవ్వనంబు దరియం జొచ్చి యచ్చట॥ సీ॥ తనకేళికా విలసల్లక్ష్మీమల [illegible] వనదున నవచంద్రసౌమ్యమానసమునందు దద । నఖడ్గ [illegible] మందయు గిరిజయందు దంష్ట్ర తాపము సుధా ఫణి మనందు। [illegible] వలయ సౌందర్యము [illegible] మందు దనగర్భ తనమురస్థలమునందు । దనధర్మ సురుచిరత్వము కన్నబాముల దాధన కాంచనసమృద్ధి [illegible] । దనగభీరత నాభి హ్రదంబునందు । జననునోపి [illegible] తంతులమనందు । [illegible] లోదుంటువి [illegible] భంగెడు శకించు నొక మహానాంగియ యొప్పు॥ చిత్తైంగున॥ ఉ॥ కోటె [illegible] గబ్బలను జ్బ [illegible] । జేసి [illegible] మాత్య సుపొద్ధ [illegible] । జూడగనందయుండనకు జోడగ గైకొని [illegible] । గోపిక [illegible] ఘోటకరత్నము తెత్తురంబునన్॥ క॥ అన్నతనంబు మహించిన। తన్నందనవా [illegible] కన్నులతెలెంచికరము కసికరము మరన్॥ గీ॥ పలికిరో [illegible] కనేలపరితపిం [illegible] । [illegible] జొచ్చు పురుషు । డింకియాంగాకయనిశాప మిచ్చినాడ॥ చ॥ నగ [illegible] జొచ్చుపురుషు [illegible] మగువతనంబు బూను కొనివాడటునా వున జూడ మిప్వనిన్ । ఖగమ్మ [illegible] మునున్న గన్నిశ్వైగం । దగినవియీశ్వరాజ్ఞ జవదాటగ నెవ్వరికయు నశక్యమే॥ వ॥ సర్వేశ్వరు [illegible] । [illegible] సర్వేశ్వరుడా మారగురుడాయర్ధేందు కోటీరుడు। ల్లాసంబొప్పవసిం [illegible] నొకనెలమగవతనంబు నొందునట్లు వరంబుగొనవిహరించుట. *)——

——(* [illegible] నొకనెలమగువతనంబు నొకనెలమగవతనంబు నొందునట్లు వరంబుగొనవిహరించుట. *)

[illegible] । వ్యాసంగాసినలోలకుంతలచయుండై విరిం ప్రార్థింపగన్॥ క॥ అసిరుద్రకన్నలెటి [illegible] । దనవాడుబ సుగ్రకరున । జనగిరిజాసహితుడైన శంభునిగాంచెన్॥ గీ॥ । చినవసు [illegible] రాజశేఖరు డలమిం। [illegible] । యంజలిఘటించి యభినత లాచ సీ॥ కాంచి [illegible] । జనుని పాదాబ్జములకు నందనమొనర్చి । [illegible] కోటిభా। సరసిబహేజమీరిడిన శా [illegible] । ఉ॥ సమదయానిధానశివ [illegible] కారమున్ । శరణము సేయ జాలనిక ఘారవమున్ [illegible] తోడునని [illegible] । దలగగజేయటాకరాటయుతరాప అకరావ [illegible] । చ॥ కలంలనవ్వ [illegible] నందనయూ [illegible] జంజపుం । [illegible] నయ్యలశివా సతి హెంగటకె గడీన [illegible] కాంతియు। స్వేచ్ఛయునెయాంచున [illegible] సమభుజ్జమ బాహుజేనగా। దలు [illegible] నూర్పునగల [illegible] దండకము॥ శ్రీమ [illegible] నిఖిలై [illegible] యీశ్వరి ట్లనియెంచె ధీరతన్॥ దండకము॥ శ్రీమ [illegible] కల్పిత నల్పకల్పద్రు సూనాదపూజా ధిరాజత్పద భోజ [illegible] త్తావ్యద్విషద్దానవోద్యత్ప్రలాయత్ప్రలా [illegible] తారిణ చాతుర్యపారీణ శైలాధి చారుల వ [illegible] కారణ కారరే [illegible] పిసుప్రాల్య స్థాతి గజ్జప్తిరూపానురూప [illegible] కారణ కారరే [illegible] కోట్యర్బుదాయుత్త సంరక్షణా సూత్ర [illegible] తీపరాశి [illegible] భూతాత్మ [illegible] సంధాయి [illegible] సంబంధభూమ్నాబంధా [illegible] చారణిబాలచంద్రై [illegible] తత్త్వాద్య [illegible] ప్రాణనేంద్రియ స్థానషట్చక్ర నాడీపి [illegible] తేజోమరు ద్వ్యోమతన్మాత్ర తత్త్వాద్యశే ప్రాణనేంద్రియ స్థానషట్చక్ర నాడీపి [illegible] బరంజ్యోతి బాద్యంత శూన్యందరి [illegible] సర్వేశ్వరిన్నాలశక్తింబరంజ్యోతి బాద్యంత శూన్యందరి [illegible] హిమతుహోజిభృత్పుత్ర వంచున్విలోకించు నన్నాదృశాజ్ఞత్వ [illegible] భావించగాలేక దాక్షాయణి దేవి వంచున్ హిమయోజిభృత్పుత్ర వంచున్ [illegible] ఖేదంబుమాన్పంగ నీకెలగుందం ప్రకటంబుం బ్రజాకోటిపైదల్లికింగూర్చి బాహుళ్యమొత్తల్లి [illegible] సమే [illegible] దానపే యాగ మెచ్చోట గావించినావో నిసుంజూడగా గాత్రబ్రహ్మాసుకేంద్రాది [illegible] చరకేంద్ర స్ఫుర [illegible] యుగ్మంబు సేవించితి బూర్వ జన్మార్జిత [illegible] రత్ననిభాజిమూన ప్రభారాజితంబయిన నీయంఘ్రి యుగ్మంబు సేవించితి బూర్వ జన్మార్జిత [illegible] తింకేమి కాంక్షింపగానున్నదె నన్ననప్పం చలత్వంబున తా శేషరోషంబునీ సత్కటాక్షంబునం బాసి నేనిస్సనీక్షించి తింకేమి కాంక్షింపగానున్నదె నన్ననప్పం చలత్వంబున [illegible] ప్రాపించియుష్మత్కృపాపాలితవాజ్య నప్రాజ్యముల బాసి స్వేదైవక్రీడకుం దోడునీదైన యీమానురూపంబు ప్రాపించియుష్మత్కృపా పాలితవాజ్య సప్రాజ్యముల బాసి [illegible] శ్రేణితోగూర్చి రక్షింపుమో నాతి వేరీతి జంతించి గాసిల్లగా నోపనాపూర్వరూపంబు మన్నించి నన్నుంభవత్కింకర శ్రేణితోగూర్చి రక్షింపుమో నాతి వేరీతి జంతించి [illegible] సాధ్యంబులేమున్నవోప నవ్విశ్వలోక ప్రపంచంబు నీచేతి దీచేతనాచేతనవ్రాతమేలాగావింప నూహించి తాలాగునన్నీక సాధ్యంబులేమున్నవోప [illegible] రామధ్యమా సన్నగర్భ్యాహ్రహ్ముల్లా కోటిభృద్దేహినిశ్వ సంమోధినిసౌధ పాథోధి రాడంతరానంతరత్నాంతరీపస్థి రామధ్యమా [illegible] చింతామణిభద్రపీఠ గ్రసంవాసినీవాసవా ద్యష్టదిక్పాల కాదిత్య గంధర్వ

[illegible] ఖేదమమూలానలనీదిన్వ చింతామణిభద్రపీఠ గ్రసంవాసినీవాసవా ద్యష్టదిక్పాల కాదిత్య గంధర్వ

రుద్రనిశవాళి వస్వప్సరస్సిద్ధసాధ్యాది దివ్యస్తవాకర్ణనారోధ కర్ణోత్పలామోదలోభ భ్రమద్భృంగరోజ్జృంభితస్ర
సఖతాపార్శ్వవిభ్రాస్వద్వ్యయనస్యామణి చామరవ్రాతజాలానిలాధూత నీలాలకస్నిగ్ధమృగ్గంధ లీలాలసత్ఫాలకస్తూరికాచిత్రశో
కోద్భాసిని సంతతోల్లాసిని గౌరీ మహేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యలక్ష్మీకరీ శాంకరీ కాళకంకాళినాళీకధారావళీభీత భర్గాగ్ర
శ్రితస్వీయవక్షోరుహాక్షోణిభృద్దుర్గదుర్గా మహాదేవి దేవి మాతల్లి శ్రితార్తిచ్ఛటాభల్లభిల్లి సముంగస్న తల్లి నమస్కల్పవ
ల్లి నమస్తే నమస్తే నమః॥ క॥ అనికొనియాడిన గిరిజా। వనజాననసంతసించి వల్లభుమదిలో। నెనరొలక దెలిపియయ్యెలఁ। గ
నుగొనియిట్లని యెంగరుణ గడలుకొనంగన్॥ క॥ నగబాలుఁ శంకరుండును। నగబాలే నగుటఁ జేసి నగమియ్యదగున్। మగువయ
యికొన్నినాళ్ళుఁగ। మగతనమున గొన్నినాళ్ళు మనుమికమీదన్॥ అని పలికెయప్పరమేశ్వరియిట్లనియె॥ ఉ॥ ఎన్నిదినంబులింతి తన
మీవు వహించి చతుర్విలో। నన్ని దినంబులుండుము నృపాకృతి నెప్పటి పౌరుషంబుతో। నున్నపుడింతివా తెలుగకుండుము
కామిని వైన వేళము। నున్న నృపత్వము స్మరించియుండుము రెంటను సౌఖ్యమబ్బెడిన్॥ చ॥ వలదు విచారమన్న నుభవానికి నయ్యి
ల క్రమొక్కక్రమంబునం। బలికె మహాప్రసాదమన పాయుదయానిధి నీయనుజ్ఞచే। నలయక యొక్కమాసము నృపాకృతిఁ జెందు
చునొక్కమాసము। చ్చెలితనమొందుచుం క్రమణ సేసెదఁ గాలము పంచపయ్యెదన్॥ క॥ మంచిదియటు వలెనంబో। మ్మంచును
బొమ్మంచు మోవిహాసనాంకురముల్। మించగ గిరిసుత పంచిరఁ। జంచలలోచనకులుఁ గొల్వఁజనె నిలయమునుచు॥ పంచచామర
ము॥ ఇలాసుతాధినాథుఁడానతిచ్చిననన్నవిస్మయా। త్తుమైన సాహోదరుల్ నరేంద్రతోంటిరూపు వాసియ। య్యిలుండుగాంతమై
మతొక్కడెక్కడన్ స్థలంగనే। స్థలంబునం జెలంగఁ దద్విధంబు దెల్పవేయనన్॥ ఉ॥ తమ్ములఁ జూచి రామవసుధాపతి యిట్లను
నట్లు గౌరిచే। సమ్మతిమై వరంబుగొని సర్వసుపర్వభటమంత్రిపుంగవు। ల్గ్రామములపొందుముల్ దొరసికొల్వగ వాహనకోటినొ
క్కపా। ర్వంబునడించి యయ్యిల ప్రసన్నమతిన్ విహరించె గానలన్॥ సీ॥ తిరుగునొక్కొకచోట జరణాబ్జములు సోకి మహి
యెల్లమెట్టదామరలుగాఁగ। బలుకునొక్కొకచోటఁ బలుకుచకోరలకై కలికి రాచిలుకలబలగమొలయఁ। జూచునొక్కొక
చోటఁ జూపులు పొదలపై నెలసి తేఁటులదాటులినుమడింప। నవ్వునొక్కొకచోట నవ్వువెన్నెలలచే వనములో నెల్ల। గ్రొన్నన
లుమించఁ। జొక్కముగఁ బాటపాడునొక్కొకచోట। గయిడకోయిలలెల్లఁ జుట్టరికమరయ। సొలసియొక్కొకచోటు నిల్చు
సొగసు మేనికమ్మతావులు దివి యెల్లఁ గమ్ముమనఁగ॥ వ॥ ఇవ్విధంబునఁ బ్రథమమాసంబున నసమానవిలాసంబుల మించు నమ్మించు
బోఁడె త్రిలోకకామినీకామినీయకంబులకు నాస్పదంబై సాను మత్సానుభాగంబుల సానదీరిన మానికంబువలెడంబుగని ఘనత
రవనౌఘమేఘమాలికయందు దులకించు తొలుకటిమించుమించుల వహించి మహీతనికుంజపుంజముల చేరువ జారువల్లికామ
తల్లిగానముల్లాసంబులెల్ల గొల్లలాడి కలంకలేని కొలంకుల కెలంకుల బంకజప్రభువు నివారువంబుగా వరంబున పారువడసిని లి
చిన చోటనిలువక చూచిన చోటు జూడక కోడెపాయంబుతోడి చేడియలంగూడుకొని వేడుకతో జెక్కుజాడలంగీడింపుచు నొక్క
నాఁడు చొక్కపుకొండకుఁ జక్కనిదక్షిణంబునఁ జుక్కలరాజు చక్కని కొడుకు తపంబు సేయు నెక్కుదెరువు తాదులంబుం పె
క్కునొక్క యక్కజపు వనంబుగని వరియించొచ్చుట॥ క॥ విహరింపుచు విరిపూతా। విహరింపుచు గావ్వమెలగ పిలసిల్లుచు
నం। మహి శోమణి సహచరబహు। మహికటులంగుడిగహనమధ్యమునందన్॥ చ॥ గగనముతోడ రాయునొక గట్టుక నుంగొ
నిహో న్నినాయులున్నగునొక దివ్యచంపకవనంబున గంకణపఙ్క్తి రేఖలం। దగికవలాకరత్వముయయ తాతధభావమునం బొసంగ

—(✻ వనిత యైన యిలుని బుధుండు వరించుట. ✻)—

జాన్నులుగుకునొక్క దీర్ఘికకనుంగొని తజ్జలమధ్యమంబునన్॥ క॥ మరుని నేవలపు రాచకొమరుని నగసోగసు మించ మహి
మకస్మింపన్। దుదసుతపమూని తెగుచం। దురసుతుబుధుఁ జూచియధిక నోజాతురమై॥ చ॥ గుభుజముల్ వెడందయురమిం
దు నిగిందు నమించ నేనినెం। మొగము ఘరంపి ఫాల్ లలిరు మోవియుఁ జేరలమీరు కన్నులు। నిగిగల పెంపొడల్ గలిగి చెల్వవహించిన
యీతఁడీద బొట్టుగుతపమూని నాఁడు చెలులార గనుంగొనుడంచు దెల్పుచున్॥ క॥ వికచారవింద బృంద। ప్రకటతరామోదభరి
త పాటీరమరు। న్నికర చలానల నిలా। లకమునఖులగొల్వనకొలంకు సేరి వెసన్॥ గీ॥ కలికిరాయంచ వలెనొయ్యగప్పనడలు। గు
లుకునకులికి చెంగావి కోకవదలి। చలువ పావడతో జొచ్చెఁగొలకు నెలకు। మారుపై మారుడను చుగటారు బోలె। అప్పుడు॥
చ॥ హళహళ సేయుచుఁ జలరుహంబులు గోయుచుఁ మీద వేయుచు। న్నిలుమని హెచ్చరించుచు దునీళ్ళనుముంచుచు నుత్సహిం
చుచు। బుబుగులఁ దోలుచుం గలువపువ్వుల వ్రాలుచుఁ జేనె గ్రోలుచు। న్వెలదుకలొండొరుల్గాలన వేడుకఁ గూడుక క్రీడ సేయ
గన్॥ శా॥ తత్కాంతాకుచశైలఘటన సముద్వృత్తుంగభంగాకరం। గత్కంజాతసమంజసభ్రమరఝంకారానుకారిస్ఫుర।
త్పూత్కారార్పితవారివారణకరాధూతారికోమష్టికా। ద్యత్కాంతాగ్భటవీనులబడినవెంతో సౌమ్యుండు ద్బ్రీతుండై॥ గీ॥
తపము సాలించి వారిలో దళుకువాలు। గన్నులను వాలుగన్నుల చెన్నువెలయ నన్నెలత చిన్నెపాయుఁ బుచిన్నలెల్ల। జోద్యపడి రె
ప్పవేయక చూచునంత॥ గీ॥ మోవమున నైనుతూపులపాదు షాహు। తంమిదో దుంమిమికొంది డెందమ్ము గ్రమ్మికఁ ముకొనిదొ
మ్మి సేసిన సొమ్ము సిల్లి యుమ్మహామహుఁడిటను నెమ్మనమున॥ ఉ॥ యెక్కడనుండి వచ్చెనొకొ యిచ్చెలి యెవ్వని ముద్దుగుమ్మయో।

మొకరాడిసోయగంబిడిసు రేంద్రునికోల్వు మెరుంగుబోండ్లకున్ । చకురాదనంబులున్న వెబిసప్రసవప్రభవుండు వింతగా । సికరాల కంరకంఠిసృజియింపగ నెట్టితపంబొనర్చెనో॥ మ॥ చిగురాకున్ జిగినేలు కేలు కవ డాల్చెదంమిచందంబునన్ । సొగసొందు న్నొగమిందుకాంతరుచిమించున్ మంచు చెక్కుటద్దంగా । పగడంబుం బగడంబుగన్ సుదవిపేల్వాలెడ్లు హారోగిడ్లనం । దగురా యామృగరాజ మధ్యసరి చానంగాన నే నెకరాడన్॥ చ॥ పలుమఱుగప్పు వెన్నెలలు చారల గొల్వగ వచ్చునచ్చపుం । దెలిజిగి చెకుటద్దములు సీడ బుసూడగ వచ్చుగాంచనా । చలయుగిగల్గి నంగలికిచన్నవతో సరితూగవచ్చుని । చ్చెలినడుమెయలంతియనిసింగముగొల్వగ వచ్చు బాబురే॥ ఉ॥ కొంకక గుబ్బచన్నురనుగుంకుమపంకమలంది చెక్కులన్ । స్సంకుమదంబు బూని నెఱజాణతనంబున జాతికస్తురిం । బొంకము మీఱగా నుదుటబొట్టిడి పువ్వులశయ్యజేర్చి మీ । నాంకుని కేళి నేలి జవరాలికి బాళి ఘటింతు నెన్నడో॥ ఉ॥ ఏలతపంబులన్ వ్రతములేల లితాంగి నిరూఢయుండెనం । జాల చెయెంచునకొరాల సకుజయ్యాన వెల్యదెపర్ణశాలకున్ । న్నాళిదలిర్చనేగి ముని బాలుర చేబుధుండయ్యెలాఖ్యసి । లాలకయాళులన్నగుర్తై దుగురం బిలిపించి యిట్లనున్॥ చ॥ అటిదల వేణలార యిపుడబ్జవనంబున దంమిగూడపుల । న్వెలదిని వ్రేయుచున్నవల చెనిన్ ధరియించి నన ల్వగల్వకై । నొలసిన తేటిఝుంకృతులకుల్కచుంగుబుకుంగెళ్ళి సల్పు నా । నళినదళాంష్టి కెవ్వడధినాథుండ దెవ్వతె చెల్ప రేయినన్॥ క॥ నెలత నయనీపదములక । న్నెలతలు నతులాచరించి నిలిచియనఘుయి । చ్చెలమా కెల్లన ధీశ్వరి । యాభీ చేరనిపుణ్యవంటిదని తెల్పుటయున్॥ క॥ తనయోగదృష్టిగఘనమ తనయోదంతంబుతుడమొవనేర్పడగ । స్సోం నేర్పున గంబుగ్నుండ । ప్పనితలవీక్షించి పలికె వారనికరుణన్॥ చ॥ సరసిజనేత్రలారశివశప్తవనంబున మీరు స్త్రీత్వము౦ । బొరసిరి యింక మీజననముల్ ధరియింపంగ నాయనుజ్ఞగిం । పురుషులభార్యలయి సుఖముబొందుడు వారల నేన్ సృజించి యు । ర్వరమునిప్పవాచసిన తత్షణమందఱ వీడుకోల్పినన్॥ క॥ ఇలయొకరాతెదకరాగ నిల । చెలులందఱు నతనియాజ్ఞ చేగింపురుషా । వలగలసి వెలసిరొంటిగ । నిలచినయిల జేరి బుధుడనియెనను రక్తిన్॥ చ॥ సరసమరాళసంగతి బొసంగని పద్మిని బోలికో వెల । స్ఫురణము లేని మామిడిని బోలిమదభ్రమరాభియోగము౦ బొరయనిపువ్వుమంజరిని బోలి వృథావసియింప నేలన । న్వరుని గనింక జేకొని సభవంబు ఫలింప సుఖింపవే చెలీ॥ ఉ॥ మెవ్వడో పిడటంచునను నిచ్చదలంపకు మించుపుత్రుడన్ । జవ్వని నేబుధుండ సుజకరాగనుంగొని నంతనుండియుం । బువ్విలుకాడు నాహృదయము న్నొగిలింపుచున్నవాడు సని । నవ్వముగంబు నా మొగమునంగదియింప వెయాదరింపవే॥ చ॥ ఇరుగులవంటి నీయడుగులికకడికకన్ శభూమిని సోకిన । న్నొగిలెరోయటంచు నామనసు నొప్పి వహించిన దింత మకుబవం । దగిలి నిన్ను బాసిచనథమ్మ్ను గాడిక లెస్స చూడవే । మగువ యటంబునాతడనుమాటకు మోమరవంచి సిగ్గునన్॥ చ॥ మెలనగు వంకురింపనలయిందునిభాననపల్కె స్వామినీ । పలుకొనరించు టెంతయును భాగ్యముగాదె సుఖింపుడిచ్చకు । వ్వలసినయట్టు లేమిటికినన్నడుగంబలివీవు భార్యనే । నెలమి నొనచేడమస్మధుండెయిద్దఱకుండగులాటమియ్యడెన్॥ క॥ అనుమాటలు చెవినాటిన । ననుమానము నూని సౌమ్యుండలరుడసపుడ । య్యానుమాని ముఖ్యటికొని । మెనుమానసభవుని పంతమీ దేరంగన్॥ వ॥ యీవిధంబున నలభావజునిహావభావంబుల నయ్యేలరుబొడంబరి గ్రహించుమించు పూవుతావులగు భాళించు తనపర్ణశాలప్రవేశించెనప్పుడు॥ గీ॥ అయ్యలమబోడి సిగ్గరియయ్యె రుసిచ్చ । బచ్చవింటిదు నేదారి హెచ్చరింప । బతికివిడెమిచ్చి యడుగులుబత్తినొత్త చాలవలపించితమిహెచ్చ బల్కె బుధుసు॥ సీ॥ కలికికప్పురపు బాగాలొసంగినయట్లు వేడుకతో ముచ్చటాడితేని । మగువయూ తెలియాకు మడుపులిచ్చినయట్ల మొలనింజెక్కిలిచీర నిచ్చితేని । చెలిపాదములంగేలు చిగురులుంచినయట్లు చిగురువాతెఱదయ సేసితేని । కొమ్మనీజఘనము చేకొని విసరినయట్టు కమ్మ యూపొలయుంబ గ్రమ్మితేని । వెలది తగు సేవ నీవు గావించినటులం గొకొకమీఱంగ నన్నేలుకొంటివేని । నేలనాలస్యముని వేళందాళనీయుము । వీరులవిలాకుచుకౌగిలి వేలతాంగి । కరుణచేకొన కావవె కలికి నన్ను॥ చ॥ అనినృపుడులోరులందిడిని జాంఘ్రి సరోజములొత్తుచున్నచ । కరానిచెలిమీందికిందిగిచు గ్రకుకనకుని నుంచినంత । బకరాసరస గంధవి డెసతికంచుకమిన్నర గాత్రశీమ ఇన్నునకొనియె న్మరుండెడిసముల గలాన బులకాంకురావళుల్॥ చ॥ చనుంగవపీరిహే మకలశద్వయము దాచినచో పడంకుమత । మినుకుకడాని చెక్కులను మీటుగబూనెడుచోఁ జేమర్చులున్ । మొనసి కటి సువర్ణ రాధర ముట్టినచో బులకల్వ హింపుచు । న్వనజదళాక్షి గూడు నెడవల్లభు కేల్దగదసరాకృతిన్॥ ఉ॥ అంటినంగందు నోయనక యుంగముసిదగయవ్వ తిమ్మిబ గొ । గింటికి దాజేయనుజ్జగునో కెంజిగురటిదినాక యోవిబల్ । గంటులోన చిటచన్నవనజంగునొ గాకననాళి జేచిక వాల్ । గంటిరమించె బాధుషస్య కావ్యపరుల్ గవారలెంచగన్॥ సీ॥ నును చెంమటలంగక గగినయంగరాగకుంకుమ నక్తిమొలుసుట్టికొమరుగాంగ । సద్వయాశ్లేషసంపాదితాంగములం జెలంగుట భుజాభుజంబెనంగుటలు గాంగ । దినన్యోన్య దంతాచలాక్రాంతవమధోద్ఘతులాకుగ అచుచందములుగాంగ । గల్లస్థలచపేటగాఢవత్ఘట్టనాదులు నుష్టి ప్రహారములుగాంగ । జంకెనలు వాడి గోళ్ళబుశింకములుగ । శౌంతిరవములుం బయిగొనునలవులల్లి । సములనగవులం ద్వైగుపమసముగాంగ । మల్లయుద్ధంబుం బోలెదంపతులగతము॥ చ॥ ఇటువలె నయ్యలంగలసి యిందుకుమారుండు చంద్రకాంతఘటితశిలస ద్వితత్రికల గ్రావముహాక హారంబులన్ సరి । త్తటములం జల్వజప్పరపు బాయల మవ్వపుం బువ్వుదోటలం । బటు

తరమంజుకుంజగృహాభాగములన్విహరింపుచున్నెడన్॥ క॥ కళలుగలవానికొడుకుం। గలసిదయయ్యిలకన్నొక్క-కళయయిచనె
న। న్నెలయతఁడుగళవళ్ళింపఁగ। బోలతితననుమానియంతబురుషుండయ్యెన్॥ చ॥ ఇలుడిటులన్నిజాకృతివహించిమహేశ్వ

—(* స్త్రీరూపధరుండైనఇలుడుబుధునివలనపురూరవుండనుకుమారునింగనుట. *)—

రునాజ్ఞబోటియయి। మెలగుటలచ్చటన్బుధుదమినిచుటమానసమతిక్రమించుటల్। తెలియకమున్నువేటచనుదెంచుటలెంచుచు
సేననవ్వన । సలివెదకంచొడంగెగిరిజాసతిమాటకుదప్పుగల్గునె॥ క॥ వనమెల్లవెదకియిచ్చట। దనసేనంగానకతడుతహత
హతోడం। జనుదెంచిసరసిమధ్యం। బుననుగ్రతపంబొనర్చుబుధుబొడగాంచెన్॥ చ॥ పొడగనియంమహామహునపొంతకు
బోయినమస్కరించియో । యుడుపతిపుత్రబాహ్లీయసీనొప్పెడుప్రోలికేనేనురాజని । య్యడవికివేటవచ్చితిభటాదులగూఁ
డుకవారలెల్లనె । కడఁజనిరోసనుస్విడిచీకాననన్బుధుడిట్లనుంగృపన్॥చ॥ వసుధాధీశ్వరనీభటుల్పటుశిలావర్షంబుచే
గొందఱు । గ్రసమీరోద్ధతిగొందఱున్నడిసిరింకన్వారికైకుందపా । లసునింబోలకుకందమూలఫలముల్భక్షించియీయాశ్ర
మం । బునమస్తాశనహారంబునిల్వుమిచటన్మోదంబుతోనావుడున్॥ శా॥ ఆబాహ్లీకుడుసమ్మతించియసునయ్యామంత్రిసామం
తనా । నాబన్ధుప్రకరంబులెల్లవనిలోనంద్రుళ్ళనేకాకినై । బోనొల్లపురంబుజేరనిచటన్మీనాదముల్గొల్చుచున్మీబోధల్
వినుచుగ్రమింతుదినముల్మీరిప్పుడనట్టులున్॥క॥ విశదయశోమంతనిధికిన్। శశిబిందువుగాగజెలగుసత్పుతుడీపుడా । శశిబిం
దుడుభూభరమన। ద్భశలితిభరియించుగాకయికననిపలుకన్॥క॥ అలరాజతనయుడలరుచు।నిలరాజయమైసమంచిడేడాదిచ
టు। న్నిలువుమమీకుభంబులు। గలిగెడెననితెలుపనతడుగ్రకొనినిలిచెన్॥ క॥ అన్నెలగడచినక్రమ్మఱ। గ్రొన్నెలనడుచుదురు
గలుగుకోమలియయ్యెన్। వెన్నెలగీముకుమారుడు। గన్నులలరజూచిదాసిగలసిసుఖించెన్॥ క॥ మగువయయివలచియుం
డున్। మగవాడైకొలచియుండుమదనునిభావన్ । మగుతనముమగువతనమునుజగతినాయకుడుదనకుడుసఫలతజెందన్॥గీ॥
మగువనైయున్ననెలయెల్లమమతజూచి । చానసురక్తుడైయుండుజంద్రజుండు । మగతనముగన్ననెలయెల్లమౌనమూని।
తాసతివిరక్తుడైఘోరతపముసేయు॥ క॥ విరహాగ్నిమాన్చుకొనజను। కరణిదరుణీచాసియతడుకాసారజలాం। తరమగ్నుం
డగువానం । దరసాంబుధిమగ్నుడగునతడుచెలిగన్నన్॥ క॥ నెలపట్టియిటులనలరగ । నిలనైయొకనెలయుమరలనిలుడై
నెలయున్ । మెలగుచుగ్రమమునదొమ్మిది । నెలలునసనబురూరవుంగనియెనపియంతన్॥ గీ॥ అపురూరవెబోషించుడనుచు
నాత్మ। గురునకొప్పించెబుధుడాతడురుసుధార । సంబుద్రావించిపెంచెవాత్సల్యముంచి। యంచితకళాప్రపంచజుడయ్యె
శిశువు॥ చ॥ అంతటనింతియాటుడిగియయ్యిలుడెప్పటిలీలగొల్వగా । నెంతయుగూమిఁజుట్టిబుధుడీతనిదుర్దశమానునిష్ప
డం। చాంతరవైరిహంతలగునత్రిభృగుచ్యవనాదిమౌనులన్। శాంతులబిల్వగాబనిచిచారుసపర్యలొనర్చియిట్లనన్॥ క॥ ఈ

—(* ఇలుండశ్వమేధమొనరించి శివునివలనమరలపురుషరూపమునుధరించుట. *)—

యిలునియంగనాత్వము। బాయంగాచేయుటకునుపాయంబేమో। మీయందురుయాలోచన।సేయందగువసినవారుచింతించు
నెడన్॥ చ॥ క్రతువునకాదియుక్తుడయికర్దమముడచ్చటికేగుదెంచియు । త్యులునుసౌమ్యుడున్సలుపు నర్చనలన్మదమందిపు
త్రునా। నతుగనియాదరించికరుణాసిధియాశివుగూర్చిశ్వవ। జేతమగునశ్వమేధమొనరింపకయిద్దురవస్థదీరునె॥ క॥ మటు
మాయయాడుతతనమొకటివిడచుచేసియదెంతగలదతనికతం। డెటువలెవలసినటువలె। ఘటియింపంగలడటంచుగర్దము
డనిన్॥గీ॥ అందఱునుసమ్మతించిశివార్పణముగ । నశ్వమేధంబుసేయించిరతనిచేత। యాగపరిపూర్ణకాలంబునందుమును
లకిందుధరుడుప్రసన్నుడైయిట్టులనియె॥ ఉ॥ మీరొనరించినట్టిహయమేధముమెచ్చితిమౌనులారమీ। కోరినయట్లయియ్యిలు
నికింబురుషత్వముశాశ్వతంబుగా । గూరిమినిచ్చితిన్మఱియు గోరికలున్నవెతెల్పుడనన్న । కారుణికాగ్రగణ్యునకుగర్దమ
ముఖ్యులుమ్రొక్కి-వేడుకన్॥ క॥ వేదాంతములకుదోపని। మీదివ్యపదాంబుజంబులుమేమిప్పుడుస్వా। మీదర్శించితిమింతి
యు। కాదేమామనసులందుగలకోరికయున్॥ క॥ నారీత్వములేకెప్పటి । పౌరుషమునబ్రతుకమనుచుబగికితిరిగటా। యీ
రాజునదివెయందఱి। కోరికయనిపొగడశివుడగోచరుడయ్యెన్॥ క॥ మునులరిగిరంతనిలుడుబు। ధునివీడ్కొ-నియతనిపుత్రు
డొడ్కొ-నిజనకుం । డనుమతిసేయప్రతిష్ఠానకరంమునవిలిచిభూజనంబులబ్రోచెన్ ॥ గీ ॥ అతనివెనుకబురూరవుండప్పుర
మున। కధిపుండయ్యెనటుగానునశ్వమేధ । యాగమఖిలార్థసాధకంబలనుజులార। యనిరఘుస్వామిమఱియునిట్లనుచుబలికె॥
క॥ భూనుతమైనయిలోపా। ఖ్యానంబిదివినినజనులకఘనాశనమౌ। నానార్థంబులుజేతురు।మానితముగనశ్వమేధమఖఫల
మొదవున్॥ఉ॥ సారసగేహినీసుదృఢసారసనప్రవిమోక్షణక్రియా । సారసముజ్జ్వలస్మితరసారసన్‌భవధురాధరాప్పృతా।
సారసదానురాగఘనసాగరరాశివహారసౌరకా। సారసఖద్యశోవ్రజనిసారసదృజ్ఞ్నయనామనోహరా॥ క॥ ఆబ్జారిబంధు
నయనజ। యాబ్జారిగతాసిధనురుదగ్రశయాబ్జా। కుబ్జాతరుణీరమణక। కుబ్జాతగజోపమారికుంభీంద్రహన్॥ క॥ విరాజవి
రాజితము। ఘనతరకౌనకముఖకారణకాయనికారణకమఠపరా। సనకసనందనశక్తిజనంకనసాధ్వభినంధనసక్తమనా। జని
పవనోదనశక్త్యపనోదనచారువినోదరసపర్వహరా । వినుతసుదర్శనవిస్ఫురదర్శనవిస్ఫుటదర్శనవేద్యపరా॥ గద్య॥ ఇదిశ్రీ

మదనగోపాలకకృపాకలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్యజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ విస్తీర్ణ వైభవవాదకృతరాజరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకవాయుగంధరబంధుర మనీషావిశేషమంథావనసుంధరాధరశోధితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదిగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణ రాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగానసనిర్మాణ ప్రవీణతాసిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సప్తమాశ్వాసము. ... ... *

ఉత్తరరామాయణము — అష్టమాశ్వాసము.

—(* శ్రీరాముం డశ్వమేధయాగము జేయఁబూనుట. *)—

శ్రీకాంతాధామసుదం । తాకాంతాప్రేమరవిసుతాద్యకపివలవ్యాకీర్ణాతిశ్యామల । తాకలితసుధామలక్ష్మణాద్యభిరామా ॥ గీ ॥ అవధరింపుము రామచంద్రావనీం । చంద్రుఁడరీతిఁ జెప్పినసతెఱఁగు ధవిని । యనుజమణుఁ డిర్వురద్భుతాయత్తచిత్తు । లగుచు బానంద మొందిర య్యవసరమున॥ చ॥ మనుకులరాజశేఖరుఁ డమందగుణాంబుధి రాముఁ డంతయుఁ । ఘనహ

—(* రాముఁడు మునులు మొదలగువారలను యాగమునకుఁ బిలిపించుట. *)—

యమేధయాగకుతుకంబు మనంబున నిమించ లక్ష్మణుం । గనుఁగొని వత్స నీవు చని కశ్యపకుత్సవసిష్ఠకణ్వముఖ్యనిఖిలసంయమీశ్వరుల గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్॥ ఉ॥ అలవణారి యన్నపతి యానతి యాదల దాల్చి చెచ్చెరన్ । గాలవకౌశికాత్రిభృగుకణ్వపరాశరవామదేవజా । బాలివసిష్ఠకశ్యపవిభాండకముఖ్యుల వేదశాస్త్రముల్ । చాల నెఱుంగు బ్రహ్మమునులం దోడితెచ్చె వినీతి హెచ్చఁగన్॥ ఉ॥ అంతకుమున్నె నిండుకొలువై భరతాదులు గొల్వనున్నభూ । కాంతుఁడు వారిరాక విని కాంచనపీఠి కడగ్గి నిర్మల । స్వాంతముతో నెదుర్కొని సువర్ణకిరీటరుచుల్ దదీయపా । దాంతికభూమ ముంచుకొన నందఱకుం బ్రణమిల్లి వేడుకన్॥ గీ॥ వినయమున దోడితెచ్చె వేశ్వర సముచి । తాసనంబుల నునిచి హస్తాంబుజములు మొగిచి తనచూపుతేటులం మునులవదనపద్మములయందు నిగిడించి పలికె నృపుఁడు॥ చ॥ అనితరపుణ్యులార భువనాంచితమౌ హయమేధ మేను మీ యనుమతి జేయువాఁడ నియమాత్మ దలంచితి మీర లమ్మఖం । బులకు ననుజ్ఞ యిం డనఘ యో రును నన మును లెల్ల బలికిరో । జనవర యజ్జగంబులకు సమ్మతమా క్రతు నాచరింపవే॥ గీ॥ అన్యథాభావ మొందునే యధిపనీయ । మోఘసంకల్పమున తన్ను ముదము జెంది । ప్రోలతిలుచున్న లక్ష్మణు మోము జూచి । పలికె నమ్మేటి గంభీరభాషణముల॥ చ॥ పవనము బోడఁ గారవిసుతాంగదవాయుజనీలజాంబవ । ద్గవయగవాక్షధూమ్రముఖ నలదారను షేణసు వేగవేగద । ర్శివినుత గంధమాదనదీముఖ మైందసుబాహు కేసరి । ద్వివిదగజప్రజంఘముఖవీరకపీంద్రుల దిల్వనంపుమా॥ మ॥ అనులాద్యస్త్వాప్తు నన్విభీషణుని లంకాధ్యక్షు రప్పింపుచ । య్యానవిల్పింపుము కేకయాధిపవిదేహషాదినాథప్రవ । ర్ధనముఖ్యప్రియబంధులన్ హితసుహృత్సందోహముం గూడిర । మ్మనుచున్ లేఖలు పంపుమీ యఖిలదేశాధీశరుల్ చోళికిన్॥ శా॥ నానాదేశవాసు లైనద్విజుల న్నానానదీతీర వన్యానిత్యాశయులౌ మహర్షుల నుమింటన్నించు సప్తర్షుల । న్నానాదేవధరస్థలాంతరములన్నల్లొందు దేవర్షుల । న్నానావికటులనున్న బ్రహ్మఋషులన్ రప్పింపుమా గ్రక్కునన్॥ గీ॥ బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులై బ్రహ్మబోధ । లు బ్రహ్మవర్చస మింపొంద బ్రహ్మవరత । బ్రహ్మలోకంబు నివసించు బ్రహ్మమునుల । ననఘ ప్రార్థించి పిలిపింపు యాగమునకు॥ క॥ కవిగాయకపరిహాసక । విపథస్తుతిపాఠకులను వీణావాద్య ప్రవణులవర్తకనాంశిక । నివహము రప్పింపు యజ్ఞనిలయంబునకున్॥ సీ॥ నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమున నిమించు గోమతీనదీతీరభూమియందుఁ । జాల్వఁ వెడల్పను శాస్త్రరీతి నెఱుంగు చతురశిల్పాచార్యజనులచేత । మఖమంటపంబు సిగ్గావంబు సేయింపు మమ్మఖశాలకు నన్నియెడల బ్రాహ్మణక్షత్రియోరవ్యశూద్రప్రముఖులు విడ్వందఁగు రచ్చకట్టములను । బాకరసపుటిండ్లును గ్రాణముల నెలవులుఁ । బాకశాలలు మఠములనేక భోజ । నాహారశాలలు బటశాలలాపణములుఁ । దరిరథతురగశాలలుఁ గట్టబనుపు॥ గీ॥ చలువచప్పరములుఁ జలివెంపరులు నెడనెడలఁ గలుగఁ జేయుము పెప్పటికిని । విపణివీథులందు వివిధవస్తువ్రజంబు । కొనుఁ డటంచు వైశ్యజనుల కనుము॥ సీ॥ సనిగలు గోధుమల్ మినుములు దిలలు ముద్గములు మున్నగగల కాయధాన్య । ములు పర్వతాకారములుగా నబోయింపు తండులరాసుల దఱుగూర్చు । దధిఘృతతైలమల్మధు గండశర్కరల్ కదళీఫలాదులు గుండమూల । మూల తెగ లెప్పింపు పలు గాయగూరలు జాలనిప్పటినుండి సంగ్రహింపు । మనఘ మఖసాధనము లైనయఖిలవస్తు । సమితి మును గల్గ ఘటియింపు శతసహస్ర । సంఖ్యలరహించు గోవుల సర్వరత్న । భారకోటులజత గూర్చి పనుపుమటక॥ క॥ వివిధోక్తుల నేఁ దెలిపిన యదియును నేఁ దెలుప మఱచినవి నియ్యలు జతగూ । ర్పవలయునని లక్ష్మణుతో । రఘుకులపతి దెలిపి మతిభరతుతో ననియెన్॥ ఉ॥ పౌరుల నిష్టబాంధవుల రాజుల నంతిపురంబుకాంతలన్ । దారకుల న్భటాదికులదల్లుల నాశ్రితులన్ ధరాసుతా । కారసువర్ణపుత్రికను గ్రక్కున నధ్వరశాలఁ జేర్పు మీ చేరినవస్తువాహనవిశేషము లేమ నఖండ మచ్చటన్॥ క॥ యాగమునకు శత్రుఘ్నుని । వేగంబున నిల్వఁ బనుపు విసువక మఖశా । లాగతుల గుయాతులకున । భ్యాగతులకు బూజ సే

యు నన్వహమవటన్॥ క॥ అని నిర్దేశించిన దన। యనుమతి నేకాగ్రచిత్తులై సువర్ణకయిప్పన నెల్లసంఘటించిన। యనుజన్ములమె
చ్చి రాముఁడనురాగమునన్॥ క॥ సంపూర్ణాంగములక్షణ। సంపన్న మధికకృష్ణసారంబగుచుం। బెంపొందు హయము వెంబడి
బంపెన్ లక్ష్మణు ననేకబలసహితముగన్॥ ఉ॥ అతఁడు ననేకసైనికసమన్వితుఁడై బహుబుద్ధిగా వడి యతులయశత్రుభీకరబ
లోద్ధతుఁడై యురంతతధారుణిం। గ్రకతురంగంబు ద్రిప్పి భుజగర్వమునదప్పసమస్తదానుఁడై। పతులనుభీతులై తనకుఁ బాయని
ముల్లుగ సద్బికొల్వగన్॥ ఉ॥ రాజకులాభిరాముఁడగు రాముని తమ్ముఁడు లక్ష్మణుండు దెయి। త్రైజికరత్నకుండుఁ ధీరులుగల్గి సంబ
ణాడుందున। వ్వాజెలలాటపట్టమున వ్రాసిన ద్రాల్గినివాసి జేరరే। రాజుకుఁ బత్తులై తనపురంబుల చెంతల సంచరింపగన్॥ సీ॥ దక్షి
ణక్షితివర్గోద్యత్ప్రకర వ్వారసురకతాంశుకఘనసనికరములని। పశ్చిమక్ష్మానాథపట్టణప్రాకార నిర్మలస్ఫటికాభ నీడఁజూచి।
యుత్తరోర్వీశ వాహ్యాహ్యావభూరుహచ్ఛాయాంతరముల విశ్రాంతి జెందు। ప్రాగ్ధరాధీశ్వర ప్రత్యగ్రకేళికానిజాకరము
లని వ్రాలి। మటియు పకీనధారుణీమండలముల। స్వైరవృత్తి నటించుచు జానకీ। వనోహరాధవ మక్రవ హయము లరె
శత్రుసద్వైరిరత్న నేజడుపులేక॥ ఉ॥ అంతకు ముస్న రాఘవసుధాధిపుఁడాశ్రితబంధుమరుత్సా। వంటెగఖాన్సమిత్రఘటమం
డలిగొల్వగ గోడుతినదీ। ప్రాంతము జేరి యందుభర తాదులవ్వధర సాధనక్రియా। వంతులగూమి కట్టాచి సవైఖరినందన
నాదటి ప్రుషన్॥ శా॥ నానాభూములనుండి వచ్చిన నరేంద్ర శ్రేణులన్ బంధులన్। ధీనద్రాగ్భవునిన్వశిష్ఠముని దత్త్వార్ణస్థు
లంద్రాంచిత। స్థానాభ్యంతసీమలందు వీడియుం డంబుచె జేశ్రీఘున్తిన్। శ్రీనిందారనృపాలుడట్టి దియుంచె నావ్విన మ్మేటి
యుతన్॥ వ॥ మఱియును॥ సీ॥ బ్రాహ్మణ ప్రముఖులంబూజించు సల్లనేమఱకుండ సుఖరతయనుచు। గెలకులనుండి కావల
యుయాగార్హవస్తువులందించు మ్ముశత్రుఘ్నుమనుదు। నమఁగు వారికలేదనక యిష్టపదార్థరాసు లిమ్ము కపిరాజ యనుచు। క్ర
తువిఘ్నకరులకీశ యొనర్చి క్రతుపుర క్షణ మొనర్పుము విభీషణయటంచు। గొదువవడిన వేవేగ గొంచువచ్చి। సరతితెర వేర్చుభా
రంబునిసుమి। వాయునందనయనుచుభూవరుడువారివారిని యమించెను చిత్రప్రవర్తనముల॥ ఉ॥ మించిన వేటిననట్లునియ
మించిన పాలుడు కాంచనేష్టికో। దంచితభూస్థలంబుల విరాదిక యూపయుతంబు రుక్మప। తాంచలసత్కిరాజచయనాడ్వము
స్వోసుఖవాటముంబ్రవే। శించెబుల సద్యకశ్యపసిష్ఠభృగుప్రముఖార్యసమ్మతిన్॥ గీ॥ ఇవ్విధమున ప్రవేశించి వెల్లజగము। తెల్లర
క్షింపదీక్షవహించినట్టి। యాగదీక్షావిదక్షుఁడపుడు యజ్ఞ। దీక్షవహియించె సకలవిద్వత్తులలర॥ సీ॥ స్థండిలస్థితయూపసస్య
శ్వకు ప్రోక్షణాక్షణతంత్రీయు గ్యాజకంబు। హోమాగ్నిహస్తపవిత్రజాతవాతప్రజ్వలితకీలికీలికావృతనభంబు। పరమాన్నఘృష
దాజ్యవసువపామిక్షాది హోమబస్వాహారవోల్లసితము। దత్తహవిర్యూపహృష్టతరసభాస్తాలోకముహుర్ముహుశ్శిరః కర
పవంబు। జంచపద్ఘ్రాస్యసామగానాంచితంబు। విప్రతాధ్వర్యుబుగ్యజుర్వేదమంత్ర। నికరము కలుషహారి ర్త్విగ్వరప్ర। సాటి
తకతావ్యజగుముచాలసన్నుమరే॥ చ॥ భదతునిచేత రాముఁడు బార్థివముఖ్యులు నన్నపానవి। స్ఫురణలు దృప్తులై ముదము బొందిరి
బ్రహ్మయు ఘన్విభీషణా। చరితసపర్యలం గడు ప్రసన్నత జెందిరి యాదకప్విభా। కరసుతుఁడచ్చు నర్థములు గాంక్షలు దీరసుఖి
స్చిరయ్యుడన్॥ చ॥ ఎడపక యేమి గాలములు లేలేగ లక్ష్మణుఁ డంతలోనద। త్తడిగొనతెచ్చినన్న సకితద్దయు వేడుకమాగకై
గ్యముల్। నపుపునుండె ఘంజిరదినంబును భోజనదక్షిణాదుల। గడు ముదమంది యందరును గాంచితముల్ గని రమ్మఖంబునన్॥
చ॥ వలసినవాంకిప్వలి ముసస్తు వులన్నియు నిత్తురేకదా। నలినసమాత్మజాదిక పినాయకులోల్ల కయున్నవారికిన్। బలిమిని బిల్చి
భోజ్యములు భక్ష్యములున్ ధనరత్నభూషణా। వళులు సుగంధమాల్యములవారిగ నిత్తురు సార్వకాలమున్॥ వ॥ వలసినభోజనా
భరణవస్త్రసరాములఁ జెంది తృప్తులై। పలువు అజాలు జాలునని పలుకుడు వారలె కాని మా కగా। వలయునొసంగు మంచనె
డు వారలు మునునకైన గానమా। స్థలముననజానకీవిభుని జన్నము వైభవ మెంచ శక్యమే॥ గీ॥ అర్థు లెల్లకృతార్థులై యుండువేళ। వ్య
ర్థులైనన్న దాతలు పసుధలోన। లేమి కెచ్చోటనెసయింపగేము లేక। తజ్జనులనామములయందె తావుకొనియె॥ చ॥ మలినులు
లే రకృశమానశరీరులు లేరు లేరు పేదల। నెలవుననన్ని యందరు మణిమయ భూషణభూషితస్వలను। జ్జ్వలకనకాంబరుల్మల
యజ ప్రగవానిపగంధగంధిలా। ఖిలవిశపలంచి తార్థ జతకిన్నర నాయకు లెంచి చూడగన్॥ ఉ॥ ఆమఖవైభవంబునకు నద్భుత
మందిరుహర్షులెంచిరా। రాముని బ్రహ్మ చేసినమహాధ్వరముల్మఘవంతు యజ్ఞముల్। సోముని యాగము పవనసూనహవంబు
దధిసుహోమమను సరాముని యశ్వమేధమను రాజము తో ప్రతిసేయవచ్చునే॥ సీ॥ ఖర్వమహాఖర్వకైలాసములకుప్ప లేసినచో రింత
వెండియగునె। శతకోటికాంచనాచలములబంగారు గూడబెట్టిన యింతసై తియగునె। యర్బుదాయుత హీనాద్రిమణు
ల్బాగొనర్చిననిన్నిరత్నంబులగునె। యమితకల్పమహీరుహములొకచోటనిలిచి తెచ్చిననిన్ని వలువలగునె। నూటులకొలు
కామధేనువు లుగూడి యుర్విన్న దుసుబోటి తొసగినసన్నినమిచి। తాంచితపదార్థనిధి జయంబులవు నెనవన। మున్ను లెల్లనరించరే
తొల్లి మెవ్వరైన॥ గీ॥ అపజాదూముతృతాప్రేమనరకన్ కులుని। కాత్మగల్బెబసిచయంబులన్నియును। ఘూర్ణమహీంపవోడం
గనోయనగనక్షు। యుంబులైనవివిధదాన్యంబులివట॥ క॥ కథసామగ్రియు నానా। జనసామగ్రియును రామజనపిభునకు గల్గిన
కతన నసీమ హోమాశ్వమ। మొనరించెం గాకలేక యొరులకువశమే॥ మ॥ అనిసభ్యుల్ గొనియాడగాగ ఘుకులాధ్యక్షుండు సంవత్సరం।

బును పూర్ణకాంబుగ సాంగవిక్షణల చేబొల్పొందయాగంబు సే । యనెడదస్మఖవైభవంబుగన గనూహించి వాల్మీకి శి। ష్యనికా
యంబు బ్రశిష్యసంఘము భజింపన్వచ్చె నచ్చోటికిన్॥ క॥ వచ్చినయమ్మునిచంద్రముని । హెచ్చిన హితసేమరుకొనిన రేశ్వరుడర్ఘ్య
మిచ్చి సపర్యలనాతనినిచ్చ యలరగుశలమడిగి యిట్లని పలికెన్॥ చ॥ వరమునిచంద్ర మీరిటకు వచ్చుట నాదఘముల్ఫలించె మీ। చరణ
యుగంబుసోకి క్రతుశాలపవిత్రతంజెందె మామకా। ధ్వరవిధిపూర్ణమాదనుక వచ్చిన యమ్మునులట్ల చూరునిం। దిరవుగ విల్వడం

—(* కుశలవులు వాల్మీకునాజ్ఞచే రామునికడకేతెంచి రామాయణము గానము చేయుట. *)—

చు విడియించేదవ హర్మ్యగృహాంతరంబునన్॥ చ॥ ప్రశమనశీలుడమ్ముని యుభక్తి మెయింగను వేడుకొన్నయ। ద్దశరథరామమా
టజవదాటక తత్కుశ్రితుదశకనక్రియా। వశుడయి యందునిల్చి పటువైణిక తౌర్యలనాస్మశిష్యుల। గుశలవులన్ స్మనోజనకరూబర
తుర్యుల జూచి యిట్లనున్॥ చ॥ ప్రవణతమీర మీరు కననాయక రామకథాప్రపంచమీ। యవనికొల్వుకూటమున నధ్వరశాలల
మానుసులున్నచో। టవిపణివీథులన్ భవనముల ప్రభూరాజసభాంతరంబులం। గవిజనసన్నిధిం జదువగా వలయున్ జనులందఱున్వినన్॥
చ॥ స్వరములు దాళముల్ల యన హారవు మీటుకొలంటు లేర్పడం। జిరముగ మీకు నారదుడు సేసిన శిక్షఫలింపసంకమీ। రిరువురు పీ
కెలు మానిదినమిర్వదిసర్గలలెక్క రాఘవ। శ్వరుసభం బాడుడవ్విభుని చారుచరిత్రము సభ్యులౌననన్॥ మ॥ ఫలమూలాశన శైశ
నేచ్ఛపహాయింపబోక రామాయణం బెలమిన్ రేపటనుండియున్ దొరకొనుండెవ్వాడు మీరంచు గే। వలమైద్రక్కర ఘంభ ర్త
మిమ్మడిగిన వాల్మీకిమౌనీంద్రు శి। ష్యులము చుమ్మచి యింపుం బవ్విభుదలంపుండాత్మలోదండ్రికన్ ॥ గీ॥ ఏలనంటిరేని సిలదేశ
బ్రజలెల్ల। దండ్రిగాదలంపదగవు గాన। జెలిపి వాడనటులదల పవుడవ్విభునంచు నానతిచ్చె నమ్మహావిభుడు ॥ ఉ॥ అయతి
యానతిచ్చిన క్రియన్ జగతిసతి ముద్దుమ్మలా। రేయి గ్రమంచి వేగుటయు రేపటికృత్యము లెల్లదీర్చి పి। ణాయుత పాణులై మునిగ
ణంబుల సన్నిధి రాజులొద్ద దే। వాయతనంబులన్ విపణులందును గావ్యము పాడుచుండిరన్॥ చ॥ సవయము జూచి యొక్క దివి
సంబున రాముని యజ్ఞశాల కక్కొమరులు వోయి యందు గవగూడి వివంచికలూని తానమా। సములను రాగముల్వినవినంజెలు
వై చెవులాని నిండవఱుం। బ్రముదపయోధిలో మునుగబాడిరి రామచరిత్రమింపునన్॥ గీ॥ శ్రుతులు బెరయుట స్వరములచొప్పడక
చాలశుద్ధతగనుట దోషములబాసి। ఘనవిధము గానషడ్జంబు గలసి మెలసి। యక్కవలవారి గానంబుసొక్కనర్చె॥ క॥ వడిగన
వారిగాన మహిమంబది మెట్టి పొవారు లెల్లనా। కక్కెస నెనిల్చినట్లు లీవెగాంచిన యట్టి భాస్థలంబునం। బెదవిగదల్చి పల్క
దొక పెద్దయు నద్దయు నప్పు మాన్పుచున్। గదలక చిత్రరూపములకైవడి నుండిరి పాటసొక్కనన్॥ చ॥ కొలువుననున్న రాజవర
కోటులదివ్యమణీనూపరా। వళులగరంగి సిరయి ప్రవాహగతిం బ్రవహించెనన్నచో సలలితజానకీతనయసారసుధారపచా
రుగానభంగులకు రంగు టెంతయతికోకోమలసభ్యజనాంతరంగముల్॥ మ॥ పదసందర్భములర్థకల్పనలు శబ్దస్ఫూర్తులు త్రై
శులిం। పుదలిర్పన్ముని యాచరించినబగత్పూజ్యాదికావ్యంబులో। మొదటం జెప్పిన శ్లోకములు సమ్మోదంబుతో నాలకిం। చిన
రేంద్రాన్వయభర్తయక్కొమరులం జేసన్న వారింపుచున్॥ మ॥ సమయోహాలంబగు హోమకృత్యములు నిష్టదీర్చి రమ్యప్రదేశ
శమునం గొల్వయికూరుచుండె మనులాచార్యుల్మహాశ్రోతలా। గమతంత్రజ్ఞులు శాస్త్రవేత్తలు తపోజ్ఞానుల్ పురాణజ్ఞులా। స్త
ముణుల్మాంత్రులు దండములా శ్రితు బుధూపాలుల్ హితుల్ గొల్వగన్॥ క॥ కొలువుండియక్కమారులు। బిలిపించి సమీపభూమి
బ్రీతివసింపన్। సెలవిచ్చిన బ్రతిబింబెయు। గళమున్వలెనున్న వారిగనుగొని సభికుల్॥ ఉ॥ ఈ ముఖకాంతులిన గపులికనుదా
మరమెలుంగులీ। చామనచాయతీ మెగు భుజంబుల పొంకములీ యురంబులీ। కోమలమూర్తులీవచనగుంభనలున్ గనుగొ
న్నగట్టిగా। రామునిలీలమించు రభిరామశరీరులు వీరెవ్వరో॥ ఉ॥ హారకిరీటకుండలభుజాంగదవస్త్రసుగంధమాల్యము। ల్వి
రుధిరింపకీ జటిలవేషము లేటికి దాల్చిరో శుభా। కారవిలాససంపదల గంతుజయంతులధిక్కరించినా। రేఋషిపుత్త్రులో ఋషుల
కెక్కడివిమహనీయరూపముల్॥ చ॥ అనితమలోన దాము బ్రజలాడెడి సుద్దులసద్దులాకర్ణిం। పెట్టనెగసెనంత లక్ష్మణుడడర చెగ
రాంబుజసజ్ఞ నప్పడ। జ్జనకకుమారికాత్మజులు సారెలు చక్కగ బుట్టి మెళవిం। చినకవవీణముల్ మొరయజేయుచు బాడిరి రం
గుసక్తులన్॥ క॥ నారదనిగదితసంజ్ఞే। పారూఢప్రథమసర్గ యాదిగ నాడిం। పారగ నిరువది సర్గలు। వారలు వినిపించి రచటి
వారలు మెచ్చన్॥ చ॥ స్వరములయారె మేలు శ్రుతి బాగు రెమూర్ఛన కంపితంపు బావురె। భళిరయదాళ్లె అసెబో నేరసీటు
కులంబు తాయియ। ద్ధిగ స్ఫురితంబులమ్మయుని తేనియబల్కెడి వారి పాటలా। వగణము మీఱ గావిని ముదంబాదవంబతి మెచ్చి సమ్మ
దిన్॥ క॥ ఈలీల మెచ్చిపదిపది। వేలవగాలింము భరతపీఠికి సుతియున్। లోలతనడిగిన వన్నియు। వాలాయము సందుమనీసవా
రలు నగుచున్॥ చ॥ కరములు మోడ్చి యోన్నపశిఖామణిఖానలదాపస్థిం బరగుచు గందమూలములు భక్షణ సేయుచు నుండు
మాకు దే। వరలివుటానలిచ్చిన సువర్ణము లేమిటికేలనన్యవ। స్తురతియటన్న లేనిగవుతో బతివారలజూచి క్రమ్మఱన్॥ చ॥ అని
మొగుణాఢ్యులార నిజమానదియా కృతియెవ్వరాచరిం। చిన యదియే ప్రమాణమున జెల్వగు నెవ్వనిదీ చరిత్రమిం। దులక
బి నాన పే మెలమి తోనిడి మెవ్వరింక నేర్చినా। రనిన వినీతులయ్యకుశలవాహ్వయులిట్లని రంపహాత్ముతోన్। సీ॥ ఇనవంశశేఖర
యీకావ్యమణి నిర్మించిన సుకవి వాల్మీకిమౌని। రామాయణంబను నామంబు దీనికి గావించె నది భవత్కథయసుమ్ము। వినమీ

రుపది వాల్గు వేలగ్రంథంబిది యేనూఱుసర్గలనింపుగులుకు । బట్టాభిషేచనపర్యంతకథ లారుకాండంబులు రచించెగడపటికథ ।వ
లనుత్తరకాండంబు సందమర్చె। నంయుహామౌనిషుతనిదయాసరూఢి । గనెముర్ఛితిమిది వినరిచ్చగల్గె। నేనిపినదదుదినమునుని
వ్విధమున॥ క॥ ఇంపుసిఘుసిష్ఠుబదీర్చెన। పింపుటనొకకొంత సేపుప్రియమునని కాట। వ్యాయముంవినవలయుమాగీ। తంములుసాఫల్య
మొందదరణీశయనఁ॥ గీ॥ సంమతించి రామజనపతిబహుమతి। వెలయవారిబనిచిద్విజపురోహి। తార్యబంధుసహితుడయియాగ
మంటపాభ్యంతరమునసుండెనహాఃవిధుల॥ చ॥ దినదినమిట్లుజగజ్జగతీసతిమన్నను ప్రుశ్వదేనె వంచినగతిగ ప్రవృక్ఱరజముచిందిన
నకయువడిజాబిపొల్లముల్। మునుగొనివిప్పినట్లులతి మోహనగానకళానిరూఢిన। య్యనకులు మౌళిలసచ్చరితమింపెసగ న్వినిపిం
పుచునెడఁ॥ చ॥ జనవరుడంతనొకట దివసంబున వారితనూవిలాసముల్। గనుగొని జానకీరమణి కైవడినున్న నిపీరరూపుల । వ్వ
నజదళాక్షికిన్నునుగవల్లవియంచీరటంచువింటిన। త్తనయు లెఈశుధాకృతులు తక్కినదీ చెలువంబులుండునే॥ చ॥ జడలుధరిం
చికృష్ణమృగచర్మముఁలుంబ బలునారచీరలుం। గొడుకులదానుగట్టుకొనికూరలగాయలత్యుత్తమాన్నముచుఁ । గుడిగొనువంత
రేజగలుగుధుమునెంతగలంగియున్నదో। యడవులలోనసీతయకటాయికబూడకవెట్లుతాళుదుఁ॥ ఉ॥ క్ష్మాసుతఁబాసినేను
బహుకాలము తాలి ద్వైధ్యశాలినై । యానతిబిల్వనంపిప్రజ లందఱునంమిక జెందనీసభఁ । బాసయొనర్చబంచయికబా
వనియా యెఱిగింపకుండినవ్వానుతులంచువీరి। బ్రజనంపు నెయ్యంచుదలంచిచెచ్చెరఁ ॥ గీ ॥ చెంపనిలుచున్న శత్రుఘ్ను జేర

——(* రఘుపుంగవుండు వాల్మీకాశ్రమంబుననున్న సీతం బిలువించుట. *)——

బిలిచి। పలికెనిటులని యోవత్సపవనసుతవి। భీషణను మేనమామలను వెంటఁబెట్టుకొనియు। కల్మషుండయినవాల్మీకిగానబోయి॥ మ॥ జన
కజ ధర్మచారిణియు సాధ్వియునౌట యెఱింగియుండియుం । జనులొనరించు నిందబడజాలక వీడినమాత్రమంతెయి। జ్జనులకు
బ్రత్యయంబొడవసభ్యులలోకశపథంబుబలికిన। వ్వనజదళాక్షివోగుకొనివచ్చుట మేలనుమంమునీంద్రుతోఁ॥ క॥ ఈమాటకం
మహామునియేమనిప్రతిసాషలానతిచ్చునో సీతా। భూమిజహృదయస్థితిగని । యేమనునో యదియు దెలిసియే తెండనినఁ॥
ఉ॥ స్వామిమహాప్రసాదమని వారలు నల్వురునంమహామునిగ్రామణియున్న చోటికధికత్వర నేగి నమస్కరించి శ్రీరామనృపా
లుమాటల తెఱంగెఱిగింపనతండువలెఁ దా। నేమిదలంచె నట్లు ఘటియించుదరాసుతశంక యేటికిఁ॥ క॥ పతిదేవతాశిరోమణి।
క్షితిసుత పథంబు సేయు సిద్ధము రేపా। క్షితిపతికి దెల్పుడిదియని। యతడనచినవారువచ్చియధిపతితోడఁ॥ ఉ॥ అంమునివా
టలెల్లనివయంమున దెల్పిన రాముడెంతయుఁ । సంమదమందియందుగలసభ్యులనందఱజూచి వెల్లలో । కంములు మెచ్చరే
పు జనకప్రభుకన్యకయిం సభన్యథా। ర్థంముగఁ బూనిపల్క శపథంబు వినంగ రమ్మీరలిందఱుఁ॥ చ॥ శపథము సేయుచోనయిన జా
నకి సత్యమెంగుడీయనంద । పసులు ధారుణీపతులు దక్కినజాతులవారు బాంధవుల్ । గవులుని సోదరుల్ హితులు కౌతుకవిస్మ
యభీతిమగ్నులై । రవుడునృపాలుడాజనులనందఱ నిండ్లకుఁ బంచె నాటికిఁ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సభాసదులనందఱ విడుదులకుం బని
చిననిచిముదంబునన త్తపనవిభావరిఖండ వ్విధావరింగ్రమించి మఱునాడరుణోదయంబున గోమతీజలంబుల బాహ్యాంతఃకరణ
యంబులొనర్చియర్చి ప్మదాదిదేవతార్చనంబు లాచరించి సముచిత ప్రకారంబున బహిర్మంటపంబు ప్రవేశించి భరతాదిసోద
రులును సుగ్రీవాదివానరులును విభీషణాదిరాక్షసులును విదేహరాజ కేకయరాజప్రముఖ బాంధవులును బ్రవర్ధనాదిమిత్రులు
నుసుమంత్రాదిమంత్రిజనంబులును మథమద్విజయభద్రాదినర్మసఖులును బరివేష్టించి కొలువనిండుకొలువుండి పృథివీసుతాకథి
తావితథశపథవచోవిధాశ్రవణకుతూహలంబునం బరతెంచిన వసిష్ఠవామదేవపులస్త్యకశ్యపాగస్త్య విశ్వామిత్రరుచి
కాగ్నిమిత్రమైత్రేయభృగుచ్యవనజరాశరాత్రేయ కాత్యాయనగౌతమశ్వేత శాతాపసుతపోవరతంతు భరద్వాజవాలఖి
ల్యమౌద్గల్యమాండవ్య విభాండకిమార్కండేయ కౌండిన్యకణ్వప్రసన్న దేవశ్రవసఋశ్య శృంగమతంగమంకణాంగిర
సశతానందసుందపాలజాబాలిగాలవసైలపౌలస్త్యదుర్వాసః పర్వతనారదదశాదపిప్పలాదప్రముఖమహర్షులకు బ్రత్యుత్థా
నాభిముఖంలొనరించి యుచితాసనంబులను డనియమించి పాంచాల మాళవగౌళచోళమళయాళ మగధమత్స్యమద్రద్రవిడవిదర్భ
శకసింధుగాంధారసౌవీర కేరళకాశ్మీర చేదిప్రముఖనిఖిల దేశాధీనాధులసపరివారంబుగా దగుచోట్లంగూర్చుండనియోగిం
చి బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులు దక్కిన పౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబులు నానాదిగంతరాళగత విద్వత్కవినటగాయ
కపరిహాసముఖయాచకసహంబులు నలు దిక్కులంగిక్కిరిసి నివసింపనిలింప విభవయుభవంబునంబొంపిడవొప్పుచు బాహ్యవే
తసాగమనంబు బ్రతీక్షింపుచున్నయెడ నక్కడవాల్మీకిమునీంద్రుడు దొలునాడె నిజాశ్రమంబునన్న జనకనందనుం దా
నువిడసిన గోమతీతటాకాశ్రమంబునకు బిలిపించినవాడుగాన నద్దేవి నవలోకించి తల్లి భవద్వల్లభుడగు రఘువంశవల్లభుండు
నీయుల్లంబు తెల్లంబుగా దెలిసియు బ్రల్లదంబులు వలకిన నతుల్లకజనంబులు విశ్వసింప విశ్వవర్ణితబ్రహ్మర్షీశ్వరసభామధ్యంబు
ననీచేతశపథంబులాడింపదలంచి నిన్ను వెంటబెట్టుకొని రమ్మనిసన్నుంబనిచినవాడ తనివచనంబులంఘనీయ బయింగాకనీవంటి
పతివ్రతలకు బతియనుమతిం బ్రవర్తించుట స్వభావసిద్ధంబుగదాయని దెలిపిననపల్లవపాణి ప్రాణేశ్వర సందర్శనంబు
నేటికయిన సీనెపంబునగలిగెఁ గదాయను మోదంబును దనపట్టంపు దేవిపై నిట్టిపట్టి సంశయంబులు పుట్టిన నష్టభద్రుల

డురశ్చంబెట్ట నెట్టుదలంచెనో యను భేదంబును మనంబునం బెనంగొనంగ నుంకాన లంబాటిల్లు కాటుక కన్నీరు రెప్పలతుద
నప్పళింపుచు నప్పరమతపస్వి దిక్కులు చూడుకులు సిగ్గుడించి మహాత్మా యెట్టిపట్టువున బుట్టిన నెంతవాని బెట్టజుట్టిన నె
ట్టియిల్లు చెట్టిన నాటి నోములు నోచినను వంటిమచ్చకంటికి దత్ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే రచ్చలోకి వచ్చి బాస
యిచ్చి పోయెమని పుడమఱెడు నాడివినమాట దాటగూడునే మంచిది తామసింపనేల విజయంబు చేయుండని తెగువదోపం
బలికి కమలసంభవుసి వెనుకొను కమలామహాదేవి చందంబున డెందంబున బాయని శోకాంధకారంబు వెనుకవెసీతో నెనసిన పర
భాగంబున గనుపట్టు కీలుగంటుతో భుజపత్రవల్లరులోత్తరీయంబున నాచ్ఛాదించిన ఘనస్తనకనకకలశయుగళంబుతో ప్రపదం
బులపై దిగజాఱంగట్టి నవలి పెంపు నారచీరతో బహుకాలపరిగత రఘువల్లభ ఛాయల్లకభారంబున గృశించిన మోహనాం
గంబుతో నిటలతటంబున జేఅసీన చికురనికరంబుతో గపోలముకురంబులపైదిగజాఱిన యనఘంజనాంజన సమంజసాశ్రుజ
లధారాప్రవాహంబుతో నప్పటప్పటికి నిగిడించు నిట్టూర్పు సెగలం బొగిలి చిగురుమోవి రోజుచున్నదయిన చిన్నారిముద్దు మొ
గంబుతో నాద్యంతంబుల దాసుబడసియని బడలి తెలంపున బుట్టు నెవ్వంగపాటునం జేష్టుడు చిత్తంబుతో విషాదభావ శృంగంబున నె
ట్టుకొని నిరుచ్చరగ్జనై యెట్టు మాటలాడుదునో యను భయంబున బోడము స్వేదకంపంబులతో నన్నబట్టకు లోనయ్యె వదనప
తేవాళింబులపై నాసంబూనిసిన మానవతుల్యగల శేయనుతేలంపునం బాడుకొను దీనభావంబుతో గడగడ వడకుచున్నదు
ముతో నెడనెడ దుసుబుసనుసుసు చామరలతో కన్నీరు కడపునం బుట్టి యుట్టిట్టునకోడి ట్టిలింగడ యనీటట్టల పుపగప్పనంబు
డమిపై నలకొల్పు చూడుకులతో ద్వైపంబున లపురిలో నున్న దళవంచి కోసం జేసి గడాయను చిన్నవసంబున వంచిన శిరంబు
తో గరకమలంబులు ముకుళించుకొని యవ్వాల్మీకింటిమిన్న పంటపలంపి యెల్లుకొలువున్న బహిర్మంటపంబుసకు వా
ల్మీకి వెంటనరుగుదెంచు నప్పుడయ్యవ్వల కుప్పొందప్పక చూచి కన్నులంజెప్పలు శోకబాష్పధారతో నయ్యయో తల్లి రామ
భద్రునంతటి సత్పుభర్తను చెట్టబట్టినసన్నువంటి సౌభాగ్యవతికి నట్టిడవ్వున నెట్టుకొని నారచీరలు గట్టుకొని యిట్టియగచా
ట్లనుభోంబడవలసెగా యనువారను సీయుత్తరాలి గుణవిశేషంబు తెలియగియు పతింగినుకలు వంగప్రుండుంతరంగంబున గరుణ
దొలంగియడపులందోసిచి యెంతసాహసంబు చేసెబోచితిరే యనువారును నిపుడిపిడు లోకాపవాదభయంబున గేహ్రా
భిమానంబు విడుచుటపోడ్డు గాదత్తి మాటజవదాటకే యిప్పరమపావని తపోవనం దయులుడాసి గాగాసకోష్పపాప్రాణంబులు భరిం
చుటపోడ్డను వారును వసుపులుడిగి వసుమతీపతి ప్రజాంపరంనరలచేత మాటలంపెట్టుటపాటిగాదని నాకలేకసన్నీలోకమా
తకా కుత్స్న నేపచూసి పాళింబు లాశించు నేయను వారును నేకపత్నీవ్రతుండగు రఘుధైర్యస్థైర్యంబులు సీతాసతీపాతి
వ్రత్యంబునంత యొప్పునే యనువారునై బహువిధంబులం బలుకు నానాజనంబుల కోలాహలంబులు నలుదిక్కులం బిక్కటిల్లి
చతుస్సముద్రఘోషంబు లొక్కటిదిక్కు సగ్గిరెట్టి సినట్లు పెకటినంతలొక్కటియైన తెరంగున బహుళ కోలాహలంబులకొల్ల
లుపునంగలిగియుండె నప్పుడు సీతాశపథసంశ్రవణౌత్సుక్యంబున వితమహాఉంపు మహేంద్ర దశవసు ప్రముఖ లోకపా
లక వసురుద్రాదిత్య మరుత్తుషిత తామరగరుడ గంధర్వ సిద్ధ సాధ్య యక్ష కిన్నర కింపురుష సభాస్వరాజర్షి ప్రముఖసిఖి
లబర్హి సమన్వితుండుంజైవచ్చి దివ్యసుందర మణీయ విమానకోటులతో జనుదెల్లసలంకరింపన దివ్యపుష్పరకల్పదమం
దారమాలికా గంధసంబంధ మందగంధవహుం డప్పరిసత్తుపై నోలవేసెలాగున భూలోకంబున గలిగిన సకలజనసమూ
హంబులు దివువనుండిక నుంగొన దేవలోకంబునం గలిగిన సకలదేవతాగణంబులు దివినుండి కనుంగొను సీతాంగనా స
హితంబుగా నంసమహాసభామంటపంబు దరియంజొచ్చి రఘువీరుని పురోభాగంబున నిలిచి వాల్మీకి మహర్షి జనుల ప్రజ

—(* భూపుత్రి నిష్కల్మషయని వాల్మీకి సభాసములు విన రామునితో జెప్పుట. *)—

లకలకలంబు శేసన్న నివారించి యాసన్నులై దివినున్న దేవతలును సభనున్న సమస్తజనంబులును నాకర్ణింప బాష్పోద్గతో
దగంభీరవచోఘోషంబునిట్లనియె॥ మ॥ దినినాథాన్వయ యాధరాతనియ మాకత్రన్యేయ ముంన్నత్యముం। దయనొప్పన్ జనాపవాదగ
తిశంకన్నిందు చూలాలగా। ననసీమన్ దివిదోర్చియబంచుటయు న్ధైర్యంబొందియస్మద్వసం। బున కపన్నిగుతన్ లఘుంగని
యునిపుణ్యుల్భవత్పుత్రకుల్॥ చ॥ విలసితధర్మవారిణివివేకవతీమణిసీత నుస్వభా। పుటయమలాస్య కల్పుశం ఫల్గ్రసియు పు
మువిరిముప్పరి। న్వలదసుమాన సెుందనిటువంటి మహాసభ జేరికల్లలే। బలుకుదునయ్యబోంకిన దగంబుఘటించు నటయ్యు
మానికిన్॥ చ॥ బుధుసుతుడేర్వచేతసుని పుత్రుడనైశ్రుతులెల్ల నేర్చినే। నధికతపోవిభూతి జెలువందియు సర్వముల డసేర్తు
నే।యధిపమనోవచక్రియలనస్వయమెయుంగ సీతపరవారధిసుతకున్ హిమాచలవరేణ్వజకుండ్రబిగిస్తరొశ్నిన్॥ ఉ॥ చా
రుపతివ్రతాత్వమునజానకి పెట్టత్వమా సమున్నతిన్। ధారుణి పెద్దధైర్యసముదగ్రత మేరవు పెద్దచెప్పలే। దారసినాండ సీత
హృదయంబు వియస్మరదగ్నితోయము। ల్సారసభైభాసురులు సర్వ సుపర్వులు సాక్షిగాన్నపా॥ ఉ॥ భూసుతకోసగించగసం
కబొంకితివేసియు బెద్దకాలమున్। జేసిననాలపంబుర మోజెందగ నస్ఫలమాజనంబువి। శ్వాసము నొండజేయుటకు నవ్వుత
ముగల్లిన వీరుకోంన। ట్టిసభ వారలెల్ల వినని య్యమయున్ శపథంబు వాలుడిన్॥ మ॥ అనివాల్మీకి మహామహాసీంద్ర డవుడయానా

నమ్మఁగలం। గని తా నస్థిరబుద్ధి నిట్లు పలుకం గాక త్స్నరాన్నాలిది। య్యానబద్ధాంజలియై వచ్చి చెనఁగ భూతాన్సీతలోకయికపా వనియించుమ్మ। సులంకలోన తల సెన్నప్ప్రావేశంబునఁ॥ చ॥ తెలిసియు లోకులాడు నడిదీర్ఘంగ గూడక యింత చేసితింగలదప రాధ మోర్వఁడు బుగన్నపలదికఁవలన్మదీయాపు। త్రులగుదుదీ సెస్వాధ్వియగురూఢి గనిం కొక సాధ్వి సీతయం। దలిప్రజలౌన నంగళ పథంబొనరించిన జాలమేలగుఁ॥ అనిమతియాన్నట్లనివె॥ గీ॥ అనఘమీరుపల కువంతకం బెను సీత। యాడుశపథమెం

—(* భూమిదేవి సీతాదేవింగయి సేసి రసాతలంబునకుగొం పోవుట. *)—

తమై నివటి। ప్రజలకా పెసలుకు పలుకునంగానిప్రత్యయముప్పట్టడను చునరపుడసిని॥ ఉ॥ అరఘువీరుమాటలను నద్భుతనం దితత్సభాసదు। ల్బాజసంఘ వాదిసురవర్యులు మేలని మెచ్చి రచ్చటఁ। సౌరసమానఖుల్ గురిసె జల్లనివాసనలల్లసిల్లగా సారెకు గంధసారగిరి సారసమువిచెంబైపయిఁ॥ ఉ॥ అప్పుడు సీతారాముని పదాంబుజముల్ హృదయాంబుజంబునం। దప్ప కనిప్పధీరతను దబ్బుఖియైనలవాంచి ధాత్రిపై। నొప్పుగ జావలోకనము లుంచిక రాంబుజముల్ మొగిడ్చి తా। నెప్పటి లుంగు లోనగకు తెల్లనిపక్కముయుం చనట్లనుఁ॥ శా॥ రామునన్నమిపదాంబుజంబులెరనా రాదింతు నేనిన్నదాం। రామాజ్ఞఁ జరియింతు నేనిందగుజా। గన్న వెప్పను ప్పాడుములఁ। తాముందప్పనిదాననౌట యుయధాసంబెనసా తల్లియో। భూమీ ఈ మెడం ద్రో పంబాపినను గొంపోవం మనిలోనికిఁ॥వ॥ అనిత తానందపురందరాది బృందారకసందోహంబునకు నానందంబును సనకసనం దనాదిక న్యాయిబృందారకులకుం బరమాద్భుతంబును నరవానరనిశాచర ప్రముఖనిఖిల జనంబులకు శోక దైన్యంబులు నుప్పతి లంబలికి యుచ్చిలుకలకొలిక పలుకులతో డనెకశతకోటి ఘోషంబు ననుకరించి సంవర్తసమయముదిత జలధరసంఘసంఘుసం జాతనిర్ఘాతజాతస్ఫీతనినాదంబు ననుసరించి ప్రళయసదధాభయంకర ఫణీశ్వరాభ్రంకషదంష్ట్రాంకుర ఘోరముఖస హస్రమోముయ్యా మానవిస్ఫురితవికీర్ణజ్వాలస్ఫురంగ స్ఫుటాంబరరవానుకూల విశాలభూతాకారవిరావంబునధిగమించి యుకల్పకల్పాంతకాలకంఠ కాలకూటమువ్రు జఠరకుక్షిమధ్యమహాకారంబునకు సహకారంబయి బ్రహ్మాండకరండఖండ నోద్దండతాఖండిత రావణవమనాలయోత్తుంగజ ఘూలతరంగసంఘాతఘుమఘుమార్భటి బ్రతిఘంటించి తత్సభామధ్య ర త్నగర్భాగర్భంబుసునండియుకదీర్ఘనిర్ఘోషంబావిర్భవించెనప్పుడంహాస్సదన హిరణ్యారక్షుస్సహోరరంహ సమారమ్భ విజృంభమాణవీర నృసింహసంభావసరవిస్ఫుటసభాస్తంభగంభీరనిస్వనంబులకుందోబుట్టువులగు పటపటార్భటులుసంఘ టిల్లనిరివినంతట్లనవలె నిలుచున్నపుడమిపట్టికస్టైదుట బుడమిబిట్టవిసిపట్లినంబగిలిననప్పట్టున మహాబిలంబగు నొకమ హాబిలంబుగనుపట్టెపట్టిబిలంబులోనుండి కుండలిమిండలేశ్వరకుటిలదంష్ట్రాంకటలచటుల ప్రభలకయివటిభోగవతీసరత్తరంగ మాలికపతెనత్తనిగటనిక గనకటస్థితహాట కేశ్వరకరోరకంఠకాలకూటకాంతులవలెం దత్సహచరపారిషదచ్ఛటాజటారుణ రుచులపగంబహింగఱతాంతర పయోధిబాడబజ్వాలికలవలెంగోమలశ్యామలతూర్వాదళాఖర్వరోచులవలె ద్రమాక్త్రికనీల ప్రవాళపద్మరాగ సుగకపాపసుఖ నిఖిలమణిగణమస్పృణఘృణివిసరంబులువెల్లి పరిశోయచ్ఛటివారికన్నులకుమిఱుమిట్లుగొలిందె నంతనంతమాసుకీత తుకకనక టంకజనమేబయప్రముఖమహానుజంగ పుంగవులభంగతిరాభోగభోగచిరత్నరత్నఖచితకిరీ టకుండలహారకేయూరకంకణాదివివిధభూషణభూషితులయి కాంచననేత్రధారులగునపరిమితనాగకుమారులతోగానుపిం చి యద్దేవికి బ్రణమిల్లి యనేకనీఘులంబూజించి రమ్యోదంచితాకృతుల దివ్యవస్త్రమాల్యానులేపనోల్లాసితవాసనావిశేషం బులు గుబ్బగానముంటుపంటల్లఘుంము మనంత్రంముకొనెనవ్యోడవిను కెంపునును కెంపుసొంపులతో నెదురుపడగలవిడికెం పులుజెటువను నిలువనావరోడుసుల చేత నొకరత్నసింహాసనంబుబట్టించుకొని భూదేవి నాగకన్యకాక్రమగరాంభోజ రాజద్ధవళచామరమరుచ్ఛలాచలితాలక జాలకంబులపికఫలకస్థలసిస్థులకస్తూరికాతిలకంబుతో జలికారంబుసలుపంజలుప వెన్నెలలసొలపు దెలుపుమవ్వంపుచిగునవ్వు నెలకుఫురదనకుందకోరకబృందంబులతోం బాందొనర్పరతిదర్పకమణిదర్పణ ప్రభలనెకదాన కెంపులాడుచూకపుచెకుకులప్పై దళుకొత్తుప్రొత్తలముత్యాలకమ్మలవిబింబునూపవిద్యాధరకుమారి కాపరియుతగద్యపద్యాధికనానాసురభోగభోగాత్సలమోద సమ్మోదసంచరచ్చంచరీకచంచత్తారఝంకారంబులుమీఱవెదు మందరశిఖరోపరి తారకావారకంబునంబోదకుచుంగచోపరిదేశంబున హీరహారంబులు వెలుంగమెఱుంగుతీగలతో పొప్పుగనుకనప్పుముగులుతెలంగునందురంగలించు బంగరువిగలసరులసిరులతోంగొప్పకీలాదప్పు మిరాదించమిన్నజిగిందు ళకింపుమించి బుగునచీనిగంచుల కించుకంచుకమించుకళుకుహొంగిలుకు వెట్టియాలరవళినవలంబించు పదకజరం జ కంజరాగమణిపుంజపింజగితమంజీర సంజాతశిరజాధ్వనులు నిజాగమనంబుసభ్యుల కెఱింగింపుగించివ లగ్గలగ్గకాం చనకాంచికాసంకలితవడిపంక్తిరాగరహంబుఘపాణికంకణ క్రేకారంబులకులంకె సాటుపాటించ సాటిలేని శృంగార ఎలాపచాతురితోంగనూపురికి సాత్త్వాతిరించి చేరవచ్చిన చ్చికహెచ్చి క్రచ్చికొంగిలించి నేయంబడిగి కన్నీరుమున్నీరుగా నగుచున్నయప్పుత్రినమానయించుచు దల్లియేలచింతిల్లెద నీవెవ్వారికిం దయువగతెదప్పించవచ్చునె యారడిల్లుపనియానిమిష న్యకాకరకీలితకనకకలశవిలసితభోగవతీ సలిలంబులముఖప్రక్షాళనంబుగావించికస్తూరిబొట్టు పెట్టి కొప్పుచక్క గసవరిం

చిమందారకుసుమమాలికలు దుఱిమి దివ్యాంబరాభరణాదులనలంకరించి ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాది పరిమళ ములలందవిసిద్ధకామినీసమర్పిత కర్పూరనీరాజనాదులవిరాజమానయగు నమ్మానవతీనసమానమణిపీఠంబుపైనుంచుకొనినం లుగడలముందుకొని గంధర్వచారణయక్షకిన్నరపన్నగబాలికలడపంబుసురటిగిండికాళాంజి మొదలయినవిధరియించియాడి గంబులుఘటించనచ్చరలునటించ నింద్రాది దేవతలు మందారకుసుమంబులుం గురియించశంఖమర్దళపణవగోముఖడక్కా హుడుక్కాదివాద్యఘోషంబులు మించబుజంగపుంగవులుబంగరుబెత్తంబులూని బరాబరులాచరించరసాతలంబునకుంగొం పోయేనంత మహాప్రభావంబునకు నద్భుతంబునొందుచు బ్రహ్మాది దేవతలందఱుందమలోఁ దమరు జగతీనందన పాతివ్రత్యప్రత్యర్థ ముఖాంబులనభీసంధించు నెలుంగులు నంతరంగంబులుగలంగి సీతాంజనగూర్చి విలపించు సభాసదులయాక్రందనధ్వనులు నేకీభవిం చి భూనభోంతరంబులావరించె నంత సశోకలకలంబున నేలంబడిపొరలి యేడ్చువారు నయ్యయ్యో శ్రీరామభద్రుని య ర్ధాంగలక్ష్మి నేటితో మాస్వామి నెడబాసిపోయితేయని బిట్టుగా ప్రలాపించువారు నేమియునిలేక శోకవ్యాకులచేంద్రి యులయిమూర్ఛిల్లుచునుండువారును నీలోకాపవాదంబింత చేసెగదాయనువారును నిట్టిమహోత్తమురాలనట్టులాడిన యీలోకు లకొకసత్యంబున్న చేయునువారును నకటా తల్లిలేని బిడ్డలయితిరే యన్నలారా యనికుశలవులంజూచి వగచువారును నవసక న్యకవచ్చిపిలిచినచోటుగాంచి పలికినపలుకులువణికించినపోయినపోకదలంచిపలికినదేపలుకుచుంబలుమాఱుంబరితపించువా రునునిదిగో కన్నులంగట్టినట్లున్నదిది యజ్జగన్మాత నేరీతిమనువచ్చుననువారును నందఱచేమాటలబడిపసికివేసరి ఈసరసి జాక్షిలోకనిందబాపికొని కారణజన్మురాలుగావునమహనీయ పథంబునకుజనియెందత్ప్రభావంబెవ్వరికయినం దెలియకక్యం బేయునువారును నింత యద్భుతంబెక్కడగనివినియెఱుంగమనువారును నాదలలువంచియపచ్చినాశ్రుజరధారా పూరితనే త్రులయి వెక్కసంబుగా వెక్కివెక్కియేడ్చు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నసుగ్రీవాంగద హనుమత్సుషేణనలనీలాజాంబవ ద్వివిభీ షణవిదేహకేకయ రాజప్రముఖులంజూచి వగవులక్రొత్తలై చిత్తంబులుతల్లడంబు లొందనందఱల్లడించు వారునున థోముఖుండయి చేష్టలుదక్కి చేష్టడయున్న యన్నరేంద్రచంద్రునింజూచి పురపురంబొక్కువారును నంతస్తాపంబునసు క్కువారును దాలిమిదక్కువారునునయపెక్కుచందంబులనందఱుదురటిల్లరయ్యాస్థానంబు శోకదయిన్యనిధానంబయియుం డెనయ్యవసరంబున॥మ॥ జనకక్ష్మావరకన్యయిట్లరుగవిశ్వంబంతయుఁ శూన్యమై। తనకుందోచినదీనభావమడరన్ ధైర్యంబుపో

—(* సీతాదేవిరసాతలంబునకరుగుటకు రాముఁడు చింతించుట. *)—

నాడిలా । చనపంకజములశ్రుధారమునుగన్ । క్ష్మాభర్త హా జానకీ । యనుచుఁ మూర్ఛిల్లిక్రమ్మఱం దెలిసిశోకాక్రాంతు డయియిట్లనుఁ ॥మ॥ జననిందంబడలేక నిన్నుకఠినస్వాంతంబుతోఁ గాననం । బునద్రోయించితితప్పువాలకజగంబుల్ఫాపిశోకిం ప్రగీం । నిచందంబునరచ్చబెట్టితినటంచుఁ డాగినెలసొంచు । వునేండింకొకసారిసీనగుమొగంబుంజూపవేజానకీ॥ మ ॥ అకటానీవుపతివ్రతామణివి నాయందెంతయుఁ గూర్మిఁబా । యకవర్తింతువటంచు నమ్మితిగఁ జేయమానంజనివున్నచో । టి కినన్నుఁ గొనిపోవక నిర్దయతనొంటిన్ డించిపోవందలం । పకనానేరములిందువచ్చునిలు వేమాటాడవే కోమలీ॥మ॥ సదనం బుంబెడవాసి నీవు బహువర్షంబుల్వనక్షోణిజెం । దిదురంతవ్యథలొందనిన్నసుర క్తింగూడివర్తింపఁగాఁ । నిదిమేనయన యపాయమంచుశపథంబెగోరితింగానినీ । హృదయంబించుకెఱింగినందలతునే యీమాటప్రాణేశ్వరీ ॥ చ ॥ అడవెడు చిచ్చుజొచ్చుతరి నాదటనూరకచూచివాటిని । లఱడయనుగానద్రోచి చిరకాలముదాళినజెట్టిదంబు । వెడగనివంతె లన్వెసికినీయానతి కెకడెమోహమంచుని । పృడమినడంగిమాయయయిపోతివే మేపతివ్రతామణీ॥ ఉ॥ కన్నులసారెకుందో ఱుగుకజ్జలసమ్మిళితాశ్రుధారతో । విన్నదనంబుతోమిగుల వెచ్చనియూర్పులవాడుమేనితోఁ । జిన్నిమొగంబువంచిబలుసి గ్గునగేల్లగవమోప్చియుంచుసి । లన్నిఁ నుందలంచుకొనసూహగలంగెగ దేవభూవణీ॥ చ॥ అసితనవామలూరువజనాంతర వాసముజెందినావునీ । వెనశివప్రేమునంగదిసె దెప్పటిప్రేమనుగూడియుందువం। చునునొకయాసబట్టుకొనిసుకక పెక్క ననంబులోర్చితి । న్నునుడిగనాడియిట్లుచనినన్వెత నెట్లుభరింతు ప్రాణముల్॥ ఉ॥ ఎక్కడికేప్పుడేగితిదొ యెక్కడదీనతంబొ సిసిల్చినా । వెక్కడబో యెనాటిమురులెంతకృపారహితాత్మురాలవై । తెక్కడజొత్తునేదితేను వెక్కరణింగ్రమియింతు కాలమిం । కెక్కడఁ జున్నదానవనియె వెదకింపుదుబంకజాననా ॥ సీ ॥ దప్పించిపరమేశుధన్వంబు కెఱుచుటనిమిత్తమెక దే స్త్రీలవేణి। యెలమితోఁ గపిరాజుచెలిమి పాటించుటనీకోసమేక దేసిరజాక్షి । విబుధేంద్రుసుతుబొంచిద్రేసినిర్జించుసీరాక కేక జేనిర్మలాంగి । క్రోధించి సాగరక్షోపంబు సేయుటనీపనికేక జేయోపురంధ్రి । బ్రహ్మకులజునిలబొంస్త్యపతిగెలుచుట। ని న్ను గైకొంటకేక దేవ న్నెలాడి। యొకటయెవినాల్లనెంచకనొకటిరెండు। తప్పులకునున్నెడవాయదగునెసీకు॥సీ॥ పడతిదీకటి సీమయుడుగుబట్టుట జేసి నేలగ్రుంగివయట్లు నేడుదోచె। జెలువనిలెగొనుబిలముమూయుటజేసి సింగమూలినభంగిభంగి నేడుదోచె। సఖియనీకాంచనాంగకమడంగుటంజేసినిబిడదారిద్ర్యం న పెవసీముఖచంద్రుడస్తమించుటంజేసి సకలంబంతిమిరమై నేడుదోచె। యెలవతవజన్మమెక వర్థ్యమనుచుదోచె । జలజముఖినీవు వెడబాసి ... నేడుదోచె । భామినీమణినీపోంచుల్ దేమిజేసి । యెలవతవజన్మ ...

చనుటం జేసి। యిదిగో యున్నియు గోదువలై యుపుడుం దోచె॥ క॥ నీగౌరవంబు నీయను। రాగము నీమై త్రీనీసరభావంబు। స్నిగ్ధ రువ రసము నీదయ। నీగుణముల్ మఱువవచ్చునే యెన్నటికిన్॥ ఉ॥ నామనసార యెంతకతనం బొతలోదకెనీవు సత్యభాషామహి మొన్నతినన్న హా యోనలంగిన త్రోవ నహీంద్రకన్యకా। చామరచంచలచ్చికుల జాతికవయుం జనజూచి వస్సిపి। దేమియుం గాదు రా తివలె నేచెలువొందె మజూడుమి య్యెడన్॥ మ॥ అనినీ తా సతి నాత్మమంచితొలి మోహం బెంచి శోకించియు। య్యనవంశాగ్ని జేభూమి తచ్చినిభవంబే పారనియ్యంతిట్ । డొకనిపాతాళబిలంబు జొచ్చిన తెఱంగు న్బుద్ధి నూహించెమిం। చిన క్రోధంబు

—(✻ రాముడు భూమిపై బాణము ప్రయోగింపం బూనుట. ✻)—

నసభ్యలంగ నివచి న్నెన్వాప్తకాబ్జ క్షపన్॥ ఉ॥ కంటిరె సభ్యులార జనకప్రభుకన్యక వేదుకొన్నచో। బంటవలంతివచ్చి ప్రియభావముతో వెతదీర్చి విశోకతా। కంటుననన్నొకింత యును గ్రక్కొనకల్పసిగాదలంచి వాల్। గంటెనలంకరిన్నుకొని గ్రక్కున దోకొని చన్న చన్దమల్॥ ఉ॥ బాలిసలీల నేను వెతపాలయి దీనతగాసిలంగనా। పాలిటి భాగ్యలక్ష్మి నను బాయని జానకి గొంచుబోయెని। న్నేలపడని మండగ మనీతియుం జూచితిరే కదా యిటం। దాళిమిం బూనియు త్రయ నిండుదనసేయక తాళవచ్చునే। చ॥ లవణపయోధిఖేయమగు లంక కుం బోయి దశాస్యముఖ్యులన్। బరవములో జయస్ఫుమును భామను దెచ్చిన నాకసాధ్యమే వివిధ ధరిత్రిగొన్న సుత నక్కమరలిచ్చు చూడుండన్ట ఋక్। భువనములెల్ల భీతిల గభూరిశరాహతి భూరివచ్ఛేదన్॥ చ॥ దురు సుగనామదిం గినుక ఘోపమున రసీతం దెచ్చియి। ధ్ధరణియొసంగిన బ్రతుకుం దక్కిన మావకచాప ముక్తని। క్షురవిశిఖప్రతాపముల జూణకము జేసియ జాండమెల్ల వా। వరుణపయోధి లోగలపి వైచెదనో కరిహస్తుణంబులోపలన్॥ వ॥ అనిహిరణ్యగర్భ స్వయంభువనాదినాథప్రముఖ హావిర్భుజాలక పగర్భనిర్భేదంబుగాం బలికినతనపలుకులకులక శుకం లేకనిరాకంస్థితిం బ్రవర్తిల్లి భూత మీదం బుట్టిన బెట్టిదం పురోషంబున బెనపుల దరనిడుదకన్ను క్రేవల చెడిదంపు మిడుగురులు బెదరు టతగంగటుతటబలుంచెలింపముకు వుబమ్ముల బ్రకటతరోచ్ఛ్వ్వాసనమ్ము విజృంభిమ్పసిటలతమ్మున నతివికటభ్రుకుటిఘటిల్లిరిపడసటవ్వసం బటపటార్భటులు స్ఫులిల్ల బురుషారుణరసోన్ముఖంబై ముఖంబు జేపురిమ్ప నెమ్మెనం జెఱుచెమ్మటల తెమ్మెలావరంప బన్నభూతవిలయసమయసముదండ త్రాండవక్రీడా ప్రచండ చండీశ్వరవిస్ఫభయంకరకరణ పారదృశ్వనవ్యద్వీరరసోల్లాసంబున కునావా సంబొసంగి వాసవాదపుర ప్రాసాదవిరాసలరాసక్రియయా సముల్లసత్పుర త్రయహరణకారణరణారంభ శుంభత్ప్రచండకరశరాసన వినిర్ముక్తముక్తాగ్ర యవిశిఖానివార్యకార్యంబుతో నాహవచర్యంబు వాటించ యవారి శైత్యభూత్యతాదక్ష దక్షమఖ ధ్వంస ఘూత ప్రభూతసముద్రేకతాత్పరుద్రరౌద్రనిర్భిన్న ద్రవీరభద్ర ప్రభావంబావహించి భావభవాఖర్వగర్వసర్వతో న్మూలనకేళిసనసాలనయనవిశాలఫాలస్థలకీలికీలికాభీల ప్రళయకాలప్రద్యోతమాన ద్వాదశ ద్వాతసాత్మప్రతిపప్రతాఘరీతి ప్రదీపించి యపారపారావారవారి పూరాపహారక్రీడా ఘోకమాన బడబానలశిఖా ప్రకరతి ప్రతరోష్మ్యంబు నధిగమించి యసవధికసకలభువనాక్రమణప్రవర్తనాతివతుంగపతనసంపతన సమయాంభోనిధాన గాంభీర్యంబునం బాలుపుమీఱ భూరివిస్ఫంభరాభారభరణప్రవణఫణికులేశ్వరముఖవాహ ప్రజంఝ్యమానపవమానసఖసముజ్జాతసంకర్షణమూర్తినీకంబున భయంకరుండై సకలప్రపంచంబు నొకటనుకండంచి విగ్రమింగ నప్పళిందు విలయకాలమృత్యువు వసాద్ధత్యంబున బొంపిరివోవుచు నఖిలజగములం గ్రమ్ముకొని దుంము సేయ నుద్యోగించు ప్రళయకాలజంఝూసమీరంబు తీరున బలిమిం జెలువారి యెవ్వరికి జేరిచూడరాక కోపంబు రూపంబుగై కొన్నకోపున నహంకరించి హుంకారంబు నివ్వటిల్ల నవ్వీరాదవీరుండు క్రూరనిరీక్షణంబుల నిప్పులు దుప్పులువడక ప్పుడమి నట్టేయవలోకించి కించిజ్జ్ఞవై జడమతి నన్నుంగొంచె గానింగాదలంచి సీతంబూడంబోవ దెరువయిన నో సంగవయితి విగదాముంచిది యాక్షణంబున నిన్ను నిర్భేదించి నీగర్భంబుననున్న యతలవిడలాది సప్తపాతాళలోకంబులు చీకాకుగావించి నీవు ధరించిన సరిత్సముద్రగిరిపుర గ్రామవనకానన నాదులతోడ నీయందుగల నిఖిలజంతువుల నిమూలించి నిన్ను భరించిన కులపర్వతదిగ్గజఘనుబగవరాహ కూర్మాదుల నింతలింతలు తునకలుగా నొనరించి నోటితో నీయెడ లోకంబులు నీరుగావించెదం దాళుమను చెంతనున్న లక్ష్మణుచేతి శరాసనంబు నొడిసి పుచ్చుకొని మచ్చరంబు హెచ్చ నచ్చాపంబు మిక్కుటంపు టుక్కున నెక్కువెట్టి బెట్టుగా వారి సారించి నసైరించరాని తద్దీర్ఘనిర్ఘోషంబున బీటులువారి దిక్కులు ప్రకటలయ్యెం జుక్కలు నేలపాలయ్యె సముద్రంబులు పంకిలంబులయ్యెం బరత్వంబులొడ్డగెడవులయ్యె నాదిశేషుండవశుడయ్యె నజాండభాండంబు పగిలినట్లయ్యె దిక్పాలురు దిగులుం జెందిరి దేవతలు వెగులుం బొందిరి కిన్నరలు ఖిన్నతవహించిరి కింపురుషులు కంపించిరి సిద్ధులు చేడ్పాటు నొందిరి విద్యాధరులు వికలతం గుందిరి గరుడులు గాడిసీకత వహించిరి గంధర్వులు కళవళించిరి తుషితులు దుఃఖించిరి బాస్వరులు పగతపించిరి యక్షులు బదొలంగిరి రాక్షసులు కలంగిరి నరులు మూర్ఛిల్లిరి వానరులు తల్లడిల్లిరి వసువులు డలిరి మహారాజికులు బడలిరి నిలువు చెదరి రాదిత్యులు బెదరి నూర్ధ్వలోకంబులను గ్రాంధకారంబులు నిండుకొని యెనుఱగలోకంబు ననుత్పాదొంబులు మొందుకొని యెనట్టి సమయంబునను బ్రత్యాలీఢపాదుండై కాకుత్స్థుండు చండకోదండంబున గాండప్రకాండంబు లుతపిగి భూమండలంబున నేయుం దొడంగుకడంక మెఱింగి యుత్సాహంబు దొరంగి గడగడ వడంకుచు వెడవెడం గొంకుచు బంక

జాసనుండరుగుదెంచియయ్యారుగుణాఢ్యునిహస్తంబులుపట్టుకొని యఖిలదేవర్షిబ్రహ్మర్షిగణసమన్వితుండై యుట్లనియె ఖిను

—(※ బ్రహ్మాదిదేవతలుశ్రీరాముఁ స్తోత్రముసేయుట. ※)—

తింపచూడంగ॥ చ॥ జయజయసాధురక్షణవిచారవిచక్షణసారసేక్షణా। జయజయసర్వకారణనిశాచరదారణకృష్ణమోహనా। జయజయసత్వభావసుజనస్తుతభావనలోకపావనా। జయజయమంజుభాషణలసత్కులభూషణవార్ధిశోషణా॥ సీ॥ తనవిల్లువిఱిచినట్లనెరథంబునుద్రుంచగడంగెగాయనుచు శంకరుడువలికెదమపేషలాలీలదాల్ప। ధామరత్నమడగుచున్నదెయంచునబ్ధిగలంగె। నిజధరాధరిసంజ్ఞనేటితోనష్టమయ్యె నాయంచుజలించెబుడమిదాల్ప। లికనేమిగావింతుమెందుజొత్తుమటంచుఫణిఘోణికూర్మముల్పరితపించె। నాకధరాజెపతోబోనెసకలలోక। ములకుజెడుకాలమొదవెనంచళుకుజెందిరెల్లలోకులనిచేతవిల్లుపూని । ధాత్రిగనుగొన్నమాడసీతాకళత్ర॥ ఉ॥ భూజలవహ్నివాయునభముల్మహదండ సృష్టిజేసి సెజగదంతరాత్మవయి నింతకునాశ్రితజెందినాభిపర। కేజముఁదునస్నిగిలిచితమెంచిరెఁపి ప్రపంచవ। రాజవేసీవపమూరయురాజ్యవుగాక త్రిలోకవందితా॥ ఉ॥ కారణయుక్తివలనగ్గినలోకమునీవెత్రుంచనె। వ్వారెముగాదటంచనెడవారిదమెవ్వరిదిట్టిధాత్రిపై మేరిమెయింతకోపము శపింపుముగాంచుముయోగిమానసా। గారవిభాసిదీపరుచిగాంచివెలింగెడి నీస్వభావముల్॥ శా॥ సత్తామాత్రుడవై ప్రపంచకలనాపాతృత్వగుర్యుండవై। సత్తాదింద్రియబోధరూపకుడవై సచ్ఛక్తియుక్తుండవై। తత్తాదృక్తిగుణాన్మకత్వముననేతత్సృష్టిరక్షాత్యయా। యత్తానంతపలాసముత్గనిననిన్నాశ్రయింపలోకేవపె॥ అనిపలికిమఱియునిట్లనిరి॥ సీ॥ కల్పాంతయమునేకంబైనజలధిపైబవళించిజగదిచ్ఛయవధరించి। హృదయాబ్జమునననస్పృహియించి నిగమించుటకుబాందమ్మిబాకుటీనుచించి। బయలుజేరినగోదపంబుసేయుమటంచు । నాకాశమునైవయవుడుపలికి। తపమునిష్టకుమెచ్చితగనంచవయువచ్చి లెలయునంతయునుపదేశమిచ్చి। పెనుకవయికంతమనుపేరపనుతికేకర। భువనరాజ్యంబులొశేషభోగినల్ప। శాయివయితోచినసుజగత్సర్గమునకు। నిర్యాకొలిపిననాతండ్రివీవెకాపె॥ మ॥ శిఖివిద్యాబలశౌర్యపృష్యకృషిసంసేవాదులంగూడినీ। ముఖబాహూరుపదంబులగ్రమమునంబుట్టెంజంతుర్వర్ణముల్। ఖిలాశల్జనియించెనీచెవులనిన్నెతెంబులగల్గెలె। దుఖరాంశుల్జగదంతరాత్ముండవునిన్నుక్శక్యమేవర్ణించగ॥ మ॥ జనములెవ్వభ్రమమొందబ్రాకృతునియోజనదైశ్యశోకగ్రథ। ల్జనునేయుట్లుపహింపజాలురెడమిచ్ఛాపంభూదేవిచే । సినతప్పేమిశ్వదాజ్ఞగాదెతెరువిచ్ఛేన్నిత్యహనిత్యానపా । యినిన్నుంబెడవాసిమొందరిగదండ్రిబుద్ధినూహింపుమా॥ ఉ॥ నీకథలాదినుండియునెర్పలరించియుంచినాడువా। మ్మీకిమహర్షియక్కడువలెస్సనిసందగునందునన్నహో। వ్యాకులతాస్థితల్దాలగనంతియుగాదుభవిష్యదర్థము। నీకెఱుగంగవచ్చునదినేనునువింటిమునీంద్రకోటితో॥ శా॥ సారప్రజ్ఞఘటించుశోభిలకటీష్టంబుల్ప్రసాదించుభాగీరధ్యాపగబోలిపంకమడచుల్గీర్పమిసీపాదమం। జీరస్ఫారమృదుధ్వనింజెవులకుంజకూర్చుసల్లాసమై। శ్రీరామాయణమాదికావ్యమునుమీసీతావనోపల్లభా॥ క॥ ఉత్తరగమొందకయుత్తరె। నుత్తరకాండంబువిన్ననుత్తలమడగుం। జెత్తమునబ్రసన్నమగునని। యత్తామరచూలివలుకనాంగాకనుచుల్॥ గీ॥ కోపమునుసంహరించికాకుత్థ్సమౌళి। యమజుచేతికిశరశరాసనములొసగిసలరియవ్విభుపిశాంతినియజుండుసురలు। మనులుగోలువంగదనలోకమునకుజనిరె॥ క॥ ఆసమయంబునగాంగ్యము। గిసీనగతిసతులువల్లకీతతలోకసై। మోసినగతినెలుగడరగ। భుజాపతికడనుండియొకరునుడివిదబడిరెల్॥ శా॥ రామాధీశ్వరచింతయేమిటికిశ్రీరామాశిరోరత్నమే। భూమిన్సీతయనగ్జనించిహరివైపోల్పింపనిగూడెసీ। వైముఖ్యాసీబతుదిన్నహింపకబుధుల్వర్ణింపనాత్మీయమౌ। ధామంబుందొరసెందదాగమనమాత్తంగోరుచుంజేతిమిడెల్॥ చ॥ క్రియయనుపేధయక్ధృతియు గీతియుశక్తియుహ్రీయుశాంతియుల్ । మయియనుదుష్టిపుష్టియునుతథ్యముసీతయొకమ్మాతనన్। దయితుడవైననీవసరదైవమువిర్వుమీమతల్లిదండ్రియునైలోకరక్షయొనరింపుచునుండుదురెల్లకాలముల్॥ శా॥ ఏసీవంతెసిపాదశోణరచిదేవేంద్రాదిదిక్పాలకాం। తాసీమంతములందుజెందిరముచందంబొందునేదేవిపీ। తౌసమ్యగ్యతిలేకమగ్జనదొగ్యంబుమాయందునా। శ్రీసీతాసతివిలనిన్నుభజియించెల్రామకాన్సావైలల్॥ ఉ॥ సీతదలంచియింకవెతజెందకరఘురామయావెపై। నాతతమైనసీకరుణయంతయునికలవలందునిల్పుము। జ్ఞాతభవాపదిష్టమగుపద్ధతినుత్తరకాండమంతయుల్। భ్రీతదళిర్పసీకుచినువించరహింపుమంచుదెల్పినల్॥

—(※ రాముండశ్వమేధయాగంబుబరిసమాప్తినొందించుట. ※)—

ఉ॥ అపలుకుల్సెవింబడియంతనొకించుకధైర్యమూనియా । ద్మాకత్తికామలూరుభవుగన్గొనిమీనుహుపుల్లినంగని। త్రాపసులీన్నపాలకులదద్దయుగోరుచునున్నవారికి । నేపటనుండియుంక్రియమనివ్వటిలంజదివింపుడవ్వాలల్॥ క॥ అనిపలికిసకలజనములు। ననిచిననెయ్యమునననిచినందనులం। దోడానిముఖశాలకుజనిమె। స్మనుకులవణియంతగగనమణియనుగ్రుంకెల్॥ ఉ॥ ఆనిశివెల్లజానకిగుణాతిశయంబులెచింతసేయుచు। స్నానచభర్తనిద్రయనుమటమెఱుంగకయుండిచేగినల్। స్నానముసంధ్యయుంజపముజన్నపునేమములగ్ఘటించియు । స్థానముజేరెబ్రంహారుషిసంఘముతోవసియించియచ్చటల్॥ గీ॥ సుతులుగనుగొన్నవల్లకీశ్రుతులుజెరయ। శ్రుతులకింపనియాతులుభూపతులుమెచ్చగతెపయాదినబు

త్తరకాండకథలు। వారుతునమష్టజదివిరద్వరమునవ్యో॥ఉ॥ ఆతఁడిబుత్ర్విగావలికిన౯చితదక్షిణలిచ్చియు ధేనుసంఘాతముకో టినట్లసతుకంబుననిప్రులొసంగిధారుణి। నేతలదానవేంద్రరజనిచరముఖ్యులభూషణాదులం। బ్రీతిఁజేసిపీఠకొలిపెంబతి యుండనవహారీతుల౯॥గీ॥ ఇటులఁగృతకృత్యుఁడై రాఘవేశ్వరుఁడు। ధరణికన్యాసమేతుఁడై హృదయుఁడగుచు ననుజు లుఁదనుజులు వాపుహార్యు। లాశ్రితులుఁగొల్వఁగన యోధ్యకరిగియుచట॥ మ॥ నయమార్గంబున రాజ్యమేలెనవనీనాథుండు దేవద్వి జ। ప్రియకార్యంబులొనర్చుచుం జగతిపై బెక్కుగ్రహారంబులు। ఛ్ప్రియసంపన్నతఁగల్గఁజేయుచు దురాచారస్థులఁబాపుచున్। దయమునధార్మికుఁడై కోర్కెలిచ్చుచునధా నక్షోణిరక్షింప్రచుర౯॥మత్తే॥ సీ॥ అమితదక్షిణలతోఁ ఁయుతాశ్వమేధమఖ్యలొనకొని యొనరించెఁగొన్నినాళ్లు। కీర్తులొసనంగనగ్నిష్టోమయజ్ఞముల్గుమనిష్ఠఁబాలించెఁగొన్నినాళ్లు। భూరిదానములవిప్రులతృప్తి గనునేకగోమేధములొనర్చెఁగొన్నినాళ్లు। జేజేలలరఁజకుటవాజపేయములు మిక్కుటప్రకర్షనొనర్చెఁగొన్నినాళ్లు। లెడనెగ వియహచుతులనువహిన్నకేజత౯। యుడరనతిరాత్ర పౌండరీకాదియాగ కోటులుఘటించెబబు బుద్ధిఁగొన్నినాళ్లు। హేమసీ తానమేతుఁడై యినకులుండు॥ ఉ॥ పొలుపరసీతపంటసతిపోయి నమిందుటనిఁకనొకట తె। న్వలయునెపెండ్లియాడననివారకనిసెం బలిసెవ్వరెన్నిథం। గులవిపరించినన్వనకయోజబోలినసైడిపెమ్మని। శ్చలమతిజెందనుంచుకొనితన్మకతిసేసెనసేకయాగము ల॥ తత్కాలంబున॥ సీ॥ అపనివసుంధరాఖ్యకుఁదగనెడలేం హేమరాసులకాంతినెసకమెసగి। వసధినత్సకర్వమయి ధార్థముఁజేసెబలుతరంగలరత్నపజ్జురలూని। యధ్రీనామమవ్యోమమనురూపముగఁ తాల్చెజనుఁగోరినః స్తుసమితిగుసి। కమాభిదానమంతికుఁపనికరమొనర్చెముదుసర్వనైనమఁగడంటోక। వలసినవుడెల్లవానలఁగలిగియుండె। బ్రబలరండబు వాడియుబంటలెనసి। నెమ్ముకొనకొన్నవకతాఁబ్బైనమ్మె శ్రీరఘుస్వామిరాజ్యంబు సేయునప్పుడు॥ క॥ తరణికులాధీశ్వరునకు కరియింపగనపుడు రెండుధాంములొదవ౯। ధరణీభారమసీతా। తరుణీచిరవిరహభూరితరభారంబు౯॥ చ॥ నుఱువగనే ప్పులోకులదమష్టిపెలకొనయట్టినిందలు। న్మఱువగనేర్చునాశ్రితులుమాటకిఁజేసినయన్నితప్పలు। న్మఱచిచినమఱవురాకమవి నాటినసీతవియోగదుఃఖము౯। మఱువగనేరఁడన్యగుణమండితుఁడారఘువీరుఁడెన్నఁడ౯॥ సీ॥ విద్యావయోరూపవినయశౌ ర్యాదులబ్రబలలైకొడుకులుభక్తిసలుప। హృదయానుగుణముగానెమరకేవేళననుజన్ములఖిలకార్యములు నడుప। సకలదే శాధిరాయకులుగిందుర్లాణైపపాణ్యములెప్పుడనుసరింప। హితమంత్రిగురుపురోహితబంధుసామంతముఖులుమనఃపూ ర్వముగనుతింప। భూమిజెరకాలమేలుమాసాస్వామియనుచు। బ్రబలుచేసట్టగలెమియుబల్మిగలిగియొప్పియుండియుసీతలేనన్న కతన। నన్నియున్ననికైతోచెనకనిపతికి॥గీ॥ ఏకతంబుననున్న చోరసకులుండు। భామినీమణిప్రూహించిపరితపించు। గొలం

——(* కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రులుదివంబునకరుగుట. *)——

పులొనున్న చుప్పుకుకొడుకులుగని। కీనరూపంబుభావించిచింతనొందు॥ సీ॥ రాజ్యంబుజేయశ్రీరామునివిభవంబుకన్నులు చల్లగాగాంచి యుర్వి। యుమితదక్షిణలతో నాతడొనర్చినయాగకోటులుగనిహర్షమొంది। యవ్వయించుసపర్యలాచరించకుశా దిపౌత్రులగనుకొనినాళ్లిజుంగి। సీతవోవునవింతజెందనికభజించునూన్నిశాదులబాచియాఁడిల్లి। యెల్లబంధులబోషిం చియుసుఖంబు। తెల్లగనిసతులయుల్లమలర। నడిచినన్నకౌసల్యానాథుమన్న। లోకమునకేగెనుతుల్లఁ శోకమొం ద॥ అప్పుడు॥ క॥ తల్లి గాఁచ్చిలోకవ। తల్లిమనుచూసిపోవందగునేయనుచుం। దల్లడమందుచు రఘుపతి। తల్లికిఁబగలోకవిధులుత గణొనరించె౯॥ చ॥ పతికటకామెచన్నయొక్కపక్షములోపలనేగగేకయ। క్షితిపతిపుత్రియున్విభునిచెన్నకినంతటిలోక్రమంబు న। గతిపచువాసరంబులకుగాంతునజేరెసుమిత్రయున్నయు। వ్రతలియునన్నపత్నినిపరస్సుసౌఖ్యములొన్దరయ్యెడ౯॥ అప్పుడు॥ క॥ ఆమాతలఖాన్చిరఘు। రామునిమహాసుసలగొసగెరతార్షిరణ। స్తోమంబులుహేమంబులు। గ్రామంబులుబారలౌకికక్రియలఁజేసె డ౯॥ చ॥ అతులవిభూతిపెంపుజనస్సంజ్ఞములెట్టులొనర్చిరామభూ। పతియనుచిత్తముఁదొరగిబంధుపురో హితమంత్రసోదరా। న్వితుఁడయియొక్కనాఁడుమహనీయసభంగొలువున్నసేకయ। క్షితిపతిదూతవచ్చినుతిజేసికరంబులు మోడ్చియిట్లనె౯॥గీ॥ స్వామివారికడకుమీమాముకేనస్ప్రరోహి। తునిబంపెవాతఁడిదగోవచ్చు। చున్నవాఁడునేనుమన్నగా

——(* రామునికడకు గార్గ్యమహామునివచ్చుట. *)——

తెలుప। వచ్చితినటన్ననృపశేఖరుండు॥చ॥ అలయుచుగేకయాధిపతియంపినగార్గ్యునికిన్వినీతిమైబొంచ్చిలనెదురేగివందనముజేసి సధిరత్నపచ్చియాతని। న్వలపితపీలమింపునదిఁ వేలహాయంబులరత్నభూషణా। పశులధవంబులన్విపధసస్తుచయంబులొసంగె గానకగ౯॥గీ॥ అనుపగ్రహించిమునివయేలజెచ్చితితపింతనింతచేతుఁరీయటంచు। నతనిచోఁడివెచ్చిగార్గ్యుఁడిచ్చియాసనాసన మునునుంచిమధుప్రషనమె॥ చ॥ లలితగుణాఢ్యమికుకుశలంబెకదాఘునుడస్మదీయమా। తులుఁడుసుఖించునేవినయదోహలు డామునతండ్రిపైనవో। జగ్వంబడఁజియున్నవాఁడెసుభవంతులెపుత్రులుబగాగ్నిమాపయిం। గలదేత్వదాగమంబునకుగార ణమేమిగణింపవేయున౯॥ మ॥ మృదువాక్యోక్తివిమడమ్మునీంద్రుఁడనివి౯ మీమాతులుఁడయ్యుధా। జిధిలాశ్వరుఁడార్యబం ధుముకుడైక్షేమవన్నానుప్రే। మదరిప్ప౯తసుఖశీలురలనిముబరామమర్గించనస్సంపివా। డదిగాకికొకవాతఁజెలం

మనినాడావింపు ముక్షీశ్వరా॥ శా॥ గంధేభప్రతిమానవిగ్రహులుదగ్రస్యందనల్వాహక్రవ్యాధుల్ సింధుశటోభయాక్రాంతు
లుమహాయామయుద్ధబద్ధాశయుల్। గంధర్వుల్ శరచాపధారులు ప్రపక్షగారింపుచున్నాడు। స్కంధుల్ వారలబట్టిజంపి బుధులన్
సంరక్షింపనే యుండగన్॥ ఉ॥ ధామణికేకిభరంబయిన దారుణచిత్తుల సంహరించినన్ । భూరియశంబు పుణ్యమును బొందడి నేకద
గల్గు రాజ్యముల్ సూరతమించు మీసుతులలోపల నెవ్వరి వైననిర్వుర। న్వారకయచ్చటన్నిలుపవచ్చు ప్రజాపలపోచ్చునందునన్॥
గీ॥ అనియు సెమామ పంచినాడనిన రాముడెవ్వనికుమారుల । వ్వీరు లెందఱుగలరనినవా కెల్లమూడుగోట్లవని నాథ। ఖలులు
శైలూషసుపులంపు గార్గ్యుండనినని॥ చ॥ నినుకడుసమ్మతించిరఘువీరుడు గార్గ్యునిజూచి పల్కెనో। మునివరయద్దురాత్ములన
మోఘనుశరాహులిను కరూడందిశా। ర్వనిధులదక్షపుష్కరులనాస్మకనూజలనంచునిల్పనా। యనుజుల రామునిన్ భరతునంపెద
రేపుబలాన్వితంబుగన్॥ గీ॥ విభవముల మించు గంధర్వవిషయములకు బట్టములు గట్టబసి చెద భరతసుతుల। వీడుణంబుననసివా

—(* భరతుడు రామాజ్ఞచే శైలూషాత్మజుల గంధర్వులమీదికి యుద్ధమునకు బోవుట *)—

రికిన్వ్వరకుచు। జెలగపట్టాభిషేకముల్ సేనివరుడు॥ ఉ॥ ఇటులదక్షపుష్కరులకిర్వురకున్ రఘుభర్తపట్టముల్। గట్టినినిశుడా
భరతుగన్నాని గార్గ్యుల గొల్చి రేపెపో। మిట్టలమైన బన్నిబొలి యింపుముపై సులకట్టుమిచ్చటం। బట్టనయుగ్మమంపలంగుమా
రులనిల్పుముర న్నురావుడున్ ॥ చ॥ సవినయబుద్ధి నాతడు మహాసాదనియమ్మునునాటి వేకువన్ । దివిసముఖోచితక్రియలదీ
చికనుమారులతోడ వచ్చిరా । ఘుపునకుమ్రొక్కి దీవనను గైకొని పేర్కొనియుచగిరిస్తుమా। భవ్వనిబురసర్కరించుకొని పోదుష
మొప్పజనెన్ జయార్థియై॥ అప్పుడు॥ సీ॥ అని ఘోరఘీంకారకృతవైరిమదవారణములైన మదవారణములుగద లెఘునఖురోద్ధర
ణోంఘకారాంషహాసైంధవములైన బహుసైంధములు నడిచె । జటులకేతనకాండచలితతారామండలములైన రథమండ
లములు బదరలె । వీతిభాగభియాతి వినళనోద్ధతపోతి కోటి యైనపదాతికోటి వెడలె । నందుభేరీఝంఘణల్ గ్రందుకొనియె ।
శంఖనుంఘుంఘనిదానముల్ సందుకొనియె। సమితకాహళరవముమిన్నందుకొనియె॥ శా॥ ఈలీలంబహుసేనగూడి భరతుండే
గంగనాత్రోదలోగాల గ్రిస్రుడితండసుసుం ముమునకుంన్న గంధర్వహూంసామలం । గీలాలంబుల దృప్తి చేయుననుచుంగీతెన్ ఘ్రచున్
భూతభే। తాళక్రూరపిశాచకోటినడచెన్ దండునన్వలెన్వెంబడిన్॥ క॥ ఆలాగెయను సరించెన్। గాలమ్మృకవ్యాఘ్రిముఖమృ
గంబులఖగముల్। నెనసున్నింగియు నెరసెవి। శాలచమూకలము పిశాచార్భటులన్॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ నెలమీదంబదియే
సుమాత్లనుమహానీకంబుతోనాస్మ । మాతులుపోల్సేనియతండునిల్పకహీనందునన్ నిక్కిన్పుచ్చెం । పలరంగా మఃఋనాడే కేక
యుబున్సాహ్యంబు రాశాత్రపు। ల్గలగన్ రామసహోదరుండునలి వెన్గంధర్వ వేశంబుపై॥ మ॥ పటహాధ్వానముల న్భ
టాన్క్ ట్ఛుబుదబ్రక్రోదమోఘచ్ఛటా । ఘటితేషాహ్వాపగుణధ్వనుల్ నిజవఘూగర్జత్ నిస్స్వనో । తరుటలీలన్నిగడందదా గమ
నవాంతర్జల్విన్నవారాటనో। క్రొక్కగంధర్వుబువచ్చి తాకిరబుకంగా కర్థసేనావలిన్॥ క॥ కడకింగడలిమెడురొరును। కడి
మిన్ భరతేంద్రు సేనగంధర్వులపై । వడిపిగుడ బెడిదముగదలపడిపో రమునపుడు ఘోరుభయదంబయ్యెన్॥ క॥ నిలునిలువనునె
లుగులుంతల। తలమసియెండు నెలుగులడరె తా కడియెలుగుల్। కిలకిలవార్చు రెలుంగులు। భళిభళియనునెలుంగులననుభంబవి
యుంసన్॥ సీ॥ నడుచునప్పుడు దూసిపోడుచుచప్పుడు గేక వ్రేయుచుచప్పుడు దొమ్మి సేయుచప్పు। డాగుచప్పుడు జెలరేగుచప్ప
డుగత్తులాడయుచప్పుడు మూకవిరియుచప్పు । డెదరించుచప్పుడు బెదరించుచప్పుడగ్గించుచప్పుడు హుంకరించుచప్పు। డడలిం
చుచప్పుడు నిదళించుచప్పుడు బిలుచుచప్పుడు బురికొలువెచప్పు । డుభయసేనల సమరితనుప్పతిల్లె । మిక్కుటప్రకీర్ణచదలాని
పిక్కటిల్లెమనుయోధులు శైలూషతనుజయోధ లేదహో రాత్రములు పోరిరీరసమున॥ మతియును॥ సీ॥ చరణాహతుల భరా
మిజనియించు రజము చే సెళ్ళదిక్కులనిర్లురించినించి । రుళిపించువిచ్చుకత్తులఝల్లు దుళకించుమించులదివి వెల్లుముంచిముంచి। జ
ముడుబిట్టాకించుజంతువుబొమ్మట్లులత జెండకత్రమ్ములాడియాడి । కుసుమితాశోకాలిక్రొమరున గ్రొత్తనెత్తుటివాకల
సుపొప్పదోగితోగి । చెమ్యాలిల యగమూర్ఛలజెందచెంది। యాలవుకలిమినోకింతలో దెలిసితెలిసి । సింహముల లీల గర్జన
ల్సేసి చేసి। యుభయముయోధులుబ్బొరాడిరొక్కమొగిని॥ అప్పుడు॥ గీ॥ ఒరలుమదకరులుర్వ్యపై బోరులుహరులు పెఱుగుతేరులు
బలమేదిరేఋగుభటులు। ప్రాబుపడగలు నెత్తుటదోలుగొడుగు। లలబలమునందు రెంటనుగలిగియుండె॥ సీ॥ ఫాలసుకేకారి
ప్రోగులునూడియున్న ప్రేతవ్రాతముల బీదతనము వాసె । బ్రమదలసిద్ధి హారములియ్యగోరిన ఢాకినీతతియాశీష్టములుగల్గె । గి
రాలనదులలో గెళ్ళిసల్వదలందు సాకినీసమితి ముచ్చటలుని రె । బచ్చిపీనుగులకై బహుదేశమరుదెంచినట్టి భేతభూయాత్మ
లలరెం । గ్రొవ్వుమజ్జయుమెదడు గూర్చి బ్రహ్మరాక్షసశ్రేణులకు సమారాధనంబు। సేయసెంచిన దయ్యాలపుచెలులమన్న
కలునుఫలించెనమ్మహాకదనమునను । శా॥ ఆలోనం బగవారినన్నోర్చిగిమాయాయుద్ధలీలారతిన్ । శైలూషాత్మజులంబర
స్థుల యుమజ్జామాంసచమూక్షస్థన్। శైలూషుల్ రియుంచి సేననాగిలించంగాంచి గల్పాంతయా॥ త్వేష్ట్రగ్రీవుని కైవడిన్ భరతుడ
క్షీణక్రుధాక్రాంతుడై॥ శా॥ సంవర్తారుణమండలస్ఫురితతీక్ష్ణజ్యోతిజృంభియై । సంవర్తాస్త్రమువింటబూర్చి జగముల్
శంకించగానేసినన్। సంవర్తాశుగనేగ మొప్పనదియున్ జ్వాలాస్ఫులింగోగ్రమై। సంవర్తాగ్ని దెఱన్ దహించెనపుడా శైలూ

షజశ్రేణులకా॥ క॥ ఈరీతిమూడుకోట్లను। హారథికులఘనములోనదగించినయా। ఘోరాస్త్రరాజమసనం। హారమగావిం

—(* భరతుండుగంధర్వులంబరిమార్చి తనకుమారులగుతక్షపుష్కరులదత్పట్టణంబుననిలిపి యయోధ్యకువచ్చుట. *)—

చెభరతుడమరులువొగడకా॥ మ॥ భరతుండీగతినుగ్రశాత్రవతతిన్ భంజించితద్దేశము। ల్సరకప్రౌఢిమనాక్రమించి ప్రజలెం చకాసింధునూమిస్సరు। గ్రరమావైఖరిమించనొకపురముం గాంధారధాత్రిన్నభా। కరశీలోన్నతిగాంచనొకపురముం గస్పించియారెంటికిన్॥ గీ॥ పౌనగదత్తుశిలయొబుష్కరావతియనా। సజ్జలాచరించిస్వర్గభంగిప నరుడక్షశిలనదక్షు నిబుష్కరా। పతినిబుష్కరాఖ్యుసుతునినిలిపి॥ చ॥ పురములరెంటనికిరుణిబుతకులకాసిరులొందనిల్పియా। భరతుడు నా చుపాటికలపట్టణముల్ ధనధాన్యవస్తుభా। స్వరములుగాద్విజాంన్నృపవైశ్యభటాకవర్గవైభవా। కరములు గారథేభతుర గస్ఫురితంబులుగాగొనర్చెనన్॥ సీ॥ రాజితజ్యోతిపరాజితవరా రాజితప్రాకారరాజితనరి। చంద్రమండలతుంగచం ద్రఖండితశృంగచంద్ర శాలాభంగశాలలదిగి। రమణీయతరనాస రమణప్రమషిసారమణిస్ఫురిత గోపురములవెలసి। రాజరాజధనోత్కరాజ ప్రసంవాసరాజమార్గముల చేరహివహించి। కేళికాపారవాపికాశోభకూప। కృతకకుధ రోపవనదేహగేహవుండు। రాస్వజవిచిత్రకుడ్యనోరణవిశేష। భాసురశ్రీలనొప్పునపట్టణములు॥ క॥ అలకాయరావతుల శోభలరెడునప్పట్టణములవైదేండ్లలమి। స్థిలిచికుమారులవిడొకసిబలువేడుకరామకడకుభరతుడువచ్చెన్॥ గీ॥ వచ్చి పరనేపి వచ్చించుటగసపుష్ప। పోలె రడన్నపాదాబ్జములకుమ్రొక్కి। యాతులమణిపూజలానరించియరివధంబు। మున్నుగా గలకార్యములెన్న సెంచె॥ గీ॥ విన్నవించిననరఘురాముడుసంతి। నంచితమ్ములనిరుపురగాంచిమనఘు। లారమనయామి గయముకైనపురము। లెవ్వియనక్రమకయీపుత్రులకిట్టులని యె॥ ఉ॥ అంగధరాంగనామలకెనంగదమైతగునంగదీయమి। య్యంగ

—(* రాముడులక్ష్మణునికుమారులగుఅంగదచంద్రకేతులను అంగాదిదేశములయందభిషిక్తులం జేయుట. *)—

ముదేశమునత్తకదిశాభరణంబునజంద్రకాంతసం। జ్ఞగరమొప్పుపోల్ దనుజన్ములు గయికొనునట్లు సేయుము। స్వంగడసంతే సిల్లిరఘురాయకుడంచివాసరంబునన్॥ గీ॥ అట్టివారికిపట్టముల్గట్టిపర్చె। మముననంగదునిలపలక్ష్మణుడొసచె। జంద్రకేతుని మల్లదేశమునరుప। బనిచెభరతునిసముగాబలములోసగి॥ చ॥ పనిచినవారునవ్వనుడుపంచినకియువదినందునందునన్ త్ర నయులనుంచివారికిహితంబునదేశమునంగిరాజ్యము। ల్పనుపడనొకవత్సరముసాయకతాముపసించితద్దవా। ర్వనతు లవారినివీడొనిజాగ్రజుగొల్వగవచ్చిరయ్యెడన్॥ గీ॥ వచ్చికొలుమనను పరులకొరఘుభర్త। దనరెగాహసపద్మవర్తుడా గుల్ని లనుసరింపవెలయువాహదసింపూన్చి। వలెపభూపతాంశువులువెలుగ॥ గీ॥ ఇవ్విధమునరామదేకాదశసహస్రవత్స రములుపరమవైభవమున। నేలనాల్గుచెరగులేలెక్రేతాయుగం। బాదియుగములలనతిశయిల్లి॥ క॥ ఘనముఖులభరతల క్ష్మణు। లనవరతమురామసేవనాసక్తమతిం। దనరుచుగాలముచేసిరి। యనియాజీగియుగలగకుండెరాసమయమునన్॥ సీ॥

—(* యముడుమునివేషధరుడై రాముని కడకువచ్చిరహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యంబులుచెప్పుట. *)—

తనశోణతారకాంతరకాంచంచలచంచలాంచజ్జటాచ్ఛటలనించి। తనచతుర్దృష్టిగాతతతతత్పరిశుద్ధ భసితాంగరాగసం పదలనుంచి। తనకేళిదండంపదండితనందెల్లహస్తస్ఫురద్బ్రహ్మయష్టినిలిపి। తననిందుమేనికందెనచాయకటిబద్ధవల్కలస్పష్టంబు గాజివముబూన్చి। శాంతభావంబుగనుప్రసన్నముఖము। సిగ్గులొనకపూర్ణకమండికయుదనర। జటిలవేషంబుధరియిం చిజముడువెలిహ। జారమునకేగుదెంచెలక్ష్మణునికనియె॥ ఉ॥ ఇచ్చటికొకతాపసకులేశ్వరుడుండగనేనయూతసైపచ్చెదనప్ప బంధుకులవర్యునిగన్గొనిమాటలాడగా। నచ్చకుకాస్యతోచెలుపుమయ్యమబాగమనంబునాబుడుం। జెచ్చెరలక్ష్మణుండు నృపుజేరికరంబులుమోడ్చియిట్లనున్॥ చ॥ దినకరతేజ్ఞతేజమున దృష్టికినెగ్గొనరింపుచున్నవా। డనితరధర్మమూర్తియొక యాశ్రమతాపసదేవతుం। గనగొనిమాటలాడుటకుగామొగసాలకువచ్చినిల్చివా। డనినవిరాముడాతని రయంబునదో డ్కొనిరమ్మనవ్వుడున్॥ చ॥ అతడునశీఘ్రయానముననమ్మునిదోడ్కొనివచ్చునంతలో। బతియెదురేగినమ్ముడయిపాద్యము మున్నుగబూజలిచ్చియు। న్నతకనకాసనస్థితులొనర్చిప్రసన్నతమించబల్కెనో। యతులవివేకయెవ్వరిటకంపకవచ్చితి రానతియ్యవే॥ చ॥ మిముగనుగొన్నయంత నలమిత్రునిజూచియట్లమానసా। బ్జములరునామనేమెలుపంగదె యన్నాతం డనన్ రహ। స్యముగపచించిరిజ్జనులనందఱబంపుమురామనీవెకా। కముతిపరుల్వినంగనధికారులుగారు మదీయవాక్యము ల్॥ క॥ అదిగాకయిద్దరముసహృదయులమైమాటలాడునెడనిచటికిని। తిదొరంగివచ్చెనాతని। విదళించెదవేసిగా ర్వవిధమెఱిగింతున్॥ చ॥ అనినకొంతసేపుహృదయాబ్జమునందలపోసిమంచిదే। యనిసభనున్నయందఱప్రియంబున బం చివిభుండులక్ష్మణుం। గనుగొనినీవువాకిటనెకాచుట యుండుమంతెవ్వరైనవ। చ్చినసదివేళగాదని వచింపుమువొంపనిపల్క నయ్యెడన్॥ క॥ ఆమహామునిశేఖరు। డేకతముననున్నరాఘవేశ్వరుగనినీ। కాకాంతబ్రహ్మనుపగ। నీకడకేతెంచి నాడనేనంతకుడన్॥ ఉ॥ ఈప్రపంచపాలమాతృడవె యీసచరాచరభూతకోటికిన్। దేవుడవైనవిష్ణుడవు దేవకిరీటచిర త్నరత్నతో। భావృతపాదపద్మశవనాదివసంతుడవబ్జగర్భుడవయ్యావినపింపుమన్న। విధమంతయునూకొనుమగ్గడించె

దర్౹౹ సీ౹౹ అనికాలమున క్షీరాబ్ధిలో జిలుపనన్నిటుపెబవళించినిదురజెంది।కొన్నికల్పములరుగంటయు మేలరినిభవనాక్షిబట్టిన
తలమినసుసృజించి। నీపీనులం దెజన్మించినవిధుకైటభాఖ్యులద్రుంచితదస్థితుల। ధరముల వెదదునధాత్రియుగల్పించి లోకా
ధర్స్యంబున కొనసాగి। బాధలిడుదైత్యులవధింప బ్రతిజ్ఞబూని। వెనుక రావణుచేనొచ్చి వేడుకొన్నసురలరక్షింప దశరథసు
తుండవగుచు।నవతరించితివసనాంచితసురవరుని౹౹ గీ౹౹ మొదటబలికినచందా వబద నొకిలదు। వేలయేడ్లుద్వయేళతి వేలయింక
నామసము సేయరంమాంస్మధామమునకు । నిలుమురాజ్యేచ్ఛగలిగిననేలనధిప౹౹ చ౹౹ అనిపరవేష్టి దెలుపమనె నంచుబరేత
పిపుందుపలికిన । న్విచిముసవ్వునవ్విరఘువీరుడువారిజసంభవుండుప । లిరిన దేహితో క్తి గావలయుకృత్యములన్నియు

—(* దుర్వాసుడుతుత్పడెతుండైరామునికడకువచ్చుట. *)—

నవ్యోనివ్యోదర్ । బసులికలేవువచ్చెదప్రభావనిధియనిబలుకుచున్నెడర్౹౹ సీ౹౹ అనసూయగర్భశుక్తి రూపుగని మేవహా
మిణమంక్తాగ్రగణ్యానవహించె । నత్రిసంయమితపోధాత్రిరుహమున కేయుటవరేణ్యఫలాక్రిందిహించె। నింద్రురాజ్య
విభూతిసేమాసినోవాతురా వయుహాయుపైయేభ్గిగలిపె । రుద్రనిరుత్యదరోషాగ్ని వేమునీశ్వరునిచిందమనగోచరత
జెందె । నట్టిదుర్వాసుడవ్వేళనరుదెంచి । మోసలవసించు రాముతమునిగసుగొని । యాఖ్యతో దెల్పు మారాశయ
ననతండు । నెంతయువినితుడైమొక్కి యిట్లులనియె౹౹ మ౹౹ జటిలాగ్రేసరవేళగాదిరఘువంశస్వామి యేకాంతులం । కట
చేతోగతినున్నవాడు తమిమింతంగల్లినాకేంతసే । పటుకన్యాకనుబోవరాదనిన రోషాగ్నిజ్వలజ్వాలికాచటులక్రూ
రకటాక్షుడైయుతేపనుసౌమిత్రితో గ్రంమర్౹౹ చ౹౹ నమునిలువన్నితాపహాజన ర్థనశంభుల్రైర కీర్తిలే। దనగనోకందపక్తు
డెన్నపాగ్రహకేమవాగమంబుదె । ల్వనికిరేనినిహింతబాంధవమంత్రులతో ధనంబులతో । డనయంతో విమాంగనిసి రఘ్న
ముకాశపియింతునావుడుర్౹౹గీ౹౹ గడగడవడంకిపెకరిలద్రుమదయుకంటె। నరయునొకరినచావుమేలనితలంచిరాఘవుని జెర
మొక్కిదుర్వాసుడిపుడు। దేవయారుదెంచినాడనిదెల్పటయును౹౹ ఉ౹౹ వాసవరాజవంశమణివాసరరాట్టుతుషేదకొచ్చిదు
ర్వాసునిజేరబోయి యభివందనముల్ ఘటియించిరేలవి । జ్వేనితిరేమిపూజనలు సేయుదునావుడు వేయుయేడ్లు నే జెసిన
బత్తపంబునకృశించితినాకలిదీర్పవేయర్౹౹ చ౹౹ వడియములపప్పుపప్పుగలవంటకముల్వరుగుల్పలాదులుం । బడిదముపప్పుము
ల్వడలుపాయసములరలమాన్యహాజ్యము । పృథములుగూరలుం బెరుగుపన్నులాదిగసించి భోజనంబిడినతండుమెచ్చుచు
యుశోష్టముగాభుజియించిపోయినర్౹౹ క౹౹ కీహాతునసంముఖములు। దానూనినప్రతిదటించినదిపనూనుం। దాసనమువంపిక్రై

—(* లక్ష్మణుండుదుర్వాసపరిత్యక్తుండైవరయూనది గ్రుంకిదివంబునకరుగుట. *)—

ర్యవి। హానుండైసీనవ్వత్తినిల్లనింగ పర్౹౹చ౹౹ కటకటయేలయిచ్చటికిగాలుడువచ్చెమహాప్రతిజ్ఞ నేట్రే । మిటకినానచేరితిన్నజన
మిత్రుసినానహాజన్మునిబాసినే నెటువదనిల్లునెట్లుసంచియింప్రదు సెవ్వడవూటయెవ్వరుం । గటకటమనంబుదోడనపకార్యము
బెట్టివియాచరింతురే౹౹ సీ౹౹ ప్రస్ఫుటంబగనన్నిగసౌఖ్యములువర్జించినాతోడబొల్లికానలకువచ్చె। నెడపకపదునాలుగేడ్లుని ద్రా
హారములుమానినాకు సేవలుఘటించె । సీతబాసినచింతజెందినియ్యుండైన్నమొదపమాటాడినన్నుసచరించె। రణరంగమున
మిదదర్పంము గానతికాయశక్రజిత్ప్రముఖులసంహరించె। హృదయంబుమెత్తిక్రవర్తించేసిన్నిలక్ష్మ్యా। నిట్టిహితునట్టివిశ్వాసినిట్టి
యాప్తు। నిట్టిశంముసిబతికినట్టివెట్టునొంతు। జేమి సేయుదుదువిశైవ మెంత జేసె౹౹ వ౹౹అసిశోకబాష్పాకులితనేత్రుండై దశ
రథపుత్రుండు పెక్కుభంగులంబనివిపనివికస్ని కరతలంబునందుముకొని నెట్టకేలకె నెప్పటినమెయుగుణులోరిపిచెం
గటనున్నయనుంగుతమ్మునిగనుంగొనియిట్లనియె౹౹ చ ౹౹ అలుకవహించియెంత్రికొడుకా కటకాళ్లనరేగియందఱం బొలియ
గదిట్టినోయినను బాదుము। నెమ్మదినాత్మహానికిం । దలపకమేలవచ్చితివివాయెడకన్నడికొన్నసన్న ర్కతుసెడవాసినొంటని
కప్రాణములెట్టుభరింతుతమ్ముడా౹౹ క౹౹ ప్రతినయొనర్చిననెపమున।మృతిబొందజేయుసనుచునేమోయొనసర్ । నతతంబున
మ్మికొలిచితివటులగుణాభరణలక్ష్మణాయనవగవర్౹౹ ఉ౹౹ ఆరఘువీరుబూచివినయంబునలక్ష్మణుడిట్లునన్నుగా । గుంరిచిచిం
తసేయకుముకొవిడులాపనలంగలంగరె। వ్వారికికాలమింగడువవచ్చెనె మీరుప్రతిజ్ఞజప్పినర్ । ధారుణి గ్రుంగ దేన్నకులద
మణముమానుదురేవరాధిపుల్౹౹ చ౹౹ ఎలిమివహించినప్పుడ్యజియింపకయుండితిరేనిబలుకులం। గలయునసత్యపుండలతగా
ర్థణమేగననన్నుజెందుద। త్ఫలముతుగాకయుండనర పాలకనన్నుదొరంగసత్యము। న్విలసితకీర్తియున్నిలుపవేయసనామ
ముఖేదమందుచుర్౹౹క౹౹కులగురుడైనవసిష్ఠుని। వలఘుమతులమంత్రివరులనార్యజహితులం।బిలిపించిజమునిరాకమొ । దలుకొని
సకలంబుదెలిపెదత్సభికులకుర్ ౹౹ చ ౹౹ తెలిపితినిసోదరుబు బ్రతిజ్ఞయటంచుద్వజింపనూనునే। తలకొడెజిత్తమెయ్యెడిహి
తంబ్రతిగింపుడుమీరలిందఱు। గలఫలమన్నరొండొరులుమొగంబులు చూచుచుదేర్చియెద్దియుం । బలుకగనేరకూరకనభాస
దులున్నవసిష్ఠుడిట్లనుర్౹౹ చ౹౹ ప్రతినమొనటంచులక్ష్మణుడుబాయుటయెట్లరనేలరామనీ। ప్రతినదొలంగినంబలుకబద్ధమనంబడు
నయ్యసత్యతర్।హాతమగుధర్మమానుకృతమంతముగాజగముల్ నశించులో । కతతులుపెక్కునాశమగు కంటుసహాదరు
డొకరుడెక్కుడే౹చ౹౹సకలమనిత్యమెప్పటికిసత్యమునిత్యమునుసత్యసంధులై । ప్రకటయశోవిభూతిమనరామనరాజులసత్యమా

డనో। పకకదనిన్ను గానలకుబంచె భక్తజనకుండెటుంగవే। యకుటిలసత్యసంపదజనాధిపకీర్తిపహీంపుచాప్రదక్॥ క॥ అమా టలువినిసభిక। స్తోమముపిధిచెట్టయునుచుమూఱగ రాము స్వామికడు తెగువచేకొని। సౌమిత్రింబూచి [illegible] సంపదనని యె క॥ ఎడపక యెంతత ప్పుఘటియించినచో నినువంటితమ్ముడెం। కడగివధింపజాలనధిపప్రతిభాన్వితు లైనవారికి। [illegible] కట సరినిన్నుత్యజించితినీకునిశ్చయా। నెడకిక నెగుదున్నరత డెంతయుశోకవిషాదమూర్తియై॥ క॥ అడలుచునన్న పాదముల కప్పుడు సాగిలిమ్రొక్కి యార్యుల। కడిజనముల్విపుండుదనుగన్గొనియ [illegible] [illegible] ర్యవృత్తికింజనిక్రుంకి యోగమ। వ్యోడధరియించియాస్మదన యొప్పటిమా [illegible] పుదు [illegible] రుడువచ్చిశంఖకా। పాశములు మ్రోయరంభ మొదలైన [illegible] బునకుంగొనిపోయె వేడ్కనం। దలిబుధులౌరవచ్చెహరిని [illegible] సుతింపగా [illegible] యచటివివిజులచేబూజలందికోటిభాను బింబప్రభాభాసమా [illegible] ముఖ్యులగువార్యులగన్గొని రాముడిట్లు [illegible] ప్పర మెలెమునట్లు సేసిలో। కాంతరగామియైనభర [illegible] కిపలెనో। యునకులనాథయీభరణియేటకి [illegible] మీ। కనిశము సేవజేయుట యెయంచితరాజ్యము వేయు [illegible] క॥ [illegible] గట్టు। దురున్నృపసుత్తరకోసల। ధరణి [illegible] కించియా। జనులెడవాయలేని [illegible] పనియేమిచెప్పు [illegible] ఉ॥ పౌరులు [illegible] రుణికాగ్రగణ్యకలకాలము [illegible] మిమ్ముంగొలిచివచ్చెద మెకజన్మనాపుడుక్॥ క॥ ఎలనగ [illegible] లచుకొని మంచిదని యెం। గలవేసమర్థులకసాధ్యకార్యము లెందుక్॥ క॥ కోసలకన్యాసుతుడిటు। లాసించినయట్టి ప్రజలనల [illegible]

—(* రాముండుకుశలవులకుబట్టముగట్టుట. *)—

కృపం। గోసలదేశమునకుబతి। జేసెగుశుని [illegible] క॥ లవుని [illegible] రతిపల్లవుపుర ఉత్తరకోసలమున। కవనీశ్వరుడభిష్రజేసెనార్యులు మెచ్చక్॥ గీ॥ [illegible] భూమములందు। రావణా [illegible] కుశావతి [illegible] దిటన్నగరాశనం। [illegible] తప్పరంబులాప్పె నెంతెయుక్॥ చ॥ [illegible] భేధభటాశ్వ [illegible] లంచి సేమడిక్॥ చ॥ [illegible] లం। జనకగ మ్రొక్కి [illegible] అంతశత్రుఘ్నుడోడి తెమ్మ [illegible]

—(* శత్రుఘ్నుడు తనకుమారులకుబట్టముగట్టి రాముకడకువచ్చుట. *)—

కు। నధిక సౌఖ్యముఘురయ [illegible] బత్తిగొల్చిపోవుటకు నుద్యోగించుటాప్మయపు। [illegible] జ్జ [illegible] క॥ [illegible] చనుడనవ్వుకొ [illegible] నడమెల్ల ప్రజలకొనింకవినుడు। [illegible] ఉ॥ రావువిభుండు లేని [illegible] మింగజేయుచ్చివిది [illegible] పలికివారిఁదానుమతి। [illegible] నగిగమహోన్నుఖుడై॥ క॥ సుతులా రాచులవిభా [illegible] తాస్వితుడు సాకేతమునకు సేతెంచి నెనక॥ శా॥ సంపన్నుం [illegible] భూతరితు [illegible] స్పందీప్తానల తేజుకాంతి [illegible] నిష్ఠా [illegible] రాముసిక్॥ క॥ సంపన్నుంచిప్రియంబు। వందనమొనరించిస్వామి [illegible]

మలగన భూముల । యందు నిలిపి వచ్చి వాడనకలంకమతిన్ ॥ చ ॥ పలుకులు వేయునేమి మముఁ బాసి యుకన్ క్షణమయిన సట్టి భూ । స్థలమున నిల్వజాలనిది సత్యము నేనును గొల్చి వచ్చెద । న్వలదని యానతియ్యకుము తావృథ లెయ్యెడ నమ్మియున్న వా రలవిడరంచు వేడుకొనెరంను నెతాతని రాముఁడాదృతిన్ ॥ తత్కాలంబున ॥ చ ॥ నరపతియూర్ధ్వలోకగమనంబు చరుల్వివిం పపబు క్షవా । నరులును సౌచమ్ము స్వనాథులగూడి యయోధ్య కేగుడెం । చిరవినయంబు మించ రఘుశేఖరు గాంచి పణా మముల్ ఘటిం । చి కరముల్మొగిడ్చి రివచించిరి యెట్లని యందరొక్కటన్ ॥ క ॥ ధరణీనాయక మేమిం । దుఁ అమున్ మిమ్ముఁ గొల్చి వచ్చు తలఁపున నిటకుం । బఱతెంచితి మెడపకుము । గురుకృపనిక వెంట బెట్టుకొని పోవదగున్ ॥ చ ॥ అనునెడ భానుసూతి వినయంబున రాముని జేరి మ్రొక్కి యో । మనుకులనాథ దేవ విభుమన్మని వాసర రాజ్య పట్టభ । ద్రునిగ నొనర్చి మీచరణతోయరుహంబులు గొల్వ వచ్చితి । న్ననువిడనాడి పోవకుడనం బతిసమ్మతమొందె నెంచఁ డిన్ ॥ క ॥ వాలతలంబున నస్త్రాంజలినై యాలో నవిభీషణుఁ డుమనండకు రాగా । నాలోకించి రఘూద్వహుఁ । డేలా యింతలఁ పు రాక్షసేశ్వర యనుచున్ ॥ చ ॥ ధరణిచరాచరావళులు బరాలి చియుండెడునంతకాలముం । బరమవినీతి లంక పరిపాలన సేయుమి దేల యంచును । త్తరములుపలక రాకుమ సదాచరియింపు ధర్మపద్ధతి । న్నిరతిశయ ప్రభావమున నెయ్యము ల్వ్యకుమంచు బలికినన్ ॥ క ॥ రామజ్ఞకు పెఱచి యుతం । డేమియును నరేరకుండె సికకులు డంతన్ । సామీరి మోము జూచి సు । ధామధుర వచోనిరూఢితఁ గనిట్లనియెన్ ॥ సె ॥ ఏతన్మాత్రుఁడ వేవిధాకరకృపావీక్షా సమాసాదిత । శ్రౌతస్మార్తరహస్యరాశినిభ విష్యద్బ్రహ్మవై । ద్యాతావ్యస్యనియూథ బుద్ధి విశిష్ట బ్రహ్మచర్యవ్రతోద్ధూతాంభశ్చరకేతనుండ నఖిలస్తుత్య ప్రభావోదయా ॥ క ॥ మహి రవిచంద్రికలయా । వత్కాలముకు పలయమున వన్నియగను దావత్కాలముగ పిచంద్రభ । వత్కాయంబమృతగతిధుర్యంబుగ నిల్చున్ ॥ క ॥ నామాట బనికురావమగు । నీమగియుకోరిక యుధలించునిత్యుడవగుమిం । కేమి యుబలుకకుమని రఘు । రాముఁడు వామిరిక నికరంబచుం క్తిన్ ॥ సీ ॥ బ్రహ్మసుతురుష్కులసార్వభౌముఁ జూచి । నీవు చిరకాలజీవివి నిస్సందడవు । కలగ కెప్పటివలె భూమినిలుపుమనిన । చించి మైదందద్వివిదులఁ పీక్షించి విభుఁడు ॥ చ ॥ బలువగు వేడ్కమీర మృతపానము చేసినవారుగావునం । గలుగదు మీకు హానిచిరకాలము వర్తిలుడుర్విసంచు పెం । పలరగ బలికి తక్కిన వనాటులనాబడి నేగుదెండు చిం । తిలకతలంచి నాల్లయుని త్రేటపడన్నివరించె నయ్యెడన్ ॥ క ॥ ఆరఘురాముని మాటల । పౌరుబబాంధవులుగవులు బహుజానపదుల్ । గోరిక బెండ్లికిబోయెడువారివలెం జెలగి రుత్సవంబులు వెలయన్ ॥ సీ ॥ చూడవచ్చిన మహీసురులకు దమయిండ్లు వేడ్కతో జూరలువిడుచువారు । దిక్కులనుండి యేతెంచిన యర్థులకెల్లపదార్థంబులిచ్చువారు । ధరణిదాపుటయును ధర్మము నుచుధనంబు చెలఁగి నిక్షేపముల్ సేయువారు । కళ్యాణమిక నింతకంబెనేట్టిదియని సకలోత్సవంబులు సలుపువారు । బంధములుదీరె మనతపఃఫలములొదవె । నెప్పుడిక నేగుబతి వెంట నెపుడపోదు । మంచునలరేయియుగముగా నెంచువారు । నైరిసాకేతమున నున్న యఖిలజనులు ॥ వ ॥ మఱునాఁడంత వసిష్ఠుఁ జూచి రఘురామస్వామి పలెన్నుని । శ్వర నేడేపరమేష్ఠి వీడు దిలకింప నేడక వాడన్లెడిం । పరిపాటిన్నెరవేర్పుడంచిత మహాప్రస్థానకర్మంబు ముం । దరసాగింపు డుయాగవహ్నులననాతండట్లకాపంచినన్ ॥ సీ ॥ పండువెన్నెలడాలు బైటవేయగజాలు ప్రవిమలక్షౌమాంబరములుగట్టి । గరుడపచ్చల యేపు పరహసింపగనోపు దర్భాంకురములు హస్తములు దాల్చి । హరినీలముల రంగు నపహసింప దొడంగు ఘనకేశబంధమ్ము వెనుకదాల్చి । తమ్మిరేకులజోకి తలగచేయు విలోకనములు స్వనాసికాగ్రమున నుంచి । శాంతలక్ష్మి వసించు కరజాతమనఁగ । మొగము దుళకించట బుమౌనముద్రమించ । నేవికారంబులేక యయ్యనకు లేంద్రు । డల్లనల్లన

—(* శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను పౌరులతోడను సరయూనది బ్రవేశించుట. *)—

స్వాత్మగృహంబు వెడలె ॥ వ ॥ అప్పుడప్పరమకృపాళుని డావలిభాగంబున గరపద్మంబులు ముకుళించుకొని పురలక్ష్మియనుసరించె దక్షిణభాగ్యంబున హ్రీయనుతో యజాక్షింయాకారంబుధరియించి దాక్షిణ్యకారుణ్య ధైర్యగాంభీర్య స్థైర్యచాతుర్యాది వివిధ గుణంబులతో ననుగమించె ముందర విజయ వినయ ధర్మ సత్యక్షమాశమదమౌదార్య వివేక విశేషంబులతో నుద్యోగంబు గమనించె వెనుకనినేకశస్త్రాస్త్ర నివహంబు పురుషవిగ్రహంబులు ధరియించి తనుంగొలవబురుషాకారంబుతో గామ్ముకంబనుసరించె బుగ్యజురాది వేదంబులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో నగ్రభాగంబున నరుగుదెంచె దన్మధ్యంబున సావిత్రి మహాదేవి స్త్రీరూపధారిణియయి సప్తవ్యాహృతులతో బ్రణవంబుతో ఛందోన్యాస దేవతాభీజశక్తికీలక ప్రముఖమంత్రాంగకంబుతోనమితమంత్రతంత్రయంత్ర సమూహంబుతో ద్వాత్రింశదుపనిషత్సమేతమై నడిచెనద్దేవి పిరుందస్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులుపౌరుషవిలాసంబులు వహియించి యనుగమించె సముచితస్థేమంబున నం జనరఘురామునవలోకింపుచు దేవరుషి బ్రహ్మరుషి రాజర్షి శేఖరులప్సరస్సిద్ధ సాధ్య విద్యాధర ప్రముఖ నిఖిల దేవవర్యులు సలుదిక్కుల గ్రిక్కిరిసి నభంబున బఱతెంచిరి దాసీదాసజనంబులతో బుత్రమిత్రకళత్రంబులతో నాప్తసఖిబంధుసోదరముఖ్యులతో సయోధ్యలో గల సకలజనంబులు జుట్టుపట్లపల్లెపట్టులుంగల ప్రజలు బజారపదులు మొదలుగా నొకరుండును జిక్కక యొకమొత్తంబైనడతెంచిరి నాగ్నిహోత్రములై నానావిచిత్రశరవిశిష్టాగ్రవణుక్కులకుటుంబసమన్వితంబుగా సంవత్సరములగు గోధనంబుల మన్నించుకొని వెంబడించె సిరి

సుగ్రీవ సుషేణగంధమాదన పనసగజగవయ గవాక్షశతబలినలనీల వినతకేసరి [illegible] తారక [illegible] ఋజ [illegible] ప్రముఖ మహావలీముఖులుబుభుక్షు వానరసేనాసమేతులై పరమహర్షంబునం గడచిరి [illegible] రజకధార్మికవైతాళికవందిమాగధ ప్రముఖులువిసటగాయకులు భద్రమధుమత్తకాశ్యప [illegible] ప్రముఖులునిఖిలకమలంబులు [illegible] నిష్కల్మషభావంబునరామగుణకీర్తనంబులు సేయుచు [illegible] వేదాంతికతార్కికవైయాకరణ ప్రముఖులుజన్మబంధంబులు దీరెననిసంబంధులైసి [illegible] బంధన [illegible] బంధంబున వెంబడిం గొలచిపోయి రదృశ్యభూతంబులునదృశ్యనగరవాసులు నతిసూక్ష్మశరీరులునతిస్థూలశరీరులు [illegible] మికీటకాదులు శైలవృక్షలతాగుల్మతృణపాదిరహిత పదాభిలాషంబునసమ్యక్ఘోషంబునా [illegible] రాచరంబు లోకరదిక్కైహనపుచునప్పటిమహాఘోషంబు ప్రళయసముద్రఘోషంబున [illegible] షంబుల జాండగర్భనిర్భేదనం బాచరించెనించుకయుం జలించక కొంచకసహ [illegible] యుయజ్ఞపలందఱుం బెడ్లికేంబోవువడంబున రఘునందనుపదారవిందంబులు సేవించుచు [illegible] రాష్ట్రవాసులుతమకు నిదిమైత్రోవగాకయింతకంటె నేమిశేషంబులున్న [illegible] రుండానుడమారంబు మందగమనంబునతిక్రమించి పశ్చిమవాహినియగునసరయూనది [illegible] న॥ మ॥ అన్నదికిన్మహాతనమున సంబుజగర్భుడులోకపాలకుల్ [illegible] నన్నుగులావిత్తేయులును బ్రంహమహర్షుల్ గొలువన్నిజప్రభా। [illegible] ధింధింమనిమోయుమద్దెళలతో దేవాధిరాడ్భేరికా। ధంధంధానములాకసంబు [illegible] గ వాండిరచ్చరలుసమ్యగ్గీతముల్పాడిర। గ్గంధర్వులజ్జడివట్టైబెట్టుగురిసెంగల్పప్రసూనచ్ఛటల్ [illegible] యూనదిజొచ్చెవపుడుసహజన్ములతో। జరణాంభోజములచ్చటి। యరుణాంభోజము [illegible] విరశేఖరముఖాబ్జమునందునిజావలోకనో। దారమళింద్రబృందములు దారోహణంజేసితిపఘారతి। [illegible] రుహాసంగతహంసరవానుసారిమం। జీరఋళంఝళంధ్వనివిశేషముతో దివినుండిమట్లసక్॥ క॥ [illegible] రావివ్యావతారదాసశరణ్యా। కారుణ్యసారరవికుల। హారాభవ్యాప్తచారయఖిలస్తవ్యా॥ [illegible] ఘుండవునీయవాచ్యమా। మాయనెఱుంగమాతరమెమానుషవేషముమానియామినా। [illegible] గాల్పఖగేంద్రునెక్కివి। శ్రేయముకాలయాపనముసేయగనేలముహాశ్వయమ్మిలక॥ ఉ॥ అవ్యయ [illegible] మక్షయమాద్యమాద్యసం। స్తవ్యమునందనచ్చపరతత్త్వము నీవయసన్నిసోపరా [illegible] డుయునబూపవు। ద్దివ్యశరీరమందలకుజేవకను గొనవేడ్కయమ్మ్యడక॥ క॥ శ్రీరామ [illegible] ముకుపుగా। నీరాకగోరుచున్ననికోరికయొనగూర్పవయ్యగొబ్బునసుజన॥ క॥ [illegible] తసించివిశ్వజగన్మో। హనలీలావిలసితముగు। తనదివ్యశరీరమాల్మి [illegible] చుఘునకిరీటముమౌళి గానుపెంచె। శేషనాగేశ్వరశ్రీలరాజిల్లి [illegible] సంగించుశంఖచక్రగ దాసిశార్జ్గములఫురహించె। గౌస్తుభశ్రీవత్సకమనీయ [illegible] గాంచిన పొక్కిటతమిమెలసెం। గటితటంబునదుకూలముచెంగనకపటము। [illegible] కంబులవ్వేళనమరుదెంచె॥ సీ॥ మకరకుండలవజ్రమహానీయ [illegible] రుమబ్బిణుబిధిగపటసంధ్యారాగకాంతిపెనుప। శాతేరగారుడా [illegible] గ్గ్రశంఖచక్రశ్రీలుశతకోటి చంద్రసూర్యులజోకజాకసేయ। గటబటాబ [illegible] సొంపుదెలసనింత। గరుడవాహనమెక్కిలోకములుపొగడ। రాముశన్నీవ [illegible] ట్లకెంపులకేవృక్కోణ సంసక్తరుచులతోసంధిసేయ। లలితాలకన్గలాకలితాలక [illegible] తిగతేజముశిక్కినచంద్రరవులట్ల శంఖచక్రములుహస్తములవెలయ। వక్షస్ [illegible] స్నానమర। కోటిదశగోటిశతగోటిగోటికోటి। బానుబింబంబులాకారమూనిపట్లు। [illegible] గో। విష్ణువనిమెంచిరచ్చోటివిబుధవరులు॥ మ॥ అప్పుడజ్జానసలోకపాలవసుమహర్షిదిత్యాలా [illegible] హగాంచితమహావిభ్యాగసౌభాగ్యము। ప్పుష్పవృష్టిందిలకించుచుం బహుజన [illegible] సుతించిరకరాళప్రోతవాగ్వైఖరిక॥ గీ॥ ఎడతెగకమ్రోసెనురఘేరులేకధార। [illegible] డిరఖిలగంధర్వులుమగకయాకిరప్స। గోజనములాఖగేంద్రాధిరూఢునెదుట॥ [illegible] భరతశత్రుఘ్నులు [illegible] లుగాగలసమస్తదేవతలిగనుగొనంగ। నప్పుడాఖండితేజోమయాత్ములగుచు. గలిసిర [illegible] సరయూజలములదేహంబువిడిచి। భానునందనుడరకబింబమునగలసె। [illegible]

నశిల్పిలోనలు నైక్యమొందె॥ క॥ ఏయే వేల్పులయంశము । లేయేకపులూని పుట్టిరిల లోపలము । న్నాయానే వేల్పులు గలసిరి యాయాకపియూథనాథులాహరియాజ్ఞన్ ॥ గీ ॥ యక్షకిన్నర గరుడగుహ్యకవియచ్చ । రాదిదేవాంశములబుట్టి నట్టిఋక్ష వానరనిశాచరాదులవ్వాదినంగ । కములవజించినారిలోఁగలసి రపుడు॥ మ॥ గరుడారోహకుఁడయి నపృష్ఠ నెదుటన్ గనొంచు నానాజను । ల్పకయుతోయములస్వము క్తతపవై సాక్షాద్ద్రపజ్యోతిరు । ద్భుపవైతవ్యాపమానసర జములయందుం బుత్ర సౌభ్రాతృప్రసోదరకాంతాదులతో వసించి తగిరంతన్ దేవతామూర్తులై॥ క॥ పశువశుపక్షికీటక । వృక్షులతాగుల్మశైలపతతు లసపయు । నిత్తప్తమూర్తులై యపుడక్షయదేవత్వమొనసియల రేహరికృపన్ ॥ మ ॥ సనీజోదరుఁడంతబ్రహ్మగని భాసానాథయాపార్షికులు । దరుసనాలోకముం జూసినిత్యపదచింతంజేసి । నాపటపవచ్చి వీరెల్లను మాకు బ్రాణములుగా జెంది నిసౌఖ్యంగనా । పరిలోకంబులనిల్పుచుండఁగరుణావారిణుఁడై పలికెనన్ ॥ మ॥ అమరశ్రేష్ఠుఁడనిత్యశుద్ధముఖ దివ్యజ్ఞాన సంఘంబుతో । నమరత్వంబు వహించియున్నజనులన్ హాయిగ జంబునన్నిత్యలో । కము చేరంగను భూభాగ్యములచే గంపటుగం తానలోకములన్నిప్పుడుకొంచుకమలాకాంతుండుగావించుచున్ ॥ క॥ పవనసుతాంగదపూర్వకపిపతులైభవహారంబు వినుమిడుకొనపులో । నిసంబరితకరనవా । రవనీశ్వరుఁగొల్చిచనిరి హర్షముతోడన్ ॥ గీ॥ నృపులువుసనయానసనిభృత్యసన్నమబులుకు । వానరులలీలవచ్చినవారలెల్ల । సర్వశుభమునకుమాంతనైయొయొనపురికి । నరుగు నెడవేల్పుల్లైపయిరదృశముగా ॥ ఇటుపలెనేకవిపయున్న సజలకెల్లనుగ ద్గుణులచ్ఛుబంధుభూమి । ఋక్షబలభీతిత్రిశూలమరంధ్రమగపాలరదసేనలు । కిటిటకిరువంకలునగలుపగాపుడవర్ణ సువర్ణదీధితి । స్ఫటికశిలాతలంబులరయుజతద్ధామపదానవజ్రైవై॥ ఉ॥ వేంచేయ నప్పుడప్పురం

—(॥ శ్రీరాముఁడు శ్రీవైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట. ॥)—

బారయుపప్పములతో నెడయాకసుండశోభించుతలంబుల్లభై పెంబడి ప్రెండునేయుబృందారకాదులసందడిజడియగనక పణిచిత్రవేత్రపాణులైయెసూత్రవతికశ్రేణుందు ముందరబరారులనుసర్చునెడసుస్థులెల్ల సముచ్చ్రితులనలంకరించుచు పరిసర్గ్లలసుచరచామరకరామరకన్యకానవ్యగత్స్ననంకటితకంకణ క్రేంకృతులకు శ్రుతులగుచుకకబరీభరసీమల కుసుమములవాసనాసన్నభమునరభ్రమరపాలికాఝంకృతుల కళరుసుప్రపరసర్చైర్రావణదంతావళ రాజంబు ఘీంకృతులనావరించుసౌరభేరీభూరిభాంకృతులనప్పలిచుసుపర్ణారణ్య ఝాంకృతులననుసరించునందసునంద కుముదకుముదాక్షప్రప్ప చండప్రచండప్రముఖపార్షదచరహుంకృతులు సిరిపదిగ్భాగంబులాక్రమించె నిర్వహంబునంపసగవామనందఫోషలాకకనివాసులయాసలుబీరరపన్నంబాసంగునసుపలోకమందరులయాభిపందనంబులు గకరింపపపన్ గ్గోపలాకల నమోనారాయణాయ తి వాక్యంబులాకర్ణింపనుపజనస్తోకప్రజనంబుల నలరుచుందపోలోకతపోధనులసేవాంజలులుగ్రహించుచు సత్యలోకసంచారులొన్న మోనారాయణాయ మంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగా సమర్పించునర్ఘ్యపాద్యాదులకొనుచు సంతానలోకజనులుగురియించుసంతానకుసుమస్తబకంబులమార్గంబునొందుచు గోలోకప్రజాదులు సేవించు కానుకలుగైకొనుచు ప్రపాదరమహాభాగవతజేగీయమానుండై సు పద్మబ్రహ్మాండమహాస్యమానుండై సునస్ఫురుడు శతకోటి పద్మాండమహాజలపోషమానుండునై యూర్ధ్వపథంబునజని జనితరక్షప్రదచంద్రికా స్నిగ్ధ జలధినమపర్పన స్ఫటికన్యగోపురదోగ్రతరక్షతానిలస్ పక్షసీపశిజ్వలన జాలికాసమానభాసమాన హిరణ్యపరణ్యాంతరంబుదాయుక జొచ్చి తపస్వ్యలంబునుంబుద్ధగజతా గెంటుగజశగిరి వారణసిదానంబును స్నానకజనజరామరణంబుప్పిపాసాద్యపాధివిరామ ప్రభావంబునసమ్యాలభావంబును సదానంద క్రమతాతిశయంబునంబుపరాహ్వయంబును యదార్థంబుగావించు సుధామధురశిశిరలఘుతర సలిలసలిలంబులుడుంబుగని సకలసత్త్వము హానియంబయ్యేలదలపనీయసౌగంధిగంధసంబంధబంధుర పుష్పండయగరుత్పతిలవనసపరిచయంబుగలిగియు భంగతసతరంగరంగతరమల కుడుంగసంగపక్రాంగచక్రవళపక్ష విక్షేపణోజ్జాతవాతవేగసముత్తతిత పరిపాలితలిలజాపాలంబునందనరియువిరజానామంబునంబ్రకాశించు నదీలలామంబు చేనావృతంబై యూర్ధ్వముఖానంతఘనక్రమతర హరినీలత రాసంతధవళవర్ణభావిశేషసూచకనిషధలుప పురుషోపలప్రకరప్రకల్పితశిల్పకల్పనాకల్పవిశేషసాల జలభ్రాంతస్ఫటికన్ఫటాతి పాండరితబ్రహ్మాండకరండంబుసునభోమండలాణవశైవలాయమాన సక్రసీలశిఖాకలససంగతోత్తుంగగోపురాసవిరచితరుచిమాయాంతమహాస్యావృత తదగ్రసంస్థాపితకుంభకుంభాభినవదివాకర బింబనికరావలోకావలోకన విస్మయరసావేశకారణంబునుసార్వకాలపల్లవితపుష్పితఫలితసలలిత విధపద్రుమకుంజపుంజమంజులపవనభవనోపవన చారణసంతతాస్య నారాయణనామస్మరణక్రీడాపరాయణకలకంఠనీలకంఠ శుకముఖనిఖిలఖగజాతచేతనానూతనప్రవాశదళవ్యూహావారి వాహావింబికాఫలమోహకారివిద్రుమద్రుమలతాసితబట్టాంబర వితానపద్మరాగకపోతపాలికాభిరామమంబునగోమల దూర్వాదళశ్యామలప్రకాశమాలగానుత్మరతయానసముస్సనసౌధశిఖరాభ్రంకషగరుడ కేతనద్యోతమానశ్వేత పటపటీనవ్యతివ్యంజితత్రిభువనాశ్రమణోపక్రమసక్రమత్రివిరక్రమోర్ధ్వప్రసారిత చరణాంగుష్ఠనఖశిఖాముఖనిగళితాపరణపయోధపయోధారాప్రవాహంబును గెల్చికాచకోరపాళికాజ్యోత్స్నాయమాన మానితజ్యోతిరుత్యటస్ఫటికదృషత్స్రికటిత ప్రక్రియ

ప్రకాశిత నిజజనావళీ ప్రకటధామ సూత్రచిత్రసంధర్శనానంద పరవశలోకలోకమిసన్న, ధావణపీఠాధిక పీఠికా శతసహస్ర ప్రభాగచిత్రిత నిజజనావళీ ప్రకటధామ సూత్రచిత్రసంధర్శనానంద పరసలోకలోకమిసన్న నవరత్నకిరీటఘటిత మకరకుండలాంగదకంకణాం సందానితమందార మాలికాకలితవనమాలికాఘుమఘుమాయమానంబును నవరత్నకిరీటఘటితమకరకుండలాంగదకంకణాం సందానితమందారమాలికాకలితవనమాలికాకనకకౌశేయచతుర్భుజశంఖచక్రగదా మోదకశార్ఙ్గనందకాద్య శ్రీగళ గుళికాకౌస్తుభహారశ్రీవత్సవైజయంతీ వనమాలికాకనకకౌశేయ చతుర్భుజశంఖచక్ర మోదకశార్ఙ్గనందకాద్య కింకిణీకింకిణారవాపూరితదశదిశా ఘణలక్షితసుధాసధారావరరోహణార్హ గోహిణాచలసమాన విమానకోటిసంకీర్ణ కింకిణీకింకిణారవాపూరితదశదిశా వకాశంబును వైఢూర్యవిరచితక్రీడాచలాధిత్యకాచరన్నీలకబావణీముఖచంద్ర సేవాసమాగతతారకావారకభామాకర వకాశంబును వైఢూర్యవిరచితక్రీడాచలాధిత్యకాచరన్నీలకబావణీముఖచంద్ర ముకురాద్యలంకారజరీదృశ్యమా ముక్తాఫలవితానశోభాకాంతకానికాయప్రకాశమానప్రసూనసరధ్వజచ్ఛత్రచామరచిత్రిత ముకురాద్యలంకారజరీదృశ్యమా నంబునుగోమేధికరత్నరచితానేక మంటపాంగణమహనీయమాణిక్యమయరంగవల్లికామతల్లి కాంచనమల్లికావల్లితంబును బు నంబునుగోమేధికరత్నరచితానేక మంటపాంగణమహనీయమాణిక్యమయరంగవల్లికా చంద్రకాంతకాంతవేదికాంతర వ్యగాగమణివిభాసుర ప్రాసాదసమాసాదితజాతరూప వాతాయనరంధ్రాంతికనిస్తంద్ర చంద్రకాంతకాంతవేదికాంతర కాంతావిలోచనేందీవరకైరవవదళాన్వితపదగతాగతభాగవతపదాంబుజంబును ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాదిపరి కాంతావిలోచనేందీవరకైరవదళాన్వితపదగతాగతభాగవతపదాంబుజంబును చంద్రప్రభవాశ్రయంబుజేసి బోయిశ్రేయ మణివాసంబును నైకర్మ్యలోకయూరంబుగాకుండెయుగర్భాలోకయూరంబై చంద్రప్రభవాశ్రయంబుజేసి బోయిశ్రేయ వల్లి ప్రభానుసంభాషితంబుగాకుండియుజిత్రభాను సంభాషితంబై యనంతమణివిలాసాస్పదంబుగాకుండెయూననంత వణివి లాసాస్పదంబై స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబుగాకుండియుస్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబై చంద్రప్రభవాశ్రయంబుగాకుండియుజం ద్రవిభవాశ్రయంబై ప్రకృతిగోచరంబుగాకుండియుబకృతిగోచరంబై కరంబురాణించుశ్రీవైకుంఠనగరంబుజేరబోయి శ్రేయ స్త్రింశతోటిపుర ద్వారపాలకులుసాలోక్యసామీప్యసారూప్యవంతులగు పరమభాగవతులనఖిలప్రపంచమోహనస్ఫురదా బికటాట్లదివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణవిభాసమానమూర్తులై యా రవతులగుయాదవతులునేకవిమానకాంతులవికటాలం బికటాట్లదివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణ నిరుపమానందసత్కీర్తనంబులొనర్చువా రుచుంబాడుచునపరిమితవాద్యవిశేషంబుబోరుకొలువ నెదురొగి నిప్పష్పాంజలులిచ్చువారును నానందసత్కీర్తనంబులొనర్చువా రును నారాయణవిష్ణుకృష్ణగోవిందముకుందాదిదివ్యనామంబులుగ్గడించి సంకీర్తనంబుసల్పువారును గోటికందర్పసౌందర్యసు ధాపానంబు నేత్రాంబుజంబు చానంబుజేసిరోమాంచకంచుకితాంగులగువారును నాలవట్టంబులు భయవింజామరంబులు ము త్యాలగొడుగులుగరుడటెక్కెంబులుగనకనేత్రంబులుబంగారుసురటులుసౌవర్ణతాళవృంతంబులునమృతపూర్ణహైమకలశం బులు మొదలైనధరియించి వివిధకైంకర్యపరాయణత్వంబున నగ్రభాగంబుననడుచువారునునై సందడించువైకుంఠనివాసుల తోసుప్రసిద్ధముక్కోట్లదేవతలతో బ్రహ్మరుద్రాదిలోకాధికారులతో బురప్రవేశంబుగావించి యెడనెడవైష్ణవరత్నంబులకు ద్వారపాలకవిరాజనంబులు నుత్యాల సేసనుసమర్పింపగోటలు గోపురంబులుగోళ్వకూటంబులు రత్నమంటపంబులు జలవచ్చికంబు లు రాజమార్గంబులుగ్రహకాచలంబులు గనకసౌధంబులుదోరణస్తంభంబులుంజూచుచుసకలవిశేషంబులనొప్పునప్పురంబునట్టి నిడుపునిట్టలపుగుదంతెనకులంగట్టినయభ్యంతరవప్రగోపురద్వారంబున గట్టిరుందనంపుచెట్టుపలంగనపట్టుకట్టుహుమాయు తేజిపగ్గానచ్ఛవనరంబున॥సీ॥ వలపటనండిదోవంచమోసులదునే వారినెయ్యమునగ్రదండయొనగె। దళుకుబంగారుప్రణెకటాక వుస్ఫురావమైఫణలోకవిభుదుశ్రీసదములూనె। జారుముక్తామయచ్ఛత్రంబుధరియించివెడవాయకసనందుడనుసరించె। గడ వస్త్రితలకుబంగరువిజనముబూనివిసరుచు ఖగరాజువెంబడించె। గంమబాగాలొసంగసూడకముపహించె। బుష్పదంతుండు సేదారిఘూరివేత్రపాణియైయొగ్రముసబరాబుదులొనర్చె। హరినిజాభ్యంతరముజేరునవసరమున॥సీ॥బలవేల్పురాప్రపమలచె కటాడపుగడపెడెంబుతాకాలబెరిమబూప। గటిబద్ధకనకాంశుకంబుపైమువ్వలయద్దికలవడ్డాణంబుజిగిదలిర్ప। దళుకుకుండల నువ్వుపువ్వుపూవునెబొబ్బముమనురమునకౌస్తుభంబొప్పగుబ్బ । నాజానులంబిబాహాత్తస్థియమునబంచాయుధస్ఫూర్తిపడవి ల్లిబకరకుండలవజ్రసంపదలశోడ।ముకురుఫలితకపోలముల్మెచ్చటాడ । స్వర్ణకోటీరరుచితరత్నవలభులూలయ। నవ్వభూము సేదమొదటికత్యాంతరంబు॥సీ॥ పలముంగాళ్ళనిల్పకనిజాంఘ్రియుగాల్పితపములుసేసినధన్యమతులు । నారాయణసమర్పణం బందువివిధయజ్ఞంబులొనర్చినశాంతిసిధులు। గోవిందనృహరేముకుందమాధవయంచుదనిస్మరించినదాంతియుతులు। దీక్షయా క్రమంబుపోయిదివ్యదేశంబులదవులవిడిచినదైన్యపరులు। వేయితులసీదళముదెంచివేయిపేళ్ళ। దినమునుస్వకీయపూజసల్పనక్ర తార్థుపదటనునిత్యక్రియాసక్తినసరించి। యెదురుకొనియర్ఘ్యంబిచ్చినవచ్చలలరి॥ వ॥ ధవునిస్వార్థవిభజించుపోల్కిడనక దాస త్వమునజెదివిభ। కైవిశేషంబునగొల్చిపాత్రివకలన క్రింపగరావైనరేం । దవకత్యాంతరమప్రమాధిప్రముపేడక దాసిన ద్భక్తపుంగవులిచ్చాహ్వయకీర్తితోనాసగుసత్కారంబులంప్రీతుడై॥ మ॥ వనజాక్షుండఖిలాత్మకతముననస్వాస్థ్యంబైయు న్నగా। యనగాహానన్నదొకంక లేదనువిశిష్టాద్వైతసంఘుంబువా। యనియప్పుడవకత్యజేరికమవాత్యతులంచిచ్చి త్తోచ నకువ్యావునపత్యవ్వగాసిమోనంబొప్పగానావలకె॥మ॥ చనిపూర్వంబవధూతచర్యలయదృచ్ఛాలాభసంతుష్టులైతమకుదా దికవృత్యుల్దారగికాంతాద్రవ్యకాంక్షావిప। గ్రజులౌనిత్యనిరక్తులున్నచతురంచద్వారముంజేరియ। శ్వేనయంధుఖ్యామలాద ముక్తినిసేవింపబ్రహ్మర్షింపుచుకె॥చ॥ ఇరువదినాల్గుతత్త్వములనేర్పడగన్గొనివానివప్వర। బరసేవించుచుపంచకనిధానన సేయుచుజీవ్వివిపకపరిస్ఫురణలమించుసాంఖ్యులకజోటగన్గైదవవాకిట్నదయా। కరుడతనాంఘ్రిసేదినడికావిస్ఫుటేవిదకోప

చారముక్॥ మ॥ సరసీజాక్షుని గాజతుర్భుజుని గా సౌవర్ణ కౌశేయుగా । బరమానందుని గా బ్రసన్నముఖు గా బ్రాపేశమాత్రాం
గుగా నిరతంబున్న నుజింత జేసిన సుధీనిర్వ్యోషర త్నావళికా । కరమౌ నా అవచోటదృష్టి వలనం గాంచెన్న సుండిన్భన్‌। సీ॥ నానావిధ
మాస నాడికా శోధనాభ్యంతరాంగక శుద్ధలాచరించి । దేశికాకలితోపదేశ మధ్యయమనియామాట నిరూఢాతిశయము లెనసి । ష
రగు ప్రాణాయామ బాహుళ్యమున సుషుమ్నా యగర్భమునను ప్రాణములు సేర్చి । కుండలి పెలుంపున జాఠర శిఖిజ్వాలను
ధారాధారజల్ల జేసి । యూర్ధ్వముఖ షట్సరోజ నాళోపరి ప్రభాసురసహస్రదళపద్మ నిహిత హంసము నిరీక్షించు హఠయోగి
జనులు వృత్తి । గలసి సేవింపన ప్తమస్థలము దాటి॥ క॥ ఆనందకరుడా గ్యజ । నానందకరుండు మహారిజాక్షుండు బ్రహ్మ । శౌనామకేంద్ర
విష్వక్సేనాదులగూడి యువలికింజను వేళన్॥ సీ॥ కొల్లాటమండలో త్ఫుల్ల చంద్రికలరో పహరింప నేర్చిన పిపులమణులు । రవిశశాం
కాగ్రజాగ్రత్తారకజ్యోతులొకటి గాదిలకింపనో పృధస్యు । లానంద దానాహతానూన గానంబు చెలరేగిన మహానపుష్పాదులు
శాంభవీముద్రాశ్వ సంయామపు లైనట్టి బయిలు ప్రాకట గజాలు ప్రంపహపెదురు । జనన మరణా ర్తి ముఖు మిత్సనిమిష భావ నృత్తి
ల్చిన ఘనయజ్వలదనప్చ । రాజయోగాహ్వయ ప్రాజ్యరాజ్యకర్త । లష్టమద్వారగతులై టహరిడి గాంచి॥ క॥ సనక సనందన సము
ఖులగు । నన ఘులతో నెదురుకొని ప్రియంబున బూజించి । ననలరు చుర్ధ్వరుడా । జ్జనములపేరుకొని యపలజను నమయమునన్॥ సీ॥ గి
లుకు మెట్టియ మొల్ల మోతల కంబికాంగుళి భూషణార్భటి ప్రియంబుల గణింప । మంజీరసంజాత శింటారవము లకురాయించగపళి
పరాకు చెబుప । గాంచిఘంటాఘుణంఘుణలకు గరలపతరంకణాధ్వను లుబ్బు తైర్పండ మొనగ । గ్లోఫలాభ్యు కారకు బున కుగ చొచ్చె
శి కేకీమతంబు తెరువు సూప । సూత్రవతియాది గాగల వేత్రవతులు । నలుగడలనిండు సందడి దోలగద్రోయు నిరగడల ధారుణీ సీత తో
గూడెర । నిందిరాదేవి గోవిందు నెదురుకొని యె॥ చ॥ ఎదురుగ వచ్చి యప్పటి వయింపగు వాలుమ లుంగుచు స్త్రీలు । స్నానటన వాళి
యిచ్చి ప్రియమున్న యామున్నివనయందు నెమ్మదిన్ । గుడుకొని విమ్మటన్ను వసకోటులతో దపనీయపాత్రికా । సదమల గంధపీఠికల
శౌరికినారతులెత్తి వేడుకన్॥ ఉ॥ ఆరతులెత్తు వేళ జవ రాజముఖాబ్జములెటబూచునో । య్యారపు చూపు బూచిబిగియారుచనాన్నవ
చూచు మేనిసిం । గారము బూచు జెకురులప్రకాశము బూచు ముకుందు డంతయున్ । గొంపెమొప్ప నెన్నడు సగానని స్తుపృగన
లైవడిన్॥ శా॥ ఆలోభూమిధరిం చెవీజనమునికాజ్ఞాంతికకర్పూరతాం । బూలంబర్పణ సేయునూడిగములంబాలోప్పంగ శ్రీదేవి
యుం । గైలాగిచ్చిన నేశవాస్థి కవిమో గ్రప్రాజ్యచింతాభరవ్యాలోలత్వము బాసి కేసవుడు హర్షాంభోధి నోలాడగన్॥ క॥ కమ
లా కామిని పాణిపంకజము సోకన్ మెగగు గ్పారక । కరమలాత్ముండనిశంబు సాత్త్వికమున నంగన్యాట్టియు స్వప్నపల్లవమునన్యావ
కమూనేబత్తు వరవిశ్వక్సేన శేషాదికుల్ । దమశృంగారకళావిశేషములు సందర్శించి హర్షింపగన్॥ శా॥ ఈలాగిందిర గూడి మందర
ధరుండిర్వాంకలన్ వైష్ణవి । జ్వాలంబుల్ప్వివిథోపచారములొనర్పలజొచ్చె జనభవిత । స్విలంభోరు హారాజహస్తముఖమాణిక్యో

—(* పరమపదవర్ణనము. *)—

శియుల్పాంచిత । స్థూనస్తంభకవాటకోటి జెలువొత్సంభన్నిజాస్థానమున్॥ వ॥ అనిమతిగనననంతదివ్యరత్నసమాన తేజః
పుంజంబునకాస్పదంబయి యపరిమిత విచిత్ర చిత్రాంబర సువర్ణ పట్టాంశుక ప్రతానంబులగట్టిన మేలుకట్ల జెన్నునంగ
న్నులకుమిరుమిట్లు గొల్పుచు నలుదిక్కులంబి కరటిల్లు హరిచందన మందారకల్పక సంతాన పారిజాత ప్రసూనవాసనలకా
స్పదంబయిన యత్యున్నత స్ఫటికమయ మహాస్తంభకోటులనీటులదీటు లేక యనేకబ్రహ్మాండపహస్రంబులంగల ప్రాణుల
ల్లనాకరుపాపిపరతెంచి నిల్చిన నాకరయంకణంబునకుం జాలదనం జాలు చాలువృగవిగియగ చేయు దృగంబుజంబులంగల నిజ
నాథునివలెనలఘుతర వజ్రజాలకరచితజాలకరంధ్ర నికాయంబులనవలోకనీయంబయి కమనీయ మౌక్తికమయ ప్రాలంబ
మాలికాపరంపరల పెంపుననింపొనర్చుచు దర్పణంబుల లెక్కలేనందలకురిన మెరయు కాంతిమచ్చంద్రకాంతకాంత కవాట
తరంబుల నెంతయు వింతయయి చింతామణిగణనిబద్ధ నిశాలవితర్దికానికరంబులంగరంబు రాణించి కెంపులొట్టి తలంగట్టిన
యిట్టిరంపు మెట్టులంగనుపట్టి సుషమాధిక గోమేధిక తోరణప్రాంచిత పుష్యరాగవిటంక భాగభాగపరభాగవీథాగపరభా
గతతులనతులంబయి స్వయంప్రకాశంబై నిత్యముక్తాశ్రయంబయి త్రైకాలిక సత్యంబయి స్వతస్సిద్ధంబయి ముముక్షుజనాపేక్ష
ణీయంబయి శుద్ధసత్త్వానందకరంబుగావున వానందమణిమంటపంబున ప్రసిద్ధంబయిన సభామంటపంబు ప్రవేశించి యందు శే
షాత్మకంబయి చెలువొందున శేషరత్నచిత్రిత భద్రాసనంబుపైవసియించి శ్రీదేవీ నురంబుననుంచుకొని భూనీళలనిరుపా
ర్శ్వంబులనిడుకొని యనంతగరుడవిష్వక్సేనాదినిత్యులతో శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గ నందకాభిరాములు వీరకమోహనులు నాజా
నులంబి చతుర్బాహులు కౌస్తుభహారకేయూరమకరకుండలాది దివ్యభూషణభూషితులుగ కనకాంబరధారులు వైజయంతీవన
మాలికావక్షులు బుండరీకాక్షులు గుడాకేశులు నభాంగుర ప్రకాశులు నగు సారూప్యధారులు దాసుభావినవిశ్వరూపంబువ
లెగనెయింప నలవిగాక డాపలి పార్శ్వంబుననిలిచి సేవాంజనులు చాలిచి కొలువునోయంబా సాహస్యబోలు కంఠంబులు
జక్రంబుబోలు కటిమండలంబులు సాజ్ఞకాంబుబోలు కనుబొమలు నందంబు బోలు కీలుజడ గొప్పభంబుబోలు కెంమోవులు
శ్రీవత్సమలంబోలు ముంగురులు నాభిపద్మంబుబోలు ముద్దుమొగంబులుగన కాంబరమ్ములు బోలు నెమ్మి నిడాయలు సీలాభిరా

మంబులగు హేమగారుమీరాగారంబులగు బెళుకువాలుచూపులు గమతరూపసరూపంబులగు ప్రదంబులంగలిగి స్నేలాడలు చి
న్నారికెంకేగిరిగుములంగనకకలశంబులుగాలాంజికలుగుం చెఱుసురటులు నాలవట్టంబులును భయపింజాంఛరంబులు మణిముకు
రంబులుబరిమళకరండంబులుజిలుగుపానడలు గర్పూరతాంబూలపేటికలు గన్నెపూబంతులు గాంచనపత్రంబులు మనైవి
ధరియించి పెక్కువగలమాడిగంబులొనరింపసనకసనందనాదులుబాల్యంబువహించిలౌక్యంబులేసభక్తియోగంబున జెంతనుం
డికన్నులుముదశ్రుపూరంబులొలుకనానందనాట్యంబొనరింపశతానందుండుపులస్త్యపులహప్రముఖసవబ్రహ్మలతోవలవంక
నిలిచి సేవింపనేకాదశరుద్రులుప్రమథగణంబులుగణేశ్వరగుహావండీశ్వరాదులు దన్నుంబరిశెష్టింపనష్టమూర్తిరోమాంచకం
చుకితమూర్తియైసహజస్నేహంబుననలువత్రింపనిలింపపాలకుండఖిలలోకపాలకులతో ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలొక్కచ
క్కంబికట్ట్లనిటలఘటితాంజలియైయభజియింప జిత్రరథహాహాహూహూప్రముఖ గంధర్వులతో దుంబురునారదాదులు ప
రివారివులు మొరయింపుమనింపుగా నిజనిరుదాంకితగీతంబులువినిపింప ననుకంపాయశకటాక్షంబులభిలషించినలువదినాలుగు
కోట్ల మహర్షులుపనిషత్పకంపరలగ్గకింపుమనొక్కదికుహన నెలకొనియభినందింపరంభోర్వశీమేనకాది చతుష్షష్టికోట్యప్సరః
పాంబులావములాలుబాటలంచాటువంబు నెఱవుచుముందట నటింపనభంగురప్రభావంబుననిడుజోడులేకశతకోటిమార్తాండ
ముండప్రకాశంబులొక్కరాశియైనట్లు ప్రచండతేజోవిశేషంబునదన్నిరీక్షుణుండై కోటిపుండ్రేక్షుకోదండులొక్కదనంబు
లొక్కటియైనట్లుసకలలోకాశ్చర్యకరసౌందర్యలీలా సవిభ్రమావిర్భావహేతు దివ్యమంగళవిగ్రహంబుచే నభిశుణీయుం
డైనసప్తవ్యాహృతిగాయత్రియగుగాయత్రిసీమంతపదాంత ముక్తామణికాంతులనిజపాదనఖచంద్రికలోలయించేయుచుండబు
దుపాకారంబులువహించికొలిచియున్న ఋగ్యజుస్సామాదులనాదగింపుచు సరూపంబులయికొలుచున్నట్టిశాస్త్రపురాణేతిహా
సప్రముఖవిద్యలసప్రేమంబు గానవలోకింపుచు మేనులూనినయజ్ఞాదక్రియాకలాపంబులసత్వజ్ఞాన వైరాగ్యంబులందగరీతిగా
రఎంపుమసర్వనియంకృత్వ సర్వభోక్తృత్వసర్వకర్తృత్వసర్వపాల కత్వసర్వజ్ఞత్వాదిసర్వశక్తియుక్తుండయఖండితప్రభా

—(* శివుడువిష్ణునిస్తుతియించుట. *)—

వంబుననిందుకొలువుండెనయ్యవసరంబున॥ శా॥ శుక్లంభేథకతత్సభాస్థితబుధస్తోమంబుక్రందల్లలి। వ్వక్సేనుండగరాబ్జసంజ్ఞ
లచుమూన్వక్శౌరినెమ్మోముననక్। దృక్సంఘంబిడిహస్తముల్మొగిచిగౌరీభర్తపలెక్ళిరో। ఖాక్సవర్వధునీఘుమఘుమర
వప్రస్ఫ్యగ్రవాగ్గుంభనక్॥ శా॥ శ్రీమంతంబుసనాతనంబుదితిభూజిద్భాణబాణాసనో।ద్దామంబాశ్రితరక్షణక్షమము సీతాలక్ష్మ
ణో పేతము।. ర్యామోదప్రదమాంజనేయహితముద్యత్తారకంబౌభవ। ద్రామాకారమునామనోంబుజమునక్ ధ్యానింతున
శ్రాంతముక్॥ శా॥ విశ్వాసంబుననాత్మమాన్పుడనియావేల్పున్మిము న్వేడిన।స్వశ్వామిత్రవిటుంరనంబునకునావిర్భావముంజెంది
యావిస్వామిత్రహితంబుచుంనుగనేరివిజేసిచెల్వొందదుమీ। శశ్వచ్చిత్రచరిత్రముల్దలతునశాంతంబుస్వాంతంబునక్॥ శా॥
ఆవిత్యేందుహుతాశనప్రముఖదీప్యత్కాంతిమచ్ఛ్రేణికు। ఛ్చేదింపంగదరంబుగాకదరముంజేకూర్పునన్నాతమ।స్త్రీ నోపాంధ
తమిప్రముక్తక్షణములోఛేదించి వేల్గొందుమీ। పాదాంభోజనఖాంశువుల్నిటలముంబ్రాపింపగామ్రొక్కెదక్॥ శా॥ ధమా
త ఱిప్రముక్తక్షణములో ఛేదించి వేల్గొందుమీ।
రంభానిరూఢముత్రైజనపతుల్లాగొక్కంచురె। దేనియుక్। శర్మంబుల్ధరణీసుతాపరిణయేచ్ఛన్నీరుమనుద్ధతిక్।ధర్మచ్ఛేదనమాచ
రించినవిచిత్రంబెంతవర్ణించెదక్। ధర్మాన్యతుదిగీశరక్షమహోదారప్రభావోదయా॥ మ॥ వితతప్రౌఢిమజామదగ్న్యుదినా
వేశించిమప్పక్షమా।పతులందక్కక పెక్కుమార్గ్లడచిఘోరాధారంబువారించిత। ద్గతతేజంబుశరాసనంబుగొనుచికంగ్రింమఱం
గొన్నమీయతిగాంభీర్యపరాక్రమాది గుణమహాత్మ్యంబులూహించెదక్॥ క॥ గురుపులకునాదికారణ। గురుడనిప్రఖ్యాతిగని
యుగుగురాజ్ఞవహాం। తరమునగాంతాసంగతి। జరియించినమీచరిత్రశక్యమెపొగడక్॥ సీ॥ అఖిలలోకములకునభయప్రదాత
వైచులకియుమునులకునభయమొసగి। పుణ్యజనప్రీతిబారసియుఖరదూషణాదిపుణ్యజనులహతులజేసి।యమృతంబుగొనుపక్షి
నాథినేలియుగానమృతంబుగొనుపక్షినాదరించి। యాదిత్యజాతకార్యముబూనియుండియునాదిత్యజాతకార్యమువహించి।
వాలినినిహొంచివనచరావళులుమాన్పి! వనధిబంధించిదానవేశ్వరుజయించి।సీతబ్రాపించిపురిప్రవేశించిమించి। ధరణియేలినమి
ముగొల్తుపరమపురుష॥ క॥ అనిగొనియాడినశంభుని।గనుగొనిదరహాసవదనకమలుండైయ।వ్వజనదళేక్షణుడిటులను। ఘనవర్షాం
భోధనాదగంభీకోక్తిక్॥ మ॥ గిరిజాధీశ్వరనీవునీయజుడునిగీర్వాణరాజాదిది। గ్వరులకిన్నరయక్షఖేచరమరుద్గంధర్వముఖ్యాళ్వ
నే। చరరూపంబులదాల్చిశత్రుహతికిక్సాహాయ్యముంజెందుటక్। సురవిద్వేషణుడైగ్గదాపసమనోఱ్ఱోపంబుదీర్చెవిక్॥ సీ॥
శిష్టజనరక్షణముదుష్టశిక్షణంబు। నవనినొనరిచుకోరకునేనవదరించిమతకధాగాంగలహరిగ మహిజనుల। పాపజంబాల
మడగింతుపాలనయన॥ శా॥ శ్రీరామాయణముఖ్యమామకకధాశ్రేణుల్ప్రసంగింపుచుం।చారిణత్వముమీఱగాజదవుచుంబా
టించియాలింపుచుక్। సారప్రజ్ఞగహించుమానవులకక్షడ్వర్గముల్ధాముజేకూరంభోరికలార ఘోరదురితాగస్మెన్నియువైన
ర్యముల్॥ గీ॥ అనిప్రియంబునహాసనితోనానతిచ్చి। యజ్ఞగర్భాదిదివిజులనాదరించి।కొంతవడికందఱుంబీడకొనికళత్ర। ములు
ముగుంగొన్నహంవిద్యంతిపురముసొచ్చె॥ ఉ॥ చొచ్చిమెఱుంగుకెన్నునుసోరణగండ్లుడాసాలోపలం జచ్చంతల్పలక్సుఖాక

శ్రీమదుత్తరరామాయణము — అష్టమాశ్వాసము.

—(* ప్రళయతలహాదివర్ణనము. *)—

బంధురకుడ్యములకు శశాంకర। తోమ్మిదియు వేదులస్వాలయములాకృతి మహాజ్వలత్సౌధమేకీయం। జచ్చురత్నఖచితస్ఫటికంటం దములందగు మందిరంబునకు॥ గీ॥ కుందనపుడోలు చప్పరకోళ్ళు గలుగు। వెలికి నలమంచము మీదనీ ద్రమ్యపు పూవుల జల్లించు ముఖ్య శేష। శయ్యా హూర్చుండె హరిరమాసహితుగగుచు॥ గీ॥ అప్పుడు భూనీళలను రాగమతిశయిల్ల। సరస యడపలగోనికొల్వ బూడి వెన్ను। డింతడెందం జెటిగిన క్ష్వియురుకరములబట్టి వారలగూర్చుండ జేట్టుకొనె॥ గీ॥ రాజకీరంబులవ్వెళ రాజశేష। ధారి గామె మున్ను హాసున్న మేరలెన్న। నంకగతమైన శ్రీదేవి నాచరించ। కపుడు గోపిందుడొక లేనియలుకి బూని॥ చ॥ అవ్వసవ్వమంచిదా సపత్రివాసిని నేమనవచ్చునాంటికా। నవనిననుండ్య జేచిసభయందపుడిద్ధర ద్రోచయివ్వగా। నవమతి జేసివచ్చితివి యాకయుకరంద సమూహ్మ నెంచినకు। దవిరికొనందగు నెనీమొగమింకదలోదరి మణి॥ గీ॥ అనుచు శ్రీలక్ష్మితో బలికి యవనిదిరు। మాయుమొగమై నసేనేమినేరమూద। రంవితిసోయంము ధరణి ప్రార్థింపసివె। కావితో జైత్యిలసిచక్రధరుడుపలెకె। అప్పడు॥ వ॥ కరపద్మంబులు మోచ్చిపద్మయనునోకంజాక్షనామిదనే। తిరుగపప్వకణించిమీరనినవాదింపగనేర్తునే। నరులెమో యొకనిందకోట్టిరి సకాంతారంబునంద్రోయబం। వరువెమేండ్లవవాసిగాసిలవమీపాదంబులూహింపుచుకు॥ క॥ ననుమునుగలుగనిదటకి। బనుచుతలంపుననుగాచె ప్రత్యక్షమిమం। చనుటమిముగానకుండం। గొనితెచ్చె ధరణిమేలగోపింపంగకు॥ చ॥ గతజలసేతుబంధమయికంబనియేమనియెన్ని కార్యము। స్మృతిసహించియున్న నను మాటికిసచ్చటపేరమన్నవ। ఛ్చితరణటంచుమా మపలకెనిసత్పదుసిబూచికారెప। వ్రితశమిఋంపవయనుచు వేడుల గాగిట గ్రుచ్చెన్॥ క॥ ఉరముననిల్పుకొనియెనుచుక భూవనితా సంకీర్తిశ్రీ। కరమిడ్సీళ హోదండలగ్రకరాబ్జముసాచి కేళిసీశ్వరశతకోటిరూపవైభవంబెనగకు ఫణిరాట్పుణాళ్ళై। నో అంద్రపవర్ణమొం జెహరియజ్జ్వలీసౌఖ్యసైకలాలుడై॥ గీ॥ ఇటువలెసీసర్వవైభవం జనకసుసగ శ్రీధరానీళలను గూడి శేషగుడు। మఖ్యదా

—(* గ్రంథపఠనశ్రవణాదఫలము. *)—

సుల బ్రోచుచు ముదముజెందు। సఖిలరక్షావణుండు నారాయణుండు॥ గీ॥ ఈమహాకావ్యమతిభక్తి నెవ్వరైన విను। వ్రాసిరి పారంబున సకలసౌఖ్యముల జెంది। తనివిగనియంతంబున రాగమవిరహిత శాశ్వతబ్రహ్మలోకనివాసమొందు॥ సీ॥ ఇది శ్రీలోకస్తవ్యమిదిబుధశ్రావ్యమిది పక్ష్యమి విభవ్యమిదియథువ్య। మకుర సంభావ్యమాదికావ్యంబిది ద్విజుడు చదువుచు వేదుడసదగు। క్షత్రియుండుపఠించిన సర్వంసహాభర్తయగు వైశ్యుడుపఠింపనమితధన్య। ఫలశాలియౌ శూద్రకులజుడు పఠియింపవంశంబులో వాసినన్నాగాంచు। సఖిలవేదంబులుపఠియింపనగు ఫలంబు। సఖిలదానంబులోనరింపనగు ఫలంబు। నఖిలతీర్థంబులనుగ్రుంకనగు ఫలంబు। నోదవునికథనోక్కటింతచదివినంత॥ క॥ ప్రత్యక్షరమునినానా। హత్యలనశియించు గరతలామలకగతి॥ బహ్వత్సంబగుమోక్షము సత్యం శ్రీరామచరితచపుజనులకుకు॥ క॥ ఎందాక వెలగు వేదము। లెందాకకనివిజరింతుదింమెడ సూర్యులు। దందాకను గలిగిరుంటదగు చానంకబోసంగుడబ్జరానందుగా॥ శా॥ వైదేహీకుచగాత్రభంగరచనా వైయాత్యసత్యాత్మా। స్ఫారోదారజంఘాసంపర్కేమకర ప్రాంచత్కుఖమిత్రపం। పాదంతప్పదచుంబనాభిరతభద్రామ్యాత్తలాలాసదం। తాదృజ్యోత్స్నహాసభాసుర...కతలసత్ప్రాంత ణాశ్లేషణా। క॥ శ్రీవత్సగోత్రశుభకర। శ్రీవత్సస్ఫురితలోదరికౌస్తుభసు। శ్రీవత్సగవిసహాస। శ్రీవత్స...జశోభలార॥

మాలిని॥ సరసిజదళనేత్రా చారుసౌవర్ణగాత్రా। గరుడజవనత్రా కాలభీతి...త్రా।
శాత్రవధ్వాంతమిత్రా। కరధృతఘనగోత్రా కంజవిన్యస్తగోత్రా॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలిత కటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధాన...ధునా
తనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వైభవాధక కృతరాజ రాజర జయగా సామ్రాజ్యలక్ష్మీ
విలాసధుంధరధరాధిప సభాంతర స్తవనీయనక శాయుగంధరబంధురమనీష ...
వసుంధరాధరశోధితగణితగణితశాస్త్ర రత్నాకర వినయాదిగుణరత్నాకర...
యః పారావారపరిపూర్ణ రాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన
విజ్ఞాన విభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన
నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన
శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు
సర్వంబును - అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము
సంపూర్ణము.